Kàddug Yàlla

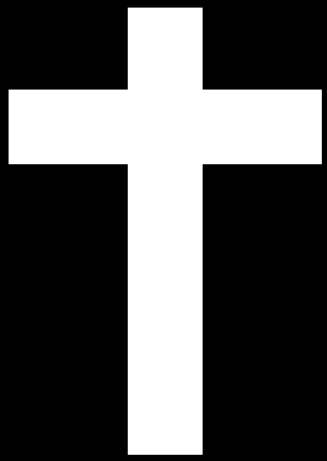

The Holy Bible in the Wolof language of Senegal, translated by La Mission Baptiste du Sénégal

Kàddug Yàlla

The Holy Bible in the Wolof language of Senegal, translated by La Mission Baptiste du Sénégal

La Sainte Bible en langue wolof du Sénégal, traduite par La Mission Baptiste du Sénégal

copyright © 2025 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Cette œuvre est mise à disposition sous licence Creative Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

[] Vous êtes autorisé à :

Partager — copier, distribuer et communiquer le matériel par tous moyens et sous tous formats. L'Offrant ne peut retirer les autorisations concédées par la licence tant que vous appliquez les termes de cette licence.

Attribution — Vous devez créditer l'Œuvre, intégrer un lien vers la licence et indiquer si des modifications ont été effectuées à l'Oeuvre. Vous devez indiquer ces informations par tous les moyens raisonnables, sans toutefois suggérer que l'Offrant vous soutient ou soutient la façon dont vous avez utilisé son Oeuvre.

Pas d’Utilisation Commerciale — Vous n'êtes pas autorisé à faire un usage commercial de cette Oeuvre, tout ou partie du matériel la composant.

Pas de modifications — Dans le cas où vous effectuez un remix, que vous transformez, ou créez à partir du matériel composant l'Oeuvre originale, vous n'êtes pas autorisé à distribuer ou mettre à disposition l'Oeuvre modifiée.

Pas de restrictions complémentaires — Vous n'êtes pas autorisé à appliquer des conditions légales ou des mesures techniques qui restreindraient légalement autrui à utiliser l'Oeuvre dans les conditions décrites par la licence.

C'est un résumé (et non pas un substitut) de la licence. Pour voir une copie de cette licence, cliquez ici.

La Mission Baptiste du Sénégal a le plaisir de vous autoriser à utiliser toute portion tirée des Ecritures qui sont disponibles sur http:// biblewolof.com et sur ces appli (l’œuvre), sous réserve que le crédit nous soit reconnu par écrit, avec la mention du nom de notre organisation (voir plus loin). Mais on ne peut la modifier de quelque façon que ce soit, ni l’utiliser à des fins commerciales, c’est à dire, de telles ressources ne peuvent être vendues à un prix supérieur au coût de la reproduction.

Cette licence n’autorise pas un mixage combinant les écritures en wolof avec vos propres ressources traduites en wolof. Si vous désirez faire un mixage, vous devez en obtenir l’autorisation, et pour cela nous exigeons un échantillon de traduction pour une préalable approbation de notre part. En effet des ressources mal traduites portent préjudice à la crédibilité des écritures.

De même, s’il s’agit d’enregistrements des écritures, nous exigeons des échantillons de la matière enregistrée, pour approbation préalable de notre part. En effet des voix marquées d’accent pourraient être dommageables à la crédibilité des écritures.

Pour demander la permission de faire quoi que ce soit en dehors du cadre de cette licence, contactez-nous.

Voici les déclarations de copyright à inclure dans l'œuvre:

Écriture extraite de (s’il s’agit d’une portion de livre)

Suivi de:

Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS

https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr

Vous pouvez aussi utiliser une forme abrégée:

(Nom du livre abrégé) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**

https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr

La politique de confidentialité se trouve ici.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

[] You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format. The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made. You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
NonCommercial — You may not use the material for commercial purposes.
NoDerivatives — If you remix, transform, or build upon the material, you may not distribute the modified material.
No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.
This is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license. To view a copy of this license, click here.
La Mission Baptiste du Sénégal is pleased to give you permission to use any of the scriptures on http://biblewolof.com and in these apps (hereafter referred to as the Work) as long as you give credit to MBS with a copyright notice, and you do not modify or mix the work, and do not sell materials at a price over the cost of reproduction.
In other words, you may download the Work and share it with others as long as you credit us, but you can’t change the Work in any way or use it commercially (for profit).
If we give you permission to do a re-mix (combining the scriptures in wolof with your own materials translated in wolof), we will ask for a sample translation or audio recording to approve first, before any distribution. Materials badly translated and voices with a foreign accent impair the credibility of the scriptures.
To ask permission to do anything outside the scope of this license, contact us.
Here are copyright statements to include with the work :
Scripture citations taken from(if it's only a portion of a book) followed by
Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode
Or you may use a shortened form:
(Name of the book) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode
You can read our privacy policy here.
Liggéey bii turu sañ-sañu jëfandikoom di « Creative Commons BY-NC-ND 4.0 » ; maye na ku ko yeb, fépp ci àddina, ci kaw way jefandiku ji wàccoo ak yii ndigal: BY = SM (dees na Seedeel boroom Moomeelam); NC = AJ (Amul Jaay); ND = AS (Amul Soppi). Ku bëgga gis sottib sañ sañu jëfandikoo bi, seet ko fii.

[] Mission Baptiste du Sénégal am na mbégtey may leen ngeen yeb, ak sotti, ak wasaare lu mu mana doon ci Kàddug Yàlla gi ci http://biblewolof.com, ak ci appli yii, ci kaw ngeen seedeel nu sunu moomeel (seetal ci suuf). Waaye dungeen ci mana soppi lenn, ak nu coppite ga mana tëdde, te ngeen bañ cee jaaye lenn ci njëg gu wees li leen sottib mbind mi dikke.
Su dee lu ngeen raxe (muy seen liggéeyu bopp bu ngeen tekki ci wolof, boole ko ak lenni kàddug Yàlla gi ci wolof), ba bëgg koo sotti ngir wasaare ko, war ngeen cee jëkka am sunu ndigal, te jox nu ci seenub tekki, lu tuut lu nu ko mana natte ba mu doy nu, ndax jumtukaay yu tekki bi awul yoon gàkkal na Mbind mu sell mi.
Jokkooleen ak nun, ngir sàkku ndigalu def lu mu mana doon, lu wees kemu sañ-sañu jëfoo.
Ba tey su dee lu ngeen jukkee ci kàddug Yàlla gi, ba def ko ay dégtal yu ngeen taataan, bëgg nanu ngeen sàkkal nu ci seenub taataan, lu tuut lu nu mana natte baat yi ba mu doy nu, ndax baat yu seen làmmiñu boroom taq itam, gàkkal na ab liggéey.
Yii kàddu la sañ-sañu jëfoo tege, te warees koo boole ci liggéey bi:
Ci………… lanu ko jukkee,(su dee ab dogu téere doŋŋ)
Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr
Manees naa jëfandikoo itam ab gàttalub turu téere bi :
(Turu gàttalu téere bi) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Apr 2025 from source files dated 18 Apr 2025
d0698bf2-fb52-5f39-9542-2e2eeaf3c516

Contents

Macë 1
Màrk 43
Luug 70
Yowaan 114
Jëf ya 148
Room 191
1.Korent 212
2.Korent 231
Galasi 243
Efes 250
Filib 257
Kolos 262
1.Tesalonig 267
2.Tesalonig 271
1.Timote 274
2.Timote 280
Tit 284
Filemon 287
Yawut ya 289
Yanqóoba 304
1.Piyeer 309
2.Piyeer 315
1.Yowaan 319
2.Yowaan 324
3.Yowaan 325
Yudd 326
Peeñu ma 328
Taalifi cant 349

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Macë

Mas ngaa xalaat ci dundug Almasi bi? Lu ko gàddaayloo mu jëm Afrig? Kañ la dox ci kaw ndox? Lu tax ñu bëgg koo rey? Kañ lay dellusi àddina? Dinga gis ay tont ci téere bii.

Dafa am ñeenti téere yu ay taalibey Yeesu Almasi bi bind ci ag dundam ak ay jàngaleem. Macë ab juutikat la woon jamono ji ko Yeesu woowee ngir mu nekk ab taalibeem (10.3). Téere bi mu bind, la mu ca jublu mooy mu won Yawut yi ne Yeesu mooy Almasi bi leen Yàlla digoon. Macë daldi tàmbali ci ni Yeesu askanoo te muy wone ne mooy sëtu Buur Daawuda te di sëtu Yonent Yàlla Ibraayma.

Macë am na lu bare lu mu yégle ci nguurug Yàlla. Yeesu mi ngi waare naa: «Tuubleen seeni bàkkaar, ndax nguurug asamaan dëgmal na» (3.2). Nguuru Yàlla ci asamaan masu fee jóge, waaye dafa ñàkk ci àddina. Yàlla jox na sañ-sañ nit ngir mu yilif àddina. Waaye nit a tooñ Yàlla, gannaaw bi ko Seytaane naxee, ba nangu sañ-sañ bi. Kon nag Yàlla yónni na Almasi bi, ngir mu nanguwaat sañ-sañ bi. Gannaaw bi Yeesu dekkee, mu ne: «Joxees na ma bépp sañ-sañ fa asamaan ak fi kaw suuf» (28.17).

Ci tënk:

1.1—4.25 Yeesu juddu na, tàmbali na liggéeyam.
5.1—7.29 Yeesu mi ngi firi yoonu Yàlla wi.
8.1—18.35 Yeesu day faj, di def ay kéemaan ak di jàngale.
19.1—23.39 Yeesu day tukki Yerusalem.
24.1—25.46 Yeesu day jàngale ci mujug jamono ak delluseem.
26.1—28.20 Yeesu dee na, dekki.

Cosaanu Yeesu Almasi bi

1 Lii mooy cosaanu Yeesu Almasi
bi, sëtub Daawuda, sëtub Ibraayma.
2 Ibraayma moo jur Isaaxa;
Isaaxa jur Yanqóoba; Yanqóoba jur
Yuda aki doomi baayam;
3 Yuda moo jur Peres ak Sera,
Tamar di seen ndey; Peres moo jur
Esron, Esron jur góor gu ñuy wax
Aram;
4 Aram moo jur Aminadab; Aminadab jur Naason; Naason jur
Salmon;
5 Salmon jur Bowas mi Raxab di
ndeyam; Bowas moo jur Obedd mi
Ruut di ndeyam; Obedd moo jur
Yese,
6 Yese moo jur Buur Daawuda.
Daawuda moo jur Suleymaan
ma jabaru Uri ja woon, di ndeyam;
7 Suleymaan moo jur Robowam;
Robowam moo jur Abya; Abya
moo jur Asaf*;
8 Asaf moo jur Yosafat; Yosafat
moo jur Yoram, Yoram moo jur
Osiyas;
9 Osiyas moo jur Yotam; Yotam
moo jur Axas, Axas moo jur Esekiyas;
10 Esekiyas moo jur Manase;
Manase moo jur Amon†; Amon jur
Yosya;
11 Yosya moo jur Yekoña‡ aki
doomi baayam ca jant ya ñu yóbboo
Yawut ya ca jant ya ñu jàpp Yawut
ya njaam, yóbbu Babilon.
12 Gannaaw ba ñu leen
gàddaayloo ñu dem Babilon la
Yekoña jur Selcel; Selcel jur
Sorobabel,
13 Sorobabel jur Abiyudd;
Abiyudd jur Elyakim; Elyakim jur
Asor;
14 Asor jur Cadog; Cadog jur
Akim; Akim jur Elyudd;
15 Elyudd jur Elasar; Elasar jur
Matan, Matan jur Yanqóoba;

* **1.7** ***Asaf*** ak Asa, kenn ki la. † **1.10** ***Amon*** ak Amos, kenn ki la. ‡ **1.11** ***Yekoña*** ak Yoyakin, kenn ki la.

16 Yanqóoba nag moo jur Yuusufa
jëkkëru Maryaama; te Maryaama
moo jur Yeesu, mi ñuy wax Almasi
bi.
17 Mboolem maas yi dox dig-
gante Ibraayma ba ca Daawuda
nag di fukki maas ak ñeent; li dox
diggante Daawuda ba ca njaam ga
ca Babilon, di fukki maas ak ñeent;
li dox diggante njaam ga ca Babilon
ba ci Almasi bi, di fukki maas ak
ñeent.

Lu jëm ci juddub Yeesu Almasi bi

18 Juddub Yeesu Almasi bi, nii la
deme: Ndeyam Maryaama moo di-
goo woon ab séy ak Yuusufa. Laata
ñuy àndnag, gis nañu ne Maryaama
dafa ëmb ci dogalu Noo gu Sell gi.
19 Ci biir loolu jëkkëram Yuus-
ufa mi doon nit ku jub, naroon
koo yiwi ci sutura, ndax bëggu ko
woona weer.
20 Naka lay xalaat ci loolu, am
malaakam Boroom bi feeñu ko
ci gént, ne ko: «Yuusufa, sëtub
Daawuda, bul ragala yeggali sa
jabar Maryaama, ndax doom ji
sosu ci moom, ci Noo gu Sell gi la
jóge.
21 Doom ju góor lay am; nanga
ko tudde Yeesu (muy firi Boroom
beey musle), ndax mooy musal aw
xeetam ci seeni bàkkaar.»
22 Loolu lépp a sotti ngir matal la
Boroom bi waxe woon ca làmmiñu
yonent ba, ba mu nee:
23 «Janq bi mooy ëmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel§,»
muy firi Yàllaa ngi ak nun.
24 Ba Yuusufa yewwoo, la ko
malaakam Boroom bi sant la def,
daldi yeggali jabaram.
25 Waaye Yuusufa àndul ak
moom, ba kera mu ame doom, muy
góor, mu tudde ko Yeesu.

2

Fóore ya seetsi nañu Yeesu

1 Gannaaw ba Yeesu juddoo
ca Betleyem gu diiwaanu Yude,
yemook janti Buur Erodd, ndeke
ay boroom xam-xam yu bàyyikoo
penku dikk nañu Yerusalem.
2 Ñu ne: «Ana buur bi Yawut yi
juddule? Biddiiwam lanu gis ca
penku, moo tax nu dikk siyaaresi
ko.»
3 Ba Buur Erodd déggee loolu,
dafa jaaxle, mook mboolem waa
Yerusalem.
4 Ci kaw loolu mu woolu
mboolem sarxalkat yu mag ya, ak
firikati yoonu Musaa ya. Mu daldi
leen laaj fu Almasi bi wara juddoo.
5 Ñu ne ko: «Xanaa Betleyem gu
diiwaanu Yude, ndax noonu la ko
yonent ba binde, ne:
6 "Yaw Betleyem gu diiwaanu Yuda
nag,
ñàkkoo solo moos ci dëkki Yuda yi
gëna màgg,
ndax ci yaw la njiit di soqikoo,
di sàmm Israayil, sama ñoñ*."»
7 Ba loolu amee Erodd woolu bo-
room xam-xam ya ci kumpa, di
leerlu bés ba biddiiw ba feqee.
8 Mu yebal leen nag Betleyem, ne
leen: «Demleen seetal ma bu baax,
mbirum xale bi. Bu ngeen ko gisee,
xamal ma ko, ngir man itam ma
siyaareji ko.»
9 Ñu déglu buur ba ba noppi, dem.
Ci kaw loolu rekk biddiiw ba ñu
gisoon ca penku ba, ne tëll jiite leen
di dem, ba àgg, fa tiim béreb ba xale
ba nekk, mu daldi taxaw.
10 Ba ñu gisee biddiiw ba taxaw,
bég nañu lool, mbég mu réya réy.
11 Ñu dugg ca kër ga, gis xale bi
ak ndeyam Maryaama. Ñu daldi
ne gurub sukk, sujjóotal xale bi. Ba
loolu amee ñu yebbi seenub denc,
génne ca yóbbalu wurus ak cuuraay,
ak ndàbb lu xeeñ lu ñuy wax miir.
12 Gannaaw loolu kàddu dikke
leen ci gént, artu leen ngir ñu baña
dellu ca Erodd. Ba mu ko defee ñu

§ **1.23** Seetal ci *Esayi* 7.14. * **2.6** Seetal ci *Mise* 5.1; *2.Samiyel* 5.2.

jaare weneen yoon, ñibbi seenum réew.

Waa kër Yuusufa gàddaay nañu Misra

13 Ba boroom xam-xam ya ñibbee,
am malaakam Boroom bi moo
jekki feeñu Yuusufa ci gént ne ko:
«Jógal, ànd ak xale bi ak ndeyam te
nga daw ba Misra, toog fa, ba kera
ma di la jox ndigal, ndax Erodd
dina seet xale bi, ngir sànk ko.»
14 Yuusufa jóg, ànd ak xale bi
ak ndeyam, ag guddi, ngir làquji
Misra.
15 Fa la toog, ba Erodd faatu.
Noonu la mbir ma deme, ngir sot-
tal la Boroom bi waxe woon ca
làmmiñu yonent ba, ba mu nee:
«Misra laa woowe sama doom, mu
génne fa†.»

16 Ba Erodd gisee ne boroom
xam-xam ya nax nañu ko, mer na
mer mu réy lool, ba yeble, ngir
reylu ci Betleyem ak la ko wër,
mboolem xale yu góor yi am dig-
gante ñaari at ak lu ko yées, muy
diggante ba méngook àpp ba mu
leerloo woon ca boroom xam-xam
ya.
17 Booba la kàddu ga jottalikoo
woon ci Yonent Yàlla Yeremi mate.
Mooy ba mu nee:
18 «Baat a nga jibe fa Raama,
ay jooy ak yuux yu metti,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kàddu gu ko dëfal,
nde doomam ya wuute‡.»

Waa kër Yuusufa dellu nañu Israayil

19 Gannaaw ba Erodd faatoo, am
malaakam Boroom bi moo jekki
feeñu Yuusufa ci gént ca Misra,
20 ne ko: «Jógal ànd ak xale bi ak
ndeyam te nga dellu Israayil. Ñi
doon wuta jël bakkanu xale bi dee
nañu.»
21 Yuusufa jóg, ànd ak xale bi
ak ndeyam, daldi dellu réewum Is-
raayil.

22 Teewul mu dégg ne Arkelawus
moo falu buur ca Yude, wuutu
baayam Erodd, ba tax mu ragal
faa dem. Ci biir loolu kàddug artu
dikkal ko ci gént, mu daldi wal-
batiku, làquji diiwaanu Galile.
23 Mu dikk nag ba dëkk ba ñuy
wax Nasaret, sanc fa. Noonu la
kàddu ga jottalikoo woon ca yonent
ya, mate. Mooy ba ñu nee dees na
ko woowe ab Nasareen.

3

Yaxya waare na ngir nit ñi tuub

1 Jant yooyu la Yaxya feeñ, di
waare ca màndiŋu Yude,
2 naan: «Tuubleen seeni bàkkaar,
ndax nguurug asamaan dëgmal
na.»
3 Kooku lañu doon wax, te Yonent
Yàlla Esayi jottali woon ko, ba mu
nee:
«Baatu nit a ngi xaacoo ca màndiŋ
ma naan:
“Nangeen xàll yoonu Boroom bi,
juballeen ay xàllam*.”»
4 Yaxya nag mbubb mu ñu ràbbe
kawaru giléem la daan sol, laxasoo
laxasaayu der ca ndiggam, ab dun-
dam diy njéeréer ak lemu àll.
5 Nit ña daldi bàbbeeku, jëm
ca moom, waa Yerusalem, ak
mboolem diiwaanu Yude, ak
mboolem diiwaanu dexu Yurdan.
6 Ñu tudd seeni bàkkaar, Yaxya
sóob leen ca dexu Yurdan.
7 Ci kaw loolu ay Farisen ak ay
Sadusen yu bare ñëw ci Yaxya, ngir
mu sóob leen ci ndox. Yaxya ne
leen: «Yeen njurum jaan mee, ku
leen artu, ba ngeen di daw sànj miy
dikk?
8 Kon nag jëfeleen jëf ju yelloo ag
tuubeel,
9 te buleen defe ne man ngeena
wax ci seenum xel ne: “Nun,
Ibraayma mooy sunu maam,”
ndax maa leen ko wax, doj yii, Yàlla
man na cee sàkkal Ibraayma aw
askan.

† **2.15** Seetal ci *Ose* 11.1. ‡ **2.18** Seetal ci *Yeremi* 31.15. * **3.3** Seetal ci *Esayi* 40.3.

10 Léegi nag xàcc nañu sémmiñ
ngir gor reenu garab yi ba noppi.
Kon gépp garab gu ci meññul doom
yu baax, dees koy gor, sànni ca
sawara sa.
11 Man, cim ndox laa leen di
sóob, ngir jëmmal seenug tuubeel.
Waaye kiy ñëw sama gannaaw
moo ma sut, ba ay caraxam
sax yeyoowuma ko koo summil.
Moom nag ci Noo gu Sell gi ak ci
sawara† la leen di sóob.
12 Ab layoom a ngi ci loxoom, te
mooy jéri dàggaam, ba mu set wecc;
am peppam lay fat ci sàq mi, waaye
xatax bi, da koy lakk ci sawara su
dul fey mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

13 Booba la Yeesu jóge Galile, dikk
ngir Yaxya sóob ko ca dexu Yurdan.
14 Teewul Yaxya gàntal, ne ko:
«Man may ki soxla, nga sóob ma ci
ndox, yaw nga dikk ci man!»
15 Yeesu ne ko: «Baalagum noonu
rekk, ndax ci lanuy matale lépp li
Yàlla bëgg ci njub.» Yaxya daldi koy
nangul.
16 Gannaaw ba ñu sóobee Yeesu,
ba mu génnee ca saa sa ca ndox
ma, asamaan a jekki ubbiku ngir
moom. Mu gis Noowug Yàlla wàcc
ni am pitax ca kawam.
17 Ci kaw loolu rekk, baat jibe
asamaan, ne: «Kii mooy sama
Doom, sama soppe; Moom laay
bànneexoo.»

4

Yeesu të na Seytaane

1 Ci kaw loolu Noowug Yàlla gi
yóbbu Yeesu ba ca biir màndiŋ ma,
ngir mu jànkoonte ak fiiri Seytaane.
2 Yeesu nekk na fa te lekkul ñeent
fukki bëccëg ak ñeent fukki guddi.
Gannaaw gi, mu xiif.
3 Fiirkat bi nag dikk ba ci moom,
ne ko: «Ndegam yaa di Doomu Yàlla,
neel doj yii ñu soppaliku mburu.»
4 Teewul Yeesu ne ko: «Bindees na
ne:
“Du aw ñam doŋŋ la nit di dunde,
waaye dees na dunde itam, gépp
kàddu gu tukkee ci gémmiñug
Yàlla*.”»
5 Ba loolu amee Seytaane yóbbu
ko ca Yerusalem, dëkk bu sell ba, aj
ko ca njobbaxtalu kër Yàlla ga.
6 Mu ne ko: «Ndegam yaa di
Doomu Yàlla, tëbal ci suuf, ndax
bindees na ne:
“Ay malaakaam lay jox ndigal ci sa
mbir,
te seeni loxo lañu lay leewoo,
ba doo fakkastalu ciw doj†.”»
7 Yeesu ne ko: «Bindees na it, ne:
“Bul seetlu Boroom bi sa Yàlla‡.”»
8 Seytaane yóbbooti ko ba ca
kaw tund wu kawe lool, won ko
mboolem nguuri àddina yépp ak
seeni daraja.
9 Mu ne ko: «Lii lépp, yaw laa koy
may, soo sukkee sujjóotal ma.»
10 Yeesu nag ne ko: «Xiddi ma
Seytaane, ndax bindees na ne:
“Boroom bi sa Yàlla ngay su-
jjóotal, te moom doŋŋ ngay
jaamu§.”»
11 Ba mu ko defee Seytaane won
ko gannaaw, ay malaaka dikk, di
toppatoo Yeesu.

Yeesu door na liggéeyam ca Galile

12 Yeesu nag dégg ne tëj nañu
Yaxya kaso; mu daldi dem Galile.
13 Gannaaw loolu, mu toxoo
Nasaret, sanci Kapernawum ga
féeteek dex ga, ca diiwaani Sabulon
ak Neftali,
14 ngir matal kàddu ga jottalikoo
woon ci Yonent Yàlla Esayi, ba mu
nee:
15 «Yaw réewum Sabulon ak yaw
réewum Neftali,

† **3.11** ***Sóobu gi ci Noo gu Sell gi ak ci sawara:*** Almasi bi moo leen di sol doole ju bawoo ci Noo gu Sell gi, ak itam setal leen ni sawara di setale weñ gu am lu ko rax. Sawara dina taxawe itam céru mbugal mu ñeel ñi déggalul Yàlla. Seetal ci 12.49; *Jëfya* 2.3. * **4.4** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 8.3. † **4.6** Seetal ci *Taalifi cant* 91.11-12. ‡ **4.7** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.16. § **4.10** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.13.

di yoonu géeju Galile, ca wàllaa dexu Yurdan,
yaw Galile, réew ma bare ñu dul yawut!
16 Askan wa nekkoon cig lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkke woon réewum dee mu ne këruus,
ñoom la leer fenkal*.»
17 Jant yooyu la Yeesu tàmbali di waaraate naan: «Tuubleen seeni bàkkaar, ndax nguurug asamaan dëgmal na.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

18 Yeesoo doon doxe ca tàkkal dexu Galile, daldi gis ñaar ñu bokk ndey ak baay, di Simoŋ mi ñuy wax Piyeer, ak Àndre rakkam. Ña ngay mbaal ca dex ga, ndax ay nappkat lañu woon.
19 Yeesu ne leen: «Ñëwleen topp ma, ma def leen nappkati nit.»
20 Ca saa sa ñu won mbaal ya gannaaw, daldi topp ca moom.
21 Yeesu jóge fa, gis ñeneen ñaar ñu bokk ndey ak baay, Yanqóoba doomu Sebede, ak Yowaan mi Yanqóoba bokkal ndey ak baay. Ña nga ca gaal ga, ñook seen baay Sebede, di gaar seeni mbaal. Yeesu woo leen.
22 Ñu bàyyi gaal gaak seen baay ca saa sa, daldi topp ca moom.
23 Ba loolu amee Yeesu di wër Galile gépp, di jàngale ci seeni jàngu, di yégle xibaaru jàmm bu nguurug Yàlla, aka faj mboolem jàngoro yi, ak wéradiy nit ñi,
24 ba tax turam siiw, ba ca biir réewum Siri gépp. Ñu di ko indil mboolem ñi wopp, ak ñi ame mboolemi jàngoro aki mitit, ak ñi rab jàpp, ak ñiy say, ak lafañ yi, mu faj ñépp.
25 Mbooloo mu bare nag topp ko, jóge ca wàlli Galile, ak diiwaan ba ñuy wax Fukki Dëkk, ak Yerusalem ak diiwaanu Yude, ba ca wàllaa dexu Yurdan.

5

Ñii la ndokkale ñeel

1 Yeesu moo gisoon mbooloo ma, daldi yéeg ca tund wa. Naka la toog, taalibeem ya dikk.
2 Mu yékkati kàddoom, jàngal leen ne leen:
3 «Ndokkalee ñi am xolub ku néew doole,
nde nguurug asamaan, ñooy boroom.
4 Ndokkalee ñiy jooy,
nde dees na leen dëfal.
5 Ndokkalee ñi woyof,
nde ñooy moom àddina.
6 Ndokkalee ñi xiif aka mar jëfe njekk,
ndax dinañu regg.
7 Ndokkalee ñi am yërmande,
nde dees na leen yërëm.
8 Ndokkalee ñi sell ab xol,
nde ñooy gis Yàlla.
9 Ndokkalee ñiy sàkku jàmm,
nde ñoom lees di woowe doomi Yàlla.
10 Ndokkalee ñi seenug njub tax ñu di leen bunduxataal,
nde nguurug asamaan ñooy boroom.
11 «Ndokkalee yeen, bu ñu leen di saaga, di leen bunduxataal, di leen sosal gépp njombe ndax man.
12 Bégleen te bànneexu, ndax seen yoolub ëllëg bu réy, nde noonu lañu daan fitnaale yonent yi fi jiitu.

Xorom ak leer ñooy misaali gëmkat ñi

13 «Yeena di xoromas àddina. Bu xorom raxee ba sàlli, nees koy delloo cafkaam? Du jariñati dara, xanaa ñu sànni ko ci biti, nit ñi dox ci kawam.
14 Yeena di leeru àddina. Ab dëkk, bu nekkee ci kaw tund, du mana làqu.
15 Te it deesul taal ab làmp, dëpp cig leget, waaye dees koy aj ca kaw tegoom, ba muy leeral ñi nekk ci néeg bi ñépp.
16 Yeen, na seenug leer leere noonu ci kanam nit ñi, ngir ñu gis

* **4.16** Seetal ci *Esayi* 8.23; 9.1.

seen jëf ju rafet, ba sàbbaal seen Baay ba fa kaw.

Yoonu Musaa ak kàdduy waxyu ci Yeesu la mate

17 «Buleen defe ne damaa dikk ngir tebbi yoonu Musaa, ak waxi yonent yi. Tebbisiwuma, damaa sottalsi.
18 Maa leen ko wax déy, ba keroog asamaan ak suuf raaf, wenn rëdd, mbaa genn maaska du raaf mukk ci yoonu Musaa, ba kera lépp sotti.
19 Kon képp ku wàcc lenn ci ndigal yii gëna tuut, te di ko diglee noonu, ki gëna tuut lees lay woowe fa nguurug asamaan. Waaye képp ku koy jëfe, di ko digle, ku mag ki lees lay woowe fa nguurug asamaan.
20 Te kat maa leen ko wax, bu seenub njub ëppul njubu firikati yoonu Musaa yi ak Farisen yi, dungeen tàbbi mukk ci nguurug asamaan.

Mere nit ki mooy bóom ko

21 «Dégg ngeen ne waxoon nañu maam ya ne leen: "Bul bóom; ku bóom yoon dina la daan*."
22 Waaye man maa leen ko wax, képp ku mere sa mbokk, dees na la àtte. Ku ne sa mbokk: "Doo dara," kuréelu àttekat ya am na ci yaw yoon, te ku ne sa moroom "Dof bi," sawara am na ci yaw yoon.
23 Kon soo yóbboo sa sarax ca sarxalukaay ba, ba fàttaliku foofa ne, am na lu la sa mbokk meree,
24 dangay bàyyi sab sarax ca kanam sarxalukaay ba, te nga njëkka joobooji ak sa mbokk ma, doora dellu, joxe sab sarax.
25 «Gaawala juboo ak sab jotewaale, bi ngay àndak moom jëm ca ëttu àttekaay ba; lu ko moy sab jotewaale jébbal la àttekat ba, kooka jox la alkaati ba, mu ne la ràpp tëj.
26 Maa la ko wax déy, doo fa génne mukk te feyuloo lépp ba ci dërëm bi gëna tuut.

Ku xemmem jigéen, njaaloo nga

27 «Dégg ngeen ñu ne: "Bul njaaloo†."
28 Waaye man maa leen wax ne képp ku xool jigéen, ngir xemmem ko, njaaloo nga ak moom xaat ci sam xel.
29 Bu la sa bëtu ndijoor dee bàkkaarloo, luqil, sànni, ndax ñàkk sa benn cér moo gën ci yaw ñu sànni sa yaram wépp sawara.
30 Bu la sa loxol ndijoor dee bàkkaarloo, daggal, sànni, ndax ñàkk sa benn cér moo gën ci yaw, sa yaram wépp tàbbi sawara.

Njaaloo doŋŋ moo daganal pase

31 «Te waxees na ne: "Képp ku fase sa jabar, nanga ko jox kayitu pase‡."
32 Waaye man maa leen wax ne képp ku fase sa jabar, te njaaloo taxul, yaa ko njaalooloo. Te ku ñu fase it, képp ku ko takk, njaaloo nga.

Bul xàcc sa ngiñ

33 «Déggati ngeen ñu ne waxoon nañu maam ya ne leen: "Bul xàcc sa ngiñ, waaye wàccool ak Boroom bi sa kàdduy ngiñ§."
34 Waaye man maa leen wax ne leen, buleen giñ dara; bumu di ci asamaan, nde asamaan moo di jalub Yàlla;
35 bumu di ci suuf, nde suuf moo di ndëggastalam; bumu di ci Yerusalem, nde Yerusalem moo di dëkku Buur bu mag bi.
36 Bul giñ it ci sa kaaŋum bopp, ndax du sa genn kawar goo mana weexal, mbaa nga ñuulal ko.
37 Na sa kàddu di waaw, soo waree ne waaw; mbaa déet, soo waree ne déet. Leneen lu ci tegu, ci ku bon ki la jóge.

* **5.21** Seetal ci *Mucc ga* 20.13; *Baamtug yoon wi* 5.17. † **5.27** Seetal ci *Mucc ga* 20.14. ‡ **5.31** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 24.1. § **5.33** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 23.22-24. * **5.38** Seetal ci *Mucc ga* 21.24.

Bul feyu

38 «Dégg ngeen ñu ne: “Bët, bët a
koy fey; bëñ, bëñ a koy fey*.”
39 Waaye man maa leen wax ne
leen, buleen jànkoonte ak ku bon,
waaye ku leen dóor mbejum lexu
ndijoor, dékkleen ko lex ba ca des.
40 Ku leen nara yóbbu ci yoon,
ngir jël seenub turki, baleen kook
seen mbubb mu mag, dolli ko.
41 Ku leen ga, ngeen yenul ko
ci doxub benn kilomet, àndleen ak
moom ñaar.
42 Ku leen ñaan, mayleen ko, te ku
leen leb, buleen ko gàntu.
43 «Dégg ngeen ñu ne: “Soppleen
seen moroom†” te bañ seenub
noon.
44 Waaye man maa leen wax ne
leen, soppleen seeni noon te ñaanal
ñi leen di bunduxataal,
45 ngir ngeen doon doomi seen
Baay ba fa asamaan, nde mooy kiy
fenkal jantam ci kaw ñu bon ñi, ak
ñu baax ñi, te mooy tawal ñi jub, ak
ñi jubadi.
46 Su ngeen soppee ñi leen sopp,
ban yool ngeen am? Xanaa du juu-
tikat yi sax noonu lañuy jëfe?
47 Su ngeen dee saafoonte ak
seeni bokk doŋŋ, ana lu ngeen def
lu yéeme? Xanaa du yéefar yi sax
noonu lañuy jëfe?
48 Ni seen Baay ba fa asamaan
mate nag, nangeen ni mate.

6

Buleen sarxe ngir ngistal

1 «Wattuleena def seenu njekk ci
kanam nit ñi, ngir ngistal. Lu ko
moy, dungeen ame yool fa seen
Baay ba fa asamaan.
2 Kon nag booy sarxe, bul ko
yéglee coowal liit, ni ko jinigalkat
yiy defe ci jàngu yi ak mbedd yi,
ngir nit ñi kañ leen. Maa leen ko
wax dée, ñooñu jot nañu seen yool
bu mat sëkk.
3 Waaye booy sarxe, li sa loxol
ndijoor di def, bu ko sa loxol
càmmoñ xam,
4 su ko defee sa sarax di kumpa,
te sa Baay biy gis ci biir kumpa moo
lay yool.

Buleen ñaan ngir ngistal

5 «Bu ngeen di ñaan, buleen mel
ni jinigalkat yi safoo taxaw di ñaan
ci jàngu yi ak selebe yoon yi, ngir
fés. Maa leen ko wax dée, ñooñu jot
nañu seen yool bu mat sëkk.
6 Yaw nag booy ñaan, duggal sa
néegu biir, tëj sa bunt, te nga ñaan
sa Baay ci kumpa. Sa Baay biy gis
ci biir kumpa moo lay yool.
7 «Bu ngeen di ñaan, buleen jàppoo
kebetu ni yéefar yi foog ne ci wax ju
bare lees leen di nangule.
8 Kon buleen mel ni ñoom, ndax
seen Baay xam na li ngeen soxla
bala ngeen ko koo ñaan.
9 Yeen nag nangeen ñaane nii:
“Sunu Baay bi fi asamaan,
nañu wormaal sa sellaayu tur,
10 na sa nguur dikk,
na sa coobare ame fi suuf na mu
ame fa asamaan.
11 May nu bésub tey, sunu dundub
bés bu nekk,
12 te nga baal nu sunuy tooñ, ni nu
baale nun itam, ñi nu tooñ.
13 Bu nu dugal ci nattu,
waaye yal nanga nu musal ci ku
bon ki.
Yaw de yaa yelloo nguur ak kàttan
ak màggaay, ba fàww. Amiin.”
14 «Su ngeen baalee nit ñi seeni
tooñ, seen Baay ba fa asamaan
dina leen baal, yeen itam.
15 Waaye su ngeen baalewul,
seen Baay it du leen baal seeni
tooñ.

Buleen woor ngir ngistal

16 «Su ngeen di woor, buleen yo-
ggoorlu ni jinigalkat yi. Dañuy
ñaawal seen kanam, ngir wone ne
dañoo woor. Maa leen ko wax dée,

† **5.43** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18.

ñooñu jot nañu seen yool bu mat sëkk.
17 Yaw nag booy woor, xeeñlul te sëlmu ba set,
18 ngir baña won nit ñi sa koor, ba mu des sa Baay bi teew ci kumpa. Sa Baay biy gis ci biir kumpa moo lay yool.

Alal fa Yàlla

19 «Buleen dajale ab denc ci kaw suuf, fi ko max ak xomaag di yàqe, mbaa ab sàcc bëtt, jël ko.
20 Waaye dajaleleen ab denc fa asamaan, fa ko max ak xomaag dul yàqe, te ab sàcc du bëtt, jël ko.
21 Ndaxte fa sab denc nekk, sab xol it a nga fa.
22 «Bët mooy làmpu yaram. Su sa bët wéree, sa yaram wépp a ciy leerloo,
23 waaye bu sa bët bonee, sa yaram wépp a ngi ci lëndëm. Leer gi ci yaw nag, su dee ag lëndëm, ndaw lëndëm gu réy!
24 «Kenn manula jaamu ñaari sang; dangay dëddu kii, sopp kee, mbaa nga fonk kii, cof kee. Manuleena jaamoondoo Yàlla ak Alal.

Wóoluleen Yàlla

25 «Moo tax ma ne leen, buleen seen bakkan jaaxal, ngir lu ngeen lekk, mbaa lu ngeen naan, te it buleen seen yaram jaaxal ngir lu ngeen sol. Xanaa du lekk gi, bakkan bee ko ëpp solo, te koddaay li it, yaram wee ko ëpp solo?
26 Xoolleen picc yi: duñu ji, duñu góob, duñu denc ci am sàq. Teewul seen Baay ba fa asamaan di leen dundal. Yeen nag, xanaa du yeena gën picc yi fuuf?
27 Ana kan ci yeen mooy jaaxle, di xalaat a xalaat bakkanam, ba mana yokk ci àppam, lu tollook xef ak xippi?
28 «Koddaay nag, ana lu ngeen ciy jaaxle? Seetaatleen ni tóor-tóor yiy saxe ci tool yi. Doñ-doñiwuñu, ëccuñu,
29 waaye maa leen wax ne Suleymaan ak darajaam jépp sax, soluwul woon ni benn ci ñoom.
30 Ndegam ñaxum tool miy dund tey, te léegi ñu sànni ko cib taal, moom la Yàlla di wodde nii kay, xanaa astamaak yeen? Yeenaka néew ngëm!
31 Kon nag, buleen jaaxle, naan: "Lu nuy lekk?" mbaa "Lu nuy naan?" mbaa "Lu nuy sol?"
32 Ndaxte loolu lépp, yéefar yi ñoo koy tiisoo. Te seen Baay ba fa asamaan xam na ne soxla ngeen loolu lépp.
33 Waaye njëkkleena tiisoo nguurug Yàlla, ak njub gi mu laaj, te loolu lépp moo leen ko ciy dollil.
34 Kon nag buleen am xalaat ci ëllëg, ndax ëllëg dina xalaat boppam. Bés bu nekk, ab coonoom doy na ko.

7

Sikkal jàmbur aay na

1 «Buleen di sikkale, su ko defee deesuleen sikkal.
2 Ndaxte àtte bi ngeen di àttee, moom lees leen di àttee; te natt bi ngeen di nattale, moom lees leen di nattale.
3 Ana looy xoole xatax bi ci sa bëtu mbokk, te sa bët bi, gànj gi ci nekk, gisuloo ko?
4 Mbaa ana noo naa sa mbokk: "Xaaral, ma dindil la xatax bi ci sa bët," te gànj a ngoogu ci sa bët yaw?
5 Jinigalkat bi, njëkkala dindi gànj gi ci sa bët, ba gis bu baax, nga doora dindi xatax bi ci sa bëtu mbokk.
6 «Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa ngeen di sànni seeni per ci kanam mbaam-xuux yi, lu ko moy ñu dëggaate ko, ba noppi xaj yi walbatiku ci seen kaw, daggate leen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm

7 «Ñaanleen, ñu may leen; seetleen, gis; fëggleen, ñu ubbil leen.

8 Ndaxte képp ku ñaan, dinga am;
ku seet, gis; ku fëgg it, dees na la
ubbil.
9 Kan ci yeen sax, la doomam di
ñaan mburu, mu jox kow doj?
10 Mbaa mu ñaan kow jën, mu jox
ko jaan?
11 Ndegam yeen ñi bon, yeena
mana may seeni gone lu baax nag,
kon seen Baay ba fa asamaan, ñaata
yoon la leen dàqa may lu baax, ñi ko
ko ñaan!
12 «Lépp lu ngeen bëgg nit ñi defal
leen ko nag, nangeen leen ko de-
fale noonu, nde loolu mooy yoonu
Musaa ak yonent yi.

Buntu dund xat na

13 «Duggeleen ci bunt bu xat
bi, ndax bunt beek yoon wi jëm
sànkute dañoo yaatu, te ñu baree
cay dugge.
14 Waaye xat la def, bunt ba jëm
dund; sew it la yoon wa def, te ñu
néew a koy gis.

Doomu garab, ndey ja

15 «Moytuleen yonenti caaxaan yi.
Ñooy ñëw ci yeen, soloo melow xar,
te diy bukki yu soxor.
16 Seenum meññeef ngeen leen
di xàmmee. Ndax ag dédd, dees na
ci witte doomi reseñ; am ay dagg,
dees na ci witte doomi figg?
17 Garab gu baax gu nekk, doom
yu baax lay meññ; waaye garab gu
bon, doom yu bon lay meññ.
18 Garab gu baax daal manula
meññ doom yu bon, garab gu bon
itam manula meññ doom yu baax.
19 Gépp garab gu dul meññ doom
yu baax nag, dees koy gor, sànni ca
sawara sa.
20 Kon nag ñoom daal ci seenum
meññeef ngeen leen di xàmmee.
21 «Du képp ku ma naan: "Sang
bi, Sang bi," mooy tàbbi ci nguurug
asamaan, xanaa ñiy jëfe sama coo-
barey Baay ba fa asamaan.
22 Bu bés baa, ñu baree ma naan:
"Sang bi, Sang bi, xanaa du saw tur
lanu daa waaree, di dàqe saw tur
ay rab, tey defe saw tur kéemaan yu
bare?"
23 Booba laa leen di wax ne: "Ma-
suma leena xam, defkati ndëngte yi
ngeen doon, xiddileen ma!"

Ki dégg, jëfe, moo xelu

24 «Kon képp ku dégg sama kàddu
yii, te di ko jëfe, dafa mel ni nit ku
xelu ki tabax këram ci kaw aw doj.
25 Ba mu noppee, taw ba sóob,
wal ma dikk, ngelaw la riddi, lépp
dal ca kër ga, te màbbul, ndax doj
wa mu sampe.
26 Waaye képp ku dégg sama
kàddu yii te jëfewu ko, dafa mel ni
nit ku ñàkk xel ki tabax këram ci
gannuus gi.
27 Ba mu noppee, taw ba sóob,
wal ma dikk, ngelaw la riddi, lépp
dal ca kër ga; mu màbb, yàqu yax-
eet.»
28 Ba Yeesu waxee loolu ba
noppi, mbooloo ma daa yéemu ca
njàngaleem,
29 ndax sañ-sañ ba mu leen di
jàngale niroowul ak na seen firikati
yoonu Musaa yay jàngalee.

8

Yeesu faj na ku gaana

1 Yeesu moo wàcce ca tund wa,
mbooloo mu bare topp ko.
2 Ab gaana jekki dikk, sujjóotal
ko, ne ko: «Sang bi, su la soobee,
man nga maa setal.»
3 Mu tàllal loxoom, laal ko ne:
«Soob na ma, setal.» Ca saa sa
ngaanaam ga set wecc.
4 Yeesu ne ko: «Fexeel ba bu ko
wax kenn, demal rekk ca sarxalkat
ba, ngir mu seet la, te nga génne
sarax si yoonu Musaa santaane*,
ngir muy firnde ci ñoom.»

Ngëm gu réy, yool bu réy

5 Gannaaw ba Yeesu duggsee
dëkk ba ñuy wax Kapernawum, ab
njiitu takk-der bu waa Room moo
dikk ba ci moom, ñaan ko,

* **8.4** Seetal ci *Sarxalkat yi* 14.1-32.

6 ne ko: «Sang bi, sama surga moo
tëdd ca kër ga, lafañ, te nekke mitit
wu tar.»
7 Yeesu ne ko: «Man, maay dikk,
faj ko.»
8 Teewul njiit la ne ko: «Sang
bi, yeyoowuma nga dugg sama
kër; waxal genn kàddu rekk, sama
surga wér.
9 Ndaxte man itam ci kilifteef laa
tënku, te maa ngeek ay takk-der yu
nekk ci sama ndigal. Su ma nee
kii: "Demal," mu dem, ma ne kee:
"Ñëwal," mu ñëw. Te sama jaam bu
ma ko nee: "Defal lii," mu def ko.»
10 Ba ko Yeesu déggee, daa yéemu,
daldi ne ñi topp ci moom: «Maa
leen ko wax, dév, ku réye nii ngëm,
gisuma ko ci bànni Israayil.
11 Maa leen wax ne leen, ñu ba-
reey bawoo penku ak sowu, dikk
bokk ca ndabal bernde ja, ñook
Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba,
keroog ca nguurug asamaan.
12 Waaye doom yi yeyoo nguur
ga, ñoom lees di sànni ca biti ca
lëndëm gu tar ga. Foofa lees di jooye
aka yéyoo ndax mitit.»
13 Ci kaw loolu Yeesu ne njiitu
takk-der ba: «Demal, noonu nga ko
gëme, na ame noonu ci yaw.» Ca
waxtu woowa la surga ba wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

14 Gannaaw loolu Yeesu dem kër
Piyeer, daldi fekk yaayu jabaru
Piyeer, mu tëdd, yaram wa tàng.
15 Yeesu jàpp loxol soxna sa,
tàngooru yaram wa teqalikook
moom, soxna sa jóg, di ko toppatoo.
16 Ca ngoon sa ñu indil ko ñu bare
ñu rab jàpp. Ba loolu amee Yeesu
dàqe rab ya kàddoom, mboolem ña
wopp, mu faj leen.
17 Noonu la kàddu ga jottalikoo
woon ci gémmiñu Yonent Yàlla
Esayi mate. Mooy ba mu nee:

«Moom sunuy wopp la jël,
sunuy jàngoro la sëfoo†.»

18 Ba Yeesu gisee mbooloo ma ko
wër nag, dafa sant taalibe ya, ñu jàll
ba ca wàllaa dex ga.
19 Ci biir loolu ab firikatu yoonu
Musaa dikk, ne ko: «Kilifa gi, yaw
laay topp fépp foo jëm.»
20 Yeesu itam ne ko: «Till akug
kàmbam, njanaaw akub tàggam,
waaye Doomu nit ki de, amul fu
mu wéer boppam.»
21 Ba loolu amee keneen ca taal-
ibe ya ne ko: «Sang bi, may ma, ma
njëkka dem robi sama baay.»
22 Yeesu ne ko: «Toppal ci man
te nga bàyyi néew yi, ñu rob seeni
néew.»

Yeesu dalal na ngelaw

23 Ba mu ko defee, Yeesu dugg ca
gaal ga, ay taalibeem àndak moom.
24 Ca saa sa ngelaw lu réy yëngal
dex ga, ba gannax ya mëdd gaal ga.
Teewul Yeesoo ngay nelaw.
25 Taalibe ya jegesi, yee ko, ne:
«Sang bi, wallu nu, nu ngi sànku!»
26 Yeesu nag ne leen: «Lu ngeen
di tiit, yeenaka néew ngëm!» Ci kaw
loolu mu jóg, daldi gëdd ngelaw la
ak gannax ya. Lépp ne sendaw.
27 Ba loolu amee, ñu waaru,
naan: «Kii moo di kan, ba ngelaw
leek dex gi di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

28 Ba Yeesu jàllee, ba teere dii-
waanu waa Gadara, ñaar ñu rab
jàpp ñoo génne ca sëg ya, dikk do-
gale ko, te di ñu soxor lool, ba kenn
ñemewul woona jaare foofa.
29 Ñu jekki xaacu, ne: «Yaw
Doomu Yàlla ji, ana lu nu joteek
yaw? Ndax danga fee ñëw ngir
mbugal nu, te jotagul?»
30 Fekk na genn coggalu mbaam-
xuux yu baree nga leen dànd lu
sore, di for.
31 Rab ya tinu ko ne: «Boo nu
dàqee, yebal nu ca coggalu mbaam-
xuux ya.»
32 Yeesu ne leen: «Demleen.» Rab
ya nag génn, dugg ca mbaam-xuux

† **8.17** Seetal ci *Esayi* 53.4.

ya, ci saa si coggal gépp bartaloondoo, tàbbi ca dex ga, daldi lab.
33 Ba loolu amee sàmm ya daw, ba ca dëkk ba, nettaliji lépp, ak la xewoon ca ña rab jàpp.
34 Ci kaw loolu rekk dëkk ba bépp génn, ngir dajeek Yeesu. Naka lañu ko gis, daldi koy tinu ngir mu génn seen gox ba.

9

Yeesu faj na ab lafañ ca Kapernawum
1 Gannaaw loolu Yeesu dugg gaal, jàll dex ga, daldi dellu dëkkam.
2 Ñu jekki indil ko ab lafañ, mu tëdd cig laltu. Ba Yeesu seetloo seen ngëm, da ne lafañ ba: «Na sa xel dal, doom, jéggalees na la say bàkkaar.»
3 Ay firikati yoonu Musaa nag jekki di wax ci seen biir naan: «Kii, Yàlla lay diir mbagg!»
4 Teewul Yeesu xam seen xalaat, ne leen: «Lu waral yii xalaat yu bon ci seen xel?
5 Ana ci yii yaar, lu ci gëna yomb: ne "Jéggalees na la say bàkkaar," am ne: "Jógal te dox"?
6 Kon nag dingeen xam ne Doomu nit ki am na ci kaw suuf, sañ-sañu jéggale ay bàkkaar.» Mu ne lafañ ba: «Jógal, jël sag laltu, te ñibbi.»
7 Lafañ ba jóg, daldi ñibbi.
8 Ba mbooloo ma gisee loolu, dañoo tiit, di sàbbaal Yàlla, mi may nit ñi boobu sañ-sañ.

Yeesu woo na Macë
9 Yeesu bàyyikoo ca, daldi gis waa ju ñuy wax Macë, mu toog ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay, topp ma.» Mu jóg, topp ko.
10 Gannaaw ga, Yeesu doon lekk ca kër Macë, lu bare ci ay juutikat aki bàkkaarkat jekki dikk, ñu bokk di lekk, ñook Yeesu aki taalibeem.
11 Farisen ya nag gis loolu, ne taalibe ya: «Juutikat yeek bàkkaarkat yi la seen kilifa di bokkal lekk nag?»
12 Yeesu nag dégg ca, ne leen: «Du ñi wér ñoo soxla fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla.
13 Demleen jàngi lu kàddu gii di firi: "Ngor laa namm, dub sarax*," ndax du ñi jub laa woosi, bàkkaarkat yi laay woo.»

Koor am na bésam
14 Gannaaw loolu taalibey Yaxya dikk ca Yeesu ne ko: «Lu tax nun ak Farisen yi, nuy woor, te say taalibe duñu woor?»
15 Yeesu ne leen: «Ndax xariti séet dinañu naqarlu dara, li feek boroom séet baa ngi teew ci seen biir? Teewul jamonoo ngi ñëw, dees na jële boroom séet bi ci seen biir; su boobaa nag dinañu woor.
16 Kenn du jël sekkit wu yees, di ko daaxe mbubb mu ràpp, ndax sekkit wi day ñoddi mbubb mi, mu gëna xar.
17 Te it deesul def biiñ bu bees ci mbuusi der yu ràpp. Lu ko moy, mbuus yi fàcc, biiñ bi tuuru, mbuus yi yàqu. Biiñ bu bees daal, ci mbuus mu bees lees koy def, ñaar ñépp mucc.»

Yeesu dekkal na, faj na
18 Naka la leen Yeesu di wax loolu rekk, ab njiit dikk, sujjóotal ko, ne ko: «Sama doom ju jigéen moo faatu léegi, waaye ngalla dikkal, teg ko sa loxo, mu dund.»
19 Yeesu jóg, topp ko, mooki taalibeem.
20 Ndeke sennas ndaw a nga ca àndd. Diiru fukki at ak ñaar ma ngay xëpp deret. Mu doxe gannaaw, daldi teg loxoom ca catu mbubbam.
21 Fekk na mu naan ci xelam: «Su ma manoona laal catu mbubbam rekk, dinaa wér.»
22 Yeesu ne gees, gis ko, ne ko: «Janq, na sam xel dal, sa ngëm a la faj.» Ca waxtu woowa la ndaw sa wér.
23 Ci kaw loolu Yeesu agsi ca kër njiit la, daldi gis toxorokati dëj ya, ak kër-këru mbooloo ma.

* **9.13** Seetal ci *Ose* 6.6.

24 Mu ne leen: «Génnleen, janq bi
deewul, day nelaw rekk.» Nit ña
nag di ko ñaawal.
25 Gannaaw ba ñu génnee
mbooloo ma, Yeesu dugg, jàpp ca
loxol janq ba, mu daldi jóg.
26 Ba loolu amee coow loola law
ca réew ma mépp.

Yeesu faj na ñaari gumba

27 Ba Yeesu jógee foofa, ñaari sil-
maxaa ko topp, di xaacu, naan:
«Sëtub Daawuda, yërëm nu!»
28 Naka la Yeesu délsi, ba dugg
ca kër ga, gumba ya duggsi. Yeesu
ne leen: «Ndax gëm ngeen ne man
naa koo def?» Ñu ne ko: «Waawaaw,
Sang bi.»
29 Yeesu daldi laal seeni bët, ne
leen: «Noonu ngeen ko gëme, na
ame noonu.»
30 Ca saa sa seeni bët ubbiku.
Yeesu nag artu leen bu baax, ne
leen: «Moytuleen kenn xam ko.»
31 Teewul ñu génn rekk, di wax-
taane Yeesu ca gox ba bépp.

Yeesu faj na boroom rab

32 Naka lañuy dem, ñu jekki indil
ko ab luu bu rab jàpp.
33 Yeesu daldi dàq rab wa, luu
ba wax, mbooloo ma waaru, naan:
«Guléet lu mel nii feeñ ci Israayil.»
34 Teewul Farisen ya naan: «Ci
buuru rab yi lay dàqe ay rab.»

Yeesu yërëm na mbooloo mi

35 Ci kaw loolu Yeesu di wër
mboolem dëkk yu mag yaak yu
ndaw ya, di leen jàngal ci seeni
jàngu, di yégle xibaaru jàmm bu
nguurug Yàlla, tey faj mboolem
jàngoro, ak mboolem wéradi.
36 Ba Yeesu gisee mbooloo ya, da
leena ñeewante, ndax na ñu sonne,
ne yàcc, mbete xar yu amul sàmm.
37 Mu daldi ne taalibeem ya:
«Ngóob mee yaatu, te surga yi néew.
38 Kon nag ñaanleen Boroom
ngóob mi, mu yebal ay surga cim
ngóobam.»

10

Yeesu yebal na fukki ndaw ya ak ñaar

1 Ci kaw loolu Yeesu woo fukki
taalibeem ya ak ñaar, daldi leen jox
sañ-sañu faj jàngoro yépp ak wéradi
yépp, ak di dàq ay rab.
2 Fukki ndaw yaak ñaar nag,
seeni tur a ngii:
ki jiitu mooy Simoŋ mi ñuy wax
Piyeer,
ak Àndre mi bokk ak moom ndey
ak baay,
ak Yanqóoba doomu Sebede, ak
Yowaan rakkam,
3 ak Filib ak Bartelemi,
ak Tomaa ak Macë, juutikat ba
woon,
ak Yanqóoba doomu Alfe, ak
Tade,
4 ak Simoŋ, Mbokki kuréelu
Moom-sa-réew ma,
ak Yuda Iskaryo, may mujj wor
Yeesu.
5 Fukk ak ñaar ñooñu la Yeesu
yebal, jox leen ndigal, ne leen:
«Buleen dem ci ñi dul Yawut, buleen
dem ci benn dëkku waa Samari.
6 Ña ngeen di dem ca ñoom kay
ñoo di xari kër Israayil yi réer.
7 Demleen tey yégle ne: "Nguu-
rug asamaan dëgmal na."
8 Ñi wopp, fajleen leen; ñi
dee, dekkalleen leen; gaana yi,
setalleen leen; rab yi, ngeen dàq
leen. Yeena jot ay xéewal ci dara,
kon joxeleen ci dara.
9 Buleen yóbbu wurus mbaa
xaalis mbaa xànjar bu ngeen di fas
ci seen geño,
10 mbaa mbuus mu ngeen di tuk-
kee, mbaa ñaari turki, mbaa ye-
neen carax, mbaa aw yet, ndax ku
ñaq, jariñu.
11 «Bépp dëkk bu mag mbaa bu
ndaw bu ngeen dugg, laajteleen ba
xam ku ca yell, ngeen dal ca moom,
ba kera ngeen dem.
12 Bu ngeen duggee ci kër nag,
nuyooleen.

13 Su ko kër ga yeyoo, seen jàmm wàcc ca ñoom. Lu ko moy, seen jàmm délsi ci yeen.

14 Fu ñu leen dalalewul, mbaa ñu tanqamlu fa seeni wax, génnleen kër ga mbaa dëkk ba, te ngeen faxas seen pëndub tànk.

15 Maa leen ko wax dée, keroog bés-pénc, dëkk boobu, waa réewum Sodom ak Gomor ñoo koy gënu demin.

16 «Maa ngii di leen yebal, mbete ay xar ci biiri bukki. Muusleen nag niy jaan, te lewet niy pitax.

17 Waaye moytuleen nit ñi, ndax dees na leen jàpp, jébbal leen pénci layoo ya, te dees na leen caw ay yar ca seeni jàngu.

18 Dees na leen yóbbu ngir man ci kanam boroomi dëkk, aki buur, ngir ngeen yékkati kàdduy seede, ñeel leen, ñoom ak ñi dul Yawut.

19 Bu ñu leen tegee loxo nag, buleen jaaxle ci nu ngeen di waxe, ak lu ngeen di wax, ndax dees na leen xamal ca waxtu wa, la ngeen di wax;

20 ndax du yeenay wax, waaye Noowug seen Baay mooy wax ci yeen.

21 «Doomu ndey dina wor doomu ndey, ngir ñu rey ko, baay it wore noonu doomam, te doom dina jógal waajuram, ba reylu ko.

22 Te it ñépp a leen di bañ ndax sama tur; waaye ku muñ ba muj ga, kooku dina mucc.

23 Buñu leen bunduxataalee ci dëkk bii, dawleen ca bee. Maa leen ko wax dée, dungeen wër ba dajal dëkki Israayil yépp, te Doomu nit ki dikkul.»

24 «Taalibe sutul kilifaam, te jaam sutul sangam.

25 Ab taalibe, su demee ba mel ni kilifaam, wàcc na; ab jaam it, su demee ba mel ni sangam, wàcc na. Ndegam boroom kër gi lañuy woowe Beelsebul, miy Seytaane, astamaak waa këram.

26 Kon nag buleen leen ragal, nde mboolem lu làqu, dees na ko feeñal, te lu umpe, dees na ko xam.

27 Li ma leen wax ci biir lëndëm, waxleen ko bëccëg ndarakàmm; li ñu leen déey, biralleen ko ci kawi taax.

28 Te buleen ragal ñiy rey aw yaram, te manuñoo rey jëmmu biir, waaye ragalleen ki mana boole jëmmu biir ak aw yaram, sànk ca biir sawara.

29 Ñaari picci ramatu, xanaa du dërëm lay jar? Moona menn ci ñoom du daanu ci suuf te soobul seen Baay.

30 Seen kawari bopp sax, waññees na lépp.

31 Kon nag buleen ragal dara, nde ndiiraanu ramatu, yeena ko gën.

32 «Képp ku dëggal fi kanam nit ñi, ne man nga féeteel, man ci sama wàllu bopp itam, dinaa dëggal fa sama kanam Baay ba fa asamaan, ne man nga féeteel.

33 Waaye képp ku weddi fi kanam nit ñi, ne man nga féeteel, man ci sama wàllu bopp itam dinaa weddi fa sama kanam Baay ba fa asamaan, ne man nga féeteel.

34 «Te it buleen defe ne wàcce jàmm ci kaw suuf moo ma indi; du jàmm, waaye jaasi moo ma indi.

35 Ndaxte li ma indi moo di teqale doom ju góor ak baayam; ak doom ju jigéen ak ndeyam; ak jabar ak goroom.

36 Te it nooni nit ki, waa këram lay doon.

37 Ku ma gënalul sa ndey mbaa sa baay, yeyoowuloo ma; ku ma gënalul sa doom ju góor mbaa ju jigéen, yeyoowuloo ma.

38 Ku jëlul sa bantu bopp bu ñu lay daaj, te topp ci man, yeyoowuloo ma.

39 Képp ku jot sa bakkan, dinga ko ñàkk, te ku ñàkk sa bakkan ndax man, dinga ko jotaat.

40 «Képp ku leen dalal nag, man
nga dalal, te ku ma dalal, dalal nga
ki ma yebal.
41 Ku dalal ab yonent ndax turu
yonentam, ci peyug yonent ngay
ame yool; te ku dalal aji jub ndaxug
njubteem, peyug aji jub ngay ame
yool.
42 Te maa leen ko wax déy, kenn
ci ñii gëna tuut, képp ku ko may ab
kaasu ndox mu sedd doŋŋ, ndax da
di sama taalibe, doo ñàkk sag pey
mukk.»

11

1 Ba Yeesu joxee ndigal yooyu,
fukki taalibeem ya ak ñaar ba
noppi, da faa bàyyikoo, ngir jàngaleji
aka waare ca seen dëkki gox ba.

Yaxya yónnee na ca Yeesu

2 Gannaaw loolu Yaxya moo
dégge ca kaso ba, jëfi Almasi bi. Mu
yónni nag ci moom ay taalibeem,
3 ne ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara
ñëw, am keneen lanuy séentu?»
4 Yeesu ne leen: «Li ngeen dégg te
gis ko, demleen àgge ko Yaxya.
5 Silmaxa yaa ngiy gis, lafañ yi
di dox, gaana yiy wér, tëx yiy dégg,
néew yiy dekki, néew-doole yiy dégg
xibaaru jàmm bi.
6 Ku xàccul sa péeteek man nag,
ndokkalee yaw.»
7 Ba taalibey Yaxya demee,
Yeesu daldi wax ak mbooloo ma
ci mbirum Yaxya, ne leen: «Lu
ngeen seetaani woon ca màndiŋ
ma? Xanaa barax bu ngelaw liy
yëngal?
8 Kon lu ngeen seetaani woon?
Boroom yére yu rafet? Waaye bo-
room yére yu rafet yi, ci këri buur
lañu dëkk!
9 Kon nag lu ngeen seetaani
woon? Ab yonent? Waawaaw,
maa leen ko wax, te wees na ab
yonent sax.
10 Ci moom moomu lañu bindoon
ne:

"Maa ngii di yebal sama ndaw, mu
jiitu la,
xàllal la saw yoon*."

11 Maa leen ko wax déy, li jigéen jur,
ku sut Yaxya masu cee feeñ. Waaye
ki gëna tuut ci nguurug asamaan a
ko sut.
12 Ca jamonoy Yaxya ba léegi, ngu-
urug asamaan mu ngi jànkoonteek
coono, ñiy jëfe doole di ko jéema
aakimoo.
13 Ndaxte mboolem yonent yi, ak
yoonu Musaa wax nañu, ba kera
Yaxya di feeñ.
14 Te Yaxya moomu, ndegam man
ngeena jàpp li may wax, mooy
Ilyaas mi waroona délsi†.
15 Ku ami nopp nag, na dégg.
16 «Ana ku may niruleek niti tey
jii? Ñu ngi nirook xale yu toog ca
pénc ma, di awoonte, naan:
17 "Noo leen toxorool, fecculeen,
nu dëjal leen, yuuxuwuleen."
18 Ndaxte Yaxya daa dikk, lekkul,
naanul, ñu naay: "Aw rab la àndal."
19 Doomu nit ki ñëw, di lekk aka
naan, ñu naay: "Kee fuqle, naan-
katub biiñ biiy xaritook juutikat
yeek bàkkaarkat yi!" Waaye xel mu
rafet, jëf ja mooy la koy dëggal.»

Yéemu, tuub mbaa sànku

20 Ci kaw loolu Yeesu ŋàññ na
waa dëkk ya fa mu def la ëpp cay
kéemaanam, te taxul ñu tuub.
21 Mu ne: «Wóoy ngalla yeen
waa Korasin, yeen waa Betsayda it,
wóoy ngalla yeen, nde kéemaan yi
ame fi seen biir, su doon fa waa Tir,
mbaa fa waa Sidon la ame, kon bu
yàgg lañu doon sol ay saaku, xëppoo
dóomu-taal, ngir tuub.
22 Waaye maa leen ko wax,
keroog bés-pénc, waa Tir ak Sidon
a leen di gënu demin, yeen.
23 Yeen waa Kapernawum nag,
ndax dees na leen yékkati ba
asamaan am déet? Xanaa ba fa
njaniiw kay ngeen di wàcci, nde
kéemaan yi ame fi seen biir, su doon

* **11.10** Seetal ci *Malasi* 3.1. † **11.14** Seetal ci *Malasi* 3.23.

fa Sodom la ame, fa la dëkk ba doon des ba tey.
24 Waaye maa leen ko wax, keroog bés-pénc, waa Sodom a leen di gënu demin.»

Woote bu mag jib na

25 Ca jamono yooyu la Yeesu àddu ne: «Baay, Boroom asamaan ak suuf, sant naa la, nde yaa làq lii boroom xam-xam yeek boroom xel yi, xamal ko tuut-tànk yi,
26 nde loolu de, Baay, mooy li la soob.
27 Lépp la ma sama Baay dénk, te kenn ràññeewul Doom ji, ku dul Baay bi; Baay bi it, kenn ràññeewu ko, ku dul Doom ji, ak képp ku ko Doom ji namma xamal.
28 «Mboolem yeen ñi loof ndax sëf bu diis, ñëwleen ci man, man maa leen di noppal.
29 Tegooleen sama kilifteef te ngeen jànge ci man, daldi dajeek noflaayal xol, ndax maa lewet, woyof.
30 Sama kilifteef sedd na, te samab sëf woyof.»

12

Yeesu, boroom bésub Noflaay

1 Ca jamono yooyu la Yeesu doon dem, ba jaare ci ay tool yu ñor, mu yemook bésub Noflaay. Taalibeem ya nag xiif, daldi tàmbalee fàq ay gub, di lekk.
2 Farisen ya gis ca, ne Yeesu: «Gisal, say taalibee ngi def lu yoon mayewul ci bésub Noflaay!»
3 Teewul Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen la Daawuda defoon, ba mu xiifee, moom ak ña mu àndaloon?
4 Ba Daawuda duggee ca kër Yàlla ga, mburum teewal ma la lekk, te yoon mayewul kenn ku ca lekk; du moom, du ña mu àndaloon, xanaa sarxalkat ba doŋŋ*.
5 Am jànguleen ci yoonu Musaa, ne bésub Noflaay, ci la sarxalkat ya ca kër Yàlla ga di xëtte ndigalal ñàkka liggéey ci bésub Noflaay, te taxu leena tooñ?
6 Waaye maa leen ko wax, ku sut kër Yàllaa ngi fi teew.
7 Su ngeen xamoon lu lii di tekki: "Ngor laa namm, dub sarax†," kon dungeen sikk jàmbur ñu deful dara,
8 ndax bésub Noflaay, Doomu nit ki mooy boroom.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

9 Ba loolu amee Yeesu jóge foofa, dem ca seen jàngu ba.
10 Boroom loxo bu làggee nga fa woon. Farisen ya nag laaj ko ne ko ndax yoon maye na faj ci bésub Noflaay, ngir ñu man koo tuumaal.
11 Yeesu ne leen: «Ana kan ci yeen mooy am menn xar doŋŋ, mu daanu ci kàmb, bésub Noflaay, te jàppu ko, génne?
12 Ñaata yoon la nit ëppe solo am xar? Kon kay yoon maye na def lu baax, bésub Noflaay.»
13 Ci kaw loolu mu ne waa ja: «Tàllalal sa loxo!» Mu tàllal, loxo ba wér, ni ba ca des.
14 Ba loolu amee Farisen ya génn, diisooji, ngir pexe mu ñu ko sànke.
15 Teewul Yeesu yég ko, daldi jóge foofa, mbooloo mu bare nag topp ko, mu faj leen ñoom ñépp,
16 te di leen femmu, ngir ñu bañ koo siiwal.
17 Noonu la kàddu ga ñu waxoon ci jottalib Yonent Yàlla Esayi, mate. Mooy ba mu nee:

18 «Sama ndaw lii laa tànn,
muy sama soppey xol,
maay sol sama Xel ci moom,
ba mu yégal xeet yi yoonu àtte.
19 Du xuloo, du xaacu,
baatam du dégtoo mbedd ya.
20 Barax bu lemu sax, du ko damm,
leer gu giim, du ko fey,
ba kera mu mayee njub, ndam,
21 te aw turam la xeet yiy yaakaar‡.»

* **12.4** Seetal ci *1.Samiyel* 21.2-7. † **12.7** Seetal ci *Ose* 6.6. ‡ **12.21** Seetal ci *Esayi* 42.1-4.

Yeesu faj na boroom rab bu gumba, luu

22 Gannaaw loolu ñu indil Yeesu
boroom rab bu gumba, luu. Yeesu
faj ko, ba muy wax, di gis.
23 Mbooloo mépp nag yéemu,
naan: «Xanaa kii du Sëtub Daawuda
bi?»
24 Teewul ba Farisen ya déggee
loolu dañu ne: «Kii xanaa du ci
Beelsebul buuru rab yi doŋŋ lay
dàqe ay rab!»
25 Teewul Yeesu ràññee seen
xalaat, ne leen: «Gépp nguur guy
xàjjalikoo ci biiram, day tas, te bépp
dëkk mbaa kër guy xàjjalikoo ci
biiram, du mana yàgg.
26 Seytaane nag su dàqee Sey-
taane, indi na xàjjalikoo ci biiram;
te kon ana nu nguuram di yàgge?
27 Te bu fekkee ne man Beelse-
bul laay dàqe rab yi, seen ñoñ nag
ñoom, kan lañuy dàqe ay rab? Kon
kay seen ñoñ a leen tiiñal.
28 Waaye su dee Noowug Yàlla
laay dàqe rab yi nag, kon nguurug
Yàlla agsi na ba ci yeen.
29 «Ana nu nit mana dugge ci kër
ponkal, yóbbu alalam, te njëkkula
yeew ponkal mi ba noppi, doora
mana toj kër ga.
30 Ku farul ak man nag, man ngay
xeex, te ku àndul ak man di dajale,
yaa ngi tasaare.»

Sosal Noowug Yàlla moo yées

31 «Moo tax ma ne leen, bépp
bàkkaar, ak gépp kàddug saaga Yàlla,
dees na ko jéggale, waaye saaga
Noowug Yàlla, deesu ko jéggale.
32 Ku jëme kàddug safaan ci
Doomu nit ki, dees na ko jéggal,
waaye ku jëme kàddug safaan ci
Noo gu Sell gi, deesu ko jéggal
mukk, du tey, du ëllëg.
33 «Yaar garab gi baax,
meññeefam baax, mbaa garab gi
bon, meññeefam bon; nde garab,
meññeefam.
34 Njurum jaan mi ngeen doon,
nu ngeen mana waxe lu baax, te
di ñu bon? Gémmiñ, la fees xolu
boroom lay wax.
35 Nit ku baax, ci dencub ngëneel
lay jële lu baax, nit ku bon it, ci
dencub safaanam lay jële lu bon.
36 Maa leen wax ne leen, gépp
kàddug neen gu nit masa wax, dina
ko layoo kera bés-pénc.
37 Ndax kat ci sa kàddu lees lay
joxe dëgg, ci sa kàddu it lees lay
daane.»

Yonent Yàlla Yunus doy na firnde

38 Ci kaw loolu ay firikati yoonu
Musaa ak ay Farisen wax ak Yeesu
ne ko: «Kilifa gi, danoo bëgg firnde
ju bawoo ci yaw.»
39 Yeesu ne leen: «Maas gu bon
gu ñàkk kóllëre, firnde lañuy wut,
waaye deesu leen jox jenn firnde ju
moy firndey Yonent Yàlla Yunus.
40 Ndax na Yunus nekke woon
ca biir rabu géej wu mag wa, ñetti
bëccëg ak ñetti guddi, noonu la
Doomu nit ki di nekke ci biir xolu
suuf, ñetti bëccëg ak ñetti guddi.
41 Waa réewum Niniw it keroog
àtte ba dinañu taxaw, layook niti
tey jii, tiiñal leen, ndax ñoo tuube
woon ca waareb Yunus§, te tey jii,
ku sut Yunus a ngi fi.
42 Keroog àtte ba, Lingeeru bëj-
saalum dina jóg, janook niti tey
jii, tiiñal leen; ndax moo bàyyikoo
woon ca catal àddina, ngir déglusi
xam-xamu Suleymaan*, te tey jii,
ku sut Suleymaan a ngi fi.
43 «Aw rab nag, bu jàppee nit ba
bàyyi ko, day wër béreb yu fendi, di
wut fu mu noppaloo, te du ko gis.
44 Su ko defee mu ne: “Ca sama
kër ga ma jóge woon laay dellu.”
Bu dikkee, fekk kër gi wéet, buube,
defare ba jekk.
45 Day dem nag indi yeneen
juróom ñaari rab yu ko yées, ànd ak
ñoom, ñu bokk sancsi; su ko defee
ni nit kiy mujje mooy yées na mu

§ **12.41** Seetal ci *Yunus* 1.2; 3.4-5. * **12.42** Seetal ci *2.Jaar-jaar ya* 9.1-12.

jëkke. Noonu lay deme ci niti tey ñu bon ñii.»

Déggal Yàllaa gën bokk ak Yeesu

46 Yeesu moo doon wax ak mbooloo ma, yaayam ak ay rakki Yeesu jekki dikk, taxaw ci biti, bëgga wax ak moom.

47 Kenn ca mbooloo ma ne ko: «Sa yaay ak say rakk kat, ñu ngi taxaw ci biti, bëgga wax ak yaw.»

48 Teewul Yeesu ne ko: «Ana kan mooy sama yaay, ak ñan ñooy samay rakk?»

49 Mu daldi joxoñ ay taalibeem, ne: «Ñii ñooy sama yaay ak samay rakk,

50 ndax kuy jëfe sama coobarey Baay ba fa asamaan, kooku moo di sama rakk ju góor, di samab jigéen, di sama yaay.»

13

Jiwu wuute na aw demin

1 Bésub keroog booba la Yeesu jóge kër ga, dem toog ca tàkkal dex ga.

2 Mbooloo mu bare daje fa moom, ba mu mujj dugg ci gaal, toog; mbooloo mépp taxaw ca tàkk ga.

3 Ci kaw loolu Yeesu wax leen lu bare ciy léeb. Mu ne leen: «Dama ne, boroom jiwu moo demoon jiwi.

4 Naka lay saaw ab toolam, ndeke lenn ca jiwu maa nga tuuru ca kaw yoon wa, picc yi dikk, lekk ko.

5 Leneen la nag tuuru fu barey doj, te suuf sa néew. Mu ne coleet ca saa sa, ndax la suuf sa xóotul.

6 Teewul ba jant bi jógee, mu lakk, daldi wow, ndax ñàkkub reen.

7 Leneen la tuuru ca xaaxaam ma, xaaxaam ma sëq, tanc ko.

8 La des ca jiwu ma nag tuuru ca suuf su baax, ba meññ; wii fepp meññal téeméer; wee, juróom benn fukk; wale, fanweer.

9 Ku ami nopp, na dégg.»

Ku déggadi la Yeesu di léeb

10 Gannaaw loolu ay taalibeem dikk, laaj ko ne ko: «Lu tax ngay wax ak nit ñi ci ay léeb?»

11 Mu ne leen: «Yeen lañu may ngeen xam mbóoti nguurug asamaan, waaye ñale, mayeesu leen ko.

12 Ndax ku am, dees na ko dolli, ba mu barele; waaye ku amul, la mu am as néew sax, dees na ko nangu.

13 Ci ay léeb laay wax ak ñoom, ngir ñuy xoole te duñu gis, di déglu te duñu dégg, duñu xam.

14 Kàdduy waxyu ya Esayi jottali, ci ñoom la sottee. Mooy ba mu nee:

“Yeenay dégloo déglu, dungeen dégg;
di xoolee xoole, dungeen gis.
15 Ndax xolu xeet wee, dërkiis;
seeni nopp fatt,
ñu gëmm fatuus,
ngir seeni gët du gis,
seeni nopp du dégg,
seen xol it du yég,
ba ñu dëpp, ma wéral leen*.”

16 «Waaye ndokkalee yeen, nde seeni gët a ngi gis, seeni nopp di dégg!

17 Maa leen ko wax dey, bare na ay yonent ak nit ñu jub ñu nammoona gis li ngeen gis te gisuñu ko, ak itam dégg li ngeen dégg te dégguñu ko.

Yeesu firi na léebu jiwu mi

18 «Kon nag yeen dégluleen pirim léebu boroom nji mi.

19 Képp ku dégg kàddug nguurug Yàlla, su ko xamul, ku bon ki mooy dikk, këf jiwu mi ci xolam; kooku mooy ki jote jiwu mi ci kaw yoon wi.

20 Ki jote jiwu mi fu barey doj nag, mooy ki dégg kàddu gi rekk, nangoo ko xol bu sedd ci saa si.

21 Waaye ab reen la jotula saxle ci biiram, moo tax du ko wéye. Bu

* **13.15** Seetal ci *Esayi* 6.9-10.

coono dikkee, mbaa ñu bunduxataal ko ndax kàddu gi, day dellu gannaaw ci saa si.

22 Ki jote jiwu mi ci xaaxaam yi,
mooy ki déglu kàddu gi, te xalaati àddina ak naxey alal fatt kàddu gi,
ba tax meññul.
23 Ki jote jiwu mi ci suuf su baax si nag,
mooy ki déglu kàddu gi, dégg ko,
ba meññal, muy lu mat téeméeri yoon lu ëpp li ñu ji woon;
muy juróom benn fukk mbaa fanweer.»

Ab jëmb misaal na nguurug Yàlla

24 Yeesu léebati leen, ne leen: «Nguurug asamaan dafa mel ni nit ku ji jiwu mu baax cib toolam.

25 Naka la nit ñay nelaw, ab noonam dikk, ji ab jëmb ci biir pepp mi, daldi dem.

26 Ba pepp ma saxee ba defi gub, jëmb ba itam feeñ.

27 «Ba loolu amee surgay boroom kër ga dikk ne boroom kër ga: "Sang bi, xanaa du jiwu mu baax nga jiwoon ci sa tool bi? Ana kon fu jëmb bi jóge?"

28 Mu ne leen: "Ab noon a def loolu." Surga ya ne ko: "Tee noo dem, wolli ko?"

29 Mu ne leen: "Déedéet, lu ko moy ngeen wolli ko, ba far buddiwaale pepp mi.

30 Bàyyileen leen ñoom ñaar, ñu màgg, ba ngóob jot. Bu ngóob jotee nag, góobkat yi laay wax ne leen: 'Jëkkleena wolli jëmb bi, takk koy say, ngir lakk ko, te ngeen yeb pepp mi ci samam sàq.' "»

Doomu fuddën misaal na nguurug Yàlla

31 Yeesu léebati leen, ne leen: «Nguurug asamaan dafa mel ni doomu fuddën bu nit jël, ji ko cib toolam.

32 Doomu fuddën moo gëna tuut ci mboolem jiwu, waaye bu saxee ba màgg, mooy sut ci gàncax gi, ba mujj di garab gu njanaaw yiy dikk, tàgg ciy caram.»

Lawiir misaal na nguurug Yàlla

33 Yeesu léebati leen: «Nguurug asamaan dafa mel ni lawiir ju jigéen sàkk, def ko ci ñetti natti sunguf yu mag†, ba tooyal bépp mujj funki.»

34 Kàddu yooyu yépp, ay léeb la ko Yeesu waxe mbooloo ma. Waxu leen dara lu moy ci aw léeb.

35 Noonu la kàddu ga jottalikoo woon ci gémmiñu yonent ba, mate. Mooy ba mu nee:

«Ciy léeb laay waxe,
di biral mbir yu dale làqu ca njàlbéenu àddina‡.»

Yeesu firi na léebu jëmb bi

36 Ci kaw loolu Yeesu yiwikoo ca mbooloo ma, daldi dugg ca kër ga. Taalibeem ya dikk ne ko: «Firil nu léebu jëmb bi sax ci tool bi.»

37 Yeesu ne leen: «Ki ji jiwu mu baax mi mooy Doomu nit ki.

38 Tool bi mooy àddina; jiwu mu baax moomu mooy niti nguurug Yàlla; jëmb bi di niti ku bon ki.

39 Noon bi ko ji mooy Seytaane; ngóob mi mooy tukkitel àddina, góobkat yi di malaaka yi.

40 Noonu ñu wollee jëmb ba, lakk ko, ni lay deme ca tukkitel àddina.

41 Doomu nit ki mooy yebal ay malaakaam, ñu wollee ci nguuram mboolem luy bàkkaarloo, ak mboolem defkati ndëngte,

42 sànni leen sawara; foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit.

43 Su booba aji jub ñi dañu naa ràññ ni jant bi, fa seen nguurug Baay. Ku ami nopp, na dégg.»

Nguurug asamaan moo gën alal

44 «Nguurug asamaan dafa mel ni alal ju ñu làq cib tool. Nit gis ko, làqaat, xol ba sedd, ba mu dem jaay mboolem lu mu am, jënd tool ba.

45 «Nguurug asamaan dafa mel it ni jula buy wut peri gànjar.

† **13.33** ***ñetti natti sunguf*** mu ngi tollu ci 25 kilo. ‡ **13.35** Seetal ci *Taalifi cant* 78.2.

46 Mu gis nag per buy jar lu bare,
daldi jaay mboolem lu mu am, ba
jënd per ba.»

Mbaalum géej misaal na nguurug asamaan

47 «Nguurug asamaan mel na it ni
mbaal mu ñu sànni biir géej, mu
jàpp wirgoy jën wu nekk.
48 Mbaal ma fees, ñu xëcc ba ci
tefes gi, daldi toog, tànn yu baax yi,
def ciy dàmba; yu bon yi, ñu sànni ca
biti.
49 Noonu lay deme, ca tukkitel
àddina. Malaaka yeey dem, seppi
ñu bon ñi ci biir aji jub ñi,
50 sànni leen sawara. Foofa lees
di jooye aka yéyoo ndax mitit.»

Dëgg yees na, yàgg na

51 Yeesu nag laaj taalibe ya, ne
leen: «Ndax xam ngeen lu loolu lépp
di tekki?» Ñu ne ko: «Waaw.»
52 Mu ne leen: «Kon nag bépp
firikatu yoon bu ñu jàngal mbirum
nguurug asamaan, dafa mel ni bo-
room kër bu yebbee cib dencam, lu
yees ak lu yàgg.»

Nasaret gàntal na

53 Ba Yeesu sottalee ca léeb yooyu
la fa bàyyikoo,
54 daldi dellu dëkk ba mu yaroo.
Mu di leen jàngal nag ca seen jàngu,
ba ñu yéemu naan: «Ana fu kii jële
bii xam-xam, ak yii kéemaan?
55 Xanaa kii du doomu minise
bi? Xanaa du Maryaama mooy
yaayam? Rakkam yu góor di
Yanqóoba ak Yuusufa ak Simoŋ ak
Yudd?
56 Xanaa du nook jigéenam ñépp a
dëkk? Ana fu kii jële lii lépp nag?»
57 Ñu daldi gise mbir ma ag
yabeel.
Yeesu nag ne leen: «Ab yonent,
deesu ko xeebe fenn fu moy réewu
boppam ak ci biir waa kër̈am.»
58 Yeesu defu fa kéemaan yu bare
ndax seen ngëmadi.

14

Yaxya faatu na

1 Ci jamono yooyu la Erodd bo-
room Galile dégg turu Yeesu.
2 Mu ne ay surgaam: «Kooku
mooy Yaxya. Moo dekki noonu,
moo waral xam-xam yu kéemaane
yi feeñe ci moom.»
3 Erodd nag moo jàppoon Yaxya,
yeew ko, tëj, ndax gannaaw ba
Erodd jëlee Erojàdd jabaru Filib
magam,
4 Yaxya moo wax Erodd, ne ko
yoon mayu ko mu denc ndaw si.
5 Erodd nag bëgga rey Yaxya, te
ragal nit ña, ndax yonent ga ñu ko
jàppe woon.
6 Ba ñu demee bay baaxantal
bésu juddub Erodd, doomu Erojàdd
ju jigéen fecc ca géew ba, Erodd am
ca mbégte,
7 ba dig ko ci kaw ngiñ ne ko: «Loo
laaj, ma jox la ko.»
8 Ndaw sa nag wax Erodd, ci ndi-
galal yaayam, ne ko: «Indil ma fii
boppu Yaxya ci ndab.»
9 Aw tiis nag dikkal Buur Erodd,
ndax ngiñ la, ak gan ña. Teewul mu
joxe ndigal ngir ñu jox ko ko,
10 daldi yónnee, ñu dog boppu
Yaxya ca kaso ba.
11 Ci kaw loolu ñu indi bopp bi
ci ndab, jox ko janq ba, mu yót
yaayam.
12 Ba mu ko defee taalibey Yaxya
dikk, yóbbu néew ba, denc ko. Ñu
dem nag, wax ko Yeesu.

Yeesu leel na mbooloo

13 Ba Yeesu déggee loolu da faa
bàyyikoo, dugg gaal, jëm béreb bu
wéet, ngir beruji fa. Teewul nit ña
yég ko, bàbbeekoo ca dëkk ya, leru
tefes gi, topp ko.
14 Ba mu wàccee ca gaal ga,
mbooloo mu réy la gis. Mu
ñeewante leen, daldi faj seeni jarag.
15 Ca ngoon sa taalibe yi dikk,
ne ko: «Fii àllub neen la, te guddi
na xaat. Dangay yiwi mbooloo mi,
ngir ñu dem ci dëkk yu ndaw yi,
jënd ag lekk.»

16 Teewul Yeesu ne leen: «Jarul ñu
dem, yeen joxleen leen lu ñu lekk.»
17 Ñu ne ko: «Amunu fi lu dul
juróomi mburu ak ñaari jën.»
18 Yeesu ne leen: «Indilleen ma ko
fii.»
19 Ci kaw loolu Yeesu sant
mbooloo ma, ñu toog ca ñax ma.
Mu jël juróomi mburu ya ak ñaari
jën ya, xool kaw asamaan, daldi
yékkati kàddug cant, dagg mburu
ma, jox ko taalibe ya, ñu séddale ko
mbooloo ma.
20 Ñépp lekk ba regg, ba ñu yóbbu
desit ya, muy fukki pañe ak ñaar yu
fees.
21 Ña ca xéewlu nag juróomi junni
(5 000) góor lañu, limaaleesul jigéen
ña ak gone ya.

Yeesu dox na ca kaw ndox ma

22 Ci kaw loolu Yeesu duggloo
taalibeem ya ca gaal ga, ngir ñu
jàllagum, jiituji ko ca wàlla, ba kera
mu yiwi mbooloo ma.
23 Mu yiwi mbooloo ma, daldi
yéegi ca tund wa, ngir ñaan. Ba
guddi jotee moom doŋŋ a fa
nekkoon.
24 Booba gaal ga dem na xaat
ba dànd tefes ga, diggante bu
takku, gannax ya di ko baaje, ndax
ngelaw la leen soflu.
25 Ba suuf seddee, Yeesu dox ci
kaw dex gi, wutsi leen.
26 Taalibe ya gis ko, muy dox ca
kaw dex ga, ñu daldi jommi, naan:
«Njuuma la!» di yuuxoo ndax ti-
itaange.
27 Yeesu wax ak ñoom ca saa
sa, ne leen: «Dalleen, man mii la,
buleen tiit!»
28 Piyeer nag ne tonet, ne ko:
«Sang bi, su dee yaw, sant ma, ma
dox ci kaw ndox mi, ba ci yaw.»
29 Yeesu ne ko: «Kaay!» Piyeer
wàcce ca gaal ga, dox ci kaw ndox
mi, jëm ca Yeesu.
30 Teewul ba mu gisee na ngelaw
la riddee, dafa tiit, tàmbalee suux.
Mu àddu ca kaw, ne: «Sang bi, wallu
ma!»
31 Yeesu daldi tàllal loxoom, jàpp
ko, ne ko: «Yaaka néew ngëm, ana
looy xel ñaar?»
32 Ci kaw loolu ñu dugg ca gaal ga,
ngelaw la dal.
33 Taalibe ya ca gaal ga nag su-
jjóotal ko, ne ko: «Aylayéwén, yaa di
Doomu Yàlla ji.»
34 Ba loolu amee ñu jàll dex ga,
daldi teeri ca diiwaanu Senesaret.
35 Niti gox ba xàmmee Yeesu,
daldi yónnee ca diiwaan bépp, indil
ko mboolem ña wopp.
36 Ci biir loolu ñuy sarxu Yeesu,
ngir mu may leen ñu laal lu mu
néew néew catu mbubbam, te képp
ku ca laal wér nga péŋŋ.

15

Farisen aada la jiital

1 Ca jamono yooyu la ay Farisen
ak ay firikati yoonu Musaa
bàyyikoo Yerusalem, dikk ba ci
Yeesu, ne ko:
2 «Lu tax say taalibe di jalgati aa-
day maam yi, ba duñu raxas seeni
loxo, bala ñoo lekk?»
3 Yeesu nag ne leen: «Yeen itam
lu tax ngeen di jalgati santaaneb
Yàlla, ndax seen aaday bopp?
4 Ndax Yàlla da ne: "Teralal ndey
ak baay*," neeti: "Ku saaga sa
ndey mbaa sa baay, dee rekk mooy
àtteem†."
5 Te yeen ngeen ne: "Ku ne sa
ndey mbaa sa baay: 'Li ma warlook
yaw, jébbal naa ko Yàlla,'
6 kooku wàccoo na ak warugaru
teral baayam." Kon kay neenal
ngeen kàddug Yàlla ndax seen aa-
day bopp.
7 Jinigalkat yi ngeen doon, Esayi
yey na, ba mu jottalee kàdduy
waxyu ci seen mbir, ne:
8 "Askan wii, làmmiñ lañu may wor-
maale,
waaye seen xol sore na ma.

* **15.4** Seetal ci *Mucc ga* 20.12. † **15.4** Seetal ci *Mucc ga* 21.17. ‡ **15.9** Seetal ci *Esayi* 29.13.

9 Seen njaamu Yàlla neen la,
seen njàngale di santaaney niti
kese‡.”»
10 Ci kaw loolu Yeesu woo
mbooloo ma, ne leen: «Dégluleen
te amug dégg.
11 Du li dugg ci gémmiñ mooy
sobeel nit ki, waaye liy génne ci
gémmiñ, loolu mooy sobeel nit ki.»
12 Ba loolu amee taalibe ya dikk
ne ko: «Ndax xam nga ne, ba
Farisen yi déggee kàddu googu, mer
nañu?»
13 Yeesu ne leen: «Gépp gàncax gu
sama Baay ba fa asamaan jëmbatul,
dees na ko buddi.
14 Bàyyileen leen, ay gumba yuy
wommat ay gumba lañu; gumba
nag, su dee wommat gumba, ñoom
ñaar ayànd tàbbi ci kàmb.»
15 Piyeer nag ne Yeesu: «Firil nu
léeb woowu.»
16 Yeesu ne ko: «Kon yeen itam
amuleenug dégg ba tey?
17 Xamuleen ne, lépp lu dugg ci
gémmiñ, ci koll bi lay dugg, balaa
jàll, génneji gannaaw kër?
18 Li génne ci gémmiñ nag ci
xolu boroom la jóge, te loolu mooy
sobeel nit ki.
19 Ndaxte ci xol la mébét yu bon
di jóge, ak bóom, ak njaaloo, ak séy
yi yoon tere, ak càcc, ak seede lu dul
dëgg, ak saaga.
20 Yooyu mooy sobeel nit ki,
waaye lekk te raxasuwuloo
sobeelul nit.»

Yeesu baaxe na jàmbur bu dul yawut

21 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa,
dem diiwaanu Tir ak Sidon.
22 Ci kaw loolu as ndawas Kanaa-
neen jekki jóge ca gox booba, di
wax ca kaw, naan: «Sang bi, Sëtub
Daawuda, yërëm ma! Sama doom
ju jigéen la rab jàpp, mu sonn lool.»
23 Yeesu nag tontuwu ko baat,
taalibeem ya dikk ne ko: «Dàqal kii
nu topp, di yuuxu ci sunu kaw!»
24 Yeesu daldi ne: «Yebaleesu ma
fu dul ci xari bànni Israayil yi réer.»
25 Teewul ndaw sa dikk, sujjóotal
ko, ne ko: «Sang bi, dimbali ma!»
26 Yeesu ne ko: «Jël ñamu gone yi,
sànni ko kuti yi, jaaduwul.»
27 Ndaw sa ne ko: «Dëgg la, Sang
bi, waaye teewul kuti yi for ca la
ruuse ca seen ndabal boroom.»
28 Yeesu nag ne ko: «Ndaw sii,
yaaka réy ngëm. Kon nag na la
amal noonu nga ko bëgge.» Ca
waxtu woowa la doom ja wér.

Yeesu faj na ñu wopp

29 Ba mu ko defee Yeesu bàyyikoo
foofa, dem ca tàkkal dexu Galile.
Mu yéeg ca kaw tund wa, toog fa.
30 Mbooloo mu bare dikk, ànd aki
lafañ, ak ay gumba, ak boroomi
laago, aki luu, ak boroom jàngoro
yu bare. Ñu indi leen fa kanam
Yeesu, mu faj leen,
31 ba mbooloo ma waaru ca lañu
gis luu ya di wax, boroom laago ya
wér, lafañ ya di dox, gumba ya di
gis. Ñu daldi sàbbaal Yàllay Israayil.

Yeesu leelati na mbooloo

32 Gannaaw loolu Yeesu woo
taalibeem ya, ne leen: «Damaa
yërëm mbooloo mi, ndax ñetti fan a
ngii yu ñu nekk ak man, te amuñu
lu ñu lekk. Bëgguma leena yiwi, ñu
deme xiif, bala ñoo tële ci yoon wi.»
33 Taalibe ya ne ko: «Waaye fu nuy
jële ci àll bu wéet bi mburu mu suur
mbooloo mu réye nii?»
34 Yeesu ne leen: «Ñaata mburu
ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom
ñaari mburu ak as jën.»
35 Ba mu ko defee Yeesu sant
mbooloo ma ñu toog ci suuf.
36 Mu jël juróom ñaari mburu ya
ak jën ya, daldi yékkati kàddug cant,
dagg mburu ma, jox taalibe ya, ñu
jox mbooloo ma.
37 Ñépp lekk ba regg, te desit wa
ñu yóbbu di juróom ñaari dàmba yu
fees.
38 Ña ca lekk ñeenti junniy (4 000)
góor lañu, te limaaleesul jigéen ña
ak gone ya.

39 Ba loolu amee Yeesu yiwi mbooloo ma, daldi dugg gaal, jàll ba diiwaanu Magadan.

16

Diiŋatkat laaj na firnde

1 Ay Farisen ak ay Sadusen nag ñoo dikkoon ci Yeesu, di ko fiir, ne ko: «Firnde ju bawoo asamaan lanu bëgg, nga won nu ko.»

2 Yeesu ne leen: «Su ngoonee ngeen ne: "Ëllëg de day naaj, nde asamaan si daa xonq."

3 Su dee ag suba ngeen ne: "Tey dina taw, asamaan saa ngi xiin, xonq curr." Kon man ngeena ràññee melow asamaan, te manuleena ràññee firndey janti tey.

4 Maas gu bon te ñàkk kóllëre gi ngeen doon, firnde ngeen di wut, waaye deesuleen jox jenn firnde ju moy firndey Yunus.» Gannaaw loolu, mu bàyyikoo fa ñoom, dem.

Misaal tiiñ na taalibe ya

5 La ca tegu, taalibe ya jàllaat dex ga, ndeke fàtte nañoo yóbbaale mburu.

6 Yeesu ne leen: «Wattuleen te moytu lawiiru Farisen ñi ak Sadusen ñi.»

7 Taalibe ya nag di werante ci seen biir naan: «Nun de yóbbaalewunu mburu.»

8 Yeesu xam la ñuy wax, ne leen: «Yeenaka néew ngëm, lu ngeen di werante ci seen biir, naan amuleen fi mburu?

9 Kon xamaguleen ba tey, fàttalikuwuleen it juróomi mburu ya ca juróomi junniy (5 000) nit ña, ak ñaata pañey desit ngeen ca jële?

10 Juróom ñaari mburu ya ca ñeenti junniy (4 000) nit ña nag, ñaata dàmbay desit ngeen ca jële?

11 Nu ngeen mana umplee ne du mburoo ma tax di wax, ne ngeen wattu lawiiru Farisen ñeek Sadusen ñi?»

12 Ca lañu doora xam ne du lawiiru mburoo ko tax di wax, waaye njàngalem Farisen ña ak Sadusen ña, moom la leen wax ñu wattu ko.

Piyeer dégg na ndéey

13 Ba Yeesu demee ca diiwaan ba féete péeyu Sesare gu Filib, mu laaj taalibeem ya, ne leen: «Ana ku nit ñi wax ne mooy Doomu nit ki?»

14 Taalibe yi ne ko: «Ñii de nee ñu Yaxya la, ñee ne, Ilyaas la; ñale ne Yeremi la, mbaa keneen ci yonent yi.»

15 Yeesu ne leen: «Yeen nag, ngeen ne maay kan?»

16 Simoŋ Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla Aji Dund ji.»

17 Yeesu ne ko: «Ndokkalee yaw, Simoŋ doomu Yowaan, ndax nit xamalu la ko, xanaa sama Baay ba fa asamaan.

18 Man nag maa ne la, yaa di Piyeer, doj wi; ci kaw doj wii it laay samp mbooloom gëmkat ñi, te dooley dee du ko manal dara.

19 Maa lay jox caabiy nguurug asamaan, te loo yeew ci kaw suuf, yeewees na ko fa asamaan; loo yiwi ci kaw suuf it, yiwees na ko fa asamaan.»

20 Gannaaw loolu Yeesu dénku taalibe yi, ngir ñu baña wax kenn ne mooy Almasi bi.

21 Ci jamono yooyu la Yeesu tàmbalee xamal taalibeem ya ne fàww mu dem Yerusalem, ba daje fa ak coono yu bare yu bawoo ca magi askan wa, ak sarxalkat yu mag ya, ak firikati yoonu Musaa ya, te dees na ko rey, ba ñetteelu fan ba, mu dekki.

22 Ci kaw loolu Piyeer ñaarook moom, tàmbali koo femmu, ne ko: «Yàlla tere, Sang bi, loolu du la dal mukk.»

23 Teewul Yeesu geestu, ne Piyeer: «Seytaane, xiddi ma, te dellu gannaaw, yaa ngi may gàllankoor; yaw xalaatoo yëfi Yàlla, waaye yëfi nit ngay xalaat.»

24 Gannaaw loolu Yeesu ne taalibeem ya: «Ku bëgga dikk topp ma,

fàtteel sa bopp te nga gàddu sa bant bi ñu lay daaj, door maa topp.

25 Ndaxte képp ku bëgga rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, te ku ñàkk sa bakkan ndax man, dinga ko jotaat.

26 Te it jagoo àddina sépp lu muy jariñ nit, bu ñàkkee bakkanam? Ak lu nit wara mana weccee bakkanam?

27 Doomu nit ki de mooy dikke darajay Baayam, ànd aki malaakaam, te su boobaa mooy fey ku nekk ay jëfam.

28 Maa leen ko wax dév, ñenn a ngi taxaw fii, duñu dee te gisuñu Doomu nit ki ñëw ci nguuram.»

17

Leeru Yeesu feeñ na

1 Ba ñu ca tegee juróom benni fan, Yeesu ànd na ak Piyeer ak Yanqóoba ak Yowaan rakku Yanqóoba, yóbbu leen kaw tund wu kawe, ngir wéetook ñoom.

2 Mu soppiku fa seen kanam, xar kanamam di melax nib jant, ay yéreem weex nig leer.

3 Ci kaw loolu Yonent Yàlla Musaa ak Yonent Yàlla Ilyaas jekki feeñu leen, di waxtaan ak Yeesu.

4 Piyeer nag ne Yeesu: «Sang bi, su nu toogoon fii de, mu baax ci nun. Soo nangoo ma yékkati fii ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa, benn Ilyaas.»

5 Naka lay wax ba tey, niir wu leer yiir leen, baat jekki jibe ca niir wa ne: «Kii mooy sama Doom, sama soppe, moom laay bànneexoo; dégluleen ko.»

6 Ba ca taalibe ya déggee, dañu ne dàll, dëpp seen jë fa suuf, tiit lool.

7 Yeesu dikk, teg leen loxoom, ne leen: «Jógleen, buleen tiit.»

8 Ñu séentu ca kaw, gisuñu ku dul mennum Yeesu doŋŋ.

9 Naka lañuy wàcce ca tund wa, Yeesu sant leen, ne leen «Buleen nettali kenn peeñu mi, ba kera Doomu nit ki dekki.»

10 Ci kaw loolu taalibe ya laaj ko, ne ko: «Lu tax nag firikati yoonu Musaa yi ne fàww Ilyaas njëkka ñëw?»

11 Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas kay mooy ñëw, ba jubbanti lépp.

12 Maa leen wax nag ne leen Ilyaas ñëw na ba noppi, waaye xàmmeesu ko, te it lu leen neex lañu def ak moom. Noonu it la Doomu nit ki nara sonne ci seeni loxo.»

13 Booba nag la taalibe ya xam ne mbirum Yaxya la leen di wax noonu.

Yeesu faj na xale buy say

14 Ba ñu dikkee ba jub mbooloo ma, genn góor dikk, sukk fa kanamam,

15 ne ko: «Sang bi, yërëmal sama doom. Day say te sonn na lool; léeg-léeg mu daanu ci sawara, léeg-léeg mu daanu ci ndox.

16 Indi naa ko ci say taalibe, waaye manuñu koo faj.»

17 Yeesu nag ne: «Céy niti tey, yeena gëmadi te dëng, maak yeen ba kañ? Dama leen di muñal ba kañ?» Mu ne leen: «Indilleen ma xale bi fii.»

18 Ci kaw loolu Yeesu gëdd rab wa, rab wa génne ca xale ba, mu daldi wér ca waxtu wa.

19 La ca tegu taalibe ya dikk ba ca Yeesu, daldi koy laaj ci sutura, ne ko: «Lu waral manunu woona dàqal sunu bopp, rab wi?»

20-21 Yeesu ne leen: «Xanaa seenug néew ngëm. Maa leen ko wax dév, su ngeen amee ci ngëm, lu tollu ni peppu fuddën, dingeen ne tund wii: "Toxool fii, ba fale," mu toxu, te dara du leen të.»

Yeesu baamtu na ag mujam

22 Ba Yeesu ak taalibe ya dajee ca diiwaanu Galile nag, Yeesu da ne leen: «Doomu nit ki lees di wor léegi, ngir teg ko ci loxoy nit ñi;

23 dees na ko rey, mu dekki ca ñetteelu fanam.» Ñu daldi am tiis wu réy lool.

Yeesu fey na lu ko warul

24 Ba Yeesu ak taalibe ya agsee
Kapernawum, feyeekukati galagu
kër Yàlla ga ñoo dikk, ne Piyeer:
«Xanaa seen kilifa gi da dul fey
galagu kër Yàlla gi*?»
25 Piyeer ne leen: «Ahakay!»
Ba ñu àggee ca kër ga, Yeesu ji-
itu Piyeer ca wax ja, ne ko: «Ana
luy sa xalaat ci lii, Simoŋ? Ñan
la buuri àddina di feyeeku ab juuti
mbaa galag? Seenug njaboot, am
doxandéem yi?»
26 Mu ne ko: «Xanaa doxandéem
yi.» Yeesu ne ko: «Kon nag ag pey
wàcc na njaboot gi.
27 Waaye bunu leen naqaral; de-
mal ca dex ga, nga sànni sab oos te
ñoddi jën wa nga njëkka jàpp. Boo
ubbee gémmiñ ga, dinga ca fekk ab
poset†. Moom ngay jël, dem, jox
leen ko ngir maak yaw.»

18

Tuut tey, sut ëllëg

1 Ca waxtu woowa la taalibe
ya dikkoon ne Yeesu: «Kon nag
kan moo gëna kawe ci nguurug
asamaan?»
2 Yeesu daldi woo ab xale, tax-
awal ko ci seen biir.
3 Mu ne leen: «Maa leen ko wax
dée, su ngeen dëppul, ba mujj mel
niy xale, dungeen tàbbi mukk ci
nguurug asamaan.
4 Moo tax ku tuutal boppam ba
mel ni xale bii, kooku mooy ki gëna
kawe ci nguurug asamaan.
5 Te it ku dalal ci sama tur, xale
bu mel ni kii, man mii nga dalal.
6 Waaye ku bàkkaarloo kenn sax
ci ñu tuut ñii ma gëm, li gën ci
moom mooy ñu takk ci baatam
doju wolukaay wu réy wu mbaam
di wëndeel, daldi koy sànni biir
xóotey géej.

Bàkkaarloo nit ak xeebaate warul

7 «Wóoy ngalla àddina, ndax fiir
yi ciy bàkkaarloo. Fiir manula ñàkk,
waaye wóoy ngalla ka koy lal.
8 Su la sab loxo mbaa sab tànk
bàkkaarloo nag, dog ko, sànni fu
sore, nde tàbbiwaale ab kuuñ, mbaa
bennub tànk ca dund gu wóor ga,
moo gën ci yaw ñu boole laak sa
ñaari loxo ak sa ñaari tànk, sànni la
ca sawara su dul fey.
9 Su la sa bët bàkkaarloo, luqil,
sànni fu sore, nde tàbbiwaale patt
ca dund gu wóor ga, moo gën ci
yaw ñu boole laak sa ñaari bët, sànni
jànnama, ca sawara wa.
10-11 «Te it wattuleena xeeb kenn
sax ci ñu tuut ñii, ndax maa leen ko
wax, seen malaaka ya fa asamaan
ñoo saxoo niir sama kanamu Baay
ba fa asamaan.

Yàlla bëggul kenn réer

12 «Luy seen xalaat ci lii? Su nit
amee téeméeri xar, menn lajj ci,
ndax du bàyyi juróom ñeent fukki
xar ya ak juróom ñeent (99) ca par-
lukaay ba, te dem seeti ma lajj?
13 Te bu ko gisee, maa leen ko
wax dée, moom lay gëna bége
juróom ñeent fukki xar ak juróom
ñeent ya lajjul.
14 «Seen Baay ba fa asamaan
itam, noonu. Bëggul kenn ci ñii gëna
tuut, sànku.

Bàkkaaru biiri bokk laaj na ab saytu

15 «Bu la sa mbokk tooñee, de-
mal ñaarook moom, yedd ko. Su
la dégloo, yaa feeñle mbokk mu
réeroon.
16 Waaye su la dégluwul, àndal ak
kenn mbaa ñaar, ngir àtteb mbir
mépp mana wére ci kàddug ñaari
seede ba ñett.
17 Su leen tanqamloo, wax ko
mbooloom gëmkat ñi. Su tanqam-
loo mbooloom gëmkat ñi itam nag,
nga def ko ni ab yéefar ak ab juu-
tikat.
18 Maa leen ko wax dée, lépp lu
ngeen yeew ci kaw suuf, dees na ko
yeew fa asamaan, te lépp lu ngeen

* **17.24** ***galagu kër Yàlla*** googu, ñaari daraxma la. Seetal ci *Mucc ga* 30.13. † **17.27** ***poset*** boobu ab estateer lañu koy wax.

yiwi fi kaw suuf, dees na ko yiwi fa asamaan.
19 «Maa leen neeti, su ñaar ci yeen déggoo ci kaw suuf, ci mboolem lu ñu ñaan, dees na leen ko nangul ci sama dogalu Baay ba fa asamaan,
20 ndax fu ñaar mbaa ñett dajee ci sama tur, maa ngi ci seen biir.»

Ku ñu yërëm war naa yërëme

21 Ca la Piyeer dikk ne Yeesu: «Sang bi, ñaata yoon la ma sama mbokk di tooñ, ma baal ko? Ndax day mat ba mu tollook juróom ñaari yoon?»
22 Yeesu ne ko: «Newuma la juróom ñaari yoon, waaye ba muy juróom ñaar fukki yoon ak juróom ñaar.
23 «Moo tax nguurug asamaan dafa mel ni buur bu bëgga xayma ni alalam tollook ay jaraafam.
24 Naka la tàmbalee xayma, ñu indil ko ku ko ameel lu bare, tollu ci fukki junniy talaŋ*,
25 te jaraaf ja amul lu mu feye. Sangam joxe ndigal, ngir ñu jaay ko, moom ak jabaram ak ay doomam ak mboolem alalam, ngir fey bor ba.
26 Jaraaf ja ne gurub, sujjóotal ko, ne ko: "Muñal ma, lépp laa lay fey."
27 Sang ba nag yërëm jaraaf jooju, bàyyi ko, baal ko bor ba.
28 «Jaraaf ja dem, dajeek moroomu jaraafam mu ko ameel lu néew, tollu ci téeméeri dinaar†. Mu jàpp ko, xoj ko, ne ko: "Fey ma li nga ma ameel."
29 Moroom ma ne gurub ci suuf, tinu ko, ne ko: "Muñal ma, dinaa la fey."
30 Teewul mu làŋk, dem, tëj ko kaso, ba kera muy fey la mu ko ameel.
31 «Ba moroomi jaraaf ya gisee la xew, dañu koo tiislu lool, daldi dem, àgge seenub sang mboolem la xew.
32 Sang ba nag woolu jaraaf ja, ne ko: "Jaraaf ju soxor ji nga doon! Sa bor bépp laa la baal, nde danga maa tinu.
33 Ni ma la yërëme, ndax waruloo koo mana yërëme sa moroomu jaraaf?"
34 Sang ba mer, daldi koy jébbal mititalkati kaso ba, ba kera muy fey bor bépp.
35 «Noonu la sama Baay ba fa asamaan di def ak yeen, su ku nekk ci yeen baalul mbokkam ci xol bu sedd.»

19

Pase daganul

1 Gannaaw ba Yeesu daaneelee kàddoom yooyu ba noppi, dafa jóge Galile, dem diiwaanu Yude, ca wàllaa dexu Yurdan,
2 mbooloo mu bare topp ko, mu faj leen foofa.
3 Ci kaw loolu ay Farisen dikk, di ko fiir, laaj ko, ne ko: «Ndax yoon maye na nit ku fase jabaram ci lu mu mana doon?»
4 Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen ne, Ki sàkk ca njàlbéen la leen sàkk ñuy ku góor ak ku jigéen.
5 Yàlla moo ne: "Looloo tax góor di teqalikook ndeyam ak baayam, taqoo ak jabaram, ba ñoom ñaar di wenn suux doŋŋ*"?
6 Moo tax dootuñu ñaar, waaye wenn suux doŋŋ lañu. Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»
7 Ñu ne ko: «Ana kon lu tax Musaa santaane kayitu pase bu nit kiy jox jabaram ngir fase ko†?»
8 Yeesu ne leen: «Seen dëgër xol a tax Musaa may leen ngeen fase seen jabar, waaye demewul woon noonu ca njàlbéen.
9 Te it maa leen ko wax, képp ku fase sa jabar, te njaaloo taxul, boo séyaatee ak keneen, njaaloo nga.»

* **18.24** ***talaŋ***: mu wecci ay milyoŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi. † **18.28** Mu wecci xaalis bu néewa néew. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi. * **19.5** Seetal ci *Njàlbéen ga* 1.27; 2.24. † **19.7** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 24.1.

10 Taalibe ya nag ne ko: «Su dee
loolooy àtteb góor ci jabaram kay,
njariñ nekkul ci takk jabar.»
11 Yeesu ne leen: «Du ñépp a xajoo
googu kàddu, xanaa ñi ñu ko jagleel
rekk.
12 Am na ñu juddoo tële, am na ñu
pexem nit taxa tële, te am na ñu mel
ni dañoo tële, waaye ñoo ko bëggal
seen bopp, te nguurug asamaan
tax. Ku ko mana xajoo nag, xajoo
ko.»

Gone am na yelleef

13 Gannaaw loolu ay xale lañu
indiloon Yeesu, ngir mu teg leen ay
loxoom, ñaanal leen. Teewul taal-
ibe ya jànni leen.
14 Yeesu nag ne leen: «Bàyyileen
xale yi, te buleen leen aaye ñu ñëw
fi man, ndax ñu mel ni ñoom, ñoo
yelloo nguurug asamaan.»
15 Ci kaw loolu Yeesu teg leen ay
loxoom, daldi fay bàyyikoo.

Alal gàllankoor na boroom

16 Ci kaw loolu jenn waay jekki
dikk, ne ko: «Kilifa gi, ana lu baax
lu may def, ngir texe ba fàww?»
17 Yeesu ne ko: «Ana loo may laaj
ci mbirum lu baax? Te sax kenn
doŋŋ ay ku baax. Waaye soo bëggee
tàbbi ci dund gu wóor gi, sàmmal
ndigal yi.»
18 Mu ne ko: «Yan ci?» Yeesu ne
ko: «Bul bóom, bul njaaloo, bul sàcc,
bul seede lu dul dëgg,
19 teralal sa ndey ak sa baay, te ni
nga soppe sa bopp, nanga ko soppe
sa moroom‡.»
20 Xalelu góor ba ne ko: «Loolu
lépp sàmm naa ko, lu ma deseeti?»
21 Yeesu nag ne ko: «Boo bëggee
mat sëkk, demal jaay li nga am,
nga jox ko néew-doole yi. Su ko de-
fee nga woomle fa asamaan. Boo
noppee, ñëwal topp ci man.»
22 Xalelu góor ba nag dégg kàddu
ga, daldi fay jóge aku tiis ndax ku
bare alal la woon.
23 Yeesu nag ne taalibeem ya:
«Maa leen ko wax déy, tàbbi ci nguu-
rug asamaan dina jafe ku bare alal.
24 Ma waxati leen ko: Boroom
alal tàbbi ci nguurug Yàlla, giléem
jaare bën-bënu puso moo ko gëna
yomb.»
25 Ba taalibe ya déggee loolu,
dañoo yéemu ba ne ko: «Kon kan
moo mana mucc nag?»
26 Yeesu nag ne leen jàkk, ne:
«Loolu nit la të, waaye Yàlla man na
lépp.»
27 Ca la Piyeer ne tonet, ne ko:
«Waaw, nun ñii dëddu lépp, topp la
nag, nu nuy mujje?»
28 Yeesu ne leen: «Maa leen ko
wax déy, keroog àddina ju yees ja,
bu Doomu nit ki toogee ca jalub
darajaam, yeen ñi ma topp itam,
fukki gàngune ak ñaar ngeen di
tooge, di àtte fukki giiri bànni Is-
raayil ak ñaar.
29 Képp ku dëddu ay kër, mbaa
ay doomi ndey yu góor mbaa yu
jigéen, mbaa ndey mbaa baay,
mbaa doom, mbaa suuf, ngir man,
dinga ko jotaat téeméeri yoon, te
dinga texe ba fàww.
30 Waaye ñu baree ngi jiitu tey,
ñooy mujji, te ñu baree ngi mujje
tey, ñooy jiituji.

20

Bëccëg woroo na te pey ga di benn

1 «Nguurug asamaan dafa mel ni
boroom kër bu teela xëy, di wut
ay surga yu ko liggéeyal toolub re-
señam.
2 Mu juboo ak liggéeykat ya ci
bëccëg bu nekk peyug bëccëgu
lëmm. Mu daldi leen yebal ca
toolub reseñam.
3 Naka mu génn wetu juróom
ñeenti waxtu ci suba, daldi gis
ñeneen ñuy taxawaalu ca pénc ma,
defuñu dara.
4 Mu ne leen: “Demleen yeen
itam ca sama toolub reseñ, ma fey
leen lu jaadu.”

‡ **19.19** Seetal ci *Mucc ga* 20.12-16; *Sarxalkat yi* 19.18.

5 Ñu dem. Ci booru fukki wax-
took ñaar ci bëccëg, mu dellu génn,
fukki waxtook juróom itam, mu
génnati, defati noona ba tey.
6 Wetug fukki waxtu ak juróom
ñaar, mu génnati, dajeek ñeneen ñuy
taxawaalu. Mu ne leen: “Lu ngeen
di yendoo taxawaalu fii te defuleen
dara?”
7 Ñu ne ko: “Dees noo jëlul.” Mu
ne leen: “Demleen yeen itam ca
sama tool.”
8 «Ba ngoon jotee, boroom tool ba
ne ab jawriñam: “Wool surga yi, fey
leen seen bëccëg, te nga tàmbalee ci
ñi mujja ñëw, ba ci ñi jiitu.”
9 Ci kaw loolu ña ñu jëloon ca
booru fukki waxtu ak juróom ñaar
dikk, ku ci nekk jot peyug bëccëgu
lëmm.
10 Ña ñu njëkkoona jël dikk,
yaakaar ne ñooy ëpple ag peyoor,
te teewul ñu feyu, ñoom it, ku nekk
peyug bëccëgu lëmm.
11 Ñu jël, tey sikk boroom kër ga,
12 naan: “Ñii mujja ñëw,
liggéeyuñu lu moy wenn waxtu,
nga yemale leen ak nun, ñi yenu
coonob bëccëg bi, ak naaj wu tàng
wi!”
13 Teewul boroom kër ga ne
kenn ka: “Sama waay, tooñuma la.
Xanaa juboowunu woon ci peyug
bëccëgu lëmm?
14 Jëlal sa yëf te dem. Li ma la fey,
moom laa yéenee fey kii mujja ñëw.
15 Xanaa damaa sañula def lu ma
neex ci sama alal? Am sab xol a
bon ci samag mbaax?”
16 Noonu la ñi mujj di jiitujee, ñi
jiitu, mujje.»

Yeesu baamooti na ag mujam

17 Gannaaw loolu nag Yeesu jëm
Yerusalem, yóbbaale fukki taalibe
yaak ñaar, wéetook ñoom, daldi leen
xamal ca yoon wa ne leen:
18 «Noo ngii jëm Yerusalem, te
dees na wor Doomu nit ki, jébbal
ko sarxalkat yu mag yaak firikati
yoonu Musaa ya, ñu teg ko àtteb
dee,
19 jébbal ko jàmbur ñi dul Yawut,
ñu ñaawal ko, caw ko, daaj ko ci
bant, mu dee; ba ca ñetteelu fan ba,
mu dekki.»

Taalibe ñaan na liy kumpa

20 Booba la jabaru Sebede àndak
doomam yi mu am ak moom, ñu
dikk ba ca Yeesu. Jigéen ja sujjóot,
ngir mbir mu muy sàkku ci moom.
21 Yeesu ne ko: «Loo bëgg?» Mu ne
ko: «Mayal sama ñaari doom yii, ñu
toog, kii féete la ndijoor, kii féete la
càmmoñ, keroog ca sa nguur ga.»
22 Yeesu ne ko: «Xamuleen li
ngeen di ñaan. Mbaa kaasub naqar
bi may naani, man ngeen koo
naan?» Ñu ne ko: «Man nanu ko.»
23 Yeesu ne leen: «Maa leen ko
wax déy, sama kaasub naqar de,
dingeen ko naan. Tooge sama ndi-
joor mbaa sama càmmoñ nag, du
man maay maye loolu, waaye da
diy cér yu ñeel ña ñu ko waajalal, ci
sama dogalu Baay.»
24 Ba fukki taalibe ya ca des
déggee mbir ma, seen xol tàng ca
ñaari doomi ndey ya.
25 Yeesu nag woo leen ne leen:
«Xam ngeen ne njiiti xeeti àddina yi
dañuy def nit ñi jaam, seeni kàngam
di leen néewal doole.
26 Yeen nag, bumu deme noonu
ci seen biir. Képp ku bëgga doon
ku màgg ci yeen, na nekk seenub
surga,
27 te ku bëgga nekk seen njiit, na
doon seenub jaam.
28 Noonu la deme ci Doomu nit
ki, ñëwul ngir ñu di ko surgawu,
xanaa ngir di nekk surga, ba far
maye bakkanam, def ko njotug
ñépp.»

Yeesu faj na ñaari gumba

29 Ba Yeesu bàyyikoo Yeriko,
mbooloo mu baree ko topp.
30 Ndeke ñaari silmaxaa nga
tooge ca peggu yoon wa. Ba
ñu déggee ne Yeesu mooy romb,
dañoo xaacu, ne: «Sang bi, Sëtub
Daawuda, yërëm nu!»

31 Nit ña nag femmu leen, ngir ñu
noppi. Teewul gumba ya gëna xaa-
cooti, ne: «Sang bi, Sëtub Daawuda,
yërëm nu!»
32 Yeesu daldi taxaw, woo leen,
ne leen: «Lu ngeen bëgg, ma defal
leen ko?»
33 Ñu ne ko: «Sang bi, xanaa
sunuy bët ubbiku.»
34 Yeesu nag yërëm leen, laal
seeni bët, ñuy gis ca saa sa, daldi
topp ca moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe
ya dikk ba jub Yerusalem, ba agsi
ca dëkk ba ñuy wax Betfase ca wetu
tundu Oliw ya. Yeesu yebal ñaar ca
taalibe ya,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci
seen kanam. Bu ngeen agsee rekk,
dingeen fa gis mbaam mu ñu yeew
ak cumburam; yiwileen leen, indil
ma leen.
3 Su leen kenn waxee dara,
ngeen ne ko: "Boroom bee leen
soxla." Mu daldi leen bàyyi, ñu
dem.»
4 Loolu nag ame noonu, ngir sot-
tal la ñu waxoon ca jottalib yonent
ba. Mooy ba mu nee:
5 «Neleen janq Siyoŋ mu taaru:
"Niiral, sa buur a la dikkal nii,
di ku woyof, war mbaam,
cumbur la war, doomu mbaam-
sëf*."»
6 Taalibe ya dem, daldi koy defe
noonu leen ko Yeesu sante.
7 Ñu indi mbaam ma ak cumbur
ba, daldi teg seeni yére ca kaw cum-
bur ba, Yeesu war†.
8 Ba loolu amee nit ñu bare lool
lal seeni yére ca yoon wa, ñenn ña
dagg ay cari garab, lal ca yoon wa.
9 Ndiiraan ya ko jiitu ak ya ko
topp a ngay xaacu naan:
«Osaana, cant ñeel na Sëtub
Daawuda bi!
Na barke wàcc ci ki dikk ci turu
Boroom bi!
Osaana, na cant jibe béreb ya gëna
kawe.»
10 Yeesu nag agsi Yerusalem,
dëkk ba bépp ne kër-kër ne këpp, ñu
naan: «Kii moo di kan?»
11 Mbooloo ma ne leen: «Kii moo
di Yonent bi, Yeesu mu Nasaret ca
Galile.»

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Ci kaw loolu Yeesu dugg ca kër
Yàlla ga, daldi dàq mboolem ñay
jaay aka jënd ca kër Yàlla ga. Mu
dëpp taabali weccikati xaalis ya, ak
tooguy jaaykati pitax ya.
13 Mu ne leen: «Bindees na ne:
"Sama kër gi, kërug ñaan lees ko
tudde‡," waaye yeen, moom ngeen
def rawtub sàcc.»
14 Ca la ay gumba ak ay lafañ dikk
ba ca moom, ca kër Yàlla ga, mu faj
leen.
15 Sarxalkat yu mag ya, ak
firikati yoonu Musaa ya nag
gis kéemaan ya mu def, ak xale
yay xaacu ca biir kër Yàlla ga,
naan: «Osaana, cant ñeel na Sëtub
Daawuda bi!» Ñu daldi mer.
16 Ñu ne Yeesu: «Dégg nga li ñii
di wax?» Mu ne leen: «Waawaaw.
Masuleena jàng li ñu ne:
"Làmmiñu tuut-tànk, ba ci luy nàmp,
ci ngay sàkkale sa bopp ag cant§"?»
17 Ba loolu amee Yeesu bàyyikoo
fa ñoom, génn dëkk ba, dem Betani,
daldi fay fanaan.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

18 Ba bët setee Yeesu di dellu ca
dëkk ba. Ci biir loolu mu xiif.
19 Naka la séen ag figg fa feggook
yoon wa, daldi cay dem, te taxul
mu fekk ca dara lu dul ay xob doŋŋ.
Mu ne figg ga: «Yàlla bu doom
meññeeti fi yaw mukk!» Figg ga
daldi wow ca saa sa.
20 Taalibe ya gis loolu, waaru, ne:
«Nan la figg gi wowe ci saa si?»

---

* **21.5** Seetal ci *Sàkkaryaa* 9.9. † **21.7** ***cumbur:*** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu ñu leen di tuutal. ‡ **21.13** Seetal ci *Esayi* 56.7.
§ **21.16** Seetal ci *Taalifi cant* 8.3.

21 Yeesu ne leen: «Maa leen ko
wax dév, su ngeen gëmee te bañ
am xel ñaar, dungeen yem ci def
nii figg gi, waaye tund wii sax, bu
ngeen ko noon: "Jógal tàbbiji géej,"
loolooy am.
22 Te lépp lu ngeen sàkkoo ñaan gu
ànd ak ngëm, dingeen ko am.»

Lu jëm ci sañ-sañu Yeesu

23 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca
kër Yàlla ga. Naka lay jàngale, sarx-
alkat yu mag ya ak magi askan wa
dikk, laaj ko ne ko: «Lii ngay def, ci
ban sañ-sañ nga koy defe? Ak ku la
jox boobu sañ-sañ?»
24 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen
man itam lenn; bu ngeen ma ko
waxee, man itam ma wax leen ci
ban sañ-sañ laay defe lii.
25 Sóobeb Yaxya ci ndox, fu mu
jóge? Asamaan la ndigal la bawoo,
am ci nit ñi?» Ñu diisoo ci seen biir,
daldi ne: «Su nu nee: "Asamaan la
ndigal la bawoo," da nu naan: "Lu
tax kon gëmuleen Yaxya?"
26 Te su nu nee: "Ci nit ñi la
bawoo," booba mbooloo ma lanu
ragal, ndax ñépp ab yonent lañu
jàppe Yaxya.»
27 Ñu ne Yeesu: «Loolu xamunu
ko.» Moom itam mu ne leen: «Man
itam duma leen wax ci ban sañ-sañ
laay defe lii.»

Tuub moo gën të

28 «Waaye, luy seen xalaat ci lii?
Nit a amoon ñaari doom. Mu dikk
ca kenn ka, ne ko: "Doom, demal
tey liggéeyi ca toolu reseñ ba."
29 Mu ne ko: "Maa lànk," waaye
gannaaw gi, xelam yedd ko, mu
dem.
30 Baay ba demati ca ka ca des,
wax ko loolu. Mu ne ko: "Waaw,
góor gi," te demul.»
31 «Ana kan ci ñaar ñooñu moo def
coobarey baayam?» Njiiti xeet wi
ne: «Ku jëkk ki.» Yeesu nag ne leen:
«Maa leen ko wax dév, juutikat yi ak
gànc yi jiitu nañu leen ca nguurug
Yàlla.
32 Ndax Yaxya moo leen dikke
yoonu njub, gëmuleen ko; waaye
juutikat yi ak gànc yee ko gëm,
ngeen di gis te taxul ngeen tuub, ba
gëm ko.»

Beykat wor na boroom tool

33 Weneen léeb a ngi, dégluleen:
«Boroom kër la woon bu jëmbat ab
tóokëru reseñ, ñag ko, gas ca paxum
nalukaayu reseñ, tabax ca taaxum
wattukaay, ba noppi batale tóokër
ba ay beykat, daldi tukki.
34 «Ba wittum reseñ jubsee, mu
yebal ay surgaam ca beykat ya,
ngir jëlsi wàllam ca meññeef ma.
35 Beykat ya jàpp surga ya, kii ñu
dóor ko, kee ñu rey ko, kale, ñu
sànni ko ay doj.
36 Boroom kër ga yebalaat ye-
neen surga yu ëpp yu njëkk ya,
beykat ya def leen noonu.
37 Mu mujj yebal doomam te
naan: "Sama doom, dinañu ko
rus."
38 Teewul ba beykat ya gisee
doom ji, dañu ne ci seen biir: "Kii
mooy donn; nanleen ko daldi rey,
ba jagoo ndonoom."
39 Ci kaw loolu ñu jàpp ko, génne
ko tóokër bi, rey ko.»
40 «Bu boroom tóokër bi dikkee,
nu muy def beykat yooyu?»
41 Ñu ne ko: «Reyin wu ñaawa ñaaw
lay rey ñu bon ñooñu, tóokëru reseñ
ba, mu batale ko yeneen beykat yu
ko jox wàllam ca meññeef ma, saa
yu jotee.»
42 Yeesu nag ne leen: «Xanaa ma-
suleena jàng lii ci Mbind mi?
"Doj wi tabaxkat yi beddi woon,
moo mujj di doju koñu tabax bi.
Lii de, fa Boroom bi la sottee,
nu gis ko, yéemu*."
43 «Loolu moo tax ma ne leen dees
na jële nguurug Yàlla ci yeen, jox
ko xeet wuy meññal meññeef ma ca
war.

* **21.42** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22-23. † **21.44** Seetal ci *Esayi* 8.14; *Dañeel* 2.34, 44.

44 Wii doj, képp ku ci dal, dammatoo, te ku mu dal, rajaxe la†.»

45 Ba sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya déggee léebi Yeesu yooyu, xam nañu xéll ne ñoom lay wax.

46 Ñu di ko fexee jàpp nag, te ragal mbooloo ma, ndax ab yonent lañu ko jàppe woon.

22

Gàntal ab teraanga, dàq sa njariñ

1 Yeesu léebati leen, ne leen:

2 «Nguurug asamaan dafa mel ni buur bu doon waajal céetalug doomam ju góor.

3 Mu yebal ay surgaam, ngir ñu jëli ña ñu woo ca bernde ja, te ñooñu bëgguñoo ñëw.

4 Mu yebalaat yeneen surga, ne: "Waxleen gan ñi ñu woo, ne leen: 'Reer yi kat noppi na; samay nag ak sama juru yafal lañu rey, lépp sotti na, ñëwleen ci bernde ji.' "

5 Teewul ñu fénantal, dem seen yoon; kii ca toolam, kee cam njaayam,

6 ñee jàpp surga ya, toroxal leen, rey leen.

7 «Buur nag mer, daldi yónni gàngooram, ñu reyi bóomkat yooyu, lakk seenub dëkk.

8 Ci kaw loolu mu ne surga ya: "Bernde ji de noppi na, waaye gan ñi ñu woo ñoo ko yeyoowul.

9 Kon nag demleen ca selebe yoon ya, ku ngeen fa gis, woo ko ci céetal gi."

10 Surga ya dem ca mbedd ya, daldi dajale mboolem ña ñu fa gis, ku baax ak ku bon, ba céet ga fees aki gan.

11 «Ci kaw loolu buur bi duggsi, di xool gan ñi, daldi cay seetlu ku ag colam warul ci ag céet.

12 Buur ne ko: "Xarit, noo dugge fii, te soluloo col gi war ci ag céet?" Kooku ne cell.

13 Buur ne dag ya: "Yeewleen tànk yeek loxo yi, te ngeen sànni ko ca lëndëm gu tar ga ca biti. Foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit."

14 Ndax kat ñu bare lañu woo, waaye ñu néew lañu tànn.»

Sesaar ak wàllam, Yàlla ak wàllam

15 Booba la Farisen ya diisooji ngir lal pexe mu ñu fiire Yeesu ci kàddoom.

16 Ñu daldi yebal ci moom seeni taalibe ak ñi àmd ak farandooy Buur Erodd, ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ku dëggu nga, te ci biir dëgg ngay jàngalee yoonu Yàlla. Ragaloo kenn it, ndax seetuloo ci jëmmi nit.

17 Kon nag wax nu sa xalaat: ndax yoon maye na ku fey Buur Sesaar ab galag am déet?»

18 Teewul Yeesu xam seen mébét mu bon, daldi ne leen: «Lu ngeen may seetloo, jinigalkat yi?

19 Wonleen ma poset bi ñuy feye galag.» Ñu daldi ko jox benn posetub xaalis*.

20 Yeesu ne leen: «Nataal bii ak tur wii ci binde, kuy boroom?»

21 Ñu ne ko: «Buur Sesaar.» Mu ne leen: «Kon nag, yëfi Sesaar, joxleen ko Sesaar, te yëfi Yàlla, ngeen jox ko Yàlla.»

22 Ba ñu déggee loolu lañu waaru, daldi koy bàyyi, dem.

Ab Sadusen gëmul dee-dekki

23 Bésub keroog boobu Sadusen yi ne dee-dekki amul, ca lañu dikk ba ca moom. Ñu laaj ko ne ko:

24 «Kilifa gi, Musaa noon na: "Su góor faatoo te amul doom, na ku mu bokkal waajur donn jabaram, ngir amal mbokkam ma dee, kuutaay†."

25 Léegi nag juróom ñaari góor a ngi woon ci sunu biir, ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba am jabar ba faatu te amul doom, ba tax rakk

* **22.19** ***posetu xaalis bii:*** ab dinaar la woon, moo doon peyu bëccëgu lëmm. † **22.24** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 25.5.

ja donn jabar ja mu bàyyi gannaawam.
26 Tofo ba ak ñaareelu tofo ba def noonu, ba juróom ñaar ñépp dee.
27 Gannaaw gi, ndaw sa it dee.
28 Keroog ndekkite la nag, kan ci juróom ñaar ñi lay doon jabaram, gannaaw ñoom ñépp a ko jëloon?»
29 Yeesu nag ne leen: «Seen njumte moo di xamuleen Mbind mi, xamuleen manoorey Yàlla,
30 ndax keroog ndekkite la, kenn du am jabar mbaa jëkkër, waaye nit ñi dañuy mel ni malaaka yi ci asamaan.
31 Ci wàllu ndekkite sax, xanaa jànguleen la leen Yàlla waxoon ne leen:
32 “Maay Yàllay Ibraayma, di Yàllay Isaaxa, di Yàllay Yanqóoba‡”? Kon moom du ñi dee lay seen Yàlla, xanaa ñiy dund.»
33 Ba ca mbooloo ma dégge, dañoo waaru ca njàngaleem.

Lenn ndigal moo tënk lépp

34 Ba Farisen ya yégee na Yeesu tëje gémmiñu Sadusen ya, dañoo féncoo.
35 Ci kaw loolu kenn ca ñoom, ab xamkatub yoonu Musaa, di ko fexee fiir, laaj ko ne ko:
36 «Kilifa gi, lan ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa?»
37 Yeesu ne ko: «“Yàlla sa Boroom, nanga ko soppe sa léppi xol, ak sa léppi jëmm, ak sa léppi xel§.”
38 Loolu mooy ndigal li gëna màgg, te moo jiitu.
39 Ñaareel bi it yem ak moom, di: “Ni nga soppe sa bopp, nanga ko soppe sa moroom*.”
40 Ci ñaari ndigal yooyu la mboolem yoonu Musaa, ak kàdduy yonent yi aju.»

Ndax Almasi bi mooy sëtub Daawuda?

41 Farisen ya ñoo daje woon, Yeesu laaj leen, ne leen:
42 «Luy seen xalaat ci Almasi bi, kan lay ab sëtam?» Ñu ne ko: «Daawuda.»
43 Yeesu ne leen: «Ana kon nan la Daawuda mana waxe ci ni ko leeru Noo gu Sell gi dikkale, ba di ko woowe “Sang bi”, naan:
44 “Boroom bi daa wax sama Sang ne ko:
‘Toogeel sama ndijoor,
ba ma teg say noon
fi sa suufu tànk†.’ ”
45 Gannaaw Daawuda moo woowe Almasi bi “Sang bi,” nu mu nekke ab sëtam?»
46 Gannaaw loolu kenn manu koo tontu genn kàddu, te ca bés booba lañu dale, ñemeetuñu koo laaj dara.

23

Yeesu rëbb na jinigalkat ya

1 Gannaaw loolu Yeesu wax ak mbooloo ma ak taalibeem ya.
2 Mu ne: «Firikati yoon yi ak Farisen yi ñoo tooge jalu Musaa.
3 Kon mboolem lu ñu leen wax, defleen ko te sàmm ko, waaye seeni jëf, buleen ko roy, ndax li ñuy wax duñu ko jëfe.
4 Ay say yu diis gann lañuy takk, gàdduloo ko nit ñi, waaye ñoom ci seen bopp, seen baaraam sax duñu ko ci nangoo yékkati.
5 Mboolem lu ñu def, ngistal la. Ñooy réyal téere yi ñuy takk, guddal seen cimbir-cimbiri mbubb*.
6 Ñoo taamu péetey teraanga ca bernde ya, ak toogu yu kaname ca jàngu ya,
7 ak nuyoob wegeel ca pénc ma, ñu di leen woowe kilifa gi.
8 Waaye yeen buñu leen woowe “kilifa gi,” ndax kenn doŋŋ moo di seen kilifa, waaye yeen ñépp ay bokk ngeen.

‡ **22.32** Seetal ci *Mucc ga* 3.6. § **22.37** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.5. * **22.39** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18. † **22.44** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1. * **23.5** ***cimbir-cimbir:*** Yawut ya daan nañu takk ay cimbir-cimbir ci seeni cati mbubb, di ko fàttalikoo yoonu Yàlla. Njiiti yoon ya nag di tàkk ay cimbir-cimbir yu gudd, di ko mbubboo ag ragal Yàlla, gu ñu bëgg nit ñi nawe leen.

9 “Baay” it, buleen ko woowe
kenn ci kaw suuf, ndax kenn doŋŋ
a di seen baay, te mooy ka fa
asamaan.
10 Buñu leen woowe it “njiit,”
ndax kenn doŋŋ moo di seen njiit,
te mooy Almasi bi.
11 Ki gëna màgg ci yeen mooy ki
nangoo doon seen surga.
12 Waaye képp kuy réylu, dees
na la toroxal, te ki toroxlu lees di
yékkati.
13-14 «Wóoy ngalla yeen firikati
yoonu Musaa yi ak Farisen yi, jini-
galkat yi, naaféq yi! Yeenay tëjal nit
ñi nguurug asamaan. Yeen ci seen
bopp dugguleen, te bàyyiwuleen ñi
bëgga dugg, ñu dugg.
15 «Wóoy ngalla yeen firikati
yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat
yi! Yeena ngi wër géej ak jéeri, ngir
tuubloo kenn doŋŋ, te bu tuubee
ngeen def ko nitu sawara ku leen
yées ñaari yoon.
16 «Wóoy ngalla yeen njiit yu
gumba yi! Yeena ne: “Ku giñe kër
Yàlla gi, dara waru la, waaye ku
giñe wurusu kër Yàlla gi, tënku nga.”
17 Dof yu gumba yi! Ana lu ci gëna
màgg, wurus wi, am kër Yàlla gi tax
wurus wi sell?
18 Ngeen neeti: “Ku giñe sarx-
alukaay bi ci kër Yàlla gi, dara
toppu la, waaye ku giñ ci sarax yi
ci kaw sarxalukaay bi, tënku nga.”
19 Yeena diy gumba! Ana lu
ci gëna màgg, sarax si, am sarx-
alukaay bi tax sarax si sell?
20 Ku giñe sarxalukaay bi kay,
sarxalukaay bi, ak li ci kawam lépp
nga giñe.
21 Ku giñe kër Yàlla gi, giñe nga kër
Yàlla gi, giñe ki ko dëkke.
22 Ku giñe asamaan it, giñe nga
ngànguney Yàlla, giñe Yàlla mi ci
toog.
23 «Wóoy ngalla yeen firikati
yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi!
Xobi naana, ak safal yu mel ni anet
ak kumin, yeena ngi ciy génne cérub
fukkeel, ngir asaka, tey sofental
njubte ak yërmande ak ngëm. Lii de
war na leen, waaye lee it, waruleen
koo sofental.
24 Njiit yu gumba yi! Seggkati
wallax-njaanée, te giléem, ngeen
wann!
25 «Wóoy ngalla yeen firikati
yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi!
Yeenay raxas bitib kaas bi, ak ndab
li, feek li fees kaas baa ngi jóge ci
càcc ak ŋàppaaral.
26 Farisen bu gumba bi! Njëkkala
raxas biir kaas bi ba mu set, ba biti
bi itam mana set.
27 «Wóoy ngalla yeen firikati
yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat
yi! Yeena ngi mel ni bàmmeel yu
ñu weexal. Rafet melow biti, te ca
biir fees ak yaxi néew ak sobe su
nekk.
28 Noonu rekk ngeen mel yeen
itam, di niru nit ñi ñu jub, te
seen biir xol feese jikkoy jinigal ak
ndëngte.
29 «Wóoy ngalla yeen firikati
yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi!
Yeenay tabax bàmmeeli yonent yi,
di rafetal béreb ya ñu denc aji jub
ñi,
30 te naan: “Su nu fekke woon
sunu jamonoy maam ya, dunu àndd
ak ñoom, di tuur deretu yonent yi.”
31 Seen wax jooju nag ngeen
seedeele seen bopp ne yeenay
doomi ña reyoon yonent ya.
32 Yeen kay, feesalleen seen nd-
abu maam ya rekk!
33 Jaan yee, njurum céebi mi!
Ana nu ngeen di rëcce mbugalu
sawara?
34 Loolu moo tax kat man, ma
yebal ci yeen ay yonent ak bo-
roomi xam-xam ak firikati yoon.
Ñii ngeen rey, ñee ngeen daaj leen
ci bant, ñale ngeen caw leen ay yar
ci seeni jàngu, di leen bunduxataal
ci dëkkoo dëkk.
35 Moo leen tax di këppoo
mboolem deretu aji jub ji ñu tuur
ci àddina, dale ko ca deretu Abel
mu jub ma, ba ca deretu Sàkkaryaa
doomu Barakiya ma ñu bóom ca

diggante këRug jaamookaay ga ak sarxalukaay ba.
36 Maa leen ko wax déy, loolu léPP ay dikkal niti tey jii.
37 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy bóom yonent yi, di sànni ay doj ñi ñu yebal ci yaw, ba ñu dee, ñaata yoon laa namma boole say doom, uuf ni ganaar di uufe ay cuujam, te nanguwuloo?
38 Mu ngoog, waccees na laak sa kër nag, mu gental,
39 nde maa la ne doo ma gisati ba keroog nga naa: "Na barke wàcc ci ki dikk ci turu Boroom bi†!"»

24

Yerusalem tas, Doomu nit ki délsi

1 Naka la Yeesuy génne ca kër Yàlla ga, ay taalibeem dikk, joxoñ ko tabaxi kër Yàlla ga.
2 Teewul mu àddu, ne leen: «Gis ngeen lii léPP? Maa leen ko wax déy, doj wu tege ciw doj du dese fii te tasul.»
3 Gannaaw gi, ba Yeesu toogee ca kaw tundu Oliw ya, taalibeem yaa dikk, wax ak moom, ñook moom doŋŋ, ne ko: «Wax nu kañ la loolu di am, ak luy doonub takk buy xamle sam peeñ, ak tukkitel àddina?»
4 Yeesu ne leen: «Moytuleen, ba kenn du leen nax,
5 ndax ñu bareey dikk, tuddoo sama tur, naan: "Maa di Almasi bi," te ñu bare lañuy nax.
6 Dingeen dégg ay xare ak coowi xare; waaye moytuleena tiit, ndax fàww loolu am, waaye du doon-agum muj ga.
7 Aw xeet dina jógal aw xeet, am réew jógal am réew. Ay xiif ak yëngu-yënguy suuf dina dikke fu bare.
8 Waaye loolu léPP ndoortel mi-titu mat lay doon.
9 Bu boobaa dees na leen teg ciy loxo, ngir ñu mitital leen, rey leen; mbañeel la leen xeet yéPP di won ndax sama tur.
10 Ca la ñu bare di xàcc, di worante aka bañante.
11 Te itam yonenti caaxaan yu bareey feeñ, di nax ñu bare.
12 Ndëngte it dina law ba cofeelu nit ñu bare day giim.
13 Waaye ku muñ ba muj ga, kooku dina mucc.
14 Ci kaw loolu bii xibaaru jàmm bu nguurug Yàlla, dees na ko biral ci àddina séPP, ngir mu doon kàddug seede, ñeel xeet yéPP. Su boobaa nag muj ga dikk.
15 «Moo tax, "lu siblu luy jur yàqute" li Yonent Yàlla Dañeel doon wax*, bu ngeen ko gisee mu taxaw ci néeg bu sell bi, yaw miy jàng, teewlul,
16 su boobaa ña mu fekk ca di-iwaanu Yude, nañu daw jëm kaw tund ya;
17 ku mu fekk ci kaw am taax, bul wàcc ngir jëli lenn ca biir;
18 ku mu fekk ca tool ba, bul dellu ca kër ga, di jëli sa mbubb.
19 Wóoy ngalla jigéeni wérul ña, ak ñay nàmpal ca bés yooyu!
20 Ñaanleen nag seen gàddaay baña yemook jamonoy seddaayu lolli, mbaa bésub Noflaay,
21 ndax ca la coono bu réy di am, coono bu masula am, ba àddina sosoo ak tey, te dootul am mukk.
22 Te bu ñu wàññiwul woon diir boobu, kenn du mucc, waaye ñi ñu tànn ñoo tax ñu wàññi janti coono ya.
23 «Booba nag, ku leen ne: "Xoolal, Almasi baa ngi nii," mbaa: "Ma nga nale," buleen ko gëm,
24 ndax ay almasiy caaxaan ak yonenti caaxaan ñooy feeñ, di jëfe ay firnde yu réy, aki kéemaan, ngir nax ñi ñu tànn, ñoom itam, ndegam man naa nekk.
25 Mu ngoog, wax naa leen ko ba noppi.
26 «Kon bu ñu leen nee: "Ma ngoogu ca àll ba," buleen dem, te

† **23.39** Seetal ci *Taalifi cant* 118.26. * **24.15** Seetal ci *Dañeel* 9.27; 11.31; 12.11.

bu ñu leen nee: “Mu ngii làqu ci biir néeg,” buleen ko gëm,
27 ndax ni melax di tàkke penku,
lerax ba sowu, noonu la Doomu nit
ki di feeñe.
28 Fu médd nekk, fa la tan yay
daje.
29 «Gannaaw coonob fan yooyu
nag,
“jant bi day daldi lëndëm,
weer wi fey ag leeram;
biddiiw yi xàwweekoo asamaan,
dooley asamaan sàqi.”
30 Ca la màndargam Doomu nit ki di
feeñ fa asamaan. Bu boobaa xeeti
àddina yépp dinañu tiislu te dinañu
gis Doomu nit ki di ñëw ci kaw niir
yi,ànd ak manoore ak daraja ju réy.
31 Ci kaw loolu coowal liit gu xumb
lay yebale ay malaakaam, ñu da-
jalee ay tànnéefam fa ñeenti jëmuy
ngelaw li, dale ko ca catu asamaan
lii ba ca cat lee.»
32 Yeesu teg ca ne: «Jàngatleen
misaalu garabu figg. Ag figg, bu
bànqaas ya duyee, xob ya di sëq,
ngeen xam ne nawet jubsi na.
33 Bu ngeen gisee xew-xew
yooyu yépp sotti, noonu itam
ngeen di xame ne bés bi jubsi na,
ba agsi ci bunt bi sax.
34 Maa leen ko wax déy, niti tey
jii† duñu wéy mukk te loolu lépp
sottiwul.
35 Asamaan ak suuf dina wees,
waaye samay wax du wees mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

36 «Waaye bés boobu ak waxtu wa,
kenn xamu ko; du malaaka ya fa
asamaan, du Doom ji, xanaa Baay
bi doŋŋ.
37 Na woon ca jamonoy Nóoyin,
noonu lay deme, bu Doomu nit ki
di feeñ.
38 Ndaxte jant ya jiitu mbënn ma,
nit ñaa nga doon lekk aka naan,
di takk aka maye jabar, ba bés ba
Nóoyin duggee ca gaal ga.
39 Yéguñu woon dara, ba kera
mbënn ma dikk, buub ñépp. Noonu
doŋŋ lay deme bu Doomu nit ki
feeñee.
40 «Bu boobaa ñaar ay nekk ca tool
ba, kenn ki, ñu yóbbu ko, ka ca des,
ñu bàyyi ko.
41 Ñaari jigéen di wolandoo ca
wolukaay ba, ñu yóbbu kenn, bàyyi
ka ca des.
42 Kon nag teewluleen, ndax kat
xamuleen ban bés la seenub sang
di dikk.
43 Waaye lenn de, xamleen ko:
boroom kër, su xamoon wan wax-
tuw guddi la ab sàcc di ñëw, kon
dina teewlu te du ko bàyyi moos,
mu dàjjiy dugg këram.
44 Moo tax yeen itam waajleen ba
jekk, ndax waxtu wu ngeen foogul,
ci la Doomu nit ki di ñëw.
45 «Ana kan nag mooy surga
bu wóor te muus, ba njaatigeem
batale ko surgay këram, ngir mu di
leen jox ab dund ca ba muy jot?
46 Ndokkalee surga bu njaatigeem
dikk, fekk ko muy doxale noonu.
47 Maa leen ko wax déy, alalam
jépp la ko njaatige la di far dénk.
48 Waaye su surga bu bon ba nee
ci xelam: “Sama njaatige dikkagul
léegi,”
49 ba tax mu tàmbalee dóor
ay bokki surgaam, di lekk aka
naanandoo ak màndikat ya,
50 su boobaa njaatige laay dikk
bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu
mu foogul,
51 mbugal ko ba daggat ko, sédd
ko ci añub jinigalkat yi. Foofa lees
di jooye aka yéyoo ndax mitit.

25

Séentu sab sang laaj na teewlu

1 «Su boobaa nguurug asamaan
day mel ni fukki janq yu fab seeni
làmp, génn, gatanduji boroom séet,
2 juróom ña nag di ñu dofe, te
juróom ña ca des di ñu muus.
3 Ñu dofe ña fab seeni làmp, te
jotuñoo fàgguwaale ag diw;

† **24.34** ***niti tey jii:*** seetal ci *Màrk* 8.38.

4 ña muus ñoom, fàgguwaale ag
diw ci seeni njaq, booleek seeni
làmp.
5 Boroom séet ba nag guddee,
ñépp gëmmeentu, bay nelaw.
6 «Ba guddi ga xaajee, coow la jib:
“Boroom séet baa ngoog, génnleen,
gatandu ko.”
7 Janq ja jépp yewwu, daldi waa-
jal seeni làmp.
8 Ñu dofe ña ne ña muus:
“Mayleen nu ci seenug diw, sunuy
làmp a ngi fey.”
9 Ñu muus ña ne leen: “Déet, lu
ko moy du nu am lu nu doy, nook
yeen. Demleen kay jëndali seen
bopp fa muy jaaye!”
10 «Naka lañu dem jëndi, boroom
séet ba agsi. Ci kaw loolu ña mu
fekk noppi, àndak boroom séet ba,
dugg ca néegu bernde ja, bunt ba
daldi tëje.
11 Gannaaw loolu janq ja ca des
dikk, ne: “Sang bi, Sang bi, ubbil
nu!”
12 Mu ne leen: “Aylayéwén laa
leen wax, xawma leen.”
13 «Teewluleen boog, nde xam-
uleen bés ba, mbaa waxtu wa.

Ndénkaane aw sas la

14 «Nguurug Yàlla dafa mel ni kuy
waaja tukki, daldi woo ay sur-
gaam, batale leen alalam.
15 Kii, mu dénk ko juróomi mi-
lyoŋ*; kee, ñaar; ka ca des, benn, ku
nekk ak la mu àttan. Ci kaw loolu,
mu daldi tukki.
16 «Ka jot juróomi milyoŋ ya nag
daldi dem, di ca jula, ba amaat ye-
neen juróom.
17 Ka jot ñaar it def noonu, ba
amaat yeneen ñaar.
18 Ka jot benn milyoŋ moom
dem gas ca suuf, làq fa xaalisu
njaatigeem.
19 «Gannaaw diir bu yàgg
njaatigeb surga ya délsi, daldi bokk
xayma ak ñoom ni alalam tolloo.
20 Ci kaw loolu ka jotoon juróomi
milyoŋ dikk, indaale yeneen
juróom, ne ko: “Sang bi, juróomi
milyoŋ nga ma dénkoon; yeneen
juróom yii laa ci am.”
21 Njaatigeem ne ko: “Jaaraa-
maa, surga bu baax bi te wóor.
Gannaaw ci lu tuut nga wóore, lu
bare laa lay dénk. Kaay nag nu
bokk bége.”
22 Ka jotoon ñaari milyoŋ it dikk,
ne ko: “Sang bi, ñaari milyoŋ nga
ma dénkoon, yeneen ñaar yii laa ci
am.”
23 Njaatige la ne ko: “Jaaraamaa,
surga bu baax bi te wóor. Gannaaw
ci lu tuut nga wóore nag, lu bare laa
lay dénk. Kaay nag nu bokk bége.”
24 «Ka jotoon benn milyoŋ it dikk,
ne ko: “Sang bi, xamoon naa ne
nit ku néeg nga; dangay dajale loo
jiwuloon, di góob loo faruwuloon.
25 Moo tax ma ragal, ba dem gas
ca suuf, làq ca sab milyoŋ. Mu ngii,
fabal sa alal.”
26 Njaatige la nag ne ko: “Surga
bu bon bi te yaafus! Xamoon nga
ne damay dajale lu ma jiwuloon, di
góob lu ma faruwuloon.
27 Kon waroon ngaa yóbbu sama
xaalis ca denckati xaalis ya, ba bu
ma dikkee, jot sama milyoŋ, boole
ca tonoom.
28 Nanguleen nag xaalis bi ci
moom, te jox ko boroom fukki mi-
lyoŋ yi.
29 Ndaxte képp ku am, dees na
ko dolli, ba mu barele, waaye ku
amul, la mu am as néew sax, dees
na ko nangu.
30 Surga bu ñàkk njariñ bii nag,
sànnileen ko ca lëndëm gu tar ga ca
biti. Foofa lees di jooye aka yéyoo
ndax mitit.”

Almasi bi mooy àtte àddina

31 «Keroog bu Doomu nit ki
dikkee darajaam nag, àndak
mboolem malaaka yi, mooy toog
ci ngànguneem lu darajawu†,

* **25.15** ***juróomi milyoŋ:*** maanaam juróomi talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi. † **25.31** Seetal ci *Dañeel* 7.13-14.

32 mboolem xeet yi lees di dajale
fi kanamam, te mooy xàjjaatle ñii ak
ñee, ni ab sàmm di xàjjaatlee ay xar
aki bëy,
33 te mooy teg xar yi fi ndijooram;
bëy yi, fa càmmoñam.

34 «Ca la buur bay wax ñi ci ndi-
jooram ne leen: “Yeen ñi sama
Baay barkeel, dikkleen jël nguur
gi ñu leen waajalaloon ba àddina
sosoo.
35 Ndaxte ba ma xiifee, yeena ma
leel; ma mar, ngeen nàndal ma; ma
dib doxandéem, ngeen fat ma;
36 ma rafle, ngeen wodd ma; ma
wopp, ngeen toppatoo ma; ñu tëj
ma, ngeen seetsi ma.”
37 Su ko defee boroom njekk yi ne
ko: “Sang bi, kañ lanu la gis, nga
xiif, nu leel la; mbaa nga mar, nu
nàndal la?
38 Ak kañ lanu la gis, nga dib
doxandéem, nu fat la; mbaa nga
rafle, nu wodd la?
39 Ak itam kañ lanu la gis, nga
wopp mbaa ñu tëj la, nu seetsi la?”
40 Bu loolu amee buur ba ne leen:
“Maa leen ko wax dëy, lu ngeen ci
defal kenn ci ñi gëna tuut ci sama
bokk yii, man ngeen ko defal.”

41 «Gannaaw loolu, ña fa
càmmoñam la naan: “Yeen ñi alku
nag, xiddileen ma, te tàbbiji sawara
su dul fey, fa ñu waajalal Seytaane
aki malaakaam.
42 Ndaxte ba ma xiifee, leeluleen
ma, ba ma maree, nàndaluleen ma.
43 Ba ma dee ab doxandéem, fat-
uleen ma; ba ma raflee, wodduleen
ma; ba ma woppee, ak ba ñu ma
tëjee it, seetsiwuleen ma.”
44 Su ko defee ñoom itam ñu ne
ko: “Sang bi, kañ lanu la gis, nga
xiif, mbaa nga mar, mbaa nga dib
doxandéem, mbaa nga rafle, mbaa
nga wopp, mbaa ñu tëj la, te fajunu
sa soxla?”
45 Ca la leen di wax ne leen: “Maa
leen ko wax dëy, lu ngeen ci defalul
kenn ci ñi gëna tuut, man ngeen ko
defalul.”
46 Ñooña daldi séddooji mbugal
mu sax dàkk, boroom njekk yi nag
séddooji texe gu sax dàkk.»

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Ba Yeesu daaneelee mboolem
kàddu yooyu, da ne ay taalibeem:
2 «Xam ngeen ne ñaari fan a des ci
màggalu bésub Mucc. Ca lañuy wor
Doomu nit ki, daaj ko ci bant.»
3 Booba nag sarxalkat yu mag ya
ak magi askan wa ña nga daje ca
màkkaanu sarxalkat bu mag, ba ñuy
wax Kayif.
4 Ci biir loolu ñu gise, ngir nu ñu
sàcce ba jàpp Yeesu, reylu ko.
5 Teewul nag ñu ne: «Bumu doon
ci bésu màggal bi, lu ko moy askan
wi yëngu.»

Jigéen teral na Yeesu

6 Yeesu nag ma nga woon dëkk ba
ñuy wax Betani ca kër Simoŋ gaana
ga.
7 As ndaw dikk, yor njaqal doju
albatar lu def lajkoloñ gu jafe.
Ndaw sa fekk Yeesu ca ndab la,
muy lekk, mu sotti ko ca boppam.
8 Taalibe ya nag gis ca, ñaawlu ko
ne: «Ana lu waral yàq gii?
9 Maneesoon naa jaaye lii lu
bare, jox xaalis bi néew-doole yi.»
10 Yeesu nag xam la ñu wax, ne
leen: «Lu ngeen di sonale ndaw si?
Jëf ju rafet la ma defal!
11 Néew-doole yi de, dingeen ci am
ñu nekk ak yeen ba fàww. Waaye
man de, amuleen ma ba fàww.
12 Sotti gi ndaw si sotti diw gi ci
sama kaw, samab rob la koy waa-
jale.
13 Maa leen ko wax dëy, li ndaw
sii def, fépp fu ñuy yéeneji ëllëg
xibaaru jàmm bii ci àddina sépp,
dees na ko fa nettalee, di ko
fàttalikoo jëmmu ndaw si.»

Yuda wor na Yeesu

14 Booba la waa ju ñuy wax Yuda
Iskaryo, kenn ca Fukk ñaak ñaar,
dem ca sarxalkat yu mag ya,

15 ne leen: «Lan ngeen ma mana
jox, ngir ma teg Yeesu ci seeni
loxo?» Ñu waññal ko fanweeri
poseti xaalis*.
16 Ca la Yuda dale wut yoon wu
mu jekkoo Yeesu, ba wor ko.

Reerub tàggatoo jot na

17 Ca bés ba njëkk ca màggalug ayu
bésu Mburu mu amul lawiir nag†,
taalibe yaa dikk ne Yeesu: «Foo
bëgg nu waajalal la fa reeru bésub
Mucc bi?»
18 Yeesu ne leen: «Demleen ca
dëkk ba, te ngeen àgg ba ca diw, ne
ko: "Kilifa gi nee: Sama bés dëgmal
na; ci yaw nag laay màggalsee bésub
Mucc bi, maak samay taalibe."»
19 Taalibe ya def la leen Yeesu
sant, daldi waajal reeru bésub
Mucc ba.
20 Ba jant sowee, Yeesu dikk di
reersi, moom ak Fukk ñaak ñaar.
21 Naka lañuy lekk, mu ne leen:
«Maa leen ko wax dév, kenn ci yeen
moo may wor.»
22 Taalibe ya am tiis lool; ku nekk
daldi ne ko: «Mbaa du man a, Sang
bi?»
23 Yeesu ne leen: «Ki yebandoo ak
man loxoom ci ndab li, kooku moo
may wor.
24 Doomu nit kaa ngi dem moos,
noonee ñu ko binde woon, waaye
wóoy ngalla ki pexe mi ñu wore
Doomu nit ki di jaare! Kooka de,
bañoona juddu sax moo doon gën ci
moom.»
25 Yuda, mi ko nara wor, ne ko:
«Mbaa du man a, Kilifa gi?» Yeesu
ne ko: «Yaa ko wax.»
26 Naka ñuy lekk nag, Yeesu jël
mburu, yékkati kàddug cant, dagg,
jox taalibe ya. Mu ne leen: «Jëlleen
lekk, lii sama yaram la.»
27 Mu teg ca jël ab kaas, yékkati
kàddug cant, jox leen ko, ne leen:
«Naanleen ci, yeen ñépp,
28 ndax lii mooy sama deret, ji fas
kóllëre gi, te nara tuurul ñépp‡ ngir
njéggalug bàkkaar.
29 Maa leen ko wax, gannaaw-si-
tey dootuma naan mukk ndoxum
reseñ mii, ba kera may naan, maak
yeen, ndoxum reseñ mu bees ca
sama nguurug Baay.»
30 Ba loolu amee ñu yékkati
galanu cant, daldi génn jëm tundu
Oliw ya.
31 Booba la leen Yeesu ne: «Yeen
ñépp ay dellu gannaaw ndax man,
guddig tey jii, ndax bindees na ne:
"Maay dóor sàmm bi,
xar yi tasaaroo§."
32 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen
jiituji fa Galile.»
33 Piyeer nag àddu ne ko: «Bu ñépp
dellu woon gannaaw ndax yaw,
man duma dellu gannaaw mukk.»
34 Yeesu ne ko: «Maa la ko wax dév,
guddig tey jii, bala ganaar a sab,
dinga ma jàmbu ñetti yoon.»
35 Piyeer ne ko: «Su ma naree àndak yaw dee sax, duma la jàmbu
mukk.» Taalibe ya ca des yépp
waxe noonu, ñoom itam.

Yeesu ñaan na ci biir tiis wu réy

36 Ca la Yeesu àndak ñoom ba
béreb ba ñuy wax Setsemane, mu
ne taalibe ya: «Toogleen fii, ma dem
fale, ba ñaani fa.»
37 Ci kaw loolu mu àndak Piyeer
ak ñaari doomi Sebede, aw tiis ak
njàqare nag daldi koy jàpp.
38 Ca la leen ne: «Tiis wu réy la
sama xol fees, ba may bëgga dee!
Toogleen fii, te ngeen àndak man ci
teewlu.»
39 Ba loolu amee, Yeesu dox ba
sore leen tuuti, ne gurub sukk,
dëpp jëëm fa suuf. Mu ñaan ne:
«Sama Baay, bu manee am, bii kaas
bu fees ak wextanu coono, ngalla
teggil ma ko! Moona, bumuy sama

* **26.15** Seetal ci *Sàkkaryaa* 11.12-13. † **26.17** Ci Yawut yi, bés bu nekk, ci tàkkusaan lay tàmbali.
‡ **26.28** Baat bii man naa tekki «ñu bare», waaye ci làkku yawut waxin la: fii «ñépp» lay wund. Seetal ci *Esayi 53.12* ak ci *1.Timote* 2.6. § **26.31** Seetal ci *Sàkkaryaa* 13.7.

coobare nag, waaye yaw, na sa coobare am.»
40 Gannaaw loolu mu délsi, fekk taalibe ya di nelaw. Mu ne Piyeer: «Wenn waxtu doŋŋ, amuleen dooley teewloondoo kook man?
41 Teewluleen te ñaan, ngir baña tàbbi cig fiir. Xolub nit kat yebu na, yaram see néew doole.»
42 Yeesu delluwaat, ba nee, ñaareel bi yoon, daldi ñaan ne: «Sama Baay, ndegam lii manu maa teggi ba duma ko naan, na sa coobare am.»
43 Mu délsiwaat, fekk leen ñuy nelaw, manatuñoo xippi, ndax ngëmment.
44 Mu bàyyikoo ca ñoom, demati ba nee ñetteel bi yoon, daldi dellu ca genn kàddug ñaan googa.
45 Gannaaw gi, mu délsiwaat ca taalibe ya ne leen: «Yeena ngi nelaw, di noppalu ba tey? Waxtu waa ngii dëgmal, ci lañuy teg Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi.
46 Jógleen nu dem, ki may wor a ngi nii.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Naka la Yeesu di wax, daaneelagul, Yuda, kenn ca Fukk ñaak ñaar, jekki agsi, àndak gàngoor gu takku, jóge ca sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa. Ña nga gànnaayoo ay saamar aki njur.
48 Fekk na workat ba jox leen ab tegtal, ne leen: «Ki may fóon, kooku la; jàppleen ko.»
49 Mu dikk ba ci Yeesu, ne ko: «Jàmm nga am, Kilifa gi,» daldi ko fóon.
50 Yeesu ne ko: «Xarit, li la indi, def ko.» Ca lañu ko ne taral, jàpp ko.
51 Ba loolu amee kenn ca ña àndak Yeesu ne yóot bocci saamaram, caw ko surgab sarxalkat bu mag ba, njoof nopp ba.
52 Teewul Yeesu ne ko: «Dellool sa saamar ci mbaram, ndax képp ku bocci saamar, saamar lay deewe.
53 Defe nga ne manumaa woo sama Baay wall, mu yónnee ma ci saa si lu ëpp fukki gàngoori malaaka ak ñaar?
54 Waaye kon nu Mbind miy ame te mu indi ne fàww mu deme noonu?»
55 Ca waxtu woowa la Yeesu ne mbooloo ma: «Jàppsi ma doŋŋ a leen taxa dikkey saamar aki njur, mel ni ñuy topp ab fippukat. Moona bés bu nekk maa nga daan toog ca kër Yàlla ga, di jàngale, te jàppuleen ma.
56 Waaye lii lépp daa am ngir sottal Bindi yonent yi.» Ci kaw loolu taalibe yépp daw, wacc ko.

Yeesu jànkoonte na ak àttekat ya

57 Ña jàpp Yeesu nag yóbbu ko kër Kayif, sarxalkat bu mag ba, fa firikati yoonu Musaa ya ak magi askan wa daje.
58 Piyeer moom, yoxal Yeesu lu sore, topp ca gannaawam, ba ca ëttu sarxalkat bu mag ba; mu dugg, toog ak wattukat ya, di seet nu mbir may mujje.
59 Sarxalkat yu mag yaak mboolem kuréelu àttekati Yawut ya nag di wut fen yu nit seedeel Yeesu, ba ñu man koo reylu,
60 te amuñu ko, doonte ay seedey fen-kat yu baree dikk. Ñaar nag mujj dikk, ne:
61 «Kii de moo noon: “Man namaa toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti fan*.”»
62 Ba mu ko defee sarxalkat bu mag ba jóg ne ko: «Doo tontu dara ci li la ñii tuumaal?»
63 Yeesu ne cell. Sarxalkat bu mag ba ne ko: «Giñloo naa la ci Yàlla jiy dund, ngir nga wax nu, ndax yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla.»
64 Yeesu ne ko: «Yaa ko wax. Te it, maa leen ne gannaaw-sitey dingeen gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Boroom Kàttan gi, te dingeen ko gis ci kaw niir yi, muy ñëw†.»

* **26.61** Seetal ci *Yowaan* 2.19-22. † **26.64** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1; *Dañeel* 7.13-14.

65 Ca la sarxalkat bu mag ba ne
tareet yérey boppam, ndax mer.
Mu ne: «Diir na Yàlla mbagg, lu nu
doyeeti seede? Yeena dégg ni mu
diire Yàlla mbagg!
66 Lu ngeen ci xam nag?» Ñu ne:
«Dee mooy àtteem!»
67 Ca lañu ko tifli ci kanam, dóor
ko ay këmëx. Ñeneen ña talaata ko,
68 te naan ko: «Almasée, waxal
nu kàdduy waxyu boog, ana ku la
dóor?»

Piyeer jàmbu na

69 Ci biir loolu Piyeer a nga too-
goon ca biti, ca ëtt ba. Ab surga
bu jigéen dikk ba ca moom, ne
ko: «Yaw itam yaak Yeesum Galilee
àndoon.»
70 Teewul Piyeer miim ko ci
kanam ñépp ne ko: «Xawma li ngay
wax.»
71 Gannaaw gi, Piyeer génn jëm
ca bunt ba, beneen surga bu jigéen
gis ko, ne ña fa nekkoon: «Kii mook
Yeesum Nasaret a àndoon.»
72 Teewul Piyeer dellu miim ko ci
kaw ngiñ, ne: «Xawma kooku!»
73 Nes tuut ña fa taxawoon dikk
ne Piyeer: «Yaw itam kay ci ñoom
nga bokk, sa waxin a la feeñal.»
74 Ca la tàmbalee waat aka giñ, ne:
«Ki ngeen di wax, man xawma ko.»
Ca saa sa ganaar sab.
75 Piyeer daldi fàttaliku la Yeesu
waxoon ne: «Bala ganaar a sab,
dinga ma jàmbu ñetti yoon.» Mu
génn nag, di jooy jooy yu metti.

27

Yuda réccu na

1 Ca suba teel mboolem sarx-
alkat yu mag ya ak magi askan wa
féncoo, ngir teg Yeesu àtteb dee.
2 Ñu yeew ko, yóbbu, jébbal ko
Pilaat boroom réew ma.
3 Yuda ma wor Yeesu nag, ba mu
gisee na ñu tege Yeesu àtteb dee,
ca la réccu, daldi delloo fanweeri
poseti xaalis ya ca sarxalkat yu
mag ya ak magi askan wa.
4 Mu ne: «Bàkkaar naa ba ma
woree jàmbur bu deful dara, ñu
tuur deretam.» Ñu ne ko: «Lu ciy
sunu yoon? Yaa xam!»
5 Ba mu ko defee Yuda sànni
xaalis ba ca kër Yàlla ga, jóge fa,
dem, wékk boppam, xaru.
6 Sarxalkat yu mag ya nag for
xaalis ba, ne: «Yoon mayewul ku
def xaalis bi ci dencukaayu kër
Yàlla gi, ndax peyug deret la.»
7 Gannaaw ba ñu ca diisoo,
ab toolu defarkatu ndaa lañu
jënd ca xaalis ba, ngir di fa suul
doxandéem yi.
8 Loolu moo tax Toolu deret lañu
ko woowe ba tey ji.
9 Noonu la kàddu ga jottalikoo
woon ci Yonent Yàlla Yeremi sottee.
Mooy ba mu nee:
«Jël nañu fanweeri dogi xaalis ya,
muy njëgu nit ka ñu xayma,
te bànni Israayil di ñi ko xayma,
10 weccee ko toolu tabaxkatu ndaa
ba,
na ma ko Boroom bi sante woon*.»

Yeesu taxaw na fa kanam Pilaat

11 Yeesu nag taxaw ca kanam
Pilaat boroom réew ma. Boroom
réew ma laaj ko, ne ko: «Yaw yaa di
buurub Yawut yi?»
12 Yeesu ne ko: «Yaa ko wax.»
Teewul ba ko sarxalkat yu mag ya
ak magi askan wa di tuumaal, ton-
tuwu ca.
13 Ca la ko Pilaat ne: «Xanaa
dégguloo li ñu lay jiiñ lépp?»
14 Yeesu nag tontuwu ko ci lenn,
ba tax boroom réew ma jaaxle lool.
15 Fekk na màggal gu nekkaan,
boroom réew ma daan na may
askan wa, ñu tànn ca ña ñu tëj
kaso, kenn nit ku ñu bëgg, mu bàyyi
kooka.
16 Booba amoon na ku ñu tëj ca
kaso ba, te muy ku siiw ku ñuy wax
Barabas.
17 Ba ñu dajee nag, Pilaat ne
leen: «Kan ngeen bëgg, ma bàyyi ko,
Yeesu Barabas, am Yeesu mi ñuy
wax Almasi bi?»

* **27.10** Seetal ci *Yeremi* 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15; *Sàkkaryaa* 11.12-13.

18 Booba xam na ne kiñaan a tax
ñu jàpplu Yeesu.
19 Naka la Pilaat toog ca jalu
àttekaay ba, soxnaam yeble ca
moom ne ko: «Bul dugg ci mbiri ku
jub kooku, ndax tey sonn naa lool
ci biir gént ndax moom.»
20 Teewul sarxalkat yu mag ya ak
magi askan wa xiirtal mbooloo ma,
ngir ñu ñaan ñu bàyyi Barabas te
reylu Yeesu.
21 Boroom réew ma nag ne
leen: «Kan ci ñaar ñii ngeen bëgg,
ma bàyyil leen ko?» Ñu ne ko:
«Barabas.»
22 Pilaat ne leen: «Nu may def
Yeesu, mi ñuy wax Almasi bi nag?»
Ñépp ne ko: «Daaj ko ci bant!»
23 Boroom réew ma ne leen: «Lu
tax? Ana lu bon lu mu def?»
Teewul ñu gëna xaacooti, ne: «Daa-
jal ci bant!»
24 Pilaat nag gis ne amu ca pexe,
te coow lu réy a cay topp, mu sàkk
ndox, raxas ay loxoom ca kanam
mbooloo ma, daldi ne: «Set naa
wecc ci deretu kii. Yeenay seet.»
25 Mbooloo mépp àddoondoo, ne:
«Na nu deretam dal, nook sunuy
doom.»
26 Booba la leen Pilaat bàyyil
Barabas, Yeesu moom, mu cawlu
ko ay kàcciri, ba noppi teg ko ciy
loxo, ngir ñu daaj ko ci bant.

Takk-der ya ñaawal nañu Yeesu

27 Ba mu ko defee takk-deri bo-
room réew ma yóbbu Yeesu kër
buur, ñu daldi woo gàngoor ga gépp
ca kawam.
28 Gannaaw loolu ñu futti ko, so-
lal ko mbubb mu xonq curr,
29 teg ci boppam kaala gu ñu
ràbbe ay dég, ba noppi teg aw yet ci
loxol ndijooram. Ñu sukk ci kana-
mam, di ko ñaawal, naan: «Buuru
Yawut yée, guddaluw fan!»
30 Ci kaw loolu ñu di ko tifli, fab
yet wa, di ko dóor ci bopp.
31 Ba ñu ko ñaawalee ba noppi,
dañoo summi mbubb ma, solal ko
ay yéreem, door koo yóbbu, ngir ñu
daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu

32 Ba ñu génnee, jenn waay ju ñuy
wax Simoŋ te dëkk Siren† lañu da-
jeel; moom lañu gàdduloo bant ba
ñu daaj Yeesu.
33 Ñu dem ca béreb ba ñuy wax
Golgota, muy firi bérebu Kaaŋu
bopp‡.
34 Ci kaw loolu ñu may ko biiñ
bu ñu jaxaseek wextan, ngir mu
naan§. Teewul ba mu ca ñamee,
nanguwu koo naan.
35 Ba loolu amee ñu daaj Yeesu ca
bant ba, daldi tegoo bant ay yéreem,
séddoo ko*.
36 Ba loolu wéyee ñu toog fa, di ko
wattu.
37 Fa féete boppam kaw nag, ñu
teg fa lu ñu bind tuumaam ja ko
daanlu, mbind ma ne: «Kii mooy
Yeesu, buurub Yawut yi.»
38 Ca lañu daajaale ak Yeesu ñaari
fippukat ya, kii ci ndijooram, kee
ca càmmoñam†.
39 Ña fa jaare nag di ko saaga aka
wëcc bopp‡,
40 naan: «Acam, yaw miy toj kër
Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti fan,
musalal sa bopp boog; gannaaw
yaa di Doomu Yàlla, wàccal bant
bi!»
41 Sarxalkat yu mag ya it naka
noonu, ñook firikati yoonu Musaa
ya ak magi askan wa. Ñu di ko
ñaawal, naan:
42 «Moom day musle te manul
musal sax boppam! Mooy buurub
Israayil, na wàcc bant bi léegi kay,
nu gëm ko.
43 Gannaaw Yàlla la wóolu, na ko
Yàlla daldi musal, su ko soobee,
ndegam nee naay: "Maay Doomu
Yàlla."»

† **27.32** ***Siren,*** ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaaru Afrig te féete Misra sowu. ‡ **27.33** ***bérebu Kaaŋu bopp*** mooy tund wu nirook kaaŋu bopp. § **27.34** Seetal ci *Taalifi cant* 69.22. * **27.35** Seetal ci *Taalifi cant* 22.19. † **27.38** Seetal ci *Esayi* 53.12. ‡ **27.39** Seetal ci *Taalifi cant* 22.7-8.

44 Fippukat ya ñu daajaale ak
moom itam, di ko tifaare ay saaga.

Yeesu saay na

45 La tàmbalee fukki waxtu ak
ñaar ca bëccëg nag, ag lëndëm a
wàcc ca réew ma mépp, ba fukki
waxtu ak juróom ca ngoon.
46 Wetu fukki waxtu ak juróom ca
ngoon, ca la Yeesu àddu ca kaw ne:
«Eli, Eli, lema sabaktani?» Loolu di
tekki «Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax
nga wacc ma§?»
47 Ñenn ca ña fa taxaw dégg ca,
ne: «Yonent Yàlla Ilyaas de la kii di
woo.»
48 Ci kaw loolu kenn ca ñoom
daw, jël ab sagar, xooj ko ci bineegar, lonk ci bant, tàllal ko ko, ngir
mu naan.
49 Teewul ña ca des ne: «Bàyyil,
nu seet ndax Ilyaas ay ñëw, wallu
ko.»
50 Yeesu nag àddooti ca kaw, daldi
yiwi noo ga.
51 Ca saa sa ridob biir néegu Yàlla
ba dale ca kaw ba ca suuf, xar ñaar,
suuf sa yëngu, doj ya xar,
52 bàmmeel ya ubbiku, néewi aji
sell ñu bare ñu nelawoon, daldi
dekki,
53 génne ca bàmmeel ya. Gannaaw ba Yeesu dekkee, dugg nañu
ca dëkk bu sell ba, ba feeñu ñu bare.
54 Njiitu takk-der ba ak ña àndoon
ak moom di wattu Yeesu nag, ba
ñu gisee suuf sa yëngu ak mboolem
la xew, dañoo tiit lool, ba ne: «Aylayéwén kii Doomu Yàlla la.»
55 Ay jigéen ñu baree nga fa woon,
dànd leen lu sore, di seetaan. Ña
nga toppe woon Yeesu fa Galile, di
ko toppatoo.
56 Maryaama ma dëkk Magdala ca la, ak Maryaama yaayu
Yanqóoba ak Yuusufa, ak yaayu
doomi Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

57 Ba ngoon jotee, jenn waay ju
dëkke Arimate, ku Yàlla baaxe, ñu
di ko wax Yuusufa, te muy taalibeb
Yeesu moom ci boppam,
58 moo dem ca Pilaat, laaj ko
néewub Yeesu. Pilaat joxe ndigal,
ñu jox ko ko.
59 Ci kaw loolu Yuusufa jël néew
ba, sànge ko càngaayal lëe lu set,
60 denc ko ci bàmmeelu doj bu
bees, bu mu yattaloon boppam. Ba
loolu amee mu béraŋ doj wu mag,
ube ko buntu bàmmeel ba, daldi
dem.
61 Fa la fekk Maryaama ma dëkk
Magdala, ak meneen Maryaama
ma, ñu toog janook bàmmeel ba.
62 Ca ëllëg sa nag, topp ca bésub
Waajalu Noflaay, sarxalkat yu mag
ya ak Farisen ya ñoo daje, dem ca
Pilaat.
63 Ñu ne ko: «Sang bi, danoo
fàttaliku ne naxekat boobu daa
waxoon ba muy dund ne: "Gannaaw ñetti fan dinaa dekki."
64 Kon nag ngalla joxeel ndigal, ngir wattulu bàmmeelam, ba ca
ñetteelu fanam, bala ay taalibeem
dikk, sàcc néew bi, te naan askan
wi, dekki na, te kon naxe gu mujj gi
mooy yées gu njëkk ga.»
65 Pilaat ne leen: «Am ngeen ay
wattukat, demleen wattuji ko nu
ngeen mane.»
66 Ñu dem nag, ngir sàmmi
bàmmeel ba, daldi cay tay doj wa
koy ub, boole ca teg fa ay wattukat.

28

Yeesu Almasi bi dekki na

1 Gannaaw bésub Noflaay ba nag,
ca bésub dibéer ba jiitu ca ayu
bésu Yawut ya, Maryaama ma dëkk
Magdala ak Maryaama meneen
ma ñoo dem, seeti bàmmeel ba.
2 Ca saa sa suuf yëngu yëngu bu
mag; am malaakam Boroom bi
wàcce asamaan, dikk béraŋ doj wa,
toog ca kaw.
3 Aw meloom a ngay niru melax,
ay yéreem weex tàll.

§ **27.46** Seetal ci *Taalifi cant* 22.2.

4 Wattukat ya tiit di lox, ba mel ni
ñu dee.
5 Malaaka ma nag àddu ne jigéen
ña: «Buleen tiit. Xam naa ne Yeesu
ma ñu daajoon ngeen di seet.
6 Nekku fi, nde dekki na, na mu
ko waxe woon. Ñëwleen seet fi mu
tëddoon,
7 te ngeen dem gaaw, wax ay
taalibeem ne leen: "Dekki na te kat
jiituji na leen Galile; foofa ngeen
koy gise." Lii maa leen ko wax.»
8 Ba loolu amee jigéen ña fëxe
ca bàmmeel ba,ànd ak tiitaange ak
mbég mu réy. Ñu daldi daw yégali
ko taalibe ya.
9 Ci biir loolu rekk Yeesu jekki
dajeek ñoom, ne leen: «Jàmm ngeen
am!» Ñu ne gurub, jàpp cay tànkam,
sujjóotal ko.
10 Yeesu ne leen: «Buleen tiit,
demleen ne samay bokk, ñu dem
Galile; foofa lañu may gise.»
11 Naka lañuy dem, ndeke ñenn
ca wattukat ya délsi nañu ca dëkk
ba, ba àgge sarxalkat yu mag ya
mboolem la xew.
12 Ba ñooña dajee ak magi askan
wa, ba diisoo, xaalis bu takku lañu
jox takk-der ya,
13 ne leen: «Dangeen di wax ne:
"Ay taalibeem a dikk guddi, fekk
nu nuy nelaw, ñu sàcc néewam."
14 Bu ci boroom dëkk bi jotee,
noo koy naxtaan, te dinanu fexe ba
ngeen mucc loraange.»
15 Wattukat ya nag jël xaalis ba,
daldi def la ñu leen sant. Mbir
moomu law na ci biir Yawut yi ba
désub tey jii.
16 Fukki taalibe ya ak benn nag
dem Galile, ba ca tund wa leen
Yeesu digaloon.
17 Ci kaw loolu ñu gis ko, daldi
koy sujjóotal. Teewul ñenn ña am
xel ñaar.
18 Yeesu dikk ne leen: «Joxees na
ma bépp sañ-sañ fa asamaan ak fi
kaw suuf.
19 Kon demleen sàkk ay taalibe ci
xeet yépp, sóobleen leen ci ndox ci
turu Baay bi ak Doom ji ak Noo gu
Sell gi,
20 te ngeen jàngal leen ñu sàmm
mboolem li ma leen sant. Maa ngii
nag, di nekk ak yeen bés bu nekk,
ba kera àddina di tukki.»

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Màrk

Màrk taalibeb Piyeer la, te Piyeer bokk na ci taalibe yi gëna jege Yeesu (*1.Piyeer* 5.13). Màrk xam na it njàngaleem ndawal Yeesu li tudd Póol (*Filemon* 24; *2.Timote* 4.11). Yaayu Màrk, Yerusalem la dëkk (*Jëf ya* 12.12).

Fanweeri at gannaaw bi Yeesu deewee, la Màrk bind téereem, ngir tontu laaj bii: kan mooy Yeesu? Day wone kéemaan yi Yeesu def ak sañ-sañam ci ngelaw li ak ci géej gi sax. Li gëna fés ci nettali bi mooy bi Piyeer di wax Yeesu, naan ko: «Yaa di Almasi bi» (8.29). Gannaaw loolu, Yeesu tegu ci yoonu Yerusalem fi mu xame ne foofa la wara deewee. Coonoom ak deewam ñooy wone li waral mu nekk Almasi bi: «Ñëwul ngir ñu di ko surgawu, waaye mu nekk surga, ba far joxe bakkanam, def ko njotug ñu bare» (10.45).

Ci tënk:

1.1-13 Yaxya soob na Yeesu ci ndox, Seytaane di ko jéema fiir.
1.14—9.50 Yeesu wone na gëddëm ci jàngaleem, ci kéemaan yi mu def.
10.1-52 Yeesu tukki na Yerusalem.
11.1—15.47 Ayu bés bu mujj bu Yeesu.
16.1-20 Yeesu dekki na, feeñu na ay taalibeem.

Yaxya waare na

1 Lii mooy ndoortel xibaaru jàmm bu Yeesu Almasi bi, Doomu Yàlla ji*.

2 Mu doore ni ñu ko binde ci téereb Yonent Yàlla Esayi, fu Yàlla ne:

«Maa ngii di yebal sama ndaw, mu jiitu la,
xàllal la saw yoon†.
3 Baatu nit a ngi xaacoo ca màndiŋ ma, naan:
"Nangeen xàll yoonu Boroom bi,
juballeen ay xàllam‡."»

4 Yaxya nag dikk ca màndiŋ ma, di waare lu jëm ci tuubeel gu nit ñi wara fésale ag sóobu cim ndox, ngir Yàlla jéggal leen seeni bàkkaar.

5 Ci kaw loolu mboolem diiwaanu Yude ak waa Yerusalem ñépp bàbbeeku, jëm ca Yaxya. Ñu tudd seeni bàkkaar, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan.

6 Yaxyaa nga sol mbubb mu ñu ràbbe kawaru giléem, laxasoo laxasaayu der ca ndigg la, di dundey njéeréer ak lemu àll.

7 Mu waare, ne: «Am na ku ma sut kuy ñëw sama gannaaw, kooku, buumi caraxam sax yeyoowumaa sëgg, di ko ko feccil.

8 Man cim ndox laa leen sóob, waaye moom de, ci Noo gu Sell gi la leen di sóob.»

Yaxya sóob na Yeesu ca dexu Yurdan

9 Ca fan yooyu la Yeesu bàyyikoo dëkk ba ñuy wax Nasaret ca diiwaanu Galile. Mu dikk, Yaxya sóob ko ca dexu Yurdan.

10 Naka la Yeesu génn ndox ma ca saa sa, daldi gis asamaan xar, Noowug Yàlla, wàcc ni am pitax, ca kawam,

11 baat jibe asamaan, ne: «Yaa di sama Doom, sama soppe; yaw laay bànneexoo.»

Yeesu dékku na fiiri Seytaane

12 Ca saa sa Noowug Yàlla jañax Yeesu, ba ca biir màndiŋ ma.

13 Nekk na ca màndiŋ ma ñeent fukki fan, Seytaane di ko fiir, mu nekkandook rabi àll yi, malaaka yi di ko toppatoo.

Yeesoo ngi waare

* **1.1** Yàlla ci boppam moo woowe Yeesu doomam. Seetal ci aaya 11. † **1.2** Seetal ci *Malasi* 3.1. ‡ **1.3** Seetal ci *Esayi* 40.3.

14 Gannaaw ba ñu tëjee Yaxya
kaso, Yeesu dem Galile, di waare
xibaaru jàmm bu Yàlla bi,
15 naan: «Waxtu wa mat na, ngu-
urug Yàlla dëgmal na. Tuubleen
seeni bàkkaar te gëm xibaaru jàmm
bii.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

16 Yeesoo doon jaare tàkkal dexu
Galile, daldi gis ku ñuy wax Simoŋ
ak Àndre, rakkam ju mu bokkal
ndey ak baay. Ña ngay mbaal
ca dex ga, ndax ay nappkat lañu
woon.
17 Yeesu ne leen: «Ñëwleen topp
ma, ma def leen nappkati nit.»
18 Ñu won mbaal ya gannaaw ca
saa sa, daldi topp ca moom.
19 Yeesu doxaat tuuti, gis
Yanqóoba doomu Sebede ak
Yowaan mi Yanqóoba bokkal ndey
ak baay. Ña nga ca gaal ga, di gaar
seeni mbaal.
20 Yeesu woo leen ca saa sa, ñu
bàyyi seen baay Sebede ca gaal
ga, mook surga ya, daldi topp ca
moom.

Yeesu tàmbali naa wone gëddëm

21 Gannaaw loolu Yeesu ak
taalibe ya jàll biir dëkk ba ñuy
wax Kapernawum. Naka la bésub
Noflaay taxaw, Yeesu daldi dugg ca
biir jàngub Yawut ba, di jàngale.
22 Ñu yéemu ca njàngaleem ndax
sañ-sañ ba mu leen di jàngale
niroowul ak na la firikati yoonu
Musaa yay jàngalee.
23 Jenn waay a nga woon ca seen
biir jàngu ba, rab a ko jàpp. Mu
jekki di xaacu, naan:
24 «Yaw Yeesum Nasaret, ana lu
nu joteek yaw? Alagsi nu mooy say
tànk? Xam naa yaa di kan, yaa di
Aji Sell ju Yàlla ji.»
25 Yeesu nag gëdd ko, ne ko: «Nop-
pil te génn nit ki!»
26 Rab wu bon wa daane waa ja
ba muy say, mu yuuxu yuux gu réy,
doora génne ca waa ja.
27 Ba loolu amee ñépp yéemu,
naan ca seen biir: «Lii lu mu doon?
Guléet mii njàngale! Céy bii xam-
xam buànd ak sañ-sañ! Rab yi sax,
mu jox leen ndigal, ñu def!»
28 Turu Yeesu nag law a law ca
saa sa, ba dajal diiwaanu Galile
gépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

29 Gannaaw ba Yeesu ak
Yanqóoba ak Yowaan génnee ca
jàngu ba, dañooànd ca saa sa, dem
kër Simoŋ ak Àndre.
30 Fekk yaayu jabaru Simoŋ tëdd
ndax yaram wu tàng. Ñu yégal ko
Yeesu.
31 Mu dikk ba ca soxna sa, jàpp ca
loxoom, yékkati ko, tàngooru yaram
wa teqalikook soxna sa, mu di leen
toppatoo.
32 Ba ngoon jotee ba jant so, ñu
indil Yeesu mboolem ñi wopp ak ñi
rab jàpp,
33 dëkk ba bépp daje ca buntu kër
ga.
34 Ci biir loolu ñu bare ñu ame ay
jàngoroy jàngoro, mu wéral leen, rab
yu bare, mu dàq leen. Waaye gan-
naaw rab ya xam nañu ko, mayu
leen ñu wax.

Yeesu wéetoo na ak Yàlla

35 Ca ëllëg sa, laata bët di set,
Yeesu jóg, génn, dem, ba àgg benn
béreb bu wéet. Mu di fa ñaan Yàlla.
36 Ci biir loolu Simoŋ aki
àndandoom di ko seet.
37 Ba ñu ko gisee, ne ko: «Ñépp a
ngi lay seet.»
38 Yeesu ne leen: «Nan dem fe-
neen ci dëkk yi nu wër ngir ma
waare foofu itam, ndax looloo ma
taxa génn.»
39 Ci kaw loolu muy wër dii-
waanu Galile gépp, di waare ci
seeni jàngu, di dàq rab yi.

Yeesu faj na ku gaana

40 Gannaaw loolu genn gaana
dikk ba ca moom, di ko ñaan, daldi
sukk, ne ko: «Su la soobee, man nga
maa setal.»

41 Yërmande jàpp Yeesu, mu tàllal
loxoom, laal ko, ne ko: «Soob na ma,
setal.»
42 Ca saa sa ngaana ga teqalikook
moom, mu set wecc.
43 Yeesu nag artu ko bu baax,
yiwi ko ca saa sa, ne ko:
44 «Fexeel ba bul wax kenn dara,
demal rekk ca sarxalkat ba, ngir
mu seet la, te nga génne sa saraxu
setlu ni ko yoonu Musaa santaa-
nee§, ngir muy firnde ci ñoom.»
45 Waaye naka la waa ja génn,
tàmbalee yéene, siiwal mbir ma, ba
tax Yeesu manatula siiwal duggam
cib dëkk, xanaa mu féetewoo béreb
yu wéet ca fa ko wër. Teewul nit ñiy
jóge fu nekk, di ko fekki.

2

Yeesu faj na ab lafañ

1 Ba mu amee ay fan Yeesu délsi
dëkk ba ñuy wax Kapernawum, nit
ñi yég ne ñibbisi na.
2 Ba mu ko defee ñu bare daje fa,
ba xajatuñu ca bunt ba sax. Yeesu
nag di leen xamal kàddu gi.
3 Ci biir loolu ñu dikk, indil ko ab
lafañ, ñeenti nit jàppoo ko.
4 Waaye manuñu koo àggale ca
moom ndax mbooloo ma. Ñu yéeg,
bënn kaw taax ma, bëtte ko ca wet
ga tollook fa Yeesu féete. Ñu yoor
nag basaŋ ga lafañ ba tëdd.
5 Yeesu seetlu seen ngëm, daldi
ne lafañ ba: «Doom, jéggalees na la
say bàkkaar.»
6 Ay firikati yoonu Musaa nga fa
woon toog. Ña ngay wax ca seen
xel naan:
7 «Lu kii di wax nii? Yàlla de lay
diir mbagg. Ana ku mana jéggaley
bàkkaar, ku dul Yàlla doŋŋ?»
8 Ca saa sa Yeesu yég ci xelam la
ñuy nàttable ci seen xel. Mu ne leen:
«Li ngeen di nàttable nii ci seen xel,
ana lu ko waral?
9 Ana yii yaar, lu ci gëna yomb: ne
lafañ bi "Jéggalees na la say bàkkaar,"
am ne ko: "Jógal, jël sa basaŋ te
dox"?
10 Kon nag dingeen xam ne
Doomu nit ki am na ci kaw suuf,
sañ-sañu jéggale ay bàkkaar.» Mu ne
lafañ ba:
11 «Dama ne, jógal, jël sa basaŋ, te
ñibbi.»
12 Mu jóg, jël basaŋ ga ca saa sa,
daldi génn fa kanam ñépp, ba ñépp
waaru, di sàbbaal Yàlla, naan: «Lu
mel nii, masunu koo gis!»

Yeesu woo na Lewi

13 Yeesu génnati, awe tàkkal dex
ga, mbooloo mépp di ñëw ca moom,
mu di leen jàngal.
14 Naka la Yeesuy dem, daldi gis
ku ñuy wax Lewi*, doomu Alfe, mu
toog ca juuti ba. Yeesu ne ko: «Kaay,
topp ma.» Mu jóg, topp ko.
15 Yeesoo doon lekk ca kër Lewi,
lu bare ci ay juutikat aki bàkkaarkat
dikk, ñu bokk di lekk, ñook Yeesu
aki taalibeem, ndax ñu baree ko
toppoon.
16 Firikati yoonu Musaa ya bokk
ca Farisen ya gis Yeesu bokk lekk
ak bàkkaarkat yaak juutikat ya. Ñu
ne ay taalibeem: «Juutikat yeek
bàkkaarkat yi lay bokkal lekk nag?»
17 Yeesu nag dégg ca, ne leen: «Du
ñi wér ñoo soxla fajkat, ñi wéradi
ñoo ko soxla. Du ñi jub laa woosi,
bàkkaarkat yi laay woo.»

Koor am na bésam

18 Taalibey Yaxya ak Farisen yee
doon woor. Ay nit dikk, ne Yeesu:
«Lu tax taalibey Yaxya ak taalibey
Farisen yi di woor, te say taalibe
duñu woor?»
19 Yeesu ne leen: «Ana nu xariti
boroom séet mana woore, te bo-
room séet bi teew ci seen biir? Li
feek boroom séet baa ngi ci seen
biir duñu mana woor.
20 Teewul ay jant a ngi ñëw, dees
na fi jële boroom séet bi. Bésub
keroog nag dinañu woor.
21 «Kenn du jël sekkit wu yees, di
ko daaxe mbubb mu ràpp. Lu ko

§ **1.44** Seetal ci *Sarxalkat yi* 14.1-32. * **2.14** ***Lewi*** ak Macë kenn nit ki la.

moy sekkit wi day ñoddi ndimo la ràpp, mbubb ma gëna xar.
22 Biiñ bu bees it, deesu ko sotti ci
mbuusum der yu ràpp. Lu ko moy
biiñ bi fàcc mbuus yi, biiñ yàqu,
mbuus yi yàqu. Biiñ bu bees daal,
mbuus mu bees.»

Bésub Noflaay, Yeesooy boroom

23 Bésub Noflaay la Yeesu jaare
woon ay tool yu ñor, taalibeem ya
àndak moom, tàmbalee fàq ay gub
ca yoon wa.
24 Farisen ya nag ne Yeesu: «Danu
ne, lu waral sa taalibe yi di def lu
yoon mayewul ci bésub Noflaay?»
25 Yeesu ne leen: «Xanaa masu
leena jàng la Daawuda defoon, ba
mu tolloo diggante te xiif, moom ak
ña mu àndaloon?
26 Ba Daawuda duggee ca kër
Yàlla ga, jant ya Abyatar dee sarx-
alkat bu mag ba, mburum teewal
ma la lekk, te yoon mayewul kenn
ku ca lekk, ku dul sarxalkat ba.
Séddna ca sax ña mu àndal.»
27 Yeesu dellu ne leen: «Bésub
Noflaay, dees koo sàkk ngir nit ki.
Waaye nit ki, sàkkeesu ko ngir bésub
Noflaay.
28 Kon Doomu nit ki, bésub
Noflaay it mooy boroom.»

3

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

1 Gannaaw loolu Yeesu duggati
ca jàngub Yawut ba. Boroom loxo
bu làggee nga fa woon.
2 Ay Farisen a ngay xool Yeesu, ba
xam ndax dina ko faj, te muy bésub
Noflaay, ngir ñu man koo tuumaal.
3 Yeesu ne boroom loxo bu làggi
ba: «Taxawal fii ci digg bi.»
4 Yeesu nag ne leen: «Ana lu yoon
maye; def lu baax bésub Noflaay
am def lu bon? Rawale bakkan am
rey?» Ñu ne xerem.
5 Ci kaw loolu Yeesu dawal bëtu
mer, xool leen ñoom ñépp, boole
kooku naqar ndax seen xol yu
wow. Mu ne waa ja: «Tàllalal loxo
bi.» Mu tàllal, loxo ba wér.
6 Ba loolu amee Farisen ya génn,
diisooji ca saa sa ak farandooy
Buur Erodd ca mbirum Yeesu, ngir
fexe nu ñu ko sànke.

Mbooloo topp na Yeesu

7 Gannaaw loolu Yeesu aki
taalibeem jóge fa, jëm dex ga,
mbooloom diiwaanu Galile mu
bare topp ko, ak waa diiwaanu
Yude itam,
8 ak waa Yerusalem ak Idume* ak wàllaa Yurdan ak la wër Tir ak Sidon. Muy mbooloo mu bare mu dégg mboolem la muy def, daldi koy fekki.
9 Yeesu nag ne ay taalibeem, ñu
waajal ko gaal bala ko mbooloo
maa tanc.
10 Ndax booba Yeesu jotoon naa
faj ñu bare, ba tax mboolem ña ame
ay jàngoro song ko, di ko wuta laal.
11 Rab ya itam, saa yu ñu ko gisaa,
daldi daanu fa kanamam, tey yu-
uxu naan: «Yaa di Doomu Yàlla.»
12 Teewul Yeesu femmu rab ya
bu baax, ngir ñu bañ koo siiwal.

Yeesu tànn na fukki ndaw ak ñaar

13 Gannaaw loolu Yeesu yéeg ca
tund wa, woo fa ña ko neex, ñooña
dikk ba ca moom.
14 Mu tabb ca fukk ak ñaar, tudde
leen ay ndawam, ngir ñuy àndak
moom, ngir itam, mu di leen yebal,
ñu waareji,
15 mu joxaale leen xam-xamu
dàq ay rab.
16 Noonu la tabbe Fukk ak ñaar
ñii, di Simoŋ ma muy wax Piyeer,
17 ak Yanqóoba ak Yowaan,
doomi Sebede, ña Yeesu di wax
Bowanerses, muy firi Doomi dënu,
18 ak Àndre ak Filib ak Bartelemi
ak Macë ak Tomaa ak Yanqóoba
doomu Alfe, ak Tade ak Simoŋ,
Mbokki kuréelu Moom-sa-réew ma,
19 ak Yuda Iskaryo may mujj wor
Yeesu.

Gii tooñ la Yàlla dul baale

* **3.8** ***Idume*** mooy diiwaanu Edom ci làkku gereg. Ci Yuda la bokkoon, wetu bëj-saalumam.

20 Yeesu dellooti kër ga, mbooloo
ma dajeeti fa, ba moom ak ay taal-
ibeem taluñoo sex dugub sax.
21 Ay bokkam dégg la xew, daldi
dikk, ngir jàppsi ko, naan dafa teqa-
likoo ak sagoom.
22 Firikati yoonu Musaa ya jo-
toona wàccsee Yerusalem it ne: «Kii,
Beelsebul a ko jàpp. Buuru rab
boobu lay dàqe ay rab.»
23 Ba mu ko defee Yeesu woo
leen, léeb leen ay léeb, ne leen: «Ana
nu Seytaane mana dàqe Seytaane?
24 Ag nguur de, su dee xàjjalikoo ci
biiram, googa nguur du mana yàgg.
25 Ag kër it, su dee xàjjalikoo ci
biiram, googa kër du mana yàgg.
26 Seytaane nag, su jógee di
xàjjalikoo ci biiram, du mana yàgg,
day jeexal rekk.
27 «Du kenn moos ku mana dugg
kër ponkal, buub alalam! Xanaa
mu njëkka yeew ponkal mi, doora
mana toj kër ga.
28 Maa leen ko wax déy, lu mu
mana doon, dees na ko jéggal doom
aadama, mu diy bàkkaaram, ak
mboolem kàddug saaga Yàlla.
29 Waaye képp ku saaga Noo gu
Sell gi, deesu ko jéggal mukk; day
gàddu bàkkaar ba fàww.»
30 La ñu ne rab a ko jàpp moo
waral mu wax leen loolu.

Déggal Yàllaa gën bokk ak Yeesu

31 Yaayu Yeesu moo dikkoon, and
ak ay rakki Yeesu. Ñu taxaw ca biti,
yónnee, woo ko.
32 Booba mbooloo nga toog, wër
ko. Ñu ne ko: «Sa yaay ak say rakk
kat ñu ngi ci biti, di la seet.»
33 Yeesu ne leen: «Ana kan mooy
sama yaay? Ak ñan ñooy samay
rakk?»
34 Mu dawal nag bëtam, xool ña
ko yéew, daldi ne: «Dama ne, ñii ñooy
sama yaay ak samay rakk.
35 Ndax kuy jëfe coobarey Yàlla,
kooku moo di sama rakk ju góor, di
samab jigéen, di sama yaay.»

4

Jiwu wuute na aw demin

1 Yeesu tàmbalee jàngaleeti ca
tàkkal dex ga, mbooloo mu bare
daje fa moom, ba mu mujj dugg
ci gaal, toog ca biir, ca kaw dex
ga, mbooloo mépp des ca tàkk ga,
feggook ndox ma.
2 Noonu Yeesu jàngal leen lu bare
ciy léeb. Mu jàngal leen, ne leen:
3 «Dégluleen, dama ne, boroom
jiwu moo demoon jiwi.
4 Naka lay saaw, ndeke lenn ca
jiwu maa nga tuuru ca kaw yoon
wa, picc yi dikk, lekk ko.
5 Leneen la tuuru fu barey doj, te
suuf sa néew. Mu ne coleet ca saa
sa, ndax la suuf sa xóotul.
6 Ba jant bi jógee, mu lakk, daldi
wow, ndax ñàkkub reen.
7 Leneen la tuuru ca xaaxaam
ma, xaaxaam ma sëq, tanc ko, ba
meññul dara.
8 La des ca jiwu ma tuuru ca suuf
su baax. Mu sax, màgg, ba meññ;
wii fepp meññal fanweer, wee,
juróom benn fukk, wale, téeméer.»
9 Yeesu nag ne leen: «Ku am nopp
yu mu dégge kat, na dégg.»
10 Gannaaw loolu Yeesu beru,
fukki taalibe yaak ñaar ak ñeneen
ñu daje fa moom daldi koy laaj lu
léeb yooyuy wund.
11 Mu ne leen: «Yeen lañu xamal
mbóotum nguurug Yàlla, waaye ñi
ci biti ñoom, lépp ciy léeb lañu leen
koy dëxëñal.
12 Su ko defee:
"Ñuy xoolee xoole te duñu gis,
di dégloo déglu te duñu dégg,
ngir bañ ñu dëpp, ñu baal leen*."»
13 Yeesu neeti leen: «Dégguleen
woowu léeb? Nu ngeen di dégge
léeb yi ci des yépp nag?
14 Boroom nji mi, kàddu gi lay ji.
15 Ñi ci kaw yoon wi kàddu giy
jiwe, ñooy ñi déglu rekk, Seytaane
dikk ci saa si, foqati kàddu gi ci
ñoom.

* **4.12** Seetal ci *Esayi* 6.9-10.

16 Ñee jote jiwu mi fu barey doj
ñooy ña déglu kàddu gi rekk, nangoo
ko xol bu sedd ci saa si,
17 waaye ab reen la jotula saxle
ci ñoom, moo tax duñu ko wéye.
Bu coono dikkee mbaa ñu bunduxataal leen ndax kàddu gi, dañuy
dellu gannaaw ca saa sa.
18 Ñeneen ña jote jiwu ma ca xaaxaam ya, ñooy ña déglu kàddu gi,
19 te xalaati àddina ak naxey alal
ak yeneen xemmemtéef wàllisi,
daldi fatt kàddu gi, ba tax meññul.
20 Ñi jote jiwu mi ci suuf su
baax si nag, ñooy ñi déglu kàddu
gi, nangu ko, ba meññal; wii fepp,
fanweer, wee, juróom benn fukk,
wale, téeméer.»

Kuy niitu du làqub làmp

21 Yeesu neeti leen: «Ndax dees na
indib làmp, dëppeg leget? Am dees
na indib làmp, yeb ci ron lal? Du
dees koy aj ca kaw tegoom?
22 Mboolem lu làqu, siiwal lañu
ca namm, te mboolem lu umpe,
xamle lañu ca namm.
23 Ku am nopp yu mu dégge daal,
na dégg.»
24 Mu neeti leen: «Teewluleen bu
baax li ngeen di dégg. Natt bi ngeen
di nattale, moom lees leen di nattale, ba wis leen.
25 Ku am, dees na ko dolli. Ku
amul nag, la mu am as néew sax,
dees na ko nangu.»

Jiwu wutul ndimbal

26 Yeesu teg ca ne: «Nguurug Yàlla
dafa mel ni nit ku sànni jiwu fi suuf.
27 Buy nelaw ak bu yewwoo,
guddi ak bëccëg, jiwu maa ngi sax,
di màgg, te xamul nan la koy defe.
28 Suuf ay meññal boppam
gàncax, jiital am ñax, dem ba
taxawal aw gub, ba ay pepp mujj
fees gub wa.
29 Pepp ñor, janti ngóob taxaw,
mu dawal sàrtam.»

Doomu fuddën mooy doon fuddën

30 Yeesu neeti leen: «Ana lees
mana méngaleel nguurug Yàlla sax?
Wan léeb lees koy misaale?
31 Dafa mel ni doomu fuddën.
Boo koy ji, moo gëna tuut ci
mboolem jiwu.
32 Waaye boo ko jiwee, mu sax,
màgg, ba sut gàncax gépp, daldi sax
car yu réy, ba njanaaw yi mana
tàgge ci keram.»
33 Bare na léeb yu ni mel yu leen
Yeesu daan misaale kàddu gi, ca na
ñu ko mana xame.
34 Daawul wax ak ñoom lu moy ci
ay léeb. Bu wéetooki taalibeem nag,
firil leen lépp.

Yeesu dalal na ngelaw la

35 Bésub keroog ba ngoon jotee
Yeesu ne taalibe ya: «Nanu jàll
wàllaa dex gi.»
36 Ñu daldi bàyyikoo ca mbooloo
ma, dem, yóbbaale Yeesu ca gaal ga
mu des ba tey, yeneen gaal topp ca
moom.
37 Ba mu ko defee ngelaw la riddeek doole, gannax yay dal ca kaw
gaal ga, ba mu bëgga fees.
38 Teewul Yeesoo nga ca taatu
gaal ga, tëdd, gegenu, di nelaw.
Taalibe ya yee ko, ne ko: «Kilifa gi,
nu ngi sànku, xanaa xalaatoo nu?»
39 Yeesu yewwu, daldi gëdd
ngelaw la, ne dex ga: «Dalal, neel
tekk!» Ngelaw la ne tekk, lépp ne
sendaw.
40 Yeesu ne leen: «Lu ngeen di
tiit? Dangeena gëmul ba tey?»
41 Ba loolu amee ñu tiit lool, naan
ca seen biir: «Kii nag moo di kan,
ba ngelaw leek dex gi sax di ko
déggal?»

5

Yeesu faj na ku rab jàpp

1 Gannaaw loolu ñu jàll wàllaa
dex ga, ca diiwaanu waa Serasa*.

* **5.1** ***Serasa,*** diiwaan la bu féete dex ga bëj-saalum jàpp penku, ci gox bu ñu dul Yawut dëkke.

2 Naka la Yeesu génn gaal ga, jenn
waay ju rab jàpp bàyyikoo ca sëg ya,
dikk dogale ko.
3 Waa jaa nga dëkkoon ca sëg ya,
te ag càllala sax maneesu ko ko
woona yeeweeti.
4 Daan nañu ko farala jéng,
yeewe koy càllala, waaye waa ja da
daan dagg càllala yi, damm jéng yi,
ba kenn amul kàttanu téye ko.
5 Guddeek bëccëg ma nga woon
ca sëg yaak ca tund ya, di yuuxooka
for ay xeer, di ko dagge yaramam.
6 Dafa séen Yeesu fu sore, daldi
daw ba agsi, sukk fa kanamam.
7 Mu xaacu ca kaw, ne: «Yaw
Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, ana
lu ma joteek yaw? Dama lay da-
gaan ngir Yàlla, bu ma mbugal.»
8 Booba Yeesoo nga ko naa: «Yaw
rab wi, génnal ci waa ji.»
9 Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Noo
tudd?» Mu ne ko: «Gàngoor laa
tudd, ndaxte ñu bare lanu.»
10 Muy tinu Yeesu lu bare ngir
mu bañ leena dàqe ca réew ma.
11 Fekk coggalu mbaam-xuux gu
mag a nga woon ca tund wa, di for.
12 Rab ya tinu Yeesu, ne ko: «Yebal
nu ci mbaam-xuux yi, ndax nu
dugg leen.»
13 Mu may ko rab ya, ñu génn,
duggi mbaam-xuux ya, coggal ga
bartaloondoo, tàbbi ca dex ga, lu
wara tollu ci ñaari junniy (2 000)
mbaam-xuux daldi lab ca dex ga.
14 Ba mu ko defee sàmm ya daw,
nettaliji ko waa dëkk ba, ak dëkk-
dëkkaan ya, nit ña dikk, di seet la
xew.
15 Ñu dikk ba ci Yeesu, daldi gis
boroom rab ba, mu solu ba toog,
ànd ak sagoom. Nit ña nag tiit.
16 Ña fekke woon mbir ma daldi
leen nettali mbirum boroom rab
baak mbaam-xuux ya.
17 Ci kaw loolu ñuy tinu Yeesu
ngir mu génn seen gox ba.
18 Naka la Yeesu di dugg ca gaal
ga, boroom rab ba di tinu Yeesu,
ngir ànd ak moom.
19 Waaye Yeesu mayu ko ko. Da
ne ko: «Ñibbil sa kër ca say bokk,
nga àgge leen li la Boroom bi defal
lépp ci yërmandeem.»
20 Waa ja it dem, di tàmbalee si-
iwtaane ca diiwaan ba ñu dippee
Fukki Dëkk, la ko Yeesu defal lépp.
Ñépp waaru.

Yeesu dekkal na, faj na

21 Yeesu nag jàllaat dex ga,
mbooloo mu bare daje, wër ko fa
mu nekk ca tàkkal dex ga.
22 Ci biir loolu kenn ci njiiti
jàngub Yawut ba, ku ñuy wax
Yayrus dikk. Naka la gis Yeesu, ne
gurub sukk ciy tànkam,
23 di ko tinu lu bare, ne ko: «Sama
doom ju jigéen ay bëgga faatu.
Ngalla kaay teg ko loxo, ngir mu
mucc ba dund.»
24 Yeesu ànd ak moom, dem,
mbooloo mu réy topp ca Yeesu,
tanc ko.
25 Sennas ndaw a nga ca woon,
fukki at ak ñaar ma ngay xëpp
deret.
26 Fekk na mu sonn coono bu réy
bu ko fajkat yu bare teg. Mu sànk
ci alalam jépp te jëlewu ci genn tan,
xanaa gëna wopp.
27 Mu déggoon nag turu Yeesu, ba
tax mu dikk, dugg ci biir mbooloo
mi, doxe ko gannaaw, teg loxoom
ca mbubbam.
28 Fekk na mu naan ci xelam: «Su
ma fexee ba laal mbubbam rekk,
dinaa mucc.»
29 Ba mu tegee loxoom ca mbub-
bam Yeesu, ca saa sa la deret ja
taxaw, mu yég ci yaramam, ne
teqalikoo naak jàngoro ja.
30 Yeesu nag yég ca saa sa leer gu
bàyyikoo ca moom. Mu walbatiku
ca biir mbooloo ma, ne: «Ana ku
laal sama mbubb?»
31 Taalibeem ya ne ko: «Yaa ngi
gis mbooloo mi la tanc mépp, nga
naa: "Ku ma laal?"»
32 Teewul Yeesu dawal bëtam fa
ko wër, ngir gis ka def loola.

33 Ndaw saa nga tiit bay lox, ndax
xam na xéll la ko dikkal. Mu dikk,
ne gurub sukk fa moom, daldi koy
wax dëgg gépp.
34 Yeesu ne ko: «Janq, sa ngëm a la
faj. Demal ak jàmm te teqalikook sa
jàngoro.»
35 Yeesoo ngay wax, noppeegul,
aw nit jóge ca kër njiitu jàngu ba,
dikk, ne njiit la: «Sa doom faatu na.
Jaratul ngay yékkati kilifa gi.»
36 Yeesu nag tanqamlu wax ja ñu
wax. Mu ne njiit la: «Bul tiit, gëmal
rekk.»
37 Ba Yeesu di dem kër njiit la,
mayul kenn muànd ak moom
ku moy Piyeer ak Yanqóoba ak
Yowaan rakku Yanqóoba.
38 Ñu agsi kër njiit la, Yeesu yem
ca coow la. Ña ngay jooyooka yu-
uxoo.
39 Mu duggsi, ne leen: «Lu ngeen
di soow aka jooyoo? Xale bi
deewul, day nelaw rekk.»
40 Waaye ñu di ko ñaawal. Yeesu
génne ñépp, daldi woo baayu xale
bi ak yaay ji, ak taalibe ya mu àndal,
ñu jàll ca biir fa xale ba nekk.
41 Mu jàpp ca loxol xale ba, ne ko:
«Talita kumi,» mu tekki: «Janq, ma
ne la, jógal.»
42 Ca saa sa janq ba jóg, di dox,
ndax amoon na fukki at ak ñaar.
Ñépp waaru lool.
43 Ci kaw loolu Yeesu dénku leen
bu baax, ne leen bu ko kenn yég,
daldi ne ñu may janq bi, mu lekk.

6

Nasaret gàntal na

1 Ba loolu amee Yeesu jóge fa,
dellu dëkk ba mu yaroo, taalibe ya
ànd ak moom.
2 Bésub Noflaay taxaw, mu
tàmbalee jàngale ca jàngub Yawut ba,
ñu bare dégg ko, yéemu naan: «Ana
fu kii jële lii, ak xam-xam bii ñu ko
may, lu mu doon, ba yii kéemaan
sottee ci moom?
3 Xanaa kii du minise bi?
Du doomu Maryaama ji, magu
Yanqóoba ak Yose ak Yudd ak
Simoŋ? Xanaa du nook jigéenam
ñee fi bokk dëkk?» Ñu daldi gise
mbir ma ag yabeel.
4 Yeesu nag ne leen: «Ab yonent
de, deesu ko xeebe fenn fu moy ci
réewu boppam ak ci biiri bokkam
ak ci biir waa këram.»
5 Foofa Yeesu manu fa woona
def genn kéemaan, lu moy jarag yu
néew yu mu teg loxo, wéral leen.
6 Yeesu nag yéemu ci seen
ngëmadi.

Yeesu yeble na

Ba mu ko defee Yeesu di wër dëkk
ya, di jàngale.
7 Ci biir loolu mu woo Fukk ñaak
ñaar, yebal leen ñaar-ñaar, joxaale
leen sañ-sañu dàq rab yi.
8 Mu jox leen ndigal, ne leen
buñu yóbbaale dara ngir fàggu yoon
wi, lu moy wenn yet doŋŋ, du
mburu, du mbuus, du weccitu
xànjar wu ñuy fas ci seen geño.
9 Mu neeti leen man nañoo sol
ay carax waaye buñu yóbbaale ñaari
turki.
10 Mu ne leen: «Fu ngeen dugge ci
kër, dalleen fa, ba kera ngeen dem.
11 Fépp fu ñu leen dalalul mbaa
dégluwuñu leen, bu ngeen fay
génne, faxasleen fa pënd bi ci seen
tànk, ngir seedeele leen ko seen
ngàntal.»
12 Gannaaw loolu taalibe ya dem,
di waare ngir nit ñi tuub.
13 Ci biir loolu ñu dàq rab yu bare,
diw diwu oliw jarag yu bare, ba
wéral leen.

Yaxya faatu na

14 Buur Erodd nag dégg la xew,
ndax fekk na Yeesu siiw, ba nit
ñi naa: «Yaxya ma doon sóobe ci
ndox moo dekki noonu, moo waral
xam-xam yu kéemaane yi feeñe ci
moom.»
15 Ñenn ña naa: «Kooku Ilyaas
la.» Ña ca des naa: «Kooku kay ab
yonent la bu bokk ca yonent yu
njëkk ya.»

16 Ba ko Erodd déggee nag da ne:
«Yaxya ma ma doglu woon boppam
man, Yaxya moomu moo dekki!»

17 Erodd moom ci boppam
moo yónnee woon, jàpp Yaxya,
yeew ko, tëj, ndax gannaaw ba
Erodd dencee Erojàdd jabaru Filib
magam,
18 Yaxya moo ko ne: «Yoon mayu
la nga denc sa jabaru mag.»
19 Moo taxoon Erojàdd soxna sa
dencal ko mer, ba bëgg koo rey,
waaye manu ko woon.
20 Ndaxte Erodd dafa ragaloon
Yaxya, te xamoon na ne nit ku jub
la te sell, ba tax mu di ko aar. Ku
bége woona déglu Yaxya la, doonte
la mu ko wax indil na ko njàqare.

21 Gannaaw gi, bés bu yell ñëw,
Erodd doon baaxantal bésu jud-
doom, daldi cay defal bernde ay
jaraafam ak njiiti gàngoor yaak
kàngami diiwaanu Galile.
22 Ci biir loolu doomu Erojàdd
duggsi, di fecc. Peccum janq ba
neex Buur Erodd ak gan ña. Buur
ne ko: «Laaj ma loo bëgg, ma jox la
ko.»
23 Mu giñal ko, ne ko: «Loo ma
mana laaj, dinaa la ko jox, ba ci
sama genn-wàllu réew mi sax.»

24 Janq ba nag génn, ne yaayam:
«Lu may laaj?» Mu ne ko: «Xanaa
boppu Yaxya.»
25 Mu daldi gaaw dugg ba ca
Buur, wax ko la muy laaj, ne ko:
«Damaa bëgg, nga indil ma léegi ci
ndab boppu Yaxya.»
26 Buur nag daldi am lu ko metti
lool, waaye ngiñ la ak gan ña moo
tax bëggu koo gàntu.
27 Buur yebal ab dag, jox ko ndi-
gal ngir mu indil ko boppu Yaxya.
Waa ja dem, dog boppu Yaxya ca
kaso ba,
28 daldi indi bopp bi ci ndab, jox
ko janq ba, janq ba jox ko yaayam.
29 Ba mu ko defee taalibey Yaxya
dégg ko, dikk, yóbbu néew ba, rob
ko.

Yeesu leel na mbooloo
30 Ndaw ya nag daje fa Yeesu,
nettali ko la ñu def ak la ñu jàngale
lépp.
31 Ci kaw loolu Yeesu ne leen:
«Yeen nag dangeen di ñëw, nu
daw ba fu wéet, ngeen noppalu fa
tuuti.» Booba ñay dem aka dikk
dañoo bare, ba taalibe ya talatuñoo
lekk sax.
32 Ñu jël gaal, daw jëm béreb bu
wéet, ngir beruji fa.
33 Teewul ñu bare gis leen ñuy
dem, daldi xam la ñu nar, dëkkoo
dëkk nag nit ña bàbbeekoo ca, tefesu,
jiituji leen fa.
34 Ba Yeesu wàccee ca gaal
ga, mbooloo mu réy la gis. Mu
ñeewante leen, ndax dañoo mel ni
xar yu amul sàmm. Mu daldi leen
jàngal lu bare.
35 Booba mu ngi bëgga guddi
xaat. Taalibe ya dikk, ne ko: «Fii
àllub neen la, te mu ngi guddi xaat.
36 Dangay yiwi mbooloo mi, ñu
dugg ci dëkk yu ndaw yii ak dëkk-
dëkkaan yi ko wër, ndax ñu jënd lu
ñu lekk.»
37 Yeesu ne leen: «Yeen joxleen
leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Xanaa
danuy jëndi njëgu ñaari téméeri
poseti xaalis* ci mburu, jox leen,
ñu lekk?»
38 Yeesu ne leen: «Ñaata mburu
ngeen am? Demleen xool.» Ñu
xool, ne ko: «Juróomi mburu la ak
ñaari jën.»
39 Ba loolu amee Yeesu ne leen ñu
toogal ñépp, ñu def ay géew ci ñax
mu naat mi.
40 Ñu toog nag, ñii def géewi
téeméer, ñee géewi juróom fukk.
41 Ba mu ko defee Yeesu jël
juróomi mburu ya ak ñaari jën ya,
xool kaw asamaan, daldi yékkati
kàddug cant, ba noppi dogat mburu

* **6.37** ***ñaari téeméeri poseti xaalis,*** mu tollook li ab surga daan feyu ci juróom ñetti weer.

ya, jox taalibe ya, ngir ñu taajal ko mbooloo ma. Ñaari jën ya it, mu séddale ko ñépp.

42 Ñépp lekk ba regg,

43 ba ñu yóbbu fukki pañe ak ñaar yu fees ak desiti mburu yaak jën ya.

44 Ña lekk ca mburu ya juróomi junniy (5 000) góor lañu.

Yeesu dox na ca dex ga

45 Ci kaw loolu Yeesu duggloo taalibeem ya ca gaal ga, ngir ñu jàllagum, jiituji ca Betsayda ga ca wàlla, ba mu yiwi mbooloo ma.

46 Mu tàggatook ñoom, daldi yéegi ca tund wa, ngir ñaan.

47 Ba guddi jotee, gaal gaa nga tollu ca digg dex ga, Yeesu doŋŋ la fekk ca joor ga.

48 Mu gis nag na taalibe ya sonne ca joow ba ndax booba ngelaw laa leen soflu. Ba suuf di waaja sedd, Yeesu dox ci kaw dex gi, wutsi leen, ba nar leena romb.

49 Ba ñu ko gisee nag muy dox ca kaw dex ga, dañoo foog ne njuuma la, ñu daldi yuuxoo.

50 Ñoom ñépp a jommi ba ñu ko gisee. Mu daldi wax ak ñoom, ne leen: «Dalleen, man mii la, buleen tiit!»

51 Mu dugg, fekksi leen ca biir gaal ga, ngelaw la dal. Mbir ma waar leen ba ëlëm leen,

52 ngir fekk na ñu réere mbir kéemaan ga ca mburu ma ndax xol yu fattu.

53 Ba loolu amee ñu jàll dex ga, daleji diiwaanu Senesaret, taxawal fa gaal ga.

54 Naka lañu wàcce ca gaal ga, nit ña xàmmee Yeesu.

55 Ci kaw loolu nit ñay daw ca diiwaan bépp. Ñu tàmbalee jàppoo ña wopp ca seen kawi basaŋ, fépp fu ñu dégg Yeesu, yóbbu leen fa.

56 Fépp fu mu dugg, muy dëkk bu ndaw, di bu mag, ba ca dëkk-dëkkaan ya, ca pénc mooma lañuy teg jarag ya, tey sarxu Yeesu, mu may leen ñu laal lu mu bon bon cati mbubbam, te képp ku ca laal, mucc nga.

7

Farisen aada la jiital

1 Farisen ya ak ñenn ca firikati yoonu Musaa yu jóge Yerusalem ñoo daje woon fa Yeesu.

2 Ñu gis ñenn cay taalibeem di lekke loxo te raxasuñu ba set ni ko aada bëgge.

3 Ndax muy Farisen ya, di Yawut yépp sax, duñu lekk te raxasuñu ba set ndax aaday maam ya ñu baaxoo.

4 Bu ñu jógee pénc ma it, duñu lekk te tooyluwuñu. Ak yeneen yu bare yu ñu baaxoo yu deme ni tooylu gi war ci jumtukaay yu mel ni ay kaas aki njaq ak ndabi xànjar.

5 Farisen yaak firikati yoon ya nag laaj ko, ne ko: «Lu tax say taalibe toppuñu aaday maam yi, xanaa ñuy lekke loxo yu setul?»

6 Yeesu ne leen: «Jinigalkat yi! Naaféq yi ngeen doon! Esayi yey na, ba mu jottalee kàdduy waxyu ci seen mbir, noonu ñu ko binde, ne:

“Askan wii, làmmiñ lañu may wor-
maale,
waaye seen xol sore na ma.
7 Seen njaamu Yàlla neen la,
seen njàngale di santaaney niti
kese*.”»

8 «Dangeena dëddu santaaney Yàlla, topp aaday nit.»

9 Mu ne leen: «Yeenaka xam nu ngeen di neenale santaaneb Yàlla, ngir seen aaday bopp mana sax!

10 Mu ngi mel ni fi Musaa ne: “Teralal sa ndey ak sa baay,” neeti: “Ku saaga sa ndey mbaa sa baay, dee rekk mooy àtteem†.”

11 Te yeen ngeen ne: “Ku ne sa ndey mbaa sa baay: Li ma la waroona jàppale, korban (muy firi sarax ngir Yàlla) laa ko def,”

* **7.7** Seetal ci *Esayi* 29.13. † **7.10** Seetal ci *Mucc ga* 20.12; 21.17.

12 may ngeen ko mu baña defalati
dara ndeyam mbaa baayam.
13 Kon seen aaday bopp ji ngeen
di donnante, moom ngeen neenale
kàddug Yàlla. Ak yeneen yu bare yu
ni mel yu ngeen di def.»

14 Yeesu wooti mbooloo ma, ne
leen: «Dégluleen ma yeen ñépp, te
ngeen amug dégg.
15-16 Mboolem lu bokkul ci nit ki,
du lenn lu ciy dugg ci moom, ba
man koo sobeel. Liy génne ci nit ki
kay mooy sobeel nit ki.»

17 Ba ñu duggsee ca biir kër ga,
ba sore mbooloo ma, taalibe ya laaj
Yeesu, ngir leerlu léeb woowu.

18 Yeesu ne leen: «Ndeke yeen
itam amuleenug dégg? Xamuleen
ne mboolem lu bokkul ci nit, du
lenn lu ciy dugg ci moom, ba man
koo sobeel,
19 ndax du ci xolam lay dugg,
waaye ci koll bi lay dugg, balaa
jàll, génneji gannaaw kër?» Googu
kàddu di firndeel ne ñam yépp a
dagan.

20 Mu neeti leen: «Li génne ci nit,
loolu mooy sobeel nit ki.
21 Ndaxte ci biir nit ki, ci biir
xolam la mébét yu bon di jóge, ak
séy yi yoon tere, ak càcc, ak bóom,
22 ak njaaloo, ak bëgge, ak
jëfi coxor, ak njublaŋ, yàqute ak
ñeetaane, ak saaga, ak réylu, ak jëf
ju xel nanguwul.
23 Mboolem yu bon yooyii ci biir
nit ki lay génne, sobeel ko.»

Yeesu baaxe na jàmbur bu dul yawut

24 Yeesu jóge fa, dem ba ca dii-
waan ba ñuy wax Tir. Mu dugg
fa ci genn kër, te bëggul kenn xam
ko, waaye manula fexe ba nit ña
umple ko.
25 Ndeke as ndaw su rab jàpp
doomam ju jigéen dégg na fa Yeesu.
Mu daldi dikk, ne gurub sukk cay
tànkam.
26 Ndaw sa ab Gereg la woon,
cosaanoo Fenisi ga ca Siri.

Mu ñaan ko, mu dàqal ko rab wa
jàpp doomam.
27 Yeesu nag ne ko: «Na gone yi
njëkka lekk, ba regg; jël ñamu gone
yi, sànni ko kuti yi daal jaaduwul.»
28 Ndaw sa ne ko: «Sang bi,
teewul kuti yi, ca suufu ndab la
lañuy fore ca ruusiti gone yi.»
29 Yeesu nag ne ko: «Gannaaw
kàddu googu nga wax man ngaa
dem, rab wa génn na sa doom.»
30 Ndaw sa ñibbi këram, gis doom
ja tëdd ca lal ba, fekk rab wa dem
na.

Yeesu faj na ab tëx-luu

31 Yeesu jógeeti diiwaanu Tir,
jaare dëkk ba ñuy wax Sidon, jaare
diiwaan ba ñuy wax Fukki Dëkk yi,
dem ba ca dexu Galile.
32 Ñu indil fa Yeesu ku tëx, te wax
jafe ko. Ñu ñaan Yeesu, ne ko mu teg
ko loxoom.
33 Yeesu génne waa ja mbooloo
ma, ñaarook moom, daldi def ay
baaraamam ci noppi waa ja, ba
noppi tifli, laalale loram làmmiñu
waa ja.
34 Ci kaw loolu mu xool kaw
asamaan, daldi binni, ne ko:
«Efata», muy firi «Tijjikul.»
35 Ca saa sa ay noppam tijjiku,
làmmiñ wa yiwiku, muy wax wax
ju leer.
36 Ba mu ko defee Yeesu dénku
leen, ne leen buñu ko wax kenn,
waaye lu mu leen gëna dénku, ñu
gën koo siiwal.
37 Dañoo waaru ba fa waaru yem,
naan: «Kii lépp lu mu def, jëf ju
matale la, ba tëx yi sax, mu déggloo
leen, luu yi, mu waxloo leen!»

8

Yeesu leelati na mbooloo

1 Ca fan yooya mbooloo mu réy a
dajewaatoon te amuñu lu ñu lekk.
Yeesu woo taalibe ya, ne leen:
2 «Damaa yërëm mbooloo mi,
ndax ñetti fan a ngii yu ñu nekk ak
man, te amuñu lu ñu lekk.

3 Su ma leen yiwee, ñu ñibbaale
xiif, dinañu tële ci yoon wi, ndax
am na ci ñu jóge fu sore.»
4 Taalibeem ya ne ko: «Waaye fu
nit di jële mburu mu suur ñii ci àll
bu wéet bii?»
5 Yeesu ne leen: «Ñaata mburu
ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom
ñaar.»
6 Ba mu ko defee Yeesu sant
mbooloo ma ñu toog ci suuf.
Mu jël juróom ñaari mburu ya,
daldi yékkati kàddug cant, dagg ko,
jox taalibe ya, ngir ñu taajal ko
mbooloo ma. Ñu taajal leen ko.
7 Dese woon nañu fa it tuuti jën
yu ndaw. Yeesu jël ko, daldi ñaan
mu barkeel. Mu sant nag taalibe ya
ñu séddale loola itam.
8 Ñu daldi lekk ba regg, ba yóbbu
desit wa, yebe ci juróom ñaari
dàmba,
9 te lu tollook ñeenti junniy (4 000)
góor a nga fa woon. Yeesu nag yiwi
leen,
10 daldi dugg ak taalibe ya ca gaal
ga, ñu jàll ba diiwaanu Dalmanuta.

Diiŋatkat sàkku na firnde

11 Farisen yaa dikkoon, di wer-
anteek Yeesu. Ñu di ko fiir, ba tax
ñuy sàkku ci moom firnde ju bawoo
asamaan.
12 Yeesu nag binni binni gu réy,
daldi ne: «Ana lu waral maasug
tey jii di wut firnde? Maa leen ko
wax déy, du jenn firnde jees di jox
maasug tey jii.»
13 Ci kaw loolu Yeesu bàyyikoo ca
ñoom, duggaat, jëm wàllaa dex.

Farisen jikkoy lawiir la yor

14 Fekk na taalibe ya fàttee
yóbbaale mburu, te amuñu woon
lu dul menn mburu ca gaal ga.
15 Yeesu nag jox leen ndigal lii,
ne leen: «Wattuleen! Bàyyileen xel
lawiiru Farisen ñi, ak lawiiru Buur
Erodd.»
16 Taalibe ya nag di werante ci
seen biir, naan: «Nun de amunu fi
mburu.»
17 Yeesu xam la ñuy wax, ne
leen: «Lu ngeen di werante,
naan amuleen fi mburu? Kon
xanaa daal xamaguleen ba tey, te
ràññeewuleen? Am seenum xel a
dërkiis?
18 Dangeena ami gët, te dungeen
gis? Am dangeena ami nopp te
dungeen dégg, dungeen fàttaliku?
19 Ba ma daggalee juróomi junniy
(5 000) nit ña juróomi mburu ya, ba
ngeen for desit ya, ñaata pañey dogi
mburu la fees?» Ñu ne ko: «Fukk ak
ñaar.»
20 Mu neeti leen: «Juróom ñaari
mburu ya ca ñeenti junniy (4 000)
nit ña nag, ba ngeen foree desit ya,
ñaata dàmbay dogi mburu la fees?»
Ñu ne ko: «Juróom ñaar.»
21 Yeesu nag ne leen: «Te xamag-
uleen ba tey?»

Yeesu wéral na silmaxa ca Bet-sayda

22 Gannaaw loolu Yeesu aki taal-
ibeem agsi dëkk ba ñuy wax Bet-
sayda. Ñu indil fa Yeesu ku gumba,
di ko ñaan, mu teg ko loxo.
23 Yeesu jàpp loxob silmaxa ba,
yóbbu ko, ba génn dëkk ba. Mu tifli
ci bët yi, teg ko loxo, ne ko: «Ndax
yaa ngi gis dara?»
24 Waa ji xippi, ne ko: «Gis naa ay
nit ñu mel ni ay garab, waaye ñu
ngi dox.»
25 Yeesu dellu tegaat ay loxoom
ci bët yi, silmaxa bi ne xiféet, daldi
wér, di ràññee lépp bu baax.
26 Ci kaw loolu Yeesu sant ko mu
ñibbi, ne ko: «Bul dellu ci biir dëkk
bi.»

Piyeer ràññee na Almasi bi

27 Ba loolu amee Yeesu àndaki
taalibeem, ñu jëm ca dëkk-dëkkaan,
ya ca wetu Sesare gu Filib. Mu laaj
taalibe ya ca yoon wa, ne leen: «Ana
ku nit ñi wax ne moom laa?»
28 Ñu ne ko: «Ñii nee ñu yaa di
Yaxya, ñee ne yaa di Ilyaas, ñale ne
kenn ci yonent yi nga.»

29 Yeesu it ne leen: «Yeen nag, ngeen ne maay kan?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi bi.»
30 Ci kaw loolu Yeesu femmu leen ngir ñu baña wax kenn dara ci mbiram.

Yeesu xamle na deewam ak ndekkiteem

31 Yeesu nag tàmbali leena jàngal, ne leen fàww Doomu nit ki sonn lu bare, ba dajeek mbañeelu magi askan wi ak sarxalkat yu mag yi, ak firikati yoonu Musaa yi, te dees na ko rey, ba mu am ñetti fan, mu dekki.
32 Mu daldi leen xamal mbir mi, ba mu leer nàññ.
Piyeer nag ñaarook moom, tàmbali koo femmu.
33 Teewul Yeesu geestu, gis yeneen taalibe yi, daldi gëdd Piyeer, ne ko: «Seytaane, xiddi ma te dellu gannaaw, yaw xalaatoo yëfi Yàlla, waaye yëfi nit ngay xalaat.»

34 Ba loolu amee Yeesu woo mbooloo maak taalibe ya, ne leen: «Ku ma bëgga topp, fàtteel sa bopp te gàddu sa bant bi ñu lay daaj, door maa topp.
35 Ndaxte képp ku bëgga rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, te ku ñàkk sa bakkan ndax man ak xibaaru jàmm bi, dinga ko jotaat.
36 Ana luy njariñal nit ku jagoo àddina sépp, te ñàkk bakkanam?
37 Ana lu nit wara mana weccee bakkanam?
38 Képp ku kersawoo sama jëmm, kersawoo topp samay wax, ci biir niti jamono jii, di jamonoy bokkaaleek bàkkaar, bés bu Doomu nit ki dikkee ci biir darajay Baayam, àndak malaaka yu sell yi, su keroogee moom it dina la kersawoo.»

9

1 Mu neeti leen: «Maa leen ko wax, déy, ñenn a ngi taxaw fii, duñu dee te gisuñu nguurug Yàlla dikk ak doole.»

Darajay Yeesu feeñ na

2 Ba ñu ca tegee juróom benni fan, Yeesu àndna ak Piyeer ak Yanqóoba ak Yowaan, yóbbu leen kaw tund wu kawe, ngir wéetook ñoomu neen. Mu soppiku fa seen kanam:
3 ay yéreem ne ràññ, weex tàll weexaay bu raw lu fóotkatub àddina mana fóot.
4 Ci kaw loolu Yonent Yàlla Ilyaas feeñu leen, mook Yonent Yàlla Musaa, ñuy waxtaan ak Yeesu.

5 Piyeer daldi ne Yeesu: «Kilifa gi, su nu toogoon fii de, mu baax ci nun. Nan yékkati ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa, benn Ilyaas.»
6 Booba Piyeer xamul sax lu muy wax, ndax tiitaange ju leen jàpp.

7 Ci kaw loolu aw niir dikk, yiir leen, baat jibe ca niir wa, ne: «Kii mooy sama Doom, sama soppe, dégluleen ko.»

8 Taalibe yi jekki xool wet gu nekk, waaye gisatuñu kenn ku dul mennum Yeesu doŋŋ, mook ñoom.

9 Naka lañuy wàcce ca tund wa Yeesu sant leen, ne leen ñu baña nettali kenn la ñu gis, ba kera Doomu nit ki dekki.
10 Ñu jàpp wax jooju nag ci seen biir tey sottante xel, ngir xam lu «dee-dekki» di tekki.
11 Ci kaw loolu taalibe ya laaj ko, ne ko: «Lu tax firikati yoonu Musaa yi ne fàww Ilyaas njëkka ñëw?»
12 Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas kay mooy njëkka ñëw, ba jubbanti lépp. Waaye lu tax ñu bind ci Doomu nit ki, ne fàww mu sonn coono bu bare, te dees na ko xeeb?
13 Waaye maa leen wax ne Ilyaas ñëw na, lu leen neex lañu def ak moom, te noonu lañu ko binde woon ci moom.»

Yeesu dàq na rab wa

14 Ba ñu waññikoo ba jub yeneen taalibe ya, dañoo gis mbooloo mu bare yéew leen, ay firikati yoon di weranteek ñoom.

15 Mbooloo ma mépp daldi gis
Yeesu, teewaayam bett leen. Ñu
dawsi, nuyu ko.
16 Ba loolu amee Yeesu laajte, ne:
«Ana lu ngeen di weranteek ñii?»
17 Kenn ca mbooloo ma ne ko:
«Kilifa gi, sama doom ju góor laa la
indil. Aw rab wuy luuloo ko jàpp.
18 Saa su ko dikkalee, da koy daa-
neel ci suuf, gémmiñ gi di fuur, muy
yéyu, ne jàdd. Say taalibe laa ñaan
ñu dàq rab wi, waaye manuñu ko.»
19 Yeesu ne leen: «Céy niti tey,
yeena gëmadi! Maak yeen ba kañ?
Dama leen di muñal ba kañ? In-
dilleen ma xale bi.»
20 Ñu indil ko ko. Rab wa gis
Yeesu rekk daldi sayloo xale ba, mu
daanu fa suuf, di xalangu, gémmiñ
gay fuur.
21 Yeesu ne baay ba: «Lii kañ la ko
dal?» Mu ne ko: «Ba muy gone ba
tey.
22 Bare na lu mu koy xabtal ci
sawara mbaa cim ndox, ngir sànk
ko. Waaye soo ci manee lenn,
yërëm nu, xettalee nu ko.»
23 Yeesu ne ko: «Nga ne: “Soo
manee”? Kuànd ak gëm kay, dara
tëwu la.»
24 Baayu xale bi daldi àddu ca
kaw, ne: «Kon gëm naa, ngalla
wallu maak sama ngëmadi.»
25 Ci biir loolu Yeesu gis mbooloo
mu dawandoo di dikk, mu daldi
gëdd rab wa, ne ko: «Yaw rab wiy
luulooka tëxloo, maa la ne génnal ci
kii te bul duggati ci moom.»
26 Ba mu ko defee rab wa yu-
uxu, daldi sayloo xale ba bu metti,
doora génn. Xale bi ne nemm, ni ku
dee, ba ñu bare ne dee na.
27 Teewul Yeesu jàpp ca loxo ba,
yékkati ko, mu taxaw.
28 Ba Yeesu duggee ca kër ga,
taalibe ya laaj ko ci sutura, ne ko:
«Lu tax manunu woona dàqal sunu
bopp, rab wi?»
29 Yeesu ne leen: «Xeetu rab wii,
maneesu koo dàqe lenn lu moy
ñaan.»

Yeesu xamlewaat na deewam ak ndekkiteem

30 Foofa lañu bàyyikoo, jaare dii-
waanu Galile, waaye Yeesu bëggul
kenn yég ko.
31 Ndaxte booba ma ngay jàngal
taalibe ya, naan leen: «Doomu nit
ki lees di wor, ngir teg ko ci loxoy
nit, ñu rey ko, te gannaaw bu ñu ko
reyee dina dekki ci ñetti fan.»
32 Taalibe ya nag xamuñu woon
lu kàddu googuy tekki, waaye
ñemewuñu ko koo laaj.

Kan moo gëna màgg?

33 Ba ñu àggee dëkk ba ñuy wax
Kapernawum, ba dugg ca kër ga,
Yeesu laaj leen, ne leen: «Lu ngeen
doon waxtaane ci yoon wi?»
34 Ñu ne cell, ndax la ñu doon
werante ca yoon wa moo di kan
moo gëna kawe ci ñoom.
35 Ba mu ko defee Yeesu toog,
woo fukki taalibe yaak ñaar, ne
leen: «Ku bëgga jiitu, na mujj ñépp
te di surgab ñépp.»
36 Yeesu daldi indi ab xale, tax-
awal ko ci seen biir. Ci kaw loolu
mu fab xale bi, ne leen:
37 «Képp ku dalal xale bu mel
nii ndax man, man mii nga dalal,
te képp ku ma dalal, du man nga
dalal, waaye ki ma yebal nga
dalal.»

Ku sotul nit, yaa far ak moom

38 Yowaan ne ko: «Kilifa gi, danoo
gis kuy dàq ay rab ci sa tur, nu aaye
ko, ndax bokkul ci nun.»
39 Yeesu nag ne ko: «Buleen ko
aaye, ndaxte kenn manula def
kéemaan ci sama tur, daldi ci teg
wax ju bon ci man.
40 Képp ku nu sotul, nun la faral.
41 Maa leen ko wax, déy, képp ku
leen may ab kaasu ndox, ngir li
ngeen di niti Almasi bi, doo ñàkk
sag pey mukk.

Bàkkaarloo nit aay na

42 «Waaye kenn sax ci xale yii ma
gëm, képp ku ko bàkkaarloo, li gën
ci moom, mooy ñu takk ci baatam

doju wolukaay wu réy wu mbaam
di wëndeel, daldi koy sànni biir géej.
43-44 Su la sab loxo bàkkaarloo, dog
ko. Tàbbiwaale ab kuuñ ca dund
gu wóor ga moo gën ci yaw, nga
tàbbiwaale sa ñaari loxo biir jànnama,
sawara sa dul fey.
45-46 Su la sab tànk bàkkaarloo, dog
ko. Tàbbiwaale bennub tànk ca dund
gu wóor ga moo gën ci yaw, ñu
boole laak sa ñaari tànk, sànni la biir
jànnama.
47 Su la sa bët bàkkaarloo, luqil.
Tàbbiwaale patt ci nguurug Yàlla,
moo gën ci yaw ñu boole laak sa
ñaari bët, sànni biir sawara,
48 "foofa sax ya dul deewe,
sawara sa du fa feye*."
49 Ñépp nag sawara lañu leen di
setale ni xorom di setale†.
50 Xorom lu baax la, waaye bu
raxee ba sàlli, nees koy delloo
cafkaam? Nangeen jikkowoo
xorom su raxul, daldi jàmmoo.»

10

Pase warul

1 Yeesu jóge foofa, dem réewum
Yude ak ca wàllaa dexu Yurdan.
Mbooloo yu bare fekkseeti ko, mu
di leen jàngalati, na mu ko baaxoo
woon.
2 Ci kaw loolu ay Farisen dikk, di
ko fiir, laaj ko, ne ko: «Ndax yoon
maye na nit fase jabaram?»
3 Yeesu ne leen: «Lu leen Musaa
sant?»
4 Ñu ne ko: «Musaa maye na kay-
itu pase gu nit kiy bind, ngir fase
jabaram.»
5 Yeesu nag ne leen: «Seen dëgër
xol a tax Musaa bindal leen loolu
ndigal.
6 Waaye ca njàlbéen ga Yàlla sàkke
àddina, ca la leen sàkk ñuy ku góor
ak ku jigéen.
7 Looloo tax góor di teqalikook
ndeyam ak baayam, taqoo ak
jabaram,
8 ba ñoom ñaar di wenn suux
doŋŋ. Moo tax dootuñu ñaar,
waaye wenn suux doŋŋ lañu.
9 Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»
10 Ba ñu delloo ca kër ga taalibe
ya laaj ko ca mooma mbir.
11 Yeesu ne leen: «Ku fase sa
jabar, takk keneen, njaaloo nga,
ndax sa jabar ja nga fase,
12 te ki tas ak jëkkëram, su séyaatee
ak keneen, njaaloo na.»

Xale am na cér

13 Ay xale lañu indiloon Yeesu
ngir mu teg leen ay loxoom.
Teewul taalibe ya jànni leen.
14 Yeesu gis ko, daldi mer, ne
leen: «Bàyyileen xale yi, ñu ñëw fi
man! Buleen leen aaye, ndax ñu
mel ni ñoom ñoo yelloo nguurug
Yàlla.
15 Maa leen ko wax déy, képp ku
baña nangul nguurug Yàlla ni ab
xale, doo ca tàbbi mukk.»
16 Yeesu nag fab leen, teg leen ay
loxoom, barkeel leen.

Texe jafe na boroom alal

17 Yeesoo doon dox ciw yoon,
jenn waay dawsi ba ca moom,
daldi sukk ca kanamam, ne ko:
«Kilifa gu baax bi, ana lu may def,
ngir texe ba fàww?»
18 Yeesu ne ko: «Lu tax nga naa
ma ku baax ki? Kenn baaxul ku
moy Yàlla doŋŋ.
19 Xam nga ndigal yi: "Bul bóom,
bul njaaloo, bul sàcc, bul seede lu
dul dëgg, bul xañ nit àqam, teralal
sa ndey ak sa baay*."»
20 Waa ja ne ko: «Kilifa gi, loolu
lépp ba may ndaw laa ko dale sàmm
ba tey.»
21 Yeesu nag xool ko bëti cofeel,
daldi ne ko: «Lenn rekk moo la
dese. Demal te lépp loo am, nga
jaay ko, jox ko néew-doole yi. Su
ko defee nga woomle fa asamaan.
Boo noppee, ñëwal topp ci man.»

* **9.48** Seetal ci *Esayi* 66.24. † **9.49** ***sawara siy setal*** man naa nekk mitit yeek coono yi aji gëm ji wara jànkoonteel ci àddina. Seetal ci *1.Piyeer* 1.7; 4.12-13. * **10.19** Seetal ci *Mucc ga* 20.12-16.

22 Waa ja am mbetteel ca kàddu
ga, daldi fay jóge aku tiis ndax ku
bare alal la woon.
23 Ba loolu amee Yeesu dawal
bëtam fa ko wër, daldi ne taalibe ya:
«Boroom alal tàbbi ci nguurug Yàlla,
ndaw lu jafe!»
24 Wax jooju nag jaaxal taalibe
ya. Yeesu neeti leen: «Gone yi, tàbbi
ci nguurug Yàlla, ndaw lu jafe!
25 Boroom alal tàbbi ci nguurug
Yàlla, giléem jaare bën-bënu puso
moo ko gëna yomb.»
26 Wax jooju gënatee yéem taalibe
ya, ñu naan ca seen biir: «Ku mana
mucc nag?»
27 Yeesu ne leen jàkk, daldi ne:
«Nit la të, waaye tëwul Yàlla. Yàlla
man na lépp.»
28 Piyeer daldi ne ko: «Waaw, nun
de lépp lanu dëddu, topp la!»
29 Yeesu ne ko: «Maa leen ko
wax dëy, amul kenn kuy dëddu kër,
mbaa doomi ndey yu góor mbaa
yu jigéen, mbaa ndey mbaa baay,
mbaa doom, mbaa suuf, ngir maak
xibaaru jàmm bi,
30 te jotuloo ci jamonoy tey jii
téeméeri yoon, la nga amoon ciy
kër, ak doomi ndey yu góor ak yu
jigéen, ak ndey ak doom ak suuf,
ba jotaale coonoy bunduxataal, ak
texe ba fàww gooy jot ëllëg.
31 Waaye ñu baree ngi jiitu tey,
ñooy mujji, te ñu baree ngi mujje
tey, ñooy jiituji.»

Yeesu yégleeti na deewam

32 Ñu àndca yoon wa, jëm
Yerusalem, Yeesu jiitu leen, taalibe
ya waaru, ña ca topp tiit. Yeesu
nag wéetook Fukk ñaak ñaar, di leen
xamal mbir ya ko nara dikkal.
33 Mu ne leen: «Noo ngii jëm
Yerusalem, te dees na wor Doomu
nit ki, jébbal ko sarxalkat yu mag
yaak firikati yoonu Musaa ya, ñu
teg ko àtteb dee, jébbal ko jàmbur ñi
dul Yawut.
34 Ñu ñaawal ko, tifli ko, caw ko, ba
noppi rey ko, ñetti fan tege ca, mu
dekki.»

Njiit, surga la

35 Ci kaw loolu Yanqóoba ak
Yowaan, doomi Sebede dikk fa
Yeesu. Ñu ne ko: «Kilifa gi, danoo
bëggoon nga defal nu li nu lay
ñaan.»
36 Yeesu ne leen: «Lu ngeen bëgg,
ma defal leen ko?»
37 Ñu ne ko: «May nu nu toog, kii
féete la ndijoor, kii féete la càmmoñ,
keroog ca sa jataayu daraja ba.»
38 Yeesu ne leen: «Xamuleen li
ngeen di ñaan. Mbaa kaasub naqar
bi may naani, man ngeen koo
naan? Am sóobu gu metti gi ma
sóobu, man ngeen koo sóobu?»
39 Ñu ne ko: «Man nanu ko.»
Yeesu ne leen: «Kaasub naqar bi
may naani de, dingeen ko naan,
sóobu gu metti gi ma sóobu it,
dingeen ko sóobu,
40 tooge sama ndijoor mbaa
sama càmmoñ nag, du maa koy
maye, waaye ña ñu ko waajalal lay
seen cér.»
41 Ba fukki taalibe ya ca des
déggee mbir ma, seen xol tàmbali
tàng ca Yanqóoba ak Yowaan.
42 Yeesu daldi leen woo, ne leen:
«Xam ngeen ne ñi xeeti àddina yi def
seeni njiit, dañu leen di def jaam,
seeni kàngam di leen néewal doole.
43 Yeen nag, bumu deme noonu
ci seen biir. Ku bëgga doon ku màgg
ci yeen, na nekk seen surga,
44 te ku bëgga nekk seen njiit, na
doon jaamub ñépp.
45 Ndax Doomu nit ki itam ñëwul
ngir ñu di ko surgawu, xanaa
ngir di nekk surga, ba far maye
bakkanam, def ko njotug ñu bare.»

Yeesu faj na Bartime silmaxa ba

46 Yeesu ak taalibeem ya nag agsi
dëkk ba ñuy wax Yeriko. Naka
lañuy génne Yeriko, mbooloo mu
takku topp leen. Ci biir loolu ab sil-
maxa bu ñuy wax Bartime, tur wa

di tekki doomu Time, ma nga tooge
ca peggu yoon wa, di yalwaan.
47 Mu dégg ne Yeesum Nasaret
mooy jubsi, ba tax muy xaacu,
naan: «Yeesu Sëtub Daawuda,
yërëm ma!»
48 Ba loolu amee ñu bare femmu
ko, ngir mu noppi. Teewul mu
gëna xaacooti, ne: «Sëtub Daawuda,
yërëm ma!»
49 Yeesu daldi taxaw, ne:
«Wooleen ko!» Ñu woo silmaxa ba,
ne ko: «Dallul te jóg, mu ngi lay
woo.»
50 Mu sànni malaanam, ne layy,
dikk ba ca Yeesu.
51 Yeesu ne ko: «Ana loo bëgg, ma
defal la ko?» Silmaxa ba ne ko:
«Xanaa ma dellu di gis, sama kilifa.»
52 Yeesu ne ko: «Demal. Sa ngëm
musal na la.» Ca saa sa muy gis,
daldi topp Yeesu ca yoon wa.

11

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe
ya dikk ba jub Yerusalem, ba agsi
dëkk ya ñuy wax Betfase ak Betani
ca wetu tundu Oliw ya. Yeesu yebal
ñaar ca taalibe ya,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci
seen kanam. Bu ngeen agsee rekk,
dingeen fa gis cumbur bu yeewe,
bu kenn masula war. Yiwileen ko,
indi.
3 Bu ñu leen nee: "Lu ngeen di
def nii?", ngeen ne: "Boroom bee
ko soxla, dina ko delloosi léegi."»
4 Taalibe ya dem, daldi gis ab
cumbur ci mbedd mi, mu yeewe ci
buntu kër. Ñu yiwi ko.
5 Ñenn ca ña fa taxaw ne leen: «Lu
ngeen di def nii, bay yiwi cumbur
bi?»
6 Ñu tontu leen la leen Yeesu wax-
oon, nit ña bàyyi leen.
7 Ñu indil Yeesu cumbur ba, daldi
teg seeni yére ca kawam, Yeesu
war*.
8 Ñu bare nag lal seeni yére ca
yoon wa, ñenn ña lal ay cari garab
yu sëq yu ñu dagge ca tool ya.
9 Ci kaw loolu ña jiitu ak ña topp
ca Yeesu xaacoondoo, naan:
«Osaana!
Na barke wàcc ci ki dikk ci turu
Boroom bi!
10 Na barke wàcc ci nguur giy
ñëw, sunu nguurug maam
Daawuda!
Osaana, na cant jibe béreb ya gëna
kawe!»
11 Yeesu nag agsi Yerusalem,
dugg ca kër Yàlla ga. Ba mu xoolee
lépp ca biir, ba noppi, yemook mu
guddi, muànd ak fukki taalibe
yaak ñaar, jubal dëkk ba ñuy wax
Betani.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Ba bët setee ñu génne Betani. Ci
biir loolu Yeesu xiif.
13 Mu séen fu sore garabu figg gu
sëq. Mu jàdd, di seeti, ndax dina ca
fekk dara. Mu dem ba ca figg ga,
gisul lu dul ay xob, ndax booba figg
amagul.
14 Ci kaw loolu mu ne figg ga:
«Yàlla bu kenn lekkati sab doom!»
Taalibe ya di ca dégg.
15 Ñu délsi Yerusalem, Yeesu dugg
ca kër Yàlla ga, daldi dàq ñay jaay
aka jënd ca kër Yàlla ga. Mu
dëpp taabali weccikati xaalis ya, ak
tooguy jaaykati pitax ya,
16 ba noppi bàyyiwul kenn, mu
dugal lenn ca kër Yàlla ga.
17 Mu di leen jàngal nag, wax
leen, ne leen: «Xanaa bindeesul ne:
"Sama kër gi, kërug ñaan lees ko
tudde,
ñeel xeetoo xeet†."
Waaye yeen, moom ngeen def raw-
tub sàcc.»
18 Sarxalkat yu mag yaak firikati
yoonu Musaa ya dégg loolu, ragal
ko, di ko fexee rey, ndax mbooloo
mépp a yéemu woon ca njàngaleem.

* **11.7** ***cumbur:*** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu ñu leen di tuutal. † **11.17** Seetal ci *Esayi* 56.7.

19 Timis jot, Yeesu àand ak taalibe
ya, génn dëkk ba.
20 Ba ñuy dem ca suba teel lañu
gis garabu figg ga wow koŋŋ, ba ca
reen ya.
21 Piyeer nag fàttaliku, ne Yeesu:
«Kilifa gi, xoolal, figg ga nga rëbboon
wow na koŋŋ!»
22 Yeesu ne leen: «Gëmleen Yàlla.
23 Maa leen ko wax dév, képp ku
ne tund wale: "Jógal, tàbbiji géej," te
bañ cee boole xel ñaar, xanaa gëm
ne li nga wax dina am, noonu lees
la koy nangule.
24 Moo tax ma di leen wax lii:
Lépp lu ngeen di sàkku cig ñaan,
gëmleen ne jot ngeen ko ba noppi,
dingeen ko am.
25-26 Bu ngeen taxawee di ñaan
it, te fekk ngeen jàppal kenn dara,
baalleen ko, ngir seen Baay ba
fa asamaan baal leen seeni tooñ,
yeen itam.»

Yeesu mooy boroom sañ-sañ

27 Ñu dellooti Yerusalem. Ci kaw
loolu Yeesu dugg kër Yàlla ga, di
doxantu ca biir ëtt ba. Sarxalkat
yu mag yaak firikati yoonu Musaa
yaak magi askan wa dikk ba ca
moom,
28 ne ko: «Lii ngay def, ci ban sañ-
sañ nga koy defe? Ak ku la jox sañ-
sañu def ko?»
29 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen
man itam lenn; tontuleen ma ci,
ma wax leen ci ban sañ-sañ laay
defe lii.
30 Sóobeb Yaxya ci ndox, ndax
asamaan la ndigal la bawoo, am ci
nit ñi la bawoo? Tontuleen ma ci
loolu.»
31 Ñu diisoo, daldi ne: «Su nu nee:
"Asamaan la ndigal la bawoo,"
da naan: "Lu tax kon gëmuleen
Yaxya?"
32 Ndax danuy wax ne ci nit ñi
la bawoo?» Booba mbooloo ma
lañu ragal, ndax ñépp a jàppoon ne
Yaxya ab yonent dëgg la woon.
33 Ñu daldi ne Yeesu: «Loolu xam-
unu ko.» Yeesu ne leen: «Kon man
itam duma leen wax ci ban sañ-sañ
laay defe lii.»

12

Léebu beykat ya tiiñal na njiit ya

1 Yeesu nag teg ca di wax ak
ñoom ci ay léeb. Mu ne leen:
«Ab tóokëru reseñ la nit jëmbatoon.
Mu ñag tóokër bi, gas ca paxum
nalukaayu reseñ, tabax ca taaxum
wattukaay, ba noppi batale tóokër
ba ay beykat, daldi tukki.
2 «Ba wittum reseñ jotee, mu
yebal ab surga ca beykat ya, ñu jëlsi
wàllam ca meññeef ma.
3 Beykat ya jàpp ko, dóor ko, dàq
ko, mu dellu loxoy neen.
4 Boroom tóokër ba yebalaat be-
neen surga, ñu xaañ ko, toroxal ko.
5 Mu yebalati beneen surga, ñu
rey ko. Mu dellu yebal ñu bare, ñii
ñu dóor leen, ñii ñu rey.
6 «Boroom tóokër ba nag desewul
kenn ku dul doomam ji mu sopp.
Mu mujj koo yebal ca beykat ya
te naan: "Sama doom, dinañu ko
rus."
7 Teewul beykat ya ne ca seen
biir: "Kii mooy donn; nanleen
ko daldi rey, ndonoom di sunu
moomeel."
8 Ñu jàpp ko, rey, génne néew ba
tóokër ba, sànni ca biti.»
9 «Ana nu boroom tóokër biy def?
Xanaa dikk rekk, rey beykat yi,
dénk tóokëru reseñ ba ñeneen.
10 Xanaa jànguleen gii kàddu ci
Mbind mi?
"Doj wi tabaxkat yi beddi woon,
moo mujj di doju koñu tabax bi.
11 Lii de, fa Boroom bi la sottee,
nu gis ko, yéemu*."»
12 Ba loolu amee njiit ya di ko
wuta jàpp, ndax xam nañu xéll ne
ñoo moom léeb wa, waaye dañoo
ragal mbooloo ma, ba tax ñu dem,
bàyyi ko.

Ndax fey galag yoon la?

13 Njiiti Yawut ya teg ca yebal ca
Yeesu ay Farisen ak ay farandooy

* **12.11** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22-23.

Buur Erodd, ngir ñu lalal ko fiir gu
ñu ko jàppe ci kaw kàddu.
14 Ñooñu dikk ne ko: «Kilifa gi,
xam nanu ne ku dëggu nga, te
ragaloo kenn, ndax seetuloo ci
jëmmi nit, waaye ci kaw dëgg ngay
jàngalee yoonu Yàlla. Ndax yoon
maye na ku fey Buur Sesaar ab
galag, am déet? War nanu koo fey,
am warunu koo fey?»
15 Teewul Yeesu ràññee seen jini-
gal, ne leen: «Ana lu ngeen may
seetloo? Indilleen ma posetub di-
naar, ma xool.»
16 Ñu jox ko poset, mu ne leen:
«Nataal bii ak tur wii ci binde, kuy
boroom?» Ñu ne ko: «Buur Sesaar.»
17 Yeesu ne leen: «Yëfi Sesaar
daal, joxleen ko Sesaar, yëfi Yàlla,
ngeen jox ko Yàlla.» Ñu waaru nag
ci moom.

Sadusen gëmul dee-dekki

18 Sadusen yi ne dee-dekki amul,
ñoo ñëwoon ci Yeesu, di ko laaj, ne
ko:
19 «Kilifa gi, Musaa da noo bindal
ne, ku góor, su ku mu bokkal waa-
jur te amul doom, faatoo, su bàyyee
gannaaw jabar, kooku na jël jabar
ja, ngir amal mbokkam ma dee,
kuutaay.
20 «Léegi juróom ñaari góor ñu
bokk ndey ak baay la woon. Taaw
ba am jabar, ba faatu te bàyyiwul
doom.
21 Tofo ba jël ndaw sa, ba mujj
dee te bàyyiwul doom. Ñaareelu tofo
ba it noonu.
22 Ñu topplantee ko noonu ba
juróom ñaar ñépp dee, te kenn
bàyyiwul doom. Gannaaw gi, ndaw
sa it dee.
23 Keroog ndekkite la nag, bu ñu
dekkee, kan ci ñoom la ndaw say
doon jabaram, gannaaw juróom
ñaar ñépp a ko jëloon jabar?»
24 Yeesu ne leen: «Du lii mooy
seen njuumte: xamuleen Mbind
mi, xamuleen manoorey Yàlla!
25 Ndax ñi dee, bu ñu dekkee,
kenn du ci am jabar mbaa jëkkër,
waaye dañuy mel ni malaaka yi ci
asamaan.
26 Te ci wàllu dee-dekki sax,
xanaa jànguleen na ko téereb Musaa
indee ca mbirum ngarab sa,
mooy ba mu ne: “Maay Yàllay
Ibraayma, di Yàllay Isaaxa, di Yàllay
Yanqóoba†”?
27 Kon moom du ñi dee lay seen
Yàlla, xanaa ñiy dund. Njuumte lu
réy ngeen juum.»

Ndigal li gëna am solo ci yoonu Musaa

28 Ci biir loolu ab firikatu yoonu
Musaa bu dégg seen wax ja, daldi
gis ne Yeesu tontu na leen bu baax.
Mu dikk, laaj ko ne ko: «Ana lan
ndigal moo gëna am solo ci ndigal
yépp?»
29 Yeesu ne ko: «Ndigal li gëna am
solo mooy: “Dégluleen, yeen bànni
Israayil, Boroom bi sunu Yàlla, Bo-
room bi kenn la.
30 Kon seen Yàlla Boroom bi,
nanga ko soppe sa léppi xol, ak sa
léppi jëmm, ak sa léppi xel, ak sa
léppi doole‡.”
31 Ñaareel bi mooy: “Ni nga soppe
sa bopp, nanga ko soppe sa mo-
room§.” Ndigal gënula màgg yii.»
32 Firikatu yoon bi ne ko:
«Waawaaw, Kilifa gi, yaa wax dëgg;
Yàlla kenn la, te amul jeneen Yàlla
ju dul moom.
33 Te it nga soppe ko sa léppi xol,
ak sa léppi xel, ak sa léppi doole,
te ni nga soppe sa bopp, nanga ko
soppe sa moroom; loolu moo gën
mboolem saraxi dóomal, ak yeneen
sarax yu mu mana doon.»
34 Yeesu nag gis ne waa ja waxe
xel, mu ne ko: «Sorewuloo nguu-
rug Yàlla de.» Ba loolu amee kenn
ñemeetu koo laaj dara.

Almasi bi sut na maamam

† **12.26** Seetal ci *Mucc ga* 3.6. ‡ **12.30** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.4-5. § **12.31** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18.

35 Yeesu nag di jàngale ca kër Yàlla ga, daldi laajte, ne: «Lu tax
firikati yoon yi ne, Almasi bi, sëtub
Daawuda la?
36 Daawuda ci boppam moo
waxe ci ni ko leeru Noo gu Sell gi
dikkale, ne:
“Boroom bi daa wax sama Sang, ne
ko:
‘Toogeel sama ndijoor,
ba ma teg say noon fi sa suufu
tànk*.’ ”»
37 Yeesu neeti: «Gannaaw
Daawuda ci boppam moo woowe
Almasi bi “Sang bi,” ana kon nu
mu nekke ab sëtam?» Mbooloo mu
baree nga fa woon, di ko dégloo
mbég.
38 Yeesu teg ca xamal leen ne
leen: «Moytuleen firikati yoonu
Musaa yi taamoo jaagar-jaagareek
seen mbubb yu réy, di sàkku
nuyoob wegeel ca pénc ma,
39 ak toogu yu kaname ca jàngu
ya, ak péetey teraanga ca bernde
ya.
40 Ñooy saax-saaxee alalu jëtun ñi
tey ñaan ñaani ngistal yu dul jeex.
Ñooñu la seen mbugal di gëna tar.»

Yoolu sarax ca am-amu boroom
41 Ci kaw loolu Yeesu toog ca kër
Yàlla ga, janook ndaa la ñuy du-
gal seen xaalis bu ñuy joxe ngir
Yàlla. Muy seetlu na nit ñay dugalee
xaalis ca ndaa la. Ay boroom alal
yu bare dugal ca dayo yu takku.
42 Ci biir loolu ab jëtun dikk, sànni
ca ñaari poseti xànjar† yu matul sax
ab dërëm.
43 Yeesu nag woo taalibe ya,
ne leen: «Maa leen ko wax déy,
mboolem ñi sànni xaalis ci ndab li,
jëtun bu néew doole bii moo leen
ëpple lu mu ci sànni.
44 Ndax ñoom ñépp ci seen koom
lañu sàkke as lëf, sànni ci ndab li,
waaye moom de, ci biirug ndóolam
la jële la mu amoon lépp, dundam
bépp, sànni ci.»

13

*Jéllub Yerusalem ak dellusig Al-
masi bi am nay takk*
1 Naka la Yeesuy génne ca kër
Yàlla ga, kenn ca taalibe ya ne ko:
«Kilifa gi, xoolal rekk kër Yàlla gi!
Céy yii doj ak yii taax!»
2 Yeesu ne leen: «Gis ngeen yii
taax yu réy yépp? Doj wu tege ciw
doj du dese fii te tasul.»
3 Gannaaw gi, ba Yeesu toogee
ca kaw tundu Oliw ya, jàkkaarlook
kër Yàlla ga, Piyeer ak Yanqóoba ak
Yowaan ak Àndre ñoo dikk di ko
laaj, ñook moom doŋŋ, ne ko:
4 «Wax nu kañ la loolu di am?
Ak luy doonub takk buy xamle
ne xew-xew yooyu yépp ay waaja
sotti?»
5 Yeesu ne leen: «Moytuleen, ba
kenn du leen nax.
6 Ñu bareey dikk, tuddoo sama
tur, naan: “Man a,” te ñu bare lañuy
nax.
7 Bu ngeen déggee ay xare ak
coowi xare, buleen tiit, fàww loolu
am, waaye du doonagum muj ga.
8 Aw xeet dina jógal aw xeet, am
réew jógal am réew, ay yëngu-yënguy
suuf dina dikke fu bare, te ay xiif
dina am, waaye ndoortel mititu
mat la looluy doon.
9 «Yeen nag moytuleen. Dees na
leen jàpp, jébbal leen pénci layoo
ya, dees na leen dóor ca biir jànguy
Yawut ya, te fa kanam boroomi
dëkk aki buur ngeen di taxawi
ndax man, ngir ngeen man leena
yékkatil kàdduy seede.
10 Balaa daraa xew, fàww
xibaaru jàmm bi siiw ci xeet yépp.
11 Bu ñu leen tegee loxo nag, ba
jébbal leen kilifa ya, la ngeen wara
waxi bumu leen jaaxal, waaye
kàddu gu ñu leen may keroog ca
waxtu wa rekk, waxleen ko, ndax
su keroogee du yeenay wax, waaye
Noo gu Sell geey wax ci yeen.

* **12.36** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1. † **12.42** ***poseti xànjar:*** yooyu poset lepton lañu leen di woowe, te moo gënoona néew njarte ca yooya jamono. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

12 «Doomu ndey dina wor doomu
ndey, ngir ñu rey ko, baay it wore
noonu doomam, te doom dina jógal
waajuram, ba reylu ko.
13 Te it ñépp a leen di bañ ndax
sama tur. Waaye ku muñ ba muj
ga, kooku dina mucc.»
14 «Bés bu ngeen gisee nag "lu
siblu luy jur yàqute", mu taxawe
fu mu yelloowul, yaw miy jàng,
teewlul, su boobaa ña mu fekk ca
diiwaanu Yude, nañu daw jëm kaw
tund ya.
15 Ku mu fekk ci kaw am taax, bul
wàcc, bay dugg jëli lenn ca biir.
16 Ku mu fekk tool ba, bul dellu ca
kër ga, di jëli sa mbubb.
17 Wóoy ngalla jigéeni wérul ña, ak
ñay nàmpal ca bés yooyu!
18 Ñaanleen nag mu baña yemook
jamonoy seddaayu lolli,
19 ndax janti keroog coono lay
doon bu masula am, ba Yàllay
doora sos àddina ba tey, te dootul
am mukk.
20 Te bu Boroom bi wàññiwul
woon àppu jant yooyu, kenn du
mucc, waaye tànnéefam ñi mu tànn,
ñoo tax mu wàññi janti coono ya.
21 «Su booba nag, ku leen ne:
"Xoolal, Almasi baa ngi nii," mbaa:
"Xoolal, ma nga nee," buleen ko
gëm,
22 ndax ay almasiy caaxaan ak
yonenti caaxaan ñooy feeñ, di jëfe
ay firnde aki kéemaan, di wuta nax
ñi ñu tànn, ndegam man naa nekk.
23 Yeen nag, moytuleen, wax naa
leen lépp, ba noppi.»
24 Yeesu neeti: «Te fan yooya,
gannaaw coono ba,
"jant bi day lëndëm,
weer wi fey ag leeram,
25 biddiiw yi xàwweekoo asamaan,
doole ya fa asamaan sàqi*."
26 «Su boobaa dees na gis Doomu
nit kiy ñëw ci ay niir,ànd ak
manoore ju réy ak daraja.
27 Su ko defee mu yebal malaaka
yi, ñu dajalee ay tànnéefam fa ñeenti
jëmuy ngelaw li, dale ko ca catu
kaw suuf, ba ca catu asamaan.»
28 Yeesu teg ca ne: «Jàngatleen
misaalu garabu figg. Ag figg, bu
bànqaas ya duyee, xob ya di sëq,
ngeen xam ne nawet jubsi na.
29 Bu ngeen gisee xew-xew
yooyu sotti, noonu itam ngeen di
xame ne bés bi jubsi na, ba agsi ci
bunt bi sax.
30 Maa leen ko wax déy, niti tey
jii† duñu wéy mukk, te loolu lépp
sottiwul.
31 Asamaan ak suuf dina wees,
waaye samay wax du wees mukk.

Yàlla rekk a xam bés ba

32 «Waaye bés boobu mbaa waxtu
wa nag, kenn xamu ko; du malaaka
ya fa asamaan, du Doom ji, xanaa
Baay bi doŋŋ.
33 Moytuleen te teewlu, ndax xa-
muleen kañ la.
34 Daa mel ni nit ku tukki, bàyyi
këram gannaaw. Fekk na mu batale
ay surgaam, ku nekk ak saw sas.
Bëkk-néeg bi nag, mu sant ko ne ko
mu teewlu.
35 Kon teewluleen, ndax xam-
uleen kañ la boroom kër giy dikk.
Jombul muy ngoonug suuf, mbaa
xaaju guddi, mbaa bu ganaar
sabee, mbaa bu bët setee.
36 Bumu ne jalañ, fekk leen ciy
nelaw.
37 Lii ma leen wax nag, ñépp laa
ko wax: "Teewluleen!"»

14

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu bésub Mucc ba ak
màggalug ayu bésu Mburu mu amul
lawiir a jubsi woon, ba des ñaari
fan. Ci kaw loolu sarxalkat yu
mag ya ak firikati yoonu Musaa ya
di wut nu ñu sàcce ba jàpp Yeesu,
reylu ko.

* **13.25** Seetal ci *Esayi* 3.10; 34.4; *Yowel* 2.10.
† **13.30** ***niti tey jii:*** seetal ci *Màrk* 8.38.

2 Ndax booba dañu ne: «Bumu
doon ci bésu màggal bi, lu ko moy
askan wi yëngu.»

As ndaw sotti na lajkoloñ ci kaw Yeesu

3 Ci biir loolu Yeesu demoon na
dëkk ba ñuy wax Betani. Mu dale
kër ku ñuy wax Simoŋ gaana ga.
As ndaw dikk, fekk ko muy lekk.
Ndaw saa nga yor njaqal doju al-
batar lu def diwu nàrd gu xeeñ lu
neex te raxul, tey jar lu baree bare.
Mu toj njaq li, daldi sotti diw gi ci
boppu Yeesu.

4 Ñenn ca ña mu fa fekk nag
ñaawlu loolu. Ñuy xultu ci seen
biir naan: «Ana lu waral yàq gii
lajkoloñ?

5 Gii diw maneesoon na koo
jaaye lu tollook ñetti téeméeri poseti
xaalis*, jox ko néew-doole yi.» Ñu
sikk ca ndaw sa lool.

6 Yeesu nag ne leen: «Bàyyileen
ndaw si, ana lu ngeen koy sonale?
Jëf ju rafet la ma defal.

7 Néew-doole yi de, dingeen ci am
ñu nekk ak yeen ba fàww, te saa
yu leen neexee, man ngeen leena
defal lu baax. Waaye man de,
amuleen ma ba fàww.

8 Ndaw si, li mu man, def na ko.
Laata ñu may rob, diw na ma lu
xeeñ.

9 Te maa leen ko wax déy, li ndaw
sii def, fépp fu ñuy yéeneji ëllëg
xibaaru jàmm bi ci àddina sépp, dees
na ko fa nettalee, di ko fàttalikoo
jëmmu ndaw si.»

Yuda wor na Yeesu

10 Ci biir loolu kenn ca Fukk ñaak
ñaar, ñu di ko wax Yuda Iskaryo,
daldi dem ca sarxalkat yu mag ya,
ngir teg Yeesu ci seeni loxo.

11 Ba sarxalkat yu mag ya déggee
lu doon tànki Yuda Iskaryo, dañu
caa bég, ba dig ko xaalis. Muy seet
nag yoon wu mu jekkoo Yeesu, ba
wor ko.

Yeesu bokk na reeram bu mujj aki taalibeem

12 Ca bés ba njëkk ca màggalug ayu
bésu Mburu mu amul lawiir, ñu
war caa rendi gàttub bésub Mucc,
ca la taalibe ya laaj Yeesu, ne ko:
«Foo bëgg, nu dem, waajalal la fa
reeru bésub Mucc bi?»

13 Yeesu nag yebal ñaar ca taalibe
ya, ne leen: «Demleen ca dëkk ba,
dina am waa ju dajeek yeen. Ma
nga yenu njaqas ndox, toppleen ko.

14 Kër gu mu mana dugg, neleen
boroom kër ga: "Kilifa gi nee: Ana
néegu gan, fi may reere reeru bésub
Mucc, maak samay taalibe?"

15 Kooku moo leen di won néegub
kaw bu yaa, bu ñu defar ba mu
jekk. Foofa ngeen nuy waajale.»

16 Ba taalibe ya demee ba àgg ca
biir dëkk ba it, noonu lañu gise la
mu leen waxoon. Ñu daldi waajal
reeru bésub Mucc ba.

17 Ba jant sowee, Yeesu dikk, ànd
ak Fukk ñaak ñaar.

18 Gannaaw ba ñu toogee bay
reer, Yeesu ne leen: «Maa leen ko
wax déy, kenn ci yeen ñiy lekkan-
doo ak man, moo may wor.»

19 Aw tiis nag jàpp taalibe ya, ñu
kenn-kennoo di laaj, naan: «Mbaa
du man?»

20 Mu ne leen: «Yeen Fukk ak
ñaar ñii daal, kenn la ci, te mu ngi
yebandoo ak man loxoom ci ndab
li.

21 Doomu nit kaa ngi dem moos,
noonee ñu ko binde woon, waaye
wóoy ngalla ki pexe mi ñu wore
Doomu nit ki di jaare! Kooka de,
bañoona juddu sax moo doon gën ci
moom.»

22 Naka ñuy lekk, Yeesu jël
mburu, yékkati kàddug cant, dagg,
jox leen, daldi ne: «Jëlleen, lii sama
yaram la.»

23 Mu teg ca jël ab kaas, yékkati
kàddug cant, jox leen, ñépp naan ca.

---

* **14.5** ***poseti xaalis*** mooy peyooru benn bésub liggéey ca jamono yooya. † **14.24** Seetal ci *Esayi 53.12* ak ci *1.Timote* 2.6.

24 Mu ne leen: «Lii mooy sama
deret, ji fas kóllëre gi, te nara tuurul
ñépp†.
25 Maa leen ko wax déy, dootuma
naan mukk ndoxum reseñ, ba kera
ma naan ko bees ca nguurug Yàlla.»
26 Ba loolu amee ñu yékkati
galanu cant, daldi génn jëm tundu
Oliw ya.

Yeesu nee Piyeer dina jàmbu

27 Yeesu nag ne leen: «Yeen ñépp
ay dellu gannaaw, ndax bindees na
ne:
"Maay dóor sàmm bi,
xar yi tasaaroo‡."
28 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen
jiituji fa Galile.»
29 Piyeer nag ne ko: «Bu ñépp
dellu woon gannaaw it, man duma
dellu gannaaw mukk.»
30 Yeesu ne ko: «Maa la ko wax
déy, yaw, guddig tey jii, bala ganaar
a sab ñaari yoon, dinga ma jàmbu
ñetti yoon.»
31 Piyeer nag gënatee biral, ne:
«Su ma nareeànd ak yaw dee sax
déy, duma la jàmbu mukk.» Taalibe
ya ca des yépp nag waxe noonu,
ñoom itam.

Yeesu tiislu na ca toolu Setsemane

32 Ñu dem ba tollook tool ba ñu
dippee Setsemane. Yeesu ne taal-
ibe ya: «Toogleen fii, xaar ma, ma
ñaani.»
33 Ci kaw loolu mu ànd ak Piyeer
ak Yanqóoba ak Yowaan. Tiitaange
ak njàqare daldi koy jàpp.
34 Mu ne leen: «Tiis wuy rey la
sama xol fees, ba may bëgga dee!
Toogleen fii te ngeen teewlu.»
35 Ba loolu amee Yeesu dox ba
sore leen tuuti, ne gurub sukk,
dëpp jëëm fa suuf, di ñaan ngir,
ndegam man naa am, coonob
waxtu wa mu dëgmal teggi ko.
36 Mu ne: «Abba§, Baay, yaw mi
dara tëwul, bii kaas bu fees ak wex-
tanu coono, ngalla teggil ma ko.
Waaye bumuy sama coobare, nay
doon ci sa coobare.»
37 Gannaaw loolu mu délsi,
fekk taalibe ya di nelaw. Mu ne
Piyeer: «Simoŋ, dangay nelaw?
Wenn waxtu doŋŋ, amuloo dooley
teewlu ko?
38 Teewluleen te ñaan, ngir baña
tàbbi cig fiir. Xolub nit kat yebu na,
yaram see néew doole.»
39 Yeesu demaat ba nee, daldi
baamtu kàddug ñaanam ga.
40 Mu délsiwaat, fekk leen ñuy
nelaw, manatuñoo xippi ndax
ngëmment lu réy. Xamuñu nag lu
ñuy wax.
41 Gannaaw loolu mu délsiwaat
ñetteel bi yoon, daldi ne leen:
«Yeena ngi nelaw, di noppalu ba
tey? Jeex na nag. Waxtu wi dikk
na. Ñu ngi nii di teg Doomu nit ki ci
loxoy bàkkaarkat yi.
42 Jógleen, nu dem. Ki may wor a
ngi nii.»

Jàpp nañu Yeesu

43 Naka la Yeesu di wax, daa-
neelagul, Yuda, kenn ca Fukk ñaak
ñaar dikk, ànd ak gàngoor gu bawoo
ca sarxalkat yu mag yaak firikati
yoonu Musaa yaak magi askan wa.
Ña nga gànnaayoo ay saamar aki
njur.
44 Fekk na workat ba tegtal leen,
ne leen: «Ki may fóon, kooku la;
jàppleen ko, yóbbu te wattu ko bu
baax.»
45 Mu daldi agsi, dikk ba ci Yeesu,
ne ko: «Kilifa gi!», daldi ko fóon.
46 Ba mu ko defee nit ña ne ko
taral, jàpp ko.
47 Ba loolu amee kenn ca ña fa
taxaw bocci ab saamar, caw ko
surgab sarxalkat bu mag ba, njoof
nopp ba.
48 Yeesu ne leen: «Jàppsi ma doŋŋ
a leen taxa dikkey saamar aki njur,
mel ni ñuy topp ab fippukat?
49 Moona bés bu nekk maa nga
woon ak yeen ca kër Yàlla ga, di

‡ **14.27** Seetal ci *Sàkkaryaa* 13.7. § **14.36** ***Abba*** mu ngi tekki baay.

jàngale, te jàppuleen ma. Waaye lii
daa am ngir sottal Mbind mi.»
50 Ci kaw loolu, ñépp daw, wacc
ko.
51 Ab xale bu góor a nga ko top-
poon, lëkkaayoo ab malaan kese. Ñu
daldi ko jàpp.
52 Xale bu góor ba nag, ne wëqét,
daw, wacc fa malaan ma, def
yaramu neen.

Yeesu taxaw na ca kuréelu àttekat ya

53 Ba loolu amee ñu yóbbu Yeesu
ca sarxalkat bu mag ba, yeneen
sarxalkat yu mag yaak magi askan
waak firikati yoonu Musaa ya,
ñépp daje fa.
54 Ci biir loolu Piyeer yoxal Yeesu
lu sore, topp ca gannaawam, ba ca
biir ëttu sarxalkat bu mag ba. Mu
toog faak wattukat ya, di jaaru ca
taal ba.
55 Ci kaw loolu sarxalkat yu mag
yaak mboolem kuréelu àttekati
Yawut ya di wut kàddug seede gu
ñu tuumaale Yeesu, ba ñu man koo
reylu, te amuñu ko.
56 Teewul ñu baree dikk, seedeel
Yeesu ay fen, waaye seen kàddu yaa
woroo.
57 Ci biir loolu ñenn ña jóg,
seedeel ko ay fen, daldi ne:
58 «Nun de dégg nanu, mu ne:
“Këri Yàlla gii loxol nit liggéey, maa
koy toj, tabaxaat ci ñetti fan geneen
këri Yàlla gu loxol nit liggéeyul*.”»
59 Kàdduy ñooña nag woroo ba
tey.
60 Ba mu ko defee sarxalkat bu
mag ba jóg taxaw ca digg mbooloo
ma. Mu ne Yeesu: «Doo tontu dara
ci li la ñii tuumaal?»
61 Yeesu ne cell, waxul dara.
Sarxalkat bu mag ba dellu ne ko:
«Ndax yaa di Almasi bi, Doomu Ki
yelloo màggal?»
62 Yeesu ne ko: «Man mii la, te
dingeen gis Doomu nit ki toog
ci ndijooru Boroom Kàttan gi,
dingeen ko gis itam ci biir niir yi,
muy ñëw†.»
63 Sarxalkat bu mag nag ne tareet
yérey boppam‡, daldi ne: «Ana lu
nuy doyeeti ay seede?
64 Yeena dégg ni mu diire Yàlla
mbagg! Lu ngeen ci xam nag?»
Ñépp ne dee mooy àtteem.
65 Ci kaw loolu ñenn ña tàmbali
koo tifli, muur kanam gi, dóor ko
ay këmëx, naan ko: «Yaw waxal nu
kàdduy waxyu boog!» Wattukat yi
daldi ko jàpp, dóor ko ay mbej.

Piyeer jàmbu na

66 Ci biir loolu Piyeer a nga woon
ca suuf, ca ëtt ba. Benn surga
bu jigéen bu sarxalkat bu mag ba
romb fa.
67 Naka la gis Piyeer muy jaaru,
mu xool ko jàkk, ne ko: «Yaw itam
yaak Yeesum Nasaret a àndoon.»
68 Piyeer nag miim ko, ne ko:
«Man de, yéguma, xawma dara ci li
ngay wax.» Piyeer daldi génn, ba ca
mbaaru bunt ba ca biti.
69 Surga bu jigéen ba gisati ko
dellu ne ña fa taxaw: «Kii ci ñoom la
bokk!»
70 Mu dellu miim ko.
Nes tuut ña fa taxaw ñoom it,
ne Piyeer: «Yaw itam kay ci ñoom
nga bokk, nde yaw itam waa Galile
nga.»
71 Piyeer di tàmbalee waat aka giñ
ne: «Ki ngeen di wax, man xawma
ko!»
72 Ca saa sa ganaar sab ñaareel
bi yoon. Piyeer nag fàttaliku la ko
Yeesu waxoon, ne ko: «Bala ganaar
a sab ñaari yoon, dinga ma jàmbu
ñetti yoon.» Mu ne yikkét, jooy.

15

Yeesu taxaw na ca kanam Pilaat, boroom réew ma

1 Ca ëllëg sa, suba teel sarxalkat
yu mag ya féncoo, ñoom ak magi
askan wa ak firikati yoonu Musaa
ya, ak mboolem kuréelu àttekatu

* **14.58** Seetal ci *Yowaan* 2.19-22. † **14.62** Seetal ci *Dañeel* 7.13. ‡ **14.63** ***tareet yére:*** màndargaam ténj la, ma ñu tere sarxalkat yu mag ya. Fii, jëf jooja day màndargaal ci seen cosaan ne Yeesu dañu ko wara teg daan.

Yawut ya. Ñu yeew Yeesu, yóbbu ko,
jébbal ko Pilaat.
2 Pilaat nag laaj ko, ne ko: «Yaw
yaa di buurub Yawut yi?» Yeesu ne
ko: «Yaa ko wax.»
3 Sarxalkat yu mag yi nag tu-
umaal ko lu bare.
4 Pilaat dellu ko laaj, ne ko: «Doo
tontu dara? Déggal li ñu lay jiiñ
lépp.»
5 Yeesu nag tontuwul dara, ba tax
Pilaat jaaxle.
6 Fekk na màggal gu nekkaan, Pi-
laat daan na maye ca ña ñu tëj kaso,
kenn nit ku ñu sàkku, mu bàyyil leen
kooka.
7 Fekk na ñu tëj ca kaso ba, ku ñuy
wax Barabas, mook ay fippukat yu
bóomoon nit ci ab yëngu-yëngal.
8 Ci kaw loolu mbooloo ma dikk,
di sàkku Pilaat defal leen la mu leen
daan defal.
9 Pilaat ne leen: «Lu ngeen bëgg?
Ma bàyyi buurub Yawut yi?»
10 Booba xam na xéll ne kiñaan
a tax sarxalkat yu mag ya jàpplu
Yeesu.
11 Waaye sarxalkat yu mag ya
ñaax mbooloo ma ba ñu ne Pilaat:
«Yiwil nu Barabas.»
12 Pilaat dellu ne leen: «Lu ngeen
bëgg nag, ma def ko kii ngeen di
wax buurub Yawut yi?»
13 Ñu dellu xaacoondoo ca kaw,
ne: «Daaj ko ci bant!»
14 Pilaat ne leen: «Lu tax? Ana lu
bon lu mu def?» Mbooloo ma gëna
xaacooti, ne: «Daaj ko ci bant!»
15 Pilaat nag bëgg lu neex
mbooloo ma, ba tax mu bàyyi
Barabas. Mu cawlu Yeesu ay
kàcciri, ba noppi teg ko ciy loxo,
ngir ñu daaj ko ci bant.

Ñaawal nañu Yeesu

16 Takk-deri Room ya nag dugal
Yeesu ca ëttu kër boroom réew wa,
daldi woo gàngoor ga gépp,
17 ñu solal ko mbubb mu xonq
curr, teg ci boppam kaala gu ñu
ràbbe ay dég.
18 Ña nga koy nuyu, naan: «Buuru
Yawut yée, guddaluw fan!»
19 di ko dóor aw yet ci bopp, di ko
tifli, di ko sukkal.
20 Ba ñu ko ñaawalee ba noppi,
dañoo summi mbubb mu xonq ma,
solal ko ay yéreem, door koo yóbbu,
ngir ñu daaj ko ci bant.

Rey nañu Yeesu ca kaw bant ba

21 Ci biir loolu jenn waay ju
ñuy wax Simoŋ, dëkke fu ñu naan
Siren* jóge ca tool ya, jaare fa. Muy
baayu Alegsàndar ak Rufus. Moom
lañu gàdduloo bant ba.
22 Ñu yóbbu Yeesu ca béreb ba ñuy
wax Golgota, muy firi bérebu Kaaŋu
bopp†.
23 Ñu bëgg koo nàndale biiñ bu ñu
jaxaseek safal bu ñuy wax miir, mu
bañ.
24 Ba mu ko defee ñu daaj Yeesu
ca bant ba, ba noppi séddoo ay
yéreem, tegoo ko bant, ngir xam lu
ca ku nekk di am.
25 Ca yoor-yoor lañu daaj Yeesu ci
bant, yemook juróom ñeenti waxtu.
26 Lii lañu bind ne moo di tu-
umaam ja ko daanlu: «Kii mooy
Buurub Yawut yi.»
27-28 Ñaari fippukat lañu daa-
jaaleek Yeesu ci ay bant, kenn ki ci
ndijooram, ki ci des ci càmmoñam.
29 Ña fa jaare nag di ko saaga, aka
wëcc bopp, naan: «Acam, yaw miy
toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti
fan,
30 wàccal bant bi, musal sa bopp
boog!»
31 Sarxalkat yu mag ya it naka
noonu, ñook firikati yoonu Musaa
ya. Ñu di ko ñaawal ci seen biir,
naan: «Moom day musle te manul
musal sax boppam.
32 Na Almasi bi, buurub Israayil
wàcc bant bi léegi, nu gis ba gëm.»
Ci biir loolu ña ñu daajaale ak
moom itam di ko tifaare ay saaga.

* **15.21** ***Siren,*** ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaaru Afrig te féete Misra sowu. † **15.22** ***bérebu Kaaŋu bopp*** mooy tund wu nirook kaaŋu bopp.

Yeesu faatu na

33 Ba fukki waxtu ak ñaar ca
bëccëg jotee, ag lëndëm a wàcc ca
réew ma mépp, ba fukki waxtu ak
juróom ca ngoon.
34 Ba fukki waxtu ak juróom ca
ngoon jotee, Yeesu àddu ca kaw,
ne: «Elowi, Elowi, lema sabaktani?»
muy firi: «Sama Yàlla, sama Yàlla, lu
tax nga wacc ma?»
35 Ñenn ca ña ko teewe, dégg ca,
ne: «Déggal, Yonent Yàlla Ilyaas lay
woo.»
36 Mu am ku daw, jël ab sagar,
xooj ko ci bineegar, lonk ko ci bant,
tàllal ko ko, ngir mu naan, te ne:
«Bàyyileen, nu seet, ndax Ilyaas ay
ñëw, wàcce ko.»
37 Yeesu nag yuuxu, daldi dog.
38 Ba mu ko defee ridob biir
néegu Yàlla ba xar ñaar, dale ca kaw
ba ca suuf.
39 Njiitu takk-der ba taxawoon
ca kanam Yeesu nag gis, na Yeesu
doge. Mu ne: «Aylayéwén, waa jii
mooy Doomu Yàlla!»
40 Ay jigéen a nga fa woon, dànd
leen lu sore, di seetaan. Maryaama
ma dëkk Magdala ca la bokk, ak
Maryaama yaayu Yanqóoba mu
ndaw ak Yose, ak ndaw seneen su
ñuy wax Salome.
41 Ba Yeesu nekkee Galile, jigéen
ñooñoo ko toppoon, di ko toppa-
too. Ñeneen jigéen ñu baree nga ca
woon, di ñu àndoon ak Yeesu, ba
dikk Yerusalem.

Rob nañu Yeesu

42 Loolu lépp bésub Waajal ba la
xewe, ëllëg sa di bésub Noflaay. Ca
ngoon sa,
43 ku ñuy wax Yuusufa te dëkk
Arimate, daldi takk aw fitam, dem
ca Pilaat, sàkku ci moom, mu jox
ko néewub Yeesu. Yuusufa moomu,
ku ñu nawloo la woon ca kuréelu
àttekati Yawut ya. Bokkoon na
moom itam ca ña doon séentu ngu-
urug Yàlla.
44 Ba Pilaat déggee ne Yeesu faatu
na xaat, am na mbetteel. Mu woolu
nag njiitu takk-der ya, laaj ko, ndax
yàgg naa faatu.
45 Bi ko njiit la waxee, Pilaat may
Yuusufa mu jël néew ba.
46 Fekk na Yuusufa jënd càngaayal
lëe. Mu wàcce néew ba, sàng ko ca,
denc ko ci bàmmeel bu ñu yatt ciw
doj. Ba mu ko defee Yuusufa béraŋ
aw doj, ube ko buntu bàmmeel ba.
47 Ci biir loolu Maryaama ma
dëkk Magdala, ak Maryaama
yaayu Yose ña ngay xool fa ñu denc
néew ba.

16

Yeesu Almasi bi dekki na

1 Ba bésub Noflaay ba wéyee,
Maryaamam Magdala ak Maryaama
yaayu Yanqóoba ñoo àndak Salome
jëndi diw gu xeeñ, ngir diwe ko
néewub Yeesu.
2 Ba njël jotee, yemook bésub
dibéer, ba jiitu ca ayu bésu Yawut
ya, ñu xëy ca bàmmeel ba.
3 Ña nga naa ca seen biir: «Ku nuy
béraŋal doj, wi ub buntu bàmmeel
bi?»
4 Naka lañu ne siggét rekk, ñu gis
ne doj wa béraŋu na ba lafu. Te doj
wu réy lool la woon.
5 Ñu dugg ca biir bàmmeel ba,
daldi gis xalelu góor bu tooge wetu
ndijoor, sol mbubb mu weex tàll.
Ñu tiit lool.
6 Mu ne leen: «Buleen tiit. Yeesum
Nasaret, mi ñu daajoon ci bant, mi
ngeen di seet, dekki na. Nekku fi.
Fii lañu ko tëraloon.
7 Demleen nag wax ay taalibeem,
ñook Piyeer, ne leen Yeesu jiituji na
leen Galile. Foofa ngeen koy gise,
na mu leen ko waxe woon.»
8 Ba loolu amee jigéen ña génn
bàmmeel ba, daw, di lox te yéemu.
Waxuñu kenn dara nag ndax ti-
itaange*.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

* **16.8** Màrk moom fii la yem; li ci des, keneen moo ko nettali.

9 Gannaaw ba Yeesu dekkee ca
subag dibéer ga, ndoortel ayu bés
ba, Maryaamam Magdala ma mu
dàqaloon juróom ñaari rab, moom la
njëkka feeñu.
10 Maryaama nag àggeji ko
àndandooy Yeesu ya, fekk ñuy
naqarlu, di jooy.
11 Ba leen Maryaama nee Yeesoo
ngi dund, te gis na Yeesu, gëmuñu
ko.
12 Gannaaw loolu ñaar ca ñoom
la Yeesu feeñoo jeneen jëmm, fekk
leen ci yoon wu jëm àll ba.
13 Ñu waññiku, wax ko ña ca des,
waaye ñoom it gëmuñu leen.
14 Gannaaw ga, Yeesu feeñu na
fukki taalibe yaak benn, fekk leen
ñuy lekk. Mu yedd leen ndax seen
ngëmadi ak seenug të, ngir la ñu
gëmul ña ko njëkka gis, gannaaw ba
mu dekkee.
15 Mu ne leen: «Demleen ci àddina
sépp, ngeen àgge nit ñépp xibaaru
jàmm bii.
16 Ku gëm, te ñu sóob ko ci ndox,
dina mucc; ku gëmul, dees na ko teg
daan.
17 Ñi gëm nag yii firnde lañuy
àndal: dinañu dàq ay rab ci sama
tur, dinañu làkk làkk yu bees;
18 dinañu jàppe seeni loxo ay
jaan; bu ñu naanee tooke buy rey
bu mu mana doon, du leen wàññi
dara; te dinañu teg jarag ji loxo, ñu
wér.»
19 Gannaaw ba Sang bi Yeesu
waxee ak ñoom, ñu yéege ko
asamaan, mu toog ci ndijooru Yàlla.
20 Taalibe ya nag di waareji fépp,
Sang bi àndak ñoom di liggéey, tey
dëggale kàddu ga, firnde ya kàddu ga
àndal.

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Luug

Luug ak *Jëf ya* daan nañu bokk ci benn téere bi Luug bind. Ñaar yépp a indi ni Yàlla njëkka woowe bànni Israayil ba noppi, doora woo mboolem xeet yi, ngir ñu barkeele ci Ibraayma.

Ci *Luug*, nettali bi, Yerusalem la jublu, ci péncum cosaanu Yawut yi. Ci *Jëf ya*, Yerusalem la nettali bi bawoo, jëm ci xeeti àddina yi ci des. Ci tënk:

1.1—9.50 Liggéeyu Yeesu ca diiwaanu Galile la doore.
9.51—19.27 Tukkib Yeesu ci Yerusalem.
19.28—24.53 Almasi Yeesu sarxe na bakkanam ca Yerusalem, te gannaaw gi, mu dekki.

Ubbite gi

1 Bare na ñu fexee bind ab nettalib mbir yi sotti woon ci sunu biir,
2 noonee nu ko jote ca ña ko fekke woon ca ndoorte la, te seede yooyu mujj doon jawriñi kàddug Yàlla.
3 Moo tax man it, ma fas laa yéenee bindal lépp ba mu jekk, yaw Tewofil mu tedd mi, gannaaw ba ma gëstoo mbir mépp, dale ko ca ndoorte la, ba mu leer nàññ.
4 Su ko defee nga xam xéll ne li ñu la jàngal, lu wér péŋŋ la.

Malaaka yégle na juddub Yaxya

5 Jant ya Erodd nekkee buuru réewum Yawut yi, ab sarxalkat la woon bu ñuy wax Sàkkaryaa, bokk ci làngu sarxalkat yi askanoo ci Abya, te soxnaam Elisabet askanoo ci Aaróona.
6 Ñoom ñaar ñépp a juboon, Yàlla seede, te mucc ayib ci ni ñuy jëfe santaane yeek ndigali yooni Boroom bi.
7 Amuñu woon doom nag, ndax Elisabet manul woona am doom, te it booba ñoom ñaar ñépp a dem ba màggat.
8 Sàkkaryaa la làngam aye woon, muy def liggéeyu carxalam fa kanam Yàlla.
9 Ba ñu tegoo bant, na ko sarxalkat yi baaxoo woon, moom la bant ba dal, mu wara dugg ci biir néegu Boroom bi, ngir taal fa saraxu cuuraay.
10 Mbooloo mépp nag a nga woon ca biti di ñaan, ca waxtuw saraxu cuuraay boobu.
11 Ci biir loolu menn malaakam Boroom bi jekki feeñu Sàkkaryaa, ca wetu ndijooru sarxalukaayu cuuraay ba.
12 Ba ko Sàkkaryaa gisee daa jaaxle, tiitaange jàpp ko.
13 Malaaka ma ne ko: «Sàkkaryaa, bul tiit, ndax sa ñaan nangu na. Elisabet sa soxna dina am doom ju góor, nanga ko tudde Yaxya.
14 Dinga am mbégte ak bànneex, te ñu bareey bég ci juddoom,
15 ndax ku màgg lay doon, Boroom bi seede. Biiñ ak lenn luy màndil nag, du ko naan, Noo gu Sell gi mooy dale ca biiru ndeyam, solu ko ba fees.
16 Ñu bare ci bànni Israayil, moo leen di waññi ci Boroom bi seen Yàlla.
17 Mooy ndaw li koy jiitu,ànd ak leer ga ak xam-xam ba woon ca Yonent Yàlla Ilyaas, ba waññi xolu baay ci doomam, waññi ku déggadi ci xelum aji jub, loolu yépp ngir waajal aw xeet, ba ñu jekk ngir Boroom bi.»
18 Sàkkaryaa nag ne malaaka mi: «Lu may def ab takk ci loolu ba mu bir ma? Ndax man màggat naa, te sama soxna it làq na ay fan.»
19 Malaaka ma ne ko: «Man maay Jibril miy taxaw fi kanam Yàlla. Dañu maa yónni ngir ma wax ak yaw, yégal la bii xibaaru jàmm.

20 Léegi nag, dama ne, gannaaw
gëmuloo sama kàddu, giy jot, sotti,
dinga luu te dootuloo mana wax,
ba kera loolu di am.»
21 Ci biir loolu mbooloo maa
ngay xaar Sàkkaryaa, jaaxle lool
ndax yàggaayam ca biir néegu Yàlla
ba.
22 Ba mu génnee nag, manula
wax ak ñoom. Ñu daldi xam ne am
na lu ko feeñu ca néegu Yàlla ba. Ma
nga leen di liyaar, manatula wax.
23 Naka la Sàkkaryaa fégal ayu
carxalam, daldi ñibbi.
24 Gannaaw gi, soxnaam Elisabet
ëmb. Lëlu na juróomi weer. Ma nga
naan:
25 «Lii Boroom bee ma ko defal ci
jant yi mu ma geesoo, ba teggil ma
sama gàcce gi ci biir nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

26 Ba Elisabet tolloo ci juróom
benni weeram, ca la Yàlla yebal
Jibril malaaka mi, dëkk bi ñuy wax
Nasaret ca diiwaanu Galile,
27 ci janq bu digoo séy ak waa ju
ñuy wax Yuusufa te bokk ci waa kër
Daawuda. Janq ba Maryaama lañu
koy wax.
28 Malaaka ma agsi ba ca moom,
ne ko: «Jàmm nga am, yaw mi ñu
baaxe, Boroom bi yaw la àndal.»
29 Waxi malaaka ma nag jaaxal
Maryaama, muy xalaat lu nuyoo
boobu mana tekki.
30 Malaaka ma ne ko: «Maryaama,
bul tiit, ndax daje nga ak yiwu Yàlla.
31 Dinga ëmb, ba jur doom ju góor,
nga tudde ko Yeesu*.
32 Ku màgg lay doon, te dees na
ko woowe Doomu Aji Kawe ji. Bo-
room bi Yàlla moo koy jagleel ngu-
urug Daawuda maamam.
33 Mooy nguuru fi kaw waa kër
Yanqóoba ba fàww, te nguuram du
foq mukk.»
34 Ci kaw loolu Maryaama laaj
malaaka mi ne ko: «Nu loolu di
ame, te man ab janq laa?»
35 Malaaka mi ne ko: «Noo gu Sell
gi mooy wàccsi ci yaw, dooley Aji
Kawe ji yiir la. Moo tax itam kiy
juddoo ci yaw, dees na ko woowe
Ku sell, ak Doomu Yàlla.
36 Te kat Elisabet sa mbokk mi
itam ëmb na doom ju góor te fekk ko
màggat. Ki ñu doon woowe jigéen
ju jaasir, mu ngi nii ci juróom benni
weeram,
37 ndax Yàlla, dara tëwu ko.»
38 Maryaama daldi ne: «Maa ngi,
di jaamub Boroom bi. Nii nga
waxe, na ame noonu ci man.»
Ba loolu amee malaaka ma
bàyyikoo ca moom, dem.

Maryaama seeti na Elisabet

39 Ci fan yooyu la Maryaama
fabu gaaw, jëm diiwaanu tund ya,
ca dëkkub Yude,
40 ba Sàkkaryaa dëkke. Mu agsi ca
kër ga, nuyu Elisabet.
41 Naka la Elisabet dégg nuyoob
Maryaama, doom ja mu ëmb yëngu
ca biiram. Elisabet daldi fees ak
Noo gu Sell gi.
42 Mu àddu ca kaw ne: «Yaa gëna
barkeel ci jigéen ñi, sa doom ji nga
ëmb it barkeel na!
43 Ana ku ma doon ba sama
ndeyu Sang di ma seetsi?
44 Naka la sa kàddug nuyoo tàbbi
ci sama nopp rekk, sama doom ji
yëngu ci sama biir bi ndax mbégte.
45 Ndokkalee yaw mi gëm ne
mbir mi ñu la yégal, te mu tukkee ci
Boroom bi dina sotti!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

46 Maryaama nag ne:
«Sama xol laay màggale Boroom bi,
47 samag noo laay bége Yàlla mi may
musal,
48 moo geesu bii jaamam bu tek-
keedi,
ba maasoo maas doxe fi woowe ma
boroom mbég mi,
49 nde Kiy Boroom doole moo ma
defal jaloore,
cellte ñeel naw turam.

* **1.31** ***Yeesu*** ci làkku ebrë mooy Yosuwe, muy firi Aji Sax jeey musle. Aji Sax ji mooy tur wi Yàlla firil Musaa ci *Mucc ga* 3.13-15.

50 «Yërmandeem a ñeel ay ra-
galkatam,
maas ci kaw maas.
51 Dooley loxoom la defe ay jaloore,
tasaare ñi jikkowoo réy-réylu,
52 wàcce buur yi ci seeni gàngune,
yékkati baadoolo yi.
53 Ñi xiif, mu reggale leen lu neex,
ñi duunle, mu dàqe loxoy neen.
54 Moo wallu bànni Israayil, jaa-
mam,
bàyyee ko xel yërmandeem,
55 noonee mu ko dige woon sunuy
maam,
ñeel Ibraayma ak askanam ba
fàww.»
56 Maryaama toog na fa Elisabet
lu wara tollook ñetti weer, sooga
ñibbi.

Lu jëm ci juddub Yaxya

57 Gannaaw gi, Elisabet dem ba
àppam mat, mu mucc, am doom ju
góor.
58 Dëkkandoom yaak ay bokkam
yég noonu ko Boroom bi xéewalee
yërmandeem, ñu bokk ak moom
mbégte ma.
59 Ba bés ba délsee, ñu dikk
xarafalsi xale ba, bëgg koo tudde
Sàkkaryaa, dippee ko baayam.
60 Yaayam nag ne leen: «Déet,
Yaxya lay tudd.»
61 Ñu ne ko: «Waaye kenn ci say
bokk tuddul noonu!»
62 Ci kaw loolu ñu liyaar baayam,
ngir xam nu mu bëgg ñu tudde xale
bi.
63 Sàkkaryaa laaj àlluwa, ñu jox ko,
mu bind ci: «Yaxya mooy turam.»
Ñépp waaru.
64 Ca saa sa gémmiñ ga ubbiku,
làmmiñ wa nangu, muy wax, daldi
sant Yàlla.
65 Ba loolu amee tiitaange dikkal
mboolem ña leen séq, te mbir
moomu mépp nag doon waxtaan
ca diiwaanu tundi Yude gépp.
66 Ña ca dégg ñépp daldi bàyyi xel
ca mbir ma, te naan: «Lu xale bii
nara doon ëllëg?» ndax manoorey
Boroom bee àndoon ak moom.

Sàkkaryaa sant na Yàlla

67 Ci kaw loolu Sàkkaryaa baayu
Yaxya fees ak Noo gu Sell gi, daldi
tàmbalee jottali kàdduy waxyu, ne:
68 «Cant ñeel na Boroom bi Yàllay
Israayil,
moo seetsi ñoñam, ba jot leen!
69 Moo nu feeñalal Musalkat bu
manoorewu,
fi biir kër Daawuda jaamam ba,
70 noonee mu ko waxe woon ca jant
yu njëkk ya,
yonentam yu sell ya woon jottali.
71 Moo nu musal ci sunuy noon,
jële nu ci sunu loxoy mboolem
bañaale.
72 Moo jëfe yërmande ñeel sunuy
maam,
tey bàyyi xel kóllëreem gu sell,
73 ak ngiñ la mu giñaloon sunu
maam Ibraayma,
74 ne moo nuy may nu mucce ci
loxoy noon,
ba man koo jaamoo xel mu dal
75 ci biir sellaay ak njub ci kana-
mam, sunu giiru dund.

76 «Ngóor si nag yaw, yonentu Aji
Kawe ji lees lay woowe,
nde yaay dox, jiitu Sang bi, xàllal
kow yoonam,
77 ngir yégal ñoñam mucc
guy topp seen njéggalug bàkkaar.
78 Sunu Yàllaa yaatu yërmande,
moo nu fenkal ab jant,
79 di niital ñi tooge biir lëndëm ak
takkndeeru dee,
di nu gindi, teg nu ci yoonu jàmm.»
80 Xale bi nag di màgg, xel ma di
yokku. Mu dëkk ca màndiŋ ma, ba
bés ba mu feeñoo bànni Israayil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

1 Jamono yooyu ndigal moo tuk-
kee woon ci buur bu mag bu ñuy
wax Sesaar Ogust. Mu ne na ñépp
binduji ca limeef ya.
2 Mbindu mooma mooy mu njëkk
ma, yemook ba Kiriñus dee bo-
room réewum Siri.

3 Ci kaw loolu ñépp binduji, ku
nekk ca sa dëkku cosaan.
4 Ku ñuy wax Yuusufa itam jóge
Nasaret ca diiwaanu Galile, jëm
ca diiwaanu Yude ca Betleyem,
dëkk ba Daawuda cosaanoo, ndax
ci waa kër Daawuda la askanam
bokk.
5 Maryaama mi digook moom
séy la àndal binduji, te fekk ko mu
ëmb.
6 Naka lañu dal Betleyem, wax-
tuw muccam agsi.
7 Mu am doom ju góor, mu dib
taawam. Mu laxas ko, tëral ko ca
gàmbug jur ga*, ndax ñàkk fu ñu xaj
ca néegu gan ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

8 Booba ay sàmm a nga ca gox
boobee, di fanaanee wattu seenug
jur.
9 Am malaakam Boroom bi jekki
feeñu leen, leeru Boroom bi melax,
wër leen, ñu tiit tiitaange ju réy.
10 Malaaka mi ne leen: «Buleen
tiit, ndax kat maa leen indil
xibaaru jàmm bu doon mbég mu
réy, ñeel askan wépp.
11 Bésub tey jii ca dëkku Daawuda,
juddule ngeen ab Musalkat, te
mooy Almasi bi, di Sang bi.
12 Li ngeen ciy def ab takk moo
di: dingeen gis liir bu ñu laxas, tëral
ko ci gàmbug jur.»
13 Ca saa sa gàngooru asamaan gu
mag àndak malaaka mi, di sàbbaal
Yàlla, ne:
14 «Daraja ñeel na Yàlla fa asamaan
sa gëna kawe,
jàmm ci kaw suuf ñeel ñi Yàlla
baaxe.»
15 Ba malaaka ya bàyyikoo ca
sàmm sa, dellu asamaan, sàmm say
wax ca seen biir, naan: «Nanu dem
boog Betleyem, seeti la fa xew, te
Boroom bi xamal nu ko.»
16 Ñu gaaw dem ba foofa, daldi
gis Maryaama ak Yuusufa, ak liir
ba tëdd ca gàmbug jur ga.
17 Naka lañu leen gis, daldi leen
xamal la ñu leen wax ca mbirum
xale ba.
18 Mboolem ña dégg la leen sàmm
sa wax nag waaru lool.
19 Teewul Maryaama moom,
bàyyi woon na xel ci mbir moomu
mépp, di ko xalaat ci xolam.
20 Ba loolu amee sàmm sa dellu,
di sàbbaal aka sant Yàlla ci mboolem
la ñu dégg, gis ko, te lépp ame
noonee ñu leen ko waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

21 Ba juróom ñetti fani xale bi ma-
tee, ñu xarafal ko, tudde ko Yeesu,
na ko malaaka ma tudde woon,
bala moo sosu.
22 Gannaaw ba seen fani setlu† ma-
tee, ni ko yoonu Musaa laaje,
ñu yóbbu xale bi Yerusalem, ngir
teewal ko fi kanam Boroom bi,
23 noonee ñu ko binde ci yoonu
Boroom bi ne: «Bépp taaw bu góor,
dees koy tudde séddoo bu sell, ñeel
Boroom bi.»
24 Ñu yóbbaale sarax bi ci war,
ni ko yoonu Boroom bi santaa-
nee: «ñaari pitax mbaa ñaari xati yu
ndaw.»

Simeyon sàbbaal na Yàlla

25 Amoon na nag ca Yerusalem
ku ñuy wax Simeyon; ku juboon,
ragal Yàlla, di séentu jamono ji
nekkinu bànni Israayil di ame ag
tan, te Noo gu Sell gi àndoon ak
moom.
26 Ndéey nag tukkee ci Noo gu Sell
gi, xamal ko ne ko du dee mukk te
gisul Almasi bu Boroom bi.
27 Ci kaw loolu mu dem ba ca biir
kër Yàlla ga ci dooley Noo gu Sell gi.
Gannaaw loolu waajuri Yeesu indi
Yeesu ngir defal ko li aaday yoon
wi laaj.

* **2.7** ***gàmbug jur ga:*** nit ñi ak jur gi ñoo daan bokk fu ñuy fanaan, doonte dañoo sàkkaloon jur gi béreb bu gëna suufe, gàmbug jur gi dox seen diggante ak nit, ñay féete fu gëna kawe. † **2.22** ***setlu:*** ab diir lañu àppaloon wasin-bees gannaaw bu taawloo góor, bala moo yóbbu xale bi kër Yàlla ga, ngir def sarax yi setluy wasin-bees laaj. Seetal ci *Sarxalkat yi* 12.6-8.

28 Simeyon itam jël xale bi, leewu
ko, daldi sàbbaal Yàlla, ne:
29 «Léegi nag Buur Yàlla, yiwil sab
jaam,
mu dem ak jàmm, noonee nga ko
waxe woon.
30 Nde saay gët tegu na ci mucc gi
nga dogal,
31 waajal ko fi kanam askan yépp,
32 mu dig leer, ñeel jàmbur ñi,
sagal Israayil sa ñoñ.»
33 Baay bi ak ndey ji nag yéemu ci
kàddu yooyu ñu wax ci xale bi.
34 Ba loolu amee Simeyon
ñaanal leen, ba noppi ne ndeyam
Maryaama: «Dama ne, kii lañu
yebal ngir sànkutey ñu bare mbaa
seenug leqaliku ci digg Israayil,
ngir itam mu doon firnde ju ñuy
gàntal.
35 Yaw nag, sab xol la aw naqar
wu mel ni saamar di xar, ba ñu
bare la seen xalaati biir xol di
feeñ.»

Aana sant na Yàlla

36 Jigéen ju ñuy wax Aana, ab
yonent la woon ca Yerusalem, di
doomu Fanuwel mi askanoo ci gi-
irug Aser. Mag la woon lool. Ba
muy janq la séy, nekk ak jëkkëram
juróom ñaari at.
37 Jëkkër ja faatu, mu toog,
séyaatul, ba booba mu amee juróom
ñett fukki at ak ñeent (84). Daawul
jóge ca kër Yàlla ga, koor ak ñaan la
daan jaamoo guddi ak bëccëg.
38 Aana nag dikk moom it
ca waxtu woowa, daldi delloo
Yàlla njukkal. Ci kaw loolu muy
waxtaane mbirum xale bi ak
mboolem ña doon séentu bésu
goreelug Yerusalem.
39 Ci kaw loolu ñu matal
mboolem lu yoonu Boroom bi laaj,
doora dellu Nasaret, seen dëkk ba
ca diiwaanu Galile.
40 Xale bi nag di màgg, di dëgër,
xel mu rafet wër ko, te yiwu Yàlla
ànd ak moom.

Yeesu feeñ na ca kër Yàlla ga

41 At mu jotaan nag waajuri
Yeesu daan dem Yerusalem, ngir
màggali bésub Mucc ba.
42 Ba Yeesu amee fukki at ak ñaar,
ñu dem màggali na ñu ko baaxoo
woon.
43 Ba màggal ga tasee, ñu
ñibbi, ngóor sa Yeesu moom des
Yerusalem, te ay waajuram yéguñu
ko.
44 Ñu xalaat ne, Yeesu daa ànd ak
ñu ñu bokkaloon yoon. Dox nañu
bésub lëmm, door koo wëri ci seeni
bokk ak seeni xame,
45 te taxul ñu gis ko. Ñu daldi
dellu Yerusalem, seeti ko.
46 Ca gannaaw ëllëg sa lañu ko
fekk ca kër Yàlla ga, mu toog ca digg
jàngalekat ya, di leen déglooka laaj.
47 Mboolem ña ko dégg yéemu ci
dégginam aki tontam.
48 Ay waajuram gis ko, waaru.
Yaayam ne ko: «Doom, li nga nu def
nag? Maak sa baay a ngi jaaxle, di
la seet!»
49 Mu ne leen: «Lu ngeen may
seete? Xamuleen ne sama kër Baay
laa wara nekk?»
50 Ay waajuram ñoom dégguñu
kàddu googu mu leen wax.
51 Gannaaw loolu Yeesu ànd ak
ñoom, dellu Nasaret, tey saxoo
déggal ay waajuram. Yaayam nag
takk mbir yooyu yépp ci xolam.
52 Yeesu moom, ma ngay màgg ci
dayo ak xel mu rafet, ak cérub yiw
fi Yàlla ak nit ñi.

3

Yaxya waare na

1 Ca fukkeelu at ak juróom ci
nguurug buur bu mag ba Tibeer
Sesaar, ba Poñsë Pilaat yilifee dii-
waanu Yude, Erodd yilif diiwaanu
Galile, Filib magam yilif diiwaanu
Iture ak bu Tarakonit, Lisañas yilif
Abilen,
2 jamono yooyu Anas ak Kayif
doone sarxalkat yu mag ya, ca la
kàddug Yàlla dikkal Yaxya doomu
Sàkkaryaa, ca màndiŋ ma.

3 Yaxya dugg ci mboolem àll bi
wër dexu Yurdan, di waare lu jëm
ci tuubeel gu nit ñi wara fésale ag
sóobu cim ndox, ngir Yàlla jéggal
leen seeni bàkkaar.
4 Loolu lañu bind ci téereb waxi
Yonent Yàlla Esayi ne:
«Baatu nit a ngi xaacoo ca màndiŋ
ma, naan:
“Nangeen xàll yoonu Boroom bi,
juballeen ay xàllam.
5 Xur yépp ay sëkke,
tund wu mag ak wu ndaw maasa-
loo,
yoon ya lunkoon, jubbantiku,
ya ñagasoon, nooy,
6 ba ñépp gis mucc gi Yàlla dogal.”»
7 Yaxya nag di wax mbooloo may
ñëw ngir mu sóob leen ci ndox,
naan leen: «Yeen njurum jaan mee,
ku leen artu, ba ngeen di daw sànj
miy dikk?
8 Kon nag jëfeleen jëf ju yelloo
ag tuubeel, te baña nax seen bopp
naan: “Nun, Ibraayma mooy sunu
maam,” ndax maa leen ko wax,
doj yii, Yàlla man na cee sàkkal
Ibraayma aw askan.
9 Te itam xàcc nañu sémmiñ ngir
gor reenu garab yi ba noppi. Kon
nag gépp garab gu ci meññul doom
yu baax, dees koy gor, sànni ca
sawara sa.»
10 Mbooloo ma itam laaj ko ne ko:
«Ana lu nu war nag?»
11 Mu ne leen: «Ku am ñaari turki,
na sédd ki amul. Ku am aw ñam
itam, na defe noonu.»
12 Ay juutikat itam dikk, ngir
sóobusi; ñu ne Yaxya: «Kilifa gi, ana
lu nu war?»
13 Mu ne leen: «Xanaa baña sàkku
lenn lu moy li jaadu.»
14 Ay takk-der itam ne ko: «Nun
nag, nu nuy def?» Mu ne leen:
«Buleen néewal kenn doole, mbaa
di duural kenn ngir jëlal ko dara;
doyloo leen seen peyoor.»
15 Ci kaw loolu askan wa di
séentu, ñépp di seetaat ci seen xel,
ndax Yaxya mooy Almasi bi.
16 Yaxya wax leen ñoom ñépp ne
leen: «Man de ci ndox laa leen di
sóob. Waaye ku ma sut a ngi ñëw,
kooku, buumi caraxam sax, yey-
oowuma ko koo feccil. Moom, ci
Noo gu Sell gi ak sawara la leen di
sóob*.
17 Ab layoom a ngi ci loxoom,
mooy jéri dàggaam, ba mu set wecc;
pepp mi lay fat cim sàqam, waaye
xatax bi, da koy lakk ci sawara su
dul fey mukk.»
18 Bare na yeneen dénkaane yu
Yaxya doon xamal nit ñi, di yégle
xibaaru jàmm bi.
19 Erodd boroom réew ma nag,
Yaxya sikkoon na ko ndax Erojàdd
jabaru magam ja mu nekkaloon,
ak mboolem yeneen ñaawtéef yu
Erodd def.
20 Mu tegati leneen ca loolu lépp:
jàpp Yaxya, tëj ca kaso ba.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya doon sóobe ñépp
cim ndox, ni la deme ba Yeesu
dikk, mu sóob ko ci ndox. Ci biir
loolu Yeesu yékkati kàddug ñaan,
asamaan ubbiku.
22 Ba loolu amee Noo gu Sell
gi moo bindoo ni pitax, wàcc ci
kawam, baat jibe asamaan, ne:
«Yaa di sama Doom, sama soppe;
yaw laay bànneexoo.»

Lu jëm ci cosaanu Yeesu Almasi bi

23 Yeesu ci boppam ba muy door,
amoon na lu tollu ci fanweeri at,
di doomu Yuusufa, ni ko xel mana
jàppe.
Yuusufa, Eli mooy baayam,
24 Eli, Matat. Matat, Lewi;
Lewi, Melki; Melki, Yanayi;
Yanayi, Yuusufa;

* **3.16** ***Sóobu gi ci Noo gu Sell gi ak ci sawara:*** Almasi bi moo leen di sol doole ju bawoo ci Noo gu Sell gi, ak itam setal leen ni sawara di setale weñ gu am lu ko rax. Sawara dina taxawe itam céru mbugal mu ñeel ñi déggalul Yàlla. Seetal ci 12.49; *Jëfya* 2.3.

25 Yuusufa, Matacas; Matacas, Amos; Amos, Nawum;
Nawum, Esli; Esli, Nagayi.
26 Nagayi, Maat; Maat, Matacas;
Matacas, Semeyin; Semeyin,
Yosex; Yosex, Yoda.
27 Yoda, Yoxanan; Yoxanan, Resa;
Resa, Sorobabel; Sorobabel,
Selcel; Selcel, Neri;
28 Neri, Melki; Melki, Adi; Adi,
Kosam; Kosam, Elmadam;
Elmadam, Er.
29 Er, Yosuwe; Yosuwe, Elyeser;
Elyeser, Yorim; Yorim,
Matat; Matat, Lewi;
30 Lewi, Simeyon; Simeyon, Yuda;
Yuda, Yuusufa; Yuusufa,
Yonam; Yonam, Elyakim.
31 Elyakim, Meleya; Meleya, Mena;
Mena, Matata; Matata,
Natan; Natan, Daawuda.
32 Daawuda mooy doomu Yese;
Yese, Obedd; Obedd, Bowas;
Bowas, Sala; Sala, Naason.
33 Naason, Aminadab; Aminadab,
Admin; Admin, Arni; Arni,
Esron; Esron, Peres; Peres,
Yuda;
34 Yuda, Yanqóoba; Yanqóoba,
Isaaxa; Isaaxa, Ibraayma;
Ibraayma, Teraa; Teraa,
Naxor;
35 Naxor, Serug; Serug, Rew; Rew,
Peleg; Peleg, Eber; Eber,
Sela;
36 Sela, Kenan; Kenan, Arpagsàdd;
Arpagsàdd, Sem; Sem,
Nóoyin; Nóoyin, Lemeg;
37 Lemeg, Matusalem; Matusalem,
Enog; Enog, Yeredd; Yeredd,
Maalaleel; Maalaleel, Kenan;
38 Kenan, Enos; Enos, Set; Set,
Aadama; Aadama, Yàlla.

4

Yeesu dékku na pexey Seytaane

1 Yeesu moo feesoon ak Noo gu
Sell gi, bàyyikoo ci dexu Yurdan, ci
njiital Noo gi, ba ca biir màndiŋ ma.
2 Ñeent fukki fan la ko fa Seytaane fiire.
Yeesu lekkul dara diir boobu
bépp. Gannaaw ba fan yooyu
wéyee, mu xiif.
3 Seytaane nag ne ko: «Ndegam
yaa di Doomu Yàlla, neel doj wii mu
soppaliku mburu.»
4 Yeesu ne ko: «Bindees na ne: “Du
aw ñam doŋŋ la nit di dunde*.”»
5 Seytaane yéege na ko fu kawe
itam, won ko mboolem nguuri
àddina, ci xef ak xippi.
6 Seytaane ne Yeesu: «Yaw laay
may mboolem kilifteef gii ak
daraja ji mu àndal, ndax man lees
ko jox, te ku ma soob laa koy may.
7 Kon nag soo ma sujjóotalee, yaa
moom lépp.»
8 Yeesu ne ko: «Bindees na ne:
“Boroom bi sa Yàlla ngay sujjóotal, te moom doŋŋ ngay
jaamu†.”»
9 Seytaane yóbbu na ko
Yerusalem, aj ko ca njobbaxtalu
kër Yàlla ga, ne ko: «Ndegam yaa di
Doomu Yàlla, tëbeel fii, wàcc,
10 ndax bindees na ne:
“Ay malaakaam lay jox ndigal ci sa
mbir,
ñu sàmm la,
11 te seeni loxo lañu lay leewoo,
ba doo fakkastalu ciw doj‡.”»
12 Yeesu ne ko: «Bindees na ne: “Bul
seetlu Boroom bi sa Yàlla§.”»
13 Seytaane lalal na Yeesu gépp
fiir ba sottal, doora dem, bàyyi ko
ab diir.

Mbind mi mat na tey

14 Ba loolu amee Yeesu dellu
Galile ci manoorey Noo gu Sell gi,
ab jëwam nag law ca diiwaan ba
bépp ba mu daj.
15 Muy jàngale ca seeni jàngu,
ñépp di ko kañ.
16 Yeesu moo dikkoon Nasaret
ga mu yaroo, daldi dugg ca jàngub
Yawut ba, na mu ko baaxoo woon

* **4.4** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 8.3. † **4.8** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.13. ‡ **4.11** Seetal ci *Taalifi cant* 91.11-12. § **4.12** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.16.

ci bésub Noflaay. Mu taxaw ngir
biral ab dog.
17 Ñu jox ko téereb Yonent Yàlla
Esayi. Mu ubbi téere bi, gis dog bi
ñu bind ne:
18 «Noowug Boroom baa ngi fi sama
kaw,
ndax moo ma diw, fal ma
ngir ma yégal néew-doole yi xibaaru
jàmm bi.
Moo ma yebal ngir ma yégal jaam
yi, ne dees na leen jot,
yégal gumba yi, ne dinañu gis,
yégal ñi ñu noot, ne dees na leen
goreel,
19 tey yéene atum yiw wu Boroom
bi.»
20 Ci kaw loolu mu ub téere bi,
delloo ko jawriñ ja, daldi toog. Ña
ca jàngu ba ñépp nag ne ko jàkk.
21 Mu àddu, ne leen: «Tey jii la
Mbind mii mat, ngeen dégg.»
22 Ñépp a doon seedeel Yeesu lu
rafet, tey yéemu ci kàdduy yiw yi
tukkee ci gémmiñam. Ñu naan:
«Xanaa kii du doomu Yuusufa ji?»
23 Mu ne leen: «Xam naa ne
dingeen ma waxal waxin wi ñu
naan: “Fajkat bi, fajal sa bopp.”
Mboolem li nu dégg ne moo xew
Kapernawum, def ko fii ci sa
réewum bopp itam.»
24 Mu neeti: «Maa leen ko wax
dév, amul benn yonent bu ñu teral
ci réewu boppam.
25 Maa leen wax ne liy dëgg moo
di, ca jamonoy Ilyaas, ba asamaan
tëjoo diiru ñetti at ak juróom benni
weer, ba xiif bu metti am ca réew
mépp, ay jëtun ñu baree nga woon
ca Israayil.
26 Moona du kenn ci ñoom ku ñu
yebal Ilyaas ca moom ku moy jëtun
ba dëkke Sarebta, ca Sidon.
27 Jamonoy Yonent Yàlla Alyaasa
itam, ay gaana yu baree nga woon
ca Israayil. Waaye fajeesu ci kenn
ku moy Naaman, waa Siri ba.»
28 Ba mboolem waa jàngu ba
déggee loolu dañoo mer ba fees.
29 Ñu jóg, bëmëx ko ba génne ko
dëkk ba, yóbbu ko ca kéméju tund
wa seen dëkk ba sance, ngir xalab
ko ci suuf.
30 Teewul moom mu jaare ci seen
biir, dem yoonam.

Yeesu faj na ku rab jàpp

31 Ba mu ko defee Yeesu dem
Kapernawum, ab dëkk ca dii-
waanu Galile, di leen jàngal ca bési
Noflaay ya.
32 Nit ña nag yéemu ca njàngaleem,
ndax sañ-sañ ba muy waxe.
33 Ndeke foofa ca jàngu ba, jenn
waay ju rab jàpp a nga fa woon.
Waa ji jekki xaacu, ne:
34 «Moo yaw Yeesum Nasaret, ana
lu nu joteek yaw? Alagsi nu mooy
say tànk? Xam naa yaa di kan, yaa
di Aji Sell ju Yàlla ji!»
35 Yeesu nag gëdd ko, ne ko: «Nop-
pil te génn nit ki!» Rab wa daaneel
nit ki ca digg mbooloo ma, doora
génn te gaañu ko fenn.
36 Ba loolu amee ñépp a yéemu, di
wax ci seen biir, naan: «Gii kàddu
lu mu doon? Moom de sañ-sañ ak
xam-xam lay joxe rab yi ndigal, ñu
génn.»
37 Coowal Yeesu nag law ba fépp
fu bokk ca diiwaan ba.

Yeesu faj na jarag yu bare

38 Yeesu jóge ca jàngu ba, dem
kër Simoŋ, daldi fekk yaayu jabaru
Simoŋ ànd ak tàngooru yaram wu
réy. Ñu ñaan ndimbal Yeesu.
39 Mu dikk, tiim soxna sa, daldi
gëdd tàngooru yaram wa, tàngoor
wa teqalikook moom. Soxna sa jóg
ca saa sa, di leen toppatoo.
40 Ba jant sowee, mboolem ña
amoon ay jarag yu ame ay jàngoroy
jàngoro, daldi leen indil Yeesu.
Moom it, mu teg kenn ku ci nekk
ay loxoom, wéral la.
41 Ay rab itam di génne ci ñu bare,
di yuuxu, te naan: «Yaay Doomu
Yàlla!» Teewul mu gëdd leen, aaye
leen ñu wax, ndax xamoon nañu ne
mooy Almasi bi.

42 Njël gu njëkk ca ëllëg sa la Yeesu génn dëkk ba, dem ba béreb bu wéet. Mbooloo ma nag di ko seet, ba dikk, di ko téye, bañ mu dem, ba leen.
43 Mu ne leen: «Yeneen dëkk yi it, war na ma faa yégleji xibaaru jàmm bu nguurug Yàlla, ndax looloo tax ñu yebal ma.»
44 Ci kaw loolu muy waare ca jànguy Yawut ya ca réew mi.

5

Yeesu woo na ay taalibe

1 Yeesoo nga taxawoon ca tàkkal dexu Senesaret*, mbooloo ma tancaloo ci kawam, di déglu kàddug Yàlla.
2 Ci biir loolu mu gis ñaari gaal yu taxaw ci tàkk gi, nappkat ya ca wàcce, di fóot seeni mbaal.
3 Mu dugg ci genn gaal gi, muy gu Simoŋ. Mu ñaan ko mu bëmëx ba dànd tefes gi as lëf. Mu defal ko noonu, Yeesu toog, tàmbalee jàngal mbooloo ma fa mu tollu ca biir gaal ga.
4 Naka la jàngale ba noppi, ne Simoŋ: «Bëmëxal ba ca xóote ba, te ngeen sànni seeni mbaal ba jàpp.»
5 Simoŋ ne ko: «Njaatige, coono lanu fanaane biig te jàppunu dara. Xanaa ma sànni ko rekk ci sa ndigal.»
6 Naka lañu sànni mbaal yi, daldi jàpp jën yu baree bare, ba mbaal ya di xëtt.
7 Ba loolu amee ñu liyaar seen moroom ya ca geneen gaal ga, ngir ñu dimbalisi leen. Ñu dikk, yebandook ñoom, feesal ñaari gaal yépp, ba ñuy bëgga suux.
8 Simoŋ Piyeer nag gis loolu, daldi sukk fa kanam Yeesu, ne ko: «Sang bi, ngalla sore ma, ngir man nitu bàkkaarkat laa!»,
9 ndax tiitaange ju ko jàpp, mook mboolem ña mu àndal, ca jën yu bare ya ñu jàpp.
10 Yanqóoba ak Yowaan doomi Sebede ya mu bokkaloon liggéey ba itam noonu lañu tiite. Yeesu ne Simoŋ: «Bul ragal dara; gannaaw-si-tey, ay nit ngay napp.»
11 Ci kaw loolu ñu teeral gaal ya ca tefes ga, daldi won lépp gannaaw, topp ca moom.

Yeesu faj na ku gaana

12 Yeesoo nga nekkoon cib dëkk, ndeke jenn waay a nga fa, ju jàngoroy ngaana daj ca yaram wa. Ba mu gisee Yeesu, daa daanu, dëpp jëëm ci suuf, sarxu ko, ne: «Sang bi, su la soobee, man nga maa setal.»
13 Yeesu tàllal loxoom, laal ko ne: «Soob na ma, setal.» Ca saa sa ngaana ga teqalikook moom.
14 Yeesu dénk ko ne ko: «Bu ko wax kenn, demal rekk ca sarxalkat ba, ngir mu seet la, te nga génne sa saraxu setlu, ni ko yoonu Musaa santaanee, muy firnde ci ñoom†.»
15 Teewul jëwub Yeesu gënatee law. Mbooloo yu bare daje, di ko déglu tey faju, ba tàggook seeni jàngoro.
16 Moom nag muy rocceekuy dem ba ci béreb yu wéet, di fa ñaaneji.

Yeesu faj na ab lafañ

17 Yeesu moo doon jàngale bés, fu ay Farisen ak ay jàngalekati yoonu Musaa toogoon, ñu jóge ca mboolem dëkki Galile ak Yude ak Yerusalem, te manoorey Boroom bi teew faak moom, ngir faj jarag ja.
18 Ci biir loolu ay nit ne jalañ, jàppoo ab lafañ bu ñu tëral cig laltu. Ñu di ko wuta dugal, ngir tëral ko ca kanam Yeesu.
19 Waaye gisuñu fu ñu koy awale ndax mbooloo ma. Ñu yéeg ca kaw néeg ba, xeddi lenn ca xadd ba, yoor waa jaak laltu ga, wàcce ko ca digg ba, fa kanam Yeesu.

* **5.1** ***dexu Senesaret*** mooy dexu Galile ba tey. † **5.14** Ci yoonu Musaa, jàngoroy der juy law ju mel ni ngaana, sobe la woon ca ka mu dal, te du set li feek wérul. Seetal ci *Sarxalkat yi* 13.45-46; 14.1-32.

20 Yeesu nag seetlu seen ngëm,
daldi ne lafañ ba: «Mbokk mi,
jéggalees na la say bàkkaar.»
21 Firikati yoonu Musaa yi ak
Farisen yi tàmbalee nàttable ci seen
xel, naan: «Kii di diir Yàlla mbagg
mooy kan? Ana ku mana jéggaley
bàkkaar ku dul Yàlla doŋŋ?»
22 Yeesu nag xam la ñuy nàttable
ci seen xel, daldi àddu, ne leen: «Lu
ngeen di nàttable ci seen xel?
23 Ana lu gëna yomb ci yii yaar:
ne "Jéggalees na la say bàkkaar," am
ne: "Jógal te dox"?
24 Kon nag dingeen xam ne
Doomu nit ki am na ci kaw suuf,
sañ-sañu jéggale ay bàkkaar.» Mu
ne lafañ ba: «Dama ne, jógal, jël sag
laltu te dem ñibbi.»
25 Nit ka daldi ne ñokket ca
kanam ñépp, jël laltu ga mu
tëddoon, jëm këram, di sàbbaal Yàlla.
26 Ba loolu amee mbooloo mépp
a jommi ba jommaaral, di sàbbaal
Yàlla, tiitaange jàpp leen, ñu naan:
«Gis nanu tey mbir yu tiiñ am xel.»

Yeesu woo na Lewi

27 Gannaaw loolu Yeesu génn, gis
ab juutikat bu ñuy wax Lewi‡, mu
toog ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay,
topp ma.»
28 Lewi jóg, bàyyi lépp, topp ko.
29 Ci kaw loolu Lewi waajalal ko
bernde ju réy ca këram. Mbooloo
mu bare teew, ay juutikat ak ye-
neen gan, ñu bokk toog, di lekk.
30 Farisen yi ak seeni firikati
yoon nag di xultu ci kaw taalibey
Yeesu yi, ne leen: «Juutikat yeek
bàkkaarkat yi ngeen di bokkal lekk
aka naan nag?»
31 Yeesu ne leen: «Du ñi wér ñoo
soxla fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla.
32 Du ñi jub laa woosi, bàkkaarkat
yi laay woo, ngir jëme leen cig tu-
ubeel.»

Koor du wartéef ci gëmkatub Yeesu

33 Dañoo wax Yeesu, ne ko: «Taal-
ibey Yaxya de, dinañu faral di woor,
di ñaan. Farisen yi it noonu, waaye
sa ñoñ, lekk aka naan lañu dëkke.»
34 Yeesu ne leen: «Ndax man
ngeena woorloo xariti boroom
séet, li feek boroom séet baa ngi
teew ci seen biir?
35 Teewul ay jant a ngi ñëw, dees
na jële boroom séet bi ci seen biir.
Kera bés yooyu nag, dinañu woor.»
36 Yeesu léebati leen, ne leen:
«Mbubb mu bees, deesu ci xotti ab
sekkit, ngir daaxe ko mbubb mu
ràpp. Lu ko moy mbubb mu bees
mi xottiku ba noppi, te du tax
sekkit wu bees wi àndak mbubb mi
ràpp.
37 Te it mbuusum der yu ràpp,
deesu ci duy biiñ bu bees. Lu ko
moy biiñ bu bees bi fàcc mbuus yi;
biiñ bi tuuru, mbuus yi yàqu.
38 Biiñ bu bees daal, ci mbuus mu
bees lees koy denc.
39 Te itam deesul naan biiñ bu
yàgg, di bëggati bu bees, xanaa nga
ne: "Bu yàgg bee baax§."»

6

Bésub Noflaay, Yeesu mooy boroom

1 Bésub Noflaay la woon, Yeesu
doon jaar ci ay tool yu ñor, taal-
ibeem ya fàqe ca ay gub, di boxom,
di lekk.
2 Ñenn ca Farisen ya ne leen:
«Lu waral ngeen di def lu yoon
mayewul ci bésub Noflaay?»
3 Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen
la Daawuda defoon, ba mu xiifee,
moom, ak ña mu àndaloon?
4 Ba mu duggee ca kër Yàlla ga,
mburum teewal ma la jël, lekk, jox
ca ña mu àndal, te yoon mayewul
kenn ku ca lekk ku dul sarxalkat
yi.»
5 Mu neeti leen: «Bésub Noflaay,
Doomu nit ki mooy boroom.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

‡ **5.27** ***Lewi*** ak Macë kenn nit ki la. § **5.39** Biiñ, nee ñu lu mu gëna yàgg rekk moo gën.

6 Beneen bésub Noflaay, Yeesu
dugg ca jàngub Yawut ba, di jàngale.
Jenn waay ju loxol ndijooram làggi
ma nga fa woon.
7 Firikati yoonu Musaa yaak
Farisen yaa ngay xool Yeesu, ba
xam ndax dina ko faj ca bésub
Noflaay ba, ngir ñu am lu ñu ko
tuumaale.
8 Yeesu nag xam seen xalaat,
daldi ne boroom loxo bu làggi ba:
«Jógal taxaw fii ci digg bi.» Mu jóg
taxaw.
9 Yeesu ne leen: «Laaj naa leen,
ana lu yoon maye ci bésub Noflaay:
def lu baax am lu bon? Rawale
bakkan walla faat?»
10 Ci kaw loolu mu dawal bëtam,
xool ña ko yéew ñépp, ba noppi ne
waa ja: «Tàllalal sa loxo.» Mu tàllal,
loxo ba wér.
11 Ñu mer nag ba fees, di diisoo ci
seen biir nu ñuy def ak Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw ak ñaar

12 Fan yooyu la Yeesu dem ca kaw
tund wa ngir ñaani fa; mu fanaane
faa ñaan ci Yàlla.
13 Ba bët setee, mu woo ay taal-
ibeem, tànn ca fukk ak ñaar ñii,
tudde leen ay ndawam:
14 Simoŋ mi Yeesuy woowe itam
Piyeer,
ak Àndre mi bokk ak Piyeer ndey
ak baay,
ak Yanqóoba ak Yowaan,
ak Filib ak Bartelemi,
15 ak Macë ak Tomaa,
ak Yanqóoba doomu Alfe,
ak Simoŋ mi ñuy wax Mbokki
kuréelu Moom-sa-réew ma,
16 ak Yuda doomu Yanqóoba,
ak Yuda Iskaryo may mujj wor.

Nekkinu tey, yoolub ëllëg

17 Ci kaw loolu Yeesu àndak
ñoom, wàcc, daldi taxaw ca joor
ga. Ay taalibeem yu baree nga fa
woon ak mbooloo mu bare: ay niti
Yude gépp, ak Yerusalem, ak Tir ak
Sidon, dëkki wetu tefes ga.
18 Ñu dikk, di ko déglu tey faju ba
tàggook seeni jàngoro. Ñi rab jàpp it,
wér.
19 Mbooloo mépp a ko doon wuta
laal ndax leer guy bàyyikoo ca
moom, di faj ñépp.
20 Yeesu nag xool ay taalibeem,
ne leen:
«Ndokkalee yeen ñi néewle,
nde nguurug Yàlla, yeenay boroom.
21 Ndokkalee yeen ñi xiif tey,
nde dingeen regg.
Ndokkalee yeen ñiy jooy tey,
nde dingeen ree.
22 Ndokkalee yeen, bu leen nit ñi
bañee, daggook yeen, saaga leen,
sikkal seen der ndax Doomu nit ki.
23 Bésub keroog, bégleen bay fecc
ndax seen yoolub ëllëg bu réy, nde
noonu la maami ñooñu daan def ak
yonent ya.
24 Waaye wóoy ngalla yeen ñi
barele,
ndax neexle ngeen ba noppi.
25 Wóoy ngalla yeen ñi regg tey,
ndax dingeen xiif ëllëg.
Wóoy yeen ñiy ree tey,
ndax dingeen tiislu, dingeen jooy.
26 Wóoy ngalla yeen, bu leen ñépp
dee waxal lu baax, ndax noonu
rekk la maami ñooñu daan jëfe ak
yonenti caaxaan ya.

Soppleen seeni noon

27 «Yeen ñi may déglu, dama ne,
seeni noon, soppleen leen, seeni
bañ, defalleen leen lu baax.
28 Ñi leen di móolu, yéeneleen
leen lu baax, ñi leen di soxore,
ñaanalleen leen.
29 Ku leen talaata cib lex,
dékkleen ko ba ca des. Ku nangu
seen mbubb mu mag, buleen ko
teree jëlaale seenub turki.
30 Képp ku leen ñaan, mayleen ko;
ku nangu seen yëf, buleen ko ko
laaj.
31 Lu ngeen bëgg nit ñi defal leen
ko nag, nangeen leen ko defale
noonu.
32 «Su dee ñi leen sopp doŋŋ
ngeen sopp, ana lu ngeen ci wara

ame ab yool? Bàkkaarkat yi sax, ñi leen sopp, sopp nañu leen.
33 Te su dee ñi leen defal lu baax doŋŋ ngeen defal lu baax, ana lu ngeen ci wara yooloo? Bàkkaarkat yi it noonu doŋŋ lañuy jëfe.
34 Te su dee ñi ngeen yaakaare ndelloo doŋŋ ngeen lebal, ana lu ngeen ci wara ame yool? Bàkkaarkat yi it, yaakaar ndelloo lu mat sëkk moo tax ñuy lebalante.
35 Yeen kay, soppleen seeni noon, defleen lu baax, lebleleen te baña yaakaar ndelloo. Su boobaa seenub yool réy, ngeen di doomi Aji Kawe ji, ndax moom de ñi santadi te bon, moo leen di baaxe.
36 Ni seen Baay ame yërmande nag, nangeen ni ame yërmande.
37 «Buleen di sikkal kenn, su boobaa deesuleen sikkal. Buleen yeyale kenn ab daan, ngir ñu bañ leena yeyale ab daan. Baaleleen, ñu baal leen.
38 Mayeleen, ñu may leen; natt bu duun bu ñu rokkos, yëngal, mu fees bay tuuru, moom lees leen di nàddil ci seen mbubb. Ndax natt bi ngeen di nattale, moom lees leen di nattale.»

Ndimbal, koo tane

39 Yeesu léebati leen, ne leen: «Ndax gumba dina wommat gumba? Mbaa duñuànd tàbbi ci kàmb?
40 Taalibe sutul kilifaam, waaye bépp taalibe bu jàng ba wàcc, day tollook kilifaam.
41 «Ana looy xoole xatax bi ci sa bëtu mbokk te gànj gi ci sa bëtu bopp gisuloo ko?
42 Ana noo mane ne sa mbokk: "Mbokk mee, xaaral, ma dindil la xatax bi ci sa bët," te yaw ci sa bopp gànj gi ci sa bët, gisuloo ko? Jinigalkat bi! Njëkkala dindi gànj gi ci sa bët. Su boobaa dinga gis bu baax xatax bi ci sa bëtu mbokk, ba dindil ko ko.

Doom ja, ndey ja

43 «Garab gu neex du meññ doom yu naqari, te garab gu naqari it du meññ doom yu neex.
44 Garab gu nekk, meññeefam lees koy xàmmee. Ab dédd, deesu ci witte doomi figg; ay dagg it, deesu ci jële doomi reseñ.
45 Nit ku baax, dencub ngëneel ba ca biir xolam, ca lay jële lu baax la mu sàlloo; nit ku bon it, dencub safaan ba ca biir xolam, ca lay jële safaan ba mu sàlloo. Gémmiñ daal, la fees xolu boroom lay wax.

Ñaari tabaxkat a ngi

46 «Ana lu ngeen ma naa "Sang bi, Sang bi," te jëfewuleen samay wax?
47 Képp ku ñëw ci man, dégg samay wax te di ko jëfe, dinaa leen won nu muy mel.
48 Dafa mel ni nit kiy tabax kër, gas a gas ba mu xóot, daldi samp fondmaa ca kaw doj wa ca suuf. Mbënn ma dikk, wal ma rëkk kër gaak doole te manu koo yëngal ndax tabax bu wér ba ñu ko tabaxe.
49 Waaye ku dégg te jëfewoo, dangaa mel ni nit ku tabax kër ci suuf, te amul fondmaa. Wal maa koy rëkk ak doole, kër ga jekki màbb, yàqu yaxeet.»

7

Njiitu takk-der ba yooloo na ngëmam

1 Yeesu wax na kàddoom googu gépp, askan way dégg, mu doora jàll biir Kapernawum.
2 Foofa nag ab njiitu takk-der bu waa Room a nga fa woon, ab jaamam woppoon bay bëgga dee, te njiit la soppoon ko lool.
3 Ba njiit la déggee mbiri Yeesu, daa yebal ñenn ca magi Yawuti dëkk ba ca moom, ñaan ko mu dikk xettali jaamam.
4 Magi dëkk ba agsi ca Yeesu, tinu koo tinu, ne ko: «Ki nu yebal ci yaw de, yelloo na sa ndimbal,

5 ndax ku sopp sunuw xeet la,
te sunu jàngu bi sax, moo nu ko tabaxal.»
6 Yeesu daldi àndak ñoom. Naka
la jubsi kër ga, njiit la yóbbante
ay xaritam kàddoom, ñu gatandu
Yeesu, ne ko: «Sang bi, jarul ngay
sonn, ndax sab tànk sama biir kër,
man yeyoowuma ko.
7 Moo ma la tee gatandul sama
bopp, ndax jàpp naa ne loolu jomb
na ma. Waxal genn kàddu rekk,
sama surga wér.
8 Ndaxte man itam ci kilifteef laa
tënku, te it ay takk-der a ngi ci sama
ndigal. Su ma nee kii: "Demal," mu
dem. Ma ne kee: "Ñëwal," mu ñëw.
Te sama jaam bu ma ne: "Defal lii,"
mu def ko.»
9 Ba Yeesu déggee loolu daa
yéemu ca njiit la. Mu ne gees
mbooloo ma topp ca moom, ne
leen: «Dama ne, gii ngëm gu réy,
bànni Israayil sax, gisuma ko ci.»
10 Ndaw ya daldi dellu ca kër ga,
fekk jaam ba wér.

Yeesu dekkal na doomu jëtun ba

11 La ca tegu Yeesu demati dëkk
ba ñuy wax Nayin, ay taalibeem ak
mbooloo mu bare àndak moom.
12 Ba mu jubsee buntu dëkk ba,
yemul ci lu moy ab rob, ka dee
di doomu jëtun, te moom rekk la
amoon. Niti dëkk ba def mbooloo
mu bare, àndak soxna sa.
13 Sang bi nag gis ko, ñeewante ko,
ne ko: «Bul jooy.»
14 Mu dikk ba teg loxoom ca jaat
ga, ña ko jàppoo taxaw. Mu ne:
«Ngóor si, yaw laay wax, jógal.»
15 Néew ba jóg toog, di wax, mu
delloo ko yaay ja.
16 Tiitaange nag jàpp ñépp, ñu
sàbbaal Yàlla, naan: «Yonent bu mag
feeñ na ci sunu biir!» te naan
«Yàllaa wallusi ñoñam!»
17 Coow loolu nag law ca
mboolem réewum Yawut ak
mboolem fa ko wër.

Yeesu jàngale na ci mbirum Yaxya

18 Ci kaw loolu taalibey Yaxya
àgge Yaxya loolu lépp. Mu woo ñaar
ca taalibe ya,
19 yebal leen ci Sang bi, laaj ko ne
ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw,
am keneen lanuy séentu?»
20 Taalibe ya dikk ne Yeesu:
«Yaxya moo nu yebal, di la laaj ndax
yaw yaa di Ki wara ñëw, am keneen
lanuy séentu?»
21 Waxtu woowa tembe nag
Yeesu faj na ñu bare, tàggale leen
aki jàngoro aki jagadi aki rab,
silmaxa yu bare, mu baaxe leen,
ñuy gis.
22 Mu ne ndaw ya: «Li ngeen gis
te dégg ko, demleen àgge ko Yaxya.
Silmaxa yaa ngiy gis, lafañ yi di
dox, gaana yiy wér, tëx yiy dégg,
néew yiy dekki, néew-doole yiy dégg
xibaaru jàmm bi*.
23 Ku xàccul sa péeteek man nag,
ndokkalee yaw.»
24 Ba ndawi Yaxya demee, Yeesu
daldi wax ak mbooloo ma ci
mbirum Yaxya, ne leen: «Lu ngeen
seetaani woon ca màndiŋ ma?
Xanaa barax bu ngelaw liy yëngal?
25 Kon lu ngeen seetaani woon?
Boroom yére yu rafet? Waaye bo-
room yére yu yànj yooyu te seen
dund bakkane, ci këri buur lañu
dëkk.
26 Kon nag lu ngeen seetaani
woon? Ab yonent? Waawaaw,
maa leen ko wax, te wees na ab
yonent sax.
27 Ci moom moomu lañu bindoon
ne:
"Maa ngii di yebal sama ndaw, mu
jiitu la,
xàllal la saw yoon."†
28 Maa leen ko wax, li jigéen jur,
kenn sutu ci Yaxya. Waaye ki gëna
tuut ci nguurug Yàlla sax moo ko
sut.»
29 Mboolem ña déglu Yeesu, ba ca
juutikat ya sax, dëggal nañu Yàlla,

* **7.22** Seetal ci *Esayi* 35.5-6; 61.1. Muy kàdduy waxyu yu jëm ci Almasi bi. † **7.27** Seetal ci Malasi 3.1.

ndax nangu nañoo sóobu sóobeb Yaxya.
30 Waaye Farisen ya ak xamkati yoon ya ñoo gàntal la leen Yàlla nammaloon, ba nanguwuñu Yaxya sóob leen ci ndox.
31 Yeesu neeti: «Ana kon ku may niruleek niti tey jii? Ana ku ñuy nirool?
32 Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma di awoonte, naan:
"Noo leen toxorool, fecculeen,
nu dëjal leen, jooyuleen."
33 Ndaxte Yaxya daa feeñ, lekkul mburu, naanul biiñ, ngeen nee: "Aw rab la àndal."
34 Doomu nit ki ñëw, di lekk aka naan, ngeen naay: "Kee fuqle, naan-katub biiñ biiy xaritook juutikat yeek bàkkaarkat yi."
35 Waaye xel mu rafet, mboolem la mu jur mooy la koy dëggal.»

Yeesu gane na Simoŋ Farisen ba

36 Kenn ca Farisen ya moo woo woon Yeesu, ngir ñu bokk lekk. Yeesu agsi ca kër Farisen ba, daldi dikk ca ndab la.
37 Ndeke sennas ndaw a nga ca dëkk ba, ab moykat la woon. Mu yég nag ne Yeesoo nga ca kër Farisen ba, di lekk. Mu dikk, indaale njaqal doju albatar lu def lajkoloñ.
38 Mu dikk ba fa Yeesu sóonu, ca gannaawam, fa tànki Yeesu féete, daldi taxaw, di jooy, rongooñ ya tooyal xepp tànk ya. Ndaw sa nag di fompe tànki Yeesu kawaru boppam gay lang, di fóon tànk yaak cofeel, di ca sotti lajkoloñ ga.
39 Farisen ba woo Yeesu nag gis loolu, naan ci xelam: «Kii su doon ab yonent, dina xam ndaw sii di ko nabb-nabbee ku mu doon, ak lu mu doon: jigéenu moykat!»
40 Yeesu nag àddu, ne ko: «Simoŋ, dinaa la wax lenn.» Mu ne ko: «Waxal, kilifa gi.»
41 Yeesu ne ko: «Ñaari boroom bor la woon ak seenub leblekat. Boru kenn ka di téeméeri junni (500 000) ci xaalis, ka ca des fukki junni (50 000)‡.
42 Waaye ñoom ñaar ñépp, kenn manu cee fey. Mu far jéggal leen ñoom ñépp. Ana kan ci ñaar ñooñu nag moo ciy gëna fonk leblekat bi?»
43 Simoŋ ne ko: «Xanaa ki ëpple lu ñu ko jéggal.»
Yeesu ne ko: «Sab àtte jub na.»
44 Mu walbatiku ca ndaw sa, daldi ne Simoŋ: «Gis nga ndaw sii de? Dugg naa sa kër, mayewoo ndox mu ma jàngoo. Waaye moom, ay rongooñam la tooyale samay tànk, fompe ko kawaru boppam.
45 Fóonuloo ma, dalale ma, waaye moom, ba ma duggsee ba léegi noppiwula fóon samay tànk.
46 Ag diw, diwoo ko ci sama bopp, waaye moom, lajkoloñ la diw ci samay tànk.
47 Moo tax ma di la wax, ne bàkkaaram yu bare yi ñu ko jéggal moo waral fonkeelam gu bare. Waaye njéggal lu tuut, fonkeel gu tuut rekk.»
48 Yeesu nag ne ndaw sa: «Jéggalees na la say bàkkaar.»
49 Ci kaw loolu ña mu toogandool di lekk, naan ci seen xel: «Kii mooy kan bay jéggaley bàkkaar sax?»
50 Yeesu nag ne ndaw sa: «Sa ngëm musal na la, demal ak jàmm.»

8

Jiwu wuute na ag muj

1 Gannaaw loolu Yeesu di wër dëkkoo dëkk bu mag ak bu ndaw, di waare, di yégle xibaaru jàmm bu nguurug Yàlla,ànd ak fukki taalibe yaak ñaar,
2 ñoom ak jigéen ñii mu fajoon, ba tàggale leen ak rab aki jagadi: Maryaama mi ñuy wax Magdala, ma ñu tàggaleek juróom ñaari rab,

‡ **7.41** ***téeméeri junni:*** maanaam juróomi téeméeri dinaar; ***fukki junni:*** maanaam juróom fukki dinaar. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

3 ak Saan jabaru Kusa, saytukatub Erodd; ak Susaana, ak ñeneen jigéen ñu bare ñu daan dimbalee ñoom Yeesu seen alal.

4 Mbooloo mu baree daje woon, jóge dëkkoo dëkk, fekksi Yeesu. Mu léeb leen, ne leen:

5 «Boroom jiwu moo demoon jiwi. Naka lay saaw ab toolam, ndeke lenn ca jiwu maa nga tuuru ca kaw yoon wa, nit ñi joggati ca, picc yi dikk, lekk ko.

6 Leneen wadde fu barey doj. Naka la sax rekk, daldi wow, ndax ñàkk ndox.

7 Leneen la tuuru biiri xaaxaam, jógandoo ak xaaxaam ma, mu tanc ko.

8 La des ca jiwu ma tuuru suuf su nangu, daldi sax, ba meññal lu ko mat téeméeri yoon.»

Ci kaw loolu Yeesu àddu ca kaw ne: «Ku am nopp yu mu dégge kat, na dégg.»

9 Ay taalibeem laaj ko lu léeb woowu di tekki.

10 Mu ne leen: «Yeen lañu may, ngeen xam mbóoti nguurug Yàlla, waaye ñi ci des ñoom, ci ay léeb lees koy dëxëñ, su ko defee:

“Ñuy xoole te duñu gis,

di déglu te duñu dégg*.”

11 «Lii la léeb wi di tekki. Jiwu wi moo di kàddug Yàlla.

12 Ñi ci kaw yoon wi mooy ñi dégg. Seytaane nag mooy dikk, foqati kàddu gi ci seen xol, ngir ñu bañ a gëm ba mucc.

13 Ñi féete fu bare ay doj, ñoo dégg kàddu gi, nangoo ko xol bu sedd. Waaye ñooñu, ab reen lañu amul. Ab diir rekk lañuy gëm, bu janti nattu dikkee, ñu dellu gannaaw.

14 Li tuuru ci ay xaaxaam mooy ñi déglu kàddu gi, te ay xalaat ak alal ak bànneexu bakkan fatt leen, ba tax meññaluñu lu ñor.

15 Li ci suuf su baax si nag, mooy ñi dégge kàddu gi xol bu dëggu te rafet, ŋoy ca, te saxoo muñ ba meññal.

Ab làmp du làqu

16 «Deesul taal ab làmp, dëppe ko ndab, mbaa nga dugal ko ci ron lal. Dees koy aj ca kaw tegoom kay, ba kuy duggsi, di gis muy leer.

17 Mboolem lu làqu dina feeñ, te mboolem lu nëbbu dina siiw ba ne fàŋŋ.

18 Kon nag teewluleen ni ngeen di dégge. Ku am, dees na ko dolli, waaye ku amul, la mu xalaatoon ne am na ko sax, dees na ko nangu.»

Déggal Yàllaa gën bokk ci waa kër Yeesu

19 Yaayu Yeesu ak ay rakki Yeesu ñoo dikkoon di seet Yeesu te manuñoo agsi ci moom ndax nit ñu bare.

20 Ñu ne ko: «Sa yaay ak say rakk a ngi taxaw ci biti, bëgg laa gis.»

21 Mu ne leen: «Sama yaay ak samay rakk, ñoo di ñiy dégg kàddug Yàlla, te di ko jëfe.»

Yeesu dalal na ngelaw li

22 Benn bés la Yeesu duggoon gaal, mook ay taalibeem. Mu ne leen: «Nanu jàll ca wàllaa dex gi.» Ñu daldi dem.

23 Naka lañuy dem nag, Yeesu nelaw. Ngelaw lu réy dal ca kaw dex ga, gaal gi fees ak ndox, ba ñu nara sànku.

24 Taalibe yi yee Yeesu, ne ko: «Njaatige, njaatige, nu ngi sànku!»

Mu yewwu, gëdd ngelaw li ak gannax yu réy yi. Lépp dal, ne tekk.

25 Yeesu ne taalibe ya: «Ana seen ngëm?» Ña nga boole tiitaange ak kéemtaan te naan ca seen biir: «Kii nag moo di kan bay jox ndigal ngelaw leek ndox mi sax, ñu déggal ko?»

Yeesu faj na ku rab jàpp

26 Ci kaw loolu ñu tëmb ba teereji ca diiwaanu waa Serasa, fa jàkkaarloo ak diiwaanu Galile.

* **8.10** Seetal ci *Esayi* 6.9-10.

27 Ba Yeesu wàccee ca tefes ga,
jenn waayu dëkk ba dikk dajeek moom.
Waa ja, ay rab a ko jàpp.
Yàgg naa def yaramu neen te dëkkul
ci kër, xanaa sëg ya.
28 Ba mu gisee Yeesu, daa yuuxu,
daanu fa kanamam, daldi xaacu ca
kaw ne: «Yaw Yeesu Doomu Yàlla
Aji Kawe ji, ana lu ma joteek yaw?
Dama lay sarxu, bu ma mbugal!»
29 Booba Yeesu tàmbali naa sant
rab wi, mu génn waa ji. Rab wi
jàpp na waa ji ay yooni yoon. Su
ko defee ñu yeewe ko ay càllala, jéng
ko, ngir wattu ko, mu di ko dagg,
rab wi di ko xabtal, jëme béreb yu
wéet.
30 Yeesu ne ko: «Noo tudd?» Mu
ne ko: «Gàngoor.» Ndax rab yu
baree duggoon waa ji.
31 Rab yi nag tinu Yeesu, ngir mu
bañ leena yebal ca xóote ba†.
32 Ag coggalu mbaam-xuux yu
baree nga woon foofa, di fore ca
tund wa. Rab ya tinu Yeesu, ne mu
may leen, ñu dugg mbaam-xuux
ya. Mu may leen ko.
33 Rab ya nag génn nit ka, dugg
mbaam-xuux ya, coggal ga bar-
taloondoo, tàbbi ca dex ga, daldi
lab.
34 Sàmm ya gis la xew, daldi daw,
nettaliji ko waa dëkk ba, ak dëkk-
dëkkaan ya.
35 Nit ña riire ca, di seet la xew.

Naka lañu dikk ba ci Yeesu, yem
ci nit ki rab wi teqalikool, mu
àndak sagoom, solu, toog ca wetu
Yeesu. Ñu daldi tiit.
36 Ña ko fekke woon nag, nettali
leen na boroomi rab ba jote wall.
37 Ci kaw loolu mbooloom dii-
waanu Serasa gépp ñaan Yeesu ngir
mu jóge ca seen biir te dem ndax
tiitaange ju réy lu leen jàpp. Naka
la Yeesu dugg gaal, di dem,
38 nit ka teqalikook rab yi di ko
sarxu ngir àndak moom. Teewul
Yeesu yiwi ko, ne ko:

39 «Ñibbil, te nga xamle li la Yàlla
defal lépp.» Waa ja it dem di siiwal
ca dëkk ba bépp, la ko Yeesu defal
lépp.

Yeesu faj na, dekkal na

40 Ba Yeesu delloo ca wàllaa dex
ga, mbooloo maa ko teertu, ndax
ñoom ñépp a ko doon xaar.
41 Ci kaw loolu rekk jenn waay
dikk, ku ñuy wax Yayrus, di njiitu
jàngu ba. Mu ne gurub sukk ci tànku
Yeesu, tinu ko ngir mu ñëw këram,
42 ndax kenn la amoon ci doom,
janq bu am fukki at ak ñaar, te ma
nga doon waaja dee.

Yeesoo ngay dem, nit ña raj-
rajloo, tanc ko.
43 Sennas ndaw a nga ca woon,
diiru fukki at ak ñaar, ma ngay xëpp
deret, te def na ci alalam jépp, te
kenn manu koo faj.
44 Mu doxe Yeesu gannaaw, teg
loxoom ca catu mbubbam, deret ja
taxaw ca saa sa.
45 Yeesu nag ne: «Ana ku ma
laal?» Ku nekk di miim. Piyeer
ne ko: «Njaatige, mbooloo mépp a la
yéew, dar la.»
46 Teewul Yeesu ne: «Am na ku
ma laal kay, ndax yég naa leer gu
bàyyikoo ci man.»
47 Ndaw sa xam ne feeñ na. Mu
daldi dikk, di lox, ne gurub fa
kanam Yeesu, daldi wax ca kanam
ñépp la waral mu teg ko loxoom, ak
na mu wére ca saa sa.
48 Yeesu ne ko: «Janq, sa ngëm a la
faj. Demal ak jàmm.»
49 Yeesoo ngay wax, noppeegul,
jenn waay jóge ca kër njiitu jàngu
ba, dikk ne: «Sa doom faatu na.
Jaratul ngay yékkati kilifa gi.»
50 Yeesu dégg ca, ne njiit la: «Bul
tiit. Gëmal rekk, mu daldi mucc.»
51 Bi Yeesu agsee ca kër ga, mayul
kenn àndak moom dugg, ku moy
Piyeer, ak Yowaan ak Yanqóoba ak
baayu xale bi, ak ndeyam.
52 Ñépp a ngay jooy aka tiislu
janq bi. Yeesu nag ne leen: «Buleen

† **8.31** Seetal ci *Peeñu ma* 20.2-3.

jooy. Janq bi deewul, day nelaw rekk.»
53 Ci kaw loolu ñu di ko ñaawal,
ndax xamoon nañu xéll ne dee na.
54 Yeesu itam jàpp ca loxol janq
ba, daldi àddu ca kaw, ne ko: «Janq,
jógal.»
55 Noo ga délsi, mu ne ñokket.
Yeesu ne ñu may ko, mu lekk.
56 Waajuri xale bi nag waaru.
Teewul Yeesu dénku leen, ne leen
bu ñu wax kenn la xew.

9

Yeesu yebal na fukki taalibe yi ak ñaar

1 Yeesu moo woo woon Fukk ñaak
ñaar, jox leen xam-xam ak sañ-sañu
dàq mboolem rab tey faj ay jàngoro.
2 Ci kaw loolu mu yebal leen ngir
ñu yégleji nguurug Yàlla tey faj jarag
ji.
3 Mu ne leen: «Bu ngeen di dem,
buleen yóbbaale dara ngir fàggu
yoon wi; du yet, du mbuus, du aw
ñam, du xaalis. Bu ci kenn yor ñaari
turki sax.
4 Kër gu ngeen dugg, fa ngeen di
dal, ba kera ngeen dem.
5 Fépp fu ñu leen dalalewul,
génnleen dëkk booba te ngeen faxas
fa seen pëndub tànk, seedeele leen
ko seen ngàntal.»
6 Ñuy dem nag, di wër dëkkoo
dëkk, di yégle xibaaru jàmm bi, di faj
jarag ji.
7 Ci kaw loolu Erodd boroom
Galile dégg mboolem la xew, bop-
pam nag ubu, ndax ñenn ñu noon
Yaxya moo dekki, di Yeesu.
8 Ñee ne Ilyaas moo délsi, ñeneen
ba tey, ne kenn ca yonent yu njëkk
yaa dekki.
9 Erodd daldi ne: «Yaxya, man
maa doglu boppam. Kon ki ma
déggal jëf jii, mooy kan?» Ba loolu
amee mu di ko fexee gis.

Yeesu leel na mbooloo

10 Ba ndaw ya délsee, dañoo net-
tali Yeesu mboolem la ñu def. Mu
ànd ak ñoomu neen ba sore, ca wetu
dëkk ba ñuy wax Betsayda.
11 Teewul nit ña yég ne fa la dem,
daldi ko topp. Yeesu dalal leen, di
leen wax ci mbirum nguurug Yàlla,
ña aajowoo am paj, mu wéral leen.
12 Ba jant di sowat, Fukk ñaak
ñaar dikk ne Yeesu: «Yiwil mbooloo
mi, ñu dugg ci dëkk yu ndaw yii ak
dëkk-dëkkaan yi ko wër, ngir ñu gis
lu ñu lekk ak fu ñu fanaan, ndax fii
àllub neen la.»
13 Mu ne leen: «Yeen, joxleen
leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Nun
de amunu lu dul juróomi mburu
ak ñaari jën. Xanaa nu dem, nun
ci sunu bopp, jëndali mbooloo mii
mépp lu ñu lekk!»
14 Lu wara mat juróomi junniy
(5 000) góor a nga fa woon. Yeesu ne
taalibe ya: «Dangeen leen di toogal,
ñu def géewi juróom fukki nit.»
15 Ñu def noonu, toogal ñépp.
16 Ba mu ko defee Yeesu jël
juróomi mburu ya ak ñaari jën ya,
xool kaw asamaan, daldi yékkati
kàddug cant, ba noppi dagg mburu
ya, jox taalibe ya, ngir ñu taajal ko
mbooloo ma.
17 Ñépp lekk ba regg, ba ñu yóbbu
dog ya ca des, mu tollu ci fukki
pañe ak ñaar.

Piyeer xam na kuy Yeesu

18 Yeesu moo beru woon, di ñaan,
taalibe ya feggook moom. Ci kaw
loolu mu laaj leen ne leen: «Ana ku
nit ñi ne moom laa?»
19 Ñu ne ko: «Ñii nee ñu yaa di
Yaxya; ñee ne yaa di Ilyaas; ñale ne
kenn ci yonent yu njëkk yaa dekki,
di yaw.»
20 Yeesu ne leen: «Yeen nag,
ngeen ne maay kan?» Piyeer ne ko:
«Yaa di Almasib Yàlla bi.»
21 Mu femmu leen nag, sant leen
ñu bañ koo wax kenn.
22 Mu neeti: «Fàww Doomu nit ki
sonn lu bare, ba dajeek mbañeelu
magi askan wi ak sarxalkat yu mag
yi ak firikati yoonu Musaa yi, te

dees na ko rey, ba ñetteelu fan ba, mu dekki.»
23 Yeesu nag wax leen ñoom ñépp,
ne leen: «Képp ku bëgga dikk topp
ma, fàtteel sa bopp, te nga gàddu bés
bu nekk, bant bi ñu lay daaj, door
maa topp.
24 Ndax képp ku bëgga rawale
sa bakkan, yaay ñàkk sa bakkan,
waaye képp ku ñàkk sa bakkan ngir
man, yaa musal sa bakkan.
25 Ndax nit ki, su jagoo àddina
sépp sax, te nara ñàkk bakkanam
mbaa mu sànku, ana lu mu koy
jariñ?
26 Képp ku kersawoo sama jëmm,
kersawoo topp samay wax, yaw
itam Doomu nit ki dina la ker-
sawoo, bés bu dikkee ci darajaam
ak darajay Baay bi, ak darajay
malaaka yu sell yi.
27 Maa leen ko wax dév, ñenn a
ngi taxaw fii, duñu dee te gisuñu
nguurug Yàlla.»

Leeru Yeesu jolli na

28 Ba lu wara tollook juróom
ñetti fan wéyee gannaaw kàddu
yooyu, Yeesu àndoon na ak Piyeer
ak Yowaan ak Yanqóoba, ñu yéeg ca
kaw tund wa ngir ñaan.
29 Naka lay ñaan, xar kanamam
soppiku, ay yéreem weex tàll, di
melax.
30 Ci kaw loolu ñaari nit jekki
feeñ, di waxtaan ak moom; ñuy
Yonent Yàlla Musaa ak Yonent Yàlla
Ilyaas.
31 Ñoo feeñ ci ag leer, di wax-
taane dëddug Yeesu, ga mu doon
waaja sottale fa Yerusalem.
32 Booba ngëmment a ngay man
Piyeer ak ña mu àndal. Ba ñu
teewloo nag lañu gis leeru Yeesu,
ak ñaar ña mu taxawal.
33 Ba ñu demee ba ñaari nit ñooñu
di bàyyikoo fa Yeesu, Piyeer ne
ko: «Njaatige, su nu toogoon fii de,
mu baax ci nun; nan yékkati ñetti
mbaar, benn yaw, benn Musaa,
benn Ilyaas.» Waaye booba Piyeer
xamul la muy wax.
34 Naka lay wax loolu, aw niir
dikk yiir leen, taalibe ya tàbbi ca
biir niir wa, tiitaange jàpp leen.
35 Ci biir loolu baat jibe ca niir
wa, ne: «Kii moo di sama Doom, ki
ma tànn; dégluleen ko.»
36 Ba baat ba selawee, Yeesu
doŋŋ a feeñ. Taalibe ya nag ñoom
ne cell, ca jamono yooyu waxuñu
kenn lenn ca la ñu gis.

Yeesu fajati na ku rab jàpp

37 Ca ëllëg sa ba ñuy wàcc ca tund
wa, mbooloo mu baree dikk dajeek
Yeesu.
38 Jenn waay jekki xaacoo ca
mbooloo ma, ne: «Kilifa gi, dama
lay ñaan, nga xoolal ma sama
doom, ndax moom doŋŋ laa am.
39 Rab kat moo ko jàpp, mu jekki
di yuuxu, di say, gémmiñ giy fuur.
Daanaka du teqalikook moom te
sonal na ko.
40 Ñaan naa say taalibe ngir ñu
dàqal ma ko, waaye manuñu ko.»
41 Yeesu ne leen: «Céy niti tey,
yeena gëmadi te dëng! Maak yeen
ba kañ, te di leen muñal? Indi sa
doom fii.»
42 Naka la xale bi jubsi Yeesu, rab
wi sànni ko ci suuf, muy say. Yeesu
itam gëdd rab wa, wéral xale ba,
delloo ko baayam.
43 Ñépp nag waaru ci màggug
Yàlla.

Yeesu xamlewaat na deewam ak ndekkiteem

Naka la ñépp di yéemu ca
mboolem la Yeesuy def, mu ne
taalibeem ya:
44 «Ubbileen seeni nopp te teewlu
bu baax kàddu yii: Doomu nit ki
lees di wor léegi, ngir teg ko ci loxoy
nit ñi.»
45 Taalibe ya nag xamuñu kàddu
googu, ndax fekk na piri ma làqu
leen, ngir ñu bañ koo daj, te
ñemewuñu koo laaj Yeesu.

Daraja réer na ku ko sàkku

46 Werante moo dikkaloon taalibe yi, ñuy seet kan moo gëna kawe ci ñoom.
47 Yeesu nag ràññee seen xalaat. Mu daldi indi ab xale, taxawal ko ci wetam.
48 Mu ne leen: «Xale bii, képp ku ko dalal ndax sama tur, man nga dalal; te képp ku ma dalal, dalal nga ki ma yebal; ndax ki gëna tuut ci yeen ñépp, kooku moo gëna màgg.»
49 Ci kaw loolu Yowaan àddu, ne: «Njaatige, danoo gis kuy dàq ay rab ci sa tur, nu aaye ko, ndax bokkul ci nun.»
50 Yeesu ne ko: «Buleen ko aaye, ndax ku la sotul, yaw la faral.»

Samari gàntal na Yeesu

51 Ba ñu demee ba bés bi ñu wara yéege Yeesu di jubsi, Yeesu moo dogu ngir dem Yerusalem.
52 Mu yebal ay ndaw, ñu jiitu ko. Ñu dem, ba agsi ab dëkk ci diiwaanu Samari, nar ko faa waajal ab dal.
53 Waa Samari nag nanguwuñu koo dalal, ndax Yerusalem ga mu nammoona jëm*.
54 Taalibe ya ñuy wax Yanqóoba ak Yowaan gis loolu, daldi ne: «Sang bi, soo bëggee nu jox sawara ndigal, mu wàcce asamaan, faagaagal leen?»
55 Teewul Yeesu geesu, femmu leen.
56 Ba loolu amee ñu jàll jëm beneen dëkk.

Gëmkatu Yeesu du xool gannaawam

57 Ca yoon wa ñu awe la jenn waay ne Yeesu: «Yaw laay topp féppfoo jëm.»
58 Yeesu itam ne ko: «Till akug kàmbam, njanaaw akub tàggam, waaye Doomu nit ki de, amul fu mu wéer boppam.»
59 Mu neeti keneen: «Toppal ci man.» Mu ne ko: «Sang bi, may ma, ma njëkka dem robi sama baay.»
60 Mu ne ko: «Bàyyil néew yi, ñu rob seeni néew, waaye yaw demal, yégleji nguurug Yàlla.»
61 Keneen neeti ko: «Sang bi, yaw laay topp, waaye may ma, ma njëkka tàggatook sama waa kër.»
62 Yeesu ne ko: «Képp ku tàmbalee gàbb tey xool gannaawam, jekkoo ci nguurug Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukk ak ñaar

1 Gannaaw loolu Sang bi tabb na yeneen juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar, yebal leen, ñaar, ñaar, ñu jiituji ko ca mboolem dëkk yaak gox, ya mu nammoona dem moom ci boppam.
2 Mu ne leen: «Ngóob mee yaatu, te surga yi néew. Kon nag ñaanleen Boroom ngóob mi, ay surga yu mu yebal cim ngóobam.
3 Demleen! Xamleen ne maa leen yebal, mbete ay mbote ci biiri bukki.
4 Buleen yóbbaale dencukaayu xaalis, mbaa mbuus, mbaa yeneen carax, te buleen taxaw di saafoonte ak kenn ci yoon wi.
5 «Gépp kër gu ngeen dugg, njëkkleen ne: "Jàmm ñeel na leen."
6 Su fa nitu jàmm nekkee, seen jàmm dal ko. Lu ko moy, mu délsi ci yeen.
7 Dalleen ca kër googa, di lekk aka naan ca la ñu leen jox, ndax ku ñaq, jariñu. Buleen di wër nag kër ak kër.
8 «Bépp dëkk bu ngeen dugg, ñu dalal leen, la ñu leen taajal, lekkleen ko.
9 Wéral leen jaragi dëkk ba, te ngeen wax waa dëkk ba, ne leen: "Nguurug Yàlla dëgmal na leen."
10 Waaye bépp dëkk bu ngeen dugg te dalaluñu leen, demleen ca pénc ma te ngeen ne leen:
11 "Seen pëndub dëkk bi ci sunu tànk sax, nu ngi koy faxas, seedeele

* **9.53** Waa Samari ay nooni Israayil lañu woon.

leen ko seen ngàntal. Waaye nag xamleen ne nguurug Yàlla dëgmal na."
12 Maa leen ko wax, bu bés baa, boobu dëkk, Sodom a koy gënu demin.
13 «Wóoy ngalla yeen waa Korasin, yeen waa Betsayda it, wóoy ngalla yeen, nde kéemaan yi ame fi seen biir, su doon fa waa Tir mbaa fa waa Sidon la ame, kon bu yàgg lañu doon sol ay saaku, toog ci dóomu-taal, ngir tuub.
14 Moo tax it, kera àtte ba, waa Tir ak Sidon a leen di gënu demin.
15 Yeen waa Kapernawum nag, ndax dees na leen yékkati ba asamaan am déet? Xanaa ba fa njaniiw kay ngeen di wàcci.
16 «Ku leen déggal nag, man nga déggal; ku leen gàntal, man nga gàntal. Te ku ma gàntal, gàntal nga ki ma yebal.»
17 Ba juróom ñaar fukk ñaak ñaar demee ba délsi, mbégte lañu àndal. Ñu ne: «Sang bi, rab yi sax, danu leen di jox ndigal ci sa tur, ñu nangul nu.»
18 Yeesu ne leen: «Séen naa Seytaane mu fàqe asamaan ni ag melax.
19 Dama ne, maa leen jox sañ-sañu joggi ci kawi jaan aki jiit, joggati mboolem dooley bañaale bi, te dara du leen mana gaañ mukk.
20 Noonu leen rab yi nangule nag, buleen ko bége, bégeleen kay la seen tur binde fa asamaan.»
21 Ca waxtu woowa tembe la kemtalaayu mbégte tukkee ci Noo gu Sell gi, dugg Yeesu, mu daldi ne: «Baay, Boroom asamaan ak suuf, sant naa la, nde yaa làq lii boroom xam-xam yeek boroom xel yi, xamal ko tuut-tànk yi, nde loolu de, Baay, mooy li la soob.
22 Lépp la ma sama Baay dénk, te kenn xamul kuy Doom ji, ku dul Baay bi; kenn it xamul kuy Baay bi, ku dul Doom ji, ak képp ku ko Doom ji namma xamal.»
23 Ci kaw loolu Yeesu walbatiku ca taalibe ya, wax leen ñoomu neen, ne leen: «Ndokkalee ñi seeni gët gis li ngeen gis.
24 Ndax maa leen ko wax, bare na ay yonent ak buur yu bëggoona gis li ngeen gis, te gisuñu ko, ak itam dégg li ngeen dégg, te dégguñu ko.»

Texe am na yoon

25 Benn xamkatub yoonu Musaa moo jekki woon jóg, di fexee fiir Yeesu. Mu ne ko: «Kilifa gi, ana lu may def, ngir texe ba fàww?»
26 Yeesu ne ko: «Yoonu Musaa, ana lees ci bind? Loo ci jànge?»
27 Mu ne ko: «Boroom bi sa Yàlla, nanga ko soppe sa léppi xol ak sa léppi jëmm ak sa léppi doole ak sa léppi xel, te ni nga soppe sa bopp, nanga ko soppe sa moroom*.»
28 Yeesu nag ne ko: «Wax nga dëgg. Noonu ngay def, daldi texe.»
29 Waa ja nag namma wutu lay, ne Yeesu: «Sama moroom mooy kan?»
30 Yeesu neeti ko: «Jenn waay a jóge woon Yerusalem, jëm Yeriko. Mu dajeek ay sàcc, ñu futti ko, dóor ko, daldi dem, bàyyi ko, muy waaja dee.
31 Yàlla woo yàlla, ab sarxalkat bu jaare yoon woowa, séen nit ka, daldi teggi.
32 Jenn waay ju soqikoo ci giirug Lewi it noonu; daa dikk ba tollu foofa, séen waa ja, daldi teggi.
33 Jenn waay ju dëkk Samari nag doon tukki, dikk ba jege waa ja, xool ko, yërëm ko lool.
34 Mu dikk, sotti diw ak biiñ ca gaañu-gaañu ya, lëmës ko. Ci kaw loolu mu teg ko ci mbaamam, yóbbu ko ci ab dalukaay, di ko toppatoo.
35 Ca ëllëg sa, mu yékkati ñaari poseti xaalis†, jox ko boroom dal

* **10.27** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.5; *Sarxalkat yi* 19.18. † **10.35** Benn poset bu ci nekk, benn dinaar la tollool, te moo doon peyooru benn bésub lëmm. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

ba, ne ko: “Toppatoo ko waa ji. Loo ci dolli, bu ma dëppee, maa la koy delloo.”»
36 Mu teg ca ne ko: «Ñett ñii, kan nga foog ne moo ci taxawu waa ja dajeek sàcc ya, taxawaayu nit ak moroomam?»
37 Mu ne ko: «Xanaa ki ko defal yërmande.» Yeesu nag ne ko: «Demal boog, di defe noonu.»

Maryaama raw na Màrt

38 Yeesu ak ay taalibeem ñoo toppoon seenu yoon, ba tollook ab dëkk. Ba ñu dikkee, sennas ndaw su ñuy wax Màrt, ganale ko.
39 Ci kaw loolu rakkam ju ñuy wax Maryaama toog ca wetu Sang bi, di déglu kàddoom,
40 te fekk Màrt jàpp lool ca liggéeyu waañ wa. Mu dikk ne Yeesu: «Sang bi, xanaa gisoo sama rakk ji ma bàyyeek liggéeyu waañ wi, man doŋŋ? Wax ci boog, mu jàppale ma.»
41 Sang bi ne ko: «Màrt, Màrt, yitte yi nga xintewoo, di ci doñ-doñi moo bare.
42 Ndaxam lenn doŋŋ a manula ñàkk. Maryaama nag, cér bi gën la taamu, te deesu ko nangu ci moom.»

11

Kàddug ñaan am na yoon

1 Yeesu moo doon ñaan ci benn béreb. Ba mu noppee, kenn ca taalibeem ya ne ko: «Sang bi, jàngal nu ñaan, noonee Yaxya jàngale ñaan ay taalibeem.»
2 Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee ñaan, ne leen:
Baay, nañu wormaal sa sellaayu tur,
na sa nguur dikk.
3 May nu bés ak bés sunub dundu bés bu nekk.
4 Baal nu sunuy bàkkaar,
ni nuy baale nun itam, mboolem ñi nu tooñ,
te bu nu dugal ci nattu.»
5 Yeesu teg ca ne leen: «Ana kan ci yeen moo seeti ab xaritam xaaju guddi, ne ko: “Xarit, lebal ma ci ñetti mburu.
6 Sama xarit bu nekk ciw yoon moo dikk sama kër, te awma dara lu ma ko taajal,”
7 te xarit ba àddoo ca biir néegam, ne ko: “Bu ma sonal, tëj naa ba tëdd, maak samay doom; manumaa jóg, di la jox dara”?
8 Maa leen ko wax, su jógul jox ko la mu laaj ndaxug xaritoo it, la ko kee amul kersay yee ngir sàkku ndimbal mooy tax mu jóg, jox ko mboolem lu mu soxla.
9 Moo tax ma ne leen, ñaanleen, ñu may leen; seetleen, ndax ngeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen.
10 Ndaxte képp ku ñaan, dinga am; ku seet, gis; ku fëgg it, dees na la ubbil.
11 Ana kan ci yeen mooy baay bu doomam ñaan aw jën, mu jox ko jaan?
12 Mbaa mu ñaan ko nen, mu jox ko aw jiit?
13 Ndegam yeen ñi bon yeena mana may seeni gone lu baax nag, astamaak Baay ba fa asamaan. Moo leen ko dàq fuuf, nde mooy may Noo gu Sell gi, ñi ko ko ñaan!»

Seytaane xeexul boppam

14 Yeesu moo doon dàq aw rab wu duggoon nit ba mu luu. Ba rab wa génnee, luu ba wax, mbooloo ma waaru.
15 Teewul ñenn ca ñoom ne: «Ci Beelsebul, buuru rab yi lay dàqe ay rab.»
16 Ñeneen nag di ko fiir, di sàkku ci moom firnde ju bawoo ci asamaan.
17 Yeesu itam ràññee seen xalaat, ne leen: «Gépp nguur guy xàjjalikoo ci biiram, day tas, yii kër màbb ca kaw yee.
18 Seytaane itam, su xàjjalikoo ci biiram, ana nu nguuram di yàgge, gannaaw yeena ne Beelsebul laay dàqe ay rab?
19 Te it ndegam man Beelsebul laay dàqe rab yi, seen ñoñ nag

ñoom, kan lañuy dàqe ay rab? Kon kay seen ñoñ a leen tiiñal.

20 Waaye su dee loxol Yàlla laay dàqe rab yi nag, kon nguurug Yàlla agsi na ba ci yeen.

21 «Su ponkal gànnaayoo ba diis, wattu këram, alalam dina raw.

22 Waaye bu ko ku ko man songee, ba daan ko, day nangu mboolem ngànnaay lu mu yaakaaroon, ba noppi séddale alalam.

23 Ku farul ak man nag, man ngay xeex, te ku àndul ak man di dajale, yaa ngi tasaare.

24 «Aw rab, bu jàppee nit ba bàyyi ko, day wër béreb yu fendi, di wut fu mu noppaloo, te du ko gis. Su ko defee mu ne: "Naa dellu ca sama kër ga ma jóge."

25 Bu dikkee fekk kër gi buube, defare ba jekk,

26 day dem indi yeneen juróom ñaari rab yu ko yées, ñu bokk sancsi. Su ko defee ni nit kiy mujje mooy yées na mu jëkke.»

27 Naka la Yeesu di wax loolu, jenn jigéen ca mbooloo ma àddu ca kaw, ne ko: «Ndokkalee ki la ëmb ci biiram, nàmpal la ci weenam!»

28 Moom nag mu ne ko: «Xanaa kay, ndokkalee ñiy déglu kàddug Yàlla te di ko jëfe.»

Yonent Yàlla Yunus doy na firnde

29 Naka la mbooloo may gëna takku, Yeesu ne: «Maasug tey jii, maas gu bon la. Firnde lañuy wut, waaye deesu leen jox jenn firnde ju moy firndey Yunus.

30 Ndax na Yunus nekke woon firnde ca waa Niniw, noonu la Doomu nit ki nekke firnde ci niti tey jii.

31 Keroog àtte ba, Lingeeru bëjsaalum dina jóg, janook niti tey jii, tiiñal leen; ndax moo bàyyikoo woon ca catal àddina, ngir déglusi xam-xamu Suleymaan, te tey jii, ku sut Suleymaan a ngi fi.

32 Waa réewum Niniw it keroog àtte ba dinañu taxaw, layook niti tey jii, tiiñal leen ndax ñoo tuube woon ca waareb Yunus, te tey jii, ku sut Yunus a ngi fi.

Bët mooy làmpu yaram

33 «Deesul taal ab làmp, di ko dugal fu làqu, mbaa ci suufu leget. Dees koy aj ca kaw tegoom kay, ba kuy duggsi gis muy leer.

34 Bët mooy làmpu yaram. Su sa bët wéree, sa yaram wépp ay fees ak leer, waaye bu sa bët bonee, sa yaram wépp a ngi ci lëndëm.

35 Kon seetal ndax leer gi nga foog ne mu ngi ci yaw du ag lëndëm.

36 Bu sa yaram wépp nekkee cig leer nag te amu ci lenn lu nekk cig lëndëm, su boobaa la sa yaram di nekk ci leer ba ne ràññ, mel ni bu la ab làmp niitee, ne ràññ ci sa kaw.»

Yeesu xas na niti diine ñi

37 Ba Yeesu waxee ba noppi, ab Farisen da koo woo këram, ngir bokk ak moom lekk. Mu nangu, dem ba duggsi, daldi toog ca lekkukaay ba.

38 Farisen bi nag jaaxle, ndax la Yeesu setluwul bala moo lekk.

39 Sang bi ne ko: «Yeen Farisen yi, bitib kaas bi ak ndab li daal ngeen di raxas, fekk li fees kaas baa ngi jóge ci ŋàppaaral akug mbon!

40 Yeena ñàkk xel! Xanaa du ki sàkk biti moo sàkk biir itam?

41 Li ci biir kay ngeen di sarxe! Su boobaa seen lépp ay set.

42 Waaye wóoy ngalla yeen Farisen yi! Xobi naana ak yeneen safal yu mel ni ru* ak wépp xeetu lujum, yeena ngi ciy génne cérub fukkeel, ngir asaka, njubte ak cofeelu Yàlla nag, ngeen sàggane. Lii de war na leen, waaye lee it, waruleen koo sàggane.

43 Wóoy ngalla yeen Farisen yi! Yeenay sàkku toogu yu kaname ca jàngu ya, ak nuyoob wegeel ca pénc ma.

* **11.42** ***ru,*** gàncax la. Xob yi dees na ko togg, di ko fajoo.

44 Wóoy ngalla yeen, yeena
ngi mel ni ay bàmmeel yu amul
xàmmikaay, nit ñiy dox ca kaw te
xamuñu ko.»
45 Kenn ci xamkati yoon yi nag
àddu ne: «Kilifa gi, loolu nga wax de,
nun itam, xasaale nga nu ci.»
46 Yeesu itam ne: «Yeen xamkati
yoon yi itam, wóoy ngalla yeen,
yeen ñi sëf nit ñi sëf yu ñu àttanul,
te yeen ci seen bopp, seen benn
baaraam sax du ci laal.
47 Wóoy ngalla yeen, yeenay
tabax bàmmeeli yonent yi, te seeni
maam reyoon leen.
48 Kon yeena seedee noonu ne
seen jëfi maam ya, àndd ngeen ci,
ndax ñoom ñoo leen rey, yeen
ngeen tabax seeni bàmmeel.
49 Looloo tax itam kàddug Yàlla
giy xel, biral ne: "Maay yebal fa
ñoom ay yonent aki ndaw, ñii ñu
bóom, ñee, ñu bunduxataal."
50 Su ko defee yoon topp niti tey
jii deretu mboolem yonent yi tu-
uru, dale ko ca ba àddina sosoo.
51 La dale ca deretu Abel ba ca
deretu Sàkkaryaa†, ma ñu rey ca
diggante sarxalukaay ba ak këru
jaamookaay ga, maa leen ko wax
dëy, dees na ko toppe niti tey jii.
52 Ngalla yeen xamkati yoon yi,
yeena sànk caabiy xam-xam; yeen
dugguleen, ñiy duggsi, ngeen tere
leena dugg.»
53 Ba Yeesu génnee foofa, ca la
Farisen ya ak firikati yoonu Musaa
ya tàmbalee xabtalu ci kawam, di ko
seetloo ay laaj ci mbir yu bare,
54 di ko yeeru, tey wuta këf kàddu
gu rëcce ci gémmiñam, ngir tuumaal
ko.

12

Yeesu aaye na jinigal

1 Mbooloo ma nag mujj na
dajaloo ba mat ay junniy junniy
nit, bay joggeente. Ci biir loolu
Yeesu tàmbalee wax, jëkke ko ci ay
taalibeem, ne: «Moytuleen lawiiru
Farisen ñi, te mooy jinigal.
2 Mboolem lu làqu dees na ko
feeñal, te lu umpe dees na ko xam.
3 Moo tax mboolem lu ngeen wax
ci biir lëndëm, dees na ko dégg ci
bëccëg ndarakàmm, te mboolem lu
ngeen déey ci néegu biir, dees na ko
biral ci kawi taax.
4 «Maa leen ko wax, yeen samay
soppe, buleen ragal ñu manul lu
wees rey seen yaram, ndax gan-
naaw loolu dootuñu leen manal lu
ko raw.
5 Ma xamal leen nag ki ngeen
wara ragal: kiy rey ba noppi, am
sañ-sañu sànni sawara, kooku déy
laa leen ne, ragalleen ko.
6 Juróomi picci ramatu, xanaa
jarul ñaari dërëm doŋŋ? Moona
Yàlla fàttewula geesu menn ci ñoom.
7 Yeen nag seen kawari bopp sax,
wañññees na lépp. Buleen ragal
dara, nde ndiiraanu ramatu, yeena
ko gën.
8 «Te it maa leen ko wax, képp
ku dëggal fi kanam nit ñi, ne man
nga féeteel, Doomu nit ki itam dina
dëggal fa kanam malaakay Yàlla ya,
ne moom nga féeteel.
9 Waaye ku weddi fi kanam nit ñi,
ne man nga féeteel, dees na weddi
fa kanam malaakay Yàlla ya, ne
man nga féeteel.
10 Képp ku jëme kàddug safaan
ci Doomu nit ki, dees na la jéggal,
waaye ku saaga Noo gu Sell gi,
deesu la jéggal.
11 «Bu ñu leen yóbboo ca jàngu
ya, ca kanam kilifa ya ak àttekat
ya, buleen jaaxle ci nan ngeen di
yékkatee kàddug layoo, ak luy doon
seenu lay, mbaa lu ngeen di wax,
12 ndax su boobaa Noo gu Sell
gi moo leen di xamal ca waxtu
woowa la ngeen wara wax.»

Yoolu Yàlla doŋŋ mooy alal

13 Kenn ca mbooloo ma moo
noon Yeesu: «Kilifa gi, waxal ci

† **11.51** Seetal ci *2.Jaar-jaar ya* 24.20-22.

sama mag, mu jox ma sama wàll ci ndono li nu bokk.»
14 Yeesu ne ko: «Waa jii, kan moo ma fal àttekat mbaa miraaskat ci yeen?»
15 Ci kaw loolu mu ne leen ñoom ñépp: «Moytuleen wépp xeetu bëgge, ndax loo barele barele, sa bakkan ajuwul ci sa alal.»
16 Mu léeb leen nag, ne leen: «Nit la woon ku woomle, te ab toolam nangu.
17 Mu naan ca xel ma: "Nu may def nag? Amatuma sax fu ma denc sama ngóob mi!"
18 Ci kaw loolu mu ne: "Nii laay def: samay sàq laay daaneel, daldi defaraat sàq yu gëna mag, denc ci sama pepp ak mboolem lu ma am.
19 Su ko defee ci samam xel laa naan: 'Céy sama waa ji, yaa ngeek alal ju bare ju mana dem ay ati at; neel finaax, di lekk, di naan aka bége.' "
20 Yàlla nag ne ko: "Ñàkk xel! Guddig tey jii, dees na jël sa bakkan. Kon li nga waajal, ana kuy doon boroom?"
21 «Kuy dajaleel boppam alal te woomlewoo fa Yàlla, loolu mooy saw demin.»

Ku gëm Yàlla, wóolu ko

22 Gannaaw loolu Yeesu ne ay taalibeem: «Moo tax ma ne leen, buleen seen bakkan jaaxal, ngir lu ngeen lekk, te it buleen seen yaram jaaxal ngir lu ngeen sol,
23 ndax lekk gi, bakkan bee ko ëpp solo, te koddaay li it, yaram wee ko ëpp solo.
24 Seetleen ci baaxoñ: du ji, du góob, amulub denc mbaa am sàq. Teewul Yàlla di ko dundal. Yeen nag, ñaata yoon ngeen gën picc yi!
25 Ana kan ci yeen mooy jaaxle, di xalaat a xalaat bakkanam ba mana yokk lu tollook xef ak xippi ci àppam?
26 Ndegam loolu gëna tuut sax moo leen të, ana lu ngeen di xalaat ci leneen?
27 «Seetleen ni tóor-tóor yiy saxe. Doñ-doñiwuñu, ëccuñu, waaye maa leen ko wax, Suleymaan ak dara-jaam jépp sax, soluwul woon ni benn ci ñoom.
28 Ndegam ñaxum tool miy dund tey, te léegi ñu sànni ko cib taal, moom la Yàlla di wodde nii kay, xanaa astamaak yeen? Yeenaka néew ngëm!
29 Yeen nag, buleen tiisoo lu ngeen lekk, mbaa lu ngeen naan; te bu yooyu xalaat ub seen bopp.
30 Ndax loolu lépp, xeeti yéefari àddina, ñoo koy tiisoo, te yeen, Baay bi xam na ne soxla ngeen ko.
31 Waaye tiisooleen nguuram, su boobaa dees na leen ci dollil loolu.
32 «Buleen ragal dara, yeen jur gu sew gi, ndax seen Baay la soob, mu jagleel leen nguur gi.
33 Jaayleen seen alal, sarxe xaalis bi, sàkkuleen mbuus yu dul ràpp, muy dencu ëllëg bu dul jeex fa asamaan, fa ko sàcc dul jege, max du ko yàq.
34 Ndaxte fa sab denc nekk, sab xol it a nga fa.

Teewlu war na

35 «Takkuleen te seeni làmp di tàkk.
36 Melleen ni nit ñuy séentu seen njaatige lu jóge céet, ndax bu dikkee ba fëgg bunt ba, ñu daldi ko ubbil.
37 Ndokkalee surga yooyu seen njaatige dikk fekk ñu teewlu. Maa leen ko wax déy, njaatige leey takku, toogal leen ba noppi dikk, taajal leen, ñu lekk.
38 Ndegam ba guddi ga xaajee la njaatige la ñibbisi, ba fekk surga ya teewloo noonu, am ba suuf seddee la, lu mu ci mana doon, ndokkalee ñoom.
39 Waaye lii de xamleen ko: boroom kër, su xamoon wan waxtu la ab sàcc di ñëw, du ko wacc moos, mu dàjjiy dugg këram.
40 Kon yeen itam waajleen ba jekk, ndax waxtu wu ngeen foogul, ci la Doomu nit ki di ñëw.»

41 Piyeer nag ne Yeesu: «Sang bi, ndax nun doŋŋ nga léeb lii, am ñépp a ko moom?»
42 Sang bi ne ko: «Ana kan nag mooy saytukat bu wóor te muus, ba njaatigeem batale ko curgag këram, ngir mu di leen jox seen njël ca ba muy jot?
43 Ndokkalee surga bu njaatigeem dikk, fekk ko muy doxale noonu.
44 Maa leen ko wax déy, alalam jépp la ko njaatige la di far dénk.
45 Waaye su jawriñ ja nee ci xelam: "Sama njaatige dikkagul léegi," ba tax mu tàmbalee dóor surga ya, góor ak jigéen, di lekk aka naan, di màndi,
46 su boobaa njaatige laay dikk bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu foogul, mbugal ko ba daggat ko, sédd ko ci añub gëmadikat ñi.
47 «Jawriñ jooju xam nammeelu njaatigeem, te taxul mu waaj ko, ba jëfewu ko, ay yetam dina bare.
48 Waaye jawriñ ji xamul nammeelu njaatigeem, te teewu koo def lu yelloo ay duma, yet yu néew lay am. Képp ku ñu jox lu bare, dees na la topp lu bare. Képp ku ñu dénk jópp, dees na la feyeeku lu ko ëpp.

Ngëm indi na féewaloo

49 «Sawara laa taalsi ci kaw suuf, te maaka bëggoon mu ne jippét xaat!
50 Am na nag sóobu gu ma wara sóobu, waaye ndaw njàqare ci man li feek loolu sottiwul.
51 Foog ngeen ne maye jàmm ci kaw suuf moo ma indi? Déet kay. Maa leen wax lii, xanaa ag féewaloo.
52 Gannaaw-si-tey, bu juróomi nit bokkee genn kër, dinañu féewaloo; ñett féewaloo ak ñaar, ñaar féewaloo ak ñett.
53 Baay dina féewaloo ak doomam ju góor, doom ja féewaloo ak baayam; ndey féewaloo ak doomam ju jigéen, doom ja féewaloo ak ndeyam; ndey féewaloo ak jabaru doomam, jabar ja féewaloo ak goroom.»

Xam pirim jamono war na

54 Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu ngeen gisee mu xiine sowu, dangeen dal naan: "Taw baa ngi ñëw," te noonu lay ame.
55 Bu ngelaw bawoo bëj-saalum, ngeen ne: "Tàngaay wu metti lay doon," te mooy am.
56 Jinigalkat yi ngeen doon! Melow asamaan ak suuf, man ngeen koo firi. Xew-xewi janti tey jii nag, nu ngeen umplee pireem?

Gaawala juboo ak sab jotewaale

57 «Te itam lu leen teree ràññee lu jub, yeen ci seen bopp?
58 Boo àndeek sab jotewaale, ngeen jëm ca àttekat ba, fexeela jubook moom ci yoon wi. Lu ko moy mu yóbbu la ci yoon, yoon jébbal la ndawal buur, mu ne la ràpp tëj.
59 Ma ne la, doo fa génne mukk te feyuloo lépp, ba ci poset bi gëna tuut.»

13

Ku tuubul, sànku

1 Jamono jooju tembe la aw nit dikk, àgge Yeesu mbirum waa Galile yu Pilaat bóomoon, jaxase seen deret ak seen dereti juru sarax yu ñu jagleel Yàlla.
2 Yeesu ne leen: «Foog ngeen ne waa Galile yooyu dañoo gëna bàkkaar mboolem seen bokki Galile ya ca des, ba tax ñu daj mitit wu ni tollu?
3 Maa leen ne déedéet kay, te su ngeen tuubul, noonu ngeen di sànkoo yeen ñépp.
4 Fukki nit ak juróom ñett ñooñu tata ja ca Silowe daanu ci seen kaw, ba rey leen nag, ngeen foog ne ñoo gën diy tooñkat ci Yerusalem gépp?
5 Maa leen ne déedéet kay, te su ngeen tuubul, yeen ñépp ay sànku ni ñoom.»
6 Mu léeb leen lii nag, ne leen: «Garabu figg la nit amoon ci tóokëram. Mu dikk ngir raas ko fekku ca dara.

7 Mu ne surga ba: “Ñetti at a
ngii may dikk, di raas garab gii,
fekkuma ci dara. Kon gor ko, da fiy
xatal rekk.”
8 Surga ba ne ko: “Sang bi,
bàyyiwaat ko at mii rekk, ba ma
wéex ko, def ci tos.
9 Jombul mu meññ déwén; lu ko
moy, nga gor ko.”»

Yeesu faj na nit bésub Noflaay

10 Benn bésub Noflaay, Yeesu
doon jàngale ci ab jàngub Yawut.
11 Ndeke jenn jigéen a nga fa
woon; rab a ko woppal lu wara mat
fukki at ak juróom ñett, mu xuuge,
manula fexe ba siggi.
12 Yeesu gis ko, woo ko, ne
ko: «Jongama, teqalikoo nga ak sa
laago.»
13 Mu teg ko ay loxoom, mu siggi
ca saa sa, di sàbbaal Yàlla.
14 Njiitu jàngu ba nag yékkati
kàddug ñaawlu ndax bésub Noflaay
ba Yeesu faje. Mu ne mbooloo
ma: «Juróom benni fan la nit ñi
wara liggéey. Kon ci fan yooyu
ngeen wara fajusi, waaye du ci
bésub Noflaay.»
15 Sang bi ne ko: «Jinigalkat yi!
Naaféq yi ngeen doon! Xanaa du
ci bésub Noflaay la kenn ku nekk
ci yeen di yiwee aw yëkkam mbaa
mbaamam ca gétt ga, ngir wëggi
ko?
16 Jigéen jii di sëtub Ibraayma,
te fukki at ak juróom ñett a ngii
Seytaane làggal ko, ndax wareesu
koo yiwi, teggil ko laago jii ci bésub
Noflaay?»
17 Ba mu waxee loolu, noonam
yépp a rus, mbooloo ma nag di bége
mboolem jëf ju yéeme, ja muy def.

Doomu fuddën misaal na nguurug Yàlla

18 Yeesu neeti: «Ana lu nguurug
Yàlla di nirool? Ana lu ma koy
niruleel?
19 Mu ngi mel ni doomu fuddën
bu nit jël, sànni cib toolam. Mu sax,
màgg ba doon garab gu njanaaw yi
tàgg ciy caram.»

Lawiir misaal na nguurug Yàlla

20 Mu dellu ne: «Ana lu may nir-
uleel nguurug Yàlla?
21 Mu ngi mel ni lawiir ju jigéen
sàkk, def ko ci ñetti natti sunguf yu
mag*, ba tooyal bépp mujj funki.»

Buntu texe xat na

22 Yeesu mu ngi doon jaar ci
ay dëkk yu mag ak yu ndaw, jëm
Yerusalem, di jàngale ca yoon wa.
23 Mu am ku ko ne: «Sang bi,
xanaa ñiy mucc ñu néew lay doon?»
Mu ne leen:
24 «Góor-góorluleen ba dugge ci
bunt bu xat bi, ndax maa leen ko
wax, ñu bareey jéema dugg, waaye
duñu ko man.
25 Bu boroom kër gi xasee jóg, ba
tëj bunt bi, fa ngeen di doxe des ci
biti, di fëgg naan: “Sang bi, ubbil
nu!” Mu ne leen: “Xawma fu ngeen
bokk.”
26 Su boobaa ngeen naan: “Noo
daan bokk di lekk aka naan, te ci
sunuy pénc nga daan jàngalee.”
27 Mu neeti leen: “Nee naa leen
xawma fu ngeen bokk. Soreleen
ma yeen ñépp, defkati njubadi yi!”
28 Foofa lees di jooye aka yéyoo
ndax mitit, kera bu ngeen gisee
seeni maam Ibraayma ak Isaaxa
ak Yanqóoba ak yonent yépp ca biir
nguurug Yàlla, te fekk yeen ci seen
bopp, ñu dàq leen ca biti.
29 Penku ak sowu, bëj-gànnaar ak
bëj-saalum, la aw nit di bawoo, dikk
toog ca ndabal bernde la ca nguu-
rug Yàlla.
30 Su ko defee nag, ñenn a ngi
mujj tey, waaye ëllëg ñooy jiitu; te
ñenn a ngi jiitu tey, waaye ëllëg
ñooy mujj.»

Dees na tas Yerusalem

31 Ca jamono jooju tembe la ay
Farisen dikk, ne Yeesu: «Jógeel fii,
te dem, ndax Buur Erodd da laa
nara rey.»

* **13.21** ***ñetti natti sunguf*** mu ngi tollu ci 25 kilo.

32 Mu ne leen: «Demleen wax
njomboor moomu, ne ko: “Maa
ngii di dàq rab yi, di maye ag wér,
tey ak ëllëg. Bésub ñetteel ba nag ma
sottal.”
33 Waaye tey ak ëllëg ak sibir,
fàww ma dem, ndax ab yonent
wareesu koo bóome fenn fu dul
Yerusalem.
34 «Yerusalem, Yerusalem, yaw
miy bóom yonent yi, di sànni ay doj
ñi ñu yebal ci yaw, ba ñu dee, ñaata
yoon laa namma dajale say doom,
uuf ni ganaar di uufe ay cuujam, te
nanguwuloo?
35 Mu ngoog, waccees na laak sa
kër nag, waaye maa ne la doo ma
gisati ba kera jant ba nga naa: “Na
barke wàcc ci ki dikk ci turu Bo-
room bi!”»

14

Yeesu jàngal na Farisen ya

1 Benn bésub Noflaay la Yeesu
reeri woon ca kër genn kilifag
Farisen ya. Ñoom nag ñu di ko bàyyi
xel bu baax.
2 Ndeke jenn waay a nga fa
janook moom, yaram wépp a sadd.
3 Yeesu àddu, ne xamkati yoon
yaak Farisen ya: «Waaw, pajum
bésub Noflaay, ndax yoon maye na
ko, am déet?»
4 Ñu ne cell. Yeesu teg waa ja
loxo, wéral ko, daldi ko yiwi.
5 Mu ne leen: «Ana kan ci yeen la
doomam mbaa aw yëkkam daanu
cib teen, mu bañ koo daldi génne ci
bésub Noflaay?»
6 Lu ñu ca teg nag të leen, ñu ne
xerem.
7 Ci biir loolu Yeesu gis na gan ñay
taamoo toogu yu kaname, mu léeb
leen, ne leen:
8 «Bu la boroom xew woowee ci
berndeg céet, bul wàllisi, ba tooge
toogu ba gëna kaname, xamoo fu
ku la sutu daraja di wuyusee bo-
room xew ma.
9 Su boobaa moom mi la woo,
woo ko, mooy dikk, ne la: “Mayal
kii, mu toog.” Nga am nag gàccey
walbatiku toogi fa gëna gannaawe.
10 Bu ñu la woowee am xew kay,
demal tooge fa gëna gannaawe, ba
ka la woo dikk ne la: “Xarit, agsil
ci kanam.” Su boobaa muy sa ter-
aanga ci kanam mboolem ña nga
bokkal bernde ja.
11 Ndaxte képp kuy réylu, dees
na la toroxal, ka toroxlu lees di
yékkati.»
12 Ci kaw loolu Yeesu ne waa ja
ko woo bernde: «Boo dee waajal
bernde, añ mbaa reer, bul woo
say xarit, mbaa say doomi ndey,
mbaa say bokk, mbaa say dëkk yu
am alal, nde ñoom itam dañuy wal-
batiku, woo la rekk, mu doon sag
pey.
13 Boo dee waajal bernde kay,
wool néew-doole yi ak làggi yi, ak ñiy
soox ak silmaxa yi.
14 Su boobaa ndokkalee yaw, nde
amuñu sag pey, waaye dees na la
fey, kera ndekkitel aji jub ñi.»

Dàq sa teraanga, romb sa njariñ

15 Kenn ca gan ña nag dégg loolu,
ne Yeesu: «Ndokkalee ku lekk ca
bernde ja ca nguurug Yàlla!»
16 Yeesu ne ko: «Jenn waay moo
waajaloon bernde ju mag, woo ca
ñu bare.
17 Ba waxtuw lekk jotee, mu
yebal ab surgaam ca ña mu woo
woon, ne leen: “Ñëwleen, lépp sotti
na léegi.”
18 «Ñu tàmbalee gàntal nag ñoom
ñépp. Kii ne ko: “Ab tool laa jënd,
te fàww ma xooli ko. Dama lay ñaan
rekk, nga jéggal ma.”
19 Kee ne: “Ay lëkkey yëkk, ci
laa jënd juróom, damay dem nii,
jéemloo leen ba xam. Dama lay ñaan
rekk, nga jéggal ma.”
20 Kale ne ko: “Ab séet laay sooga
takk, looloo tax duma mana ñëw.”
21 «Surga ba dellu, daldi koy àgge
boroom kër ga, njaatigeem. Mu
mer, ne surga ba: “Demal gaaw ca
pénc yaak mbeddi dëkk bi, te nga

indi fii néew-doole yi, ak làggi yi ak silmaxa yi ak ñiy soox."

22 «Surga ba dem ba délsi, ne ko: "Sang bi, li nga santaane de def naa ko, waaye kër gi feesagul."

23 Njaatige li ne ko: "Demal topp yoon yi, leru ñag yi, te nga soññ nit ñi, ñu dikk ba sama kër fees."

24 Maa leen ko wax, ñi ma woo woon ci sama bernde ji, kenn du ci mos.»

Topp Yeesu am na lu mu laaj

25 Yeesu moo doon dem, mbooloo mu réy dar ko. Mu geestu ne leen:

26 «Képp ku ñëw ci man, te bañuloo sa baay ak sa ndey, ak sa jabar, ak sa doom, ak sa bokk yu góor, ak sa bokk yu jigéen, bañuloo sa bakkanu bopp sax, doo mana doon sama taalibe.

27 Képp ku gàdduwul sa bantu bopp bu ñu lay daaj, te topp ci man, doo mana doon sama taalibe.

28 Ana kan ci yeen sax mooy namma tabax taaxum kaw, te njëkkula toog, wañ la mu koy dikke, ngir seet ba xam ndax am na lu ko àggale,

29 bala moo teg fondmaa taax ma, te amul dooley sottal tabax bépp, ba ña koy seetaan di ko ñaawal,

30 naan: "Waa jii moo tàmbalee tabax, te manula àggale!"

31 Am ban buur mooy xarejeek beneen buur te njëkkula toog, seet ba xam ndax man naaànd ak fukki junniy xarekatam, ngir xarejeek ku ko songseek ñaar fukki junniy xarekat?

32 Su ko manul nag, ba buur bee di soreegum lay yebal kuréel ca moom, ngir seet nu mu mana sàrtoo ak moom jàmm.

33 Naka noonu itam, kenn ci yeen du mana doon sama taalibe te dëdduwul mboolem lu mu am.

34 «Xorom dév baax na, waaye bu raxee ba sàlli, ana lees koy safaleetee?

35 Jariñatul suuf, jariñatul ab tos. Ca biti lees koy tuuri. Ku am nopp yu muy dégge kat, na dégg.»

15

Sàmm bége na menn xaram mu feeñ

1 Mboolem juutikat yeek bàkkaarkat yi ñoo daan ñëw ci Yeesu, di ko déglu.

2 Ci biir loolu Farisen ya ak firikati yoonu Musaa ya di ñurumtu naan: «Kii moom bàkkaarkat yi lay neexool, di bokk ak ñoom lekk!»

3 Yeesu nag léeb leen lii, ne leen:

4 «Ana kan ci yeen mooy am téeméeri xar, réerle ci menn, te bàyyiwul ca àll ba juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent (99), ngir toppi ma réer, ba gis ko?

5 Bu ko gisee lay bég, teg ko ca mbagg ma, yóbbu kër ga.

6 Te bu àggee ca kër ga, xarit yaak dëkk ya lay woo, ne leen: "Kaayleen nu bége, sama xar ma réeroon, gis naa ko!"

7 «Maa leen wax ne leen, bu benn bàkkaarkat doŋŋ tuubee, noonu rekk lay doone mbégte fa asamaan, ba raw mbégte ma fay am, bu juróom ñeent fukk ak juróom ñeenti nit jubee, te soxlawuñoo tuub.

Jigéen bége na takkaayam lu feeñ

8 «Te it ana jan jigéen mooy am fukki libidoor, benn réer ca, te taalul ab làmp, buub néeg ba, seet a seet, ba gis ko?

9 Bu ko gisee, xarit yaak dëkk ya lay woo, ne leen: "Kaayleen nu bége, libidoor ba réeroon, gis naa ko."

10 Maa leen wax ne leen, noonu rekk lay doone mbégte fa malaakay Yàlla ya, bu benn bàkkaarkat doŋŋ tuubee.»

Baay bége na doomam ju feeñ

11 Yeesu neeti: «Nit a amoon ñaari doom yu góor.

12 Ka gën di ndaw ne baay ba: "Baay, jox ma cér bi ma yoon may

ci sunu alal." Ba loolu amee baay ba séddale leen alalam.
13 Ay fan yu néew gannaaw gi, ka gën di ndaw jaay léppam, daldi tukki réew mu sore, di topp bakkanam ba yàq fa alalam.
14 Gannaaw ba mu sànkee lépp, xiif bu metti dikkal réew ma, mu daldi tàmbalee ñàkk.
15 Ci kaw loolu mu dem, di surgawu ku cosaanoo ca réew mooma, kooku yebal ko ca ay toolam, muy sàmm ay mbaam-xuux.
16 Mu dem ba noon ngéeja lekk ca ñamu mbaam-xuux ya, fajeb xiifam, te kenn mayu ko ca.
17 Xel ma mujj délsi, mu ne: "Ñaata surga la sama baay am, seen lekk ne gàññ, man, ab xiif di ma rey fii!
18 Naa jóg, dem ca sama baay, ne ko: 'Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ la;
19 yeyootumaa tuddoo sax sa doom; léegi def ma ni ku bokk ci say surga.' "
20 «Mu jóg, ngir dellu kër baayam. Fu sore la ko baayam séene, muy dikk. Mu ñeewante ko, daw, laxasu ko, fóon ko.
21 Doom ja ne ko: "Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ la; yeyootumaa tuddoo sax sa doom."
22 Teewul baay ba ne ay surgaam: "Gaawleen indi mbubb mi gëna rafet, solal ko, te ngeen takkal ko ab jaaro ci loxoom, solal ko ay dàll.
23 Indileen sëlluw yafal wa, rey, nu lekk, te bànneexu;
24 ndax sama doom jii moo dee woon te dekki na, moo réeroon te feeñ na." Ñu daldi tàmbalee bànneexu.
25 «Loolaa nga fekk mag ja ca tool ya. Ba mag ja dikkee ba jub kër ga, ca la dégg po ma ak pecc ma.
26 Mu woo kenn ca xale ya, laaj ko lu xew.
27 Mu ne ko: "Sa rakk jaa délsi, sa baay rey sëlluw yar wa, ndax li mu délseek jàmm."
28 «Mag ja nag mer, nanguwula agsi, baayam génn, di ko soññ.
29 Mu àddu, ne baayam: "Seetal ñaata at laa la liggéeyal, sa ndigal, masuma koo moy, te man, masuloo maa may sax as tef su nu bégloo, maak samay xarit.
30 Sa doom jii dikk, gannaaw ba mu yàqee sa alal ci ay gànc, nga reyal ko sëlluw yafal wi!"
31 Mu ne ko: "Doom, yaw de naka jekk man nga nekkal, te mboolem lu ma am, yaa ko moom.
32 Waaye mbégte ak bànneex war na, ndax sa rakk jii moo dee woon te dekki na, moo réeroon te feeñ na!"»

16

Saytukat bu dëng def na ag muus

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Jenn waay ju am alal la woon, ñu boole ko ak ab saytukatam, ne ko day pasar-pasaree alalam.
2 Waa ja woo ko, ne ko: "Li ma la déggal, lu mu doon? Limal ma sag caytu, ndax dootoo ma mana saytul."
3 «Saytukat ba nag ne ca xelam: "Nu may def nag, gannaaw sama njaatigee ngi nangu caytu gi ci man? Dem gàbbi? Awma kàttanam. Yalwaani? Rus naa ko."
4 Gannaaw loolu mu ne "Xam naa ni may def, ba su ma ñàkkee sama liggéey it, dees na ma fat."
5 Mu daldi woolu kenn-kenn ña ameel njaatigeem bor. Kii ñëw, mu ne ko: "Ñaata nga ameel sama njaatige?"
6 Mu ne ko: "Téeméeri xàndiy diwu oliw." Mu ne ko: "Sa kayit a ngii, toogal gaaw te bind juróom fukk."
7 Kee, mu ne ko: "Yaw nag, ñaata nga ko ameel?" Mu ne ko: "Téeméeri saakuy pepp." Mu ne ko: "Sa kayit a ngii, bindal juróom ñett fukk."
8 Njaatige li nag naw saytukat bu njublaŋ boobu ca muus ga mu

defe. Ndax kat niti tey jii ñoo gëna muus doomi leer ñi, ci ni ñuy doxale seen digganteek seeni nawle.»

9 Yeesu teg ca ne: «Maa leen wax ne leen alalu àddina ji làmboo njubadi, sàkkooleen ko ay xarit, ngir bu alal ja jeexee, xarit yooya fat leen ca dal yu sax ya.

10 Ku màndu ci lu néew nag, màndu ci lu bare; ku jubadi ci lu néew it, jubadi ci lu bare.

11 Kon su ngeen mànduwul ci alalu àddina, alal ji dëgg, ana ku leen koy dénk?

12 Te su ngeen mànduwul ci alalu jàmbur, ana ku leen di dénk seen alalu bopp?

13 «Ab jaamu kër nag manula jaamu ñaari sang; day dëddu kii, sopp kee; mbaa mu fonk kii, cof kee. Manuleena jaamoondoo Yàlla ak alal.»

14 Farisen ñu bëgg xaalis ña nag dégg loolu Yeesu wax lépp, ba noppi di ko ñaawal.

15 Yeesu ne leen: «Yeen yeenay jub-jublu ci kanam nit ñi, waaye Yàlla xam na seen xol. Ndax li nit ñi gëna naw, lu seexluwu la fa Yàlla.

16 «Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi la woon ba kera ba Yaxya dikkee. Waaye ba mu dikkee lañu yégle nguurug Yàlla, ñépp di ci jéema dugge seen doole.

17 Waaye nag asamaan ak suuf raaf moo gëna yomb genn maaska rote ci mbindum yoonu Musaa.

Pase daganul

18 «Képp ku fase sa jabar, takk keneen, njaaloo nga; te ku jëkkëram fase, képp ku ko takk, njaaloo nga.

Aji texeedi sàkku na yërmande

19 «Jenn waay la woon ju bare alal, di sol yérey tànnéef yu rafet, di dunde lu neex bés bu set.

20 Ab baadoolo bu ñuy wax Lasaar nag farala tëdd ci buntu kër waa ji, yaram wa ne fureet aki góom,

21 te mu noon ngéeja fajeb xiifam lu ruuse ci ndabal boroom alal bi. Rax ci dolli xaj yiy dikk, di mar ay góomam.

22 «Ba baadoolo ba deewee, malaaka yi yóbbu ko ba ca wetu Ibraayma. Boroom alal ba itam dee, ñu rob ko.

23 Ci kaw loolu ñu dugal ko sawara. Ca biir mbugal mu tar ma la dawale bëtam, daldi séen fu sore Ibraayma ak Lasaar ci wetam.

24 Mu xaacu ne: “Maam Ibraayma, yërëm ma! Yebalal Lasaar, mu sëpp catal baaraamam ci ndox, dikk seralal ma sama làmmiñ, sawara sii metti na lool!”

25 Ibraayma ne ko: “Doom, fàttalikul ne, na nga séddoo woon sa bànneex ca àddina, noonu la Lasaar nekke woon aw tiis. Waaye fii nag moo neexle, yaw nga mitile.

26 Bu loolu yépp weesoo itam, sunu diggante ak yeen kàmb gu xóot a fi dox; moo tax ku bëgga jóge fii jëm ci yeen, mbaa mu jóge foofu jëmsi ci nun, du ko man.”

27 «Ci kaw loolu boroom alal ba ne: “Kon nag maam, ngalla yebalal Lasaar ca sama kër baay,

28 ndax sama juróomi rakk a nga fa. Na leen artu, ngir ñu baña ñëw ñoom itam ci bérebu mitit bii.”

29 Ibraayma ne ko: “Waaye ñoom am nañu yoonu Musaa, am nañu téerey yonent yi. Nañ leen déggal.”

30 Mu ne ko: “Loolu doyul, Maam Ibraayma, waaye su kenn bàyyikoo ci ñi dee, dem ba ca ñoom, dinañu tuub.”

31 Ibraayma nag ne ko: “Su ñu dégluwul Musaa, dégluwuñu yonent yi kay, ku dekki, bàyyikoo ci ñi dee sax du tax ñu gëm.”»

17

Bàkkaarloo nit aay na

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Ag fiir guy bàkkaarloo manula ñàkk, waaye wóoy ngalla ka koy lal.

2 Ñu takkoon doj wu réy ci
baatam, sànni ko biir géej moo gën
ci moom muy bàkkaarloo kenn ci
xale yii.
3 Wattuleen seen bopp.

Jéggalleen ku leen tuubal

«Bu la sa mbokk tooñee, yedd ko.
Bu tuubee, baal ko.
4 Su la tooñoon juróom ñaari yoon
ci bés bi, te walbatiku juróom ñaari
yoon, ne la: "Tuub naa ko," baal ko
rekk.»

Ngëm maye na kéemtaan

5 Ci kaw loolu ndaw ya ne Sang
bi: «Yokk nu ngëm.»
6 Sang bi ne leen: «Su ngeen
amee ci ngëm, lu tollu ni peppu
fuddën, ba ne garab gii: "Bud-
deekul, dem jëmbate ca géej ga," su
boobaa garab gi déggal leen.

Ab jaam du sàkku jaajëf

7 «Kan ci yeen la ab jaamam di
beyi mbaa mu sàmmi ba jóge tool,
dikk, mu ne ko: "Kaay, nu lekk"?
8 Xanaa kay da koy wax ne ko:
"Defaral sama reer, te takku, taajal
ma, ba ma lekk, naan, nga doora
lekk, naan."
9 Ndax la jaam ba jëfe ndigal a tax
sangam sant ko? Déedéet kay.
10 Yeen itam noonu. Bu ngeen
defee li ñu leen sant lépp ba noppi,
dangeena war ne: "Ay jaam rekk
lanu. Sunu warugar lanu def."»

Yeesu faj na fukki gaana

11 Ci biir yoon woowu Yeesu
jëmoon Yerusalem, ma nga jaare fa
Samari ak Galile digaloo.
12 Mu dem bay duggsi cib dëkk,
fukki gaana dikk, dajeek moom, ba
dànd ko, daldi taxaw. Ñu xaacu ne:
13 «Yeesu, Njaatige, yërëm nu!»
14 Yeesu nag gis leen, ne leen:
«Demleen seetluji seen yaram ca
sarxalkat ya.»

Ba ñuy dem ca sarxalkat ya lañu
wér, seen yaram set.

15 Kenn ci ñoom gis ne wér na,
daldi walbatiku, di xaacuy sàbbaal
Yàlla.
16 Mu dikk, ne gurub, dëpp jëëm
fa tànki Yeesu, sant ko. Waa ja nag
nitu Samari la woon.
17 Ba loolu amee Yeesu ne: «Xanaa
du fukk a wér? Juróom ñeent ña
nag, ana ñu?
18 Amu ci kenn ku ñëw, delloo
Yàlla njukkal ku dul doxandéem
bii!»
19 Yeesu nag ne ko: «Jógal dem; sa
ngëm faj na la.»

Nguurug Yàlla door na ba noppi

20 Farisen yi ñoo laajoon Yeesu,
ne ko: «Kañ la nguurug Yàlla di
dikk?» Mu ne leen: «Dikkug nguu-
rug Yàlla du àndak akum ceetaan.
21 Deesul ne it: "Xoolleen, mu
ngi!" mbaa: "Ma ngee!" Ndax kat
nguurug Yàlla mu ngi ci seen biir.»
22 Mu ne taalibe ya: «Ay jamonoo
ngi ñëw yu ngeen naa ngéejoo fekke
benn bés ci bési Doomu nit ki, te
dungeen ko fekke.
23 Te it, dees na leen ne: "Ma
ngee!" mbaa: "Mu ngii!" Buleen
dem, buleen ca topp.
24 Ndax ni melax di xuyye ci gii
wetu asamaan, ba ne ràññ ca gee,
noonu la Doomu nit kiy def keroog
bésam.
25 Waaye balaa booba fàww
Doomu nit ki am coono yu bare,
jànkoonteek diiŋatu niti tey jii.
26 «Noonee mu deme woon ca ja-
monoy Nóoyin, ni lay deme ca ja-
monoy Doomu nit ki.
27 Nit ñaa nga doon lekk aka
naan, di jël jabar aka séyi, ba
keroog bés ba Nóoyin duggee ca
gaal ga, mbënn ma dikk, sànk ñépp.
28 «Noonee itam la deme woon ca
jamonoy Lóot. Nit ñaa nga doon
lekk aka naan, di jënd aka jaay, di
jëmbat aka tabax.
29 Waaye bés ba Lóot génnee
Sodom, la tawub sawara ak
tamarax wàcce ci asamaan, sànk
ñépp.

30 Noonu doŋŋ lay deme, bés bu
Doomu nit kiy feeñ.
31 «Bésub keroog boobee, ku mu
fekk ci kaw am taax, te say ëf ne
ca biir kër ga, bul wàcc, di ko jëli. Te
ku mu fekk tool ba itam, bul dellu.
32 Fàttalikuleen jabaru Lóot ja!
33 Képp kuy wuta rawale sa
bakkan, yaay ñàkk sa bakkan,
waaye képp ku ñàkk sa bakkan,
yaay dund.
34 Maa leen ko wax: guddig
keroog ñaar ay bokk benn lal, kenn
ki, ñu yóbbu ko, ka ca des, ñu ba ko.
35-36 Ñaari jigéen di wolandoo,
kenn ki, ñu yóbbu ko, ka ca des, ñu
ba ko.»
37 Taalibe yi ne Yeesu: «Loolu fan
la, Sang bi?» Mu ne leen: «Fu médd
nekk, fa la tan yay daje.»

18

Saxoo ñaan wareef la

1 Yeesu dellu leen léeb lii, ngir
ñu wareefoo di sax ci ñaan te baña
xàddi.
2 Mu ne: «Ab àttekat la woon cib
dëkk; ragalul Yàlla, yégul nit.
3 Ab jëtun a nga woon ca dëkk
boobee. Daan na ñëw ca moom,
naan ko: "Àtte ma ak sama jote-
waale!"
4 Àttekat ba bañ na ay yoon,
waaye gannaaw gi mu ne ci xelam:
"Ragaluma Yàlla, yéguma nit,
5 waaye jigéen jii da maa lakkal;
naa ko àtte, bala moo dërr-dërri ba
mujj jekkali ma."»
6 Sang bi teg ca ne: «Jàngatleen li
àttekat bu bon bi wax.
7 Kon ndax Yàlla man naa baña
sàmm àqu tànnéefam ñi koy woo
wall guddi ak bëccëg, xanaa di leen
yeexe?
8 Maa leen ne, mooy sàmm seen
àq ci lu gaaw. Waaye bu Doomu nit
ki dikkee, mbaa dina fekk ngëm ci
kaw suuf?»

Ag njub, bu ko boroom gis

9 Yeesu léebati lii, ngir ñiy damoo
seenug njub, tey doyadal ñi ci des.
10 Mu ne: «Ñaari nit a ñaani woon
ca kër Yàlla ga. Kenn ki di ab
Farisen, ki ci des dib juutikat.
11 Farisen baa nga taxaw di
yelu, naan: "Yàlla, maa ngi lay
sante li ma melul ni ñeneen ñi
fees ak ŋàppaaral, diy njublaŋ aki
njaalookat, rawatina juutikat bii.
12 Maa ngi woor ñaari yoon, ayu
bés gu nekk, di joxe asaka benn
céru fukkeelu mboolem lu ma am."
13 «Juutikat ba moom, ma nga
taxaw fu sore, ñemewula siggi
sax, xool asamaan, xanaa di fëgg
dënnam te naan: "Éy Yàlla, yërëm
ma, man bàkkaarkat bi."»
14 Yeesu teg ca ne: «Maa ne leen,
kooku moo ñibbaale këram àtteb ku
jub, waaye du Farisen ba. Ndaxte
képp kuy réylu, dees na la toroxal,
waaye ki toroxlu lees di yékkati.»

Tuut-tànk am na cér

15 Doon nañu indil Yeesu ay tuut-
tànk sax, ngir mu teg leen ay lox-
oom. Taalibe ya gis loolu, di leen
jànni.
16 Yeesu nag woolu xale yi, ne:
«Bàyyileen xale yi, ñu ñëw fi man,
buleen leen aaye, ndax ñu mel ni
ñoom ñoo yelloo nguurug Yàlla.
17 Maa leen ko wax déy, képp ku
baña nangul nguurug Yàlla ni ab
xale, doo ca tàbbi mukk.»

Dëddu lépp, topp Yeesu jafe na

18 Kenn ci njiiti Yawut yi moo laa-
joon Yeesu, ne ko: «Kilifa gu baax bi,
ana lu may def ngir texe ba fàww?»
19 Yeesu ne ko: «Lu tax nga naa
ma ku baax ki? Kenn baaxul ku
moy Yàlla doŋŋ.
20 Xam nga ndigal yi: "Bul
njaaloo, bul bóom, bul sàcc, bul
seede lu dul dëgg, teralal sa ndey
ak sa baay."»
21 Mu ne ko: «Loolu lépp, ba may
ndaw laa ko dale sàmm ba tey.»
22 Yeesu dégg loolu, ne ko: «Lenn
rekk nga deseleeti. Mboolem loo
am, jaay ko, séddale ko néew-doole
yi. Su ko defee nga woomle fa

asamaan. Boo noppee, ñëwal topp ci man.»
23 Ba waa ji déggee loolu, am na tiis wu réy, ndax barele woon na lool.
24 Yeesu gis loolu, daldi ne: «Boroom alal tàbbi ci nguurug Yàlla, ndaw lu jafe!
25 Boroom alal tàbbi ci nguurug Yàlla de, giléem jaare bën-bënu puso moo ko gëna yomb.»
26 Ña cay dégg nag ne: «Ku mana mucc nag?»
27 Yeesu ne leen: «Li të nit, tëwul Yàlla.»
28 Piyeer daldi ne: «Nun de, noo ngii, dëddu la nu amoon, topp la.»
29 Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax dée, amul kenn kuy dëddu kër, mbaa jabar, mbaa mbokk, mbaa waajur, mbaa doom, ngir nguurug Yàlla,
30 te jotaatul lu ko ëpp ay yooni yoon, ci jamonoy tey jii, akug texe ba fàww, ëllëg.»

Yeesu baamooti na coono yi koy xaar
31 Yeesu nag yóbbu Fukk ñaak ñaar, wéetook ñoom, ne leen: «Noo ngii jëm Yerusalem, te mboolem lu yonent yi bindoon ci mbirum Doomu nit ki dina sotti.
32 Ndax dees na ko jébbal jàmbur ñi dul Yawut, dees na ko ñaawal, saaga ko, tifli ko.
33 Dinañu ko caw, rey ko; ba ca ñetteelu fan ba, mu dekki.»
34 Waaye taalibe ya, ñoom, xamuñu dara ci jooju wax, ndax mbóotu kàddug Yeesu gaa leen làqu, ba tax ñu umple la mu wax.

Yeesu faj na silmaxa
35 Ba Yeesu di jubsi dëkk ba ñuy wax Yeriko, ab silmaxaa nga toogoon ca peggu yoon wa, di yalwaan.
36 Silmaxa ba dégg mbooloo may romb, mu daldi laaj lu mu doon.
37 Ñu ne ko Yeesum Nasaret moo fa jaare.
38 Ci kaw loolu mu àddu ca kaw ne: «Yeesu, Sëtub Daawuda, yërëm ma!»
39 Ña jiitu femmu ko, ngir mu noppi. Teewul mu gëna xaacooti, ne: «Sëtub Daawuda, yërëm ma!»
40 Yeesu nag taxaw, ne ñu indil ko ko. Ba mu dikkee, mu laaj ko, ne ko:
41 «Ana loo bëgg ma defal la ko?» Mu ne ko: «Xanaa may gis, Sang bi.»
42 Yeesu ne ko: «Gisal! Sa ngëm faj na la.»
43 Ca saa sa muy gis, daldi topp ci Yeesu, di sàbbaal Yàlla. Mbooloo mépp gis loolu, di sant Yàlla.

19

Yeesu dal na ak bàkkaarkat ba
1 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca biir Yeriko, jaar ca biir dëkk ba, di dem.
2 Ndeke jenn waay a nga fa, di kilifag juutikat bu bare alal, ñu di ko wax Sase.
3 Mu bëgga gis nag kuy Yeesu, te mbooloo ma tax manu koo gis, ndax ndaama la woon.
4 Ci kaw loolu Sase daw, jiituji, daldi yéeg ci genn garab ca yoon woowu Yeesu wara jaare, ngir mu man koo gis.
5 Yeesu dikk ba tollu foofa, téen ne ko: «Sase, wàccal gaaw, ndax sa kër laa wara dali tey jii.»
6 Sase daldi wàcc gaaw, bége koo dalal lool.
7 Ñépp gis loolu, di ñurumtu naan bàkkaarkat bi la Yeesu dem këram, dal ak moom.
8 Sase nag taxaw ne Sang bi: «Sang bi, ma ne, sama genn-wàllu alal, jox naa ko néew-doole yi, te jépp alal ju lewul ju ma masa jëlal kenn, dinaa fey ñeentam.»
9 Yeesu ne ko: «Bés niki tey, mucc dikkal na kër gii, ndax waa jii kat ci askanu Ibraayma la bokk, moom itam.
10 Ndax Doomu nit ki, ñi réer la seetsi, ngir musal leen.»

Ndénkaane aw sas la

11 Naka la nit ña dégg loolu, Yeesu
léebati leen, ndax booba jege na
Yerusalem, te fekk na ñu foog ne
nguurug Yàlla day daldi teew ca saa
sa.
12 Moo tax mu ne: «Boroom juddu
bu réy la woon. Muy waaja dem
réew mu sore, ngir ñu fal ko fa
buur, mu doora ñibbisi.
13 Ci biir loolu mu woo fukki
surgaam, jox leen ku nekk benn
posetub wurus bu gànjare, ne leen:
“Liggéeyleen ci, ba ma ñibbisi.”
14 Waaye waa réewam ña dañu
koo bañoon. Ci gannaawam lañu
yónni ndaw, ne: “Kii, bëgguñu muy
sunu buur.”
15 «Gannaaw ba ñu ko falee buur,
ba mu délsi, daa woolu surga ya mu
joxoon wurus wa, ngir xam ñaata la
leen ca seen liggéey jural.
16 Kenn ka dikk, ne ko: “Sang bi,
sa poset ba jur na fukki poset.”
17 Mu ne ko: “Jaaraamaa, surga
bu baax bi. Gannaaw ci lu tuut nga
wóore nag, falul ci fukki dëkk.”
18 Keneen dikk, ne: “Sang bi, sa
poset ba indi na juróomi poset.”
19 Mu neeti kooka: “Yaw, falul ci
juróomi dëkk.”
20 Keneen dikk ne: “Sang bi,
sa poset baa ngii ma fasoon ciw
sekkit.
21 Dama laa ragal, ndaxte ku néeg
nga. Dangay foqati loo dénkaanewul
woon, di dajale loo jiwuloon.”
22 Mu ne ko: “Say wax laa lay
àttee, surga bu bon bi! Xamoon nga
ne nit ku néeg laa, di foqati lu ma
dénkaanewul woon, di dajale lu ma
jiwuloon.
23 Lu la tee woona dénkaaneji
sama alal ca dencukaay ba, ngir
bu ma dikkee jot ko, boole ca
tonoom?”
24 «Ci kaw loolu mu ne ña fa
taxawoon: “Nanguleen poset bi ci
moom, jox ko boroom fukki poset
yi.”
25 Ñu ne ko: “Sang bi, kee ngeek
fukki poset ba noppi!”
26 Mu ne: “Ma ne leen, képp ku
am, dees na ko dolli, waaye ku
amul, la mu am as néew sax, dees
na ko nangu.
27 Sama noon yooyu bëggul woon
ma doon seen buur nag, indileen
leen fii, te rendi leen ci sama
kanam.”»

Yeesu dugg na Yerusalem

28 Ba Yeesu waxee loolu ba
noppi, ca la jiitu, jëm Yerusalem.
29 Ba Yeesu dikkee ba jub dëkk ya
ñuy wax Betfase ak Betani, ca wetu
tund wa ñuy wax tundu Oliw ya,
dafa yebal ñaar ca taalibe ya,
30 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci
kanam. Bu ngeen agsee, dingeen
fa gis cumbur bu yeewe, bu kenn
masula war. Yiwileen ko, indi.
31 Bu ñu leen nee: “Lu tax ngeen
di ko yiwi?” ne leen: “Boroom bee
ko soxla.”»
32 Ba ndaw ya demee, na leen ko
Yeesu waxe lañu ko gise.
33 Naka lañuy yiwi cumbur ba, ay
boroomam ne leen: «Lu tax ngeen
di yiwi cumbur bi?»
34 Ñu ne: «Boroom bee ko soxla.»
35 Ñu indil Yeesu cumbur bi,
sànni seeni yére ca kawam, daldi ci
waral Yeesu*.
36 Naka la Yeesuy dem, nit ñi di
ko lalal seeni yére ca yoon wa.
37 Ba ñu jubsee Yerusalem, bay
wàcce ca mbartalum tundu Oliw
ya, mbooloom taalibe mépp la
mbégte jàpp, ñu tàmbalee sàbbaal
Yàlla ca kaw ndax kéemaan ya ñu
gis.
38 Ña nga naan:

«Na barke wàcc ci buur bi dikk ci
turu Boroom bi!
Jàmm fa asamaan; daraja fa béreb
ya gëna kawe!»

39 Yenn Farisen ya woon ca
mbooloo ma nag ne Yeesu: «Kilifa
gi, yeddal sa taalibe yi!»

* **19.35** ***cumbur:*** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu ñu leen di tuutal.

40 Mu ne: «Maa leen ko wax, su ñii
noppi woon, doj yi ñooy xaacu.»
41 Ba Yeesu jubsee ba séen dëkk
ba, jooy na ndax moom.
42 Mu ne: «Céy yaw itam, boo
xamoon bésub tey jii li lay may
jàmm! Waaye fii mu ne, làqu na say
gët.
43 Ay bés a ngi dikk ci sa kaw,
keroog say noon a lay gawe ab sëkk,
yéew la, tance la wet gu nekk.
44 Ñoo lay nappaaje ci suuf, yaak
say doom yi ci sa biir, te duñu
bàyyi doj ci kaw doj ci sa biir, ndax
ba sa bésub wall dikkee, yaa ko
ràññeewuloon.»

Yeesu jàngale na ca kër Yàlla ga

45 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca
kër Yàlla ga, daldi dàq ña fay jaaye.
46 Mu ne leen: «Bindees na ne:
“Sama kër gi, kërug ñaan la†,” waaye
yeen, moom ngeen def rawtub
sàcc!»
47 Yeesu nag di jàngale bés bu
nekk ca kër Yàlla ga. Ba mu ko de-
fee sarxalkat yu mag yaak firikati
yoonu Musaa ya, ñook njiiti xeet
wa, di ko fexee rey.
48 Waaye xamuñu nu ñuy def,
ndax ñépp a ko doon déglu, teewlu
ko lool.

20

Diiŋat nañu sañ-sañu Yeesu

1 Mu am bés bu Yeesu doon jàngal
askan wi ca kër Yàlla ga, di xamle
xibaaru jàmm bi. Sarxalkat yu mag
ya ak firikati yoonu Musaa ya ne
jalañ, ñook magi askan wa.
2 Ñu ne ko: «Wax nu, lii ngay def,
ci ban sañ-sañ nga koy defe, mbaa
kan moo la jox boobu sañ-sañ?»
3 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen
man itam lenn, waxleen ma,
4 sóobeb Yaxya ci ndox, ndax
asamaan la ndigal la bawoo, am ci
nit ñi la bawoo?»
5 Ñu diisoo ci seen biir, daldi
ne: «Su nu nee: “Asamaan la ndi-
gal la bawoo,” da naan lu tax kon
gëmuleen Yaxya?
6 Te su nu nee: “Ci nit ñi la ndigal
li bawoo,” mbooloo mépp a nuy
sànni ay xeer, ndax wóor na leen ne
Yaxya ab yonent la woon.»
7 Ñu daldi ne ko: «Xamunu fu mu
ko jële.»
8 Yeesu ne leen: «Kon man itam
duma leen wax ci ban sañ-sañ laay
defe lii.»

Beykat ya def nañu lu ëpp

9 Ci kaw loolu Yeesu léeb askan
wa lii, ne leen: «Jenn waay moo
jëmbatoon ab tóokëru reseñ, batale
ko ay beykat, daldi dem yoon wu
yàgg.
10 Ba tóokër ba ñoree, mu yebal ca
beykat ya ab surga, ngir ñu jox ko
wàllam ca meññeef ma. Beykat ya
dóor surga ba, ba noppi dàq ko, mu
dellu loxoy neen.
11 Mu dellu yónni beneen surga,
ñu dóor ko moom itam, toroxal ko,
dàq ko, mu dellu loxoy neen.
12 Mu dellooti yónni ñetteelu
surga, kooku it, ñu gaañ ko, sànni
ko ca biti.
13 «Boroom tóokër ba ne: “Nan
laay def nag? Naa yónni sama
doomu bopp ji ma sopp boog,
xanaa moom, dinañu ko rus!”
14 Teewul ba beykat ya gisee
doom ji, dañu ne ci seen biir: “Kii
mooy donn; nanleen ko rey, su ko
defee ndono li féeteek nun.”
15 Ba loolu amee ñu génne ko
tóokër ba, rey ko.»

«Ana nu boroom tóokër biy def
beykat yi nag?
16 Xanaa dikk, rey beykat yooyu,
dénk tóokëru reseñ ba ñeneen.» Nit
ña dégg loolu daldi ne: «Yàlla tere!»
17 Yeesu ne leen jàkk, daldi ne:
«Kon nag lii ñu bind, lu muy tekki?
“Doj wi tabaxkat yi beddi woon,
moo mujj di doju koñu tabax bi*.”

† **19.46** Seetal ci *Esayi* 56.7. * **20.17** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22.

18 Woowu doj, képp ku ci dal,
dammatoo, te ku mu dal, rajaxe
la.»
19 Firikati yoonu Musaa yaak
sarxalkat yu mag ya nag, ca saa
sa lañu doon fexee teg Yeesu loxo,
ndax xamoon nañu xéll ne ñoo
moom léeb woowu, waaye nit ña
lañu ragal.

Buur ak jagleem, Yàlla ak jagleem

20 Ba mu ko defee ñu bàyyi Yeesu
xel, daldi yebal ay yeerukat, sas
leen ñu yiw-yiwlu te di ko fiir ci
kaw kàddu ba jàpp ko, ngir jébbal ko
boroom dëkk bay boroom kilifteef
ga ak sañ-sañ ba.
21 Yeerukat ya dikk ne Yeesu:
«Kilifa gi, xam nanu ne njub ngay
wax, di ko jàngale. Te doo gënatle
itam, waaye ci kaw dëgg ngay
jàngalee yoonu Yàlla.
22 Ndax yoon maye na, nu fey
Buur Sesaar galag, am déet.»
23 Teewul Yeesu ràññee seen
pexe. Mu ne leen:
24 «Joxleen ma ab posetub dinaar,
ma gis. Nataal bi ak tur wi ci binde,
kuy boroom?» Ñu ne ko: «Sesaar.»
25 Mu ne leen: «Kon kay yëfi
Sesaar, joxleen ko Sesaar; te yëfi
Yàlla, ngeen jox ko Yàlla.»
26 Manuñu koo fiir ba jàppe ko
menn mbir ca kanam mbooloo
ma, xanaa waaru ca tontam, ba
wedam.

Sadusen ya fiirati nañu Yeesu

27 Ñenn ci Sadusen, yi weddi ne
dee-dekki am na, ñoo dikkoon ca
Yeesu. Ñu ne ko:
28 «Kilifa gi, Musaa da noo bindal
ne ku góor, su ku mu bokkal waa-
jur faatoo te amul ak jabaram
doom, na jël jabaram, ngir amal
mbokkam ma dee, kuutaay.
29 Léegi juróom ñaari góor ñu bokk
ndey ak baay la woon. Taaw ba
am jabar, gannaaw gi mu faatu, te
bàyyiwul doom.
30 Tofo ba,
31 ak ñaareelu tofo ba, ku ci nekk
donn na ndaw sa ca magam, ñu
topplantee ko noonu, ba juróom
ñaar ñépp dee te amuñu ca doom.
32 Gannaaw gi, ndaw sa it dee.
33 Ndaw si nag, keroog ndekkite
la, kan la ciy doon jabaram, gan-
naaw juróom ñaar ñépp a ko jëloon
jabar?»
34 Yeesu ne leen: «Ci àddina sii la
góor ñi ak jigéen ñi di séy.
35 Waaye ña ñu yeyale ndekkitel
ëllëg, yeyale leen bakkan ci àddina
siy ñëw, ñooñu, su boobaa, kenn du
ci am jabar mbaa jëkkër.
36 Dootuñu mana dee it, ndax niy
malaaka lañuy mel. Ay doomi Yàlla
lañuy doon, ndax da leen di fekk
dekki.
37 Te Musaa ci boppam xamle
na ne ñi dee dañuy dekki, na ko
téere indee ca mbirum ngarab sa†.
Mooy ba mu woowee Boroom bi:
“Yàllay Ibraayma, Yàllay Isaaxa,
Yàllay Yanqóoba.”
38 Kon moom du ñi dee lay seen
Yàlla, xanaa ñiy dund, ndax fa
moom, ñépp a ngi dund.»
39 Ci kaw loolu ñenn ca firikati
yoon ya àddu ne ko: «Dëgg nga wax,
Kilifa gi!»
40 Gannaaw loolu ñemeetuñu koo
laaj dara.

Almasi bi sët la, Sang la

41 Yeesu neeti leen: «Nees mana
waxe ne Almasi bi, sëtub Daawuda
la?
42 Daawuda ci boppam moo ne ci
téereb Taalifi cant:
“Boroom bi daa wax sama Sang:
‘Toogeel sama ndijoor,
43 ba ma def say noon sa
ndëggastal‡.’ ”
44 Gannaaw Daawudaa woowe Al-
masi bi “Sang bi,” nu mu nekke ab
sëtam?»
45 Yeesu nag wax ak ay taal-
ibeem, askan wépp di dégg. Mu ne:

† **20.37** Seetal ci *Mucc ga* 3.2-6. ‡ **20.43** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1.

46 «Moytuleen firikati yoonu
Musaa yi taamoo jaagar-jaagareek
seen mbubb yu réy, di sàkku
nuyoob wegeel ca pénc ma, ak
toogu yu kaname ca jàngu ya, ak
péetey teraanga ca bernde ya.
47 Ñooy saax-saaxee alalu jëtun ñi
tey ñaan ñaani ngistal yu dul jeex.
Ñooñu la seen mbugal di gëna tar.»

21

Sarax néew na te ëpp yool

1 Ci kaw loolu Yeesu xoolaat,
daldi gis boroom alal yi, ñuy dugal
seen sarax ca ndaal kër Yàlla ga.
2 Mu gis itam ab jëtun bu néew
doole, mu def ca ñaari poseti
xànjar*.
3 Yeesu ne: «Maa leen ko wax déy,
jëtun bu néew doole bii, ñii ñépp,
moo leen ëpple lu mu joxe.
4 Ndax ñii ñépp, la ñu woomle, ca
lañu sompe, sànni ci boyetu sarax
bii; waaye moom ci biir ag ñàkkam
la jël mboolem ab dundam, sànni
ci.»

Yerusalem tas, Doomu nit ki délsi

5 Mu am nag ay nit ñu doon wax
ca kër Yàlla ga, ak taaru doji tànnéef
ya, ak yeneen alali sarax ya ñu ko
rafetale. Yeesu itam ne leen:
6 «Lii ngeen gis nii, ay jant a ngi
ñëw yu fi doj dootul des ci kaw doj,
lépp ay tas.»
7 Ñu laaj ko ne ko: «Kilifa gi,
loolu kañ lay doon? Ak luy doonub
takk buy xamle ne looloo ngi waaja
dikk?»
8 Yeesu ne: «Moytuleen, ngir ñu
bañ leena nax, ndax ñu bareey
dikk, tuddoo sama tur, naan: "Man
a," te naan: "Waxtu wi jege na."
Buleen leen topp.
9 Bu ngeen déggee ay xare aki sal-
faañoo, buleen tiit, ndax fàww loolu
njëkka am. Waaye du doonagum
muj ga, ca saa sa.»
10 Mu neeti leen: «Aw xeet dina
jógal aw xeet, am réew jógal am
réew.
11 Ay yëngu-yënguy suuf yu réy
dina am, ay xiif aki mbas dikke fu
bare, te xew-xew yu raglu dina am,
ak firnde yu mag yu jóge asamaan.
12 Waaye laata loolu lépp, yeen,
dees na leen teg loxo, fitnaal leen,
jébbal leen kuréeli jàngu ya, tëj leen
kaso. Dees na leen yóbbu ci kanami
buur aki boroom dëkk ndax sama
tur,
13 ngir ngeen doxe ca yékkati
kàdduy seede.
14 Kon nag defleen bu baax ci
seen xel, ne waruleena waajal
kàddug layoo.
15 Ndax man maa leen di may
làmmiñ wuànd ak xel wu seen benn
noon dul mana dàq mbaa di ko
weddi.
16 Pexe mu leen jàpplu dina saba-
boo sax ci seeni waajur ak seen
doomi ndey ak seeni jegeñaale ak
seeni xarit, te dees na reylu ñenn ci
yeen.
17 Te it ñépp a leen di bañ ndax
sama tur.
18 Waaye sa genn kawar sax du
ruus.
19 Saxooleen muñ nag, daldi
mucc.
20 «Bu ngeen gisee gàngooru xare
gu gaw Yerusalem, su boobaa xam-
leen ne tasteem dëgmal na.
21 Su boobaa ña mu fekk ca di-
iwaanu Yude, nañu daw jëm kaw
tund ya; ñi ci biir dëkk bi, nañu daw
génn; te ña mu fekk ca tool ya, buñu
duggsi ci biir dëkk bi.
22 Ndax jamonoy mbugal lay
doon, ngir sottal mboolem lu ñu
bindoon.
23 Wóoy ngalla jigéeni wérul ña, ak
ñay nàmpal ca bés yooyu! Ndax tiis
wu réy lay doon ci réew mi ak am
sànj ci kaw askan wii.
24 Dinañu leen faate ñawkay saa-
mar, te dees na leen jàpp njaam,
yóbbu ci mboolem xeet yi. Te

* **21.2** Mooy posetub lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

jàmbur ñi dul Yawut ñooy dëggaate Yerusalem, ba kera àppu ñooñu dul Yawut di mat.
25 «Ay firnde dinañu feeñ ci jant bi ak weer wi ak biddiiw yi. Ci kaw suuf njàqare ak tiitaange mooy ñeel xeet yi ndax riirum géej gi ak gannax yi,
26 nit ñiy séentu li nara dikkal àddina, di xëm ndax tiitaange, nde dooley asamaan dina sàqi.
27 Su boobaa dees na gis Doomu nit ki di ñëw ciw niir,ànd ak manoore ak daraja ju réy.
28 Bu xew-xew yooyu tàmbalee sotti nag, taxawleen te siggi, ndax seenug njot dëgmal na.»
29 Ci kaw loolu Yeesu léeb leen ne leen: «Xoolleen garabu figg mbaa geneen garab.
30 Bu ngeen gisee mu jebbi, ca ngeen di xamal seen bopp ne nawet jubsi na ba noppi.
31 Bu ngeen gisee xew-xew yooyu sotti, noonu itam ngeen di xame ne nguurug Yàlla dëgmal na.
32 «Maa leen ko wax déy, niti tey jii† duñu wéy mukk, te loolu lépp sottiwul.
33 Asamaan ak suuf dina wees, waaye samay wax du wees mukk.
34 «Moytuleen naan gu ëpp ak màndite ak xalaati àddina wayadiloo leen, lu ko moy bés ba jekki dal ci seen kaw,
35 ndax ni mbaal di bettee, noonu la bés bay jekkee dal ci kaw mboolem ñi ci kaw suuf.
36 Teewluleen boog, tey ñaan saa su nekk, ba mana mucc ci mboolem looluy nara xew, ngir ngeen taxaw fi kanam Doomu nit ki.»
37 Bés bu nekk nag Yeesoo nga doon yendoo jàngale ca kër Yàlla ga, bu guddee mu fanaani ca kaw tund wa ñuy wax tundu Oliw ya.
38 Mbooloo mépp a daan jëlu, fekki ko ca kër Yàlla ga, ngir déglu ko.

† **21.32** ***niti tey jii:*** seetal ci *Màrk* 8.38.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu Mburu mu amul lawiir, te ñu di ko wax bésub Mucc, moo jubsi woon.
2 Ci biir loolu sarxalkat yu mag ya ak firikati yoonu Musaa ya di seet nu ñuy fexee ba rey Yeesu, waaye dañoo ragaloon nit ña.
3 Seytaane nag dugg Yuda mi ñuy woowe Iskaryo te mu bokkoon ca Fukk ñaak ñaar.
4 Yuda daldi diisooji ak sarxalkat yu mag ya ak kilifay wattukati kër Yàlla ga, ngir xam nan lay tege Yeesu ci seeni loxo.
5 Ñu am ca mbégte, digook moom, ngir jox ko xaalis.
6 Yuda nangu, di wut nag yoon wu mu jekkoo Yeesu, ba wor ko, fu mbooloo ma teewul.

Yeesu tàggoo na

7 Ci kaw loolu bésu màggalu Mburu mu amul lawiir agsi, ñu war caa rendi gàttub bésub Mucc.
8 Yeesu yebal Piyeer ak Yowaan ne leen: «Demleen, waajalal nu bésub Mucc bi, ba nu reeri.»
9 Ñu ne ko: «Foo bëgg nu waaje ko fa?»
10 Mu ne leen: «Bu ngeen di dugg ca dëkk ba rekk, dingeen dajeek waa ju yenu njaqas ndox. Toppleen ko ba ca biir kër ga mu jëm,
11 te ngeen ne boroom kër ga: "Kilifa gi nee: Ana néegu gan, fi may reere reeru bésub Mucc, maak samay taalibe?"
12 Kooku moo leen di won néegub kaw bu yaa bu ñu defar ba noppi. Foofa ngeen di waajale.»
13 Ba ñu demee, noonee leen ko Yeesu waxe, na lañu gise lépp. Ñu daldi waajal reeru bésub Mucc ba.
14 Ba waxtuw reer jotee, Yeesu toog ak ndaw ya,
15 ne leen: «Yàkkamti woon naa lool bokk ak yeen reeru bésub Mucc bii, bala maa tàbbi coono.

16 Ndax maa leen ko wax, dootuma ko reer mukk, ba keroog solos reer bi di sotti ca nguurug Yàlla.»
17 Ci kaw loolu mu jël ab kaas, yékkati kàddug cant, daldi ne: «Jëlleen kaas bii, te ngeen séddoo ko.
18 Ndax maa leen ko wax, gannaaw-si-tey dootuma naan ndoxum reseñ, ba kera nguurug Yàlla dikk.»
19 Gannaaw loolu mu jël mburu, yékkati kàddug cant, dagg, jox leen ko ne: «Lii moo di sama yaram wi ñu joxe ngir yeen. Deeleen def lii, di ma ko fàttalikoo.»
20 Kaas ba itam noonu la def ak moom gannaaw reer ba, ne leen: «Kaas bii mooy kóllëre gu yees gi fasoo ci sama deret ji nara tuuru ngir yeen.
21 Waaye nag ki may wor, loxoom a ngi ci ndab lii nu bokk.
22 Doomu nit ki dée, ni ñu ko dogale, noonu lay deme, waaye wóoy ngalla ki pexe mi ñu koy wore di jaare.»
23 Ci kaw loolu taalibe yi di laajante ci seen biir, kan ci ñoom moo nar jooju jëf.
24 Ab werante itam dikkal leen, ñuy xëccoo ci seen biir ku wara gëna kawe ci ñoom.
25 Yeesu nag ne leen: «Buuri xeeti àddina doole lañuy nguuroo ci seen kaw, teewul ñi leen di néewal doole, baaxekati nit ñi lañu leen di woowe.
26 Yeen nag bumu deme noonu ci seen biir. Ki gëna kawe ci yeen, na mel ni moo gën di ndaw, te njiit li, na mel ni ab surga.
27 Ki ñu taajal ndab li, ak surga bi ko taajal, ana ku ci gëna kawe? Xanaa du ki ñu taajal? Moonte man, ci seen biir laa tooge toogaayu surga!
28 Yeen nag yeenay ñi des ak man ci sama biir coono.
29 Man itam ni ma sama Baay dénke nguur, ni laa leen koy dénke.
30 Yeenay lekk aka naan ca sama ndab, ca sama nguur, te yeenay toog ci ay gàngune, di jiite fukki giiri bànni Israayil ak ñaar.»
31 Yeesu neeti: «Simoŋ, Simoŋ! Seytaane kat mu ngi sàkku ab sañ-sañ ngir man leena jéri ni am pepp.
32 Waaye man tinul naa la, ngir sa ngëm baña giim. Yaw nag boo waññikoo, nanga dooleel sa bokki gëmkat.»
33 Piyeer ne ko: «Sang bi, jekk naa ci ànd ak yaw kaso ak ci ànd ak yaw dee.»
34 Yeesu ne ko: «Piyeer, maa la ko wax, bala ganaar a sab tey jii, dinga jàmbu ñetti yoon, ne xamuloo ma.»
35 Yeesu neeti leen: «Ba ma leen yebalee te du dencukaayu xaalis, du mbuus, du carax yu ngeen yóbbaale, ndax ñàkk ngeen dara?» Ñu ne ko: «Déedéet.»
36 Mu ne leen: «Léegi nag képp ku am dencukaayu xaalis, na ko jël, ku am mbuus it, na ko jël; ku amul saamar, na jaay mbubbam, jënde saamar.
37 Ndax maa leen ko wax, li ñu bind ne, "Mook defkati mbon yi lañu boole ab àtte," fàww mu am ci man, te loolu jëm ci sama mbir mu ngi sottisi.»
38 Ñu ne ko: «Sang bi, ñaari saamar a ngi fi.» Mu ne leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

39 Ci kaw loolu Yeesu génn, jëm ca tundu Oliw ya, na mu ko baaxoo woon, taalibe ya topp ko.
40 Ba mu agsee ca béreb ba, da ne leen: «Ñaanleen, ngir baña tàbbi cig fiir.»
41 Ba loolu amee mu dànd leen lu tollook saanu xeer, daldi sukk, di ñaan.
42 Mu ne: «Baay, su dee sa coobare, bii kaas bu fees ak wextanu coono, ngalla teggil ma ko. Moona, bumuy sama coobare nag, waaye yaw, na sa coobare am.»
43 Malaaka mu bawoo asamaan daldi koy feeñu, dooleel ko.

44 Njàqare nag jàpp Yeesu, mu gënatee tënku ci kàdduy ñaanam, ba
aw ñaqam mujj mel ni lumbi deret,
di dal ci suuf.
45 Mu ñaan ba noppi, daldi jóg,
délsi ci taalibe yi, fekk leen ñuy
nelaw, sonn lool ndax aw tiis.
46 Mu ne leen: «Lu ngeen di
nelaw? Jógleen ñaan, ngir baña tàbbi
cig fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Naka la Yeesu di wax, daaneelagul, am mbooloo ne jimeet, ka
ñuy wax Yuda, di kenn ca Fukk ñaak
ñaar jiite leen. Yuda dikk ba ci
Yeesu, bëgg koo fóon.
48 Yeesu ne ko: «Yuda, fóon ngay
wore Doomu nit ki!»
49 Ñaànd ak Yeesu nag gis la ca
nara topp, ñu ne: «Sang bi, nu jame
saamar boog?»
50 Kenn ci ñoom daldi caw surgab
sarxalkat bu mag ba, njoof noppu
ndijooram.
51 Teewul Yeesu ne: «Bàyyileen,
na fi yem.» Mu laal noppu waa ja,
wéral ko.
52 Ba loolu amee Yeesu wax ak
ña ko jàppsi: sarxalkat yu mag ya
ak kilifay wattukati kër Yàlla ga ak
magi askan wa. Mu ne leen: «Mbete
dama di ab fippukat, ba ngeen
dikkey saamar aki njur.
53 Moona bés bu nekk, maak
yeen la woon ca kër Yàlla ga, te
teguleen ma loxo. Waaye seen
waxtu la léegi, bi kilifteefug lëndëm
ayee nii.»

Piyeer jàmbu na

54 Ba mu ko defee ñu jàpp Yeesu,
yóbbu ko ba ca kër sarxalkat bu
mag ba, Piyeer dànd fu sore, topp
ca.
55 Fekk na ñu taal sawara ca digg
ëtt ba, toog yéew sawara wa, Piyeer
dikk toog ca seen biir.
56 Ab surga bu jigéen nag gis ko,
mu toog fi kanam taal bi, mu ne
ko jàkk, ne: «Kii it ci la, moom la
àndaloon!»
57 Piyeer nag miim, ne: «Soxna si,
xawma kooku!»
58 Nes tuut keneen gis ko ne: «Yaw
it ci ñoom nga!» Piyeer ne ko: «Waa
jii, bokkuma ci ñoom!»
59 Ba ñu ca tegee lu mat waxtu,
keneen jaaraat ca wax ja ne: «Kii
kay wax-dëgg, moom la àndaloon,
nde waa Galile la.»
60 Teewul Piyeer ne ko: «Waa jii,
li ngay wax, xawma ko de!» Ca
saa sa, ganaar sab, te kàddug Piyeer
daanoogul sax.
61 Ci kaw loolu Sang bi geesu, ne
jàkk Piyeer, Piyeer fàttaliku la ko
Sang bi waxoon ne ko: «Bala ganaar
a sab tey jii, dina fekk nga jàmbu ma
ñetti yoon.»
62 Piyeer nag génn, di jooy jooy yu
metti.

Mitital nañu Yeesu

63 Ci kaw loolu ña jàpp Yeesu, di
ko ñaawal aka dóor.
64 Ñu muur kanam gi, naan ko:
«Yaw, waxal nu kàdduy waxyu
boog, ana ku la dóor?»
65 Yeneen saaga yu bare tifaar
nañu ko ko.

Yeesu taxaw na ca kuréelu àttekat ya

66 Ba bët setee kuréelu magi
askan wa ak sarxalkat yu mag
ya ak firikati yoonu Musaa ya,
ñépp daje. Ñu yóbbu Yeesu ca seen
kuréelu àtte ba.
67 Ñu ne ko: «Soo dee Almasi bi,
wax nu ko.» Mu ne leen: «Su ma
leen ko waxee, dungeen ma gëm.
68 Te su ma leen laajee, dungeen
tontu.
69 Waaye gannaaw-si-tey,
Doomu nit ki mooy toog ci ndijooru
Yàlla, Boroom Kàttan gi.»
70 Ñépp daldi ne: «Kon yaay
Doomu Yàlla?» Mu ne leen: «Yeena
waxal seen bopp ne man la.»
71 Ñu ne nag: «Lu nu doyeeti
seede, gannaaw nun ci sunu bopp
noo ko dégge ci gémmiñam!»

23

Yeesu janoo naak Pilaat ak Erodd

1 Gannaaw loolu mbooloo ma mépp jóg, daldi yóbbu Yeesu ca Pilaat.
2 Ñu tàmbali di ko sosal, naan: «Kii lanu fekk muy fàbbi askan wi, di aaye ku fey Sesaar galag, te naan moom ci boppam mooy Almasi bi, di buur.»
3 Pilaat laaj ko ne ko: «Yaw yaa di buurub Yawut yi?» Mu ne ko: «Yaa ko wax.»
4 Pilaat ne sarxalkat yu mag ya ak mbooloo ma: «Waa jii, gisuma ci moom genn tooñ.»
5 Teewul ñu gëna dëggal seeni wax, ne: «Mooy yékkati askan wi, ndax li muy jàngale ci mboolem réewum Yawut, dale ko ca Galile ba fii.»
6 Pilaat dégg loolu, daldi ne: «Waa jii waa Galile la?»
7 Ba mu wóoree Pilaat ne, ca diiwaan ba ca kilifteefu Erodd la Yeesu bokk, ca la ko yónnee Erodd, yemook Erodd itam nekk Yerusalem ca fan yooya.
8 Ba Erodd gisee Yeesu, bég na lool, ndax yàggoon na koo bëgga gis, ngir la mu déggoon ay mbiram, ba tax mu yaakaara teewe ay kéemaanam.
9 Mu laaj ko lu bare, Yeesu tontuwu ko.
10 Sarxalkat yu mag ya ak firikati yoonu Musaa yaa nga taxaw, di ko tuumaal ak doole.
11 Erodd aki dagam nag sewal Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw loolu mu solal ko mbubb mu yànj, delloo ko Pilaat.
12 Erodd ak Pilaat, bésub keroog ay xarit lañu, doonte ay noon lañu woon.
13 Ci kaw loolu Pilaat woo sarxalkat yu mag ya ak kilifa ya ak askan wa.
14 Mu ne leen: «Yeena ma indil waa jii, ne ma mooy lajjal askan wi. Man nag laaj naa ko ci seen kanam, waaye gisuma ci moom genn tooñ ci li ngeen ko tuumaal.
15 Erodd itam gisul lenn ci moom, ndax moo nu ko yónneewaat. Mu ngoog, waa jii deful lenn lu jar àtteb dee.
16-17 Kon nag dama koy dóorlu, yiwi ko*.»
18 Ñépp daldi xaacoondoo, ne: «Reyal kii te yiwil nu Barabas!»
19 Barabas nag ag fippu gu amoon ca dëkk ba, ak nit ku ñu fa bóomoon, moo waral ñu tëj ko kaso.
20 Pilaat namma bàyyi Yeesu, daldi waxaat ak mbooloo ma.
21 Teewul ñuy xaacu, naan: «Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant!»
22 Pilaat ne leen ñetteel bi yoon: «Ana lu bon lu kii def? Lenn lu jar dee, gisuma ko ci moom. Kon nag, dama koy dóorlu, yiwi ko.»
23 Ñu gënatee xaacu, di sàkku ñu daaj ko ci bant. Seen coow la mujj ko ëpp doole.
24 Ci kaw loolu Pilaat dogal ñu defal leen la ñu sàkku.
25 Mu yiwi ka ñu ko ñaanoon, te jëfi fippu ak nit ku ñu bóom taxoon ñu tëj ko kaso. Yeesu nag, mu teg ko ci seeni loxo, ngir ñu def ko lu leen neex.

Daaj nañu Yeesu ci bant

26 Ba ñuy yóbbu Yeesu, jenn waay ju dëkk Siren†, ñu di ko wax Simoŋ, moom lañu dajeel, mu jóge ca tool ya. Ñu gàdduloo ko bant ba ñuy daaje Yeesu, mu topp ca Yeesu.
27 Nit ñu bare nag topp ko, jigéen ñay yuuxu, di ko jooy.
28 Yeesu geesu leen, ne: «Yeen jigéeni Yerusalem, buleen ma jooy! Jooyleen seen bopp ak seeni doom.
29 Ay jant a ngi ñëw kat, dees na ca ne: "Ndokkalee jigéen ju tëlee am doom, masula jur, masula nàmpal!"
30 Su boobaa,

* **23.16-17** Am na ay kayit yu indi aaya bii: Booba fàww Pilaat bàyyil leen kenn ca bésu màggal ga.
† **23.26** ***Siren,*** ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaaru Afrig te féete Misra sowu.

“Nit ñee naan tund yu mag yi:
‘Daanuleen ci sunu kaw!’,
naan tund yu ndaw yi: ‘Suulleen nu‡!’ ”
31 Ndegam bant bu tooy lees di def
nii, ana nu bant bu wow di mujje?»
32 Yóbbaale nañu itam ñaari saay-
saay, ngir boole leen ak Yeesu, rey
leen.
33 Ba ñu agsee ca béreb, ba ñuy
wax Kaaŋu bopp§, fa lañu daaj
Yeesu ci bant, daajaale ñaari saay-
saay ya, kenn ca ndijooram, ka ca
des ca càmmoñam.
34 Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay,
baal leen, ndax li ñuy def, xamuñu
ko.» Ñu daldi tegoo bant ay yéreem,
ngir séddoo ko.
35 Mbooloo maa nga taxaw
di seetaan, kilifa ya ñoom di ko
kókkali, naan: «Moom day musle, na
musal boppam nag, ndegam mooy
Almasib Yàlla, ki Yàlla tànn!»
36 Takk-der ya it di ko ñaawal. Ñu
dikk, tàllal ko bineegar, ngir mu
naan.
37 Ñu ne ko: «Gannaaw yaa di buu-
rub Yawut yi, musalal sa bopp!»
38 Ñu bindal ko nag fa ko tiim,
mbind mii: «Kii mooy buurub
Yawut yi.»
39 Kenn ca saay-saay ya ñu
wékkoon ci bant, di ko saaga, naan
ko: «Xanaa du yaw yaay Almasi bi?
Wallul sa bopp te wallu nu!»
40 Moroom ma nag femmu ko, ne
ko: «Ragaloo sax Yàlla, te yaa ngi ci
menn mbugal mii?
41 Nun sax, lii jaadu na ci nun,
ndax sunu yoolu jëf lanu jot.
Waaye kii deful dara lu teggi
yoon!»
42 Mu teg ca ne: «Yeesu, boo délsee
ci sa nguur, fàttaliku ma!»
43 Yeesu ne ko: «Yaw laa ne déy,
bésub tey jii, man ngay nekkal fa
Àjjana.»

Yeesu saay na

44 Ba ñu demee ba tollu ci booru
fukki waxtu ak ñaar ca bëccëg, ag
lëndëm a wàcc ca réew ma mépp, ba
fukki waxtu ak juróom ca ngoon.
45 Naka la jant bi giim, ridob biir
néegu Yàlla ba xar ca digg ba.
46 Ci kaw loolu Yeesu àddu ca
kaw, ne: «Baay, jébbal naa la samag
noo!» Ba mu waxee loolu la dog.
47 Njiitu takk-der ba ko teewe
woon nag sàbbaal Yàlla, ne: «Ay-
layéwén, waa jii ku jub la.»
48 Ba loolu amee mboolem ña
fa daje woon di seetaan te teewe
loolu, ñépp dellu seeni kër, tey fëgg
seen dënn ndaxu tiis.
49 Mboolem xamey Yeesu, ak
jigéen ña ko toppe woon ca Galile,
ña nga dànd lu sore, di seetaan.

Rob nañu Yeesu

50 Ndeke jenn waay ju ñuy wax
Yuusufa, ma nga bokkoon ca
kuréelu àttekati Yawut ya. Ku baax,
ku jub la woon.
51 Kooku ànduloon ca àtteb kuréel
ga ak seen jëf jooju. Ma nga
cosaanoo woon dëkkub Yawut ba
ñuy wax Arimate, te moom itam,
nguurug Yàlla la doon séentu.
52 Moom moo dem ca Pilaat,
sàkku ci moom, mu jox ko néewub
Yeesu.
53 Gannaaw loolu mu wàccee ko
ca bant ba, sànge ko càngaayal lëe,
denc ko ci bàmmeel bu ñu yatt ciw
doj, te maseesu caa denc ab néew.
54 Bésub Waajal la woon, bésub
Noflaay bi ci topp di waaja taxaw.
55 Fekk na jigéen ña dale woona
ànd ak Yeesu ca Galile, ña nga topp
ca Yuusufa. Ñu gis bàmmeel ba, ak
na ñu ca dence néew ba.
56 Ba loolu amee ñu dellu, waajali
cuuraay ak diwu xeeñlu ngir néew
ba. Bésub Noflaay nag taxaw, ñu
dallu, ni ko yoon santaanee.

24

Yeesu Almasi bi dekki na

‡ **23.30** Seetal ci *Ose* 10.8.

§ **23.33** ***bérebu Kaaŋu bopp*** mooy tund wu nirook kaaŋu bopp.

1 Ca ëllëg sa, ca bésub dibéer, ba
jiitu ca ayu bésu Yawut ya, jigéen
ña jëlu dem ca bàmmeel ba, yóbbaale
cuuraay la ñu waajal.
2 Ñu agsi ca bàmmeel ba, fekk ñu
béraŋ doj wa uboon bunt ba, laf ko
ca wet ga.
3 Ñu dugg, fekkuñu fa néewub
Sang Yeesu.
4 Naka lañu nekke seenug
njaaxle ci loolu, ñaari góor ne
jimeet fa seen wet, sol yére yuy
melax.
5 Naka la leen tiitaange jàpp, ba
ñu sukk, dëpp seen jë fa suuf, ñu ne
leen: «Kiy dund, lu tax ngeen di ko
seet ci biir ñi dee?
6 Nekku fi; dekki na. Fàttalikuleen
la mu leen waxoon, ba mu
génnagulee Galile.
7 Da noon: "Fàww ñu teg Doomu
nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi, ñu
daaj ko ci bant, rey ko, ba ñetteelu
fanam, mu dekki."»
8 Booba lañu fàttaliku kàddug
Yeesu googu.
9 Ñu jóge ca bàmmeel ba, dem àgge
loolu lépp fukki taalibe yaak benn,
ak ña ca des ñépp.
10 Jigéen ña àgge loolu ndaw ya,
ñoo doon Maryaama ma dëkk Mag-
dala, ak Saan, ak Maryaama yaayu
Yanqóoba, ak itam ñeneen jigéen ñu
àndoon ak ñoom.
11 Teewul ñu def waxi jigéen ña ay
caaxaan, ba gëmuñu leen.
12 Piyeer nag jóg, daw, ba ca
bàmmeel ba. Mu sëgg, yër, gisul
lu dul càngaay la. Mu daldi ñibbi,
jaaxle lool ca mbir ma.

Yeesu feeñ na ca yoonu Emayus

13 Ndeke ca bés booba ñaar ca
taalibe yaa nga woon ca yoonu
dëkk ba ñuy wax Emayus, diggan-
teem ak Yerusalem wara tollu ci
fukki kilomet ak benn.
14 Ña ngay waxtaane mboolem
xew-xew yooyu.
15 Naka lañuy waxtaan aka di-
isoo, Yeesu ci boppam dab leen, ànd
ak ñoom.
16 Teewul seeni gët tëlee ràññee,
ba manuñu koo xàmmee.
17 Yeesu ne leen: «Lu ngeen di
waxtaane nii ci yoon wi?» Ñu daldi
taxaw, seen kanam lëndëm ndaxu
tiis.
18 Kenn ci ñoom, ku ñuy wax
Këlyopas ne ko: «Xanaa yaw rekk
de, yaa dal Yerusalem te umple li fi
xew fan yii?»
19 Yeesu ne leen: «Lu fi xew?»
Ñu ne ko: «Mbirum Yeesum
Nasaret. Mu doonoon ab yonent
bu manoorewu ci jëf ak ci kàddu,
Yàlla ak askan wépp seede.
20 Waaye sunu sarxalkat yu mag
ak sunuy njiit ñoo ko teg ciy loxo,
ngir ñu teg ko àtteb dee, daaj ko ci
bant.
21 Nun nag danoo yaakaaroon
ne mooy jotsi Israayil. Loolu lépp
teewul nu ngii ci ñetteelu fan ba, ba
mbir yooyu amee ba tey.
22 Ay jigéen ñu bokk ci nun nag
ñoo nu jaaxal. Ndax ñoo jëlu dem ca
bàmmeel ba,
23 waaye fekkuñu fa néewam. Ñu
dikk, ne ay malaakaa leen feeñu,
xamal leen ne Yeesoo ngi dund.
24 Ñenn ci sunuy àndandoo it
dem nañu ca bàmmeel ba, fekk ko
noonee ko jigéen ña waxe. Waaye
moom, gisuñu ko.»
25 Ci kaw loolu mu ne leen:
«Yeen daal, yeena ñàkk xel, yeena
naqarim xel, ndegam ba tey
gëmaguleen mboolem li yonent yi
xamle woon!
26 Xanaa du fàww Almasi bi daj
boobu coono, doora dugg ci teraan-
gaam?»
27 Mu tàmbalee nag ci Yonent Yàlla
Musaa, jaare ci yonent yépp, tekkil
leen mboolem lu Mbind mi indi ci
mbiram.
28 Naka lañuy jub dëkk, ba ñu jëm,
mu mel ni ku nara jubal yoonam.
29 Ñu daldi koy téye, ne ko: «Dalal
ak nun, ndax jant baa ngi so, léegi
mu guddi.»
Ba loolu amee mu dugg, dal ak
ñoom.

30 Ba reer jotee mu toog ak ñoom
ca ndab la, jël mburu ma, yékkati
kàddug cant, daldi dagg, jox leen.
31 Ca la seeni gët ubbiku, ñu
xàmmee ko. Moom nag, mu ne mes,
réer leen.
32 Ba loolu amee, ku nekk naan
sa moroom: «Ndax yéguloo woon
cawartey xol bu tooy, ba muy wax
ak nun ci yoon wi, di nu firil Mbind
mi?»
33 Ñaari taalibe ya daldi jóg
ca waxtu woowu tembe, dellu
Yerusalem, ca Fukk ñaak benn. Ñu
fekk leen ñu dajeek seeni àndandoo.
34 Ci kaw loolu ñu ne ñaar ña jóge
Emayus: «Ndeke Sang bi kay, dekki
na; feeñu na Simoŋ!»
35 Ñaari taalibe ya ñoom it, nettali
leen la xewoon ca yoon wa ak na
ñu xàmmee Yeesu, ba mu daggee
mburu ma.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

36 Ba ñaari taalibe ya di nettali
loolu, ca la Yeesu ci boppam ne
jimeet taxaw ci seen biir, ne leen:
«Jàmm seen!»
37 Tiitaange ju réy jàpp leen, ñu
foog ne njuuma lañu gis.
38 Yeesu nag ne leen: «Lu ngeen di
jaaxle, ak lu ngeen di xel ñaar nii?
39 Xoolleen samay loxo ak samay
tànk. Man la. Làmbleen ma, ba xam!
Njuuma amul suux, amuli yax, nii
ma ko ame, ngeen gis.»
40 Loolu la leen wax, daldi leen
won ay loxoom aki tànkam.
41 Taalibe ya nag boole mbég
akug jaaxle ba tax manuñu koo
gëm. Mu ne leen: «Lu ngeen fi am,
lu ñuy lekk?»
42 Ñu jox ko dogu jën wu ñu lakk.
43 Mu jël ko, lekk ci seen kanam.
44 Ci kaw loolu mu ne leen: «Lii
moo di kàddu ya ma leen waxoon
ba ma nekkee ak yeen. Noon naa
leen: mboolem li ñu bind ci samay
mbir ci yoonu Musaa, ak ci téerey
yonent yi, ak ci taalifi cant yi, fàww
lépp sotti.»
45 Ca la ubbee seen xel, ngir
Mbind mi leer leen.
46 Mu ne leen: «Nii lees binde, ne
fàww Almasi bi dee ci biir coono, ba
dekki ca ñetteelu fan ba;
47 te ciw turam, dees na dale ci
Yerusalem, yégal xeet yépp, tuubeel
gu jur njéggalug bàkkaar.
48 Loolu yeena ko seede.
49 Man ci sama bopp maa leen di
yónnee li sama Baay dige. Waaye
yeen toogleen ci dëkk bi, ba kera
ñu leen solee manoore ju bawoo fa
kaw.»

Yeesu tàggooti na

50 Gannaaw loolu Yeesu yóbbu
leen ca wetu Betani. Ci kaw loolu
mu yékkati ay loxoom, barkeel
leen.
51 Ba mu leen di barkeel, ca la
teqalikoo ak ñoom, ñu yéege ko
asamaan.
52 Ñoom nag, ñu sujjóotal ko, daldi
dellu Yerusalem, ànd ak mbég mu
réy.
53 Saa su nekk, ña nga woon ca
kër Yàlla ga foofa, di sant Yàlla.

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Yowaan

Yowaan kenn la woon ci taalibey Yeesu. Yowaan moo nettali juróom ñaari kéemaan yu Yeesu def, te muy lu wees ay kéemaan, maanaam ay firnde yu wone kan mooy Yeesu ak li ko Yàlla yónni ngir mu def ko ci àddina.

Ni ñu ko daaje ca bant ba, moo sottal liggéey bu mag bi ko Yàlla dénk, te liggéey bi mooy baaxe nit ñi réer, di leen jéggal. Li Yonent Yàlla Yaxya wax rekk, moom «mooy Xarum Yàlla, miy far bàkkaaru àddina» (1.29).

Ci tënk:

1.1-18 Kàddu gi moo ñëw ci àddina.
1.19-51 Yaxya yégle na ñëwug Yeesu, ba wonale ko ak taalibey Yeesu yu njëkk ya.
2.1—12.50 Yeesu wone na juróom ñaari firnde, jàngal na mbooloo.
13.1—19.42 Yeesoo ngii ci fanam yu mujj ci biir Yerusalem ak li ko wër.
20.1—21.25 Yeesu dekki na, ba feeñu ay taalibeem.

Almasi bi moo di Kàddu gi, di leer gi

1 Njàlbéen ga fekk na Kàddu gi nekk, te Kàddu gi ma nga woon ak Yàlla, te Kàddu gi Yàlla la woon.
2 Njàlbéen ga fekk na Kàddu gi nekk ak Yàlla.
3 Lépp ci Kàddu gi lañu ko sàkke. Sàkkeesul dara lu ñu sàkkewul ci moom.
4 Ci moom la dund nekk, te dund dig leer, ñeel nit ñi.
5 Leer moo feeñ ci biir lëndëm, te lëndëm gi manu koo man.
6 Am na nit ku Yàlla yebal, ñu di ko wax Yaxya.
7 Kooku moo dikke kàddug seede, ngir seede lu jëm ci leer gi, ngir ñépp gëme ciy waxam.
8 Du moom ci boppam moo doon leer gi, waaye seedeel leer gi moo ko taxa dikk.
9 Leer giy dëgg, tey leeral nit ñépp, moo dikk ci àddina.
10 Ci àddina la masa nekk, te àddina sàkkoo ci moom, waaye waa àddina xamuñu ko.
11 Ci ñoñam la ñëw, waaye ñoñam a ko dalalul.
12 Teewul mboolem ñi ko dalal, ba gëm ko, ñoom la may ñu yelloo doon doomi Yàlla.
13 Ñooñu du ci deret lañu sosoo, te it du ci coobarey nitu suuxu neen, mbaa ci coobarey góor lañu sosoo, waaye ci Yàlla lañu sosoo.
14 Kàddu gee sol aw suux, doon nit, màkkaanoo ci sunu biir, nu ne jàkk ci darajaam, darajay jenn Doom ji bawoo ci Baay bi, mat sëkk ci aw yiw akug dëgg.
15 Moom la Yaxya seedeel, di xaacu ne: «Kii laa noon leen: "Mooy dikk sama gannaaw waaye moo ma sut, nde moo jiitu sama juddu."»
16 Ci ag matam lanu tanqe nun ñépp, yiw ci kaw yiw.
17 Yoon wi indi ndigali Yàlla yi, ci gémmiñu Musaa lees ko joxee, waaye yiw wi ak dëgg gi, ci Yeesu Almasi bi la dikke.
18 Kenn masula gis Yàlla, waaye Yàlla miy Kenn te sës rëkk ci Baay bi, kooku mooy ki ko xamle.

Yaxya seedeel na Almasi bi

19 Lii nag moo di seedes Yaxya, ba njiiti Yawut ya yebalee fa moom ay sarxalkat aki Leween ñu jóge Yerusalem, dikk ne ko: «Yaw yaay kan?»
20 Yaxya dafa biral, bañula tontu, waaye daa biral ne: «Duma Almasi bi.»
21 Ñu ne ko: «Yaay kan nag? Yaa di Ilyaas?» Mu ne leen: «Duma Ilyaas.» Ñu ne ko: «Ndax yaa

di Yonent bi*?» Mu ne leen: «Déedéet.»
22 Ñu ne ko nag: «Wax nu yaay
kan, ba nu mana yóbbul tont ñi nu
yónni. Nga ne yaa di kan?»
23 Mu ne: «Man maa di baatu
kiy xaacu ci màndiŋ mi, naan:
“Nangeen xàll yoonu Boroom bi!”»
noonu ko Yonent Yàlla Esayi waxe
woon†.
24 Ay Farisen nag a nga woon ca
ña ñu yebal ca Yaxya.
25 Ñu laaj ko ne ko: «Ana kon looy
sóobe ci ndox, gannaaw doo Almasi
bi, doo Ilyaas, doo Yonent boobu?»
26 Yaxya ne leen: «Man de maa
ngi sóobe ci ndox, waaye nit a ngi
fii ci seen biir te xamuleen ko.
27 Kookooy ñëw sama gannaaw,
te buumi caraxam sax, man yey-
oowuma ko koo feccil.»
28 Lii ca Betani la xewe woon, ca
wàllaa dexu Yurdan, fa Yaxya daan
sóobe.

Yeesu moo di Xarum Yàlla

29 Ca ëllëg sa, ba Yaxya gisee
Yeesu di dikk wutsi ko, da ne:
«Kii mooy Xarum Yàlla, miy far
bàkkaaru àddina‡.
30 Kii laa noon leen: “Nit kiy ñëw
sama gannaaw moo ma sut, nde
moo jiitu sama juddu.”
31 Man ci sama bopp xàmmeewuma
ko woon, waaye xamal ko bànni
Israayil moo ma taxa dikk, di sóobe
ci ndox.»
32 Ci kaw loolu Yaxya seede
ne: «Maa gis Noowug Yàlla wàcce
asamaan, ni am pitax, toŋ ci
kawam.
33 Man nag xàmmeewuma ko
woon, waaye ki ma yebal ba may
sóobe ci ndox moo ma ne: “Ki
nga gis Noo gu Sell gi wàcc, toŋ ci
kawam, kooku mooy sóobe ci Noo
gu Sell gi.”
34 Maa gisal sama bopp te maa
seede ne kii moo di Doomu Yàlla.»

Lu jëm ci ñi njëkka topp Yeesu

35 Ca ëllëg sa Yaxya dellu taxaw,
mook ñaari taalibeem.
36 Naka la Yeesu di romb, Yaxya
ne ko jàkk, ne: «Kii moo di Xarum
Yàlla!»
37 Ñaari taalibe ya dégg la mu
wax, daldi topp ca Yeesu.
38 Yeesu ne gees, gis ñu topp ci
moom. Mu ne leen: «Lu ngeen
bëgg?» Ñu ne ko: «Rabbi,» muy firi
kilifa gi, «ana foo dal?»
39 Yeesu ne leen: «Kaayleen, gis.»
Ñu dem ba gis fa mu dal. Loola
yemook ñeenti waxtu ci ngoon. Ñu
daldi toog fa moom la des ca bëccëg
ba.
40 Ku ñuy wax Simoŋ Piyeer nag
moo bokk ndey ak baay ak Àndre,
miy kenn ca ñaar ña déggoon la
Yaxya wax, ba tax ñu topp Yeesu.
41 Simoŋ moomu Àndre bokkal, la
Àndre njëkka seeti, ne ko: «Gis nanu
Almasi bi,» muy firi Ki ñu fal§!
42 Mu yóbbu Simoŋ ba ca Yeesu.
Yeesu ne ko jàkk, ne ko: «Yaa di
Simoŋ, doomu Yowaan. Dees na la
woowe Sefas,» muy firi doj.

Yeesu woo na Filib ak Natanayel

43 Ca ëllëg sa Yeesu fas yéenee
dem Galile. Ci biir loolu mu daje ak
Filib. Yeesu ne ko: «Toppal ci man.»
44 Filib, Betsayda la dëkkoon,
dëkkub Àndre ak Piyeer.
45 Filib nag dem ba ca ku ñuy wax
Natanayel, ne ko: «Ki Musaa bind ci
téereb yoon wi, ki yonent yi bind ci
mbiram, gis nanu ko; Yeesu doomu
Yuusufa la, Nasaret la dëkk!»
46 Natanayel ne ko: «Mbaa lu baax
man naa jóge Nasaret yee?» Filib
ne ko: «Ñëwal gis.»
47 Ba Yeesu gisee Natanayel jëmsi
ca moom, wax na ca moom, ne:
«Nitu Israayil dëgg a ngii; gennug
caaxaan nekkul ci moom.»

* **1.21** ***Yonent bi:*** seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15, 18. † **1.23** Seetal ci *Esayi* 40.3. ‡ **1.29** Seetal ci *Esayi* 53.7-8; *1.Piyeer* 1.19. § **1.41** ***Ki ñu fal:*** moom lañuy wax Kirist itam ci làkku gereg.

48 Natanayel ne ko: «Foo ma
xame?» Mu ne ko: «Bala laa Filib
a woo, ba nga nekkee ca suufu figg
ga, laa la gis.»
49 Natanayel nag ne ko: «Kilifa gi,
yaa di Doomu Yàlla, yaa di buurub
Israayil!»
50 Yeesu ne ko: «Li ma ne la, gis
naa la ca suufu figg ga moo la taxa
gëm? Lu raw loolu ngay gis.»
51 Mu teg ca ne leen: «Maa leen ko
wax dée te muy lu wér, dingeen gis
asamaan ubbiku, malaakay Yàlla
yiy yéeg aka wàcce ci kaw Doomu
nit ki.»

2

Yeesu def na kéemaan ca Kana

1 Ca gannaaw ëllëg sa, ag céet
a amoon ca Kana ga ca diiwaanu
Galile. Yaayu Yeesu nag ma nga fa
woon.
2 Yeesu aki taalibeem itam, woo
woon nañu leen ca céet ga.
3 Ca biir bernde ja, biiñ ba dem
ba jeex. Yaayu Yeesu ne Yeesu: «Ñii
de, seen biiñ jeex na.»
4 Yeesu ne: «Soxna si, lu tax nga
di ma wax loolu? Sama waxtu* jotagul.»
5 Teewul yaayam ne surga ya:
«Lu mu leen wax, defleen ko.»
6 Juróom benni ndaayi doj yu ñu
yatt a nga fa woon, Yawut ya daan
ca jàppe; ndaa lu ci nekk mana def
juróom ñett fukk ba téeméeri liitar.
7 Yeesu ne surga ya: «Duyleen
ndaa yi ba mu fees.» Ñu duy ndaa
yi, ba mu rembat.
8 Yeesu ne leen: «Léegi tanqleen
ci, yót ko njiitu xew wi.» Ñu tanq,
yót ko.
9 Njiitu xew wa mos ndox ma,
ndeke soppaliku na biiñ. Xamul fu
biiñ ba jóge, teewul surga ya tanq
ndox ma, ñoom xam nañu ko. Njiit
la woo boroom séet ba, ne ko:
10 «Mboolem kuy xew, biiñ bu
neex lay njëkka joxe; bu nit ñi naa-
nee ba doyal, mu doora taaj bu
yemamaay. Yaw nag nga denc bu
neex bi ba nëgëni!»
11 Lii Yeesu moo ko def fa Kana
gu diiwaanu Galile, muy ndoorteli
firndeem. Ni la firndeele dara-
jaam, ba ay taalibeem gëm ko.
12 Gannaaw loolu la dem Kaper-
nawum, mook yaayam aki rakkam
aki taalibeem. Waaye tooguñu fa
fan yu bare.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

13 Màggalu Yawut gi ñuy wax
bésub Mucc moo jubsi woon. Yeesu
nag dem Yerusalem.
14 Ba mu agsee ca ëttu kër Yàlla
ga, ay jaaykati nag la fa fekk ak
jaaykati xar ak jaaykati pitax ak
weccikati xaalis yu toog.
15 Mu defar kàcciri gu mu ràbbe
ay buum, dàqe leen ko, génne kër
Yàlla ga, ñoom ñépp, ak xar yaak nag
ya. Ci biir loolu mu tasaare xaalisu
weccikat ya, dëpp taabal ya.
16 Jaaykati pitax ya, mu ne leen:
«Jëleleen fi lii! Buleen def sama kër
Baay, kërug jaayukaay!»
17 Taalibeem ya nag fàttaliku la ñu
bind ne: «Damaa xér ci sa kër gi, ba
jeex tàkk†.»
18 Ba loolu amee njiiti Yawut ya
ne ko: «Lii ngay def, jan firnde nga
nuy jox, ba sañ koo def?»
19 Yeesu ne leen: «Yàqleen kër
Yàlla gii, ma yékkatiwaat ko ci ñetti
fan.»
20 Yawut yi nag ne ko: «Kër Yàlla
gii ñu tabax ci ñeent fukki at ak
juróom benn, yaa koy yékkatiwaat ci
ñetti fan?»
21 Waaye Yeesu kër Yàlla ga mu
doon wax, yaramu boppam la
woon.
22 Gannaaw ba Yeesu deewee ba
dekki nag, la taalibeem ya fàttaliku

* **2.4** ***Sama waxtu:*** bu ko Yeesu waxee, dafa wax ci bésu deewam. Seetal ci Yowaan 17.1. Mi ngi xalaat ci li ko nara dal ngir mu nekk boroom këru mbooloom ñi ko gëm. Seetal ci *Efes* 3.25.
† **2.17** Seetal ci *Taalifi cant* 69.10.

loolu mu waxoon. Ñu daldi gëm li Mbind mi indi, ak kàddu ga Yeesu waxoon.

23 La Yeesu toog Yerusalem ca màggalu bésub Mucc, ñu baree ko gëm, ba ñu gisee firnde ya muy def.

24 Waaye Yeesu moom, taxul mu wóolu leen, ndax ñoom ñépp la xamoon,

25 te it soxlawul kenn xamal ko nit, ndax moom ci boppam xam na li ci nit.

3

Yeesu waar na waarekatub bànni Israayil

1 Am na nit ku bokkoon ca Farisen ya, ku ñuy wax Nikodem, di njiit ca Yawut ya.

2 Kooku moo dikk ag guddi ba ca Yeesu ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ab kilifa nga bu bawoo fa Yàlla, nde kenn manula def firnde yii ngay def, te du Yàllaa àndak moom.»

3 Yeesu ne ko: «Maa la ko wax dév ci lu wér, nit ki, su judduwaatul*, du mana gis nguurug Yàlla.»

4 Nikodem ne ko: «Ana nu nit di judduwaate te xasa dem bay mag? Daa mana duggaat ci biiru yaayam, ngir judduwaat?»

5 Yeesu ne ko: «Maa la ko wax dév ci lu wér, nit ki su juddoowul ci ndox ak ci Noowug Yàlla, du mana tàbbi ci nguurug Yàlla.

6 Lu juddoo ci nitu suuxu neen, nitu suux la, lu juddoo ci Noowug Yàlla nag, ag noo la.

7 Li ma la ne: "Fàww ngeen judduwaat," bumu la jaaxal.

8 Ngelaw fu ko neex lay gelawe; coowam ngay dégg, waaye xamuloo fu mu jóge, xamuloo fu mu jëm. Noonu la it ci képp ku juddoo ci Noowug Yàlla.»

9 Nikodem neeti ko: «Loolu nu mu mana ame?»

10 Yeesu ne ko: «Yaw ngay jàngalekat bu mag ci bànni Israayil te xamuloo loolu?

11 Maa la ko wax dév, ci lu wér; li nu xam, nu ngi koy wax; li nu gis, nu ngi koy seede, yeen kay yeena baña gëm li nu seede.

12 Gannaaw mbiri àddina laa leen wax, gëmuleen ko, su ma leen waxee mbiri asamaan, ana nu ngeen koy gëme?

13 Kenn masula yéeg fa asamaan ku moy ki wàcce asamaan, te mooy Doomu nit ki†.

14 Te itam noonee Musaa yékkatee woon jaan ja ca màndiŋ ma‡, fàww ñu yékkatee ni Doomu nit ki,

15 ngir képp ku ko gëm, texe ba fàww.»

16 Ndax Yàlla moo sopp àddina, ba joxe jenn Doomam ji, ngir képp ku ko gëm, texe ba fàww, te du sànku mukk.

17 Ndax kat Yàlla yebalul Doomam ci waa àddina ngir daan waa àddina, waaye musal waa àddina, mucc gu sottee ci Doomam, moo tax mu yebal ko.

18 Képp ku ko gëm, deesu la daan, waaye ku ko gëmul, daanees na ko ba noppi, ndax moo gëmul jenn Doomu Yàlla ji.

19 Àtteb daan bi nii la tëdde: leer moo dikkal àddina, waaye nit ñi la lëndëm gënal leer ndax seen jëf yu bon.

20 Képp kuy def jëf ju sew, day bañ ag leer te du dikk ci leer gi, ngir ragal ay jëfam feeñ.

21 Waaye kiy def liy dëgg, ci leer gi lay dikk, ngir mu leer nàññ ne déggal Yàlla la ko jëfe.

Yaxya nangu na ne Yeesu moo sut lépp

22 Gannaaw loolu Yeesu àndak ay taalibeem, dem diiwaanu Yude. Mu toog fa ak ñoom ab diir, di sóob nit ñi ci ndox.

---

* **3.3** ***judduwaat:*** ci làkku gereg, baat bi Yeesu wax mi ngi tekki «judduwaat» walla «juddoo ci kàttan gu jóge ci kaw». † **3.13** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 30.4. ‡ **3.14** Seetal ci *Màndiŋ ma* 21.9.

23 Ci biir loolu Yaxya itam di sóobe ci ndox ca Aynon, wetug Salim, ndax diiwaan bu bare ndox la woon. Nit ñi di ko fa fekk, mu di leen sóob ci ndox.
24 Booba tëjaguñu Yaxya kaso.
25 Werante nag am diggante ñenn ci taalibey Yaxya ak ab Yawut, ci mbirum setlu gi seen yoon laaj.
26 Ci kaw loolu ñu dikk ca Yaxya ne ko: «Kilifa gi, ka nga dajeeloon ca wàllaa dexu Yurdan, te nga seedeeloon ko ag kàddu, moom de ma ngay sóobe ci ndox, ñépp jëm ca moom!»
27 Yaxya ne leen: «Nit manula am lenn lu ko Yàlla joxul.
28 Yeen ci seen bopp, yeenay samay seede ne maa noon man duma Almasi bi, waaye dees maa yebal ngir ma jiitusi Almasi boobu.
29 Kiy séetal moo moom ab séetam. Waaye xaritu boroom séet bi day taxaw di ko déglu, bu déggee baatu boroom séet bi, bég. Mbég moomu nag laa moom, te mat na sëkk.
30 Moom mu gën di kawe, te man ma gën di suufe mooy li war.»
31 Ki jóge ci kaw moo féete ñépp kaw; ki jóge ci suuf nag, ci suuf la bokk, te mbiri suuf lay wax. Waaye ki jóge asamaan moo féete ñépp kaw.
32 La mu gis ak la mu dégg lay seede, waaye kenn du gëm kàddug seedeem.
33 Ku nangu kàddug seedeem nag yaa nangu ne Yàllaa wax dëgg.
34 Yàlla kat, ku mu yebal, kàddug Yàlla lay wax, ndax Yàlla du natt li mu koy nàddil cig Noowam.
35 Baay bi moo sopp Doom ji, te lépp la teg ciy loxoom.
36 Ku gëm Doom ji, yaay texe ba fàww; ku baña gëm Doom ji nag, doo gis googu texe, waaye sànjum Yàlla mooy dëkk ci sa kaw.

4

Yeesu feeñu na ndaw su dëkk Samari

1 Ba Yeesu yégee nag ne Farisen ya dañoo dégg ne Yeesu moo ëpp Yaxya taalibe yu muy tuubloo, di leen sóob ci ndox,
2 doonte du woon Yeesu ci boppam moo doon sóobe, waaye taalibey Yeesu la woon,
3 ca la jóge Yude, dellu diiwaanu Galile.
4 Woowu yoon nag, Samari la waroona jaare.
5 Ci kaw loolu mu dem ba agsi dëkkub Samari ba ñuy wax Sikar, ca wetu tool ba Yanqóoba mayoon doomam Yuusufa.
6 Foofa la teenub Yanqóoba nekkoon. Fekk na coonob tukki ba jàpp Yeesu. Mu toog ca wetu teen ba, waxtu wu xawa yemook digg bëccëg.
7 Senn ndawas Samari dikk, di rootsi. Yeesu ne ko: «May ma, ma naan.»
8 Booba ay taalibeem dem nañu dëkk ba, ngir jëndi lu ñu lekk.
9 Ndaw si ne ko: «Yaw miy Yawut, ana noo ma mana ñaane ndoxum naan, man, te may waa Samari?»

Ndax Yawut yi séquñu woon ak waa Samari lenn.
10 Yeesu nag ne ndaw si: «Soo xamoon mayu Yàlla, ak kan moo la ne may ma, ma naan, kon yaw yaa koy ñaan, mu may la ndox miy dundal.»
11 Ndaw si ne ko: «Sang bi, amuloo baag, te teen bi xóot na; ana fooy jële ndox miy dundal?
12 Dangaa sut sunu maam Yanqóoba, mi nu may teen bi, te naan ci, mooki doomam akug juram?»
13 Yeesu ne ko: «Ku naan ci miim ndox it, dina maraat,
14 waaye ku naan ci ndox mi ma koy may, man, du marati; ndox mi ma koy may, bëtu ndox lay doon ci moom, di ball, ngir dundug texe gu sax dàkk.»
15 Ndaw si ne ko: «Sang bi, may ma ci moomu ndox, ba duma

marati, mbaa may dikkati fii, di root.»
16 Yeesu ne ko: «Demal woowi sa jëkkër te ñëw.»
17 Ndaw si ne ko: «Awma jëkkër.» Yeesu ne ko: «Wax nga dëgg, amuloo jëkkër,
18 ndax juróomi jëkkër nga séyal, te ki nga am léegi du sa jëkkër. Kon dëgg nga wax.»
19 Ndaw si ne ko: «Sang bi, gis naa ne yaw ab yonent nga.
20 Nun nag, sunuy maam ca tund wee lañu daan jaamoo Yàlla, te yeen Yawut yi, yeena ne béreb ba jaamu Yàlla ware, ma nga ca Yerusalem.»
21 Yeesu ne ko: «Ndaw sile, lii ma lay wax, gëm ko: waxtoo ngi ñëw, du ci tund wii, te du Yerusalem lees di jaamoo Baay bi.
22 Yeen waa Samari, yeenay jaamu lu ngeen xamul. Nun Yawut yi, li nuy jaamu, xam nanu ko, ndax ag mucc, ci Yawut yi lay jóge.
23 Waaye waxtoo ngi ñëw, te léegi la; ci la jaamukat yi dëgg di jaamoo Baay bi xel ak dëgg, ndax ñu ni mel la Baay bi sàkku ñu jaamu ko.
24 Yàlla xel la*, kon ñi koy jaamu, xel ak dëgg lañu ko war di jaamoo.»
25 Ndaw si ne ko: «Xam naa ne Almasi baa ngi ñëw, moom lañu naan Ki ñu fal†, kooku bu dikkee, moo nuy leeralal lépp.»
26 Yeesu ne ko: «Man miy wax ak yaw, man la.»

Taalibey Yeesu ya délsi nañu

27 Cooca la taalibey Yeesu dikk, daldi jaaxle ca lañu ko fekk muy wax ak as ndaw, waaye kenn newu ko: «Loo soxla?» mbaa: «Lu tax ngay wax ak ndaw si?»
28 Ndaw sa nag wacc fa njaqam, dem ca dëkk ba, daldi ne nit ña:
29 «Kaayleen gis; nit a nga fee, wax na ma mboolem lu ma def! Kooku du Almasi beem?»
30 Ñu génne ca dëkk ba, wutsi Yeesu.
31 Ci biir loolu taalibe ya di ko soññ, naan ko: «Kilifa gi, lekkal.»
32 Teewul Yeesu ne leen: «Am naa ñam wu ma lekk, te woowu ñam, yeen xamuleen ko.»
33 Taalibe ya nag naan ca seen biir: «Ndax dees koo indil ag lekk?»
34 Yeesu ne leen: «Samaw ñam moo di jëfe coobarey ki ma yónni, ba sottal ab liggéeyam.
35 Du yeena naan: "Fii ak ñeenti weer ngóob taxaw"? Dégluleen, ma wax leen: dawalleen seen bët, xool tool yi, ñu ngi weex tàll, di xaar am ngóob.
36 Góobkat baa ngi feyeeku xaat, tey dajale meññeef mi ngir texe gu sax dàkk, ba jikat bi ak góobkat bi bokk bég.
37 Loolu lañu léeb te muy dëgg, ne: "Kenn ji, keneen góob."
38 Man maa leen yebal ngir ngeen góob fu ngeen ñaqul woon, yeen. Ñeneen a fa ñaq, ngeen dikk jariñoo seenu ñaq.»

Waa Samari ñu bare gëm nañu Yeesu

39 Dëkk boobu, niti Samari ñu baree fa gëm Yeesu, ndax kàddug ndaw sa seede woon ci Yeesu, ne: «Wax na ma mboolem lu ma def.»
40 Moo tax ba waa Samari dikkee ca Yeesu, dañu koo ñaan, ngir mu dal ak ñoom. Toog na fa ñaari fan.
41 Ci kaw loolu ñu gëna bare gëm ko ndax kàddoom.
42 Ñu wax ndaw sa nag ne ko: «Dootul li nga wax a nu taxa gëm, waaye nun noo déggal sunu bopp, ba gis ne kii moo di Musalkatub àddina bi.»

Yeesu faj na doomu dagu buur

43 Gannaaw ñaari fan yooyu la fa Yeesu jóge, jëm diiwaanu Galile,
44 ndax Yeesu ci boppam moo noon: «Ab yonent, réewu boppam, deesu ko fa nawe.»

* **4.24** ***Yàlla xel la:*** Kàddug Yàlla nee na, Yàlla xel la, leer la, cofeelu neen la. Seetal ci 1.Yowaan 2.4. † **4.25** ***Ki ñu fal:*** moom lañuy wax Kirist itam ci làkku gereg.

45 Ba mu agsee Galile, waa
Galile dalal nañu ko, ndax gis
nañu mboolem la mu defoon ca
Yerusalem, ca màggalu bésub Mucc
ba, ndax ñoom itam demoon nañu
ca màggal ga.

46 Ci kaw loolu mu délsi Kana gu
Galile, dëkk ba mu soppee woon
ndox ma biiñ. Amoon na fa ab
dagu buur bu doomam wopp ca
dëkk ba ñuy wax Kapernawum.

47 Ba mu déggee ne Yeesu jóge
na Yude, ba agsi Galile, dafa dem
ca moom, ñaan ko mu dikk, wéral
doomam, ndax booba ma ngay
waaja dee.

48 Yeesu ne ko: «Su ngeen gisul
ay firnde ak kéemaan daal, dungeen
gëm!»

49 Dagu buur bi ne ko: «Sang bi,
dikkal, bala sama doom a dee!»

50 Yeesu ne ko: «Demal, sa doom a
ngi dund.» Waa ja gëm kàddu ga ko
Yeesu wax, daldi dem.

51 Naka lay dellu këram, ay sur-
gaam gatandu ko, ne ko: «Sa doom
a ngi dund!»

52 Mu laaj leen wan waxtu la
tane, ñu ne ko: «Démb, ci benn
waxtu ci bëccëg, la tàngooru yaram
teqalikoo ak moom.»

53 Baay ba nag xam ne ca waxtu
woowa la ko Yeesu noon: «Sa doom
a ngi dund.» Ca la gëm Yeesu,
moom ak waa këram gépp.

54 Lii moo di ñaareelu firnde ba
Yeesu def ca Galile, gannaaw ba
mu jógee Yude.

5

Yeesu faj na ab jarag

1 Gannaaw loolu, ag màggal la
Yawut ya xewle woon, ba tax Yeesu
dem Yerusalem.

2 Ca Yerusalem nag, fa feggook
buntu dëkk ba ñu dippee buntu Xar
ya, ab déeg a nga fa woon, ñu di ko
woowe ci làkku yawut, Betesda, te
juróomi mbaar a nga fa woon.

3 Ci mbaar yooyu la jarag ju bare
daan tëdd; ay gumba, ay làggi aki
lafañ, di xaar ndox mi yëngu,

4 ndax am malaakam Boroom bi
lañu foogoon ne daan na fa wàcc
ci yenn bés, te bu ndox ma yëngoo,
jarag bu jiitu ca biir ndox ma, wopp
joo amoon, day wér ca saa sa.

5 Jenn waay a nga fa woon, fan-
weeri at ak juróom ñett la nekk ak
woppam.

6 Kooku la Yeesu gis mu tëdd, mu
xam ne yàgg na fa. Mu ne ko: «Ndax
bëgg ngaa wér?»

7 Jarag ji ne ko: «Sang bi, damaa
amul ku ma sóob ci ndox mi, bu
yëngoo. Bu ma cay jëm, keneen jiitu
ma, tàbbi ca.»

8 Yeesu ne ko: «Jógal, jël sa basaŋ
te dox.»

9 Mu wér ca saa sa, jël basaŋam,
daldi dox.

Bés booba bésub Noflaay la
woon.

10 Loolu nag tax njiiti Yawut ya
ne nit kay doora wér: «Tey bésub
Noflaay la, mayeesu la nga gàddu sa
basaŋ.»

11 Mu ne leen: «Ki ma wéral
moom moo ma ne: "Jël sa basaŋ
te dox."»

12 Ñu ne ko: «Ana nit ku la ne:
"Jël sa basaŋ te dox"?»

13 Waa ji nag xamul ka ko wéral
ku mu doon, te fekk na Yeesu dem
ba réer ca biir mbooloo mu bare
ma teew foofa.

14 Gannaaw loolu Yeesu dajeek
moom ca kër Yàlla ga, ne ko: «Ma ne,
léegi wér nga. Bul bàkkaarati nag,
bala laa lu ko yées di dikkal.»

Ab sañ-sañ ñeel na Doomu Yàlla ji

15 Ba loolu amee waa ja dem, ne
Yawut ya Yeesu moo ko wéral,

16 ba loolu tax Yawut ya di
bunduxataal Yeesu, ndax bésub
Noflaay ba mu ko defe.

17 Teewul Yeesu ne leen: «Sama
Baay a saxoo liggéey, man itam may
liggéey.»

18 Kàddu googu nag tax njiiti
Yawut yi gën koo wuta rey, ndax

du ndigalu bésub Noflaay bi mu xëtt doŋŋ, waaye itam la mu ne Yàlla mooy Baayam, di nawlante ak Yàlla.
19 Yeesu dellu ne leen: «Maa leen ko wax dée ci lu wér, Doom ji manula def dara ci jëmmu boppam, lu moy li mu gis Baay bi def ko, ndax lu mu def, loolu itam la Doom ji di def.
20 Baay bi moo sopp Doom ji, ba won ko lépp lu muy def, te jëf ju raw jii la koy won, ngir ngeen waaru,
21 ndax kat, ni Baay bi di dekkale ñi dee, dundal leen, noonu la Doom jiy dundale ku mu namma dundal.
22 Baay bi du àtte kenn; Doom ji la dénk àtte bi bépp,
23 ngir ñépp teral Doom ji, ni ñu terale Baay bi. Ku teralul Doom ji, teraloo Baay bi ko yónni.
24 «Maa leen ko wax dée ci lu wér, ku dégg sama kàddu ba gëm ki ma yónni, yaa texe ba fàww, te àtte ba, doo ca jaare, waaye bàyyikoo nga ci dee, tàbbi ci dund.
25 Maa leen ko wax dée ci lu wér, waxtu waa ngi ñëw, te léegi la; mooy waxtu wi ñi dee di dégg baatu Doomu Yàlla, te ñi ko dégg ñooy dundaat.
26 Ndax kat ni Baay bi jagoo dund ci jëmmu boppam, noonu la maye Doom ji mu jagoo dund ci jëmmu boppam,
27 te sañ-sañu amal àtte bi itam, moom la ko jox, ndax mooy Doomu nit ki.
28 «Bu leen ci dara jaaxal; waxtoo ngi ñëw wu mboolem ñi ci biir bàmmeel, di dégg baatam,
29 ba génn; ñi daan def lu baax añe ndekkitel dund, ñi daan def lu bon añe ndekkitel mbugal.
30 Man, manumaa def dara ci sama jëmmu bopp; ni ma dégge rekk laay àttee, te sama àtte jub na, nde sàkkuwuma sama coobarey bopp, xanaa coobarey ki ma yónni.

Sañ-sañu Yeesu am na ay firnde

31 «Su ma seedeelee sama bopp, sama kàddug seede wérul.
32 Keneen a ma seedeel, te xam naa ne dëgg la ma seedeel.
33 «Yeena yónnee ca Yaxya, Yaxya seede dëgg.
34 Man nag soxlawuma seedes nit; waaye dama leena wax lii ngir ngeen mucc.
35 Yaxya moo doon làmp buy tàkk, di leer, ngeen bége leeram ay fan.
36 «Waaye man ci sama bopp maa ngeek seede su raw si ma Yaxya seedeel, ndax liggéey yi ma Baay bi dénk, ngir ma sottal ko, liggéey yooyu may liggéey moo may seedeel ne Baay bi moo ma yebal.
37 Baay bi ma yónni, moom ci boppam seedeel na ma. Masuleena dégg baatam mbaa ngeen gis kanamam,
38 te kàddoom dëkkul ci seen xol, ndax ki mu yebal, ngeen gëmul.
39 Yeena ngi gëstu Mbind mi, ndax ci ngeen yaakaara ame texe gu sax dàkk, yooyu bind nag far seedeel ma,
40 te bëgguleena ñëw ci man, ba texe!
41 «Ngërëmal nit, sàkkuwuma ko.
42 Waaye yeen, xam naa leen; cofeelu Yàlla nekkul ci yeen.
43 Man, maa dikk ci sama turu Baay, te dalaluleen ma, waaye keneen ku dikk ci turu boppam, kooku ngeen di dalal.
44 Yeen, ngërëm, ci seen biir ngeen koy sàkkoonte, te sàkkuwuleen ngërëmal Yàlla miy kenn. Kon ana nu ngeen mana gëme?
45 «Buleen defe ne maa leen di boole ak Baay bi. Ki leen di boole mooy Musaa, mi ngeen yaakaar.
46 Bu ngeen gëmoon Musaa, gëm ma, nde moom, ci sama mbir la bind*.
47 Waaye su ngeen gëmul bindi Musaa, nu ngeen di gëme samay wax?»

* **5.46** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15.

6

Yeesu leel na mbooloo

1 Gannaaw loolu Yeesu jàll ca
wàllaa dexu Galile, ga ñuy wax
dexu Tiberyàdd itam.
2 Mbooloo mu bare topp ca
moom, ndax ñoo gis firnde ya mu
wérale jarag ya.
3 Yeesu yéeg ca kaw tund wa,
daldi toog foofa ak ay taalibeem.
4 Booba màggalu Yawut ga ñuy
wax bésub Mucc, jubsi na.
5 Yeesu dawal bëtam, gis mbooloo
mu réy mu dikk, jëm ca moom. Mu
ne Filib: «Fu nuy jële mburu mu nu
leen leele?»
6 Loolu nag da koo wax ngir
seetlu Filib, ndax moom ci boppam
xamoon na la mu nar.
7 Filib ne ko: «Peyug juróom ñetti
weer sax jëndul mburu mu leen
doy, ba kenn ku nekk ci ñoom am ci
ndog su tuut.»
8 Àndre, keneen ca taalibe ya,
te bokk ak Simoŋ Piyeer ndey ak
baay, ne ko:
9 «Ab xalee ngi fi de, am na
juróomi mburu* ak ñaari jën, waaye
loolu lu mu jariñ ñu tollu nii?»
10 Yeesu daldi ne: «Toogalleen nit
ñi.» Ñax mu baree nga woon ca
béreb booba. Góor ña nag toog,
seenub lim wara tollu ci juróomi
junni (5 000).
11 Yeesu jël mburu ya, yékkati
kàddug cant, daldi ko séddale ña fa
toog. Jën ya itam noonu, ñu lekk ba
doyal.
12 Ba ñu lekkee ba regg, Yeesu
ne taalibeem ya: «Dajaleleen desiti
mburu mi, ba dara du ci yàqu.»
13 Ñu dajale ba feesal fukki pañe
ak ñaar ci dogi juróomi mburu ya ñu
lekk ba desal.
14 Ba nit ña gisee firnde jooju
Yeesu def, dañu ne: «Kii daal,
dëgg-dëgg mooy Yonent bi dikk ci
àddina†!»
15 Yeesu nag gis ne dañoo nara
dikk, jàpp ko yóbbu, ngir fal ko
buur, mu daw dellu, moom kenn
ca tund wa.

Yeesu dox na ci kaw ndox

16 Ba jant sowee, taalibeem ya
dem ca tefes ga.
17 Ci kaw loolu ñu dugg gaal, ngir
jàll jëm Kapernawum, ndax booba
lëndëm na te Yeesu agseegul.
18 Dex ga nag yëngu lool, ndax
ngelaw lu jóg ak doole.
19 Ba taalibe ya joowee lu tollook
juróomi kilomet ba juróom benn,
Yeesu lañu séen, muy dox ca kaw
dex ga, jëm ca gaal ga, ñu daldi tiit.
20 Yeesu ne leen: «Man mii la,
buleen tiit!»
21 Ñu door koo nangoo dugal ca
gaal ga. Ci kaw loolu gaal ga teeri
ca saa sa, fa ñu jëm.
22 Ca ëllëg sa mbooloo ma des
ca geneen wàllaa dex ga, seetlu ne
genn gaal doŋŋ a fa nekkoon, te
Yeesu àndul woon ak taalibe ya ca
gaal ga ñu dugg, waaye taalibe ya
rekk a dem.
23 Gannaaw gi la yeneen gaal
jóge Tiberyàdd, teersi fa feggook
béreb ba nit ña lekke woon mburu
ma, gannaaw ba Sang bi yékkatee
kàddug cant.
24 Ba mbooloo ma gisee nag ne
Yeesu ak taalibe ya, kenn nekku fa,
gaal yooyu lañu dugg, dem seeti ko
Kapernawum.

Yeesu mooy ñamu dund

25 Ci kaw loolu ñu fekk Yeesu ca
geneen wàllaa dex ga, ne ko: «Kilifa
gi, kañ nga fi ñëw?»
26 Yeesu ne leen: «Maa leen ko
wax dëy ci lu wér, yeen du firnde
yi ngeen gis a tax ngeen di ma seet,
waaye mburu mi ngeen lekk ba
regg moo tax.
27 Ñam wuy yàqu, bumu leen taxa
liggéey; liggéeyalleen ñam wi sax,
ñam wiy texeel fàww, te Doomu nit
ki moo leen koy jox, ndax moom

* **6.9** ***mburu:*** mburu yu ndaw lañu, yu ñu defare sungufu lors. Moo doon lekku ñi néew doole.
† **6.14** ***Yonent bi:*** seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15.

la Yàlla màndargaal, ngir firndeel ne
moom la tànn.»
28 Ñu ne ko: «Ana lu nuy def, ba
jëfe jëf ji neex Yàlla?»
29 Yeesu ne leen: «Jëf ji neex Yàlla,
mooy ngeen gëm ki mu yebal.»
30 Ñu ne ko: «Jan firnde ngay def,
nu gis ba gëm la? Ana jëf joo nu
mana defal?
31 Sunuy maam de, mànn lañu
dunde ca màndiŋ ma, te noonu lañu
binde ne: "Peppum asamaan la
leen leel‡."»
32 Yeesu neeti leen: «Maa leen
ko wax dëy, ci lu wér, du Musaa
moo leen jox ñamu asamaan, sama
Baay la, te moo leen jox tey ñamu
asamaan dëgg.
33 Ndaxte ñamu Yàlla mooy ki
wàcce asamaan te kooku moo may
àddina ñu dund.»
34 Ñu ne ko nag: «Sang bi, dee nu
may saa su ne ci woowu ñam!»
35 Yeesu ne leen: «Man maay ñam
wiy joxe dund. Ku ñëw ci man, doo
xiif mukk; te ku ma gëm, doo mar
mukk.
36 Waaye wax naa leen ko; gis
ngeen ma, te taxul ngeen gëm!
37 Képp ku ma Baay bi jox dina
ñëw, te man, ku ñëw ci man, duma
ko dàq mukk.
38 Def sama coobarey bopp taxul
ma wàcce fa asamaan, waaye def
coobarey ki ma yónni moo tax.
39 Ki ma yónni nag, coobareem
moo di mboolem ñi mu ma jox,
buma ci ñàkk kenn, waaye naa leen
dekkal kera bés bu mujj ba.
40 Ndax sama coobarey Baay kat
moo di képp ku gis Doom ji te gëm
ko, na texe ba fàww, te maa koy
dekkal keroog bés bu mujj ba.»
41 Yawut ya nag di ñurumtoo
Yeesu, ndax la mu ne: «Man maay
ñam wi wàcce fa asamaan.»
42 Ñu naan: «Xanaa kii du Yeesu,
doomu Yuusufa? Nun, nu xam
baayam, xam ndeyam. Ana nu mu
mana waxe ne asamaan la jóge?»
43 Yeesu ne leen: «Baleen ñurumtu
bi ci seen biir.
44 Kenn manula ñëw ci man te
Baay bi ma yónni indiwu ko; te ku
ñëw ci man, maa koy dekkal kera
bés bu mujj ba.
45 Bindees na ci téerey yonent yi
ne: "Ñoom ñépp ay jànge ci Yàlla§."
Kon nag képp ku dégg Baay bi, ba
déggal àlluwaam, dina ñëw ci man.
46 Tekkiwul ne kenn mas naa gis
Baay bi. Xanaa ki bawoo fa Yàlla,
kookoo gis Baay bi.
47 Maa leen ko wax dëy, ci lu wér,
ku gëm, yaa texe ba fàww.
48 Man maay ñam wiy joxe dund.
49 Seeni maam a lekk mànn ca
màndiŋ ma, te dee nañu.
50 Waaye ñam wii mooy wi wàcce
fa asamaan, ngir ku ko lekk, du
dee.
51 Man maay ñam wiy dund te
wàcce fa asamaan. Ku lekk ci wii
ñam, mooy texe ba fàww. Ñam
woowu nag mooy samaw suux;
maa ko joxe, ngir àddina dund.»
52 Ci kaw loolu Yawut ya di wer-
ante werante wu tàng ci seen biir
naan: «Ana nu nu kii mana joxee
aw suuxam, nu lekk?»
53 Yeesu ne leen: «Maa leen ko
wax dëy ci lu wér, bu ngeen lekkul
ci suuxu Doomu nit ki, naan dere-
tam, amuleen dund ci seen jëmmi
bopp.
54 Képp ku lekk samaw suux,
naan sama deret, texe nga ba fàww,
te maa lay dekkal kera bés bu mujj
ba.
55 Ndaxte sama yaram mooy ñam
wi wóor, sama deret di naan gi
wóor.
56 Képp ku lekk sama suux, naan
sama deret, ci man lay dëkk, ma
dëkk ci moom.
57 Ni ma Baay biy dund yebale, te
may dund ndax moom, noonu la ki
ma lekk di dunde ndax man.
58 Woowu ñam mooy wi wàcce fa
asamaan; bokkul ak ñam wa seeni
maam lekkoon te teewuleena dee.

‡ **6.31** Seetal ci *Taalifi cant* 78.24; *Mucc ga* 16.

§ **6.45** Seetal ci *Esayi* 54.13.

Ku lekk wii ñam, yaay texe ba fàww.»
59 Baat yooyu la Yeesu wax, ba muy jàngale ca jàngub Yawut ba, ca Kapernawum.

Taalibey Yeesu yu bare xàcc nañu

60 Taalibey Yeesu yu bare, ba ñu déggee loolu, dañu ne: «Gii kàddooka jafe! Ana ku ko mana dégg?»
61 Yeesu nag yég ci boppam ne taalibeem yaa ngi ñurumtoo loolu. Mu ne leen: «Xanaa kàddu gii mbetteel la leen def?
62 Kon bés bu ngeen gisee Doomu nit kiy yéeg jëm fa mu njëkkoona nekk nag?
63 Noowug Yàlla mooy dundloo; nitu suuxu neen manul dara. Kàddu gi ma leen wax moo leen di jottali Noowug Yàlla giy taxa dund.
64 Waaye am na ñenn ñu bokk ci yeen, ñu gëmul.»

Ndax kat Yeesu xamoon na ca njàlbéen ñan ñooy ña gëmul woon, ak kan mooy ka koy wor.
65 Mu teg ca ne: «Looloo tax ma ne leen kenn manula ñëw ci man, te du Baay bi moo ko ko may.»
66 Booba la taalibeem yu bare dëpp, àndatuñu ak moom.
67 Yeesu nag ne fukki taalibe yaak ñaar: «Yeen itam bëgg ngeena dem am?»
68 Simoŋ Piyeer ne ko: «Sang bi, ci kan lanu jëm? Kàddu giy texeel fàww, yaa ko yor!
69 Nun gëm nanu te ràññee nanu ne yaa di Aji Sell ju Yàlla ji.»
70 Yeesu ne leen: «Xanaa du man maa leen tànn, yeen Fukk ak ñaar? Ndaxam kenn a ngi bokk ci yeen te ab seytaane la!»
71 Yuda doomu Simoŋ Iskaryo la doon wax, ndax mooy ka ko doon waaja wor, te ca Fukk ñaak ñaar la bokkoon.

7

Yeesu dem na ca màggalu Mbaar ya

1 Gannaaw loolu Yeesu diiwaanu Galile la doon wër. Bëggul woona doxe biir diiwaanu Yude, ndax njiiti Yawut ya ñoo ko doon wuta rey.
2 Ci biir loolu màggalu Yawut gi ñuy wax Mbaar yi, jubsi.
3 Rakki Yeesu yu góor ya ne Yeesu: «Jógeel fii te dem diiwaanu Yude, ngir say taalibe, ñoom itam, gis jaloore yi ngay def.
4 Kenn du jëfe biir kumpa tey wuta feeñ. Gannaaw yaay def yii jaloore, wonal sa bopp àddina,»
5 ndax booba ay rakkam sax gëmuñu ko woon.
6 Yeesu ne leen: «Sama waxtu jotagul; yeen nag, seen waxtu bopp, bés bu nekk la.
7 Àddina du leen mana bañ, waaye man la bañ, ndax maa koy seedeel ne ay jëfam dafa bon.
8 Yeen nag demleen màggal ga, man demuma ca màggal googu, ndax sama waxtu jotagul.»
9 Loolu la leen wax, daldi des ca Galile.
10 Teewul ba rakki Yeesu demee ca màggal ga, Yeesu itam dem na ca, waaye siiwalul aw yoonam, daanaka daa làqu.
11 Yawut ya nag di ko seet, naan: «Ana waa ji?»
12 Ci kaw loolu déeyoo bi ci mbiram bare ca mbooloo ma. Ñii naan: «Nit ku baax la.» Ñee naan: «Déedéet, day naxe.»
13 Waaye taxul kenn waxe mbiram ca kaw, ndax ragal njiiti Yawut ya.

Yeesu jàngale na ca màggal ga

14 Ba ñu demee ba ca diggu màggal ga, Yeesu dem ca kër Yàlla ga, di jàngale.
15 Yawut ya jaaxle, naan: «Kii nu mu ame bii xam-xam te jàngul?»
16 Yeesu daldi leen wax ne leen: «Li may jàngale, moomuma ko, ki ma yebal a ko moom.
17 Ku namma jëfe coobarey Yàlla, dina xam ndax li may jàngale ci

Yàlla la jóge, am ci sama coobarey bopp laay waxe.
18 Kiy wax ci coobarey boppam nag, darajay boppam lay sàkku, waaye ki bëgga fésal darajay ki ko yónni, kooku ku dëggu lay doon, te ag njubadi du nekk ci moom.
19 Xanaa du Musaa moo leen jox ndigali yoon wi? Ndaxam kenn ci yeen jëfewul yoon wi! Ana lu ngeen may wuta rey?»
20 Mbooloo ma ne ko: «Yaw rab a la jàpp! Ku lay wuta rey?»
21 Yeesu ne leen: «Jenn jaloore doŋŋ laa def, yeen ñépp ngeen waaru!
22 Ndigalu xarafal gi leen Musaa jox, doonte jógewul ci Musaa, waaye cay maam la ba tey, tax na ngeen di xarafale ci bésub Noflaay sax.
23 Gannaaw nit ay xaraf ci bésub Noflaay, ngir yoonu Musaa baña tebbiku, ana lu ngeen ma meree ndax nit ku ma wéral péŋŋ ci bésub Noflaay?
24 Bàyyileen di àttee li leen seen bët may, deeleen àttee dëgg.»

Ndax Yeesu mooy Almasi bi?

25 Ci kaw loolu ñenn ci waa Yerusalem naan: «Xanaa du kii lees di wuta rey?
26 Te mu ngii ne fàŋŋ di waare, te waxuñu ko dara. Xanaa sunu kilifa yi dañoo xam ne kii mooy Almasi bi?
27 Moonte kii, xam nanu fu mu bokk, te su Almasi bi dikkee, kenn du xam fu mu bokk.»
28 Ci kaw loolu Yeesu di jàngale ca kër Yàlla ga, daldi biral ne: «Kon xam ngeen ma, xam fi ma bokk? Ndaxam du ci sama coobarey bopp laa dikke, te ki ma yónni, ku wóor la. Yeen nag xamuleen ko.
29 Man maa ko xam, ndax ci moom laa bàyyikoo, te moom moo ma yebal.»
30 Ba mu ko defee ñu di ko wuta jàpp, waaye kenn tegu ko loxo, ndax waxtoom moo jotagul woon.
31 Teewul ñu bare ca mbooloo ma gëm ko, te naan: «Almasi bi sax, bu dikkee, ndax dina def firnde yu ëpp firnde yi nit kii def?»
32 Farisen ya dégg loola mbooloo may déeyoo ci mbirum Yeesu. Sarx-alkat yu mag ya ak Farisen ya daldi yebal ay wattukati kër Yàlla ga, ngir ñu jàppi ko.
33 Yeesu nag ne: «Diir bu gàtt laay toogaat ak yeen, doora dem ca ki ma yónni.
34 Dingeen ma seet, waaye dungeen ma gis; te man fa may nekk, yeen, dungeen fa mana dem.»
35 Yawut ya naan ca seen biir: «Kii fu muy waaja jëm, fu ñu ko dul gise? Xanaa ca Yawut ya dëkki ca jàmbur ña? Xanaa jàmbur ña lay jàngali?
36 Ak luy tekkitel kàddu gii mu wax, ne: "Dingeen ma seet, waaye dungeen ma gis; te man fa may nekk, yeen dungeen fa mana dem?"»
37 Bés ba mujj ca màggal ga nag moo ca gënoona màgg. Keroog la Yeesu taxaw, àddu ca kaw ne: «Ku mar, na ñëw ci man, naan;
38 ku ma gëm, ay dex ay balle cib dënnam, di wal ndox muy dund! Te noonu la ko Mbind mi indee.»
39 Booba Noowug Yàlla la doon wax, Noo ga gëmkati Yeesu doon waaja jot, te jotaguñu ko woon, ndax booba, Yeesoo tàbbeegul woon ci teraangaam.
40 Ba ñenn ca mbooloo ma déggee kàddu yooyu, dañu ne: «Aylayéwén kii mooy Yonent bi.»
41 Ñeneen naan: «Kii mooy Almasi bi!» Teewul mu am ñu naan: «Galile, nu fa Almasi biy jógee?
42 Du Mbind mi moo wax ne, Almasi bi ci xeetu Daawuda lay soqikoo, ca Betleyem, dëkk ba Daawuda fekk baax*?»
43 Féewaloo nag am ca mbooloo ma ndax Yeesu.

* **7.42** Seetal ci *Mise* 5.1; *Taalifi cant* 89.4-5.

44 Ñenn ca ñoom bëggoon nañu
koo jàpp, waaye kenn tegu ko loxo.

Njiiti Yawut yi gëmuñu Yeesu

45 Ba loolu amee wattukat ya
dellu ca sarxalkat yu mag ya ak
Farisen ya. Ñooñu ne leen: «Lu tax
indiwuleen ko?»
46 Wattukat ya ne leen: «Nit ma-
sula waxe ni kii!»
47 Farisen ya ne leen: «Kon yeen
itam nax nañu leen a?
48 Ndax yeena gis ci njiit yi mbaa
ci Farisen yi, kenn ku ko gëm?
49 Xanaa mbooloo mii xamul
yoonu Musaa, te ñu alku lañu!»
50 Nikodem bokk na ca Farisen
ya fa nekkoon, te demoon na seeti
Yeesu lu jiitu loolu. Mu ne leen:
51 «Sunuw yoon ndax dina daan
nit te njëkkeesu koo déglu, boole ci
xam lu mu def?»
52 Ñu ne ko: «Xanaa yaw itam ci
diiwaanu Galile nga bokk? Gëstul,
kon dinga xam ne Galile, ab yonent
du fa feeñe.»
53 Ba loolu amee ku nekk ñibbi
këram.

8

Jigéenu njaalookat mucc na ci ab daan

1 Yeesu moom, dem ca tundu
Oliw ya.
2 Ca ëllëg sa ca njël, mu dellu ca
kër Yàlla ga, ña fa nekk ñépp dikk,
mu toog, di leen jàngal.
3 Firikati yoonu Musaa ya ak
Farisen ya nag indi as ndaw su ñu
jàppoon ci njaaloo, taxawal ko ca
diggu mbooloo ma.
4 Ñu ne Yeesu: «Kilifa gi, ndaw sii,
dañu koo jàpp ci njaaloo.
5 Ci sunuw yoon nag, Musaa moo
santaane ne jigéen ñii, dees leen di
sànni ay xeer ba ñu dee. Yaw nag,
ana loo ciy wax?»
6 Kàddu googu dañu ko ko doon
seetloo, ba am lu ñu ko tiiñale.
Teewul Yeesu sëgg, di bind ak
baaraamam ci suuf.
7 Naka lañu ko toppe ay laaj, mu
siggi ne leen: «Ku masula bàkkaar
ci yeen, na njëkka sànni ndaw si
xeer.»
8 Ci kaw loolu mu sëggaat, di rëdd
ci suuf.
9 Ba nit ña déggee loolu, kenn-
kenn lañu rocceeku, ña gën di mag
jiitu. Yeesu doŋŋ a fa des, mook
ndaw sa fa taxaw.
10 Mu daldi siggi ne ko: «Ndaw
sii, ana nit ñi? Kenn joxu la ci sab
daan?»
11 Mu ne ko: «Kenn, Sang bi.»
Yeesu ne ko: «Man it duma la daan.
Demal, te bul bàkkaarati.»

Li Yeesuy wax mooy dëgg

12 Yeesu waxati leen ne leen:
«Man maay leeru àddina. Ku ma
topp doo dox cig lëndëm, waaye
leeru dund ngay am.»
13 Farisen ya ne ko: «Yaw yaa
seedeel sa bopp, kon li nga wax
wérul.»
14 Yeesu ne leen: «Maa seedeel
sama bopp, te teewul sama kàddug
seede di lu wér, ndax xam naa fa
ma bàyyikoo, xam fa ma jëm. Yeena
xamul fa ma bàyyikoo ak fa ma jëm.
15 Yeen, seen bindu suuxu neen
ngeen di àttee ab daan; man nag
duma àttee kenn ab daan.
16 Teewul nag, su ma dee àtte,
samab àtte dëgg lay doon, nde du
doon man doŋŋ, waaye maak Baay
bi ma yebal lay doon.
17 Te itam bindees na ci seenu
yoon ne seedes ñaari nit mooy li
wér*.
18 Man may kenn, seedeel sama
bopp, te Baay bi ma yónni itam
seedeel na ma.»
19 Ñu ne ko: «Kuy sa baay?» Yeesu
ne leen: «Xamuleen ma, xamuleen
sama Baay. Su ngeen ma xamoon,
xam ko, moom itam.»
20 Ba Yeesu di wax loolu, ma ngay
jàngale ca béreb ba ñuy denc xaalisu
sarax, ca kër Yàlla ga. Booba kenn
jàppu ko, ndax waxtoom a jotagul
woon.

* **8.17** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 19.15.

21 Yeesu neeti leen: «Man, maa
ngi dem; dingeen ma seet, waaye
seen bàkkaar ngeen di deewaale.
Man, fa ma jëm, yeen dungeen fa
mana dem.»
22 Yawut ya nag naan: «Xanaa day
xaruji? Ndax kat nee fa mu jëm,
dunu fa mana dem!»
23 Yeesu ne leen: «Yeen, fu su-
ufe fii ngeen bokk, waaye man
fa kaw laa bokk. Yeen, ci àddina
ngeen bokk, waaye man bokkuma
fi àddina sii.
24 Moo tax ma ne leen, seeni
bàkkaar ngeen di deewaale. Ndax
kat su ngeen gëmul ne maay Ki
nekk†, seeni bàkkaar ngeen di dee-
waale.»
25 Ñu ne ko: «Yaw yaay kan?»
Yeesu ne leen: «Xanaa ki ma leen
waxoon ca njàlbéen.
26 Am naa lu bare lu ma mana
wax ci yeen ak lu ma leen àttee.
Waaye ki ma yónni, ku dëggu la, te
man, li ma dégge ci moom doŋŋ
laay àgge àddina.»
27 Booba xamuñu ne ci Yàlla Baay
bi la leen di wax.
28 Yeesu nag ne leen: «Bu ngeen
yékkatee Doomu nit ki, dingeen
xam ne man maay Ki nekk‡, te
duma def dara ci sama wàllu bopp,
waaye li ma Baay bi jàngal rekk
laay wax.
29 Te it ki ma yónni moo àndak
man; bàyyiwu ma, ma wéet, ndax
man, li ko neex doŋŋ laay def.»
30 Ñu bare, ba ñu déggee Yeesu
muy wax loolu, ca lañu ko gëm.

Yeesu ŋàññ na waa kër Ibraayma

31 Yeesu moo waxoon Yawut yi
ko gëmoon ne leen: «Bu ngeen saxee
ci sama kàddu, samay taalibe dëgg
ngeen.
32 Su boobaa dingeen xam liy
dëgg, te dëgg gi moo leen di goreel.»
33 Ñu ne ko: «Nun askanu
Ibraayma lanu, masunoo doon
jaamu kenn. Kon ana loo nu naa
dees na nu goreel?»
34 Yeesu ne leen: «Maa leen ko
wax dëy ci lu wér, képp kuy bàkkaar,
ab jaamu bàkkaar la.
35 Te ab jaam bokkul ci kër gi ba
fàww, doom a bokk ci kër gi ba fàww.
36 Kon nag su leen Doom ji
goreelee, ngeen diy gor tigi.
37 Xam naa ne askanu Ibraayma
ngeen. Waaye yeena ngi may wuta
rey, ndax sama kàddu ngeen xa-
joowul.
38 Man, li ma gis ci sama Baay
laay wax, te yeen it li ngeen dégge
ci seen baay ngeen di def.»
39 Ñu ne ko: «Sunu baay
Ibraaymaa.» Yeesu ne leen: «Su
ngeen doon doomi Ibraayma, jëfi
Ibraayma ngeen di def.
40 Waaye tey yeena ngi may wuta
rey; man, nit ku leen àgge dëgg
gu mu dégge fa Yàlla. Loolu de
Ibraayma defu ko.
41 Yeen, seen jëfi baay ngeen di
def.» Ñu ne ko nag: «Nun de, dunu
doomi moykat, te benn baay doŋŋ
lanu am, muy Yàlla.»

Doomi Seytaane, jëfi Seytaane

42 Yeesu ne leen: «Su Yàlla doon
seen Baay, ngeen sopp ma, nde
man, fa moom laa bàyyikoo, dikk.
Dikkuma it ci sama coobarey bopp,
waaye moom moo ma yebal.
43 Lu waral xamuleen sama
wax? Dangeena manula dégg sama
kàddu.
44 Yeen ci seen baay Seytaane
ngeen bokk, te seen xemmemtéefi
baay ngeen namma def. Ca
njàlbéen la dale di ab bóomkat.
Masula taxaw ci dëgg, ndax dëgg a
nekkul ci moom. Buy fen, jikkoom
la topp, nde mooy fen-kat te di
baayu fen.
45 Man nag, dëgg laay wax, moo
tax gëmuleen ma.

† **8.24** ***maay Ki nekk*** mooy turu Yàlla, wi mu feeñal yonentam Musaa, te ëmb melow Yàlla wu sax. Seetal ci *Mucc ga* 3.14. ‡ **8.28** ***maay Ki nekk:*** seetal ci 8.24.

46 Kan ci yeen moo mana firndeel ne bàkkaar naa? Gannaaw dëgg laay wax nag, lu tax yeen, gëmuleen ma?
47 Ku bokk ci Yàlla, déglu ay kàddoom. Gannaaw dégguleen nag, bokkuleen ci Yàlla.»

Yeesu junj na darajaam

48 Yawut ya ne ko: «Xanaa yeyunu nag, ba nu nee nitu Samari nga, te aw rab a la jàpp?»
49 Yeesu ne leen: «Man de, aw rab jàppu ma; sama Baay laay teral, yeen ngeen di ma teddadil.
50 Man nag, sàkkuwuma sama darajay bopp, waaye am na ku ma koy sàkkul, te mooy àtte.
51 Maa leen ko wax déy, ci lu wér, ku sàmm sama kàddu, doo dee mukk.»
52 Yawut ya ne ko: «Léegi nag wóor nanu ne aw rab a la jàpp! Ibraayma dee, yonent yi dee, yaw nga naay: "Ku sàmm sama kàddu, doo dee mukk!"
53 Ndax yaw yaa gën sunu maam Ibraayma mi dee, te yonent yi itam dee? Koo teg sa bopp?»
54 Yeesu ne leen: «Su ma dee darajaal sama bopp, sama daraja amul solo. Sama Baay a may darajaal, ki ngeen ne mooy seen Yàlla.
55 Xamuleen ko nag; man maa ko xam. Su ma noon xawma ko, di fen-kat ni yeen. Waaye xam naa ko te kàddoom laay sàmm.
56 Seen baay Ibraayma bànneex bu réy la doon séentoo sama bés. Gis na ko it, ba am ci mbégte.»
57 Yawut ya ne ko: «Amaguloo juróom fukki at, te gis nga Ibraayma!»
58 Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax déy ci lu wér, balaa Ibraaymaa juddu, man maa nekk§.»
59 Ca lañu for xeer yu ñu ko sànnee, ngir rey ko. Teewul Yeesu làqu, ba génn kër Yàlla ga.

§ **8.58** Seetal ci 8.24.

9

Yeesu faj na gumbag judduwaale

1 Yeesu moo doon dem, ba gis jenn waay ju judduwaale gumba.
2 Taalibeem ya laaj ko ne ko: «Kilifa gi, ndax bàkkaaram a ko waral, walla bu waajuram, ba tax mu judduwaale gumba?»
3 Yeesu ne leen: «Du bàkkaaram, du bàkkaaru waajuram a tax. Da di liggéeyu Yàlla moo wara feeñe ci moom.
4 Danoo wara liggéey liggéeyu ki ma yónni ci bi muy bëccëg; bu guddee kenn du liggéey.
5 Li feek maa ngi ci àddina, maay leeru àddina.»
6 Loolu la Yeesu wax ba noppi, tifli fa suuf, tooyale ban ba lor wa, daldi diw bàq ba ca bëti gumba ga,
7 ne ko: «Demal sëlmuji ca bëtu ndoxu Silowe.» Silowe di firi Ki ñu yónni. Gumba ga sëlmuji, délsi di gis.
8 Dëkkandoom ya ak ña ko xame woon yalwaan, naan: «Xanaa du kii moo daan toog, di yalwaan?»
9 Ñii naan: «Moom la!» Ñee naan: «Déedéet, da koo niru rekk.» Waa ji ci boppam ne: «Man la de!»
10 Ñu ne ko: «Lu muri say bët?»
11 Mu ne leen: «Waa ji ñuy wax Yeesu moo tooyal ban, diw ko ci samay bët, ne ma: "Demal sëlmuji ca bëtu ndoxu Silowe." Ma dem sëlmuji, di gis.»
12 Ñu ne ko: «Ana waa ji?» Mu ne leen: «Xawma fu mu nekk.»

Ka gumba woon seedeel na Yeesu

13 Ba mu ko defee ñu yóbbu nit ka gumba woon ca Farisen ya.
14 Ndeke bésub Noflaay la Yeesu tooyaloon ban ba, ba muri bëti gumba ga.
15 Loolu nag tax Farisen ya ñoom it, laaj ko nan la wére bay gis. Mu ne leen: «Ban la tooyal, diw ko ci samay bët, ma sëlmu, di gis.»

16 Ñenn ca Farisen ña nag naan:
«Nit kii jógewul fa Yàlla,
ndax sàmmul bésub Noflaay.»
Ñeneen ña ne: «Nan la nitu neen kuy bàkkaar
mana defe yii firnde?»
Féewaloo daldi am ca seen biir.
17 Farisen ya dellu wax ak ka gumba woon, ne ko:
«Yaw, loo wax ci moom,
gannaaw yaw la muril say bët?»
Mu ne leen: «Ab yonent la.»
18 Njiiti Yawut ya nag gëmuñu woon ne waa ja daa gumba woon bay doora gis noonu.
Ñu daldi woolu waajuri ka gumba woon,
19 laaj leen ne leen:
«Kii mooy seen doom ji ngeen ne gumba la judduwaale?
Ana nu mu wére bay gis léegi?»
20 Waajur ya ne leen:
«Xam nanu daal ne kii sunu doom la,
te it gumba la judduwaale.
21 Waaye nu mu wére bay gis,
xamunu ko;
ki ko muril ay bëtam it, nun, xamunu ko.
Laajleen ko, magum jëmm la;
moom dina waxal boppam.»

22 Noonu waajuri waa ja waxe nag, ragal njiiti Yawut ya moo taxoon, ndax fekk na njiiti Yawut ya mànkoo ne képp ku seede ne Yeesu mooy Almasi bi, dees na ko dàqe ca jàngu ba.
23 Looloo waral waajur ya ne:
«Magum jëmm la, laajleen ko moom.»
24 Farisen ya dellu woo ka gumba woon, ne ko:
«Waxal sa digganteek Yàlla.
Nun xam nanu ne waa jooju nit kuy bàkkaar la.»
25 Mu ne:
«Su dee kuy bàkkaar de, xawma ci dara.
Lenn laa xam:
maa gumba woon, te léegi maa ngi gis.»
26 Ñu ne ko:
«Lu mu la defal?
Nu mu muree say bët?»
27 Mu ne leen:
«Wax naa leen ko ba noppi, yeena dégluwul.
Lu ngeen bëgg ci ma di ko waxaat?
Xanaa yeen itam dangeena bëgga doon ay taalibeem?»
28 Ñu daldi ko saaga ne ko:
«Yaw yaay taalibeb kii, waaye nun, taalibey Musaa lanu.
29 Nun xam nanu ne Musaa la Yàlla waxal, waaye kii, xamunu fu mu jóge.»
30 Waa ja ne leen:
«Loolu kay mooy li yéeme!
Yeen, xamuleen fu mu jóge, te mu muril ma samay bët!
31 Xam nanu ne kuy bàkkaar, Yàlla du ko déglu.
Waaye ki ragal Yàlla, tey jëfe coobareem, kooku lay déglu.
32 Ba àddina sosoo ba tey, maseesu la dégg ku muri bëti gumbag judduwaale.
33 Kon nit kii, su jógewul woon ca Yàlla, du mana def dara.»
34 Ñu ne ko:
«Ndax yaw mi fees ak bàkkaar, bi nga juddoo ba léegi, yaa nuy xaali?»
Ci kaw loolu ñu dàqe ko ca jàngu ba.

Cilmaxa dëgg, ci xol la

35 Ba Yeesu déggee ne dàq nañu waa ja gumba woon, dafa dem ba gis ko, ne ko:
«Yaw, ndax gëm nga Doomu nit ki?»
36 Waa ja ne ko:
«Kooku kan la, Sang bi, ma gëm ko.»
37 Yeesu ne ko:
«Gis nga ko; mooy kiy wax ak yaw.»
38 Mu ne ko:
«Gëm naa la, Sang bi,»
daldi koy sujjóotal.
39 Yeesu ne ko:
«Man, ab àttee ma taxa dikk ci àddina sii, ngir ñi dul gis di gis; ñiy gis, gumba.»
40 Ay Farisen yu taxawoon ca wetam dégg ca, ne ko:
«Xanaa nun it danoo gumba?»
41 Yeesu ne leen:
«Su ngeen gumba woon, dungeen am bàkkaar, waaye léegi bi ngeen naa yeena ngi gis, ci ngeen di saxe ci bàkkaar ba furr.

10

Yeesu nee ku jaare ci moom, mucc

1 «Maa leen ko wax déy ci lu wér, ku duggewul ci buntu wërmbalu

xar yi, xanaa mu yéege feneen, tëb, kooku ab sàcc la, ab saay-saay la.

2 Waaye ki dugge ci buntu wërmbal bi, kookooy sàmmub xar yi.

3 Kooku la wattukat biy ubbil, xar yi di déglu baatam. Mooy woo xari boppam ci seen tur, génne leen.

4 Bu génnee xaram yépp ba noppi, da leen di jiitu, ñu topp ci moom, ndax xàmmee nañu baatam.

5 Ab jàmbur nag, duñu ko topp mukk; dañu koy daw kay, ndax xàmmeewuñu baatub jàmbur.»

6 Léeb woowu la Yeesu léeb ci kanamu nit ñi, waaye ñoom xamuñu la mu leen wax.

7 Ci kaw loolu Yeesu neeti: «Maa leen ko wax déy ci lu wér, man maay buntu wërmbalu xar yi.

8 Mboolem ñi ma jiitu, ay sàcc aki saay-saay lañu, waaye xar yi dégluwuñu leen.

9 Man maay bunt bi; ku dugge ci man, dinga mucc, di dugg aka génn, di gis mbooy goo fore.

10 Ab sàcc moom, dara indiwu ko lu moy sàcc aka rey aka yàq. Man maa ñëw, ngir nit ñi dund dund gu naat.

11 «Man maay sàmm bi baax*. Sàmm bu baax, bakkanam lay joxe, jote ko ay xaram.

12 Kuy sàmmaan di feyeeku te dub sàmm, moomuli xar; bu séenee bukki buy dikk, day bàyyi xar ya, daw, bukki ba jàpp ca, tasaare la ca des.

13 Ab sàmmaan kuy feyeeku rekk la, xalaatul xar ya, moo tax muy daw.

14 «Man maay sàmm bi baax. Maa xam sama xari bopp, ñoom it ñu xam ma.

15 Noonu it laa xame Baay bi, Baay bi xame ma ni, te maay joxe sama bakkan, jote ko xar yi.

16 Am naa it yeneen xar yu bokkul ci bii wërmbal. Ñoom it fàww ma indi leen, te dinañu dégg sama baat. Su ko defee muy gennug coggal, di bennub sàmm.

17 Li tax Baay bi sopp ma, moo di sama bakkan laa joxe, ba man koo jëlaat.

18 Kenn du jële sama bakkan ci man; man maa koy joxeel sama bopp. Maa ko saña joxe, maa ko saña jëlaat, te loolu la ma sama Baay sant.»

19 Féewaloo nag amati ca Yawut ya, ndax kàddu yooyu.

20 Ñu bare ca ñoom naan: «Aw rab a ko jàpp! Dafa dof! Lu ngeen koy dégloo?»

21 Ña ca des naan: «Jii wax du waxi ku rab jàpp. Ndax aw rab man naa muri bëti gumba?»

Yawut ya gàntal nañu Yeesu

22 Bés ba ñuy baaxantal daloog kër Yàlla ga la woon ca Yerusalem, yemook jamonoy sedd.

23 Yeesoo nga doon doxantu ca kër Yàlla ga, ca mbaar ma ñuy wax Mbaarum Suleymaan.

24 Yawut ya yéew ko ne ko: «Loo deeti xaar ci dindil nu kumpa; su dee yaa di Almasi bi, wax nu lu leer!»

25 Yeesu ne leen: «Wax naa leen ko, yeena gëmul. Man, jëf ji may def ci sama turu Baay moo may seedeel.

26 Waaye yeen yeena gëmul, ndax bokkuleen ci samay xar.

27 Samay xar, sama baat lañuy déglu; maa leen xam, te man lañuy topp.

28 Man maa leen di texeel ba fàww; duñu sànku mukk, te kenn du leen foqatee ci sama loxo.

29 Sama Baay bi ma leen jox, moo gëna màgg lépp, te kenn manula foqatee lenn ci loxol Baay bi.

30 Man ak Baay bi benn lanu.»

31 Yawut ya nag foratiy xeer yu ñu ko sànni, ngir rey ko.

32 Yeesu ne leen: «Jëf ju baax ju bare laa def ci ndigalal Baay bi.

* **10.11** Seetal ci *Esekiyel* 34.15-16.

Ana ci yooyu jëf, jan ngeen ma nara sànnee ay xeer ba rey ma?»
33 Yawut ya ne ko: «Du jëf ju baax lanu lay sànneey xeer, ba rey la, waaye dangaa diir Yàlla mbagg. Yaw ngay nit doŋŋ te naan yaay Yàlla!»
34 Yeesu ne leen: «Xanaa bindeesul ci seen téereb yoon, kàddug Yàlla gii: "Dama ne ay yàlla ngeen†"?
35 Ndegam Yàlla moo woowe "yàlla" ñi kàddug Yàlla dikkal, te Mbindum kàddoom maneesu koo toxal,
36 kon man mi Yàlla beral boppam, yebal ma ci àddina, ana nu ngeen ma mana waxe ne: "Yaa diir Yàlla mbagg," ndax li ma ne maay Doomu Yàlla?
37 Su ma deful sama liggéeyu Baay, buleen ma gëm;
38 waaye gannaaw moom laay def, su ngeen ma gëmul sax, gëmleen boog jëf ji, ngir ngeen xam te ràññee ne Baay baa ngi ci man, te man it, maa ngi ci Baay bi.»
39 Ñu di ko jéematee jàpp nag, mu far rëcc leen.
40 Ci kaw loolu Yeesu jàllaat dexu Yurdan, daldi dem fa béreb ba Yaxya njëkkoon di sóobe nit ñi, mu dal foofa.
41 Ñu bare nag dikk, fekk ko fa, te naan: «Yaxya de wonewul jenn firnde, waaye mboolem lu mu wax ci kii, dëgg la.»
42 Ñu bare gëme ko foofa.

11

Lu jëm ci deewug Lasaar

1 Jenn waay a woppoon; ñu di ko wax Lasaar, di waa Betani, dëkkub Maryaama ak Màrt, ña mu bokkal ndey ak baay.
2 Maryaama mooy ki sotti woon Sang bi lajkoloñ, ba fompe ay tànkam kawaru boppam. Moom la Lasaar mi woppoon di càmmiñam.
3 Ñaari jigéeni Lasaar yooyu nag yónnee ca Yeesu ne ko: «Sang bi, sa soppe bi daa wopp.»
4 Yeesu dégg ca, ne: «Wopp jooju de du woppi dee, waaye darajay Yàlla lay feeñal, ba màggale ko Doomu Yàlla ji.»
5 Yeesu nag ku soppoon Màrt la, ak Maryaama ak Lasaar.
6 Teewul ba mu déggee ne daa wopp, toogaat na ñaari fan fa mu nekkoon.
7 Gannaaw loolu mu ne taalibe ya: «Nanu dellu Yude.»
8 Taalibe ya ne ko: «Kilifa gi, yàggul dara la la fa waa Yude doon wuta sànniy doj ngir rey la, nga di fa dellu?»
9 Yeesu ne leen: «Xanaa du bëccëg fukki waxtook ñaar la? Kuy doxe bëccëg, du fakkastalu, ndax leeru àddina sii muy gis.
10 Waaye kuy doxe guddi, mooy fakkastalu, ndax ag leer la dul am.»
11 Loolu la Yeesu wax, dal cay teg ne leen: «Sunu xarit Lasaar nelaw na, waaye maay dem ba yee ko.»
12 Taalibe ya ne ko: «Sang bi, su dee nelaw kay, dina mucc.»
13 Li Yeesu waxe noonu mooy Lasaar dee na, ñoom nag ñu foog ne da ne Lasaar day nelaw rekk.
14 Ca la leen Yeesu wax lu leer, ne leen: «Lasaar dee na.
15 Dee gi fekku ma fa, te loolu tax na maa bég ndax yeen, ngir dina tax ngeen gëm. Nanu ko seeti.»
16 Ci kaw loolu Tomaa mi ñuy wax Seex bi, ne bokki taalibeem: «Nanu dem nun itam, ngirànd ak moom dee!»

Yeesu mooy dekkal, di dundal

17 Ba Yeesu agsee, fekk na Lasaar am ñeenti fan ci biir bàmmeel.
18 Betani nag jegewoo na ak Yerusalem, te diggante bi yées na ñetti kilomet.
19 Yawut yu baree dikkoon këri Màrt ak Maryaama, ngir dëfal leen ci seen deewug càmmiñ.

† **10.34** Seetal ci *Taalifi cant* 82.6.

20 Ba Màrt yégee ne Yeesoo ngay ñëw, da koo gatanduji, te fekk na
Maryaama toog ca kër ga.
21 Màrt ne Yeesu: «Sang bi, soo fi
nekkoon de, sama càmmiñ du dee.
22 Waaye ba léegi sax, xam naa ne
loo ñaan Yàlla, Yàlla may la ko.»
23 Yeesu ne ko: «Sa càmmiñ dina
dekki.»
24 Màrt ne ko: «Xam naa ne dina
dekki kera ca ndekkitel bés bu mujj
ba.»
25 Yeesu ne ko: «Man maay
ndekkite li, maay dund gi; ku ma
gëm, soo deewee it, dinga dund.
26 Te képp kuy dund te gëm ma,
doo dee mukk. Ndax gëm nga
loolu?»
27 Mu ne ko: «Waaw, Sang bi. Man
gëm naa ne yaay Almasi bi, Doomu
Yàlla, ki ñëw ci àddina si.»
28 Loolu la Màrt wax, daldi
woowi Maryaama, ñaarook moom,
ne ko: «Kilifa gi ñëw na, ba di la
laaj.»
29 Maryaama dégg loolu, gaaw
jóg dem ca Yeesu.
30 Booba Yeesu agseegul ca biir
dëkk ba, waaye ma nga ba tey fa mu
daje woon ak Màrt.
31 Yawut ya nekk ak Maryaama
ca kër ga, di ko dëfal nag, gis ko na
mu nee bërét génn, ñu topp ko, defe
ne day jooyi ca bàmmeel ba.
32 Ba Maryaama agsee ba gis
Yeesu, da ne gurub cay tànkam ne
ko: «Sang bi, soo fi nekkoon de,
sama càmmiñ li du dee.»
33 Ba ko Yeesu gisee muy jooy,
Yawut ya mu àndal itam di jooy,
yaramam daw na, mu jàq.
34 Mu ne leen: «Fu ngeen ko
denc?» Ñu ne ko: «Kaay gis, Sang
bi.»
35 Yeesu nag jooy.
36 Yawut ya naan: «Gisleen rekk ni
mu ko bëgge!»
37 Teewul ñenn ca ñoom naan:
«Moom mi muri bëti gumba gi,
manul woona fexe itam ba kii du
dee?»
38 Naka la yaramu Yeesu dawati
lool, mu dem ba ca bàmmeel ba,
muy pax mu ñu yatt ciw doj, ube
pax mi aw doj.
39 Yeesu ne: «Dindileen doj wi!»
Màrt, jigéenu ki dee ne ko: «Sang bi,
fii nu tollu dina am xet, nde mu ngi
ci ñeenti fanam.»
40 Yeesu ne ko: «Xanaa waxuma
la ne soo gëmee, dinga gis màggug
Yàlla?»
41 Ñu dindi doj wa. Yeesu xool ca
kaw, daldi ne: «Baay, sant naa la,
ndax nangul nga ma.
42 Man nag xam naa ne saa su
nekk danga may nangul, waaye
mbooloo mi fi teew a ma taxa wax
loolu, ngir ñu gëm ne yaw yaa ma
yebal.»
43 Loolu la Yeesu wax, daldi
xaacu ca kaw, ne: «Lasaar, génnal!»
44 Néew bi génn ak càngaayam,
tànk yeek loxo yi lëmëse, kanam ga
muure. Yeesu ne leen: «Tekkileen
ko, bàyyi ko mu dem.»

Yawut yi jógal nañu Yeesu

45 Yawut yu bare ca ña ñëwoon
kër Maryaama, ba ñu gisee la Yeesu
def, ca lañu ko gëm.
46 Teewul ñenn ca ñoom dem ca
Farisen ya, ba nettali leen la Yeesu
def.
47 Sarxalkat yu mag ya ak
Farisen ya woo kuréelu àttekat ya,
ne leen: «Ana lu nuy def nag? Ndax
nit kii kat a ngi def firnde yu bare!
48 Su nu ko bàyyee nii, ñépp a koy
gëm, te kon kilifay Room dikk boole
sunu béreb bu sell bi ak sunuw
xeet, tas!»
49 Kenn ca ñoom nag ku ñuy wax
Kayif te doon sarxalkat bu mag ba
ca at mooma, ne leen: «Yeen, dan-
geena xamul dara.
50 Yeen gisuleen sax ne seen
njariñ moo di kenn nit doŋŋ dee-
wal ñépp, ba askan wépp baña bokk
sànku.»
51 Loolu du lu Kayif wax ci sa-
goom, la mu doon sarxalkat bu

mag ca at mooma, moo ko taxa jottali kàdduy waxyu yooyu mu biral, ne Yeesu mooy deewal xeet wi.

52 Te du xeet woowu doŋŋ la ko defal, waaye da koo def ngir itam dajale doomi Yàlla yi tasaaroo, ñu doon benn bopp.

53 Bésub keroog nag la njiiti Yawut yi dogu ci rey Yeesu.

54 Ci kaw loolu Yeesu jaareetul fu ñu koy gise ca Yawut ña, waaye fa la bàyyikoo, dem gox ba feggook màndiŋ ma, ca dëkk ba ñuy wax Efrayim. Foofa la toog aki taalibeem.

55 Bésub Mucc nag moo jubsi woon, di màggalu Yawut yi. Ci biir loolu ñu bare jóge ca dëkki kaw ga, jëm Yerusalem balaa bésu Mucc baa dikk, ngir setluji fa.

56 Ba mu ko defee ñuy seet Yeesu. Naka lañu taxaw ca kër Yàlla ga, di wax ca seen biir, naan: «Lu ngeen ci xalaat? Da dul ñëw ci màggal gi?»

57 Ci biir loolu sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya joxe ndigal ne képp ku xam fu Yeesu nekk, na ko xamle, ngir ñu jàpp ko.

12

Maryaama teral na Yeesu

1 Ba màggalu bésub Mucc desee juróom benni fan, ca la Yeesu dikk ba Betani, dëkkub Lasaar ma mu dekkal.

2 Ñu toggal fa Yeesu ab reer. Màrt moo taaj, Lasaar di kenn ca ña bokk ak Yeesu ndab.

3 Maryaama nag indi genn wàllu liitaru nàrd, diwu nàrd gu xeeñ lu neex te raxul te jafe njëg lool, sotti ko ca tànki Yeesu, daldi fomp tànk ya ak kawaru boppam. Kër ga gépp ne bann ak xetu diw ga.

4 Teewul Yuda Iskaryo miy kenn ci taalibeem te doon ko waaja wor, daldi ne:

5 «Ana lu waral jaayeesul lajkoloñ jii lu tollook ñetti téeméeri poseti xaalis*, ngir jox ko néew-doole yi?»

6 Ba Yuda Iskaryo di wax loolu nag, du néew-doole yi lay xalaat, waaye ab sàcc la woon; dencub taalibe ya la yoroon, di yulli lu ñu ca def.

7 Teewul Yeesu ne ko: «Bàyyil Maryaama! Bés ba ñu may rob la fàggul lajkoloñ jii.

8 Néew-doole yi, dingeen ci am ñu nekk ak yeen ba fàww, waaye man amuleen ma ba fàww.»

9 Mbooloom Yawut mu réy a dikk ba ñu yégee ne Yeesoo nga fa, te Yeesu rekk yóbbuwu leen fa, waaye dañoo bëggoona gisaale Lasaar ma Yeesu dekkaloon.

10 Sarxalkat yu mag ya nag dogu, nara rey Lasaar itam,

11 ndax moo waraloon Yawut yu bare dem, dëddu leen, gëm Yeesu.

Yeesu dugg na Yerusalem

12 Ca ëllëg sa mbooloo mu bare ma dikk ca màggalu bésub Mucc ba ca Yerusalem, dañoo yég ne Yeesoo ngay ñëw.

13 Ñu jël cari garab yu ñu koy lalal, daldi génn gatanduji ko. Ña ngay xaacu naan:

«Osaana!
Na barke wàcc ci ki dikk ci turu Boroom bi,
na barke wàcc ci buurub Israayil†!»

14 Yeesu waajal ag cumbur, war ko‡, noonu ñu ko binde woon, ne:

15 «Janq Siyoŋ mu taaru, bul tiit.
Niiral, sa buur a la dikkal nii,
am cumbur la war§.»

16 Kàddu yooyu nag, taalibe ya xamuñu woon ca saa sa lu muy tekki, waaye ba Yeesu tàbbee ca darajaam, ca lañu fàttaliku ne loolu lañu bindoon ci moom, te loolu it lañu ko defal.

---

* **12.5** ***poseti xaalis*** mooy peyooru benn bésub liggéey ca jamono yooya. † **12.13** Seetal ci *Taalifi cant* 118.25-26. ‡ **12.14** ***cumbur:*** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu leen di tuutal. § **12.15** Seetal ci *Sàkkaryaa* 9.9.

17 Mbooloo ma daroon Yeesu, ba
muy woo Lasaar, ba dekkal ko nag,
di nettali la ñu fekke.
18 Moo tax itam mbooloo ma
gatandu ko, ndax yégoon nañu ne
googu kéemaan la def.
19 Farisen yi nag di waxante ci
seen biir naan: «Xoolleen, dara
ngeen ci manul; àddina yépp a ko
topp!»

Yeesu yégle na ag deewam

20 Ca mbooloo ma dikkoon jaa-
musi Yàlla ca Yerusalem ca màggal
ga, ay Gereg ña nga ca woon.
21 Ñooñoo dikk ba ca Filib ma
dëkke Betsayda ca diiwaanu Galile,
ne ko: «Sang bi, danoo bëgga gis
Yeesu.»
22 Filib dem wax ko Àndre; Àndre
ak Filib waxi ko Yeesu.
23 Yeesu wax leen ne leen: «Waxtu
wi ñu wara darajaal Doomu nit ki
jot na.
24 Maa leen ko wax déy ci lu wér,
su feppu bele waddul ci suuf, dee,
wéetaay lay dëkke. Waaye su dee-
wee lay meññ fepp yu bare.
25 Képp ku bëgg bakkanam moo
koy ñàkk; waaye ku bañ bakkanam
ci àddina sii, moo musal bakkanam
ba keroog muy texe ba fàww.
26 Ku may surgawu, na ma topp;
fu ma nekk, sama surga ne fa
moom itam. Ku ma surgawu nag,
sama Baay moo koy teral.
27 «Léegi nag am naa njàqarey
xol. Ana lu may wax? Dama naa:
“Baay, musal ma ci coonob waxtu
wii”? Waaye coonob waxtu wii
tembe moo ma taxa dikk!
28 Baay, màggalal saw tur!» Ci
kaw loolu baat dégtu ci asamaan,
ne: «Maa koy màggal, màggalati ko.»
29 Mbooloo ma fa taxaw te dégg
baat ba nag ne: «Yàlla jee dënu!»
Ñeneen ña ne: «Am malaaka moo
wax ak moom.»
30 Teewul Yeesu ne leen: «Baat
boobu du maa tax mu jib, waaye
yeena tax.
31 Léegi nag àtteb àddina sii jot na;
léegi lees di dàq ca biti kàngam li
jiite àddina sii.
32 Man nag kera bu ñu ma
yékkatee, jële ma fi kaw suuf, ñépp
laay xëcc, jëme ci man.»
33 Kàddu yooyu la misaale
deewin wa mu naroona deewe.
34 Mbooloo ma ne ko: «Nun
danoo dégge ci téereb yoonu Musaa
bi ne Almasi bi day sax ba fàww.
Kon yaw, noo mane ne: “Fàww dees
na yékkati Doomu nit ki?” Doomu
nit kooku mooy kan sax?»
35 Yeesu ne leen: «Leer gaa
ngeegum ci seen biir ci diggante
bu gàtt. Doxleen ci bi ngeen di am
leer, ngir lëndëm bañ leena bett.
Kuy doxe ag lëndëm, xamoo foo
jëm.
36 Gëmleen ko ci bi ngeen di am
leer, ngir ngeen doon doomi leer.»

Yeesu bërgël na Yawut ya

Loolu la Yeesu wax, daldi dem
làquji leen.
37 Firnde yu bare la def ci seen
kanam te taxul ñu gëm ko,
38 te noonu la kàddug Yonent Yàlla
Esayi sottee. Mooy ba mu nee:
«Boroom bi, ana ku gëm sunub
dégtal?
Dooley loxol Boroom bi, ana ku mu
ko won*?»
39 Manuñu woona gëm it, ndax
Esayee neeti:
40 «Yàllaa gumbaal seeni gët,
tëj seenum xel,
ngir seeni gët du gis,
seenum xel du xam,
ngir ñu baña dëpp, ba ma wéral
leen†.»
41 Loolu Esayee ko wax, ndax moo
gisoon darajay Yeesu‡, bay wax ci
mbiram.
42 Teewul sax ñu bare ci nji-
iti Yawut yi gëmoon nañu Yeesu,
waaye Farisen yee taxoon biraluñu
seen ngëm, ndax ragal ñu dàqe leen
ca jàngu Yawut ba,

* **12.38** Seetal ci *Esayi* 53.1. † **12.40** Seetal ci *Esayi* 6.10. ‡ **12.41** Seetal ci *Esayi* 6.1

43 ndax ngërëmal nit ñi moo leen
gënaloon ngërëmal Yàlla.
44 Yeesu nag àddu ca kaw ne: «Ku
ma gëm, du man nga gëm, waaye ki
ma yónni nga gëm,
45 te ku ma gis, gis nga ki ma
yónni.
46 Man maa dikk, di ag leer ci
àddina, ngir ku ma gëm du des cig
lëndëm.
47 Ku dégg samay wax te toppu
ko, du man maa koy daan, ndax
daan àddina taxu maa dikk, waaye
musal àddinaa ma taxa dikk.
48 Ku ma xarab ba nanguwul
samay wax, am na ab daan-katam:
kàddu gi ma wax moo koy daan,
keroog bés bu mujj ba.
49 Ndax kat du ci sama coobarey
bopp laay waxe, waaye Baay bi ma
yónni, moom ci boppam moo ma
sant li may dégtale ak li may wax.
50 Te xam naa ne ab santaaneem
moo dig texe gu sax dàkk. Moo tax
it, li may wax man, ni ma ko Baay
bi dégtale, ni laa koy waxe.»

13

Yeesu raxas na tànki taalibeem

1 Balaa màggalu bésub Mucc baa
dikk, Yeesu xamoon na ne waxtu
wa muy bàyyikoo àddina, jëm fa
Baay ba, jot na. Cofeelu Yeesu ak
ñoñam ñi ci àddina, googu cofeel la
leen sopp ba ca muj ga.
2 Ba Yeesu di bokk reer ak taal-
ibe ya, fekk na Seytaane xiirtal
Yuda, doomu Simoŋ Iskaryo, ci
wor Yeesu.
3 Yeesu xamoon na ne lépp la
Baay bi teg ciy loxoom, te it ci Yàlla
la jóge, te ci Yàlla la jëm.
4 Mu jóge nag ca ndabal reer ba,
summi mbubbam mu mag, daldi
jël am malaan, laxasaayoo.
5 Gannaaw loolu mu sotti ndox
cib këll, daldi tàmbalee raxas tànki
taalibe ya, di fompe sér ba mu lax-
asaayoo.
6 Ba mu agsee ba ca Simoŋ Piy-
eer, Piyeer ne ko: «Sang bi, yaw yaa
may raxasal samay tànk?»
7 Yeesu ne ko: «Man li may def nii
tey, xamuloo ko; waaye ëllëg dinga
ko xam.»
8 Piyeer ne ko: «Déedéet, doo
ma raxasal samay tànk mukk kay!»
Yeesu ne ko: «Su ma la raxasalul,
doo am ci man benn cér.»
9 Simoŋ Piyeer ne ko: «Kon nag
Sang bi, bumu doon samay tànk
doŋŋ, waaye na ci loxo yeek bopp
bi bokk far!»
10 Yeesu ne ko: «Ku sangu ba
noppi, soxlaatula raxas lu moy ay
tànkam, ndax set na wecc. Yeen nag
set ngeen, waaye du ñépp.»
11 Booba Yeesu xam na ka koy
wor, te looloo tax mu ne: «Du yeen
ñépp a set.»
12 Gannaaw ba leen Yeesu raxas-
alee seeni tànk, teg ca solaat mbub-
bam, ba toogaat, da leen ne: «Xam
ngeen li ma leen defal?
13 Yeena ngi ma naa Kilifa gi ak
Sang bi, te yeena yey, nde moom
laa.
14 Ndegam nag man miy Sang bi,
di Kilifa gi maa leen raxasal seeni
tànk, kon yeen itam war ngeen di
raxasalante ay tànk.
15 Ab misaalu royukaay laa leen
jox, ngir ni ma leen defal, ngeen di
ko def yeen itam.
16 Maa leen ko wax déy ci lu wér,
jaam sutul sangam, te ndaw sutul
ka ko yónni.
17 Loolu, su ngeen ko xamee,
ndokkalee yeen, ndegam yeena
ngi koy jëfe.

Yeesu weer na Yuda

18 «Du yeen ñépp a tax may wax;
man xam naa ñi ma tànn. Waaye
Mbind mii fàww mu sotti: “Ki lekk
samaw ñam moo ma wéq*.”
19 Léegi laa leen koy dale wax,
bala looloo dikk, ngir bu dikkee
ngeen gëm ne maay Ki nekk†.

* **13.18** Seetal ci *Taalifi cant* 41.10. † **13.19** ***maay Ki nekk:*** seetal ci 8.24.

20 Maa leen ko wax dée, ci lu wér,
ku dalal nit ku ma yónni, man nga
dalal; te ku ma dalal, dalal nga ki
ma yónni.»
21 Loolu la Yeesu wax ba noppi,
njàqare dikkal ko, mu daldi biral
ne: «Maa leen ko wax dée ci lu wér,
kenn ci yeen moo may wor.»
22 Taalibe ya di xoolante, te xa-
muñu kan lay wax.
23 Booba kenn ca taalibe ya, di ku
Yeesu soppoon, ma nga sóonu, sës
rëkk ca Yeesu.
24 Kooku la Simoŋ Piyeer liyaar,
ngir mu laaj Yeesu ka ko taxoon di
wax.
25 Kooku sóonu ba tafu ca dënnub
Yeesu, ne ko: «Sang bi, kooku kan
la?»
26 Yeesu ne ko: «Mooy ki may jox,
man ci sama bopp, dogu mburu bi
may capp ci ndab li.»
Yeesu nag jël dogu mburu, capp
ko ca ndab la, jox ko Yuda, doomu
Simoŋ Iskaryo.
27 Naka la Yuda jël dog ba, Sey-
taane man ko. Yeesu ne ko: «Li
ngay def, gaaw ci boog!»
28 Loolu nag kenn ca ña woon ca
ndab la xamul lu tax mu wax ko ko.
29 Ñenn ña dañoo xalaat ne gan-
naaw Yuda moo yoroon dencub
taalibe ya, Yeesu da koo wax ne ko,
mu gaaw jëndi lu ñu waajale màggal
gi, mbaa néew-doole yi la ko ne mu
dem saraxi leen.
30 Ba mu ko defee Yuda jël dogu
mburu ba, daldi génn ca saa sa.
Booba nag guddi na.

Yeesu nee, Piyeer dina jàmbu

31 Ba Yuda génnee, Yeesu da ne:
«Léegi nag darajay Doomu nit ki
feeñ na, te darajay Yàllaa ngi feeñe
ci moom.
32 Te ni darajay Yàlla feeñe ci
Doomu nit ki, ni la Yàlla di feeñale
ci boppam darajay Doomu nit ki, te
dina ko def léegi.
33 Gone yi, diir bu gàtt laa deeti
nekk ak yeen. Dingeen ma seet,
waaye li ma wax Yawut yi rekk:
"Man, fa ma jëm, yeen dungeen fa
mana dem."
34 Kon ndigal lu bees laa leen
di jox, soppanteleen: ni ma leen
soppe, yeen itam nangeen ni sop-
pantee.
35 Ni ñépp di xame ne samay taal-
ibe ngeen moo di ngeen soppante.»
36 Simoŋ Piyeer ne ko: «Sang bi,
foo jëm?» Yeesu ne ko: «Fa ma jëm,
doo ma fa mana topp léegi, waaye
dinga ma toppsi ca kanam.»
37 Piyeer ne ko: «Sang bi, lu tee
ma man laa topp léegi? Sama
bakkan laa la àttana joxeel!»
38 Yeesu ne ko: «Sa bakkan nga
ma àttana joxeel? Maa la ko wax
dée ci lu wér, bala ganaar a sab,
dinga ma jàmbu ñetti yoon.

14

Yeesu dëfal na taalibe ya

1 «Buleen jàq. Gëmleen Yàlla te gëm
ma.
2 Sama kër Baay, dëkkuwaay yu
baree nga fa. Su demewul woon
noonu, ndax dinaa leen ne maa ngi
leen fay waajali béreb?
3 Te gannaaw bu ma leen waa-
jalee béreb, dinaa délsi, jëlsi leen,
yóbbu, ba fu ma nekk, man, ngeen
nekk fa, yeen itam.
4 Te fa ma jëm, xam ngeen yoon
wi.»
5 Tomaa ne ko: «Sang bi, xamunu
foo jëm, kon ana nu nuy xame yoon
wi?»

Yeesu mooy yoon wi jëm ci Yàlla

6 Yeesu ne ko: «Man maay yoon
wi, maay dëgg gi, te maay dund gi.
Kenn du ñëw ci Baay bi te jaarewul
ci man.
7 Su ngeen ma xamoon, sama
Baay itam, dingeen ko xam. Li ko
dale tey nag, xam ngeen ko, gis
ngeen ko.»
8 Filib ne ko: «Sang bi, won nu
Baay bi rekk, mu doy nu.»
9 Yeesu ne ko: «Filib, ni ma
yàggeek yeen te ba tey xamuloo
ma? Ku ma gis kay, gis nga Baay bi.

Kon ana noo naan: “Won nu Baay bi”?
10 Dangaa gëmul ne man, maa ngi ci Baay bi, te Baay baa ngi ci man? Kàddu yi ma leen di wax, waxuma ko ci sama coobarey bopp, waaye Baay bi nekk ci man, moo sottal ay jëfam.
11 Gëmleen ma, ndax kàddu gii ma ne, maa ngi ci Baay bi, te Baay baa ngi ci man; mbaa boog, ngeen gëm ndax jëf ji may def.
12 Maa leen ko wax déy ci lu wér, ku ma gëm, jëf ji may def man, moom itam dina ko def, te jëf ju raw jii sax lay def, ndax man, ci Baay bi laa jëm.
13 Te lépp lu ngeen ñaan ci sama tur, loolu laay def, ngir Doom ji fésal darajay Baay bi.
14 Su ngeen ma ñaanee mbir ci sama tur, man maa koy def.

Yeesu dige na Noo gu Sell gi

15 «Su ngeen ma soppee, sàmmleen samay ndigal.
16 Man maay ñaan Baay bi, mu yónnee leen beneen Taxawukat*, ngir mu nekk ak yeen ba fàww.
17 Kooku mooy Noowug Yàlla giy xamle liy dëgg. Àddina du ko mana dalal, ndax gisu ko te xamu ko. Yeen nag xam ngeen ko, ndax ci seen biir la dëkk, te ci seen biir xel lay nekk.
18 Duma leen bàyyi ngeen tumuràmke. Dinaa délsi ci yeen.
19 Des na tuuti, àddina du ma gisati; yeen dingeen ma gis, ndax man maa ngi dund, te yeen itam dingeen dund.
20 Bésub keroog dingeen xam ne man maa ngi ci sama Baay, yeen ngeen nekk ci man, man it ma nekk ci yeen.
21 Ki nangu sama ndigal nag, te di ko sàmm, moo ma sopp, te kooku ma sopp, cofeel ñeel na ko, bawoo fa sama Baay, te man itam dinaa ko sopp, di ko feeñu.»
22 Yuda meneen ma wuuteek Yuda Iskaryo, ne ko: «Sang bi, lu waral nga nar noo feeñu te doo feeñu àddina?»
23 Yeesu ne ko: «Ku ma sopp day sàmm sama kàddu, sama Baay sopp ko; fi moom lanuy dikk, te moom lanuy def màkkaan.
24 Ku ma soppul, du sàmm samay kàddu. Kàddu gi ngeen dégg nag, du sama gos, waaye kàddug Baay bi ma yónni la.
25 «Lii laa leen di wax bi may nekkagum ak yeen.
26 Waaye Taxawukat bi, di Noo gu Sell gi leen Baay biy yónnee ci sama tur, moo leen di jàngal lépp, fàttali leen lépp lu ma leen waxoon, man.
27 Jàmm laa leen bàyyee, sama jàmm laa leen may te mayuma leen ko ni àddina di mayee. Buleen jaaxle, buleen tiit.
28 «Dégg ngeen ma ne leen: “Maa ngi dem, maa ngi délsi ci yeen.” Su ngeen ma soppoon, dingeen bége li may dem ci Baay bi, ndax Baay bee ma gëna màgg.
29 Léegi bala looloo dikk nag laa leen koy wax, ngir bu dikkee ngeen gëm.
30 Duma waxateek yeen lu bare ndax kàngamu àddinaa ngi dikk. Manul ci man dara nag.
31 Waaye fàww àddina xam ne Baay bi laa sopp, te li ma Baay bi sant rekk laay def. Jógleen, nu dem!

15

Yeesu mooy reseñ gi

1 «Man maay reseñ gi dëgg, sama Baay di boroom tóokër bi koy toppatoo.
2 Sama bépp car bu meññul, da koy tenqi sànni, bépp car bu ci

* **14.16** ***Taxawukat:*** Yeesu nee, Taxawukat bi ag noo la, kon bët du ko gis. Gannaaw bi Yeesu yéegee asamaan ba bésu Pàntakot dikk, ca la Taxawukat bi wàcc ci taalibey Yeesu. Ba tey itam, képp kuy taalibeb Yeesu, ci sa xol la Taxawukat biy dëkk.

meññ lay xosat ba mu set wecc, ngir mu gëna meññ.
3 Yeen nag, set ngeen wecc ba noppi, ndax kàddu gi ma leen wax.
4 Saxleen ci man, ni ma saxe man ci sama bopp ci yeen. Ni carub reseñ tëlee meññal boppam, su saxul ci ndeyam, ni ngeen di tëlee meññ, su ngeen saxul ci man.
5 «Man maay reseñ gi, yeen ngeen di car yi. Ki sax ci man, ma sax ci moom, kooku mooy meññ lu bare, nde su dul man, dungeen mana def dara.
6 Ku saxul ci man daa mel ni ab car bu ñu sànni, mu wow, te yooyu car lees di buub, sànni ci sawara, mu lakk.
7 Su ngeen saxee ci man te samay wax sax ci yeen, lu ngeen bëgg, ñaanleen ko, dees na leen ko nangul.
8 Li feeñal sama darajay Baay mooy ngeen meññ lu bare, te noonu ngeen di firndeele ne samay taalibe ngeen.
9 «Ni ma Baay bi soppe, man itam noonu laa leen soppe. Saxleen ci sama cofeel.
10 Ni ma sàmme sama santaaney Baay, ba tax ma sax ci cofeelam, su ngeen ni sàmmee samay santaane, dingeen sax ci sama cofeel.
11 Maa leen wax loolu ngir samag mbég wàllsi ci yeen, ba seen mbég mat sëkk.
12 Sama santaane moo di ni ma leen soppe, ngeen soppantee noonu.
13 Joxe sa bakkan te say xarit tax, ameesul cofeel gu ko raw,
14 te samay xarit ngeen, ndegam yeena ngi def li ma leen sant.
15 Wooweetuma leen ay jaam, ndax ab jaam xamul lu sangam di def. Xarit laa leen woowe, ndax mboolem lu ma dégge ci sama Baay, xamal naa leen ko.
16 Du yeen yeena ma tànn, man maa leen tànn, sas leen ngir ngeen dem, meññi meññeef, te seenum meññeef sax, ba lu ngeen ñaan Baay bi ci sama tur, mu may leen ko.
17 Li ma leen sant nag, moo di ngeen soppante.

Ku bañ Yeesu, bañ ab taalibeem

18 «Su leen àddina bañee, xamleen ne man la njëkka bañ.
19 Su ngeen bokkoon ci àddina, àddina bëgg leen, ndax li ngeen diy ñoñam, waaye dangeena bokkul ci àddina, nde maa leen tànne ci àddina, te looloo tax àddina bañ leen.
20 Fàttalikuleen kàddu gi ma leen wax: "Jaam sutul sangam." Gannaaw man lañu bunduxataal, yeen itam, dinañu leen bunduxataal. Bu ñu sàmmoon sama kàddu, dinañu sàmm seen gos itam.
21 Waaye mboolem lu ñu ma def, dinañu leen ko def ndax sama tur, ndax xamuñu ki ma yónni.
22 Su ma ñëwul woon, ba wax ak ñoom, duñu am bàkkaar. Waaye léegi amuñu aw lay ci seeni bàkkaar.
23 Ku ma bañ nag, bañ nga sama Baay itam.
24 Su ma deful woon ci seen biir jëf yu kenn deful, kon duñu am bàkkaar. Léegi nag gis nañu ko, te teewul ñu bañ ma, bañ sama Baay.
25 Waaye loolu moo am, ngir sottal kàddu gii binde ci seen téereb yoon: "Dañu maa bañ ci dara*."
26 «Taxawukat bi† may yónni ci yeen te muy jóge ci Baay bi mooy Noowug dëgg googu di bàyyikoo ci Baay bi, te kooku bu dikkee, moo may seedeel.
27 Te yeen itam dingeen seede, ndax ca njàlbéen ngeen dale nekk ak man.

16

1 «Loolu laa leen di wax, ngir seen ngëm baña wàññiku.
2 Dees na leen dàqe ci jàngu Yawut ya, te sax waxtoo ngi ñëw wu képp ku leen bóom yaakaar ne Yàlla la koy jaamoo.

* **15.25** Seetal ci *Taalifi cant* 69.5. † **15.26** ***Taxawukat bi:*** seetal ci 14.16-17, 26.

3 Loolu, li waral ñu di ko def moo
di dañoo xamul Baay bi, xamuñu
ma.
4 Ma wax leen loolu, ngir bu
waxtu wi dikkee, ngeen fàttaliku ne
man, waxoon naa leen ko. Waaye
loolu nag, waxuma leen ko woon
ca njàlbéen, ndax maa ngi nekk-
agum ak yeen.

Taxawukat bi am na sasam

5 «Léegi nag maa ngi dem ca ka
ma yónni, te kenn ci yeen laaju ma
fu ma jëm.
6 Waaye aw tiis a fees seen xol
ndax li ma leen wax.
7 Moona man de, dëgg laa leen
wax. Seen njariñ moo di ma dem,
ndax su ma demul, Taxawukat bi*
du ñëw ci yeen; waaye su ma de-
mee, maa leen koy yónnee.
8 Te bu dikkee, mooy tiiñal àddina
ci wàllu bàkkaar ak ci wàllu dëgg ak
ci wàllu àtte.
9 Benn, ci wàllu bàkkaar, ndax ñoo
ma gëmul.
10 Ñaar, ci wàllu dëgg, ndax maa
ngi dem ci Baay bi, te dungeen ma
gisati.
11 Ñett, ci wàllu àtte, ndax àttees
na kàngamu àddina sii, ba daan ko.
12 «Am naa ba tey lu bare lu ma
leen wara wax, waaye dungeen ko
mana àttan léegi.
13 Moom miy Noowug dëgg gi, bu
dikkee, moo leen di àggale ci dëgg gi
gépp, ndax du ci coobarey boppam
lay wax, waaye mboolem lu mu
dégg la leen di wax, te liy ñëw ëllëg,
moo leen koy wax.
14 Moom, dina feeñal sama
daraja, ndax ci sama jagleb bopp
lay tanqe, àgge leen ko.
15 Mboolem lu Baay bi am, maay
boroom. Moo tax ma ne ci sama
jagleb bopp lay tanqe, àgge leen ko.

Tiisu gëmkat tey, bànneexam ëllëg

16 «Fi leek ab diir, dungeen ma
gisati; waaye gannaaw ab diirati,
dingeen ma gisaat.»
17 Ñenn ca taalibe ya di wax ca
seen biir naan: «Li mu nuy wax
nii, lu mu doon? Mu ne: "Fi leek
ab diir, dungeen ma gisati, waaye
gannaaw ab diirati, dingeen ma
gisaat," ak "ndax maa ngi dem ca
Baay ba."»
18 Ña nga naan: «Lii mu wax lu
mu doon? Mu ne "Gannaaw ab
diirati." Xamunu lu mu wax de.»
19 Yeesu nag gis li ñu ko bëgga
laaj, mu ne leen: «Lii ma wax ngeen
di laaj ci seen biir: "Fi leek ab diir,
dungeen ma gisati, gannaaw ab di-
irati, ngeen gisaat ma"?
20 Maa leen ko wax déy ci lu wér,
yeen yeenay jooy aka jooytu, àddina
moom di bég; yeen, yeenay amu
tiis, waaye bànneex la seenu tiis di
soppaliku.
21 Kuy waaja wasin, dina amu
tiis, ndax waxtuw matam a jot.
Waaye bu doom ji juddoo, dootul
fàttaliku njàqareem, ndax ki gane
àddina lay bége.
22 Kon yeen itam, tey, aw tiis
ngeen am, waaye dinaa leen
gisaat, seen xol sedd, te seen mbég
moomu, kenn du leen ko xañ.
23 Bésub keroog, man dootuleen
ma ñaan dara. Maa leen ko wax déy
ci lu wér, su boobaa lu ngeen ñaan
Baay bi ci sama tur, mu may leen
ko.
24 Ba léegi ñaanuleen dara ci sama
tur. Ñaanleen, nangule, ngir seen
mbég mat sëkk.

Yeesu daan na àddina

25 «Loolu, ci ay misaal laa leen
ko wax. Waxtoo ngi ñëw wu ma
dootul wax ak yeen ci ay misaal,
waaye ci Baay bi laa leen di wax lu
leer nàññ.
26 Bésub keroog, ci sama tur
ngeen di ñaan. Waxuma leen ne
man maa leen di ñaanal Baay bi,
27 ndax kat Baay bi ci boppam
moo leen sopp, ndaxte yeena ma

* **16.7** ***Taxawukat bi:*** seetal ci 14.16-17, 26.

sopp, te gëm ngeen ne man, ci Yàlla laa jóge.
28 Ci Baay bi laa jóge, dikk ci àddina, te léegi maa ngi jóge ci àddina, jëm ci Baay bi.»
29 Taalibe yi ne ko: «Mu ngoog, lu leer nàññ ngay wax nii, te misaaloo!
30 Léegi xam nanu ne xam nga lépp, te soxlawoo ku la laaj dara, te looloo tax nu gëm ne ci Yàlla nga jóge.»
31 Yeesu ne leen: «Xanaa gëm ngeen léegi?
32 Waxtoo ngii di ñëw te agsi na ba noppi, ca ngeen di tasaaroo, ku nekk ak yoonu boppam, bàyyi ma, ma wéet. Waaye duma wéet, ndax Baay bi moo nekk ak man.
33 Loolu dama leen koo wax ngir seen xel dal ci man. Àddina sii, dingeen fi am njàqare, waaye dëgërluleen, ndax daan naa àddina.»

17

Yeesu sàkku na darajaam ja woon

1 Loolu la Yeesu wax ba noppi, téen, xool asamaan, daldi ne:
«Baay, waxtu wi jot na. Feeñalal sa darajay Doom, ngir Doom ji feeñal sa daraja.
2 Yaa ko jox sañ-sañ ci ñépp, ngir mboolem ñi nga ko jox, mu texeel leen ba fàww.
3 Texeg fàww gi nag moo di ñu xam la, yaw jenn Yàlla jiy dëgg, xam it ki nga yebal, muy Yeesu Almasi bi.
4 Man de, feeñal naa sa màggaay ci àddina; liggéey bi nga ma santoon ma def ko, sottal naa ko.
5 Léegi nag Baay, daraja ja ma amoon fa yaw, balaa àddinaa sosu, jox ma daraja jooju fa sa wet.

Yeesu ñaanal na ay taalibeem

6 «Nit ñi nga tànne ci àddina, jox ma leen, ràññeeloo naa leen saw tur. Sa ñoñ lañu woon, nga jox ma leen, te sa kàddu, sàmm nañu ko.
7 Léegi xam nañu ne lépp lu ma am ci yaw la jóge,
8 ndax wax ji nga ma dénk, dénk naa leen ko, te nangu nañu ko. Xam nañu xéll it ne ci yaw laa jóge, te gëm nañu ne yaw yaa ma yebal.
9 Man nag, ñoom laay ñaanal; ñaanaluma waa àddina, waaye ñi nga ma dénk, ñoom laay ñaanal, ndax sa ñoñ lañu.
10 Mboolem lu ma am, yaa ko moom, te loo am, maa ko moom, te ci ñoom la sama daraja feeñe.
11 Toogatuma ci àddina, waaye ñoom ci àddina lañu nekk, te man, ci yaw laa jëm. Baay bu sell bi, sàmme leen sa tur wi nga ma jox, ngir ni nu nekke benn, ñoom it ñu nekke noonu benn.
12 Diir bi may nekk ak ñoom, man maa leen doon sàmme sa tur wi nga ma jox. Wattu naa leen, ba kenn ci ñoom sànkuwul, ku moy doomu sànkute* jiy sànku, ngir Mbind mi sotti.
13 «Léegi nag, ci yaw laa jëm, waaye lii laay wax bi may nekk-agum ci àddina, ngir sama mbég ñeel leen, mat sëkk.
14 Man, jottali naa leen sa kàddu, waaye àddinaa leen bañ, ndax ni ma ñàkka bokke ci àddina, ni lañu ñàkka bokke ci àddina.
15 Ñaanuma nga jële leen ci àddina, xanaa nga musal leen ci ku bon ki.
16 Ni ma ñàkka bokke ci àddina, man ci sama bopp, noonu lañu ñàkka bokke ci àddina.
17 Ngalla sellale leen dëgg gi: sa kàddu mooy dëgg.
18 Ni nga ma yebale ci àddina, man itam, ni laa leen yebale ci àddina.
19 Man nag, ñoom laa sellalal sama bopp, ngir ñoom itam, ñu mana sellaloo dëgg gi.

Yeesu ñaanal na ay gëmkatam

* **17.12** ***doomu sànkute ji,*** Yuda Iskaryo la.

20 «Du ñoom doŋŋ laay ñaanal nag,
waaye ñi may gëm ëllëg ndax seen
kàddu itam laay ñaanal,
21 ngir ñépp doon benn, ni nga
nekke yaw Baay, ci man, ma nekke
ko ci yaw, ñoom itam, ñu nekke ni ci
nun, ba àddina gëm ne yaw yaa ma
yebal.
22 Man nag daraja ji nga ma
jox, jox naa leen ko, ngir ni nu
nekke benn maak yaw, ñu nekke ni
noonu.
23 Man ma nekk ci ñoom, yaw nga
nekk ci man, ngir ñu mat sëkk ci ag
bennoo, ba àddina xam ne yaw yaa
ma yebal, te ni nga ma soppe, ni
nga leen soppe.
24 «Ñi nga ma jox nag, Baay, bëgg
naa, fa may ne, ñoom it, ñu nekk
faak man, ngir ñu gis sama daraja ji
nga ma jox, ndax yaa ma sopp laata
àddina di sosu.
25 «Baay Boroom njub, àddinaa la
xamul, waaye man xam naa la, te
ñii xam nañu ne yaa ma yebal.
26 Xamal naa leen sa tur te dinaa
ko gëna xamle, ngir cofeel gi nga
ma sopp nekk ci ñoom, te man it,
ma nekk ci ñoom.»

18

Jàpp nañu Yeesu

1 Loolu la Yeesu wax ba noppi,
dem,ànd ak taalibeem ya, ñu jàlli ca
wàllaa xuru Sedoron. Ab tool a nga
fa woon nag, ñu daldi dugg ca biir.
2 Yuda mi koy wor it xamoon na
béreb ba, ndax Yeesu daan na fa
farala ànd aki taalibeem.
3 Ci kaw loolu Yuda jubal ca tool
ba, ànd ak gàngooru takk-der aki
wattukati kër Yàlla ga te ñu bàyyikoo
ca sarxalkat yu mag ya ak Farisen
ya, yor ay jum aki làmp aki gànnaay.
4 Yeesu ma xamoon mboolem la
koy dikkal nag, génn, jubsi leen, ne
leen: «Ku ngeen di seet?»
5 Ñu ne ko: «Yeesum Nasaret.» Mu
ne: «Man a.» Yuda ma koy wor a
nga bokk ak ñoom taxaw.
6 Ba leen Yeesu nee: «Man a,»
dañoo dellu gannaaw, ba daanu.
7 Mu dellu ne leen: «Ku ngeen di
seet?» Ñu ne: «Yeesum Nasaret.»
8 Mu ne leen: «Ne naa leen man
la. Gannaaw man ngeen di seet
nag, baleen ñii ma àndal, ñu dem.»
9 Kàddu ga Yeesu noon Yàlla: «Ñi
nga ma jox, kenn du ci sànku,»
noonu la sottee.
10 Ci kaw loolu Simoŋ Piyeer
ma ràngoo saamar, bocci, caw
ko surgab sarxalkat bu mag ba,
njoof noppu ndijoor ba. Surga ba,
Malkus lañu koy wax.
11 Yeesu ne Piyeer: «Defal saamar
ci mbaram. Kaasub naqar bi ma
Baay bi sédd, xanaa dama ko dul
naan?»

Yóbbu nañu Yeesu ca Anas

12 Ba loolu amee gàngooru takk-
der ya ak seen njiit, ak wattukati
kër Yàlla ga njiiti Yawut ya yilifoon,
daldi jàpp Yeesu, yeew ko.
13 Ca Anas lañu ko njëkka yóbbu,
ndax moo doon baayu jabaru Kayif
ma doon sarxalkat bu mag ba, ca at
mooma.
14 Kayif moomu moo digaloon
Yawut ya ne leen: «Liy njariñ moo
di kenn nit doŋŋ deewal askan wi.»

Piyeer jàmbu na

15 Simoŋ Piyeer nag ànd ak ke-
neen ca taalibe ya, ñu topp ca
Yeesu. Fekk na beneen taalibe ba
xamante ak sarxalkat bu mag ba,
ba tax mu ànd ak Yeesu, dugg ca
biir kër sarxalkat bu mag ba.
16 Teewul Piyeer, moom, taxaw
ca bunt kër ga. Ci kaw loolu be-
neen taalibe ba xam sarxalkat bu
mag ba daldi génn, wax ak surga bu
jigéen bay wattu bunt ba, ba dugal
Piyeer ca biir.
17 Surga bu jigéen bay wattu bunt
kër ga ne Piyeer: «Yaw itam, bokku-
loo ci taalibey waa jii?» Mu ne ko:
«Bokkuma ci.»
18 Ci biir loolu surga ya ak wat-
tukat ya taxaw, tiim ab taalu këriñ
gu ñu boyal bay jaaru, ndax dafa

seddoon. Piyeer itam taxaw faak ñoom, di jaaru.

Sarxalkat bu mag ba seetlu na Yeesu

19 Sarxalkat bu mag ba daldi laaj Yeesu ci mbirum ay taalibeem ak ci am njàngaleem.

20 Yeesu ne ko: «Man de, fàŋŋ laa waxe ak àddina. Te it man ca jàngu ba ak ca kër Yàlla ga, fa Yawut yépp di daje, fa laa mas di jàngalee, te làquwuma di wax lenn.

21 Ana loo may laaje? Li ma wax, laaj ko ñi ma dégg. Ñoom kay xam nañu bu baax li ma wax, man.»

22 Ba Yeesu waxee loolu, kenn ca wattukati kër Yàlla ga fa taxawoon daldi ko dóor mbej, ne ko: «Ndax noonu ngay tontoo sarxalkat bu mag bi?»

23 Yeesu ne ko: «Su ma waxee ndëngte, seedeel lu ci dëng, te su dee njub laa wax, ana loo may dóore?»

24 Ba loolu amee Anas jàllale ko, na ñu ko yeewe, ca Kayif, sarxalkat bu mag ba.

Piyeer jàmbooti na

25 Ci biir loolu Simoŋ Piyeer a nga taxaw, di jaaru ba tey. Ñu ne ko: «Yaw itam du ci taalibey waa ji nga bokk?» Piyeer miim ko, ne: «Bokkuma ci de.»

26 Kenn ca surgay sarxalkat bu mag ba, te di mbokkum ka Piyeer njoofoon noppam, ne Piyeer: «Xanaa du yaw laa gisoon ak moom ca tool ba?»

27 Piyeer miimati ko. Ca saa sa nag ganaar sab.

Yeesu dem na kër Pilaat

28 Ba loolu wéyee ñu jële Yeesu ca Kayif, yóbbu ko ca kër boroom réew ma. Waxtuw njël la woon; Yawut ñi ci seen bopp dugguñu ca biir kër ga, ndax baña sobeel seen bopp ba duñu mana lekk ca reeru bésub Mucc ba.

29 Pilaat boroom réew ma moo génn, dajeek ñoom. Mu ne leen: «Ana lu ngeen di jiiñ waa jii?»

30 Ñu ne ko: «Kii bu deful woon lu bon, duñu la ko jébbal.»

31 Pilaat ne leen: «Jëlleen ko, yeen, te àtte ko ci seen yoonu bopp.» Yawut ya ne ko: «Nun, mayeesu nu nu teg kenn àtteb dee.»

32 Kàddug Yeesu ga mu tegtale woon deewin wa mu nara deewe, noonu la sottee.

33 Gannaaw loolu Pilaat duggaat ca kër ga, daldi woo Yeesu, ne ko: «Yaw yaa di buurub Yawut yi?»

34 Yeesu ne ko: «Loolu ndax yaw yaa ko waxal sa bopp, am ñeneen a la ko wax ci man?»

35 Pilaat ne ko: «Ndax man dama dib Yawut? Saw xeetu bopp ak seeni sarxalkat yu mag kay ñoo ma la jébbal. Ana loo def?»

36 Yeesu ne ko: «Sama nguur moo bokkul ci àddina sii. Bu sama nguur bokkoon ci àddina, samay surga xeex, ba kenn du ma jébbal njiiti Yawut yi. Waaye sama nguur a bokkul fii.»

37 Pilaat ne ko: «Kon yaw buur nga?» Yeesu ne ko: «Yaa ko wax; buur laa. Li tax ma juddu, li tax ma dikk ci àddina moo di seedeel dëgg. Ku bokk ci dëgg gi nag dina dégg li ma wax.»

38 Pilaat ne ko: «Ana luy dëgg gi?»

Loolu la Pilaat wax, daldi génnaat ba ca Yawut ya, ne leen: «Man de gisuma ci moom lenn lees koy daane.

39 Gannaaw dangeena aadawoo nag ma bàyyil leen kenn nit ci bésub Mucc, ndax bëgg ngeen ma bàyyil leen kii di "buurub Yawut yi"?»

40 Ñu yuuxooti: «Du kii de, xanaa Barabas!» Te Barabas moomu doonoon ab fippukat.

19

Teg nañu Yeesu àtteb dee

1 Ba mu ko defee Pilaat dóorlu Yeesu ay yar.

2 Takk-der ya teg ci boppu Yeesu
kaala gu ñu ràbbe ay dég, solal ko
mbubb mu xonq curr.
3 Ñu dikk ba ca moom nag, naan
ko: «Buuru Yawut yée, guddaluw
fan!» te di ko dóori mbej.
4 Ci kaw loolu Pilaat génnati ne
leen: «Ma ne, maa ngi leen koy indil
ci biti, ngir ngeen xam ne gisuma ci
moom lenn lees koy daane.»
5 Yeesu nag génn ak kaalag dég
gaak mbubb mu xonq ma. Pilaat
ne leen: «Waa jaa ngii!»
6 Teewul ba ko sarxalkat yu mag
yaak wattukati kër Yàlla ga gisee,
dañoo xaacoondoo, ne: «Daaj ko ci
bant! Daaj ko ci bant!» Pilaat ne
leen: «Jëlleen ko, yeen, daaj ko ci
bant, ndax man gisuma ci moom
lenn lees koy daane.»
7 Yawut yi ne ko: «Nun danoo
am aw yoon, te ci sunuw yoon,
àtteb dee moo war ci moom, ndax
Doomu Yàlla la teg boppam.»
8 Ba Pilaat déggee kàddu googu,
tiitaangeem yokk.
9 Mu dellooti Yeesu ca biir kër
ga, ne ko: «Yaw foo jóge?» Yeesu
tontuwu ko.
10 Pilaat ne ko: «Man nga dul
waxal? Xamuloo ne am naa sañ-
sañu bàyyi la, am naa itam sañ-sañu
daaj la ci bant?»
11 Yeesu ne ko: «Su dul woon
ag may gu la dikke fa kaw, doo
am benn sañ-sañ ci man. Moo tax
it ki ma teg ci say loxo gënati laa
bàkkaar.»
12 Ca la Pilaat doxe di seet nu
mu bàyyee Yeesu. Teewul Yawut ya
xaacu ne: «Kii, soo ko bàyyee, doo
xaritub buur Sesaar. Képp ku teg
boppam buur, yaa noonoo buur
Sesaar!»
13 Naka la Pilaat dégg kàddu
googu, daldi génne Yeesu, dem nag
toog ca jalub àttekaay ba, fa ñuy
wax Dër ba, te ñu naan ko Gabata
ci làkku yawut.
14 Looloo nga yemook waxtuw
digg bëccëg. Boobu ñu ngi waa-
jal màggalu bésub Mucc ba. Pilaat
nag ne Yawut ya: «Seen buur a
ngoogu!»
15 Ñu yuuxoo: «Na dee! Na dee!
Daaj ko ci bant!» Pilaat ne leen:
«Ndax seen buur laay daaj ci bant?»
Sarxalkat yu mag ya ne ko: «Amunu
buur bu dul Sesaar!»
16 Noonu nag Pilaat teg Yeesu ci
seeni loxo, ngir ñu daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant

Ñu daldi yóbbu Yeesu.
17 Moom ci boppam moo gàddu
bant ba, génn jëm ba fa ñuy wax
bérebu Kaaŋu bopp*, muy firi Gol-
gota ci làkku yawut.
18 Foofa lañu daaje Yeesu ca bant
ba, mook ñeneen ñaar; kii ci wet gii,
kee ca wet gee, Yeesu ca digg ba.
19 Pilaat bindlu itam ab
tegtalukaay, we ko ca kaw bant ba
ñu ko daaj, ñu bind ca lii: «Kii mooy
Yeesum Nasaret, buurub Yawut
yi.»
20 Mbind moomu Yawut yu bare
jàng nañu ko, ndax béreb ba ñu daaj
Yeesu jege na dëkk ba, te ci yawut,
ak ci làkku waa Room ak ci gereg
lañu ko bind.
21 Sarxalkat yu mag yu Yawut ya
nag ne Pilaat: «Waruloo bind ne:
“Kii mooy buurub Yawut yi,” li nga
wara bind mooy: “Kii moo ne mooy
buurub Yawut yi.”»
22 Pilaat ne leen: «Li ma bind,
bind naa ko ba noppi.»
23 Gannaaw ba ñu daajee Yeesu
ca bant ba, takk-der ya dañoo jël
ay yéreem, def ko ñeenti cér, takk-
der bu nekk benn. Jël nañu itam
mbubbam rabalam mu mag, di
lenn ndimo te ñaweesu ko fenn ca
kaw ba ca suuf.
24 Takk-der ya diisoo ca, ne:
«Mbubb mi, bunu ko xotti, nanu
ko tegoo bant, ngir xam ku koy

* **19.17** ***bérebu Kaaŋu bopp*** mooy tund wu nirook kaaŋu bopp.

moom.» Noonu la mbir ma tëdde,
ngir Mbind ma indi woon lii, sotti:
«Séddoo nañu samay yére,
sama mbubb mu mag, ñu tegoo ko
bant[†].»
Loolu nag la takk-der ya def.

25 Ña taxawoon ca wetu bant ba
ñu daaj Yeesu, ñoo di yaayam ak
yaayam ju ndaw, ak Maryaama
jabaru Këlopas, ak Maryaama ma
dëkk Magdala.
26 Taalibe ba Yeesu soppoon itam
ma nga fa woon, taxaw. Ba leen
Yeesu gisee da ne yaayam: «Soxna
si, sa doom a ngoogu.»
27 Mu teg ca ne taalibe ba: «Sa
yaay a ngoogu.» Ca waxtu woowa
tembe la taalibe ba yóbbu soxna sa
këram.

Yeesu saay na

28 Gannaaw loolu Yeesu xam ne
lépp sotti na, mu daldi ne: «Mar
naa!» ngir matal la Mbind ma indi
woon ci mbiram[‡].
29 Ndab lu fees ak bineegar a nga
fa tege woon. Ñu jël ab sagar, xooj
ko ca, lonk ko ci caru garabu isob,
tàllal ko ba mu jot gémmiñam.
30 Yeesu nag muucu bineegar ba,
daldi ne: «Sotti na!» Ci kaw loolu
mu sëgal bopp ba, daldi yiwi noo
ga.
31 Waajalu bésub Noflaay la
woon, te bésub Noflaay warula
fekk néew ya ca bant ba, ndax bés
bu màgg la ci Yawut ñi. Ñu ñaan
Pilaat, mu dammlu tànki ña ñu daaj,
ngir jële leen fa.
32 Takk-der ya dikk, damm tànki
kenn ka ñu daajaaleek Yeesu, teg ca
keneen ka.
33 Ñu agsi ci Yeesu, daldi gis ne
dee na ba noppi, ba tax dammuñu
ay tànkam.
34 Teewul kenn ca takk-der ya
jam ko ab xeej ci faar yi, deret ànd
ak ndox tuuru ca saa sa.
35 Ki joxeb seedeem ci mbir
yooyii, moo ci teg bëtam, te
kàddug seedeem dëgg la. Moom ci
boppam, xam na ne dëgg lay wax,
te moo ci joxe kàddug seedeem,
ngir yeen itam ngeen gëm.
36 Loola moo am ngir Mbind mi
indi woon lii, sotti: «Benn yaxam,
deesu ko damm[§].»
37 Meneen Mbind indeeti ne:
«Dinañu gis ki ñu jam[*].»

Rob nañu Yeesu

38 Gannaaw loolu Yuusufa ma
dëkk Arimate, di taalibeb Yeesu bu
làqu ndax ragal njiiti Yawut ya,
moom moo ñaan Pilaat mu may ko
mu yóbbu néewub Yeesu. Pilaat may
ko ko. Yuusufa nag dem, yóbbu
néewub Yeesu.
39 Nikodem itam ànd ak moom,
indaale lu wara tollook fanweeri
kiloy cuuraayal njafaan lu ñu de-
fare ndàbbu miir ak alowes. Niko-
dem moomu jëkkoon naa seetsi
Yeesu ag guddi.
40 Ñu jël néewub Yeesu, lëmëse ko
sori lëe, defaale ca cuuraay la, na
ko Yawut ya baaxoo woon ci waa-
jtaayu rob.
41 Foofa ñu daajoon Yeesu, ab
tool a nga fa, ab bàmmeel bu bees
bu ñu yatt ciw doj a nga ca tool ba,
te maseesu caa denc ab néew.
42 Foofa lañu denc Yeesu, gan-
naaw jege woon na, te ci Waajalu
bésub Noflaay lañu nekkoon.

20

Yeesu Almasi bi dekki na

1 Bésub dibéer, ba jiitu ca ayu
bésu Yawut ya, Maryaama teela xëy
dem, ba bët setagul, ba ca bàmmeel
ba. Mu gis ne randal nañu doj wa
ñu ube woon bàmmeel ba.
2 Mu daldi daw, ba ca Simoŋ Piy-
eer ak ca beneen taalibe ba, ka
Yeesu soppoon. Mu ne leen: «Jële
nañu Sang bi ca bàmmeel ba, te xa-
munu fu ñu ko def.»
3 Piyeer ak beneen taalibe ba
dem wuti bàmmeel ba.

[†] **19.24** Seetal ci *Taalifi cant* 22.19. [‡] **19.28** Seetal ci *Taalifi cant* 69.22. [§] **19.36** Seetal ci *Mucc ga* 12.46. [*] **19.37** Seetal ci *Sàkkaryaa* 12.10.

4 Ñu àndaw, beneen taalibe ba
nag gëna gaaw Piyeer, jëkk ko ca
bàmmeel ba.
5 Naka la sëgg, yër, daldi séen sori
càngaay ya ca suuf, te duggul ca biir
bàmmeel ba.
6 Simoŋ Piyeer ma ca topp, agsi,
jàll ca biir, daldi gis sori càngaay la
tege,
7 ak kaala ga ñu muure woon
boppu Yeesu. Kaala ga nag àndul ak
sori càngaay la; dees koo taxañ, mu
tege.
8 Ci noonu beneen taalibe ba
njëkkoona agsi ca bàmmeel ba, dug-
gsi moom itam. Mu gis, daldi gëm.
9 Ndax kat ba booba, taalibe ya
xamaguñu dëgg tekkitel Mbind ma
indi woon ne fàww Yeesu dekki.
10 Taalibe ya nag ñibbi.

Yeesu feeñu na Maryaamam Magdala

11 Ci biir loolu Maryaamaa nga
ca bàmmeel ba, ca biti, di jooy.
Ci biir jooy yi la sëgg, yër ca biir
bàmmeel ba,
12 daldi séen ñaari malaaka yu sol
yére yu weex, toog fa néewub Yeesu
tëddoon, kii fa féeteek fa bopp ba
nekkoon, kee ca tànk ya.
13 Ñu ne ko: «Ndaw si, looy jooy?»
Mu ne leen: «Samab Sang lañu
yóbbu, te xawma fu ñu ko denc.»
14 Naka la wax loolu daldi wal-
batiku, gis Yeesu mu taxaw, te xa-
mul ne Yeesu la.
15 Yeesu ne ko: «Ndaw sii, looy
jooy? Kooy seet?» Mu foog ne
boroom tool baa, ne ko: «Góor gi, su
fekkee yaa ko yóbbu, wax ma foo ko
denc, maa koy jëli.»
16 Yeesu ne ko: «Maryaama.» Mu
geestu, làkk ko ci yawut ne ko: «Rab-
buni!» Muy firi kilifa gi.
17 Yeesu ne ko: «Bu ma lan-
gaamu, ndax yéegeeguma fa Baay
ba. Waaye demal, ne samay bokk,
maa ngi yéegi ca sama Baay biy
seen Baay, sama Yàlla jiy seen
Yàlla.»
18 Ba loolu amee Maryaama ma
dëkk Magdala dem, ne taalibe ya:
«Gis naa Sang bi!» Ci kaw loolu mu
wax leen yóbbanteem.

Yeesu feeñu na taalibe yi

19 Bésub dibéer googu ca ngoon,
di bés bi jiitu ci ayu bésu Yawut
ya, bunt yaa nga tëje fa taalibe ya
daje, ndax ragal njiiti Yawut ya.
Yeesu ne jimeet taxaw ci seen biir
ne leen: «Jàmm seen!»
20 Loolu la Yeesu wax, daldi leen
won ay loxoom akug wetam. Taal-
ibe ya nag bég lool ndax la ñu gis
Sang bi.
21 Yeesu dellu ne leen: «Jàmm
ngeen! Ni ma Baay bi yebale,
noonu laa leen yebale, man itam.»
22 Naka la wax loolu, daldi leen
ëf ngelawal gémmiñam, ne leen:
«Jëlleen Noo gu Sell gi.
23 Képp ku ngeen baal ay
bàkkaaram, baalees na ko; képp ku
ngeen topp ay bàkkaaram, toppees
na ko.»

Yeesu yedd na Tomaa

24 Kenn ca Fukk ñaak ñaar nag, di
Tomaa ma ñuy wax Didimus, muy
firi Seex bi, ba Yeesu dikkee, moom
nekku fa woon.
25 Moo tax ba ko taalibe ya nee:
«Gis nanu Sang bi!» da ne leen: «Su
ma gisul màndargam pont yi ciy lox-
oom, ba ne ci duut baaraam, boole
ci ne tegg loxo cig wetam, duma ko
gëm mukk.»
26 Ba ñu ca tegee juróom ñetti fan,
taalibey Yeesu ya dajewaat ca biir,
Tomaa nekk faak ñoom. Yeesu ne
jimeet ca seen biir, te bunt ya tëje.
Mu ne leen: «Jàmm ngeen!»
27 Ci kaw loolu mu ne Tomaa:
«Tegal fii sa baaraam te xool samay
loxo; te nga tàllal sa loxo, ne ko tegg
ci samag wet. Bàyyil gëmadi te gëm.»
28 Tomaa àddu ne ko: «Yaa di
sama Boroom, di sama Yàlla!»
29 Yeesu ne ko: «Danga maa gis, ba
tax nga gëm? Ndokkalee ñi gëm te
gisuñu!»

30 Bare na firnde yeneen yu
Yeesu def fi kanam taalibe yi, te
bindeesu ko ci téere bii.
31 Lii nag lañu bind, ngir ngeen
gëm ne Yeesu mooy Almasi bi,
Doomu Yàlla, ngir itam ngeen jagoo
ag dund ndax aw turam.

21

Yeesu feeñu na juróom ñaari taalibe

1 Gannaaw loolu, Yeesu feeñooti
na ay taalibeem ca tàkkal dex ga ñuy
wax Tiberyàdd*. Na mu feeñee nii
la.
2 Ña bokkoon daje benn béreb ñoo
di Simoŋ Piyeer, ak Tomaa mi ñuy
wax Seex bi, ak Natanayel ma dëkk
Kana gu diiwaanu Galile, ak doomi
Sebede, ak yeneen ñaari taalibe.
3 Simoŋ Piyeer ne leen: «Maa ngi
nappi.» Ñu ne ko: «Nanànd ak yaw,
nun itam.» Ñu dem, daldi dugg
gaal. Guddi googu jàppuñu dara.
4 Ba fajar jotee Yeesu taxaw ca
tàkk ga, te taalibe ya xamuñu ne
moom la.
5 Yeesu ne leen: «Bokk yi,
ndax am ngeen jën?» Ñu ne ko:
«Déédéet.»
6 Mu ne leen: «Sànnileen mbaal
mi ci ndijooru gaal gi, ba daj.» Ci
kaw loolu ñu sànni, ba noppi am-
atuñu dooley xëcc mbaal mi ndax
jën yu bare.
7 Ba loolu amee taalibe ba Yeesu
soppoon ne Piyeer: «Sang bi la!» Ba
Simoŋ Piyeer déggee loolu, fekk ko
ak col gu woyof, mu laxasaay ko ba
mu dëgër, daldi sóobu ca dex ga.
8 Yeneen taalibe ya nag dikk ak
gaal ga, xëccaale mbaal ma fees dell
ak jën, ndax sorewuñu woon tàkk
ga; lu wara tollu ci téeméeri meetar
a doxoon seen diggante ak tàkk ga.
9 Ba ñu teersee, ab taalu këriñ
lañu gis, aw jën tege ca, ak mburu
ca wet ga.
10 Yeesu ne leen: «Indileen ci jën yi
ngeen jàpp.»
11 Simoŋ Piyeer nag yéeg ca gaal
ga, daldi diri mbaal ma ca tàkk ga,
mu fees dell ak jën yu mag; lépp di
téeméeri jën ak juróom fukk ak ñett
(153). Te noonu mu baree taxul
mbaal ma xëtt.
12 Yeesu ne leen: «Ñëwleen
ndékki.» Kenn ca taalibe ya nag
ñemewu ko woon ne ko: «Yaay kan?»
Ndax xamoon nañu ne Sang bee.
13 Yeesu dikk, jël mburu, jox leen,
jox leen jën itam.
14 Boobu mooy ñetteelu yoon bu
Yeesu feeñoo taalibe ya, gannaaw
ba mu dekkee.

Yeesu sas na Piyeer

15 Ba ñu ndékkee ba noppi, Yeesu
da ne Simoŋ Piyeer: «Simoŋ doomu
Yowaan, ndax yaa ma gëna sopp
ñii?» Mu ne ko: «Waawaaw, Sang bi,
yaw, xam nga ne bëgg naa la.» Mu
ne ko: «Xontal ma sama mbote yi.»
16 Mu waxaat ko ñaareel bi yoon,
ne ko: «Simoŋ doomu Yowaan,
ndax sopp nga ma?» Mu ne ko:
«Waawaaw, Sang bi, yaw, xam nga
ne bëgg naa la.» Mu ne ko: «Sàmmal
ma samay xar.»
17 Mu neeti ko ñetteel bi yoon:
«Simoŋ doomu Yowaan, bëgg nga
maam?» Piyeer nag tiislu la ko
Yeesu laaj ba ñetti yoon: «Ndax bëgg
nga ma?» Piyeer ne ko: «Sang bi,
yaw xam nga lépp; xam nga ne bëgg
naa la.» Yeesu ne ko: «Xontal ma
samay xar.
18 Maa la ko wax déy ci lu wér, ba
nga dee ndaw, yaay takkal sa bopp
sa geño, dem fu la neex. Waaye
boo màggatee, dinga tàllal say loxo,
keneen takkal la sa geño, yóbbu la
foo bëggul.»
19 Kàddu yooyu la Yeesu misaale
na Piyeer di deeweji deewin wu
muy terale Yàlla. Loolu la wax ba
noppi ne ko: «Toppal ci man!»
20 Piyeer geestu, gis taalibe ba
Yeesu soppoon, mu topp ca ñoom.
Taalibe boobu mooy ka sóonu
woon, ba tafu ca dënnub Yeesu, ba

* **21.1** ***dexu Tiberyàdd*** mooy dexu Galile.

ñuy lekk, te moo ko laajoon ne ko:
«Sang bi, kan moo lay wor?»
21 Ba ko Piyeer gisee da ne Yeesu:
«Sang bi, kii nag?»
22 Yeesu ne ko: «Moom, su ma
bëggoon mu dund ba kera ma délsi,
ana lu ciy sa yoon? Yaw kay, toppal
ci man.»
23 Kàddu googu nag doxe ca, law
ca biir bokki taalibe ya, ñu jàpp
ne taalibe boobu du dee. Ndaxam
Yeesu waxul Piyeer ne kooku du
dee, waaye da ne: «Su ma bëggee
mu dund, ba kera ma délsi, ana lu
ciy sa yoon?»
24 Taalibe boobu moo seede mbir
yooyu, moo bind xew-xew yooyu,
te xam nanu ne kàddug seedeem
dëgg la.
25 Bare na itam yeneen yu Yeesu
def, te su ñu ko doon bind benn-
benn, jàpp naa ne àddina ci boppam
sax du mana denc téere ya ñu ko
bind.

Jëfi ndaw yi Almasi bi yónni

Ñaareelu pàcc bi Luug bind lañuy woowe téereb *Jëf ya*. Mu ngi bind ci li xewoon gannaaw bi Yeesu deewee ba dekki te ñu yéege ko ca asamaan, ak it ci ni mbooloom gëmkat ñi ci Yerusalem màgge. Ba tey mu bind ci ni xibaaru Almasi bi bawoo Yerusalem ak Yude ak Samari, ba wàlli ca xeeti àddina yi ci des.

Ci tënk:

1.1—12.25 Xibaaru Yeesu bawoo Yerusalem, law ba wàlli ca gox yi des ci Yuda ak Samari.

13.1—14.28 Yebal nañu ay ndaw wetug sowu, ngir ñu xamleji xibaaru jàmm bi ca diiwaanu Asi.

15.1-35 Péncoo am na ca Yerusalem.

15.36—18.22 Ndaw ya dugg nañu Ërob.

18.23—21.25 Póol tukki na ñetteel bi yoon.

21.25—28.31 Kàddu gi dugg na Room, péey ba, ba àkki ca ëtti kàngam ya gëna kawe.

Yeesu Almasi bi yéeg na ci asamaan

1 Yaw Tewofil, sama téere bu njëkk ba, def naa ca mboolem ndoortel jëfi Yeesu ak njàngaleem,
2 ba ca bés ba ñu ko yéegale, gannaaw ba mu joxee ay ndigal ndaw ya mu tànnoon, Noo gu Sell gi jottali ko.
3 Ndaw yooyu itam la teew fi seen kanam ci firnde yu leer te bare, gannaaw ay coonoom. Diiru ñeent fukki fan la leen feeñu, di leen wax lu jëm ci nguurug Yàlla.
4 Ba mu nekkee ak ñoom, da leena sant, ne leen: «Buleen jóge Yerusalem, négleen digeb Baay bi ngeen dégge ci sama gémmiñ.
5 Ndax cim ndox la Yaxya daan sóobe, waaye yeen ci Noo gu Sell gi lees leen di sóob fii ak fan yu néew.»
6 Naka lañu daje fa moom, daldi koy laaj, ne ko: «Sang bi, ndax ci jii jamono ngay sampaat nguurug Israayil?»
7 Mu ne leen: «Du yeena wara xam jamono jeek bés bi Baay bi jàpp ci sañ-sañu boppam.
8 Waaye Noo gu Sell gi mooy wàcc ci yeen, ngeen fees ak dooleem, daldi doon samay seede ci Yerusalem ak ci diiwaanu Yude gépp ak ci Samari, ba ca cati àddina.»
9 Naka la wax loolu, ndaw yay xoole, ñu jekki yéegee ko fa, aw niir daldi leen koy làq.
10 Ña nga téen, ne jàkk asamaan, Yeesu di wéy. Ci biir loolu ñaar ñu sol yére yu weex ne seef ci seen wet.
11 Ñu ne leen: «Yeen waa Galile, lu ngeen di taxaw nii di séentu ci asamaan? Yeesu male ñu yéegee fi seen biir, yóbbu asamaan, nii ngeen ko gise mu jëm asamaan, ni lay délsee.»

Maccas wuutu na Yuda Iskaryo

12 Booba la ndaw ya jóge ca tund woowu ñuy wax tundu Oliw, te digganteem ak Yerusalem tollook kemu dox bi yoon maye ci bésub Noflaay, yemook benn kilomet. Ñu dellu nag Yerusalem.
13 Ñu agsi, yéeg ca néegu kaw taax ma, fa ñuy dal naka jekk. Piyeer a nga ca ak Yowaan, ak Yanqóoba ak Àndre, ak Filib ak Tomaa, ak Bartelemi ak Macë, ak Yanqóoba doomu Alfe, ak Simoŋ, Mbokki kuréelu Moom-sa-réew ma, ak Yuda doomu Yanqóoba.
14 Ñu mànkoo ñoom ñépp ngir saxoo ñaan ci Yàlla, ànd ceek jigéen ñi ak Maryaama ndeyu Yeesu ak rakki Yeesu yu góor.
15 Ci fan yooyu la Piyeer taxaw ca digg bokk ya, ña fa daje di mbooloo

mu tollu ci téeméer ak ñaar fukk (120). Mu ne leen:
16 «Bokk yi, Mbind mi moo wax-
oon lu jiitu ci gémmiñu Daawuda
jaare ci Noo gu Sell gi, muy wax
ju jëm ci Yuda mi jiite nit ña, ba
ñu jàpp Yeesu. Mbind moomu nag
fàww mu sotti.
17 Ci nun la Yuda bokkoon, te
amoon na it cér ci sunu liggéey bii.»
18 Yuda nag gannaaw ba mu
jëndee ab tool ca peyu ñaawtéefam
ja, ca la daanu, jiital boppam, biir
ba fàcc, butit ya tuuru.
19 Waa Yerusalem yépp a ko yég,
ba tax ñu tudde tool ba Akeldam,
muy firi Toolu deret, ci seen làkk.
20 «Ndax bindees na ci téere bi di
Taalifi cant ne:
"Yal na këram gental,
yàlla bu fa kenn dëkkeeti,
yal na keneen jagoo sasam*."
21 Am na nag ay nit ñu àndoon ak
nun mboolem diir bi Sang Yeesu
dee dem aka dikk ci sunu biir,
22 dale ko ca ba ko Yaxya sóobee ci
ndox, ba bés ba ko Yàlla jëlee fi sunu
biir, yéege ko. Kon nag kenn ci
ñooñu war naa bokk ak nun, seede
ndekkitel Yeesu.»
23 Ci kaw loolu ñu tudd ñaar: Yu-
usufa, mi ñu dippee Barsabas, te ñu
di ko wax Yustus itam, ak Maccas.
24 Ñu daldi ñaan ne: «Boroom bi,
yaw mi xam xolu ñépp, won nu ki
nga tànn ci ñaar ñii,
25 mu jël wàllam ci liggéey bi, te
muy céru ndaw bii Yuda wacc, ba
fekki wàll wa mu yelloo.»
26 Ñu tegal leen nag bant, bant ba
dal ca Maccas, mu dolliku ca fukki
ndaw yaak benn.

2

Noo gu Sell gi dikk na

1 Ba bésu màggalu Pàntakot agsee,
ñoom ñépp a bokk daje benn béreb.
2 Ca saa sa coow jollee ca
asamaan, mel ni riirum ngelaw lu
bare doole, daldi fees dell biir kër
ga ñu toog.
3 Ci kaw loolu ay làmmiñ yu mel
ni tàkk-tàkki sawara feeñu leen,
làmmiñ ya séddalikoo, daldi toŋ ci
kaw kenn ku nekk.
4 Ñoom ñépp nag fees ak Noo gu
Sell gi, tàmbalee làkk làkk yu wuute,
na leen ko Noo gi manloo.
5 Booba ay toppkati yoonu Yawut
a nga dëkke Yerusalem, te bawoo ci
xeeti àddina yépp.
6 Naka la coow li jolli, nit ñi
daje, ku nekk ci mbooloo mi dégg
ñuy làkk sa kàllaama gi nga nàmp.
Mbooloo ma jaaxle.
7 Ñu boole waaru ak yéemu, naa:
«Ñii di wax nii ñépp, xanaa duñu
waa Galile?
8 Ana nu kenn ku nekk ci nun nag
mana dégge ñuy wax ci làmmiñ wi
nga nàmp?
9 Muy waa Pàrt ak Medd ak Elam
ak Mesopotami ak Yude ak Kapa-
dos ak Pont ak Asi
10 ak Firisi ak Pamfili ak Misra ak
wàllu Libi ga dendeek Siren, ak gan
ñi jóge Room,
11 ak Yawuti njuddu-ji-réew
yeek tuubeen ñi, ak waa Keret
ak Arabi, nun ñépp a leen dégg ci
sunu làmmiñi bopp, ñuy siiwtaane
jaloore yu Yàlla!»
12 Ñépp waaru, ba jànnaxe, di wax
ci seen biir naa: «Lii lu muy tekki
nag?»
13 Teewul ñenn ñay ñaawle, ne:
«Ñii daal biiñ bu bees doŋŋ lañu
naan ba màndi.»

Piyeer yee na mbooloo ma

14 Ci kaw loolu Piyeer taxaw,
mook Fukk ñaak benn, daldi àddu
ca kaw, ne: «Yeen bokki Yawut yi ak
mboolem yeen ñi dëkke Yerusalem,
dégluleen bu baax sama kàddu, ba
xam lii lu mu doon.
15 Ñii màndiwuñu, ni ngeen ko
fooge, ndax yoor-yoor doŋŋ a jot.

* **1.20** Seetal ci *Taalifi cant* 69.26; 109.8.

16 Lii kay mooy kàddu ga Yonent
Yàlla Yowel jottali woon, ne:
17 “Yàlla nee:
Mujug jamono, maay tuur samag
Noo ci kaw ñépp;
seeni doom, góor ak jigéen di biral
kàdduy waxyu,
seeni xale yu góor di gis ay peeñu,
màggat ñi di gént ay gént.
18 Kera jant yooyu, sama jaam ñi,
góor ak jigéen,
maa leen di tuur samag Noo,
ñuy biral kàdduy waxyu.
19 Te maay def ay kiraama fi
asamaan
aki firnde ci dun bi fi suuf;
muy deret ak sawara ak niiru sax-
aar.
20 Jant beey soppaliku ag lëndëm,
weer wi doon deret,
bésu Boroom bi doora taxawe
màggaay ak daraja.
21 Su boobaa, képp ku woo Boroom
bi wall ciw turam, dinga
raw*.”
22 «Yeen bokki Israayil, dégluleen
wax jii! Yeesum Nasaret, Yàlla moo
firndeele ag dëggoom ci ay kéemaan
aki kiraama aki firnde yu mu sot-
tale jëmmu Yeesu moomu fi seen
biir, te loolu xam ngeen ko xéll.
23 Nit kooku ñu jébbale ni ko Yàlla
dogale te nasoon ko lu jiitu, yeena
ko daajloo yéefar yi ci bant, reylu
ko.
24 Waaye moom la Yàlla yiwee
ci mititu dee, dekkal ko, ndax dee
amul kàttanu tënk ko.
25 Daawuda wax na ci mbiram
ne:
“Maa doon gis Boroom bi fi sama
kanam saa su nekk,
ndijoor la ma fare, ba duma tërëf.
26 Moo tax sama xol di nux-nuxi,
samaw làmmiñ di tex-texi,
sama yaram sax nara noppalujee
yaakaar.
27 Doo ma wacc njaniiw moos,
doo seetaan sa Ku sell ki, yaramam
di yàqu ci biir bàmmeel.
28 Yaa ma xamal yoonu dund,
yaa may wéttali ba matal sama
mbégte†.”
29 «Bokk yi nag, Maam Daawuda,
manees na leena wax ci lu wér
ne nelaw na, ba ñu denc ko, te
bàmmeelam a ngi fi, nuy gis ba tey
jii.
30 Waaye yonent la woon, te
xamoon na ne Yàllaa ko giñaloon ne
ku jóge ci geñoom lay teg cib jalam.
31 Kon li mu gis te dikkagul mooy
ndekkitel Almasi bi, te ci mbiram
la wax ne wàcceesu ko njaniiw, te
yaramam du yàqu ci biir bàmmeel.
32 Yeesu moomu nag, Yàllaa ko
dekkal, nu seede ko, nun ñépp.
33 Yàllaa ko yéege fa ndijooram, te
jot na ci Baay bi Noo gu Sell ga mu
dige woon. Moom la tuur nii tey,
ngeen gis ko, dégg ko.
34 Ndax kat du Daawudaa yéeg ci
asamaan, waaye moom ci boppam
moo ne:
“Boroom bi daa wax sama Sang, ne
ko:
‘Toogeel sama ndijoor,
35 ba ma def say noon sa
ndëggastal‡.’ ”
36 «Kon nag na wóor waa kër Is-
raayil gépp ne Yeesu moomu ngeen
daajoon ci bant, Yàllaa ko def Sang
ak Almasi.»
37 Ba mbooloo ma déggee loolu,
naqar wu mel ni jam-jamu xol la
leen def. Ñu ne Piyeer ak ndaw ya
ca des: «Bokk yi, nu nuy def nag?»
38 Piyeer ne leen: «Tuubleen te ku
nekk ci yeen sóobu ci ndox ci turu
Yeesu Almasi bi, ngir ñu jéggal leen
seeni bàkkaar. Noonu Yàlla dina
leen may Noo gu Sell gi.
39 Ndax dige bi, yeen ak seen
askan a ko moom, ak jàmbur ñi féete
fu sore ñépp, mboolem ñi sunu
Yàlla Boroom bi woo.»
40 Yeneen kàddu yu bare soññe
na leen ko, ñaaxe leen ko, ne leen:
«Muccleen ci gii maas gu dëng.»
41 Ña nangu kàddug Piyeer nag,
ñu sóob leen ci ndox; bésub keroog

* **2.21** Seetal ci *Yowel* 3.1-5. † **2.28** Seetal ci *Taalifi cant* 16.8-11. ‡ **2.35** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1.

lu wara mat ñetti junni (3 000) yokku nañu ca gëmkat ña.

Gëmkat ñi bennoo, Yàlla barkeel

42 Ci kaw loolu gëmkat yi daan
nañoo pastéefu ci njàngalem ndaw
yi ak ci dundal ag bokkoo, ak ci
dagg mburum bokkoo mi§, ak ci
jataayi ñaan.
43 Ba loolu amee ag ragal jàpp
ñépp, ay kiraama yu bare aki firnde
daldi sottee ca jëfi ndaw ya.
44 Gëmkat ñépp benn lañu woon
te ñoo bokkoon lépp.
45 Ci biir loolu seeni suuf ak seen
alal sax, ñu jaay, séddoo ko ñoom
ñépp na mu dëppook seeni soxla.
46 Bés bu nekk nag ñu doon benn
bopp, saxoo teew ca kër Yàlla ga,
di dagg mburum bokkoo ci këroo
kër, tey bokk lekk ci biir mbég ak
woyoflu.
47 Ñuy màggal Yàlla, ñépp naw
leen. Bés bu nekk nag Boroom bi
di yokk ca mbooloo mooma, nit ña
jota mucc.

3

Piyeer doxloo na ab lafañ

1 Piyeer ak Yowaan ñoo doon
duggsi ca kër Yàlla ga, ngir ñaanu
digg njolloor.
2 Fekk ñu indi fa waa ju jud-
duwaale lafañ, ñu daan ko teg bés
bu nekk ca bunt ba ñuy woowe
bunt bu Rafet ca kër Yàlla ga, ngir
muy yalwaan ñay duggsi.
3 Waa ja gis Piyeer ak Yowaan,
ñuy dugg ca kër Yàlla ga, mu di leen
yalwaan.
4 Ci kaw loolu Piyeer ne ko jàkk,
mook Yowaan, ne ko: «Xool nu.»
5 Lafañ bi teewlu leen, di séentu
ci ñoom ab sarax.
6 Piyeer nag ne ko: «Xaalis ak
wurus de, yoruma ko. Waaye li ma
am, jox naa la ko: ci turu Yeesu
Almasi mu Nasaret, doxal!»
7 Mu jàpp ci loxol ndijooram,
yékkati ko. Ci saa si ay tànkam aki
kostanam dëgër.
8 Mu ne layy, taxaw, tàmbalee
dox, ànd ak ñoom dugg ca kër Yàlla
ga, di dox aka tëbantu, tey sant Yàlla.
9 Mbooloo mépp gis ko, muy dox,
di sant Yàlla.
10 Ñu xàmmee ko, xam ne moo
daan toog, di yalwaan ca bunt bu
Rafet ba ca kër Yàlla ga. Ñu jommi
ba jommaaral, ba far gëlëm ca la ko
dikkal.

Piyeer waare na

11 Ba loolu amee waa ji taq ci Piy-
eer ak Yowaan, ñépp dawsi, sago
jeex, ñu yéew leen ca mbaaru bunt
ba ñu dippee Suleymaan.
12 Piyeer nag gis loolu, àddu, ne
mbooloo ma: «Yeen bokki Israayil,
lu ngeen di waaru ci lii? Lu ngeen
nu naa jàkk, mel ni sunu manoorey
bopp mbaa sunug ragal Yàlla lanu
doxloo kii?
13 Moom Yàllay Ibraayma, di
Yàllay Isaaxa, di Yàllay Yanqóoba,
te di sunu Yàllay maam kay, moo
màggal jawriñam Yeesu. Yeen nag
yeena ko teg ciy loxo, jàmbu ko fa
kanam Pilaat, te mu naroon koo
bàyyi.
14 Yeen, yeena jàmbu Ku sell ki te
jub, tinul ab bóomkat.
15 Bóom ngeen Kiy dundloo,
waaye Yàllaa ko dekkal, nu seede
ko.
16 Gëm aw turam moo waral tu-
ram woowu dooleel nit kii ngeen
gis, xam ko. Kon ngëm moo waral
lii; ngëm gu sababoo ci Yeesu moo
ko may mu wér péŋŋ nii ci seen
kanam, yeen ñépp.
17 «Teewul nag bokk yi, xam naa
ne ñàkka xam moo leen taxa jëfe
noonu, te loolu it moo dal seeni
kilifa.
18 Waaye Yàlla moo sottale noonu
la mu yégle woon lu jiitu, yonent

§ **2.42** ***dagg mburum bokkoo mi:*** moom la gëmkat ñi aadawoo woon, bu ñuy lekk. Dagg mburu, moom lañu mujj di woowe Reeru Sang bi.

yépp jottali, ne Almaseem dina sonn.
19 Kon nag tuubleen te dëpp,
ndax seeni bàkkaar faru.
20 Su boobaa jamonoy péex ay
bawoo ci Boroom bi, te mooy yebal
Almasi bi mu leen jagleel, te muy
Yeesu.
21 Moom la asamaan wara dalal,
ba kera jamono ja lépp di dellu jag,
na ko Yàlla waxe woon, yonent yu
sell ya woon jottali.
22 Musaa kay noon na: “Boroom
bi seen Yàlla mooy feeñal ci seenu
xeet ab yonent ni man; nangeen ko
déggal ci lépp lu mu leen wax.
23 Képp ku déggalul yonent
boobu, dees na la dagge ci xeet wi,
sànk la*.”
24 «Te it mboolem yonent yi wax,
dale ko ci Samiyel ak ñi ko wuutu,
ñoom it yégle woon nañu bés yii nuy
dund.
25 Yeen nag yeenay ndonoy
yonent yi te yeenay séddu ci kóllëre
gi Yàlla fasoon ak seeni maam, ba
mu nee Ibraayma: “Ci saw askan
la xeeti àddina yépp di barkeele†.”
26 Yeen la Yàlla njëkka wool
jawriñam, daldi koy yebal ci yeen,
ngir barkeel leen, waññi kenn ku
nekk ci yeen mu moy jikkoom yu
bon.»

4

Piyeer ak Yowaan daje nañook àttekat ya

1 Naka la Piyeer ak Yowaan
di wax ak mbooloo ma, sarx-
alkat yaak jawriñu kër Yàlla gaak
Sadusen ya ne jimeet ci seen kaw.
2 Fekk na leen ñéññ ca la ñuy
waare aka yégle ndekkitel Yeesu, te
loolu di dëggal ne dee-dekki, lu am
la.
3 Ñu daldi leen teg loxo, tëj leen
ba ca ëllëg sa, ndax booba guddi na.
4 Fekk na nag, ñu bare ca ña
jotoona dégg kàddu ga gëm nañu,
ba limu gëmkat ña tollu ci juróomi
junni (5 000).
5 Ca ëllëg sa kilifay Yawut yi ak
magi askan wi ak firikati yoonu
Musaa yi daje Yerusalem.
6 Anas, sarxalkat bu mag ba ca la,
ak Kayif ak Yowaan ak Alegsàndar
ak mboolem bokki sarxalkat bu
mag.
7 Ñu taxawal Piyeer ak Yowaan
ca digg ba, laaj leen ne: «Yeen, lii
ngeen def, ci ban xam-xam ak ci
wan tur ngeen ko defe?»
8 Fa la Piyeer feeseek Noo gu Sell
gi, ne leen: «Yeen kilifay xeet wi ak
magi askan wi,
9 ndegam yoon moo nuy laaj lu
jëm ci ndimbal lu ab lafañ jagoo, ak
ci man pexe la lafañ bi mucce,
10 xamleen xéll, yeen ñépp ak
bànni Israayil gépp, ne ci turu Yeesu
Almasi mu Nasaret, ki ngeen daa-
joon ci bant, te Yàlla dekkal ko, ci
turam doŋŋ la kii wére, ba taxaw ci
seen kanam.
11 Yeesu moomu mooy:

“Doj wi ngeen beddi woon, yeen
tabaxkat yi,

te mu mujj di doju koñu tabax bi*.”
12 Mucc kat amul ci keneen, ndax
fi asamaan tiim, mayeesul fi nit ñi
weneen tur wu nu wara mucce.»
13 Ba waa kuréelu àttekat ya gisee
fit wi Piyeer ak Yowaan àndal, te ñu
xam ne niti neen ñu masula jàng
lañu, dañoo waaru. Xamoon nañu
nag ne ñook Yeesoo nekkoon.
14 Te itam ka ñu wéral a nga
taxaw fa seen wet, ñuy gis. Manuñu
caa tegati dara.
15 Ba mu ko defee ñu joxe ndigal,
génne leen, daldi gise ci seen biir.
16 Ñu ne: «Lu nuy def ak ñii? Ndax
kat firnde lu leer sottee na fi ci
ñoom; leer na nàññ waa Yerusalem
gépp, te manunu koo weddi.
17 Waaye kat bu mbir mi gëna
siiw ci xeet wi. Nan leen tëkku,

* **3.23** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15, 19. † **3.25** Seetal ci *Njàlbéen ga* 22.18. * **4.11** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22.

ngir aaye leen ñu waxati kenn tur woowu.»
18 Ñu woo leen nag, aaye leen,
ne leen mayatuñu leen benn yoon
ñu waxati lenn, mbaa ñuy jàngale ci
turu Yeesu.
19 Piyeer ak Yowaan ne leen:
«Ndax li jaadu fa Yàlla mooy nu
déggal leen, yeen, bàyyi Yàlla?
Yeenay àtte loolu.
20 Waaye nun, li nu gis, dégg ko,
manunu koo baña wax.»
21 Ba loolu amee ñu tëkkuwaat
leen, door leena yiwi, ñu dem,
gannaaw manuñu leena mbugal te
amuñu bunt ci ñoom ndax mbooloo
ma, te ñépp di màggal Yàlla ca la
xew,
22 ngir waa ja kéemtaan ga wérloo
amoon na lu wees ñeent fukki at.

Mbooloom gëmkat ñi ñaan na ci Yàlla

23 Gannaaw ba ñu yiwee Piyeer
ak Yowaan, ñu dem ca seen bokki
gëmkat, nettali leen mboolem la
leen sarxalkat yu mag yaak magi
askan wa wax.
24 Ba ko bokk ya déggee, ñoom
ñépp a mànkoo, daldi yékkati kàddug
ñaan fa Yàlla, ne: «Buur Yàlla, yaa
sàkk asamaan ak suuf ak géej ak
lépp li ci biir.
25 Yaa wax ci Noo gu Sell gi ci
sunu gémmiñu maam Daawuda sa
jaam bi, nga ne:
"Ana lu xeeti àddina di riire?
Lu xeet yiy lale pexey neen?
26 Buuri àddinaa jógandoo,
kilifa yee lëkkoo, di fexeel Boroom
bi ak Almaseem†."
27 Dëgg la moos, ndax ci dëkk bii la
Erodd ak Poñsë Pilaat lëkkoo, ànd ak
xeeti àddinaak bànni Israayil ci kaw
Yeesu, sa jawriñ ju sell ji nga fal.
28 Noonu it lañu sottale mboolem
li nga dogaloon ci sa loxo ak sa
coobare.
29 Léegi nag Boroom bi, bàyyil xel
seeni tëkkoo te nga may nu, nun say
jaam, nuy wax sa kàddu ak fit wu
mat sëkk.
30 Ngalla tàllalal sa loxo ngir di
wéral aka amal ay firnde aki
kéemaan ci turu Yeesu, sa jawriñ
ju sell ji.»
31 Ba ñu ñaanee ba noppi, béreb
ba ñu daje daa yëngu, ñu fees ak
Noo gu Sell gi ñoom ñépp; ñu daldi
tàmbalee waxe fit kàddug Yàlla gi.

Gëmkat ñi ñoo bokkoon lépp

32 Ci kaw loolu mboolem gëmkat
ñi bokk menn xel ak benn xalaat.
Du kenn ku ne moo moom lenn ci
alalam, waaye ñoo bokkoon lépp ci
seen biir.
33 Ndaw yi nag di seedee doole ju
réy ne Sang bi Yeesu dekki na, yiw
wu yaa di leen dikkal ñoom ñépp.
34 Kenn ci ñoom ndóolul, ndax
képp ku ciy boroom suuf mbaa ay
kër, da koy jaay, indi njëg gi,
35 teg ko ci kanam ndaw yi. Su ko
defee ku nekk séddu ca la dëppook
soxlaam.
36 Ku mel ni Yuusufa, bokk ci gi-
irug Lewi, te dëkk ca dunu Sippar,
ndaw yi daan ko wax Barnabas,
muy firi Ñaaxekat bi,
37 ab tool la amoon. Da koo jaay,
indi xaalis bi, teg fi kanam ndaw yi.

5

Mbugal dab na Anañas ak Safira

1 Naka noonu ku ñuy wax
Anañas, te ku ñuy wax Safira di
jabaram, daldi jaay aw làccu suuf.
2 Mu yégook jabaram, daldi làq
lenn ca njëg ga, ba noppi indi la ca
des, teg ko ca kanam ndaw ya.
3 Ba loolu amee Piyeer ne ko:
«Anañas, lu waral Seytaane di fees
sab xol, ba ngay wor Noo gu Sell gi,
di làq lenn ci njëgu tool bi?
4 Ba mu jaragul, du yaa doon
boroom? Gannaaw ba mu jaree it,
xanaa du njëg gaa ngi ci sa loxo
ba tey? Ana noo mana xajale mii
mébét ci sa xol? Du nit nga wor de,
waaye Yàlla nga wor.»

† **4.26** Seetal ci *Taalifi cant* 2.1-2.

5 Naka la Anañas dégg kàddu
yooyu, mu daldi daanu, dee. Ti-
itaange ju réy nag dikkal ña ko dégg
ñépp.
6 Ba loolu amee xale yu góor ya
dikk, sàng ko, yóbbu suuli.
7 Ñu teg ca lu wara tollook ñetti
waxtu, jabaram duggsi, te yégul la
xew.
8 Piyeer ne ko: «Wax ma, ndax
lii mooy njëgu tool bi?» Mu ne ko
waaw, nàngam la.
9 Ci kaw loolu Piyeer ne ko:
«Ana lu ngeen di mànkoo, di nattu
Noowug Boroom bi? Déglul, tànk
yi suuli woon sa jëkkër a ngoogu ci
bunt bi di la yóbbusi yaw it.»
10 Ca saa sa ndaw sa daanu cay
tànkam, dee. Xale yu góor yi duggsi,
fekk ko mu dee; ñu yóbbu ko, suul
ko ca wetu jëkkëram.
11 Ba loolu amee tiitaange ju réy
jàpp mbooloom gëmkat ñépp ak ña
ko dégg ñépp.

Ndawi Almasi bi faj nañu ñu bare

12 Ci kaw loolu ay firnde ak
kéemaan yu bare di sottee ci loxol
ndaw yi, ci biir askan wi. Gëmkat ñi
nag di bokk daje ñoom ñépp fa ñuy
wax Mbaarum Suleymaan, ca biir
kër Yàlla ga,
13 waaye kenn ca ña ca des
ñemewula jaxasoo ak ñoom. Teewul
askan wa nawloo leen lool.
14 Gëmkati Sang bi nag di gëna
bare, ñuy wàllisi, ba doon mbooloo
mu mag, góor ak jigéen.
15 Nit ñi dem bay génne jarag ji
ci mbedd yi, teg leen ci ay laltu
aki basaŋ, ngir bu fa Piyeer jaaree,
lu bon bon takkndeeram mana dal
ñenn ci ñoom.
16 Ci biir loolu nit ñu bare
bàbbeekoo ca dëkk ya séq
Yerusalem, indi ay jarag ak ñu rab
sonal; ñoom ñépp daldi wér.

Fitnaal nañu ndaw yi

17 Ba mu ko defee xolu kañaan
dugg sarxalkat bu mag ba ak
mboolem ña ko dar, te di waa
ngérum Sadusen ña.
18 Ñu teg ndaw ya loxo, tëj leen ca
kaso ba.
19 Ca guddi ga nag malaakam Bo-
room bi ubbi bunti kaso ba, génne
leen, ne leen:
20 «Demleen taxaw ca digg kër
Yàlla ga, ngeen xamal askan wi
mboolem lu jëm ci dund gii.»
21 Gannaaw ba ñu déggee loolu,
ba bët set, ñu dugg ca kër Yàlla ga,
di waare.
Ci biir loolu sarxalkat bu mag ba
ak ña ko dar, dikk, woolu kuréelu
àttekat ya, mboolem kuréelu njiiti
bànni Israayil; ñu yónnee, ngir jëli
ndaw ya ca kaso ba.
22 Dag ya nag dikk, fekkuñu leen
ca kaso ba, ñu dellu yégleji ko,
23 ne: «Danoo fekk kaso ba tëje
ràpp, wattukat ya taxaw ca bunt ya.
Nu tijji, fekkunu kenn ca biir!»
24 Jawriñu kër Yàlla ga ak sarx-
alkat yu mag ya dégg loolu, daldi
jaaxle lool ci ndaw yi, di xalaat nu
mbir miy mujje.
25 Mu am ku dikk, ne leen: «Ña
ngeen tëjoon kaso déy a nga noonu
ca kër Yàlla ga, di waare.»
26 Ci kaw loolu jawriñu kër Yàlla
ga ak dag ya jëli ndaw ya ndànk,
bañ leena jaay doole, ngir ragal nit
ñi sànni leen ay doj.
27 Ñu indi leen, taxawal leen ca
kanam kuréelu àttekat ya, sarxalkat
bu mag ba laaj leen,
28 ne: «Xanaa aayewunu leen
woon ne buleen waareeti mukk ci
woowu tur? Yeena ngi nii ubale
Yerusalem ak seen waare, ngeen
nar nu cee gàdduloo bakkanu nit
kii!»
29 Piyeer ak ndaw ya ca des nag
ne leen: «Yàlla lees wara déggal,
waaye du nit.
30 Sunu Yàllay maam moo dekkal
Yeesu, mi ngeen wékk ci bant, bóom
ko.
31 Moom la Yàlla yéege fa ndi-
jooram, def ko muy Njiit, di
Musalkat, ngir may bànni Israayil
ag tuubeel ak njéggalug bàkkaar.

32 Nun noo seede loolu, nook Noo
gu Sell gi Yàlla jagleel ñi ko déggal.»
33 Ba ñu déggee loolu, dañoo mer
ba fees, nar leena rey.
34 Ab Farisen bu ñuy wax Gama-
lyel, di jàngalekatu yoonu Musaa bu
ñépp nawloo, daldi taxaw ca digg
kuréelu àttekat ya. Mu joxe ndigal
ngir ñu génne leen ab diir.
35 Ba ñu génnee, mu ne waa
kuréel ga: «Yeen bokki Israayil,
moytuleen bu baax li ngeen di def
ak nit ñii.
36 Ndaxte bu yàggul la Tëdas jóg,
di jaay daraja, ba lu wara tollook
ñeenti téeméeri nit far ak moom. Ñu
rey ko, ña ko toppoon ñépp tasaa-
roo, seen pexe mujjewul fenn.
37 Gannaawam it Yuda mu Galile
jóg, ca jant ya ñu doon lim waa
réew mi; mu yóbbaale mbooloo mu
ko topp. Moom itam dee, ña ko
toppoon ñépp tasaaroo.
38 Léegi nag, dama ne, mànduleen
ci ñii, te ba leen, ngir su seen mébét
mbaa seen jëf bawoo ci nit, day
yàqu rekk.
39 Waaye su bawoo fa Yàlla
nag, dungeen ko mana fanq,
moytuleena jànkoonte ak Yàlla.»
Ñu daldi fekksi Gamalyel,
40 woowaat ndaw ya. Ba loolu
amee ñu dóor leen, aaye leen ñu
waxati lenn ci turu Yeesu, door
leena yiwi.
41 Ndaw ya nag bàyyikoo ca
kuréelu àttekat ya, di bég, gannaaw
ñoom lañu jàpp ne ñoo yelloo
toroxte ga ñu leen teg ndax Tur wi*.
42 Ci kaw loolu bés bu nekkaan,
muy ca kër Yàlla, di ca biir kër
ya, noppiwuñoo jàngale aka xamle
xibaaru jàmm bi yéene ne Yeesu
mooy Almasi bi.

6

Tabb nañu jàppalekati mbooloom gëmkat ñi

1 Jant yooyu nag, naka taalibe
yi di gëna bare, Yawut ñiy làkk
gereg tàmbalee ñaxtu ci kaw Yawut
ñiy wax seen làmmiñu bopp ndax
néewal gu ñu gis ñu néewal ko seeni
jëtun ca na ñuy séddalee ag ndimbal
bés bu nekk.
2 Ba mu ko defee Fukk ñaak ñaar
woo mbooloom taalibe ya, ne leen:
«Nu sàggane kàddug Yàlla, di toppa-
too mbirum séddale daal, jekkul ci
nun.
3 Kon nag bokk yi, seetleen ci
seen biir juróom ñaar ñu rafet
seede, soloo Noo gu Sell gi te rafet
xel, nu dénk leen sas woowu.
4 Nun nag nanu wéye ñaan gi, ak
liggéey bi ci kàddu gi.»
5 Wax jooju daldi neex mbooloo
mépp. Ñu seppi Eccen, nit ku fees
ak ngëm ak Noo gu Sell gi, seppi
Filib ak Porokor ak Nikanor ak Ti-
mon ak Parmenas ak Nikolas ma
dëkke Àncos te dib tuubeen bu dug-
goon lu jiitu ci yoonu Yawut.
6 Ñu indi leen fa kanam ndaw ya,
ñu ñaanal leen, teg leen loxo.
7 Ba loolu amee kàddug Yàlla di
law, limu taalibe yi yokku ba bare
lool ci biir Yerusalem, sarxalkat yu
bare daldi topp yoonu ngëm wi.

Jàpp nañu Eccen

8 Ci kaw loolu Eccen mi yiwu
Yàlla def ag leer fees ko, di def ay
kéemaan ak firnde yu mag ci biir
askan wi.
9 Ba loolu amee ñenn ca jàngu
Yawut ba ñuy wax jàngub waa
Goreel ga, daldi jóg, di tàmbalee
weranteek Eccen. Ay niti waa
Siren a nga ca, ak waa Alegsàndiri,
ak waa diiwaani Silisi ak Asi.
10 Teewul àttanuñu xelam mu
rafet ak Noo gu Sell ga muy waxe.
11 Ñu daldi ger ay nit ngir ñu duu-
ral ko, ne: «Noo ko dégg, mu yékkati
kàdduy saaga, jëme ci Musaa ak ci
Yàlla.»
12 Ba loolu amee ñu xabtal nit ñi
ak magi askan wi ak firikati yoonu

* **5.41** ***Tur wi*** mooy turu Sang Yeesu Almasi bi.

Musaa yi, ñu ne jalañ, jàpp Eccen, yóbbu ca kuréelu àttekat ya.

13 Ñu indeeti foofa ay seedey naaféq yu ne: «Kii du bàyyee wax mukk lu juunoo ak kër Yàlla gii ak yoonu Musaa.

14 Noo ko dégg mu ne Yeesu mu Nasaret moomu dina màbb kër Yàlla gii te dina soppi aada yi nu Musaa bàyyee.»

15 Mboolem ña ca kuréelu àttekat ya nag ne jàkk Eccen; ñu gis xar-kanam ba ne ràññ ni xar-kanamu malaaka.

7

Eccen layoo na

1 Sarxalkat bu mag ba ne ko: «Ndax loolu dëgg la?»

2 Eccen ne ko: «Yeen bokk yi, yeen samay baay, dégluleen! Yàlla, miy Boroom daraja moo feeñu woon sunu maam Ibraayma, ba mu nek-kee ca réewum Mesopotami, bala moo sanc Karan.

3 Mu ne ko: "Jógeel sam réew, jóge ci say bokk, te nga dem ca réew mi ma lay won*."

4 «Mu daldi jóge réewum waa Kalde, sanci Karan. Fa la ko Yàlla toxale gannaaw ba baayam faatoo, sancal ko ci réew mii ngeen dëkk tey.

5 Taxul mu muurale ko lenn ci réew mii, du sax fu mu teg tànkam. Teewul mu dig ko, ne moom lay moomale réew mi, mook askanam wa koy wuutuji, te fekkul sax mu am doom.

6 Yàlla ne ko: "Saw askan di-nañu toxuji bitim réew, te dees na leen def ay jaam, mitital leen diiru ñeenti téeméeri at (400)."

7 Yàlla neeti ko: "Xeet wi leen di def jaam nag, man maa leen di mbugal. Gannaaw loolu dinañu fa génne, jaamusi ma ci béreb bii†."

8 Yàlla daldi fasook Ibraayma kóllëre gu mu màndargale xaraf. Moo tax Ibraayma xarafal doomam Isaaxa, ba mu juddoo ba am juróom ñetti fan; Isaaxa, Yanqóoba; Yanqóoba, fukki maam yaak ñaar.

9 «Maam yooyu nag iñaane seen doomu baay Yuusufa, ba jaay ko njaam, ñu yóbbu ko Misra. Teewul Yàllaànd ak Yuusufa,

10 xettali ko ci coonoom yépp, rafetal xelam, may ko itam Firawna buuru Misra baaxe ko; mu def ko kilifa ci Misra ak ci biir ëttu kër gépp.

11 «Ci kaw loolu ab xiif dikkal Misra gépp ak réewum Kanaan. Mu metti lool. Sunuy maam nag amatuñu ab dund.

12 Yanqóoba dégg ne ab dund am na Misra. Ca la fa njëkka yebal sunu maam ya.

13 Seen ñaareel bi yoon la Yuusufa xàmmiku ay doomi baayam, Firawna nag doxe ca xam cosaanu Yuusufa.

14 Ci kaw loolu Yuusufa yeble, indi baayam ak bokkam yépp, ñuy juróom ñaar fukki nit ak juróom.

15 Noonu la Yanqóoba deme Misra, ba faatoo fa, mook sunuy maam.

16 Gannaaw gi lañu toxal seeni yax ca Sikem, denc leen ca bàmmeel, ba Ibraayma weccikoo woon xaalis ca doomi Amor ca Sikem.

17 «Ñu dem ba dige ba Yàlla giñaloon Ibraayma di waaja sotti, yemook xeet wi yokku, di gëna bare ci Misra,

18 ba beneen buur bu xamul Yusufa falu ca Misra.

19 Buur boobu nag di muusaatu sunu xeet wi, di mitital sunuy maam, di leen sànniloo seeni liir, ngir ñu baña dund.

20 «Booba la Musaa juddu, rafet ba fa kanam Yàlla, ñu yor ko ñetti weer ci biir kër baayam.

21 Ba ñu ko sànnee, doomu Firawna ju jigéen a ko foral boppam, yar ko ni doomam ju mu jur.

* **7.3** Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.1. † **7.7** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.13-14.

22 Musaa nag di ku mokkal
mboolem xam-xamu Misra, te
ràññiku lool ci wax ak ci jëf.
23 «Ba ñeent fukki atam matee,
xelum seeti bokki bànni Israayilam
dikkal ko.
24 Ci kaw loolu mu gis ca ku ñuy
néewal doole, mu sotle ko, daldi rey
waayi Misra ja, feyul ka mu néewal.
25 Booba Musaa foog na ne ay
bokkam xam nañu ne ciy loxoom
la leen Yàlla di indile wall, ndeke
xamuñu ko.
26 Ca ëllëg sa mu juux ci ay Yawut
yuy xeex, di leen jéema jubale, ne
leen: "Yeen ay bokk ngeen, lu tax
ngeen di lorante?"
27 Ka doon néewal doole moroom
ma bëmëx Musaa, ne ko: "Yaw, ku
la def kilifa mbaa àttekat ci sunu
kaw?
28 Xanaa danga maa nara rey, na
nga reye waayi Misra ja démb‡?"
29 Musaa dégg kàddu googu, daldi
gàddaay, dem dali réewum Majan,
ba am fa ñaari doom yu góor.
30 «Mu teg ca ñeent fukki at,
malaaka feeñu ko ca màndiŋu
tundu Sinayi, ci biir tàkk-tàkku
sawara wu jafal ab gajj.
31 Musaa gis peeñu moomu,
yéemu; mu dikk ba jege ko ngir niir
ko, kàddug Boroom bi daldi jib. Mu
ne:
32 "Man maay sa Yàllay maam,
maay Yàllay Ibraayma ak Isaaxa ak
Yanqóoba§." Musaa tiit bay lox,
ñemeetula xool.
33 Boroom bi ne ko: "Summil say
dàll, ndax fii nga taxaw, suuf su sell
la.
34 Gis naa bu baax sama coonob
ñoñ ci Misra; maa dégg seeni onk,
ba wàcc ngir wallusi leen. Léegi
nag dikkal, ma yebal la Misra*."
35 «Musaa moomu ñu weddi
woon, ne ko: "Yaw, ku la def kilifa
mbaa àttekat?" Moom nag la Yàlla
def kilifa ak ab jotkat, yebal ko ci
ñoom, malaaka ma feeñu Musaa ca
gajj ba, daldi koy jottali yóbbante
ba.
36 Moo leen génne réewum Misra,
moo def ay kéemaan aki firnde ca
réew ma ak ca géeju Barax ya ak ca
màndiŋ ma, diiru ñeent fukki at.
37 Musaa moomu moo noon
bànni Israayil: "Yonent bu mel ni
man la leen Yàlla di feeñalal ci seen
biiri bokk†."
38 Moom it moo nekkoon ak
mbooloo ma ca màndiŋ ma, mook
malaaka ma doon wax ak moom
ca kaw tundu Sinayi ca sunu wetu
maam ya. Moo jot ci kàddu yuy
dund, ngir jottali nu ko.
39 Kooku la sunuy maam nan-
guwul woona déggal. Dañu koo
far xarab, namma walbatiku dellu
Misra.
40 Ñu ne Aaróona: "Sàkkal nu ay
yàlla yu nu jiite, ndax Musaa mii nu
génne réewum Misra, xamunu lu ko
dal‡."
41 Jant yooyu lañu sàkk jëmmu
sëllu, defal jëmm ja ab sarax, di
bànneexoo lu ñu sàkke seeni loxo.
42 Yàlla nag dëddu leen, bàyyi
leen, ñuy jaamu biddiiw yi, ni ñu ko
binde ci téereb yonent yi, ne:

"Yeen waa kër Israayil, saraxu jur
ak yeneen sarax,
ndax man ngeen ko daan indil di-
iru ñeent fukki at ca màndiŋ
ma?
43 Molog seen tuur mi, ngeen
yóbbaale xaymab jaamookaayam,
ak seen biddiiwu yàlla ji ñu naa
Refan,
jëmm yooyu ngeen sàkk, di leen su-
jjóotal!
Kon nag maa leen di toxal ca wàllaa
Babilon§."

44 «Xaymab seede baa nga woon
ak sunuy maam ca màndiŋ ma, ñu
sàkke ko na ko ka doon wax ak
Musaa sante, dëppale kook misaal
ma Musaa gisoon.

‡ **7.28** Seetal ci *Mucc ga* 2.14. § **7.32** Seetal ci *Mucc ga* 3.6. * **7.34** Seetal ci *Mucc ga* 3.5, 7-8, 10. † **7.37** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 18.15. ‡ **7.40** Seetal ci *Mucc ga* 32.1. § **7.43** Seetal ci *Amos* 5.25-27.

45 Xayma ba la sunuy maam jot,
dugal ko ci kilifteefu Yosuwe ca
biir réewum xeet ya leen Yàlla dàqal.
Xayma ba nekk fa, ba ca janti
Daawuda.
46 Daawuda ma Yàlla baaxe
woon, sàkku woon na am màkkaan
ngir Yàllay Yanqóoba.
47 Waaye Suleymaan moo ko
mujj tabaxal kër.
48 «Moona Aji Kawe ji du dëkke lu
loxo defar, mooy la yonent ba ne:
49 "Asamaan sama ngàngunee,
suuf di sama ndëggastal.
Ana kër gu ngeen may tabaxal?
Boroom bee ko wax.
Mu ne: Ana ban béreb ay sama
dalluwaay?
50 Loolu lépp, xanaa du sama loxoo
ko sàkk*?"
51 «Yeena dëgër bopp, yeenay bo-
roomi xol ak noppi yéefar! Xanaa
dungeen noppee të Noo gu Sell gi?
Maam ya, doom ya rekk!
52 Kan ci yonent yi la seeni maam
fitnaalul? Ñoo rey démb ña yégle
woon ñëwug Aji Jub ji ngeen wor
tey, bóom ko.
53 Yeen de yeena jotoon ci yoonu
Musaa wi ay malaaka jottali, te
taxul ngeen jëfe ko.»

Bóom nañu Eccen

54 Naka lañu dégg loolu, seen xol
fuddu, ñuy yéyu ci kawam.
55 Eccen nag fees ak Noo gu Sell
gi, ne jàkk asamaan, daldi gis leeru
Yàlla, gis Yeesu taxawe fa ndijooru
Yàlla.
56 Mu ne: «Asamaan a ngii ma
gis, mu ubbiku, Doomu nit kaa ngii
taxaw fi ndijooru Yàlla!»
57 Ba loolu amee ñu yuuxu ca
kaw, dar seeni nopp, daldi àndd, ne
milib ca kawam;
58 ñu wat-watee ko, génne ko dëkk
ba, di ko dóor ay doj. Fekk na seede
ya summi seeni mbubb, juug ca
tànki benn xalelu góor bu ñuy wax
Sóol.
59 Ñuy dóor Eccen ay doj, moom
muy ñaan Yàlla, naan: «Sang Yeesu,
nangul sama bakkan!»
60 Mu ne gurub, samp bëti
óomam, daldi àddu ca kaw, ne: «Sang
bi, bu leen topp bii bàkkaar.» Naka
la wax loolu, daldi faatu.

8

1 Sóol nag rafetlu woon na la ñu
bóom Eccen.

Fitnaal nañu mbooloo mi

Bésub keroog teg nañu
mbooloom gëmkat ña ca Yerusalem
fitna ju metti ba, lu moy ndawi
Almasi bi, ñoom ñépp a tasaaroo
ca diiwaani Yude ak Samari.
2 Ay nit ñu ragal Yàlla nag rob
Eccen, ñaawlu deewam lool.
3 Ci biir loolu Sóol moom, ma
ngay jéema faagaagal mbooloom
gëmkat ñi, di dugg ci kër yi, diri góor
ak jigéen, génne, tëjlu leen kaso.

Filib waare na ca Samari

4 Gëmkat ña tasaaroo di xamle
fépp fu ñu jaare, xibaaru jàmm bu
kàddu gi.
5 Noonu la Filib deme péeyub
Samari, di siiwtaane Almasi bi.
6 Ba waa dëkk ba déggee mbaa ñu
gis kéemaan ya muy def, ñoo bokk
teewlu ay waxam.
7 Ndax bare na ca ñu rab jàppoon
te mujj bàyyi leen, génne yuux yu
réy; bare na ca it ñu lafañ ak ñu
làggi woon te mujj wér.
8 Muy mbég mu réy nag ca dëkk
boobee.

Ab ñeengokat gis na ku ko joŋ

9 Ku ñuy wax Simoŋ nag yàggoon
na ca dëkk ba, di ñeengo. Ku waar
waa Samari la woon, te doon tud-
doo nit ku màgg.
10 Ñépp, mag ak ndaw, teewlu ko,
naan: «Kii mooy dooley Yàlla ci bop-
pam. Moom lañuy wax "Màggle".»
11 La ñu ko teewloo woon moo di
jëfi ñeengo ya mu leen yàgga yéeme.
12 Waaye ba ñu gëmee Filib ma
leen xamal xibaaru jàmm, bi jëm ci

* **7.50** Seetal ci *Esayi* 66.1-2.

nguurug Yàlla ak turu Yeesu Almasi bi, góor ak jigéen daldi nangu, ñu sóob leen ci ndox.
13 Simoŋ ci boppam gëm, moom it, ñu sóob ko ci ndox. Simoŋ nag bàyyeetul Filib. Ba mu gisee firnde yaak kiraama yu mag yay am, moom moo yéemu.
14 Ba ndaw ya ca Yerusalem yégee ne waa Samari nangu nañu kàddug Yàlla, Piyeer ak Yowaan lañu fa yebal.
15 Ñu agsi Samari, ñaanal gëmkat ña, ngir ñu jot Noo gu Sell gi.
16 Ndax booba Noo gi wàccagul woon ci kenn ci ñoom, dees leena sóoboon rekk ci ndox ci turu Sang Yeesu.
17 Ba loolu amee Piyeer ak Yowaan teg leen loxo, ñu jot Noo gu Sell gi.
18 Simoŋ nag gis noonee mayug Noo gu Sell gi sababoo ci tegeb loxo bu ndaw ña amal, ba tax mu indil leen xaalis.
19 Mu ne leen: «Mayleen ma man itam xam-xam bii, ngir ku ma teg loxo, nga jot Noo gu Sell gi.»
20 Piyeer ne ko: «Na sa xaalisànd ak yaw asaru, ndegam ab xaalis nga yaakaara jënde mayu Yàlla!
21 Amuloo benn wàll mbaa ab cér ci lii, ndax sa xol a jubul ci kanam Yàlla.
22 Réccul nag sa mbon gii, te ñaan Boroom bi; jombul mu baal la sa mébétu xol.
23 Ndax gis naa ni nga sóoboo ci wextanu kañaan, keppu ci ndëngte.»
24 Simoŋ ne leen: «Ñaanalleen ma Boroom bi, yeen ci seen bopp, ngir li ngeen wax lépp, lenn bañ ma cee dab.»
25 Gannaaw ba Piyeer ak Yowaan seedeelee kàddug Boroom bi, biral ko, Yerusalem lañu dellu, di xamle xibaaru jàmm bi ci ay dëkki Samari yu bare.

Filib yee na ab jaraafu Ecopi

26 Menn malaakam Boroom bi nag wax Filib, ne ko: «Fabul jubal bëj-saalum; yoon wa kenn jaareetul te bartaloo Yerusalem, jëm Gasa.»
27 Filib fabu, dem. Ndeke am na jenn waayu Ecopi* ju màggalsi woon Yerusalem. Nit kooku doonoon moraange, te di jaraaf ju mag ju Kàndas Lingeeru Ecopi; moo doon saytu mboolem alalu Lingeeru Ecopi.
28 Naka la jaraaf ja màggalsi bay dellu Ecopi, toog ca watiiram, di jàngaale téereb Yonent Yàlla Esayi,
29 Noowug Yàlla ne Filib: «Doxal, dab watiir bale.»
30 Filib dabsi waayi Ecopi ja, daldi dégg muy jàng téereb Yonent Yàlla Esayi. Mu ne ko: «Ndax xam nga li ngay jàng?»
31 Mu ne ko: «Nu ma ko mana xame, te kenn firilu ma ko?» Ba loolu amee mu ne Filib, mu yéeg, toog ak moom. Filib yéeg.
32 Lii nag mooy dogu Mbind ma mu doon biral:

«Dees koo yóbbu ni xar mu ñuy rendiji;
mbete mburt mu ne cell ci kanam ki koy wat,
ubbiwul gémmiñam.
33 Ci biir toroxteem lañu ko xañ dëggam;
kuutaayam nag, ana ku ci mana wax?
Ndegam bakkanam lañu toxale kaw suuf†.»

34 Jaraaf ja ne Filib: «Yaw laay laaj, ci kan la yonent bi wax lii? Boppam lay wax am keneen?»
35 Filib daldi àddu, tàmbalee ci dog boobu, xamal ko xibaaru jàmm bi ci mbirum Yeesu.
36 Ba loolu amee ñu topp yoon wi, ba yem ci am ndox. Jaraaf ja ne ko: «Ndox a ngii, ana lu tee ma sóobu ci?»
37 Filib ne ko: «Soo gëmee ci sa léppi xol, sañ nga ko.» Mu ne ko:

* **8.27** ***Ecopi*** ga woon, dees na ko woowe Kuus itam, muy diiwaan bu feggoo woon ak dexu Niil, te nekkoon diggante bëj-gànnaaru Sudan ak bëj-saalumu Misra. † **8.33** Seetal ci *Esayi* 53.7-8.

«Gëm naa ne Yeesu Almasi bi mooy Doomu Yàlla‡.»
38 Ci kaw loolu jaraaf ja santaane ñu taxawal watiir ba; Filib ak jaraaf ja wàcc, ñu dugg ñoom ñaar ca ndox ma, Filib sóob ko ca.
39 Naka lañu génne ca ndox ma, ngelawal Boroom bi ne cas Filib, yóbbu, jaraaf ja gisatu ko. Teewul mu topp yoonam, àndak mbég.
40 Filib moom, dëkk ba ñuy wax Asot la gisaat boppam. Mu wéye di xamle xibaaru jàmm bi ci dëkkoo dëkk, ba àgg Sesare.

9

Sóol tuub na
1 Ci biir loolu Sóol moom, noyyeewul lu moy di tëkkooka jéema bóom taalibey Sang bi. Mu dem nag ca sarxalkat bu mag ba,
2 di sàkku ay bataaxal yu ñeel jànguy dëkk ba ñuy wax Damaas, bataaxal yu yóbbante ndigal lu yeewlu képp ku ñu fa gis ku bokk ci Yoon woowu, góor ak jigéen, ngir mu jàpp leen, indi leen Yerusalem.
3 Naka la Sóol dem ba jub Damaas, ag leer fettaxe asamaan, jekki ne ràyy ci kawam.
4 Mu ne dàll ci suuf, daldi dégg baat bu ko ne: «Sóol, Sóol, lu tax nga di ma bunduxataal?»
5 Mu ne: «Yaay kan Sang bi?» Mu ne: «Man maay Yeesu, mi ngay bunduxataal.
6 Léegi nag, jógal, dugg ci dëkk bi, dees na la wax li nga wara def.»
7 Nit ña ànd ak moom a nga taxaw, jommi ba ne cell; dégg nañu baat bi te gisuñu kenn.
8 Sóol jóg, xippi, gisul dara; ñu daldi koy wommat, dugal ko biir Damaas.
9 Diiru ñetti fan gisul dara, lekkul, naanul.
10 Ab taalibe bu ñuy wax Anañas nag ma nga woon ca Damaas. Sang bi feeñu ko, ne ko: «Anañas!» Mu ne ko: «Maa ngi, Sang bi.»
11 Sang bi ne ko: «Demal ba ca mbedd ma ñuy wax mbedd mu Jub, te nga seet ca kër Yuda ku ñuy wax Sóol te dëkke Tàrs. Ma ngay ñaan.
12 Dafa gis cim peeñu ku ñuy wax Anañas duggsi, teg ko loxo, ngir mu dellu di gis.»
13 Anañas nag ne ko: «Sang bi, maa dégge ci ñu bare mbirum kooku, ñu seede mboolem jëf ju bon ji mu def say nit ñu sell ci biir Yerusalem.
14 Te moo yor ndigal lu tukkee ci sarxalkat yu mag yi, ngir yeewlu képp kuy tudd saw tur.»
15 Sang bi ne ko: «Demal, ndax kooku jumtukaay laa ko tànne, ngir mu xamali sama tur, xeeti jàmbur yi ak seeni buur, xamal ko itam bànni Israayil.
16 Maa koy won mboolem coono bi mu wara dékku ngir sama tur.»
17 Ci kaw loolu Anañas dem, dugg ca kër ga, teg Sóol loxo, ne ko: «Mbokk mi Sóol, Sang Yeesu, mi la feeñu woon ci yoon wi nga dikke, moo ma yebal ci yaw, ngir nga dellu di gis te fees ak Noo gu Sell gi.»
18 Ca saa sa lu mel niy waasintóor wadde ca bët ya, mu dellu di gis. Mu daldi jóg, ñu sóob ko ci ndox.
19 Ba loolu wéyee, mu lekk, doora am doole.

Sóol toog na ak taalibe ya ca Damaas ay fan.
20 Ca saa sa la tàmbalee xamle Yeesu ca jànguy Yawut ya, naan Yeesu mooy Doomu Yàlla.
21 Mboolem ña ko dégg, daldi waaru, naan: «Xanaa du kii moo doon bóom ñiy tudd woowu tur ci Yerusalem? Du moo fi dikkoon, ngir yeewlu leen, yóbbu ci sarxalkat yu mag yi?»
22 Teewul Sóol gëna am manoore, ba far jaaxal Yawut ñi dëkke Damaas, di firndeel ne Yeesu mooy Almasi bi.

‡ **8.37** Aaya 37 nekkul ci mbind yu bare yu njëkk ya.

23 Ba ñu ca tegee ab diir bu xawa yàgg, Yawut yi féncoo, ngir reylu ko.
24 Sóol nag yég seen mébét. Guddi ak bëccëg lañu doon wattu bunti dëkk ba, ngir bóom ko.
25 Teewul taalibe yi yeb ko ag guddi ci ag dàmba, jàlle ko ca wàllaa tata ba, yoor ko.
26 Ba Sóol agsee Yerusalem, jéem naa jaxasook taalibe yi, waaye ñépp a ko ragal, ndax ñàkka gëm ag taalibeem.
27 Ci kaw loolu Barnabas àndak moom, yóbbu ko ca ndaw ya. Barnabas nettali leen, ni Sóol gise Sang bi ca yoon wa, ba mu wax ak Sóol, ak fit wa Sóol waaree ca Damaas ci turu Yeesu.
28 Ba loolu amee Sóol àndak ndaw yi di dem aka dikk ci biir Yerusalem, di waaree aw fit ci turu Sang bi.
29 Mu boole ci di wax aka werante ak Yawut ñiy làkk gereg, te ñoom ñu di ko fexee rey.
30 Bokki gëmkat ña nag yég ko, daldi koy yóbbaale Sesare, yebale ko foofa, mu dem Tàrs.
31 Ba mu ko defee mbooloom gëmkat ñi ci mboolem diiwaani Yude ak Galile ak Samari daldi am jàmm. Ñuy gëna dëgër, di wéye ragal Yàlla, tey yokku ci ndimbalal Noo gu Sell gi.

Piyeer faj na nit

32 Piyeer mi doon wër fu nekk nag, am na bés mu jaare ca ñu sell ña dëkke Lidd.
33 Mu gis foofa waa ju ñuy wax Ene. Fekk na diiru juróom ñetti at, cib lal rekk lay tëdd ndax yaram wu làggi.
34 Piyeer ne ko: «Ene, Yeesu Almasi bi wéral na la; jógal, lalal sa bopp.» Mu jóg ca saa sa.
35 Mboolem waa diiwaani Lidd ak jóoru Saron nag gis ko, waññiku topp Sang bi.

Piyeer dekkal na nit

36 Dëkk ba ñuy wax Yafa, ab taalibe bu jigéen a nga fa woon, ñu di ko wax Tabita mbaa Dorkas ci làkku gereg. Def lu baax ak sarxe la saxoo woon.
37 Ci fan yooyu, mu daanu wopp, daldi faatu. Ñu sang ko, dugal ko ca néegu kaw taax ma.
38 Ci biir loolu taalibe yi dégg ne Piyeer a nga Lidd, te Lidd sorewul Yafa. Ñu yebal ñaari nit ca moom, ngir ñaan ko mu ñëw te baña yeex.
39 Piyeer jóg, àndak ñoom, ba agsi. Ñu yéege ko ca néegu kaw taax ma. Gëmkati jëtun* ñépp a nga doon jooyoo. Ñu yéew Piyeer, won ko turki yaak mbubb ya Dorkas defaroon ba muy nekk ak ñoom.
40 Ci kaw loolu Piyeer dàq ñépp ca biti. Mu sukk, ñaan, daldi walbatiku jublook néew bi, ne: «Tabita, jógal!» Mu ne xiféet, gis Piyeer, jóg toog.
41 Piyeer may ko loxo, yékkati ko. Ba loolu amee Piyeer woo ñu sell ña, ak jëtun ña, won leen ndaw sa, muy dund.
42 Mbir ma nag siiw ca Yafa gépp, ñu bare gëm Sang bi.
43 Gannaaw loolu Piyeer dal na Yafa ay fan, kër wullikat bu ñuy wax Simoŋ.

10

Korney woo na Piyeer

1 Ku ñuy wax Korney, njiitu takkder la woon ca Sesare. Ma nga bokkoon ca mbooloo ma ñu dippee Gàngooru Itali.
2 Ku farlu woon la ci gëm Yàlla te ragal ko, mook waa këram gépp; bare woon na sarax yu muy yéwéne askan wi, te ñaan ci Yàlla la saxoo woon.
3 Am peeñu nag dikkal ko digg njolloor, mu gis ci lu leer malaakam Yàlla, mu duggsi, ne ko: «Korney!»

* **9.39** ***jëtun ñi*** bokk nañu ci ñi wara jot ndimbal ci jàngu bi. Seetal ci *1.Timote* 5.9-10.

4 Korney ne ko jàkk, tiit, ne ko:
«Sang bi, lu mu doon?» Mu ne ko:
«Say ñaan ak say sarax yéeg na fa
Yàlla, ba mu bàyyi la xel.
5 Léegi nag yebleel ca Yafa, nga
wooluji fa ku ñuy wax Simoŋ, ñu di
ko dàkkentale Piyeer.
6 Ma nga dal ak meneen Simoŋ
ma, wullikat ba këram féete wetu
géej.»
7 Naka la malaaka ma wax ak
Korney ba dem, mu woo ñaar ciy
surgaam, ak benn takk-der bu ra-
gal Yàlla te bokk ciy suqam.
8 Mu nettali leen lépp nag, daldi
leen yebal Yafa.
9 Ca ëllëg sa, ñu dem bay jub dëkk
ba, yemook Piyeer yéeg ca kaw
taax ma ci digg bëccëg, ngir ñaan.
10 Mu dem ba xiif, bëgga lekk, ñu
di ko toggal nag lu mu lekk. Ci biir
loolu mu daanu leer.
11 Mu daldi gis asamaan ubbiku,
lu mel ni malaan mu mag mu ñu
téyee ñeenti lafam, wàcce asamaan,
jëm suuf.
12 Malaan maa nga def mboolem
boroom ñeenti tànk ak ndundat yiy
raam ak mboolem njanaaw.
13 Mu am baat bu jib, ne ko: «Piy-
eer, jógal, rey te lekk.»
14 Piyeer ne ko: «Mukk, Sang bi,
ndaxte masumaa lekk lenn lu da-
ganul mbaa lu setul.»
15 Teewul baat bi wax ak moom
ñaareel bi yoon, ne ko: «Lu Yàlla
setal, bu ko daganadil.»
16 Menn peeñu moomu dikkal na
ko ñetti yoon. La ca tegu ñu yéege
malaan ma ca asamaan.
17 Piyeer a nga jaaxle lool, di
seet cim xelam lu peeñu ma ko
dikkal di tekki, ndeke nit ña Korney
yebaloon laaj nañu kër Simoŋ, ba
dikk taxaw ca bunt ba.
18 Ñu woote, laajte, ne: «Simoŋ mi
ñuy wax Piyeer, ndax fii la dëkk?»
19 Naka la Piyeer di xalaat ba tey
ca peeñu ma, Noowug Yàlla ne ko:
«Ñetti nit a ngi nii, di la seet.
20 Wàccal boog, àndak ñoom te
bul nàttable, ndax man maa leen
yebal.»
21 Piyeer wàcc nag ne nit ñi: «Maa
ngii; ki ngeen di seet, man la. Lu
doon seeni tànk?»
22 Ñu ne ko: «Njiitu takk-der ba
Korney, ku jub, ragal Yàlla, te rafet
seede bu ko xeetu Yawut wépp
seedeel, moo jote ci malaaka mu
sell, ndigalal woolu la këram, ngir
déglu say kàddu.»
23 Ci kaw loolu Piyeer dugal leen,
dalal leen.

Piyeer wuyuji na Korney

Ba bët setee, Piyeer àndak ñoom,
ñenn ca bokki gëmkat ña dëkke Yafa
gunge ko.
24 Ca ëllëg sa Piyeer agsi Sesare.
Fekk na Korney di ko séentu, daldi
woo ca këram ay bokkam ak xarita-
tam yi ko gëna jege.
25 Ba Piyeer duggsee, Korney
gatandu ko, ne gurub ca tànki Piy-
eer, sujjóot.
26 Piyeer yékkati ko, ne: «Déet
jógal, man it, nit doŋŋ laa.»
27 Piyeer di waxtaan ak moom,
ba duggsi, yem ca nit ñu bare ña fa
daje.
28 Mu ne leen: «Yeen de xam
ngeen ne ab Yawut, mayeesu ko
mu jaxasoo ak xeetu jàmbur, mbaa
mu seeti ko. Waaye man nag Yàllaa
ma won ne du kenn nit ku ma naan
daganula jaxasool, mbaa setul.
29 Looloo tax, bi ngeen ma
wooloo, ma ñëw te tendeefaluma
benn yoon. Ma di leen laaj nag li
waral ngeen woolu ma.»
30 Ci kaw loolu Korney ne:
«Bërkaati-démb ci waxtuw digg
njolloor wii nu tollu tey, ci laa doon
ñaane ci sama biir néeg. Mu am ku
jekki ne jaas ci sama kanam, sol
yére yu ne ràññ.
31 Mu ne ma: “Korney, nangu
nañu say ñaan, te nemmiku nañu
say sarax fa kanam Yàlla.

32 Kon nag yebleel Yafa, nga
woolu Simoŋ mi ñu dàkkentale Piy-
eer; ma nga dal ca kër meneen
Simoŋ, wullikat ba ca wetu géej
ga."
33 Ca saa sa nag laa yeble ci yaw.
Yaw it def nga lu baax, bi nga dik-
kee. Léegi nag nun ñépp a ngi fi ci
kanam Yàlla, ngir déglu mboolem
lu la Boroom bi sant.»
34 Ba loolu amee Piyeer àddu, ne:
«Dëgg-dëgg gis naa ne Yàlla daal du
gënaatle,
35 waaye xeetoo xeet, ku ko ci
ragal tey jëfe njub, mooy ki ko neex.
36 Moo yónnee kàddoom bànni Is-
raayil, àgge leen xibaaru jàmm, biy
maye jàmm ci Yeesu Almasi miy
Sangu ñépp.
37 Yeen ci seen bopp xam ngeen li
xewoon ci mboolem réewum Yawut
yi, te dale ci diiwaanu Galile, gan-
naaw ba Yaxya wootee, di sóobe
cim ndox,
38 ak ni Yàlla ànde ak Yeesum
Nasaret, ba jagleel ko pal gu mu
dogale Noo gu Sell geek xam-xam
bi mu ko sotti, muy wër, di def lu
baax, di faj mboolem ñi Seytaane
nootoon.
39 «Nun ci sunu bopp noo seede
li mu def lépp ci réewum Yawut yi
ak Yerusalem. Moom mi ñu wékk ci
bant, ba rey ko,
40 moom la Yàlla dekkal ci ñetteelu
fanam, ba may ko mu feeñ.
41 Du askan wépp la ko won,
xanaa nun, seede yi Yàlla tànnoon
lu jiitu, nu bokk ak moom lekk ak
naan, gannaaw ndekkiteem.
42 Moo nu sant nag nu xamal
askan wi te seede ne moom la Yàlla
tabb àttekatub aji dund ñi ak aji dee
ñi.
43 Moom la yonent yépp seedeel,
ne képp ku ko gëm, jot nga sa
njéggalug bàkkaar ciw turam.»
44 Ba Piyeer di wax kàddu googu,
Noo gu Sell gi daldi wàcc ci kaw
mboolem ñay déglu kàddu ga.
45 Ba loolu amee mboolem
gëmkati Yawut yaànd ak Piyeer,
waaru ca na mayug Noo gu Sell gi
tuuruwaalee ca xeeti jàmbur ña,
46 ndax dañu leena dégg ñoom
itam, ñuy làkk yeneen làkk aka
màggal Yàlla.
47 Piyeer dellu ne: «Ñii jot Noo
gu Sell gi ni nun, ndax manees na
leena baña sóob ci ndox?»
48 Mu santaane nag ñu sóob leen
ci ndox ci turu Yeesu Almasi bi.
Gannaaw loolu ñu ñaan Piyeer, mu
toog ci ñoom ay fan.

11

Piyeer layoo naak waa Yerusalem

1 Ci kaw loolu ndaw yaak bokki
gëmkat ña ca diiwaanu Yude, dégg
ne jàmbur ñi dul Yawut déggal nañu
kàddug Yàlla, ñoom itam.
2 Ba Piyeer delloo Yerusalem
nag, gëmkat ñi bokk ci askanu
Yawut di ko sikk,
3 naan: «Yaa dem ca ña xaraful, di
bokk ak ñoom lekk!»
4 Piyeer daldi leen benn-
bennalal mbir mi.
5 Mu ne: «Man de damaa
nekkoon ca Yafa, di fa ñaan. Ci biir
loolu ma daanu leer, daldi gis ci
peeñu lu mel ni malaan mu mag
mu ñu téyee ñeenti lafam, wàcce
asamaan, ba agsi ci man.
6 Ma xool ko jàkk, niir ko, daldi
cay gis boroom ñeenti tànk yi ak
rabi àll yi ak ndundat yiy raam ak
njanaaw yi.
7 Maa dégg itam baat bu ma ne:
"Piyeer, jógal, rey te lekk."
8 Ma ne: "Mukk, Sang bi, ndax
lenn lu daganul mbaa lu setul ma-
sula dugg sama gémmiñ."
9 Baat ba nag àddoo asamaan
ñaareel bi yoon, ne ma: "Lu Yàlla
setal, bu ko daganadil."
10 Menn peeñu moomu dikk na
ba muy ñetti yoon, ñu doora yéege
lépp asamaan.
11 «Saa soosa tembe, ca la ñetti nit
ña ñu yebale Sesare ba ca man, agsi
ca kër ga nu dal.

12 Noowug Yàlla nag ne ma:
“Àndal ak ñoom, te bul nàttable.”
Juróom benni bokk yii ngeen di gis
ñoo ma gunge, nu dem ba dugg ca
kër Korney.
13 Mu xamal nu ne malaakaa ko
feeñu ci néegam, ne ko: “Yebleel
ca Yafa, nga woolu Simoŋ ma ñu
dàkkentale Piyeer.
14 Dina la àgge kàddu yu lay
musal, yaw ak sa waa kër gépp.”
15 «Naka laa tàmbalee wax ak ñoom
Korney, Noo gu Sell gi daanu ci
seen kaw, na mu njëkkoona daanoo
ca sunu kaw.
16 Ma daldi fàttaliku kàddug Bo-
room bi, ba mu noon: “Cim ndox
la Yaxya daan sóobe, waaye yeen, ci
Noo gu Sell gi lees leen di sóob*.”
17 Gannaaw nag Yàllaa leen ja-
gleel genn may, ga mu nu ja-
gleeloon, ba nu gëmee Sang Yeesu
Almasi bi, ana ku ma doon, man,
bay gàllankoor Yàlla?»
18 Ba ñu déggee loolu lañu dal,
daldi màggal Yàlla. Ñu ne: «Kon
xeeti jàmbur yi, ndeke ñoom it Yàlla
may na leen ñu tuub, ba dund!»

Mbooloo sosu na ca Àncos

19 Gëmkat ña tasaaroo woon nag
ndax fitna ja woon, ca mbirum Ec-
cen, mujj nañu jàll ba diiwaanu
Fenisi, ca dunu Sippar ak ca Àncos,
waaye àggewuñu kàddu gi ñeneen ñu
moy Yawut yi.
20 Terewul ay gëmkat ñu dëkke
Sippar ak Siren, bàyyikoo ca, dikk
Àncos, wax ak jàmbur ñi dul Yawut,
ñoom itam, ba àgge leen xibaaru
jàmm bu Sang Yeesu.
21 Boroom bi nag gungee leen
loxoom, ba ñu bare gëm, waññiku ci
Sang bi.
22 Ba mbir ma siiwee, ba
mbooloom gëmkati Yerusalem jot
ca, dañoo yebal Barnabas ca Àncos.
23 Ba Barnabas dikkee ba gis yiw
wi leen Yàlla may, dafa bég, di leen
ñaax ngir ñu ŋoy ak seen xol ci Sang
bi.
24 Ndaxte Barnabas nit ku baax
la woon, fees ak Noo gu Sell gi ak
ngëm. Mbooloo mu takku nag dol-
liku ci Sang bi.
25 Ba loolu wéyee Barnabas jëm
Tàrs, di seeti Sóol.
26 Ba mu ko gisee, da koo indi
Àncos. Ba mu ko defee, atum lëmm
ñuy daje ca mbooloom gëmkat ña,
di jàngal nit ñu takku. Ca Àncos
lañu njëkka woowe gëmkat ñi aji-
gëm-Almasi.
27 Ci fan yooyu la ay yonent jóge
Yerusalem, dikk Àncos.
28 Kenn ca ñoom, ku ñuy wax
Agabus daldi yégle ci ni ko leeru
Noo gu Sell gi dikkale, ne xiif bu
metti dina am, ci àddina sépp. Te
looloo nga yemook ayug buur bu
mag bu ñuy wax Këlódd.
29 Taalibe ya nag fas yéenee boole
kem kàttanu ku nekk ca ñoom, ngir
ndimbal lu ñuy yónnee bokki dii-
waanu Yude.
30 Noonu lañu def, yónnee ko
magi Yude, Barnabas ak Sóol jottali
ko.

12

Yàlla yiwi na Piyeer

1 Ca jamono jooju la Buur Erodd
jàppoon ñenn ca mbooloom gëmkat
ña, di leen mitital.
2 Noonu la bóome ab saamar
Yanqóoba, magu Yowaan.
3 Mu gis nag na mbir ma neexe
Yawut ya, ba tax mu teg loxo Piy-
eer, moom itam; loola yemook bési
màggalu Mburu mu amul lawiir.
4 Naka la ko jàpplu, daldi koy tëj
kaso, teg ko ci loxoy ñeenti kuréel
yu ñeenti takk-der, ngir ñu wattu
ko; booba ma ngay xaar ba bésub
Mucc bi wees, mu door koo yóbbu
ca kanam askan wa.
5 Naka lañu tëj Piyeer ca kaso
ba, mbooloom gëmkat ñi saxoo koo
ñaanal Yàlla.

* **11.16** Seetal ci *Jëf ya* 1.5.

6 Ba ñu demee ba ca guddi ga jiitu
bés ba ko Erodd wara yóbbu, Piyeer
a ngay nelaw ci diggante ñaari takk-
der, ñu yeewe ko ñaari càllala, ay dag
di wattu buntu kaso ba.
7 Ci kaw loolu am malaakam Bo-
room bi ne jaas, taxaw, ag leer ne
ràyy ca biir kaso ba. Malaaka ma
laal Piyeer ci wetam, yee ko, ne ko:
«Jógal gaaw!», càllala yi daldi rote
ciy loxoom.
8 Malaaka ma ne ko: «Takkal sa
geño te sol say dàll.» Mu def noonu.
Mu ne ko: «Solal sa mbubb te topp
ci man.»
9 Piyeer génn, topp ci moom, te
xamul sax ndax li ko dikkal noonu
te sababoo ci malaaka mi, dëgg la.
Yaakaaroon na ne am peeñu la.
10 Ñu jàll dalu wattukat bu njëkk
bi, teg ci ñaareel bi, ba agsi ci buntu
weñ ba jëm ca dëkk ba, bunt ba
daldi tijjikul boppam. Ñu génn,
topp menn mbedd, malaaka ma
jekki teqalikook Piyeer.
11 Naka la xelum Piyeer délsi, mu
daldi ne: «Léegi nag xam naa xéll
ne, Boroom bee yebal malaakaam,
te moo ma musal ci loxol Erodd ak
mboolem li Yawut yi séentu woon.»
12 Gannaaw ba Piyeer ràññee
loolu, daa dem kër Maryaama,
ndeyu Yowaan Màrk, fekk ñu bare
daje foofa, di ñaan.
13 Piyeer fëgg buntu kër ga,
mbindaan mu ñuy wax Rodd dikk.
14 Ba Piyeer waxee, mbindaan
ma xàmmee baatam, daldi bég ba
talu koo ubbil, xanaa daw dellu ca
biir, ne Piyeer a nga foofa ca buntu
kër ga.
15 Ñu ne ko: «Xanaa dangaa dof?»
Teewul mbindaan mi ne moom la.
Ñu daldi ne: «Kon malaakaam la.»
16 Ci biir loolu Piyeer a ngay fëgg
ba tey. Ñu tijji, muy moom, ñu
waaru.
17 Piyeer liyaar leen, ngir ñu
noppi, daldi leen nettali, ni ko Bo-
room bi génnee ca kaso ba. Mu
ne leen: «Yégalleen ko Yanqóoba ak
yeneen bokki taalibe yi.» Ba loolu
amee mu génn, dem feneen.
18 Ba bët setee takk-der ya ne kër-
kër, ne këpp, ne: «Ana fu Piyeer
jaar?»
19 Erodd nag santaane ñu wër
Piyeer, te taxul mu gis ko. Mu daldi
àtte wattukat yi, ba noppi joxe ndi-
gal ngir ñu rey leen.

Buur Erodd dee na

Ba mu ko defee Erodd jóge diiwaanu Yude, dem Sesare, toog fa.
20 Fekk na Erodd dëngoo lool
ak waa dëkk yi ñuy wax Tir ak
Sidon. Ci kaw loolu waa Tir ak
Sidon mànkoo, dikk ba ci Erodd.
Ñu daldi fexe ba jubook Balastus,
bëkk-néegu Buur, ba noppi di sàkku
jàmm, ndax seen dundub réew, ca
dundu Buur Erodd la daan jóge.
21 Ba bés ba ñu jàpp agsee, Erodd
sol colu buuram, toog ca jal ba, di
leen àgge kàddug kilifteefam.
22 Mbooloo maa ngay àddu ca
kaw, naan: «Lii kay baatu Yàlla la,
du baatu nit!»
23 Ca saa soosa tembe la
malaakam Boroom bi dal ci
moom, ndax la mu delloowul Yàlla
njukkal. Ba loolu amee, ay sax
ronq ko, mu dee.
24 Ci biir loolu kàddug Yàlla di gëna
siiw, di gëna law.
25 Barnabas ak Sóol nag, gan-
naaw ba ñu sottalee seen liggéey,
dañoo jóge Yerusalem, ñibbi, ànd ak
Yowaan mi ñuy wax Màrk.

13

Yàlla yónni na Barnabas ak Sóol

1 Ca biir mbooloom gëmkat
ña woon ca dëkk ba ñuy wax
Àncos, amoon na ay yonent ak
ay jàngalekat: ñuy Barnabas, ak
Simeyon mi ñu dippee Ñuule, ak
Lusiyus mi bawoo Siren*, ak

* **13.1** ***Siren,*** ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaaru Afrig te féete Misra sowu.

Manayen mi yaroondoo ak Erodd
boroom Galile, ak Sóol.
2 Ñooñoo daje woon di màggal
Boroom bi, boole kook koor. Ci
biir loolu Noo gu Sell gi ne: «Be-
ralleen ma nag Barnabas ak Sóol
ngir liggéey bi ma leen woowe.»
3 Ba loolu amee ñu woor, boole
kook ñaan, daldi leen teg seeni loxo,
ba noppi yiwi leen.

Dunu Sippar jot na ci kàddug Yàlla

4 Ñooñu la Noo gu Sell gi yebal, ñu
dem dëkk ba ñuy wax Selusi, dugge
fa gaal, jëm dun ba ñuy wax Sippar.
5 Ña nga teereji dëkk ba ñuy wax
Salamin, daldi fay yégle kàddug
Yàlla ca jànguy Yawut ya, ku ñuy
wax Yowaan Màrk àndak ñoom, di
leen jàppale.
6 Ci biir loolu ñu wër dun ba bépp,
ba yegg Pafos, péey ba. Ñu tase faak
ab ñeengokatub Yawut buy yonent-
yonentlu, ñu di ko wax Bar Yeesu.
7 Ma nga bokkoon ca toppum
Sergiyus Póolus† boroom dëkk ba,
nit ku rafet xel. Kooku namma
dégg kàddug Yàlla, daldi woolu
Barnabas ak Sóol.
8 Elimas, muy firi Ñeengokat bi, di
leen gàllankoor nag, tey jéema fàbbi
boroom réew ma, ba du gëm.
9 Ci kaw loolu Sóol mi ñuy wax
Póol fees ak Noo gu Sell gi. Mu xool
ñeengokat bi jàkk,
10 ne ko: «Yaw nit ki fees ak gépp
xeetu njublaŋ ak ndëngte, doomu
Seytaane ji, noonu gépp njub, doo
bàyyee lunkal yooni njub yu Bo-
room bi?
11 Léegi nag loxol Boroom baa
ngii fi sa kaw: dinga gumba, ba
dootuloo gis jant bi ab diir.» Ca saa
sa gis-gis bu naqari akug lëndëm ne
milib ci kawam, muy wëndeelu, di
wut ku ko wommat.
12 Ba loolu amee boroom dëkk ba
gis la xew, daldi gëm, di yéemu ci li
mu jànge ci Sang bi.

Waa Pisidi jot nañu ci kàddug Yàlla

13 Póol ak ñi mu àndal nag
bàyyikoo Pafos, dugg gaal, jëm
Perge ca diiwaanu Pamfili.
Yowaan moom tàggoo ak ñoom,
dellu Yerusalem.
14 Ci kaw loolu, ñoom ñu jóge
Perge, jàll ba Àncos ca diiwaanu
Pisidi. Ñu dem ca jàngub Yawut ba,
dugg, toog ca bésub Noflaay ba.
15 Gannaaw ba tarib dog ya ca
téereb yoonu Musaa ba ak téereb
yonent ya sottee, njiiti jàngu ba
yóbbante leen kàddu, ne leen: «Bokk
yi, bu ngeen amee kàddu gu ngeen
ñaaxe mbooloo mi, waxleen.»
16 Póol jóg, tàllal loxoom, nee
leen:
«Yeen bokki Israayil ak yeen
jàmburi ragalkati Yàlla yi, dégluleen!
17 Yàllay bànni Israayil jii moo
tànnoon sunuy maam, moo yaatal
xeet wi, ba ñuy ganeyaan ca Misra;
moo leen fa génnee ci kàttanu lox-
oom.
18 Lu tollook ñeent fukki at la leen
muñal ca màndiŋ ma.
19 Moo faagaagal juróom ñaari
xeet ca réewum Kanaan, daldi muu-
rale sunuy maam réewum Kanaa-
neen ña.
20 Loolu lépp a ngi am ci diiru
ñeenti téeméeri at ak juróom fukk
(450).
«Gannaaw loolu moo sàkkal sunuy
maam ay njiit, ba ci jamonoy
Yonent Yàlla Samiyel.
21 Ba loolu wéyee, ñuy sàkku buur,
Yàlla jox leen doomu Kis, Sawul mi
soqikoo ci giirug Beñamin, mu falu
diiru ñeent fukki at.
22 Mu jële ko fa, sampal leen
Daawuda, muy buur bu mu
seedeel ne: "Maa ràññee Daawuda
doomu Yese ji sama xol jubool,
te mooy jëfe mboolem samay
coobare."
23 «Ci askanu kookii la Yàlla indee
Yeesu, na mu ko digee woon, muy
Musalkat ñeel Israayil.

† **13.7** ***Sergiyus Póolus,*** waa Room la woon bu yore kilifteefu diiwaan ba, ci njiital ab kuréelu Room.

24 Laata muy ñëw, Yaxya moo
doon yéene ngir waa bànni Israayil
gépp sóobu cim ndox, jëmmale ko
seenug tuubeel.
25 Ba Yaxya di jeexal aw sasam la
ne: “Ana ku ngeen foog ne moom
laa? Duma ki ngeen foog, waaye
am na kuy ñëw nii sama gannaaw,
ku ma yeyoowula feccil sax ay
dàllam.”
26 «Bokk yi, yeen askanu
Ibraayma, yeen ak jàmburi ra-
galkati Yàlla yi ci seen biir, nun lañu
yónnee kàddug mucc gii.
27 Waa Yerusalem ak seeni kil-
ifa nag xàmmiwuñu woon Yeesu,
te ba ñu daanee Yeesu lañu sot-
tal waxu yonent ya ñu daan biral
bésub Noflaay bu nekk.
28 Gisuñu ci moom lenn lu ko
àtteb dee dabe, te teewul ñu sàkku
Pilaat reylu ko.
29 Gannaaw ba ñu matalee
mboolem lu ñu bind ci moom, lañu
ko wàcce ca bant ba, dugal ko ci
bàmmeel.
30 Waaye Yàllaa ko dekkal,
31 te diiru fan yu bare la feeñu
ña àndoon ak moom, jóge diiwaanu
Galile, dem Yerusalem, te ñooñooy
ay seedeem tey ci askan wi.
32 Nun nag noo leen di àgge
xibaaru jàmm bii: li Yàlla digoon
sunuy maam,
33 nun sët yi la ko defal, ba mu
yékkatee Yeesu, te noonee lañu ko
binde ci ñaareelu saaru Taalifi cant,
ne:
“Yaa di sama Doom,
bés niki tey, maa la jur‡.”
34 Noonu ko Yàlla dekkale ndekkite
lu dee toppatul, te yaramam du
yàqu mukk, noonee la ko Yàlla
waxe woon, ne:
“Maa lay jox barkey Daawuda yu
sell yi te wóor§.”
35 Moo tax mu waxaat feneen ne:
“Doo seetaan sa Ku sell ki,
yaramam di yàqu ci biir
bàmmeel*.”
36 Daawuda moom, gannaaw
ba mu defee coobarey Yàlla ci
jamonoom, nelaw na, ba ñu rob ko
ca weti maamam ya, te yàqu na.
37 Waaye moom mi Yàlla dekkal,
yàquwul.
38 «Kon nag bokk yi, xamleen ne
ci Yeesu moomu lañu leen birale
njéggalug bàkkaar. Te mboolem lu
ngeen tële woona wàccool, ba seen
njub mat ci yoonu Musaa,
39 képp ku gëm Yeesu, ci moom
lay wàccook loolu lépp, ba ag
njubam mat.
40 Wattuleen nag ba li ñu wax ci
téerey yonent yi bañ leena dal. Ñu
ne:
41 “Yeen xeebaatekat yi, xoolleen,
jommileen te ne mes,
nde jëf a ngi jëfe ci seeni jant,
ku leen ko waxoon sax,
dungeen ko gëm†.”»
42 Ba ñu génnee ca jàngu ba, dañu
leena ñaan ñu baamtu kàddu googu
bésub Noflaay ba ca topp.
43 Ba mbooloo ma tasaaroo, bare
na ay Yawut ak tuubeen yuy jaamu
Yàlla yu topp ci Póol ak Barnabas.
Ñuy wax ak nit ñi, di leen ñaax, ngir
ñu sax ci doyloo yiwu Yàlla.
44 Bésub Noflaay ba ca topp,
daanaka waa dëkk bépp a daje, ngir
déglu kàddug Boroom bi.
45 Ba Yawut yi gisee mbooloo ma
nag, kiñaan man leen, ñuy weddi
waxi Póol, di ko saaga.
46 Ba loolu amee fit la leen Póol
ak Barnabas tontoo, ne leen: «Yeen
Yawut yi de lanu wara njëkka yégal
kàddug Yàlla gi, waaye gannaaw
gàntal ngeen ko, ba jombale seen
bopp ag texe ba fàww, nu ngii di
walbatiku ci jàmbur ñi.
47 Ndax noonu la nu ko Boroom
bi sante ba mu nee:
“Tabb naa la, ngay leeru jàmbur ñi,
ngir nga jottaliji wall wii, ba ca cati
àddina‡.”»

‡ **13.33** Seetal ci *Taalifi cant* 2.7. § **13.34** Seetal ci *Esayi* 55.3. * **13.35** Seetal ci *Taalifi cant* 16.10. † **13.41** Seetal ci *Abakug* 1.5. ‡ **13.47** Seetal ci *Esayi* 49.6.

48 Ba jàmbur ña déggee loolu, dañoo bég, di màggal kàddug Boroom bi; ci biir loolu ña dogal ba jagleel ag texe ba fàww, ñoom ñépp daldi gëm.

49 Kàddug Boroom bi nag di law ca diiwaan bépp.

50 Teewul Yawut ya xiirtal tuubeen yu jigéen yi gëna ràññiku, ak kàngam yu góor yi ci dëkk bi. Ñu daldi bunduxataal Póol ak Barnabas, génne leen diiwaan ba.

51 Póol ak Barnabas nag faxas seen pëndub tànk, seedeele leen ko seen ngàntal, doora dem dëkk ba ñuy wax Ikoñum.

52 Ci biir loolu taalibe ya dese mbég ak Noo gu Sell gi, ba seen xol fees.

14

Póol ak Barnabas waare nañu ca dëkku Ikoñum

1 Ba Póol ak Barnabas nekkee Ikoñum, noonu lañu dugge itam ca jàngub Yawut ya. Ñuy waare, ba ay Yawut aki Gereg yu bare gëm.

2 Yawut yi gëmul nag di xiirtal jàmbur ñi dul Yawut, di yàq seen xel ci bokki taalibe yi.

3 Teewul Póol ak Barnabas toog Ikoñum diir bu yàgg lool. Fit lañu doon waaree ngir Boroom bi, Boroom bi maye ay firnde aki kéemaan yu jaare ci ñoom, ngir seedee ko kàddug yiwam gi ñuy biral.

4 Ba loolu amee waa dëkk bi xàjjalikoo, ñii far ak Yawut yi, ñale far ak ndaw ya.

5 Jàmbur ñeek Yawut yi nag àndak seeni kilifa, di leen waaja mitital aka dóori doj.

6 Ñu yég ko, daw làquji diiwaanu Likawni, ca dëkk ya ñuy wax Listar ak Derbe ak la ko wër.

7 Foofa itam ñu di fa xamle xibaaru jàmm bi.

Póol ak Barnabas waare nañu ca Listar

8 Jenn waay a nga daan toog ca Listar, tànk ya baaxul woon; laago la judduwaale, te masula dox.

9 Kookoo dégg Póol muy waare, Póol xool ko jàkk, gis ne am na ngëm gu ag muccam mana jaare.

10 Mu àddu ca kaw, ne waa ji: «Jógal taxaw jonn!» Waa ji ne bërét, jóg, daldi dox.

11 Ba mbooloo ma gisee la Póol def, ca kaw lañu àddu ci làkku likawni, ne: «Yàlla yee soppaliku melow nit, wàccsi ci sunu biir!»

12 Ci kaw loolu ñu tudde Barnabas Sës, kilifay yàllay Gereg yi, Póol nag gannaaw moo farewoo woon kàddug waare ga, ñu tudde ko Ermes, ndawal yàllay Gereg yi.

13 Jaamookaayu Sës ma nga woon ca buntu dëkk ba. Sarxalkat ba daldi indi ca bunti dëkk ba ay yëkk yu ñu takkal caqi tóor-tóor. Sarxalkat baànd ak mbooloo ma, nara rendi jur ga, sarxal ko Póol ak Barnabas.

14 Ci kaw loolu Póol ak Barnabas yég la xew. Ñu xotti seeni yére ndax ñaawlu ko. Ñu buur nag ba ca biir mbooloo ma, daldi àddu ca kaw ne:

15 «Yeen, lu leen xiir ci lii? Nun itam ay nit lanu, bokk ak yeen benn bind. Xibaaru jàmm bi lanu leen di xamal, ngir ngeen wacc yëfi neen yii te walbatiku ci Yàlla, kiy dund te sàkk asamaan ak suuf ak géej ak lépp li ci biir.

16 Moo mayoon démb xeet yépp, ñu aw ci seen yooni bopp.

17 Moona noppiwula seedeel boppam ci mbaaxam gi muy jëfe, di leen wàcceel fa asamaan taw ak naataange, reggal leen, bégal leen ba seen xol sedd.»

18 Loolu lépp ndaw ya wax nañu ko te tuuti kon ñu tëlee tere mbooloo ma ñu rendil leen sarax.

19 Ci kaw loolu ay Yawut yu jóge Àncos gu Pisidi ak Ikoñum, fexe ba fàbbi mbooloo ma, daldi dóor Póol ay doj, diri ko ba génne ko dëkk ba, yaakaar ne dee na.

20 Naka la ko taalibe ya yéew, mu
jóg, daldi dellu ca biir dëkk ba. Ca
ëllëg sa, mu àand ak Barnabas, dem
Derbe.

Délsi nañu Àncos gu Siri

21 Gannaaw ba ñu xamlee fa
Derbe xibaaru jàmm bi, ba am fa
taalibe yu bare, dañoo dellu Listar
ak Ikoñum ak Àncos gu Pisidi.

22 Ñuy feddali pastéefu taalibe yi,
di leen ñaax ngir ñu saxoo ngëm, ne
leen: «Coono yu baree ngii, fàww
nu jaare ci, ngir tàbbi ci nguurug
Yàlla.»

23 Mbooloom gëmkat mu nekk
nag, ñu tabb ci ay mag; ci biir loolu
ñu ñaan, boole kook koor, daldi
dénk mag ña Sang bi ñu gëm.

24 Gannaaw loolu ñu jaare biir
diiwaanu Pisidi, ba àgg Pamfili.

25 Ñu daldi siiwtaane kàddu gi ca
Perge, doora wàcci ba Atali.

26 Foofa lañu dugge gaal, dellu
Àncos gu Siri ga ñu leen dénke woon
Yàlla ciw yiwam, ngir liggéey ba ñu
sottal, ba délsi noonu.

27 Ba ñu agsee, dañoo woo
mbooloom gëmkat ña, àgge leen
mboolem na Yàlla def ak ñoom, ak
na mu ubbilee jàmbur ñi dul Yawut
buntu ngëm.

28 Ñu toog nag ak taalibe ya diir
bu xawa yàgg.

15

Péncoo am na ca Yerusalem

1 Ñenn nit ñu bàyyikoo Yude dikk
Àncos, ñoo doon digal bokki taal-
ibe yi, ne leen: «Su ngeen xara-
ful*, ni ko aaday Musaa santaanee,
dungeen mana mucc.»

2 Mbir ma nag mujje féewaloo ak
werante wu xawa metti, te Póol ak
Barnabas séq ko ak ñooñu. Ba loolu
amee ñu ne, na Póol ak Barnabas
ak ñenn ca gëmkati Àncos ànd dem
Yerusalem ca ndawi Yeesu ak mag
ña, ba lijjanti mbir moomu.

3 Ci kaw loolu mbooloom gëmkat
ñi yebal leen, ñu jaare Fenisi ak
Samari, daldi àgge waa foofa ni
jàmbur ñi dul Yawut tuube, ba
bokki gëmkat ñépp bég ca lool.

4 Gannaaw loolu, ñu agsi
Yerusalem, mbooloom gëmkat ñi
ak ndawi Yeesu yi ak mag ñi dalal
leen, ñu nettali leen mboolem ni
Yàlla def ak ñoom.

5 Ba mu ko defee ñenn ci gëmkat
ñi bokk ci ngérum Farisen yi,
daldi taxaw temm, ne gëmkat ñi
dul Yawut, fàww ñu xarafal leen,
sàmmloo leen yoonu Musaa.

6 Ba loolu amee ndawi Yeesu yi
ak mag ñi bokk daje, ngir seet mbir
moomu.

7 Werante wu réy am ca. Ci
kaw loolu Piyeer jóg ne leen: «Bokk
yi, yeen xam ngeen ne bu yàgg la
ma Yàlla seppee ci seen biir, ngir
jàmbur ñi dégge ci sama làmmiñ
kàddug xibaaru jàmm bi, ba doon ay
gëmkat.

8 Yàlla mi xam xolu nit nag moo
seedeel jàmbur ñi, ba mu leen
mayee Noo gu Sell gi, ni mu nu ko
maye nun itam.

9 Yàlla amul xejj ak seen sunu dig
ak ñoom, ndax seen ngëm la raxase
seen xol.

10 Léegi nag lu tax ngeen di diiŋat
Yàlla, di teg taalibe yi yen bu nu
masula àttan, cay maam ba ci nun?

11 Yiwu Sang bi Yeesu daal lanu
gëm ne ci lanuy mucce, te ñoom
itam, noonu rekk.»

12 Ba loolu wéyee mbooloo mépp
ne xerem. Ñu déglu nag Barnabas
ak Póol, ñu xamle mboolem firnde
yeek kéemaan yi Yàlla defe seen
ñaari jëmm ci biir jàmbur ñi.

13 Ba ñu noppee, Yanqóoba àddu
ne: «Bokk yi, dégluleen ma.

14 Simoŋ† xamle na, ni Yàlla yége
jàmbur ñi ca njàlbéen, ba sàkke ci
seen biir xeet wu mu tudde turam.

15 Te loolu dëppoo na ak kàdduy
yonent yi, ndax bindees na ne:

* **15.1** Seetal ci 7.8. † **15.14** ***Simoŋ*** mooy Piyeer ba tey.

16 “Boroom bi nee:
Gannaaw loolu dinaa délsi;
maay yékkati mbaarum Daawuda mi daanu,
maay yékkati gent yi, joyanti ko,
17 ngir ndesu nit ñi wuta xam Boroom bi,
te ñooñoo di jàmbur ñi ñu tudde sama tur‡.
18 Boroom bee xamle loolu bu yàgga yàgg§.”

19 «Kon nag sama xalaat mooy: bunu gétën jàmbur ñi tuub, ba waññiku ci Yàlla.
20 Xanaa nu bind leen, ne leen ñu moytu lu ay xërëm sobeel, moytu séy yi yoon tere, moytoo lekk yàppu mala mu ñu tuurul deretam, ak lekk deret ci boppam.
21 Ndaxte ca njàlbéen ga ba tey ay nit a ngi waaree yoonu Musaa ci dëkk bu nekk, ñu di ko jàng ci jàngu yi bésub Noflaay bu nekk.»

Ndaje ma bind na ñi dul Yawut

22 Ba loolu amee ndaw yi ak mag ñi mànkoo ak mbooloom gëmkat ñépp, ngir tànne ci seen biir ay nit, yebal leen Àncos, boole leen ak Póol ak Barnabas. Ñooñoo di Yuda mi ñu dippee Barsabas, ak Silas, ñu diy mag ca bokk ya.

23 Ñu yóbbante leen bataaxal, bind ci ne:

«Nun ndawi Yeesu ak mag ñi, seen bokki Yerusalem, noo leen bind, yeen sunu bokki gëmkat ñi dul Yawut te dëkke Àncos ak Siri ak Silisi. Nu ngi jiital sunub nuyoo.

24 Dégg nanu ne ay nit ñu bawoo ci nun, ñoo leen lëjal ak seeni wax, di jaxase seen xel, te nun joxunu leen lenn ndigal.

25 Moo tax nu mànkoo ci tànn ay nit ñu nu yebal ci yeen, boole leen ak sunuy soppe Barnabas ak Póol,

26 ñoom ñi jaay seen bakkan ngir sunu Sang Yeesu Almasi.

27 Kon nag noo yebal Yuda ak Silas, ngir ñu àgge leen ci seen gémmiñu bopp, lii nu leen bind.

28 Ndaxte Noo gu Sell gi moo mànkoo ak nun ci bañ leena teg benn coono, xanaa lii manula ñàkk:

29 Ngeen moytu yàpp wu ñu sarxal ay tuur, ak deret, ak yàppu jur gu ñu tuurul deretam, ak séy yi yoon tere. Yooyii, bu ngeen ko moytoo bu baax, def ngeen lu baax. Jàmm ak jàmm.»

30 Ba loolu amee ñu tàggatoo, daldi dem ba Àncos. Ci kaw loolu ñu woo mbooloo mi, jébbal leen bataaxal bi.
31 Ba ñu jàngee bataaxal bi, kàddu ga dëfal leen, seen xol sedd.
32 Yuda ak Silas it gannaaw ay yonent lañu woon, wax nañu ak bokk yi lu yàgg, ngir ñaax leen, feddali seen ngëm.
33-34 Ba loolu amee ñu toog fa ab diir, bokk yi door leena ñaanal yoonu jàmm, yiwi leen, ngir ñu dellu ca ña leen yebaloon.
35 Póol ak Barnabas nag des Àncos. Ñuànd ak ñeneen ñu bare, di jàngale aka xamle kàddug Boroom bi.

Póol ak Silas ànd nañu

36 Ba ñu ca tegee ay fan Póol ne Barnabas: «Nan dellu seeti bokk yi ci mboolem dëkk yi nu yégle woon kàddug Boroom bi, ba gis nu ñu def.»
37 Barnabas nag bëggoon ñu yóbbaale Yowaan mi ñuy wax Màrk.
38 Teewul Póol jàpp ne gannaaw Yowaan Màrk moomu moo leen waccoon ca Pamfili te àndul woon ak ñoom ci liggéey bi, yóbbaale ko warul.
39 Mbir mi nag mujje dëngoo bu metti, ba ñu teqalikoo. Barnabas ànd ak Yowaan Màrk, dugg gaal, jëm Sippar.
40 Póol moom taamu Silas, daldi ànd ak moom dem, gannaaw ba

‡ **15.17** Seetal ci *Amos* 9.11-12. § **15.18** Seetal ci *Esayi* 45.21.

leen bokk ya dénkee Boroom bi ciw yiwam.
41 Ci kaw loolu mu jaare diiwaani Siri ak Silisi, di ñaax mboolooy gëmkat ña.

16

Timote fekksi na Póol ak Silas

1 Ci kaw loolu Póol agsi Derbe, teg ci dëkk ba ñuy wax Listar. Ndeke ab taalibee nga fa bu ñuy wax Timote; ndeyam di gëmkatub Almasi bu bokk ci askanu Yawut, baayam di Gereg.
2 Muy ku rafet seede ci biir bokki dëkk yooyu di Listar ak Ikoñum.
3 Póol nag bëgg mu ànd ak moom, ba tax mu yóbbu ko, xarafal* ko ndax Yawut ya dëkke woon gox ba, ngir ñépp a xamoon ne baayam ab Gereg la.
4 Ba loolu amee ñuy wër dëkk ya, di jottali dogal yi tukkee ca ndawi Yeesu yaak magi Yerusalem, ngir ñu sàmm ko.
5 Mboolooy gëmkat ñi di gëna feddaliku ci wàllu ngëm, seeni lim di yokku bés ak bés.

Yàlla feeñu na Póol

6 Noo gu Sell gi nag tere leena yégleji kàddu gi ca diiwaanu Asi, ba tax ñu jàlli biir diiwaanu Firisi ak Galasi.
7 Ñu dem ba ca kemu Misi, nara jàlli biir diiwaanu Bitini, Noo gu Sell gu Yeesu mayu leen ko.
8 Loolu tax ñu jàlle biir Misi, àkki dëkk ba ñuy wax Torowas.
9 Ci biir loolu am peeñu dikkal Póol ca guddi: mu gis aw nitu Maseduwan taxaw, di ko tinu, ne ko: «Jàllsil Maseduwan, wallusi nu!»
10 Naka la jot peeñu ma, mu daldi nu† bir ne Yàllaa nu yebal ngir nu xamleji foofa xibaaru jàmm bi. Ca saa sa nu fexee jàll ba Maseduwan.

Lidi gëm na Almasi bi ca Filib

11 Ci kaw loolu nu dugge Torowas gaal, jubal dunu Samotaras, jógeeti fa, teereji Neyapolis ca ëllëg sa.
12 Nu bawoo fa jàll ba Filib, dëkku gox ba njëkk ca diiwaanu Maseduwan te di moomeelu Room. Nu toog fa ay fan.
13 Ba bésub Noflaay ba taxawee, nu génn ca buntu dëkk ba, ca wetu dex ga, daldi fay gis béreb bu nu foog ne ab ñaanukaay la. Nu toog fa nag, di waxtaan ak jigéen ña fa daje.
14 Amoon na fa as ndaw su tudd Lidi su doon déglu. Ma nga cosaanoo Catir, te nekkoon na jaaykatub cuubi tànnéef yu xonq curr, te nekkoon itam jaamukatu Yàlla. Boroom bi nag ubbi xolam, ba mu teewlu bu baax kàdduy Póol.
15 Ci kaw loolu ñu sóob ko ci ndox, moom ak waa këram. Mu daldi nu ñaan, ne nu: «Ndegam ab gëmkatub Sang bi ngeen ma jàppe, agsileen, dal ak man ca sama kër.» Mu soññ nu ba nu nangu.

Tëj nañu kaso Póol ak Silas

16 Noo doon dem bérebu ñaanukaay ba, ab surga bu jigéen bu rabu gisaane jàpp, dajeek nun. Alal ju bare la ay njaatigeem daa jële ci ngisaaneem.
17 Ndaw sa topp ci Póol ak nun, di xaacu, naan: «Nit ñii jaami Yàlla Aji Kawe ji lañu; dañu leen di yégal yoonu mucc.»
18 Noonu la jàppoo ay fani fan, ba Póol mujj xajootu ko. Mu walbatiku ne rab wa: «Maa la sant ci turu Yeesu Almasi bi, génnal ci ndaw si.» Rab wa daldi génn ca saa sa.
19 Ba loolu amee alal ja njaatigey ndaw sa yaakaaroon, réer leen, ñu jàpp Póol ak Silas, diri, yóbbu ca pénc ma, fa kanam njiit ya.

* **16.3** Póol dafa jàpp ne gëmkatub Almasi man naa xaraf ba tey, te du yàq ci ngëmam dara. Moo tax Póol xarafal Timote, ndax xamoon na ne xaraf doŋŋ moo manoona tax Timote mucc ci sikkaangey Yawut yi gëm Almasi bi. † **16.10** Li waral *nu* mooy Luug mi bind *Jëf ya* mooy wax.

20 Ñu taxawal leen fa àttekat ya, ne: «Ñii ñoo yëngal sunu dëkk bi, di ay Yawut
21 yuy xamle aada yoy, nun ñiy waa Room, sañunu koo nangu, sañunu koo jëfe.»
22 Ci kaw loolu mbooloo ma it dal ci seen kaw; àttekat ya futti seeni yére, daldi santaane ñu dóor leen ay yar.
23 Ñu dóor leen ay yar yu bare, sànni leen ca kaso ba, boole ca jox boroom kaso ba ndigalal wattu leen bu baax.
24 Ndigal loolu nag tax mu sànni leen ca néeg ba gëna ruqe ca kaso ba, jéng leen.
25 Ba guddi gay xaaj, Póol ak Silas a ngay ñaan, di sàbbaal Yàlla, ñeneen ña ñu fa tëj di leen déglu.
26 Ci kaw loolu suuf jekki yëngu yëngu bu mag ba fondmaa kaso ba di rëŋ-rëŋi; bunt yépp jekki ubbiku, jéngi ñépp dàjjiku.
27 Boroom kaso ba tiite ciy nelaw, gis bunti kaso bi ubbiku. Mu bocci saamaram, nara xaru, yaakaar ne ña ñu tëj dañoo rëcc.
28 Póol nag àddu ca kaw ne: «Bul lor sa bopp, nun ñépp a ngi fi.»
29 Ba loolu amee boroom kaso ba indilu ab làmp, daldi ne saraax dugg, ne gurub fa kanam Póol ak Silas, di lox.
30 Gannaaw gi, mu génne leen ca biti ne leen: «Sang yi, ana lu ma wara def, ba mucc?»
31 Ñu ne ko: «Gëmal Sang Yeesu, daldi mucc, yaak sa waa kër.»
32 Ba loolu amee ñu xamal ko kàddug Sang bi, moom ak waa këram gépp.
33 Mu yóbbu leen nag ci waxtuw guddi woowu, raxas seeni gaañu-gaañu, ñu sóob ko ci ndox ca saa sa, moom ak waa këram gépp.
34 Gannaaw loolu mu yóbbu leen këram, jox leen ñu lekk, tey bégeendoo ak waa këram gépp ci ngëm gi ñu gëm Yàlla.
35 Ba bët setee, àttekat ya yebal alkaati ya, ñu ne boroom kaso ba: «Ñii, yiwi leen.»
36 Boroom kaso ba àgge Póol ndigal la, ne ko: «Àttekat yi kat ñoo fi yeble, ne ñu yiwi leen. Kon nag man ngeena génn te dem ak jàmm.»
37 Póol nag ne alkaati ya: «Ñoom ñu dóor nu ci kanam nit ñi, àtteesu nu sax te nu diy gor ci Room gii, rax ci dolli ñu sànni nu ci kaso bi. Léegi ñu bëgg noo dàq ndànk ci biti? Mukk! Nañu ñëw, ñoom ci seen bopp, génne nu.»
38 Ba mu ko defee, alkaati ya àgge àttekat ya kàddu googu, ñu xam ne ay gori waa Room lañu, tiitaange jàpp leen.
39 Ñu dikk, jéggalu, génne leen ci biti, ñaan leen, ñu génn dëkk ba.
40 Noonu lañu génne kaso ba, dellu kër Lidi. Ñu gise faak bokki gëmkat ña, ñaax leen, doora dem.

17

Xibaaru Yeesu yëngal na Tesalonig

1 Ba mu ko defee ñu jaare ca dëkk ya ñuy wax Amfipolis ak Apoloni, doora àgg Tesalonig ga Yawut ya amoon ab jàngu.
2 Póol nag di leen fa fekk, na mu ko baaxoo. Diiru ñetti bési Noflaay, mu di leen waxal ci Mbind mi.
3 Mu di leen tekkil Mbind mi, di leen ci firndeel ne coonob Almasi bi ak ndekkiteem manul woona ñàkk. Mu ne leen: «Yeesu mii ma di leen xamal, mooy Almasi bi.»
4 Ba loolu amee ñenn ca Yawut ya gëm, fekksi Póol ak Silas, ñoom ak Gereg yu bare yu ragal Yàlla, ak jigéen ñu ràññiku ñu bare.
5 Yawut ya nag am ca kañaan, daldi foraatoo ca mbedd ma ay tax-awaalukat, dajale ay gàngoor, ba yëngal dëkk ba. Ñu song kër Yason, di seet Póol ak Silas, ngir yóbbu leen ca waa dëkk ba.
6 Ci kaw loolu gisuñu leen, ñu diri Yason ak yeneen bokki gëmkat ba

ca kanam àttekat ya. Ña ngay biral, naan: «Nit ñi tas àddinaa ngii, agsi nañu fi,
7 te Yason a leen dalal. Ñoom ñépp a xëtt ndigali buur Sesaar, te naan am na beneen buur bu ñuy wax Yeesu.»
8 Ba mbooloo ma ak àttekati dëkk ba déggee loolu, dañoo jaaxle.
9 Ba loolu amee ñu feyloo Yason ak ña ca des daan ba ca war, door leena yiwi.

Póol ak Silas dem nañu Bere

10 Ba mu ko defee bokki gëmkat ña yebal ca saa sa Póol ak Silas ca guddi ga, ñu jëm Bere. Ñu agsi, dem ca jàngub Yawut ya.
11 Waa Bere nag gëna am déggin waa Tesalonig. Ñu gëm kàddu gi, xér ci lool, bés bu nekk ñuy niir Mbind mi, ngir xam ndax la ñu leen di wax noonu la.
12 Ci kaw loolu Yawut yu bare gëm, ñoom ak jigéeni Gereg ñu ràññiku, ak ay góori Gereg ñu bare.
13 Ba loolu amee Yawuti Tesalonig dégg ne Póol a ngay xamle kàddug Yàlla ca Bere itam. Ñu dikkati, yëngal nit ña, ñu def ay gàngoor.
14 Ca la bokki gëmkat ñi yebal Póol ca saa sa, mu jëm ca tefes ga, Silas ak Timote ñoom, des ca Bere.
15 Ña dar Póol nag gunge ko ba ca dëkk ba ñuy wax Aten, ñu doora dëpp, jottaliji Silas ak Timote kàddug Póol, ngir ñu fekksi ko nu mu gëna gaawe.

Póol waare na ca Aten

16 Diggante ba Póol di nég Silas ak Timote ca Aten, xolam jeex na ndax dafa gis na dëkk ba yeboo ci jaamu ay tuur.
17 Ci biir loolu muy wax ak Yawut yaak jàmburi ragalkati Yàlla ya ca jàngu ba, di wax it ak waa pénc ma bés bu nekk.
18 Ci kaw loolu ay boroom xam-xam yu bokk ci ngérum Epikur* ak ngérum Estowisen†, di werante ak moom. Ñenn ña ne: «Kebetukat bii, lu muy wax nii?» Ña ca des dégg Póol di waare xibaaru jàmm bi ci Yeesu ak ndekkiteem, ñu ne: «Daa mel ni ay tuur-tuuraani doxandéem lay waareel.»
19 Ñu jàpp ko nag, yóbbu ko ca ëttub àttekaay ba ñuy wax Areyopas. Ñu ne ko: «Ndax man nanoo xam njàngale mu bees mii ngay siiwal, lu mu doon?
20 Ndax li ngay wax kat sunu ngan-gi-nopp la. Nu bëgga xam nag loolu lu muy tekki.»
21 Booba waa Aten ñépp, doxandéem ak njuddu-ji-réew, xintewuñu lenn lu moy di nettali aka déglu xew-xew wu bees.

22 Ci kaw loolu Póol taxaw ca digg ëttub Areyopas, ne leen: «Yeen waa Aten, gis naa ne ci wet gu nekk ñu farlu ngeen ci diine.
23 Ndax maa doon doxantu, di seet seeni jaamookaay, ba yem ci sarxalukaay bu ñu bind mii mbind: "Ñeel yàlla ji nu xamul." Loolu ngeen di màggal te xamuleen ko nag, moom laa leen di xamal.

24 «Yàlla mi sàkk àddina ak mboolem li ci biiram, di Boroom asamaan ak suuf, dëkkewul màkkaan mu ay loxo sàkk.
25 Te it jariñoowul loxol nit, mbete ku soxla lenn, ndax mooy may ñépp bakkan akug noo, ak lu mu mana doon.
26 Moo sàkke xeeti àddina yépp ci kenn nit, ñu dëkke déndub suuf sépp, te moo leen àppal seeni jamono, rëddal leen seen kemi dëkkuwaay.

* **17.18** ***ngérum Epikur*** mooy kuréelu njàngalem Epikur, mi dee 270 at lu jiitu Almasi bi. Ngérum Epikur dañoo jiital seen bakkan, te fonk bànneex. † **17.18** ***ngérum Estowisen,*** kuréel la woon gu njàngalem Senon lal. Dee na 265 at lu jiitu Almasi bi. Ngérum Estowisen ñoo weesale seen bopp yég-yégu yaram mbaa xol yu mel ni bànneex mbaa naqar, te di ñaaxe ci muñ gu àndak pastéefu boroom.

27 Yàllaa def loolu, ngir xeeti àddina wut ko, làmbatu ba daj ko,
ndegam man naa am, doonte
sorewul kenn ku nekk ci nun.
28 "Ndax sunu bakkan ak sunu
yëngu ak sunug nekk, lépp ci moom
la." Mooy ba tey la ñenn ci seeni
woykat ne: "Nun itam aw xeetam
lanu."
29 Ndegam nag xeetu Yàlla lanu,
warunoo nirule Yàlla ak lenn luy
wurus mbaa xaalis mbaa aw doj te
sosoo ci xareñtey nit akum xelam.
30 Yàlla nag jéllale na jamonoy
ñàkka xam googa woon, waaye tey
mu ngi woo ñépp ak fépp fu ñu féete,
ngir ñu tuub.
31 Ndaxte Yàlla jàpp na bés bu
muy àttee àddina ci dëgg, àtte bu nit
ki mu tabb di sottali; te loolu Yàlla
jox na ci ñépp firnde lu wóor, ba mu
dekkalee kooku mu tabb, ndekkite
lu dee toppul.»
32 Naka lañu dégg waxi dee-
dekki, ñenn ña di ko foontoo, ña
ca des ne ko: «Dinanu la déglu, nga
waxalaat nu ci moomu mbir.»
33 Ba loolu amee Póol bàyyikoo ca
seen biir.
34 Teewul mu am ñu ko fekksi,
ba mujj gëm; Deni mi bokk ci ëttub
Areyopas ci la, ak jigéen ju ñuy wax
Damaris, ak ñeneen.

18

Póol tiiñ na waa Korent

1 Ba loolu wéyee Póol bàyyikoo
Aten, dem Korent.
2 Mu daje fa ak Yawut bu ñuy wax
Akilas, fekk baax diiwaanu Pont.
Muy sooga jóge réewum Itali, ànd ak
soxnaam Piriska*, ndax Buur bu
mag ba Këlódd moo joxe woon ndi-
gal ne na Yawut yépp génn Room.
3 Póol nag miinante ak ñoom, te
fekk ñu bokk benn liggéey, di de-
farkati xayma ni moom. Loolu tax
mu far dal ak ñoom, di liggéey.
4 Ci kaw loolu bésub Noflaay bu
nekk Póol daan waare ca jàngub
Yawut ba, di yee Yawut yi ak Gereg
yi.
5 Ba Silas ak Timote dikkee,
bàyyikoo diiwaanu Maseduwan,
Póol xintewootul lu moy di xamle
kàddu gi, di seedeel Yawut yi ne
Yeesu mooy Almasi bi.
6 Yawut ya nag gàntal, di ko ŋàññ,
mu yëlëb ay yéreem, misaale ko
ne jaanam wàcc na. Mu ne leen:
«Yeenay gàddu seen bakkanu bopp.
Man set naa ci wecc. Gannaaw-si-
tey, ci jàmbur ñi dul Yawut laa jëm.»
7 Mu jóge foofa, dem ci kër benn
jàmbur bu dul Yawut te muy jaa-
mukatu Yàlla bu ñuy wax Tisyus
Yustus, te këram sësook jàngu ba.
8 Teewul Kirispus njiitu jàngu ba
moom gëm Sang bi, mook waa
këram gépp. Ñu bare ci waa Korent
a gëm, gannaaw ba ñu déggee kàddu
gi, ba ñu sóob leen ci ndox.
9 Ba loolu amee Sang bi wax ak
Póol ag guddi ci biir peeñu, ne ko:
«Bul tiit dara, waaye waxal te bul
noppi,
10 ndax maa àndak yaw. Kenn du
la song, def la lu bon, ndax ñu bare
ci dëkk bii samay ñoñ lañu.»
11 At ak juróom benni weer la
Póol toog ci seen biir, di jàngale
kàddug Yàlla.
12 Jant ya Galyon moomee di-
iwaanu Akayi, Yawut ya dañoo
mànkoo, jógal Póol, jàpp ko, yóbbu ca
àttekaay ba.
13 Ñu ne: «Kii dafa juuyoo ak yoon
ci ni muy xiire nit ñi ci jaamu Yàlla.»
14 Póol dem bay àddu, far Galyon
ne Yawut ya: «Yeen Yawut yi, su
doon ag njubadi mbaa jëf ju aay
lool ju ngeen di tawat, kon xel dina
nangu ma déglu leen.
15 Waaye su dee ag dëngoo ci
wàllu wax, mbaa ay turi nit, mbaa
seen yoonu bopp nag, seetalleen
ko seen bopp. Àtte boobu moom,
duma ko nangu.»

* **18.2** ***Piriska*** mooy Pirsil ba tey.

16 Galyon daldi leen dàqe ca àttekaay ba.
17 Ci kaw loolu ñépp jàpp Sosten, njiitu jàngu ba, dóor ko ca àttekaay ba, te taxul Galyon yégal ko yaramam.

Póol délsi na Àncos gu Siri

18 Ba loolu wéyee Póol toogaat na fa fan yu bare, doora tàggatoo ak bokk ya, dugg gaal jëm Siri,ànd ak Piriska ak Akilas. Fekk na mu watu nel ca teerub Señsere, firndeele ko aw xas wu mu xasoon.
19 Ba ñu teeree Efes, fa la Póol bàyyi Piriska ak Akilas. Mu dem ca jàngu ba, ba diisoo fa ak Yawut ya.
20 Ñooñu ñaan ko, mu toogaat fa ab diir, mu gàntal.
21 Naka la tàggatoo ak ñoom, ne leen: «Dinaa leen seetsiwaat, bu soobee Yàlla.» Ba loolu amee mu dugg gaal, bàyyikoo Efes,
22 teereji Sesare. Mu dem nag Yerusalem, nuyuji mbooloom gëmkat ña, doora dem Àncos gu Siri.

Póol tukki na ñetteel bi yoonam

23 Póol toog na Àncos ay fan, jóge fa wër diiwaanu Galasi, teg ca Firisi, di ñaax mboolem taalibey foofa.
24 Ab Yawut nag bu ñuy wax Apolos te cosaanoo Alegsàndiri, moo dikkoon Efes. Ku rafet kàddu, te xam Mbind yi lool.
25 Kooku jotoon naa jàng yoonu Sang bi. Mu ànd ak cawarte, di waare aka jàngale lu wér péŋŋ ci mbirum Yeesu, doonte xam-xamam a ngi yemoon ci sóobeb Yaxya ci ndox.
26 Mu tàmbalee wax ak kóolute ca jàngub Yawut ba. Piriska ak Akilas dégg ko, woo ko cig wet. Ñu daldi koy gëna leeralal yoonu Yàlla wi.
27 Ba mu ko defee Apolos namma jàll ba Akayi, bokk ya rafetlu mébétam. Ñu bind taalibey Akayi, ngir ñu dalal ko. Ba Apolos agsee Akayi, dimbali na lool ña fa yiw may ñu doon ay gëmkat.
28 Ndax fa kanam mbooloo ma la doon tiiñale Yawut ya ay firnde yu mat sëkk, firil leen Mbind mi, ba leeralal leen nàññ ne Yeesu mooy Almasi bi.

19

Póol jàngale na ca Efes

1 Diir ba Apolos nekkee Korent, Póol a nga jaare ca diiwaan yu tunde ya, ba wàccsi Efes. Mu daje faak ay taalibe,
2 ne leen: «Ndax ba ngeen gëmee, jot ngeen ci Noo gu Sell gi?» Ñu ne ko: «Nun de yégunu woon sax ne Noo gu Sell gi am na.»
3 Mu ne leen: «Kon gan sóobu ngeen sóobu?» Ñu ne ko: «Xanaa sóobeb Yaxya*.»
4 Póol ne leen: «Yaxya, sóobeb tuubeel la daan sóobe ci ndox, di waxaale askan wi ne leen ñu gëm kiy topp ci moom, te mooy Yeesu.»
5 Ba ñu déggee loolu lañu sóobu ci ndox ci turu Sang Yeesu.
6 Ba leen Póol tegee loxoom, Noo gu Sell gi dikkal leen, ñu tàmbalee làkk yeneen làkk, boole ci di biral kàdduy waxyu.
7 Taalibe yooyu yépp a ngi wara tollu ci fukk ak ñaar.
8 Ci kaw loolu Póol dem ca jàngub Yawut ba. Diiru ñetti weer muy waare ak fit, di waxal waa jàngu ba kàddu yu mata gëm ci mbirum nguurug Yàlla.
9 Ñenn ña nag të ticc, baña gëm, di ŋàññ Ngér mi ca kanam mbooloo ma. Ba loolu amee Póol bàyyi leen, daldi berook taalibe ya, bés bu nekk muy diisoo ak ñoom ca kërug jàngukaay gu Tiranus.
10 Loolu moo wéy diiru ñaari at, ba mboolem waa diiwaanu Asi dégg kàddug Sang bi, muy Yawut, di Gereg.

Waa Efes waaru nañu

* **19.3** Seetal ci *Màrk* 1.4.

11 Ba mu ko defee Yàlla di def ay kéemaan yu mag yu mu sottale ci loxoy Póol.
12 Mujj na sax ñuy yóbbul jarag yi ay kaala aki taraxlaay yu laaloon yaramu Póol, ba lu leen daloon teqalikook ñoom, rab wu leen jàppoon, ba leen.
13 Ci kaw loolu ay Yawut yuy wër di faj ku rab jàpp, tàmbalee roy, di tuddal ñi rab jàpp turu Sang Yeesu, naan rab yi: «Maa la dàq ci turu Yeesu, mi Póol di xamle.»
14 Ña doon def jëf jooju ñooy juróom ñaari doom yu góor yu Sewa, sarxalkatub Yawut bu mag.
15 Loolu lañu doon jéem bés, rab wa ne leen: «Yeesu dév, xam naa ko. Póol it xam naa ko. Waaye yeen, yeenay ñan?»
16 Ci kaw loolu nit ka rab jàpp song leen, teg leen loxo ñoom ñépp, pamti-pamtee leen, gaañ leen, ba ñu dawe kër ga yaramu neen.
17 Mboolem Yawut yaak Gereg ya dëkke Efes nag yég mbir moomu, tiitaange dikkal leen ñoom ñépp, daraja ju réy doxe ca ñeel turu Sang Yeesu.
18 Ba mu ko defee ñu bare ca gëmkat ña dikk, biral seenug tooñ, daldi xamle yu bon ya ñu daan jëfe.
19 Ci biir loolu ñu bare ñu daan ñeengo, boole seeni téere, indi, lakk ko fa kanam ñépp. Ba ñu xaymaa njëg ga, mu tollu ci juróom fukki junniy (50 000) poseti xaalis.
20 Noonu la kàddu gi lawe ba féete kaw ci kàttanu Boroom bi.

Efes yëngu na

21 Gannaaw ba loolu wéyee, Póol ci ndigalal Noo gu Sell gi am mébétum jaare diiwaani Maseduwan ak Akayi, teg ca Yerusalem. Mu ne: «Gannaaw bu ma àggee foofu, war namaa jàll ba Room itam.»
22 Mu daldi yebal fa Maseduwan ñaari jaraafam, Timote ak Erast, moom mu toogaat ab diir ca Asi.
23 Jant yooyu nag yemook yëngu-yëngu bu réy bu amoon ci mbirum Yoonu Sang bi.
24 Ku ñuy wax Demetirus, ab tëggu xaalis, moo daan defar jëmmi jaamookaay yu ndaw yu tuur mi ñu dippee Artemis, muy njariñ lu réy ci liggéeykat yiy nawleem.
25 Mu woo leen, ñook ña farewoo liggéey yu ni mel, ne leen: «Bokk yi, xam ngeen ne liggéey bii, ci la sunu teraanga nekk.
26 Yeena gis nag mbaa ngeen déggal seen bopp ni Póol moomu di naxee ba fàbbi mbooloo mu bare, te du ci Efes gii rekk, daanaka Asi gépp la, mu naay: "Yàlla yu loxol nit sàkk du yàlla."
27 Loolu, jéllale naa ni mu mana gàkkale sunu liggéey bii, waaye dina tax ñu teddadil jaamookaayu Artemis, yàlla ju jigéen ju mag ji, ba darajaam mujj neen, moom mi mboolem Asi ak àddina sax di jaamu.»
28 Mbooloo ma dégg kàddu yooyu, daldi mer lool, di xaacu naan: «Artemis mu Efes màgg na!»
29 Ci kaw loolu dëkk bépp ne kër-kër, ne këpp. Ñu jàpp Gayus ak Aristàrk, waa Maseduwan ya àndoon ak Póol ca tukki ba. Ñu daldi riirandoo wuti ëttu joŋantekaay ba.
30 Póol nag bëgga teewi ca kanam mbooloo ma, taalibe ya bañ.
31 Ñenn ñay ay soppeem ca kàngami nguur ga sax, yónnee nañu ca moom, di ko artu ngir mu bañ a fowe bakkanam, di dem ca ëttu joŋantekaay ba.
32 Ndaje maa nga rëb lool, ñii xaacu ne lii, ñee xaacu, ne lee, te ña ca ëpp sax xamuñu lu waral ndaje ma.
33 Ci kaw loolu mbooloo ma am lu ñu digal ku ñuy wax Alegsàndar, Yawut ya jañax ko ca kanam, mu daldi tàllal loxoom, ngir layool bop-pam ca digg mbooloo ma.
34 Naka lañu xam ne ab Yawut la, kàddu ga di benn, jibe ca mbooloo

mépp, diiru ñaari waxtu. Ñu naan:
«Artemis mu Efes màgg na!»
35 Ndawal buur la nag mujj gi-
ifal mbooloo ma, ne leen: «Yeen
waa Efes, ana moos ku xamul ne
Efes gii mooy dëkk biy wattukatub
jaamookaayu Artemis ak jëmmam
ji wàcce asamaan?
36 Loolu maneesu koo weddi.
Kon nag, dangeena wara teey,
baña sañaxuy def lenn.
37 Ndax nit ñii ngeen fi indi,
teddadiluñu ay jaamookaay te
waxuñu lu ñàkke sunu yàlla kersa.
38 Su dee Demetirus ak liggéeykat
yi àndak moom ñoo jote ak kenn
ci ñoom, ay ëtti layoo am na fi, ay
kàngam a ngi fi di àtte. Nañu fa
layooji.
39 Su dee leneen lu ngeen di sàkku
nag, ca ndajem àtte ba lees koy lij-
jantee.
40 Ndax kat repp nanu ñu jiiñ nu
ag fippu, te amul lenn lu nu mana
lay, ba lewal mii ndaje.» Naka la
wax loolu, daldi tas mbooloo ma.

20

Póol jaare na Maseduwan ak Geres

1 Ba yëngu-yëngu ba jeexee, Póol
daa woo taalibe ya, ñaax leen, ba
noppi tàggatoo ak ñoom, jóge fa,
dellu diiwaanu Maseduwan.
2 Ba loolu amee mu wër gox
yooyu, ñaaxe gëmkat ña kàddu yu
takku, doora dem réewum Geres.
3 Mu toog fa ñetti weer. Gannaaw
gi, muy waaja dugg gaal jëm Siri,
far pexe mu ko Yawut ya lalal feeñ,
mu fomm, nara dellu jaareji Mase-
duwan.
4 Ña àndoon ak moom ñoo di
Sopater doomu Pirus ma cosaanoo
Bere, ak Aristàrk ak Sekundus, waa
Tesalonig ya, ak Gayus ma dëkk
Derbe, ak Timote, ak waa dii-
waanu Asi ya, Tisig ak Torofim.
5 Ñooñu ñoo jiitu, di nu* nég ca
dëkk ba ñuy wax Torowas.
6 Nun nag ba màggalu Yawut ga
ñuy wax Mburu mu amul lawiir
weesoo lanu dugge gaal fa dëkk
ba ñuy wax Filib, am juróomi fan
ca yoon wa, door leena fekksi ca
Torowas, toog fa juróom ñaari fan.

Póol dekkal na nit ca Torowas

7 Ca ndoortel ayu bés ba, naka
lanu daje ngir dagg mburum
bokkoo mi†, Póol yékkati kàddu, di
wax ak gëmkat ñi, ndax fekk na mu
bëggoona dem ca ëllëg sa. Wax ja
nag law ba guddi ga xaaj.
8 Ay làmp yu baree nga woon ca
néegu kaw taax ma ñu daje woon.
9 Ci biir loolu ab xale bu góor
bu ñuy wax Ëtikus ma nga toogoon
ca kéméju palanteer ba. Ngëmment
dab ko, te kàddug Póol ga yàgg
lool. Ay nelaw nag jàpp waa ji,
mu xàwweekoo ca ñetteelu taax ma,
daanu, ñu yékkati ko, fekk mu dee.
10 Ba loolu amee Póol wàcc, tiim
ko, daldi koy téye ci diggante ñaari
loxoom, ne leen: «Buleen jaaxle, mu
ngi dund.»
11 Mu yéegaat, dagg mburu ma,
lekk. Waxaat na lu yàgg, ba njël jot,
mu sooga dem.
12 Xalelu góor ba moom, nit ñaa
ko yóbbu, muy dund, seen xel doora
dal bu baax.

Póol tàggatoo naak gëmkati Efes

13 Nun nag nu‡ jiituji, dugg gaal
jëm Asos, fa nu nara yebe Póol, na
mu ko mébéte woon, ndax Póol ci
boppam moo xalaatoona jaare ci
yoonu suuf si ba fekksi nu fa.
14 Ba mu nu fekksee ca Asos, nu
yeb ko, daldi dem Mitilen.
15 Nu jóge fa, tëmb ba agsi ca ëllëg
sa fa janook dunu Kiyos, bés ba
ca topp, nu àgg Samos, bés ba ca
toppaat, nu àgg Mile.

* **20.5** Li waral *nu* mooy Luug mi bind *Jëf ya* mooy wax. † **20.7** ***dagg mburum bokkoo mi:*** moom la gëmkat ñi aadawoo woon, bu ñuy lekk. Dagg mburu, moom lañu mujj di woowe Reeru Sang bi. ‡ **20.13** Li waral *nu* mooy Luug mi bind *Jëf ya* mooy wax.

16 Ndax Póol daa fasoon yéeney
teggi Efes, ngir baña yàgg diiwaanu
Asi; booba day gaawtu, ngir
màggalu Pàntakot man koo fekk
Yerusalem.
17 Fa Mile la Póol yónnee ca Efes,
woolu magi gëmkat ñi.
18 Ba ñu dikkee, mu ne leen:
«Yeen ci seen bopp xam ngeen
bu baax, ca bés ba ma njëkkee teg
sama tànk Asi, ba tey jii, ni ma masa
doxale ak yeen,
19 di jaamoo Boroom bi ag woyof
gu mat sëkk, ci biiri rongooñ ak
nattu yu ma pexey Yawut yi teg.
20 Te amul lenn lu leen di jariñ, lu
ma leen nëbb, bañ leen koo xamal;
jàngal naa leen ci mbeddum buur
ak ci biir kër yi.
21 Dénk naa Yawut yi ak Gereg yi
ne leen, ñu tuub ci Yàlla te gëm sunu
Sang Yeesu.
22 «Léegi maa ngii ci curgag Noo
gu Sell gi, di dem Yerusalem, te
umple naa sax lu ma fay dal,
23 lu moy li ma Noo gu Sell giy
seedeel ci dëkkoo dëkk, ne ma ay
jéng aki coono ñoo may nég.
24 Waaye sama bakkan soxalu
ma, xanaa ma bey samaw sas, ba
sottal liggéey bi ma Sang Yeesu
dénk, te mooy seedeel xibaaru
jàmm bu yiwu Yàlla wi.
25 «Léegi nag xam naa ne
mboolem yeen ñi ma duggoon ci
seen biir, di yégle nguurug Yàlla,
dootuleen ma gis.
26 Moo ma tax di seede bésub tey,
ne wàccoo naak ñépp, deesu ma
topp benn bakkan.
27 Ndax mboolem li Yàlla nar
bañuma leen cee xamal lenn.
28 Wattuleen nag seen bopp,
wattu mboolem gétt gi leen Noo
gu Sell gi sàmmloo, te ngeen foral
mbooloom gëmkati Yàlla mi Yàlla
jote deretu boppam.
29 Man nag xam naa ne gannaaw
bu ma demee, ay bukki yu ñàng
dinañu tàbbi ci seen biir te duñu
ñéeblu gétt gi.
30 Ci seen biir sax la aw nit di jóge
taxaw, di wax ndëngte, ngir xiirtal
taalibe yi, ba ñu topp leen.
31 Teewluleen nag te fàttaliku ne
diiru ñetti at, guddi ak bëccëg, ma-
sumaa noppee artu kenn ku nekk
ci yeen, bay jooy sax.
32 «Léegi nag, dénk naa leen Yàlla
ak kàddug yiwam gi leen mana
dooleel, dencal leen seen muur ci
biir mboolem nit ñi ñu sellal.
33 Du lenn lu ma xemmem ci
kenn: du xaalis, du wurus du kod-
daay.
34 Yeen ci seen bopp, xam ngeen
ne, muy sama soxlay bopp, di yoy
ñi àndak man, sama loxo yii laa
liggéeye lu ma ko faje.
35 Nu nekk laa leen wone ne sunu
wartéef mooy nu liggéeye noonu bu
baax, ngir dimbali néew-doole yi,
tey fàttaliku kàddug Sang Yeesu ga
mu noon: “Nangu, joxee ko ëpp
barke.”»
36 Naka la wax loolu, mu daldi
sukk, di ñaanandoo ak ñoom ñépp.
37 Ba loolu amee ñépp jooyoo
jooy yu metti, laxasu ko, fóon ko.
38 La leen yokk aw tiis nag mooy
kàddu ga mu leen wax, ne leen:
«Dootuleen ma gis.» Ba mu ko defee,
ñu gunge ko ba ca gaal ga.

21

Póol jublu na Yerusalem

1 Gannaaw ba nu tàggoo ak ñoom,
nu dugg gaal, jubal dunu Kos, teg
ca teeri ca dunu Rodd, jóge fa, jàll
ba Patara.
2 Nu gis fa gaal gu jëm Fenisi,
dugg ca, daldi teddi.
3 Naka lanu dem ba séen dunu
Sippar, wacc ko nag ci sunu wetu
càmmoñ, jublu diiwaanu Siri, ba
teeri ci Tir, ndax fa la gaal gi wa-
roona yebbi la mu yeboon.
4 Nu seet taalibey foofa, ba gis
leen, toog ak ñoom juróom ñaari fan.
Ci biir loolu Noo gu Sell gi di leen
xiir ci wax Póol, ne ko bumu dem
Yerusalem.

5 Ba nu fa amee fan yooyu lanu fa
bàyyikoo, dem, ñu gunge nu, ñoom
ñépp, ñook seeni soxna ak seeni
doom. Nu dem ba génn dëkk ba,
daldi sukk ca tefes ga, ñaan.
6 Ba loolu amee nu tàggatoo ba
noppi, dugg ca gaal ga, ñoom ñu
ñibbi.
7 Nun nag ba nu jógee Tir, danoo
ñoqali ba teeri Patolemayis. Nu
nuyoo faak bokki taalibe ya, toog
faak ñoom benn fan.
8 Ca ëllëg sa nu dem ba àgg
Sesare. Nu dem kër Filib, xam-
lekatu xibaaru jàmm bi bokk ci
Juróom ñaar ñi*. Nu dal ak moom.
9 Filib moomu amoon na ñeenti
doomi janq yuy wax ay kàdduy
waxyu.
10 Gannaaw ba nu fa toogee ay
fan, ab yonent bu ñuy wax Agabus
jóge Yude, agsi.
11 Mu dikk ba ci nun, jël
ngañaayal Póol, yeewe ko ay tànkam
aki loxoom, daldi ne: «Noo gu Sell
gi dafa wax ne: "Ki moom ngañaay
lii, nii la ko Yawut yiy yeewe ca
Yerusalem, jébbal ko jàmbur ñi dul
Yawut."»
12 Ba nu déggee loolu, nun ak waa
gox baa tinu Póol, ne ko bumu dem
Yerusalem.
13 Ci kaw loolu Póol ne: «Lu
ngeen di def nii, di jeexal sama
xol? Waxuma ñu yeew ma rekk,
waaye dee sax nangu naa koo def
ci Yerusalem ngir Sang Yeesu.»
14 Naka lanu wax a wax a wax, te
terewul mu të, nu bàyyi, daldi ne:
«Kon nag yal na Boroom bi sottal
coobareem!»
15 Gannaaw fan yooyu lanu fabu,
ngir dem Yerusalem.
16 Ci biir loolu ay taalibe yu dëkke
Sesare àndak nun, yóbbu nu fa
nu wara dali, ca kër ku ñuy wax
Manason ma cosaanoo Sippar, te
di taalibe bu yàgg.

Póol agsi na Yerusalem

17 Ba nu agsee Yerusalem nag,
bokki taalibe ya bégoon nañu ci
dalal nu.
18 Ca ëllëg sa Póol àndak nun,
seeti Yanqóoba, fekk mag ñépp a
nga fa teew.
19 Póol nuyook ñoom, ba noppi
benn-bennalal leen jëf ji Yàlla sot-
tale liggéeyam ci biir jàmbur ñi.
20 Ñu dégg ca, daldi sàbbaal Yàlla,
ba noppi ne ko: «Mbokk mi, xoolal
ñaata junniy Yawut a doon ay
gëmkat, te ñoom ñépp di ñu xér ci
yoonu Musaa.
21 Ñoo dégg nag sab jëw, ñu ne
dëddu yoonu Musaa mooy li ngay
jàngal mboolem Yawut yi dëkk ci
biir jàmbur ñi, naan leen buñu
xarafal seeni doom, te buñu topp
sunuy aada.
22 Lu ciy pexe nag? Ndax kat
duñu umple ne dikk nga.
23 Léegi daal, dangay def li nu lay
wax nii. Nu ngi feek ñeenti nit ñu
am lu ñu xasal Yàlla.
24 Ñoom ngay àndal, nga bokk ak
ñoom setlu, te nga gàddu seen peyu
wateefu bopp wi boroom xas wu
ni mel aadawoo. Su ko defee ñépp
ay xam ne li ñu lay jëwe, dara amu
ci, te yoonu Musaa ngay jëfe, di ko
sàmm.
25 Naka gëmkat ñi dul Yawut nag,
bind nanu leen li nu dogal, ne leen
ñu moytu ñam wu ñu sarxal ay
xërëm, moytoo lekk deret ak yàppu
mala mu ñu tuurul deretam, te
moytu séy yi yoon tere.»
26 Ca ëllëg sa Póol àndak nit ña,
bokk ak ñoom setlu, dugg ca kër
Yàlla ga. Mu daldi xamle bés ba
seen àppu setlu di mat, ba ñu war
cee génne sarax, ñeel kenn ku nekk
ci ñoom.

Jàpp nañu Póol

27 Ba àppu juróom ñaari fan yay
waaja jeex, Yawut ya jóge diiwaanu

* **21.8** ***Juróom ñaar ñi*** ñooy ñi doon séddale ndimbalu mbooloom gëmkat ña ca Yerusalem. Seetal ci 6.5.

Asi gis Póol ca kër Yàlla ga. Ñu xiir-
tal mbooloo mépp ciy yëngu-yëngu,
jàpp ko,
28 di xaacu naan: «Wallee, bokki
Israayil! Waa jii, mooy kiy wër
fépp, di waar ñépp ci kàddu gu
safaanook njariñal xeet wi ak
yoonu Musaa ak béreb bu sell bii.
Rax ci dolli mu indi ci kër Yàlla gi
ay Gereg, ba sobeel béreb bu sell
bii.»
29 Booba Torofim mu Efes la ñu
gisoon ca dëkk ba, muànd ak Póol,
ñu yaakaar ne Póol da koo yóbbu ca
kër Yàlla ga.
30 Ba loolu amee dëkk ba bépp
màbb, nit ña ne kër-kër, ne këpp, ñu
jàpp Póol, génne ko kër Yàlla ga rekk,
daldi tëj bunt ya.
31 Naka lañu koy wuta rey, ñu
àgge njiital gàngooru Room ba yore
kilifteef ga, ne ko Yerusalem gépp
salfaañoo na.
32 Ca saa sa mu ànd ak ay dag
ak njiiti takk-der, ne jaas ca biir
mbooloo ma. Yawut ya nag gis
njiital gàngoor ga ak dag ya, daldi
dakkal yar ya ñu doon dóor Póol.
33 Ci kaw loolu njiit la agsi, jàpp
ko, daldi santaane ñu jénge ko ñaari
càllala. Ba loolu wéyee mu laajte,
ne: «Kii ku mu doon ak lu mu def?»
34 Ñenn ca mbooloo ma xaacu ne
lii, ña ca des ne laa. Ñolñol ja nag
tax manu caa xam dara lu leer. Mu
daldi santaane, ñu yóbbu ko ca biir
tata ja.
35 Ba Póol àgge ca dëggastali tata
ja, mbooloo ma daa sànju ak doole,
ba takk-der ya mujj fab Póol, gàddu
ko.
36 Ndax booba mbooloo mu réy a
ko topp, di xaacu naa: «Na dee!»

Póol layoo na ak Yerusalem

37 Naka lañu koy waaja dugal ca
tata ja, Póol ne njiitu gàngoor ga:
«Ndax man naa laa wax baat?» Mu
ne ko: «Ndeke dégg nga gereg?
38 Kon du yaay waayu Misra
jooju yëngaloon dëkk bi ci fan yii, te
yóbbu woon ñeenti junniy bóomkat
ya (4 000) ca màndiŋ ma?»
39 Póol ne ko: «Man de ab Yawut
laa, di as goru Tàrs, dëkk bu ñàkkul
tur ba ca diiwaanu Silisi. Dama
lay ñaan, nga may ma, ma wax ak
mbooloo mi.»
40 Mu may ko. Póol taxaw ca
dëggastal ya, tàllal mbooloo ma
loxo, ñu ne selaw. Mu wax ak ñoom
ci yawut.

22

1 Mu ne: «Yeen bokk yi, yeen
samay baay, dégluleen léegi li ma
leen di wax.»
2 Ba ñu déggee làkku yawut wa
muy waxe ak ñoom, ñu gën ne
xerem.

Póol ne leen:
3 «Man ab Yawut laa, juddoo Tàrs
ca diiwaanu Silisi, yaroo ci dëkk bii.
Ci keppaaru Gamalyel laa jànge,
njàng mu dëppoo bu mat sëkk ak
sunu yoonu maam. Ma doonoon
ku xér ci Yàlla ni mboolem yeen ñii
tey.
4 Yoonu Sang bii tey, daan naa
fitnaal ñi ko gëm ba sabab seenug
dee. Yeew naa góor, yeew jigéen,
tëjlu leen kaso.
5 Sarxalkat bu mag bi ak
mboolem kuréelu magi askan wi
man nañu ma cee seede. Ci ñoom
sax laa nangoo woon bataaxal
bu jëm ca bokki Yawut ya ca
Damaas ga ma jëmoon, ngir yeewe
fa gëmkati Yoon wii nekkoon foofa,
ba indi leen Yerusalem, ngir ñu
mbugal leen.

6 «Yàlla def ma topp yoon wa,
ba jub Damaas ci digg bëccëg rekk,
ag melax gu mag jekki fettaxe
asamaan, ne ràyy fi ma wër.
7 Ma ne dàll fi suuf, daldi dégg
baat bu ma ne: "Sóol, Sóol, lu tax
nga di ma bunduxataal?"
8 Ma ne ko: "Sang bi, yaa di kan?"
Mu ne ma: "Man maay Yeesum
Nasaret mi ngay bunduxataal."

9 Ñi ma àndaloon gis nañu leer gi,
waaye ki wax ak man, xamuñu li
mu wax.
10 Ma ne ko: “Sang bi, nu may
def?” Sang bi ne ma: “Jógal dem
Damaas, dees na la wax foofa
mboolem li ñu la sas, nga def ko.”
11 Gisatuma woon dara ndax
leeraayu melax ga; ña ma àndal
ñoo ma mujj wommat, ba ma agsi
Damaas.
12 «Ku ñuy wax Anañas nag ma
nga woon ca Damaas. Ku am di-
iney yoonu Musaa te rafetub jëw ci
biir mboolem Yawuti dëkk ba.
13 Mu dikk taxaw fi sama wet,
ne ma: “Mbokk mi Sóol, gisal na
woon.” Ca saa sa, may gis na woon,
di ko xool.
14 Mu ne ma: “Sunu Yàllay maam
moo la dencal céru ràññee cooba-
reem, ak gis Aji Jub ji, dégg ko, muy
wax ak yaw.
15 Ndax li nga gis, dégg ko, yaa
koy seedeel nit ñépp.
16 Léegi nag, looy ség? Jógal, ñu
sóob la ci ndox, nga set, teqalikook
say bàkkaar, te tudd turu Yeesu.”
17 «Yàlla def, gannaaw ba ma
délsee Yerusalem, ma doon ñaan ca
kër Yàlla ga, daldi daanu leer.
18 Ma gis Sang bi, mu ne ma:
“Gaawal, daw génn Yerusalem, li
nga may seedeel, duñu ko nangu.”
19 Ma ne ko: “Sang bi, ñoom
ci seen bopp xam nañu ne jàngub
Yawut ci kaw jàngub Yawut, maa fa
daan tëjlu aka cawlu ñi la gëm.
20 Te it ba ñuy tuur deretu Eccen,
sa seede ba, man it maa nga fa
woon, juboo caak ñoom, te ña ko
rey, maa leen doon wattul seeni
mbubb.”
21 Mu ne ma: “Demal, man,
fu sore laa lay yebal ca ña dul
Yawut.”»

Póol as goru Room la

22 Ba ba muy wax loolu, mbooloo
maa nga koy déglu. Ba ñu déggee
kàddu yooyu lañu xaacu ne:
«Jëleleen ko ci kaw suuf! Ku mel
ni kii yeyoowula dund!»
23 Ña ngay yuuxoo, di sànni seeni
yére, tibb suuf, di ko xëpp ci kaw.
24 Ci kaw loolu njiitu gàngoor ga
santaane, ñu dugal Póol ca tata ja,
door ko ay yar, di ko laaj, ngir xam
lu waral ñu di ko yuuxoo noonu.
25 Naka lañu ko yeew ngir dóor
ko ay kàcciri, mu ne njiitu takk-der
ba fa taxaw: «As goru Room bu
yoon dabul, mbaa am nga sañ-sañu
dóorlu ko?»
26 Njiitu takk-der ba dégg loolu,
daldi dem ba ca njiital gàngoor ga,
xamal ko ko, ne ko: «Li ngay def
nag? Nit kii as goru Room la!»
27 Njiital gàngoor ga dikk, ne Póol:
«Yaw wax ma, ndax as goru Room
nga?» Mu ne: «Waaw.»
28 Mu ne ko: «Man de xaalis bu
bare laa jënde sañ-sañu doon as
goru Room.» Mu ne ko: «Man nag
moom laa judduwaale.»
29 Ña ko doon waaja dóor ngir
waxloo ko nag dànd ko ca saa sa.
Njiital gàngoor ga it tiit, ba mu yégee
ne Póol as goru Room la, te fekk mu
yeewlu ko.

Póol taxaw na ca kuréelu àttekati Yawut ya

30 Ca ëllëg sa nag njiital gàngoor
ga bëgga am lu ko leer nàññ ca
la Yawut ya jiiñ Póol. Mu yiwi
ko, woolu sarxalkat yu mag ya ak
mboolem kuréelu àttekat ya. Ci kaw
loolu mu indi Póol, taxawal ko ci
seen kanam.

23

1 Ba loolu amee Póol xool jàkk
waa kuréel ga, ne leen: «Bokk yi,
man de xel mu dal a dal laa masa
jëfe fi kanam Yàlla, ba bésub tey jii.»
2 Anañas sarxalkat bu mag ba
nag sant ña taxaw ca wetu Póol, ne
leen: «Félleen gémmiñam.»
3 Póol ne ko: «Fél la yaw, moom la
Yàlla di waaj, jinigalkat bee, mbete
miir bu ñu weexal! Yaa ngi toog,
topp yoon, di ma àtte, te teewul nga
xëtt yoon, di ma dóorlu!»

4 Waa géew ba ne ko: «Sarxalkatub
Yàlla bu mag bi ngay xas nag?»
5 Póol ne leen: «Bokk yi, xawma
woon ne mooy sarxalkat bu mag
bi, ndax bindees na ne: “Sa kil-
ifag askan, bu ko wax naka-su-dul-
noonu.”»
6 Fekk na Póol xam ne lenn ca
kuréel gaa nga bokk ca ngérum
Sadusen ya, ña ca des bokk ca
ngérum Farisen ya. Mu daldi àddu
ca kaw ca biir géew ba, ne: «Bokk
yi, man de ab Farisen laa, di doomu
Farisen; li ñu may àttee nag mooy
sunu yaakaar ak sunu ngëm gi nu
bokk ci mbirum dee-dekki.»
7 Naka la wax loolu Farisen yaak
Sadusen ya tàmbalee werante, ba
mbooloo ma xàjjalikoo.
8 Ndax Sadusen yi dañu ne dee-
dekki ak malaaka ak rab, dara amu
ci, te Farisen yi ñoom, yooyu yépp
lañu dëggal.
9 Ci kaw loolu coow lu réy jib.
Ñenn ca firikati yoonu Musaa, ñi
bokk ci làngu Farisen ya, ne bërét,
àddook doole, ne: «Gisunu lenn lu
bon ci nit kii. Ku xam ndax aw rab
a wax ak moom, mbaa malaaka?»
10 Xuloo ba nag gëna tàng, ba nji-
ital gàngoor ga mujj ragal ñu sëxëtoo
Póol, ba def ko ay dog. Mu daldi
sant lenn ca xarekat ya ñu wàcc,
jële Póol ci biir nit ñi, yóbbu ko ca
tata ja.
11 Ca guddi ga Sang bi feeñu Póol,
ne ko: «Na sa xel dal. Ni nga ma
seedeele ci Yerusalem, noonu nga
ma wara seedeeleji ca Room.»

Yawut ya fexeel nañu Póol

12 Ba bët setee Yawut ya daje,
daldi xasoo ne duñu lekkati, duñu
naanati, ba kera ñuy rey Póol.
13 Ña lal pexe moomu, ëpp nañu
ñeent fukk.
14 Ñu dem ca sarxalkat yu mag ya
ak magi askan wa, ne leen: «Danoo
giñ ne dunu dugalati dara ci sunu
gémmiñ, ba kera nuy rey Póol.
15 Léegi nag yeen ak kuréelu
àttekat yi, ñaanleen njiital gàngoor
gi, mu indi Póol ba ci yeen, mu mel
ni dangeena bëgga seetaat bu baax
mbiram. Nun nag fagaru nanu,
ngir bala moo agsi, nu rey ko.»
16 Jarbaatub Póol bu góor nag yég
tëru ma. Mu daldi dem ba ca tata ja,
dugg, yégal ko Póol.
17 Póol woo kenn ca njiiti takk-
der ya, ne ko: «Yóbbul xale bu góor
bii ba ci njiital gàngoor gi, ndax am
na lu mu ko wara wax.»
18 Njiital xare ba àndak xale ba,
yóbbu ko ca njiital gàngoor ga, ne
ko: «Póol, mi ñu tëj, moo ma woo,
ñaan ma, ma indil la xalelu góor bii,
ndax am na lu mu lay wax.»
19 Ba loolu amee njiital gàngoor gi
jàpp ci loxol xalelu góor bi, wéetoo
ak moom, ne ko: «Ana loo may xa-
mal?»
20 Mu ne ko: «Yawut yi ñoo
mànkoo ci ñaan la, nga yóbbu Póol
ëllëg ca kuréelu àttekat ya, mu mel
ni dañoo bëgga seetaat bu baax
mbiram.
21 Yaw nag bu leen ko may, ndax
lu ëpp ñeent fukk ci ñoom a koy tëru,
te xasoo nañu ne dootuñu lekk,
dootuñu naan, ba kera ñu ko reyee.
Fagaru nañu ba noppi, di xaar sa
ndigal.»
22 Njiital gàngoor ga daldi koy
yiwi, ne ko: «Bul wax kenn ne ko
àgge nga ma lii.»

Yóbbu nañu Póol Sesare

23 Ba mu ko defee mu woo ñaari
njiiti takk-der, ne leen: «Waajalleen
ñaari téeméeri xarekat ak juróom
ñaar fukki gawar ak ñaari téeméeri
boroom xeej, ngir ngeen dem
Sesare bu juróom ñeenti waxtu
jotee ci guddi.
24 Te itam nangeen waajalal Póol
daamar, waral ko, ngir yóbbu kook
jàmm ba ca Feligsë, boroom réew
mi.»
25 Mu bind nag bataaxal bu ne:
26 «Ñeel la yaw boroom réew
mi, Feligsë mu tedd mee tedd,
bawoo ci man Këlódd Lisiyas mi
lay nuyu.

27 Nit kii la Yawut yi jàppoon, di
ko waaja rey, far ma dikk àndak
lenn ci gàngoor gi, wallu ko, ndax
fekk na ma yég ne as goru Room la.
28 Ma bëggoona xam nag lan
lañu koy sikke, ba tax ma yóbbu
woon ko ca seen kuréelu àttekat ya.
29 Ma gis nag ne li ñu ko jiiñ,
ci seen mbiri yoonu diine rekk la,
waaye du lenn lu jar rey, mbaa
jéng.
30 Ba ñu ma àggee am tëru mu
ko Yawut yi waajaloon nag, ci laa
ko yebal ci yaw ci saa si. Jox naa
itam ndigal ñi ko sikk, ne leen ñu
wax ci sa kanam, gan tooñ lañu ko
toppe.»
31 Ba loolu amee xarekat ya def la
ñu leen digal, yóbbu Póol ci guddi ba
ca dëkk ba ñuy wax Antipataris.
32 Ca ëllëg sa takk-der yay deme
tànk waññiku, délsi ca tata ja, bàyyi
gawar ga, ñu gunge Póol ba mu àgg.
33 Gawar ga àgg Sesare, daldi
jébbal boroom réew ma bataaxal
ba, jébbal ko Póol itam.
34 Boroom réew ma jàng bataaxal
ba, daldi laaj ci ban diiwaan la Póol
bokk, ba xam ne diiwaanu Silisi la
bokk.
35 Mu ne ko: «Xaaral ba say tu-
umaalkat itam dikk, ma déglu la.»
Mu santaane nag, ñu denc ko ca kër
Buur Erodd.

24

Póol layoo na ci kanam boroom réew ma

1 Ñu teg ca juróomi fan, Anañas
sarxalkat bu mag ba dikk, ànd ak ay
magi askan wa ak ab layookat bu
ñuy wax Tertul. Ñu jébbalsi boroom
réew ma tuuma ja ñu teg Póol.
2 Ñu woo Póol, Tertul daldi yékkati
kàddug tuuma, ne: «Kilifa gi, ci yaw
la jàmm ju yaa ame, te yaa fàggu ay
coppite yu ñeel askan wi.
3 Saa su nekk, ak fépp fu nu tollu
lanu ràññee loolu, yaw Feligsë mu
tedd mi, te di la ko sante lool.
4 Gannaaw bëggunu laa sonal
nag, rikk baaxeeti nu, déglu nu
tuuti.
5 Waa jii lanu gis ne ab rambaaj
la buy sabab réeroo ci biir Yawuti
àddina sépp. Moom mooy njiitu
ngér mu sikk mi ñuy wax Nasareen
ñi.
6-7 Kër Yàlla ga sax jéem na koo
teddadil, noo ko jàpp.
8 Yaw ci sa bopp, soo ko laajaatee
ci mbir moomu mépp, dinga gis li
nu koy jiiñ.»
9 Yawut ya itam dëggal tuuma ja,
ne noonee la mbir ma ame.
10 Ba loolu amee boroom réew
ma jox Póol kàddu gi. Mu ne: «Xam
naa ne at yu baree ngii ngay àtte
xeet wi. Moo tax ma am cawartey
layool sama bopp.
11 Man ngaa leerlul sa bopp ne ba
ma demee Yerusalem di màggali ak
léegi, weesoogul fukki fan ak ñaar.
12 Te giseesu ma may werante,
mbaa may yëngal mbooloo; du ca
kër Yàlla ga, du ca jànguy Yawut ya,
du ca biir dëkk ba.
13 Te itam li ñu may jiiñ nii tey,
manuñu cee firndeel dara.
14 Lenn de man naa la koo nan-
gul. Yoon woowu ñu ne mooy
ngér mu sikk, moom laay topp,
di ko jaamoo sunu Yàllay maam.
Teewul mboolem lu ñu bind ci
yoonu Musaa ak téerey yonent yi,
gëm naa ko.
15 Yaakaar ji ma am, mooy
yaakaar ji ñu am ñoom itam, ne
ñi jub ak ñi jubadi, ñépp ay bokk
dekki ëllëg.
16 Moo tax fu ma tollu, man itam,
may def lu ma man ngir am xel mu
dal, wàccoo ak Yàlla, wàccoo ak nit
ñi.
17 «Samay tànk nag, gannaaw at
yu bare yu ma fi gëj, moo doon
indil samaw askan ay ndimbal ak
ay sarax yu ñeel Yàlla.
18 Ci biir loolu lañu ma fekk ca
biir kër Yàlla ga, ma setlu, te du
mbooloo, du coow lu ma indaale.

19 Xanaa ñenn Yawuti diiwaanu
Asi ña ma fa fekkoon. Ñooñoo
ma waroona tuumaal fi sa kanam,
ndegam am nañu lenn lu ñu ma
sikke.
20 Mbaa boog, na nit ñii ci seen
bopp wax gan ndëngte lañu ma
gisal, keroog ba ma taxawee ca
kuréelu àttekat ya!
21 Xanaa genn kàddu ga ma tax-
awoon ca seen biir, àddu ko ca
kaw ne: “Mbirum dee-dekki gi ma
gëm, moom lañu may àttee ci seen
kanam tey!”»
22 Booba Feligsë jotoon naa am
lu ko leer ci mbirum Ngér mii. Mu
yiweegum leen nag, ne leen: «Bu
Lisiyas njiital gàngoor gi dikkee, di-
naa àtte seen mbir.»
23 Ci kaw loolu mu sant njiitu
takk-der ba, ne ko mu may Póol bët,
woyofal ko jataayu kasoom te baña
aaye ay nitam ñu toppatoo ko.
24 Ñu teg ci ay fan, Feligsë dikk,
àndak soxnaam Dursil mi dib
Yawut. Mu woolu Póol, déglu
kàddoom ci ngëm gi sababoo ci
Yeesu Almasi bi.
25 Naka la Póol wax ci mbirum
njub, ak noot sa bakkan, ak àtteb
bés-pénc, Feligsë daldi tiit, ne ko:
«Léegi, man ngaa demagum, bu ma
ko talee, dinaa la wooluwaat.»
26 Ci biir loolu Feligsë yaakaar
itam ne jombul mu jële xaalisub
neexal ci Póol, ba tax mu woolu
ko ay yooni yoon, ngir waxtaan ak
moom.
27 Ba ñu ca tegee ñaari at yu mat,
ku ñuy wax Porsiyus Festus wuutu
Feligsë. Feligsë nag bëggoon lu neex
Yawut ya, ba tax mu bàyyi Póol ca
kaso ba.

25

Póol layoo na ca kanam Festus

1 Festus nag toogsi diiwaan ba lu
tollook ñetti fan. Gannaaw loolu
mu jóge Sesare, dem Yerusalem.
2 Sarxalkat yu mag yi ak njiiti
Yawut yi boole ko ak Póol. Ñu da-
gaan ko,
3 tinu ko ngir mu woolu Póol
Yerusalem, ndax fekk na ñu lal
pexem rey ko ca yoon wa.
4 Festus itam ne leen, Póol a nga
ñu tëj kaso ca Sesare, te moom ci
boppam, fa la nara gaaw, dellu.
5 Mu ne leen: «Kon nag, na nit
ñu am baat ñu bokk ci yeen, ànd ak
man, tuumaali waa ji, ndegam am
na fenn fu mu tooñe.»
6 Festus toogaatul ak ñoom lu
wees juróom ñett ba fukki fan,
doora dellu Sesare. Ba mu agsee
ba ca ëllëg sa la toog ca àttekaay ba,
joxe ndigal, ñu indi Póol.
7 Ba Póol dikkee, Yawut ya jóge
Yerusalem yéew ko, teg ko tuuma
yu bare te réy, te manuñu cee firn-
deel lenn.
8 Ci kaw loolu Póol weddi tuuma
yi, ne: «Muy yoonu Yawut yi, di kër
Yàlla gi, di Buur bu mag bi Sesaar,
tooñuma ci kenn.»
9 Festus nag bëgg lu neex Yawut
yi, tax mu ne Póol: «Ndax nangu
ngaa dem Yerusalem, ñu àttee la
foofa ci mii mbir ci sama kanam?»
10 Póol itam ne ko: «Maa ngi
nii taxaw ci kanam àttekaayu Buur
Sesaar; te fii lañu ma wara àttee.
Yawut ñi nag, defuma leen dara, te
yaw ci sa bopp, wóor na la.
11 Su ma tooñee, su ma defee lenn
lu dee di àtteem, tinuwuma ngir
baña dee. Waaye su lenn amul ci
li ma ñii di jiiñ, kenn amul sañ-
sañu jébbal ma leen, ñoom ñi may
tuumaal. Buur Sesaar nag laa dénk
sama bopp!»
12 Ci kaw loolu, Festus gise ak
waa kuréel ga, ba noppi ne ko:
«Sesaar nga dénk sa bopp, ca Sesaar
nga jëm.»

Festus diisoo na ak buur Àggripa

13 Gannaaw ab diir buur Àggripa
ànd ak jigéenam Berenis ganesi
Sesare, ngir nuyusi Festus.
14 Ba ñu fa amee ab diir, Festus
diis Buur Àggripa mbirum Póol, ne
ko: «Jenn waay ju ñu tëj kaso la nu
Feligsë bàyyee.

15 Ba ma demee Yerusalem,
moom la ma sarxalkat yu mag yeek
magi Yawut ya booleeloon, di sàkku
ci moom ab daan.
16 Ma ne leen: “Aaday Room daal
nanguwul ñu jébbale nit, ngir ñu rey
ko, te njëkkula jàkkaarloo ak ñi ko
tuumaal, ba mana layal boppam ci
mbir mi ñu ko tuumaal.”
17 Ba ñu dikkee fekk ma fii itam,
yàggaluma ci dara, ca ëllëg sa sax
laa toog ca àttekaay ba, daldi joxe
ndigal, ñu indi waa ji.
18 Ba tuumaalkat ya taxawee
nag, feeñaluñu jenn tuuma ju bokk
ci yu bon yi ma foogoon,
19 xanaa seen yenn yëfi diiney
bopp yu ñu juboowul, ak mbirum
ku ñuy wax Yeesu mu dee woon,
te Póol moomu di dëggal ne mu ngi
dund ba tey.
20 Loolu nag jaaxal ma, ba ma
laaj ko ndax nangu naa dem
Yerusalem, ñu àttee ko fa ci moomu
mbir.
21 Póol itam sàkku ñu dencagum
ko kaso, tey sàkku ci mbiram, àtteb
buur bu tedd bi. Ma daldi joxe
ndigal, ngir ñu dencagum ko kaso,
ba ma yebal ko ca Sesaar.»

22 Ci kaw loolu Àggripa ne Festus:
«Kooku de, man sax bëgg naa koo
déglu.» Festus ne ko: «Bu ëllëgee
dinga ko dégg.»

Póol teew na ci kanam Àggripa

23 Ca ëllëg sa Àggripa ak Berenis
ànd ak topp mu ràññiku, duggsi
ca ëttub àttekaay ba, feggook njiiti
gàngoor ya ak kàngami dëkk ba. Fes-
tus joxe ndigal, ñu indi Póol.
24 Ba mu dikkee, Festus ne: «Buur
Àggripa, yeen mboolem ñi fi bokk
ak nun teew, gis ngeen kii, moom
la ma askanu Yawut wépp booleel,
muy ca Yerusalem ak fii itam, ñuy
xaacu naan: “Kii yelloowula dun-
dati.”
25 Man nag damaa gis ne de-
ful dara lu jar àtteb dee. Waaye
gannaaw moo dénk boppam buur
bu tedd bi, man dogu naa ko koo
yónnee.
26 Mbiram nag laa amul dara lu
ma wóor, ngir ma bind ko sang
bi. Moo tax ma indi ko ci seen
kanam, rawatina ci sa kanam,
Buur Àggripa, ngir gannaaw bu ñu
ko dégloo, ma mana am lu ma bind.
27 Ndaxte jàllale ku ñu jàpp te tud-
duloo tuuma yi ñu koy topp daal, lu
juunu la ci man.»

26

Póol layoo na fa kanam Àggripa

1 Ci kaw loolu Àggripa ne Póol:
«Léegi sañ ngaa waxal sa bopp.»
Póol nag tàllal loxoom, layool bop-
pam, ne:

2 «Buur Àggripa, mbégte laa am
ndax dinaa layool sama bopp ci sa
kanam tey, ngir tontu mboolem lu
ma Yawut yi jiiñ.
3 Rawatina ba ma xamee ne ku
géeju nga ci aaday Yawut ak wer-
ante yi ci seen wàllu yoon. Kon
dama lay ñaan rekk, nga muñal ma,
déglu ma.
4 «Mboolem fi ma jaare ci samag
dund, dale ko ca samag ndaw, ca
ndoorte la, ba ma nekkee ca sama
biir xeet ak ca Yerusalem, lépp,
mboolem Yawut yi xam nañu ko.
5 Xam nañu ma bu yàgg, te su leen
neexee ñu seede ne ngérum Farisen
mi gëna diis ci sunu diine, ci laa
masa bokk.
6 Sama taxawaayu tey ci ëttub
àttekaay bii nag, mooy yaakaar ji
ma am ci dige bi Yàlla digoon sunuy
maam.
7 Te mooy dige bi fukki giir ak
ñaar yu bànni Israayil di séentu mu
sottil leen, ba tax guddi ak bëccëg
ñu xér ci jaamu Yàlla. Yaakaar jooju
nag, Buur, moo tax Yawut yi tu-
umaal ma!
8 Ana lu leen taxa jàpp ci seen biir
ne xel nanguwul Yàlla di dekkal ñi
dee?

9 «Man ci sama bopp, gàntal lu ma
man turu Yeesum Nasaret, sama
warugar laa ko defoon.
10 Def naa ko ci Yerusalem, te it
bare na ñu sell ñu ma tëjlu ci kaw
sañ-sañ bu ma sarxalkat yu mag yi
jagleel, te saa yu ñu leen tegaan
àtteb dee, dama daan biral kàddu
gu leen àtte ñàkkal.
11 Ci jànguy Yawut yu nekk laa
leen daan tege mbugal ay yooni
yoon, ngir xàccloo leen. Maa daan
sànju ba xaabaabal ci seen kaw,
topp leen ba ci biir dëkki jàmbur yi.
12 «Yoon wu mel noonu laa doon
dox, jëm Damaas, ci ndigalal ak
ndénkaaneb sarxalkat yu mag yi.
13 Ba ma demee, booru digg
bëccëg, Buur, ca laa gis ag melax
gu leer ba raw jant bi, fettaxe
asamaan, ne ràyy fi ma wër, maak
ñi ma àndal.
14 Nu ne dàll fi suuf. Ma dégg
baat bu ma wax ci làkku yawut,
ne ma: “Sóol, Sóol, lu tax nga di
ma bunduxataal? Dangay sonal
sa bopp rekk, mbete fas wu man-
ula waŋŋeetu ba wéq dëgël bu koy
jam.”
15 «Ma ne ko: “Sang bi, yaa di
kan?” Sang bi ne ma: “Man maay
Yeesu, mi ngay bunduxataal.
16 Jógal taxaw nag. Dama laa
feeñu ngir def la ngay sama surga,
ngir nga di ma seedeel peeñum tey
ak peeñu yi ma lay feeñooji ëllëg.
17 Maa lay musal ci askanu bànni
Israayil ak ci jàmbur ñi ma lay
yebal,
18 ngir nga xippil leen, jële leen
ci lëndëm, tàbbal leen ci leer, seppee
leen ci nooteelu Seytaane, indi leen
ci Yàlla, ñu am njéggalug bàkkaar, am
cér ci biir nit ñi ñu sellal ndax ngëm
gi ñu ma gëm.”
19 «Kon nag buur Àggripa, peeñum
asamaan moomu, woruma ko.
20 Waaye li dale Damaas ak
Yerusalem ba ci réewum Yawut
gépp, ba ca ñi dul Yawut, ñoom ñépp
yégal naa leen seen wartéef, muy
tuubeel ak waññiku ci Yàlla ak jëf ju
tuubeel yellool.
21 Loolu moo waral Yawut yi
jàppe ma ca kër Yàlla ga, di ma fexee
rey.
22 Ndimbalal Yàlla nag moo ma
may may dund ba tey jii, di ko
seedeel ci mag ak ndaw, te wax-
uma lenn lu moy la yonent ya ak
Musaa waxoon ne dina am.
23 Dañu noon fàww Almasi bi jaar
ci ay coono te mooy njëkka dekki,
ba siiwtaane leer gu jolli, ñeel bànni
Israayil ak jàmbur ñi itam.»
24 Naka la Póol layool boppam
noonu, Festus àddu ca kaw, ne ko:
«Póol, yaw dangaa dof! Sa njàng mu
réy mee la dofloo.»
25 Póol ne ko: «Dofuma de, Festus
mu tedd mi, dëgg guànd ak xel kay,
laay biral.
26 Lii ma wax, buur bi xam na ko,
moo tax ma ñeme koo wax ci kana-
mam, ndax bir na ma ne, amul
lenn lu ko ump ci lii, ngir du cib ruq
la xewe.
27 Buur Àggripa, xanaa gëm nga
yonent yi? Xam naa xéll ne gëm
nga.»
28 Àggripa nag ne Póol: «Nga defe
ne man nga maa gaawa def noonu
ab gëmkatub Almasi bi?»
29 Póol ne ko: «Mu gaaw, mu
yeex, waxuma yaw rekk, waaye
yaak mboolem ñi may déglu laay
ñaan Yàlla, ngeen fekksi ma ci lépp,
lu moy càllala yii ñu ma jénge!»
30 Ci kaw loolu buur bi ak bo-
room réew mi jóg, ñook Berenis ak
ña ñu toogal.
31 Ña ngay dem, te naa ca seen
biir: «Kii kat deful dara lu jar dee
mbaa ay jéng.»
32 Àggripa moom ne Festus: «Kii
kay su dénkuloon mbiram Sesaar,
nu man koo yiwi.»

27

Póol dugg na gaal, jëm Room

1 Ba loolu wéyee ñu dogu noo dugal gaal, jëme nu* réewum Itali. Ñu teg Póol ak ñeneen ñu ñu tëjoon ci loxool njiitu takk-der bu ñuy wax Yulyus, te mu bokk ci mbooloom xarem buur bu mag bi.

2 Nu dugg genn gaalu ca dëkk ba ñuy wax Àddramit te wara jaareji ca teeruy Asi. Nu daldi tàbbi biir géej, Aristàrk jenn waay ju dëkke Tesalonig ca diiwaanu Maseduwan àndak nun.

3 Ca ëllëg sa nu teeri Sidon; Yulyus nag baaxe Póol, may ko mu dem ci ay xaritam, ngir ñu toppatoo ko.

4 Nu jóge fa, dellu géej, ngelaw li soflu nu, nu leru tefesu dun bu ñuy wax Sippar, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li.

5 Ci kaw loolu nu jàll géej gi janook diiwaani Silisi ak Pamfili, daldi teeri Mira ca diiwaanu Lisi.

6 Foofa nag njiitu takk-der ba gis gaal gu jóge Alegsàndiri, jëm Itali, mu dugal nu ca.

7 Ba loolu amee nuy deme ndànk ay fani fan; sonn nanu lool doora jub Kanidd, waaye ngelaw li mayu nu nu teer. Nu leru tefesu Keret, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li, janook Salmone.

8 Sonn nanu lool bala noo romb foofu, doora agsi fa ñuy wax Neex Teeru, te dend ak dëkk ba ñuy wax Lase.

9 Fekk na nag nu yàgg ca yoon wa, ba tollu ci jamono ju tukkib géej aaytal, ndax fekk na Koorug Yawut† wees. Loolu tax Póol digal leen ne:

10 «Bokk yi, gis naa ne yoon wii loraange ak yàqule gu réy la. Waxuma gaal gi ak li mu yeb, waaye sunuy bakkan sax xaj na ci.»

11 Teewul njiitu takk-der ba sobental waxi Póol, déggal dawalkat ba ak boroom gaal ga.

12 Te itam teeru boobu neexul woona lollikoo. Loolu waral ña ëpp ca waa gaal ga mànkoo ci jóge fa, dellu géej, te fexe nu ñu àgge Fenigsë, ngir lollikoo fa. Mooy teerub dunu Keret bi jublu sowub suuf ak sowub kaw.

Ngëlén sàqi na

13 Ci kaw loolu ngelawal bëj-saalum wal ndànk, ñu njort ne man nañoo sottal seen pexe. Ñu wëgg diigal, daldi tafoo tefesu Keret.

14 Teewul nes tuut ngelaw lu réy lu ñuy wax Penkub kaw, riddee ca dun ba.

15 Gaal gi buubu, manatula dékku ngelaw li, ba nu mujj bayliku, daldi yal.

16 Nu leru nag dun bu tuuti bu ñuy wax Koda, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li, teg ci sonn lool doora téye loocob rawtu bu gaal gi.

17 Ñu yéege looco ba, daldi jël ay buum yu ñu laxas ca yaramu gaal ga, dàbbalee ko ko. Ci kaw loolu ñu ragala ngiroji ca beeñ bu ñuy wax Sirt, ba tax ñu sànni diigal, ngir yeexal gaal ga, daldi yalal.

18 Ca ëllëg sa ngelaw la wéye noo pamti-pamtee, ba ñu mujj wàññi ca yebu gaal ga, sànni biir géej.

19 Ca gannaaw ëllëg sa, seen loxoy bopp lañu jële yenn jumtukaayi gaal ga, sànni.

20 Ay fani fan jant beek biddiiw yi ne meŋŋ, te ngelaw liy riddi rekk, ba nu noppee yaakaar ne dinanu mucc.

21 Loolu nag fekk na ñu gëjoona lekk. Póol daldi taxaw ca seen biir ne: «Bokk yi, su ngeen yégoon déggal ma, baña jóge Keret, ba moyu loraange gii ak yàqule gii.

22 Léegi nag dama leen di ñaax, ngir ngeen dalal seen xel, ndax

* **27.1** Li waral *nu* mooy Luug mi bind *Jëf ya* mooy wax. † **27.9** ***Koorug Yawut,*** ca fukkeelu fanu juróom ñaareelu weer wa lay am, mu yemook sàttumbar, jàpp oktoobar. Mooy bésub Njotlaay bi. Bés boobu la sarxalkat bu mag ba daan yóbbu deretu jur fa néeg bu sella sell ba, ngir Yàlla baal bànni Israayil seeni bàkkaar. Bés bu sella sell la woon, bu ñu daan yendoo woor. Seetal ci *Sarxalkat yi* saar 16.

kenn ci yeen du ñàkk bakkanam,
gaal gi rekk ay yàqu.
23 Ndax malaakam Yàlla ji ma
moom, te ma di ko jaamu, moo ma
dikkal biig.
24 Mu ne ma: “Póol, bul tiit;
fàww nga taxawi fa kanam Sesaar,
te it Yàlla moo la baaxe muccug
mboolem ñi nga àndal ci gaal gi.”
25 Kon nag, bokk yi, dalalleen
seen xel, ndax gëm naa Yàlla, xam
naa ne ni mu ko waxe, ni lay ame.
26 Du ñàkk aw dun wu nu lufeji.»

Gaal ga tas na

27 Ca fukkeelu bés baak ñeent, nu
ngay yal-yalee fu ne ca géeju Adi-
ratig; ba guddi ga xaajee mool ya
njort ne nu ngay jegesi ab tefes.
28 Ñu sànni nattukaay ba biir géej,
gis ndox ma xóote ñaar fukki dayo,
xawa yemook ñeent fukki meetar.
Ñu demati tuuti, sànniwaat ko, daldi
gis ndox ma xóote fukki dayo ak
juróom, xawa yemook fanweeri
meetar.
29 Ci kaw loolu ñu ragala lufeji
béreb bu ami doj, ba tax ñu sànnee
ca geenu gaal ga ñeenti diigal, tey
ñaan jant fenke leen.
30 Teewul mool ya ñoom di fexee
raw, daldi dem ba yoori loocob
rawtu ba biir géej, tey taafantoo
ne ay diigal lañuy sànnee ca boppu
gaal ga.
31 Póol nag ne njiitu takk-der ba
ak xarekat ya: «Ñii bu ñu desul ci
gaal gi, yeen dungeen raw.»
32 Ca la takk-der ya dog buum ya
téye looco ba, bàyyi, mu wéy.

33 Naka la jant di waaja fenk, Póol
ñaax ñépp, ngir ñu lekk; mu ne leen:
«Fukki fan ak ñeent a ngii, yeena ngi
toog, lekkuleen, sexuleen dara.
34 Dama leen di ñaax nag ngir
ngeen lekk, ndax noonu doŋŋ
ngeen mana rawe. Du genn kawar
sax guy rote ci boppu kenn ci
yeen.»
35 Loolu la wax, daldi jël mburu,
sant Yàlla ci kanam ñépp, ba noppi
dagg, lekk.
36 Ba loolu amee, ñépp dellu
sawar, daldi lekk ñoom itam.
37 Ña nekkoon ca gaal ga ñépp
ñaari téeméer ak juróom ñaar fukk
ak juróom benn (276) lanu.
38 Ñu lekk ba suur, daldi sànni
pepp ma biir géej, ngir woyofal
gaal ga.
39 Ba bët setee, xàmmeewuñu réew
ma, waaye ab catu tefes lañu séen.
Ñu fas yéene faa teereji, ndegam
manees naa nekk.
40 Ba mu ko defee ñu dagg diigal
ya, wacc biir géej, yiwiwaale goj ya
téye joowu yay dawal gaal ga. Ci
kaw loolu ñu firi wiiru kanam ga,
ngelaw la yóbbu gaal ga, nu wuti
tefes ga.
41 Teewul ñu dal fu ñaari ndaw
daje, ci ab tundu beeñ, gaal ga luf.
Boppu gaal ga nuur ca suuf sa,
yëngootul, geenu gaal ga tas ndax
dooley gannax ya.
42 Ba loolu amee takk-der ya nara
rey ña ñu tëj, bala ñoo féey, ba raw.
43 Njiitu takk-der ba nag namma
rawale bakkanu Póol, ba tax mu
aaye loolu. Mu sant ñi mana féey,
ne leen ñu njëkka sóobu, wuti tefes
ga.
44 Ña ca des nag, topp ca, ñii lan-
gaamoo ay dénk, ñee, tojiti gaal ga.
Noonu la ñépp mujje jot tefes ga ci
jàmm.

28

Póol gane na dunu Màlt

1 Gannaaw ba nu rawee, nu yég
ne dun ba Màlt lañu koy wax.
2 Waa réew ma nag laaye nu biir
lool. Fekk na mu tàmbalee taw, ànd
akub sedd. Ñu taalal nu am njaar,
dalal nu nun ñépp.
3 Póol daldi taxan aw say, di ko
teg ca taal ba, jaan génne ca ndax
tàngoor wa, màtt ko ba taq ci lox-
oom.

4 Waa réew ma gis jaan ja langaamu ca loxol Póol, ñu naan ca seen biir: «Nit kii kay ab bóomkat lay doon, moo rëcc ci géej gi, waaye ndogalu yàlla mayu ko mu dund.»
5 Teewul Póol yëlëb jaan ja ca sawara sa, te dara jotu ko.
6 Nit ña nag di ko xoole yaram wu newi, mbaa mu jekki ne dàll, dee. Naka lañu xool lu yàgg ba gis ne dara jotu ko, ñu xalaataat, daldi ne Póol yàlla la.
7 Ca wetu tefes googee nu teere nag, fa la toolub kilifag dun ba féete woon, ñu di ko wax Publiyus. Mu dalal nu, ganale nu ngan gu neex diiru ñetti fan.
8 Fekk na baayu Publiyus a nga tëdd ndax tàngooru yaram ak biiru tañ̃. Ci biir loolu Póol dem seeti ko, ñaanal ko, teg ko ay loxoom, mu wér.
9 Ba loolu amee jarag ya ca dun ba dikk, daldi wér ñoom itam.
10 Teraanga yu bare terale nañu nu ko fa, te ba nuy dem, jox nañu nu la nu soxla.

Àgg nanu Room

11 Gannaaw ba nu fa amee ñetti weer lanu dugg gaal gu lollikoo woon ca dun ba. Gaal gaa nga bàyyikoo woon Alegsàndiri, di xàmmikoo jëmmi tuur ya ñuy wax Kastor ak Polugsë*. Nu daldi tàbbiwaat biir géej.
12 Nu teeri dëkk ba ñuy wax Sirakus, toog fa ñetti fan.
13 Nu jóge fa, leru tefes ga, ba agsi Resiyo. Ca ëllëg sa ngelawal bëj-saalum jóg, nu daldi àgg teerub Pusol ci ñaari fan.
14 Gis nanu fa ay bokki gëmkat, ñu ñaan nu, ba nu toog fa ñoom juróom ñaari fan. Gannaaw loolu nu dem Room.
15 Ba bokki gëmkati Room yégee ne nu ngi dikk, ñoo nu gatandusi ba fa ñuy wax péncum Apiyus ak fa ñuy wax Ñetti Dalu Gan ya. Ba leen Póol gisee, daa sant Yàlla, daldi gëna sawar.
16 Ba nu dikkee Room nag may nañu Póol, mu am daluwaayu boppam, ab takk-der di ko wattu.

Póol waare na ca Room

17 Ñu teg ca ñetti fa, mu woolu njiiti Yawuti dëkk ba. Ba ñu dajee, mu ne leen: «Bokk yi, man defuma dara lu dëngook sunuw xeet mbaa sunu aaday maam. Teewul ñu jàppe ma fa Yerusalem, teg ma ci loxoy waa Room.
18 Ñooñu seet sama mbir, gisuñu ci man tuuma ju yelloo àtteb dee, ñu nar maa bàyyi.
19 Ba Yawut ya bañee nag, amatuma pexe mu dul dénk sama mbir Sesaar, doonte du lenn lu may toppe samaw xeet.
20 Mbir moomu nag moo tax ma woolu leen, ngir giseek yeen, diisook yeen, ndax yaakaaru bànni Israayil moo waral sama jéng yii.»
21 Ñu ne ko: «Nun de, du benn bataaxal bu nu jot bu jóge Yude ci sa mbir, te du kenn ci bokk yi, ku dikk wax mbaa mu seedeel la lenn lu bon.
22 Waaye bëgg nanoo dégg ci sa gémmiñu bopp li nga gëm, ndax li nu xam daal mooy, ngér moomu nga bokk, fu nekk lañu koy diiŋate.»
23 Ci kaw loolu ñu jox ko bés, bés ba dikk, ñu bare dikk, fekksi ko ca daluwaayam. Suba ba ngoon mu di leen jàngal, di leen seedeel lu jëm ci nguurug Yàlla, di leen won ci mbirum Yeesu, firnde yu leen gëmloo te tukkee ci yoonu Musaa ak ci yonent yi.
24 Ñenn ña nag gëm la mu wax, ña ca des weddi.
25 Ba ñu werantee ca seen biir, bay dem te juboowuñu, Póol teg ca ne leen: «Noo gu Sell gee yeyoon wax lii seeni maam, Yonent Yàlla Esayi jottali.
26 Mu ne:
“Demal ci xeet wii, nga ne leen:

* **28.11** ***Kastor ak Polugsë:*** ñoo doon seexi Sës, yàllay Gereg yi. Ñoom lañu gëm ne ñoo daan musal waa géej.

‘Yeenay dégloo déglu, dungeen dégg;
ngeen xoolee xoole, dungeen gis.’
27 Xolu xeet wee dërkiis,
seeni nopp fatt,
ñu gëmm fatuus,
ngir seeni gët du gis,
seeni nopp du dégg,
seen xol it du yég, ba ñu dëpp,
ma wéral leen†.”
28-29 «Xamleen nag ne xibaaru
mucc gii tukkee fa Yàlla, yóbbante
nañu ko ñi dul Yawut, te ñoom di-
nañu ko déglu.»
30 Diiru ñaari at la Póol dal Room
ci kërug boppam gu muy fey, di fa
àggale mboolem ña koy seetsi.
31 Muy yégle nguurug Yàlla, di
jàngale mbirum Sang Yeesu Almasi
bi ci teeyug bakkanam te amul
benn gàllankoor.

† **28.27** Seetal ci *Esayi* 6.9-10.

Bataaxal bi Póol bind waa Room

Ñeenti téere yii: *Macë*, *Màrk*, *Luug* ak *Yowaan*, ñoo nettali dundug Yeesu ak deewam ak ndekkiteem. Juróomeelu téere bi, di *Jëf ya*, di nettali ci yokkutey taalibeem yi. Gannaaw loolu, ay njiiti mboolooy ñi gëm ñoo bind taalibe yi, ngir ñaax leen, ñu topp seen ngëm ci ni mu gëna dëggoo. Fukk ak ñett ci bataaxal yooyu, Póol moo ko bind.

Póol nag yoon wi Yàlla wàcce ci Yonent Yàlla Musaa la topp. Dafa njëkkoona foog ne Yeesu diinatkat la woon, ba tax mu fitnaal taalibey Yeesu yi. Waaye gannaaw bi ko Yeesu feeñoo, mu topp ko, di tukki fépp ngir tasaare xibaaru jàmm bi.

Gannaaw ñetteelu tukkeem ba, ca Korent la binde bataaxal bii, jagleel ko gëmkat ya ca Room. Demagul nag Room. Ci biir gëmkat ya dëkk Room, am na ca ñuy topp yoonu Musaa, ak ñu nekk ay yéefar laata ñuy tuub. Póol da leena bëggoona ñaax ngir ñu dund ci bennoo ak jàmm. Daf leena wax ne ñaari mbooloo yépp defuñu li Yàlla bëgg, ñoom ñépp dañoo réer. Yoonu Musaa wi Yawut yi di topp day wone lan mooy bàkkaar, waaye mayewul texe. Xelu yéefar yedd leen, waaye baña xalaat Yàlla gënal leen.

Póol wone na ne nekkinu ñaari mbooloo yooyu ci kanamu àtteb Yàlla may na Boroom bi mu jox leen wenn yoonu texe: mooy gëm Yeesu Almasi bi. Dafa dee ngir gàddu mbugalu bàkkaar yi. Texe, kenn manu koo am ci def lu baax waaye ci topp Almasi bi. Noonu amul wenn lay ngir ñuy wonewu walla ñuy xeeb benn doomu aadama. Almasi bee tax Yàlla sos mbooloom gëmkat yu nekk Yawut ak yu nekkul Yawut, ngir ñu booloo ak di dund ci bëggante.

Ci tënk:

1.1—3.20 Ñépp a tooñ Yàlla.
3.21—4.25 Yàlla ubbi na buntu mucc jaare ci ngëm gu ñu gëm Almasi bi.
5.1—8.39 Dund ci Almasi bi tënkuwul ci topp yoonu Musaa wi, waaye ci dooley Noowug Yàlla la nekk.
9.1—11.36 Yàlla am na mébét ngir Yawut yi ak ñi dul Yawut.
12.1—15.13 Nanu àndd booloo ci bëggante.
15.14—16.27 Póol wone na ay mébétam te nuyoo na.

Ubbite gi

1 Ci man Póol miy jaamub Almasi
Yeesu la bataaxal bii bawoo, man
miy ndawam ci kaw woote bu ma
tabb, séddd ma sasu xamle xibaaru
jàmm bu Yàlla.
2 Xibaaru jàmm boobu Yàlla dige
woon lu jiitu, te yóbbante ko ay
yonentam ci Mbind mu sell mi,
3 moo jëm ci Doomam ji soqikoo
ci askanu Daawuda, ci wàllu àddina.
4 Waaye ci wàllu Noo gu Sell gi,
mooy ki dogal ba tabb muy Doomu
Yàlla ji jagoo doole ndax ndekki-
teem, te mooy sunu Sang Yeesu Al-
masi bi.
5 Ci Almasi bi lanu jote aw yiwu
doon ay ndaw, ngir nit ñi déggal
yoonu ngëm wi, ci biir mboolem
xeeti àddina, ngir aw turam.
6 Te yeen ñi ñu woo ci Yeesu Al-
masi bi itam, ci ngeen bokk.
7 Bataaxal bi ñeel na mboolem
yeen ña fa Room, di ñu Yàlla sopp,
woo leen, ngir ngeen doon ñu sell.
Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, ba-
woo fa Yàlla sunu Baay ak Sang
Yeesu Almasi bi.

Póol sant na Yàlla

8 Ma doore sant sama Yàlla ci
Yeesu Almasi bi ngir yeen ñépp,
ndax seen ngëm siiw na ci àddina
sépp.

9 Yàlla mi may jaamoo xol, ci ni
may siiwtaanee xibaaru jàmm bu
Doomam, moom seede na ne nop-
piwuma ci di leen fàttaliku.
10 Xanaa di saxoo dagaan ci
samay ñaan, su ci Yàlla àndee, yoon
wu jub wu ma mujj dikke ba ci
yeen.
11 Yàkkamti naa leena gis, ba jot-
tali leen mayug yiw gu bawoo ci
Noo gu Sell gi, ngir dooleel leen,
12 te loolu mooy ma bokk ak yeen
lu dëfal sama xol, dëfal leen, ci seen
ngëm ak sama gos.
13 Bokk yi, bëgguma ngeen umple
ne ay yooni yoon laa leen mébéta
seetsi, ba liggéey ci seen biir lu leen
jariñ, ni ma ko defale yeneen xeet;
waaye ay gàllankoor a ma téye ba tey
jii.
14 Muy sama digg ak Gereg yu
xay yi, mbaa ñu xayadi ñi, ak ñi
rafet xel, mbaa ñi ñàkk xel, am na
lu ma war ci ñoom ñépp.
15 Moo tax, yeen waa Room itam,
ma yàkkamti leena àggesi xibaaru
jàmm bi.

Manooree ngi ci xibaaru jàmm bi

16 Awma lu may rus ci xibaaru
jàmm bi, ndax kat mooy manoorey
Yàlla jiy musal képp ku ko gëm, dale
ci Yawut bi, teg ci ki dul Yawut.
17 Ci xibaaru jàmm bi lañu feeñal
ni Yàlla di baaxee nit ñi àtteb ñu jub,
lépp aju ci ngëm, ca ndoorte la, ba
ca njeexital la. Noonu la Mbind mi
indee ne: «Ki ñu baaxe njub ndax
ngëmam mooy dund*.»

Nit ñépp a tooñ Yàlla

18 Sànjum Yàlla fa asamaan lay
dalee feeñ, ba wàcc ci mboolem
ngëmadi ak njubadiy nit ñiy fatt ag
dëgg ci biir ag njubadi.
19 Ndaxam lees mana xam ci
Yàlla, leer na ci seen biir, nde Yàlla
moo leen ko leeralal.
20 Ndax kat, li gisuwul ci Yàlla, te
di manooreem gi dul jeex, ak jikko
ji mu wéetoo ndax li muy Yàlla, ba
àddina sosoo ba tey, xel man na
koo ràññee ci ay liggéeyam, te looloo
leen taxa ñàkku lay.
21 Gannaaw ba ñu xamee Yàlla,
taxul ñu màggal ko ngir li muy Yàlla,
taxul ñu delloo ko njukkal, xanaa
réer ci seen xalaati neen, ba seen
xel mu wayadi far tàbbi cig lëndëm.
22 Xel mu rafet lañuy jaay ba mujj
diy dof.
23 Leeru Yàlla ji dul dee lañu wec-
cee jëmmu nit ki deewam dul jaas,
ak picc, ak boroom ñeenti tànk, ak
ndëgmeent.
24 Moo tax Yàlla bërgël leen ak
seen xemmemtéef yu bon yi ci seen
xol, ba ñu sóobu ci jëflantey sobe juy
teddadil seen yarami bopp.
25 Ñoo weccee dëggu Yàlla aw fen,
di sujjóotal aka jaamu mbindeef,
bàyyi Bindkat bi yelloo cant ba
fàww. Amiin.
26 Loolu moo tax Yàlla bërgël leen,
bàyyi leen ak seen bëgg-bëgg yu
teddadi. Seeni jigéen sax dëddu
nañu jaxasoo gi leen bindub juddu
sédde, ba jublu ci lu woroo ak seen
bindub juddu.
27 Naka noonu, góor ñi it noppee
jaxasoo ak jigéen, ni leen ko bindub
juddu sédde, bay xabtaloo ci seen
biir, seen bëgg-bëggi bakkan yu tar;
ay góor di séq ak seen moroomi
góor jëf ju gàccelu, ba tax leena
jot ci seen jëmmi bopp, seen añub
réeraange.
28 Gannaaw ràññee Yàlla jaralu
leen dara, Yàlla it bërgël leen ak
seen xel mu doyadi, ba ñuy def
jooju jëf ju jekkadi.
29 Dañoo dem ba fees ak gépp
xeetu njubadi akug mbon akug
bëgge akug coxor. Noyyeewuñu
lu moy kiñaan ak pexey bóome ak
ŋaayoo akug njublaŋ ak jëf ju sew.
Ay jëwkat lañu it,
30 te di yàqkati der. Ñu bañ Yàlla
lañu, ñu reew, réy, di tëggu, ñu

* **1.17** Seetal ci *Abakug* 2.4.

xareñ ci fexe lu bon, te déggadil seeni waajur.
31 Amuñu xel, amuñu kóllëre, amuñu xol, amuñu yërmande.
32 Moonte xam nañu xéll ne ñiy jëfe noonu, Yàlla moo daganal àtteb dee ci ñoom, te teewul ñu di ko jëfe, rax ci dolli di farle ñi koy jëfe.

2

Yàlla mooy àtte

1 Yaw nit kiy sikke nag, amoo aw lay, ndax boo sikkee keneen, sa bopp nga sikk, nde yaw miy sikke, jooju jëfin ngay jëfe.
2 Waaye wóor nanu ne àtteb Yàlla bi muy añale ñiy jëfe jooju jëfin, dëgg lay dëppool.
3 Yaw nit kiy sikk ñiy jëfe yooyii, te di ko def, ndax defe nga ne yaw ci sa bopp dinga rëcc àtteb Yàlla?
4 Am dangay sofental mbaaxu Yàlla gu réy akug jéllaleem akug muñam, ndax ñàkka xam ne li Yàlla namm ci baaxe la, moo di nga tuub?
5 Waaye sag dëgër bopp ak sa xol bu tuubadi, ci ngay jóore sànjum Yàlla ci sa kaw bopp, keroog bésub sànj ma, fa àtteb Yàlla bu jub di feeñe.
6 Ca lay fey ku nekk ay jëfam.
7 Ñi saxoo di jéema def jëf ju baax, ngir di ko sàkkoo ndam ak teraanga ak texe gu sax, ñooñu, texe gu sax dàkk mooy doon seenub añ.
8 Waaye ñi fétteeral ci seen sàkkuteefi bopp, nanguwuñoo topp liy dëgg, xanaa ag njubadi nag, ñooñu, am sànj ak mer mu ne jippét mooy seen yool.
9 Njàqare ak musiba daal, mooy dal ci kaw képp kuy def lu bon, te Yawut bi jiitu ci, waaye ki dul Yawut it topp ci;
10 daraja ak teraanga ak jàmm nag moo ñeel képp kuy def lu baax, te Yawut bi jiitu ci, waaye ki dul Yawut it topp ci.
11 Ndax kat xejj ak seen amul fa Yàlla.
12 Mboolem ñi bàkkaar nag te fekku leen ci yoonu Musaa, yoonu Musaa toppu leen, waaye du leen teree sànku. Mboolem ñi bàkkaar it, te mu fekk leen ci yoonu Musaa, ci yoonu Musaa lees leen di daane.
13 Ndax kat du déglukati yoonu Musaa lees di jox àtteb ñu jub fa kanam Yàlla, waaye jëfkati yoonu Musaa mooy jot àtteb ku jub.
14 Jàmbur ñi dul Yawut, te amuñu yoonu Musaa, ndegam teewu leena topp bindub juddu bay jëfe li yoonu Musaa laaj, dafa fekk ñoom ci seen bopp, ñu aw seen yoonu bopp, doonte amuñu yoonu Musaa.
15 Noonu lañu wérale ne jëf ji yoonu Musaa santaane moo binde ci seenub xol, ba seen yég-yégu xol seede loolu. Li koy firndeel it di seen xel miy def léeg-léeg mu sikk leen, léeg-léeg mu dëggal leen.
16 Te noonu lay deme kera bés ba Yàlla di àtte mbiri kumpa yu nit ñi, ci saytub Yeesu Almasi bi, ni ko sama xibaaru jàmm bi indee.

Yoonu Musaa, na jariñ ki ko topp

17 Ma dikk nag ci yaw miy wuyoo turu Yawut, te yaakaar yoonu Musaa, boole ci di sagoo Yàlla.
18 Yaa xam coobarey Yàlla, te yaa jànge ci yoonu Musaa, ba xam li am solo dëgg.
19 Yaw mi mu wóor ne yaa di wommatkatub gumba yi, te di leeru ñi ci lëndëm gi,
20 yaay yar naataxóona yi, di jàngal tuut-tànk yi, gannaaw wóor na la ne am nga ci yoonu Musaa mboolem luy jëmmu xam-xam ak lépp luy dëgg.
21 Kon yaw miy yare, ndax doo yar sa bopp? Yaw miy waare, di aaye sàcc, mbaa doo sàcc? Yaw miy aaye njaaloo, mbaa doo njaaloo?

22 Yaw mi bañ bokkaale,
mbaa doo sëxëtoo jaamookaayi
bokkaalekat yi?
23 Yaa ngi sagoo yoonu Musaa te
di ko moy bay teddadil Yàlla!
24 Yeen de yeena tax ñuy ñàkke
teggin turu Yàlla ci biir xeeti jàmbur
yi dul Yawut, te noonu la ko Mbind
mi indee.

Xaraf, na jariñ boroom

25 Aaday xaraf nag amal na la
njariñ, ndegam sàmm nga yoon wi
ko digle. Waaye soo dee moykatub
yoon wi, sag xaraf, ñàkka xaraf lay
doon.
26 Kon kay ki xaraful, tey jëfe
njub gi yoonu Musaa santaane,
ñàkka xarafam, ndax deesu ko ko
waññal ag xaraf?
27 Ki xaraful ciw yaramam, te
teewu koo sàmm yoonu Musaa,
moo lay teg ab daan, yaw mi
boole mbindum yoonu Musaa ak
sag xaraf, te teewu la di moykatub
yoon wi.
28 Ab Yawut, du ci melo wuy feeñ
lees koy nekke, te xaraf it du ci
màndarga muy feeñ ciw yaram.
29 Waaye ab Yawut dëgg, kumpag
biir xol la koy nekke, xaraf it
mbirum xol la; ci xel mi lay sot-
tee, waaye du ci mbindum yoon.
Ngërëm la it du ci nit lay jóge, waaye
ci Yàlla la jóge.

3

Lu jëm ci jagley Yawut yi

1 Kon nag ana lu ab Yawut rawe
ci nit ñi? Ak luy njariñal xaraf?
2 Xanaa lu bare, ci wet gu nekk.
Li ci jiitu moo di ñoom lañu dénk
kàdduy Yàlla.
3 Su ci ñennat ñàkkee kóllëre,
ndax seenug ñàkk kóllëre day fanq
kóllëreg Yàlla?
4 Mukk kay! Fàww Yàlla wéye di
ku dëggu, te ñépp di ay fen-kat, te
noonu la Mbind mi indee ne:
«Soo waxee, am dëgg,
te soo àttee, yey*.»
5 Waaye su sunug njubadi fésalee
njubteg Yàlla, ana lu loolu mana
tekki ci nun? Ma waxe ko nu ko nit
mana dégge; ma ne, kon bu nu Yàlla
wàcceelee am sànjam, ndax deful ag
njubadeem?
6 Mukk kay! Su njubteg Yàlla
matul woon, ana nu muy àttee
àddina?
7 Mbaa ñu neeti: «Su fekkee
ne dëggug Yàlla, sama ñàkka dëggu
lay gëna kaweel, te loolu di wone
màggaayam, kon man, ana lees may
joxe àtteb bàkkaarkat?»
8 Ana kon lu tee nit waxe noonee
nu soskat yi tuumaale ne nooy wax
naan: «Nanu def lu bon, ngir mu
jur lu baax»? Ñooñu mbugal lañu
yelloo.

Kenn jubul

9 Ana kon nun Yawut yi, lu nu
gëne ci nit ñi? Du ci lenn! Ndax
firndeel nanu ba noppi ne, muy
Yawut bi, di ki dul Yawut, ñépp a
ngi ci kilifteefu bàkkaar.
10 Noonu it la Mbind mi indee ne:
«Kenn jubul, du kenn sax.
11 Kenn xeluwul,
kenn wutul Yàlla.
12 Ñépp a lajj, bokk yàqu yaxeet,
Kenn deful lu baax, du kenn sax†!
13 Seenug bóli di bàmmeel bu ne
ŋàpp,
seen làmmiñ di ràbb njublaŋ,
seeni kàddu aay ni daŋaru ñàngóor‡.
14 Seen gémmiñ, waxi móolu ak
wextan la feese§,
15 seeni tànk bar ci yoonu tuur
deretu jàmbur,
16 te fu ñu jaar, yàqute la ak
njaaxum.
17 Yoonu jàmm, xamuñu ko*,
18 te ag ragal Yàlla jegewu leen†.»

* **3.4** Seetal ci *Taalifi cant* 51.6. † **3.12** Seetal ci *Taalifi cant* 14.1-3; 53.4. ‡ **3.13** Seetal ci *Taalifi cant* 5.10; 140.4. § **3.14** Seetal ci *Taalifi cant* 10.7. * **3.17** Seetal ci *Esayi* 59.7-8. † **3.18** Seetal ci *Taalifi cant* 36.2.

19 Xam nanu nag ne lépp lu
yoonu Musaa wax, ñi ci yoonu
Musaa la ko wax, ngir aw lay jeex
tàkk, ngir itam mu leer nàññ ne
àddina sépp a sikk fi kanam Yàlla.
20 Ndax kat deesul baaxe kenn
àtteb ku jub fa kanam Yàlla ndax jëf
ju mu def, ngir sàmm yoonu Musaa;
solos yoon wi daal, mooy ci lees di
ràññee bu baax luy bàkkaar.

Yàlla ubbi na buntu mucc

21 Waaye léegi Yàlla moo feeñal
nu nit di ame fa kanamam àtteb
njubam gu ajuwul ci yoonu Musaa.
Te yoonu Musaa ak yonent yi seede
nañu loolu.
22 Googu njub fa kanam Yàlla
nag, ci gëm Yeesu Almasi bi lees koy
ame, te mboolem ñi ko gëm la ñeel,
amul xejj ak seen.
23 Ndax kat ñépp a bàkkaar, ba
jotewuñu leeru Yàlla,
24 te ci yiwu Yàlla wu àndul ak
genn pey lees di baaxe ñépp àtteb
ñu jub, ndax njot gi sottee ci Almasi
Yeesu.
25 Moom la Yàlla tudd muy njot
gu ngëm di maye, ci kaw deretam
ji tuuru. Noonu la Yàlla firndeele
ne njubteem mat na sëkk doonte
tanqamlu woon na bàkkaari niti ja-
moño ya woon,
26 ndax Yàlla ci biir ag jéllaleem
la firndeel njubteem ci janti tey jii,
ngir mu leer ne moo wéye njub, te
képp ku gëm Yeesu, moo koy baaxe
àtteb ku jub.

27 Kon ana lees di bàkkoo? Dara!
Ci lan lañu koy teg sax? Ci jëf ju
yoon santaane? Mukk! Xanaa
yoonu ngëm doŋŋ.
28 Ndax jàpp nanu ne ci kaw
ngëm lees di baaxe nit àtteb ku
jub, waaye du ci jëfam ju yoon san-
taane.
29 Am Yàlla da di Yàllay Yawut yi
doŋŋ? Walla da dul Yàllay jàmbur
yi dul Yawut itam? Ahakay, mooy
Yàllay jàmbur ña itam kay!
30 Gannaaw Yàlla kenn la, mooy
baaxe ñi xaraf àtteb ñu jub ci kaw
ngëm; ñi xaraful it, moo leen di
baaxe àtteb ñu jub ci kaw ngëm.
31 Ndax loolu day tekki ne ngëm
lanu jël, neenale ko yoonu Musaa?
Mukk! Xanaa dañu koo dëggal kay.

4

Njubteg Ibraayma du ci jëfam

1 Ibraayma sunu maam ci wàllu
askan nag, ana lu nuy wax ne
moom la gis ci moomu mbir?
2 Bu fekkoon ne Ibraayma, ci
kawi jëfam lees ko jox àtteb ku jub,
kon mu man koo damoo, waaye
demewul noonu fa Yàlla.
3 Ana lu ci Mbind mi wax? Da
ne: «Ibraayma moo gëm Yàlla, Yàlla
nangul ko ngëmam, muy àtteb njub
bu ñu ko limal*.»
4 Kuy liggéey, ag peyooram du
taxawe ag may, waaye wartéef la.
5 Waaye ki jëful te gëm Yàlla miy
baaxe ab yéefar sax àtteb ku jub,
ngëmam googu, ag njub lees ko koy
limal.
6 Ci moomu mbir la Daawuda
doon wax, ba muy biral mbégtem
nit ku Yàlla limal ag njub gu jotewul
dara ak ay jëfam.
7 Mu ne:
«Ndokkalee yeen ñi ñu baal seeni
moy,
jéggal leeni bàkkaar.
8 Ndokkalee yaw mi Boroom bi top-
pul say tooñ†.»
9 Moomu mbégte xanaa Yawut
yiy xaraf doŋŋ la ñeel? Ñi xaraful
it ndax dañu cee bokkul? Ndax kat
danu ne Ibraayma la Yàlla nangul
ngëmam, muy àtteb njub bu ñu ko
limal‡.
10 Nan lees ko ko limale? Gan-
naaw ba mu xarafee, am ba mu
xarafagul? Du gannaaw ba mu
xarafee, waaye ba mu xarafagul la.
11 Gannaaw gi la jagoo
màndargam xaraf, mu firndeel àtteb
njubam gi ngëmam waral, te fekkul

* **4.3** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. † **4.8** Seetal ci *Taalifi cant* 32.1-2. ‡ **4.9** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6.

mu xaraf. Noonu la Ibraayma mana nekke maamu mboolem gëmkat ñi. Looloo tax muy maamu mboolem ñi xaraful, te gëm, ndax ñu limal leen seen ngëm ab àtteb ñu jub.

12 Looloo tax it Ibraayma di maamu ñi xaraf, te du xaraf gu ñu toppe aada, xanaa ñu boole ca topp ci tànki ngëm ga sunu maam Ibraayma amoon ba mu xarafagul.

Ibraayma gëmoon na digeb Yàlla

13 Ndax kat digeb Ibraayma ba sédde Ibraayma àddina si, moom ak askanam§, sàmm gu mu sàmm yoonu Musaa taxul, waaye àtteb njub bi ko ngëmam may, moo ko waral.

14 Nde su dee ñi ci yoonu Musaa la dige bi ñeel, kon ngëm dootul tekki dara, te kon digeb Yàlla ba day neen.

15 Yoonu Musaa daal, am sànj lay jur, te fu yoon wees di sàmm amul, genn moy amu fa.

16 Kon nag digeb Yàlla boobu, ngëm moo ko waral, ngir mu di aw yiw doŋŋ. Noonu la dige bi doone lu wóor, ñeel ñi soqikoo ci Ibraayma ñépp; du ñi bokk ci yoonu Musaa rekk, waaye ñeel na itam ñi bokk ci ngëmu Ibraayma, miy sunu maam, nun ñépp.

17 Noonu la Mbind mi indee ne: «Maa la def ngay maamu xeet yu bare*.» Ibraayma mooy sunu maam fi kanam ki mu gëm, te muy Yàlla miy delloo ñi dee bakkan, tey woo lu nekkul, mu doon lu nekk.

18 Ba bunti yaakaar yépp tëjee, Ibraayma moo dese woon yaakaaram, wéye ngëmam, ba doon maamu xeet yu bare, loolu dëppook kàddu ga noon: «Noonu la saw askan di tollu†.»

19 Ngëmu Ibraayma wàññikuwul, doonte ba mu xoolaatee bop-pam, xam na ne yaramam dee na daanaka, ndax fekk na ay atam xawa tollu ci téeméer, te njurukaayu Saarata it fekk na ko dee.

20 Teewul digeb Yàlla ba la ne jàkk, nàttablewul, gëmadiwul, xanaa dëgërloo dooley ngëmam rekk, sant Yàlla.

21 Dafa wéroon Ibraayma péŋŋ ne li Yàlla dige, man na koo def.

22 Moo tax it, Yàlla nangul ko ngëmam, muy àtteb njub bu ñu ko limal.

23 Ba ñu bindee ne ngëmu Ibraayma, moom lees ko nangul, muy àtteb njub bu ñu ko limal‡, du Ibraayma doŋŋ la mbind ma ñeel.

24 Nun itam ci lanu; dees na nu limal sunu ngëm, àtteb ñu jub, nun ñi gëm ki dekkal sunu Sang Yeesu

25 mi ñu teg ciy loxo, mu dee ndax sunuy tooñ, ba dekkal ko, ngir nu ame ci àtteb nit ñu jub.

5

Almasi bi moo nu jubale ak Yàlla

1 Gannaaw nag dees noo baaxe àtteb ñu jub ci kaw ngëm, jàmmoo nanu ak Yàlla ndax sunu Sang Yeesu Almasi bi.

2 Ci ndimbalam lanu ame ngëm ba mana àgg fi yiwu Yàlla wii nu taxaw taxawaay bu dëgër. Te it sunub sag moo di yaakaar ji nuy séentoo ab cér ci leeru Yàlla.

3 Te yemunu ci, xanaa di sagoo sunuy tiis itam, nde xam nanu ne dékku aw tiis mooy taxa muñ;

4 te muñ mooy jur kóllërey biir coono; kóllërey biir coono mooy jur yaakaar.

5 Te yaakaar jooju du tas, ndax cofeelu Yàlla gi baawaan ci sunu xol, ci ndimbalal Noo gu Sell gi mu nu may.

6 Ndax kat, ba nu amul menn pexem mucc, ca waxtu wa gën, la Almasi bi deewal yéefar yi.

§ **4.13** Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.1-3; 17.5. * **4.17** Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.5. † **4.18** Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.5. ‡ **4.23** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6.

7 Barewul ku nangoo dee ngir nit
ku jub, doonte jombul mu am ku
nangoo dee ngir ku baax.
8 Waaye Yàlla moom, ni mu firn-
deele cofeelam ci nun, moo di, ba
nu doon ay bàkkaarkat, ca la Almasi
bi deewe ngir nun!
9 Gannaaw baaxees nañu nu
àtteb ñu jub ndax deretam ji tuuru
nag, ñaata yoon lees nuy gënatee
musal ci am sànj ndax moom?
10 Ndegam ba ñu dee ay bañaaley
Yàlla lees nu jubalee deewug
Doomam, ñaata yoon lees nuy
gënatee musale ag dundam, gan-
naaw ba ñu nu jubalee ak Yàlla?
11 Te yemunu ci, xanaa di sagoo
Yàlla itam ndax sunu Boroom
Yeesu Almasi bi nu jubale ak
moom.

Aadamaa nu xañ bakkan, Yeesu delloo nu ko

12 Bàkkaar moo jaare ci kenn nit
dugg ci àddina*, dee jaare ci bàkkaar,
dikk, ba dikkal ñépp, ndax ñépp a
bàkkaar.
13 Bàkkaar a ngi woon ci àddina ba
ca jamonoy yoonu Musaa, waaye
deesul limaale bàkkaar te aw yoon
amul.
14 Teewul la dale ca Aadama
ba ca Musaa, ci kaw àddina sépp
la dee doon nguuru, ba ci kaw
ñi bàkkaarul noonee Aadama xëtte
woon ndigal. Aadama mooy takkn-
deeru ki doon dikk.
15 Waaye ni moyug Aadama
deme, yiwu Yàlla demewu ni.
Moyug kenn nit, Aadama, tax na
ñu bare dee; waaye yiwu Yàlla
ak mayug yiw gu kenn nit, Yeesu
Almasi bi, ñaata yoon la gënatee
baawaan, ñeel nit ñu bare?
16 Ni njeexitalu tooñu kenn nit
deme, laa ne, mayu Yàlla demewu
ni. Benn bàkkaar moo waral àtte bi
indi mbugal. Waaye moy yu bare
moo waral may gi teggi tuuma.
17 Moyug kenn nit ki, ci la dee
jaare ci kenn nit kooku, ba falu.
Kon ñi jot ci xéewalu yiw, ba am ci
àtteb njub, ñaata yoon lañuy gënatee
falu ci biir dund gu ñu ame ci ke-
neen nit kiy Yeesu Almasi bi?
18 Kon nag noonee moyug kenn
jure mbugalu nit ñépp daal, noonu
la jenn jëfu njekk† jurale ñépp
dundin wu yees ci kaw àtteb njub
bu leen jenn jëf ja may.
19 Noonee déggadig kenn nit taxe
ñu bare doon ay bàkkaarkat, noonu
it la déggug ndigalu kenn nit taxe ñu
baaxe ñu bare àtteb nit ñu jub.
20 Yoonu Musaa moo dikk ngir
fésal barewaayu moy, waaye fu
bàkkaar bare, aw yiw gën faa ba-
reeti,
21 ba tax na, noonee bàkkaar
doone woon buur, ndax dee gi mu
yilife ñépp, ni la aw yiw wuutoo, di
buur moom itam, ndax àtteb njub
gi aw yiw jural nit ñi, ba jëme leen ci
texe gu sax dàkk, ci sunu ndimbalal
Boroom Yeesu Almasi bi.

6

Bàkkaar yilifatul gëmkatub Yeesu

1 Ana lu loolu di tekki nag? Ndax
kon danuy wéye bàkkaar, ngir yiwu
Yàlla gëna yokku?
2 Mukk kay! Nun ñi dee tàggale
ak bàkkaar ba noppi, ana nu nuy
saxootee bàkkaar?
3 Dangeena umple ne mboolem
nun ñi ñu sóob ci Yeesu Almasi bi,
cig deewam lañu nu sóobaale?
4 Ci sóobu googu lañu nu boole
ak moom suul, ngir noonee Almasi
bi dekkee ci màggug Baay bi, nun
itam nu dekki bay dund dundin wu
yees.
5 Gannaaw dees noo bennale ak
moom ci dee gu ñu nirule ak dee-
wam, dees nuy bennale itam ak
moom ci ndekkite lu niru ndekki-
teem.
6 Li nu bir moo di nun ña woon
démb, ca bantub Yeesu ba lees
nu daajaale, ngir xewwil sunu
yaramu bàkkaar, ba nu noppee

* **5.12** Seetal ci *Njàlbéen ga* 3.17-24. † **5.18** ***jenn jëfu njekk*** mooy li Yeesu tuur deretam ngir gàddu mbugalu bépp bàkkaarkat. Seetal ci 3.25.

doon ay jaam, bàkkaar di sunub sang.

7 Ndax ki dee ba noppi, baax-
ees na ko àtteb ku jub, mu tàggook
nooteelu bàkkaar.

8 Gannaaw noo deewandoo ak
Almasi bi nag, gëm nanu ne nooy
dundandoo ak moom.

9 Ndax kat xam nanu ne Almasi
bii dekki te dootul dee, te dee man-
alatu ko dara.

10 Deewam ga mu dee, dee na
benn yoon ba fàww, ba tax bàkkaar
amatul benn kilifteef, te dund gi
muy dund tey, Yàlla la koy dundal.

11 Naka noonu, yeen itam
jàppeleen seen bopp nit ñu dee
ba dootuleen nangooti kilifteefu
bàkkaar, xanaa di dund ngir Yàlla,
ndax seen bokk ci Yeesu Almasi bi.

12 Kon nag bu bàkkaar yilif seen
yaramu dee wii, ba di leen nangu-
loo ay xemmemtéefam yu bon.

13 Buleen jébbal seeni cér bàkkaar,
mu def leen jumtukaayi njubadi;
gannaaw yeena dekki bay dun-
daat, jébballeen Yàlla seen bopp te
jébbal ko seeni cér, ngir def leen ay
jumtukaayi njub.

14 Ndax kat bàkkaar yilifatu leen,
nde du ci kilifteefu yoonu Musaa
ngeen nekk, waaye ci aw yiw
ngeen tàbbi.

*Ku gëm Yeesu, ag njub ngay sur-
gawu*

15 Ba ci lan boog? Ndax kon
danuy bàkkaar, gannaaw du ci
kilifteefu yoonu Musaa lanu nekk,
waaye ci aw yiw lanu tàbbi? Déet
kay!

16 Xanaa xamuleen ne képp koo
jébbal sa bopp, nangul ko, ab jaa-
mam nga? Yaar ngeen diy jaam,
bàkkaar di seen sang, jëme leen ci
dee; mbaa ngeen déggal Yàlla, mu
baaxe leen àtteb ñu jub.

17 Waaye cant ñeel na Yàlla, nde
ay jaami bàkkaar ngeen woon,
waaye gannaaw gi, seenub xol
ngeen déggale misaalub àlluwa ji
ngeen di ndénkaaneem.

18 Noonu lees leen yiwee, tàggale
leen ak nooteelu bàkkaar, ngeen
doon ay surgay njub.

19 Ni ko nit mana dégge rekk,
ni laa leen woyofalale kàddu gii,
ndax seen néew dooley nitu neen.
Noonee ngeen jébbale woon seeni
cér, def leen ñuy jaami sobe ak
ndëngte gu jur ndëngte, noonu
ngeen wara jébbale seeni cér, def
leen ñuy jaami njub gu jur cellte.

20 Ba ngeen dee jaami bàkkaar,
teewuleen woona moom seen
bopp, ci seen digganteek njub.

21 Seen jëfi démb ja leen gàcceel
tey, ana njariñ lu mu leen jural?
Mujug jëf ja de, seenug dee la doon
doon.

22 Waaye tey bi ñu leen yiwee,
ba ngeen doon ay surgay Yàlla, ag
cellte la leen loolu jural, te muj ga
di texe gu sax dàkk.

23 Ndaxte peyooru bàkkaar mooy
dee, waaye yiw wi Yàlla di maye
mooy texe gu sax dàkk fi Almasi
Yeesu, sunu Boroom.

7

*Yoonu Musaa wàcc na gëmkatub
Almasi bi*

1 Am, bokk yi, yeen ñi xam yoon
wi laay waxal, dangeena umple ne
yoon yiliful nit ki lu moy ci giiru
dundam?

2 Dafa mel ni ndaw suy séy; li
feek jëkkëram di dund, yoon a yeew
buumu jëkkëram ci baatam. Waaye
su jëkkër ji deewee, ndaw si teqa-
likoo na ak yoon wi ko yeewe woon
buumu jëkkëram.

3 Kon nag, li feek jëkkëru ndaw si
di dund, su séyee ak geneen góor, ab
njaalookat lees koy wax. Su jëkkër
ji deewee nag, yoon yiwi na ndaw
si, te su séyee ak keneen, du doon
njaaloo.

4 Noonu la deme ak yeen itam,
bokk yi. Yaramu Almasi wi ngeen
bennool, ci ngeen doone ñu dee
ba nangootunu kilifteefu yoonu
Musaa. Noonu ngeen doone

moomeelu keneen, te kooku mooy ki dekki, ngir nu meññ njariñ lu ñeel Yàlla.
5 Ba nu toppee sunu bakkan, sunu bëgg-bëgg yu bon yi ndigali yoonu Musaa yee, ñoo daan liggéey ci sunuy cér, ngir nu meññ lu nu jëme ci dee.
6 Waaye tey ci sunu digganteek yoon wi nu tënku woon, dee nanu, ba teqalikoo ak yoon woowu. Moo tax nu doon ay jaam yu tegoo kilifteef gu yees gi Noo gu Sell gi indi, gannaaw ba nu wàccoo ak kilifteefu mbindu yoonu Musaa ma woon.

Yoonu Musaa moo wone ne bàkkaar moo yées

7 Ana lu loolu di tekki? Xanaa kon yoonu Musaa bàkkaar la? Mukk kay! Waaye yoonu Musaa moo ma xamal luy bàkkaar. Ndax kat su dul woon ak yoon wi ne: «Bul xemmem yëfi jàmbur*,» kon xemmemtéef sax duma xam lu mu doon.
8 Waaye bàkkaar moo jaare ci buntub ndigalu yoon, ba yee ci man mboolemi xemmemtéef yu bon. Ndax kat, su yoonu Musaa amul woon, bàkkaar di lu dee.
9 Man de, bu njëkkoon, ba ma xamagul yoonu Musaa, teewul woon may dund. Waaye ba yoonu Musaa dikkee, ca la bàkkaar ne xiféet, di dund,
10 man nag, ma dee. Kon ndigalu yoon wi wara jëme ci ag dund, moom ci boppam moo ma mujj jëme ci dee.
11 Bàkkaar moo ma jekkoo ndigalu yoon, ba nax ma, te ndigalu yoon la ma reye it.
12 Kon yoonu Musaa lu sell la, ndigalam di lu sell te jub te baax.
13 Lu baax loolu di yoonu Musaa, xanaa kon moo ma taxa dee? Déet kay! Bàkkaar moo feeñale noonu meloom; moo jëfandikoo lu baax, ba rey ma, ngir ndigalu yoon di jumtukaay bu bàkkaar fésale géepp mbonam gu jéggi dayo.

Ab gëmkat namm na lu mu tëlee jëfe

14 Xam nanu ne yoonu Musaa ci Yàlla la bokk, te man may nitu suuxu neen, dib jaam bu ñu jaay bàkkaar, muy sama sang.
15 Xawma sax lu waral may jëfe ni may jëfe; li ma namm, du loolu laay jëfe, waaye li ma bañ, moom laay jëfe.
16 Gannaaw li ma bëggul, moom laay def nag, juboo naa ak yoonu Musaa ci dëggal ne yoonu Musaa baax na.
17 Kon nag dootul man maay jëfe noonu, waaye dooley bàkkaar bi ci man la.
18 Xam naa ne man, sama bindu suuxu neen wii, lenn lu baax dëkku ci. Yéene jaa ngeek man, kàttanu jëfe lu baax moo fi nekkul.
19 Ndax kat du lu baax li ma namma jëfe laay jëfe, waaye lu bon li ma nammul, moom laay jëfe.
20 Te su dee li ma nammul, moom laay def, kon kay dootul man maa koy def, waaye dooley bàkkaar bi dëkk ci man moo koy def.
21 Takk bi ma ci def daal mooy lii: bu ma nammee def lu baax, lu bon a may teewalsi.
22 Ndaxam ci sama biir xol, yoonu Yàllaa ma neex.
23 Waaye gis naa ci samay cér, weneen yoon wuy xeex ak yoon wi samam xel jubool, te yoon woowoo ma jàpp njaam, jébbal ma dooley bàkkaar bi dëkke samay cér.
24 Céy maaka réy aw tiis! Ana ku may wallook sama yaramu dee wii?
25 Waaye cant ñeel na Yàlla mi nuy walloo jëmmu Yeesu Almasi bi, sunu Sang.

Kon daal man, ci sama bopp, ci sama wàllu xel, yoonu Yàlla laay surgawu, waaye ci sama wàllu

* **7.7** Seetal ci *Mucc ga* 20.17.

yaramu suux wii, yoonu bàkkaar laay surgawu.

8

Noowug Yàlla moo jiite gëmkat bi

1 Kon nag léegi, amul benn daan bu ñeel ñi bokk ci Almasi Yeesu.
2 Ndax kat, yoonu Noo gu Sell giy maye bakkan te nekk ci Almasi Yeesu moo la yiwi, ba nga mucc ci yoonu bàkkaar ak dee.
3 Li yoonu Musaa tële woon ndax néew dooley nitu suuxu neen, mooy lii Yàlla def: Doomam la yónni, mu dikke melow nit, te nit di bàkkaarkat, di suuxu neen, ngir Doomam fajtal mbirum bàkkaar. Yaramu suux wu nit kooku la Yàlla sottale mbugal mi war ci bàkkaar,
4 ngir njub gi yoonu Musaa laaj mana sotti ba mat sëkk ci nun, ñi toppatul sunu bindu suux, xanaa Noowug Yàlla.
5 Ndax kat ñi topp seen bindu suux, mbiri bakkan doŋŋ lañu xinte, waaye ñi topp Noowug Yàlla ñoom, mbiri Noowug Yàlla mooy seen xinte.
6 Xintey bakkan nag ci dee lay jëme, waaye xintey Noowug Yàlla dund ak jàmm lay jur.
7 Ndaxte boroom xintey bakkan ab noonu Yàlla la, nde déggalul yoonu Yàlla, te manu ko sax.
8 Moo tax ñi wéye seen bindu suuxu neen duñu mana neex Yàlla.
9 Yeen nag nekkatuleen ci kilifteefu bindu suuxu neen, waaye ci kilifteefu Noo gu Sell gi ngeen nekk, ndegam kay Noowug Yàllaa ngi sax ci yeen. Ku amul Noowug Almasi bi, kooku du nitam.
10 Su Almasi bi nekkee ci yeen, seen yaram dina dee moos ndax bàkkaar, waaye du tee seenug noo di dund, ndax àtteb njub bi ngeen am ba noppi.
11 Noowug ki dekkal Yeesu moo sax ci yeen. Kon nag ki dekkal Almasi bi mooy dekkal itam seen yaram wu jëm ci dee, ndax Noowam googu sax ci yeen.
12 Kon nag bokk yi, bor topp na nu, waaye du sunu bindu suux lanu ameel lenn lu nu taxa topp sunu bakkan.
13 Ku topp bakkanam, fàww mu dee, waaye ku rey jëfi yaramam ci ndimbalal Noowug Yàlla, dina texe.
14 Ndax kat, mboolem ñiy dox ci njiital Noo gi, ñooñu ay doomi Yàlla lañu.
15 Mayeesu leen noo gu leen di desloo cig njaam, ba tax leena dellu cig ragal, waaye Noowug doom yu ñu doomoo, moom lees leen may, te looloo nu tax di woowe Yàlla: «Abba*», mu tekki «Baay».
16 Te Noowug Yàlla, moom ci boppam, moo mànkoo ak sunu noowug bopp, di seede ne ay doomi Yàlla lanu.
17 Gannaaw ay doom lanu nag, ay boroom cér lanu, ay boroom cér yu Yàlla sédd, cér yu nu bokk ak Almasi bi, gannaaw noo bokk ak moom ab coono tey, ngir bokk ak moom teraangay ëllëg.

Teraangay ëllëg ñeel na gëmkat ñi

18 Jàpp naa ne sunu coonob tey du dara, soo ko xoolee ci teraanga ji ñu nuy feeñalal ëllëg.
19 Càkkéefu àddinaa ngi séentu, ndax yàkkamti bés ba doomi Yàlla di feeñ.
20 Ndax kat, càkkéef gépp, li ñuy déggal neenug neen la, te du seen coobare, waaye ki leen ci tënk la neex, ba tax ñuy yaakaar,
21 ñoom ñi bokk ci càkkéef googu itam, ne dees na rengi seen buumi njaam gi leen dee ak yàqutey yaram ràng, ngir ñu am cér ci goreelug doomi Yàlla yi, am cér ci seen teraanga.
22 Xam nanu ba fii nu tollu ne mboolem càkkéef gaa ngi binni ndax mitit, ni kuy matu.
23 Te du càkkéef gi rekk, waaye nun ci sunu bopp itam, ci lanu, nun

* **8.15** ***Abba,*** baatu arameen la.

ñi jot ab dawal ci Noo gu Sell gi,
nun ci sunu bopp sax nu ngi binni
sunu biir xol, ndax yàkkamtee jot
céru doomi Yàlla, ba sunu njotug
yaram mat.
24 Ndax kat sunu mucc, yaakaar
la taxaweegum, te yaakaar joo teg
sa bët, dootul yaakaar. Li nit ki teg
bëtam, nu mu koy yaakaaratee?
25 Li nu gisul kay lanuy yaakaar,
di ko séentooka muñe yaakaar ji.
26 Te itam Noowug Yàlla moo nuy
dimbali ndax sunug néew doole,
nde xamunu sax li jaadoo sàkku
ci sunuy ñaan, waaye Noo gi moo
nuy tinule ay onk yu wees kàddug
làmmiñ.
27 Te kiy xool li ci biir xol yi, xam
na liy xintey Noo gi, ndax ni ko Yàlla
bëgge, ni la Noo giy tinool ñu sell ñi.
28 Te itam nag xam nanu ne Yàlla
mooy def mboolem lu xew, daje
ba jur njariñal ñi sopp Yàlla, ñi
mu woo, noonee ko ab dogalam
namme.
29 Ndax ñooñu Yàllaa leen ràññee
woon lu jiitu, te it la mu dogaloon
lu jiitu ci ñoom moo di ñu niru
Doomam, ngir Doomam di taaw ci
biir rakk yu bare.
30 Ñi Yàlla tuddaloon loolu lu ji-
itu, moo leen woo itam; ñooñu mu
woo, moo leen baaxe itam àtteb ñu
jub; te ñooñu mu jox àtteb ñu jub,
moo leen darajaal itam.

Cofeelu Yàllaa ngi ci Almasi bi

31 Ana lu nuy waxati nag? Gan-
naaw Yàllaaànd ak nun, ku nu
manal dara?
32 Moom mi nu bañalul Doomu
boppam, xanaa joxeel nu ko, nun
ñépp, ana nu mu nuy baña baaxee
gépp yiw, boole ci?
33 Ñi Yàlla tànn, ana ku leen di
tuumaal? Yàlla de moo leen àtte ni
ñu jub.
34 Ana kuy tegeb daan? Almasi
Yeesu de moo dee, rax ci dolli, mu
dekki, te moo toog fa ndijooru Yàlla,
di nu fa ñaanal!
35 Ana ku nuy tàggaleek cofeelu
Almasi bi? Du ay nattu, te du
njàqare, du it coonoy bunduxataal,
mbaa ab xiif, mbaa rafle, te du
genn aayteef, ba cib saamar.
36 Noonu la Mbind mi indee ne:
«Yaa tax ñu yendu noo bóom,
dees noo jàppe ni xar yu ñuy tër†.»
37 Waaye ci mboolem lu nu dikkal,
nooy am ndam lu mat sëkk, ci
ndimbalal ki nuy soppeem.
38 Ndax kat bir na ma ne du ag dee,
du ag dund, du ay malaaka, duy
boroom nguur, du tey, du ëllëg, duy
boroom doole‡,
39 du lu kawe, du lu xóot, mbaa
meneen mbindeef mu mu doon;
dara manu noo tàggale ak cofeel gi
nu Yàlla won ci Almasi Yeesu sunu
Sang.

9

Yàlla moo tànn bànni Israayil

1 Dëgg laay wax, Almasi bi seede
na ko, fenuma. Sama xol moo ma
seedeele Noo gu Sell gi, ne lii may
wax dëgg la:
2 li may wax moo di tiis wu réy
laa am ak naqaru xol wu dakkul,
3 nde man doon naa ñaana alku
sax, daggoo ak Almasi bi, ngir
jàmmi sama bokki xeet, sama bokki
deret.
4 Ñooñoo di xeetu Israayil wi
xéewloo céru doon doomu Yàlla,
Yàlla won na leen jataayam ju yànj,
fas ak ñoom kóllëre, jox leen ndigali
yoon wi ak doxalinu njaamu Yàlla
aki digeem;
5 ñoo soqikoo ci maam yu baax
ya; ci wàllu doom aadama it, ci
ñoom la Almasi bi soqikoo, di Yàlla,
tiim lépp, te yelloo cant ba fàww.
Amiin.
6 Du caageenu kàddug Yàlla moo
neen, ndax ñi bokk ci xeetu Israayil
ñépp duñu Israayil tigi.
7 Te it sëti Ibraayma yépp
bokkuñu ci askanam, waaye li

† **8.36** Seetal ci *Taalifi cant* 44.23. ‡ **8.38** Seetal ci *Efes* 6.12. * **9.7** Seetal ci *Njàlbéen ga* 21.12.

Mbind mi indi moo di: «Ci Isaaxa
lees di tudde saw askan*.»
8 Loolu di tekki ne du sëti
Ibraayma yi ci wàllu deret ñoo
di doomi Yàlla, waaye doom yi
seenub juddu dëppoo ak digeb
Yàlla, ñoom lañu jàpp ne ñooy
askanu Ibraayma.
9 Ndax kat kàddug dige ba nii la
jibe: «Nëgëni sii déwén laay délsi, te
Saarata dina am doom ju góor†.»
10 Te yemul foofu rekk, waaye
Rebeka it moo am ay seex yu genn
góor jur, muy sunu maam Isaaxa.
11 Doom ya nag juddooguñu
woon bay def lenn lu baax, mbaa
lu bon. Yàlla moo defe noonu ngir
wéyal dogal bu dëppoo ak tànnéefu
boppam
12 bu ajuwul ci kawi jëf, xanaa
ci kiy woote. Rebeka‡ la kàddu gii
dikkal: «Mag ji mooy surgawu rakk
ji§.»
13 Noonu la Mbind mi indee ne:
«Yanqóoba laa sopp, te Esawu laa
foñ*.»

Sànjum Yàlla rax na yërmande

14 Ana lu nu ci mana wax nag?
Ndax Yàlla daa wàcc foofu yoon?
Mukk kay!
15 Ndax kat moo noon Musaa:
«Maay yërëm ku ma neex,
te maay ñeewante ku ma neex†.»
16 Kon nag mbaaxug Yàlla ajuwul
ci coobarey nit ki, mbaa aw ñaqam,
waaye lépp yërmandey Yàlla la.
17 Mbind mi moo indi kàddu ga
dikkaloon Firawna, ne ko: «Maa
la yékkati, te li ko waral mooy lii
ci boppam: ngir fésal sama doole
ci yaw, ngir itam sama riirum tur
dajal àddina‡.»
18 Kon nag Yàlla mooy yërëm ku
ko neex, te ku ko neex lay dëgëral
xolam.
19 Xam naa dinga ma ne: «Ana
kon lu Yàlla di sikkeeti? Coobarey
Yàlla, ana ku koy fanq?»
20 Waaye yaw nit ki, yaay kan bay
weddi Yàlla? Ndax këf ku ñu tabax
dina ne ka ko tabax: «Lu tax nga
sàkke ma nii?»
21 Tabaxkatu ndab bi xanaa
daa amul sañ-sañ ci ban bi muy
liggéeye, ngir tabax ci bennub
tooyal lenn ndabal teraanga ak
leneen ndabal njoogaan?
22 Yàlla dafa nammoona wone
am sànjam, xamle dooleem.
Teewul moo muñal lool ay ndab yu
yelloo am sànjam, te seen sànkute
ñoroon xomm.
23 Su dee Yàlla moo def loolu nag
ngir fésal màggaayu teraangaam,
ñeel ay ndab yu xéewloo yërmande,
te mu waajalaloon leen teraanga?
24 Nun ci ndabi yërmande yi Yàlla
woo lanu bokk, te du ci Yawut
yi rekk lees nu seppee, waaye ci
jàmbur ñi dul Yawut itam.
25 Moom la wax it ci téereb Ose
ne:
«Ñi dul woon sama ñoñ,
ñoom laay wax sama ñoñ,
ñooñu dul woon samab xejj,
ñoom laay xejjoo§.»
26 «Te foofa ñu leen noon: "Yeen,
dungeen sama ñoñ,"
fa lees leen naa: "Yeenay doomi
Yàlla jiy dund*."»
27 Ci mbirum Isaayil la Yonent
Yàlla Esayi itam xaacu woon ne:
«Su bànni Isaayil tolloo ni feppi
suufas géej sax,
as ndes a ciy mucc†.»
28 Ndax kàddu gi Boroom bi wax:
«Moo koy sottal ci lu gaaw ci kaw
suuf‡.»
29 Mooy itam la Esayi waxoon lu
jiitu, ne:
«Bu nu Boroom gàngoori xare yi
waccalul woon kuutaay,

† **9.9** Seetal ci *Njàlbéen ga* 18.10, 14. ‡ **9.12** ***Rebeka*** mooy soxnas Isaaxa. § **9.12** Seetal ci *Njàlbéen ga* 25.23. * **9.13** Seetal ci *Malasi* 1.2-3. † **9.15** Seetal ci *Mucc ga* 33.19. ‡ **9.17** Seetal ci *Mucc ga* 9.16. § **9.25** Seetal ci *Ose* 2.25. * **9.26** Seetal ci *Ose* 2.1. † **9.27** Seetal ci *Esayi* 10.22. ‡ **9.28** Seetal ci *Esayi* 10.23. § **9.29** Seetal ci *Esayi* 1.9.

ni Sodom lanuy mel, Gomor lanuy
neexool§.»

Bànni Israayil déggoowul ak xibaaru jàmm bi

30 Ana lu nu ci mana wax? Xeet
yu dul Yawut te sàkkuwuñu woon
ag njub, ñoo jot àtteb njub, te mooy
njub gi ngëm di maye.
31 Waaye xeetu Israayil wi sàkku
woon yoonu njub, ñoo moy yoon
wi.
32 Ndax lan? Sukkandikoowul
ci ngëm, xanaa ay jëf. «Doj
wuy fakkastale,» moom lañu
fakkastaloo.
33 Noonu la Mbind mi indee ne:
«Maa ngii di dëj fi Siyoŋ doj wuy
fakkastale,
mooy xeer wuy daaneel,
waaye ku ko gëm, doo rus*.»

10

1 Bokk yi, sama yéeney xol ak
ñaan gi may ñaanal Israayil ci Yàlla
moo di ñu mucc.
2 Ñoom laa seedeel seenug parlu
ci Yàlla, waaye dañu koo tegul ci
xam-xam bu doy.
3 Yoonu njub gi Yàlla di baaxe nit
ki àtteb ku jub, moom lañu umple
tey jéema dëggal seen njubteg bopp.
Moo tax nanguluñu njubte gi Yàlla
di maye.
4 Ndax kat Almasi bi moo sottal
yoonu Musaa, ngir àtteb ku jub ñeel
képp ku ko gëm.

Coobarey Yàlla mooy ñépp mucc

5 Njub gi sàmm ndigali yoon di
maye, li ci Musaa bind moo di: «Kuy
jëfe ndigal yooyu, yaay dund ndax
ñoom*.»
6 Waaye njub gi ngëm di maye, li
muy digle mooy:
«Bul wax ci sa xel, ne: "Ana kuy
yéeg fa kaw asamaan?"»
nde day mel ni Almasi bi ngay wuta
wàcce.
7 «Bul ne it: "Ana kuy wàcci
njaniiw?"»
nde day mel ni dangay wuta dekki-
laat Almasi bi.
8 Li mu wax moo di:
«Kàddu gi kay jege na leen lool: ci
seen gémmiñ ak ci seen biir
xol la nekk†.»
Te loolu mooy kàddug ngëm gii nuy
xamle.
9 *Saw làmmiñ*, soo ci biralee ne
Yeesu moo di Boroom bi, *sab xol* it,
nga gëm ci ne Yàlla dekkal na Sang
Yeesu, dinga mucc.
10 Ndax kat ab xol lees di gëme, ba
am àtteb ku jub, te aw làmmiñ lees
di birale ngëm gi ba mucc.
11 Mbind mi moo ne: «Képp ku ko
gëm, doo rus‡.»
12 Ag wuutale amul diggante ab
Yawut ak jàmbur bu dul Yawut;
ñépp a bokk benn Boroom biy
yéwéne mboolem ñi koy woo wall.
13 Ndax kat waxees na ne: «Képp
ku woo Boroom bi wall ciw turam,
dinga raw§.»

14 Waaye nees di woowe koo
gëmul? Nees di gëme koo déggul
turam? Nees di dégge turam, te
yégleesu ko?
15 Nees di yéglee xibaar, te
yebaleesu la? Noonu la Mbind mi
indee ne: «Ñeeka rafeti tànk, ndaw
yii di yéglesi xibaari jàmm*!»
16 Waaye du ñépp a nangul
xibaaru jàmm bi; moo tax Esayi
ne: «Boroom bi, ana ku gëm sunub
dégtal†?»
17 Kon boog ngëm ci dég-dég lay
juddoo, dég-dég ba bawoo ci kàddug
waare gi jëm ci Almasi bi.

18 Waaye dama ne: xanaa dañoo
déggul? Ahakay! Ndax
«Suuf sépp la seen ndéey jibal,
seen kàddoo àkki cati àddina‡.»
19 Ma neeti: xanaa bànni Israayil
dañoo xamul? Ahakay! Musaa

* **9.33** Seetal ci *Esayi* 8.14; 28.16. * **10.5** Seetal ci *Sarxalkat yi* 18.5. † **10.8** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 30.11-14. ‡ **10.11** Seetal ci *Esayi* 28.16. § **10.13** Seetal ci *Yowel* 3.5. * **10.15** Seetal ci *Esayi* 52.7. † **10.16** Seetal ci *Esayi* 53.1. ‡ **10.18** Seetal ci *Taalifi cant* 19.5.

moo leen njëkkoona jottali la Yàlla noon:
«Yeen, maa leen di fiireloo xeet wu tekkiwul dara,
ci waasow naataxóona laa leen di merloo§.»
20 Esayi it am fit ba ne:
«Ñi ma seetul woon, gis nañu ma,
ca ña ma laajul woon laa feeñe*.»
21 Israayil nag la wax ci mbiram ne:
«Bëccëg bépp laa yendoo tàllal samay loxo
askanu fippukat wu déggadi†.»

11

Yàlla waccul bànni Israayil

1 Ma ne kon, xanaa Yàlla daa wacc ñoñam? Mukk kay! Man ci sama bopp ci Israayil laa bokk, askanoo ci Ibraayma, giiroo ci Beñamin.
2 Yàlla waccul ñoñam ñi mu ràññee woon lu jiitu. Am dangeena xamul li Mbind mi indi ci mbirum Ilyaas, ba mu dikkee Yàlla njàmbat lu jëm ci Israayil? Mu ne:
3 «Boroom bi, say yonent, rey nañu leen; say sarxalukaay, màbb nañu leen; man doŋŋ maa fi des, te ñu ngi wut sama bakkan*.»
4 Ana lu ko Yàlla tontu? Da ne: «Beral naa sama bopp juróom ñaari junniy nit (7 000) ñu sujjóotaluloon Baal tuur mi†.»
5 Kon nag naka noonu itam ci jamonoy tey jii, aw ndes a ngi fi, te ci kaw yiw lees leen tànne.
6 Gannaaw aw yiw a tax nag, dootul seen peyu jëf, lu ko moy aw yiw noppee doon aw yiw.
7 Kon léegi nag? Li am moo di, li bànni Israayil doon wut, amuñu ko. Ñi Yàlla tànn ñoo ko am, ña ca des, seenum xel a dërkiis.
8 Noonu lees binde ne:
«Yàlla moo leen jox xelum ngëmment,
ak bët yu dul gis, ak nopp yu dul dégg,
ba bésub tey jii‡.»
9 Daawuda it wax na ne:
«Yal na seen ndab di seenum yeer,
boole ci dib caax,
te di fiir gu ñuy daanu,
muy seenub yool.
10 Yal na seeni gët giim, ba duñu gisati,
yal nañu sëgg ba fàww§.»

Lu jëm ci muccug ñi dul Yawut

11 Moo tax ma ne xanaa ba bànni Israayil tërëfee, jéll bu ñu dul jógati lañu daanu? Mukk kay! Waaye tooñug bànni Israayil moo waral muccug jàmbur ñi dul Yawut, ba tax bànni Israayil siis leen.
12 Gannaaw tooñug bànni Israayil mooy xéewalu àddina si, seenug néewle di xéewalu jàmbur ñi dul Yawut, kon bu bànni Israayil yembee, ndaw xéewal gu gënatee baawaan!
13 Léegi nag yeen jàmbur ñi dul Yawut laay waxal. Gannaaw maay ndaw li ñu yebal ci jàmbur ñi dul Yawut, samab yónnent laay teral.
14 Jombul sama liggéey dina yee fiiraangey sama bokki Yawut ñi, ba ñenn ci ñoom mucc.
15 Ndax kat ba Yàlla dàqee Israayil, ca la àddina juboo ak Yàlla. Kon nag bu leen Yàlla delloosee, ana lu muy jur lu moy dee-dekki?
16 Ndax kat ab sarax bu génnee ci nootu sunguf, di ndoortel meññeef, su boobu sarax sellee, tooyalub sunguf bépp ay sell. Ndax su reenu garab sellee, car ya it sell.
17 Waaye su ñu tenqee lenn ci cari oliwu kë[…], te yaw ngay caru oliwu àll, ñu indi la, jabtal ci oliwu kër gi, nga wuutu car ya ca fàqe, ba mana xéewloo meen miy wale ci reenu oliwu kër gi, di ko dundal,

§ **10.19** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 32.21. * **10.20** Seetal ci *Esayi* 65.1. † **10.21** Seetal ci *Esayi* 65.2. * **11.3** Seetal ci *1.Buur ya* 19.10, 14. † **11.4** Seetal ci *1.Buur ya* 19.18. ‡ **11.8** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 29.3; *Esayi* 29.10. § **11.10** Seetal ci *Taalifi cant* 69.23-24.

18 bumu tax nga bàkku ci kaw car
ya fàqe. Soo dee bàkku, xamal ne du
yaa yenu reen bi, waaye reen bee
la yenu.
19 Xam naa dinga ne: «Car yooyu,
dees leena tenqi, ngir jabtal ma.»
20 Dëgg it; waaye ngëmadi moo
leen fa tenqee, te yaw, ngëm a la
fa teg. Bu ko réy-réyloo, waaye ra-
galal.
21 Ndegam cari judduwaale ya
la Yàlla déegul, moytul mu bañ laa
déeg yaw itam.
22 Xoolal kon ni Yàlla baaxe ak ni
mu ragloo; ci ñi déggadi la raglu,
baax ci yaw, ndegam cig mbaaxam
nga sax; lu ko moy dees na la tenqi
yaw itam.
23 Car ya fàqe woon itam, su ñu
wéyewul ngëmadi, dees leen di del-
loo ca ndey ja, nde Yàlla man na
leen caa saxalaat.
24 Ndax kat, ndegam yaw lañu
tenqee ci oliw gi ci àll bi, jabtal la
ci oliwu kër gi dul sa ndey, asta-
maak car yi oliwu kër gi di seen
ndey, nde saxalaat leen ca mooy
gëna yombati.

Yàlla ñépp la yërëm

25 Bokk yi, moytuleena defe ne
seen xel mu rafet a leen may li
ngeen am. Bëgguma ngeen umple
mii mbóot: ag déggadi moo dikkal
lennati bànni Israayil, ba kera xeet
yi dul Yawut duggsi, ba seenub lim
mat.
26 Su boobaa nag, bànni Israayil
gépp ay mucc, noonee ko Mbind mi
indee ne:
«Siyoŋ la wallukat bay jóge,
mooy tenqee ngëmadi ci askanu
Yanqóoba.
27 Looloov doon sama kóllëreek
ñoom,
kera ba may far seeni bàkkaar*.»
28 Ci wàllu xibaaru jàmm bi, ay
noon la Yawut ñi taxawe, te muy
xéewal ci yeen ñi dul Yawut. Waaye
ci wàllu dogal bi tànn Yawut ñi, ay
soppe lañu, te seeni maam tax.
29 Ndax Yàlla kat, ay mayam akub
wooteem, lenn du ci toxu.
30 Yeena déggadi woon, waaye tey
daj ngeen yërmande, ndax déggadig
Yawut yi.
31 Noonu itam la Yawut yi
déggadee tey, ba ni ngeen daje
yërmande, ñoom it ñu daje ni
yërmande.
32 Yàlla moo tëj nit ñépp ci seenug
déggadi, ngir yërëm leen ñoom ñépp.

Yàllaa yelloo teraanga

33 Céy xóotaayub koomu Yàlla ak
xel ma ak xam-xam ba! Deesul
natt ay dogalam, deesul ràññee ay
jëfinam!
34 «Ana ku mana nànd xalaatu Bo-
room bi?
Ana ku ko mana digal†?»
35 «Ana ku ko dawlul lenn,
ba mu war koo delloo‡?»
36 Ci moom la lépp sosoo, ci moom
la lépp sottee, te moom la lépp
ñeel. Moom la daraja ñeel ba fàww!
Amiin.

12

Nii la gëmkat bi wara jaamoo Yàlla

1 Kon nag bokk yi, ma ñaax leen,
te yërmandey Yàlla tax. Na seen
dund mel ni sarax su ñuy defal
Yàlla, sarax su sell te neex ko. Loolu
dëy mooy njaamu gi leen war.
2 Buleen roy jamonoy tey jii,
waaye yeesluleen ci ni ngeen di
xalaate ba soppiku, ngir ngeen
mana ràññee liy coobarey Yàlla,
muy li baax, di bànneexam te mat
sëkk.
3 Ma artu leen ci kaw yiw wi ma
Yàlla may; bu kenn ci yeen teg bop-
pam fu mu àggul, waaye xalaate
leen sago, te ku nekk dëppoo ak céru
ngëm bi ko Yàlla sédd.
4 Ndax kat dafa mel ni sunu
yaram wiy wenn, te cér yi bare,

* **11.27** Seetal ci *Esayi* 59.20-21; 27.9; *Yeremi* 31.33-34. † **11.34** Seetal ci *Esayi* 40.13. ‡ **11.35** Seetal ci *Ayóoba* 41.3.

doonte cér yépp a wuuteek seen moroom nu ñuy liggéeye.
5 Noonu lanu doone ñu bare, bokk wenn yaram nun ñépp ci Almasi bi nu gëm, te ku nekk di sa cérub moroom.
6 Ay may yu wuute lanu am, may yu yemook céru yiw bi ñu séddku nekk ci nun. Su dee biral kàdduy waxyu mooy sag may, biralal kàdduy waxyu ci sa keem ngëm;
7 su dee wàllu jàppale, deel jàppale; su dee wàllu njàngale, ngay jàngale.
8 Su dee wàllu kàddu yuy yokke, ngay wax luy yokk gëmkat ñi; su dee wàllu joxe, deel joxe te Yàlla rekk tax; su dee wàllu jiite, taxawal temm ci liggéeyub jiite; su dee wàllu baaxe nit ñi, nay loo bége.
9 Na seen cofeel mucc ci ngistal, seexluleen lu bon te ŋoy ci lu baax.
10 Na leen mbëggeelug bokk taxa fonkante, te ngeen farlu ci di teralante.
11 Sawarleen te baña yoqi, jaamuleen Boroom bi, ànd ceek pastéefu xol.
12 Bégeleen seen yaakaar, di muñ ci biir tiis, tey saxoo ag ñaan.
13 Deeleen def seen loxo ci lu faj soxlay gëmkat ñu sell ñi, te boole ci am teraanga.
14 Ñi leen di bunduxataal, ñaanalleen leen, ñaanalleen leen te bañ leena móolu.
15 Ñi am mbégte, bokkleen ak ñoom seen mbégte; ñi am naqar, ngeen bokk ak ñoom seen naqar.
16 Mànkooleen, buleen xëccu daraja, waaye nanguleena jonjoo ak ñi féete suuf, te baña jàppe seen bopp boroomi xel.
17 Buleen feyantoo, fexeleen di def lu rafet, ñépp seede ko.
18 Su manee am, jàmmooleen ak ñépp, ndegam ci yeen la aju.
19 Samay soppe, buleen di feyul seen bopp, xajalleen am sànj, am sànj fajal boppam, ndax bindees na ne: «Maay kiy feye, di añale*.» Boroom bee ko wax.
20 Li mu wax kay mooy:
«Bu sab noon xiifee, jox ko mu lekk,
bu maree, may ko mu naan.
Soo defee noonu, day rus,
ba mel ni koo yeni xal†.»
21 Bu leen lu bon man, waaye defleen lu baax, ba man lu bon.

13

Na ñépp déggal njiit yi

1 Na ku nekk déggal njiit yi yor kilifteef, nde amul njiit lu bawoowul fa Yàlla, te njiit yi toog, Yàlla moo leen tabb.
2 Moo tax kuy bañal njiit, tëralinu Yàlla nga bañal, te ñi bañal njiit, ñoo wool seen bopp mbugal.
3 Kuy def lu baax nag, doo ragal kilifa yi, kiy def lu bon moo leen di ragal. Soo bëggee mucc ci ragal kilifa nag, defal lu baax, jot ngërëmam.
4 Ndax kilifa gi mooy ndaw li Yàlla yebal ngir sa jàmm. Waaye soo dee def lu bon, ragalal, ndax kilifa gi yorul ab saamar cig neen; mooy ndawal Yàlla liy añale, te mooy jottali am sànj mu wàcc ci kuy def lu bon.
5 Moo tax nangul njiit di wartéef, ndax njariñal nangul njiit yemul rekk ci mucc ci am sànj, waaye xel mu dal a ngi ci.
6 Loolu moo waral it ngeen di fey galag, ndax njiit yi koy feyeeku kat, ñooy jawriñi Yàlla yi sasoo googu kilifteef.
7 Joxleen ku nekk li ngeen warlook moom; ku ngeen wara fey galag, feyleen ko ko; ku ngeen wara fey juuti, feyleen ko ko; ku ngeen wara weg, wegleen ko; ku ngeen wara teral, teralleen ko.

Cofeel moo tënk yoonu Musaa

8 Buleen ameel kenn bor, lu moy borub soppante; ndax ku sopp sa moroom, yaa matal yoonu Musaa.

* **12.19** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 32.35. † **12.20** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 25.21-22.

9 Ndax ndigal yii kat: «Buleen
njaaloo, buleen bóom, buleen sàcc,
buleen xemmem*,» ak leneen ndi-
gal lu mu mana doon, ci genn kàddu
gii la tënke: «Ni ngeen soppe seen
bopp, nangeen ko soppe seen mo-
room†.»
10 Cofeel du waral kenn def mo-
roomam lu bon; kon cofeel moo
matal sëkk yoonu Musaa.

Teewlu war na gëmkat ñi

11 Li tax ngeen wara gëna farlu ci
loolu mooy, xam ngeen jant yi nu
tollu; seen waxtuw yewwu jot na
ba noppi, nde léegi la nu mucc gëna
jege ba nuy doora gëm.
12 Guddi gi màggat na, bët a ngi
bëgga set. Kon nag nanu bàyyi jëfi
lëndëmtu te ràngoo gànnaay yi ñuy
xaree cig leer.
13 Nanu jëfe jëfin wu jekka def
bëccëg; nanu sore xawaare yiànd
ak moy, ak màndite, sore baane bu
lewul, ak ñaawtéef yu ni mel, te sore
ŋaayoo ak kiñaan.
14 Waaye yiirooleen Sang Yeesu
Almasi bi, te ngeen baña yittewoo
seen bakkan, ngir di topp seeni
xemmemtéef.

14

Bul sikkal sa moroom

1 Ku ngëmam dëgërul nag, xa-
jooleen ko, te bañ cee càmbar gis-gis
yu wuute.
2 Mu mel ni tey, kii ngëmam moo
ko may mu saña lekk lu nekk; kee,
ngëmam lujum doŋŋ la ko ngëmam
gu dëgërul may mu lekk.
3 Kiy lekk, bumu ko xeebe ki
lekkul; ki lekkul it, bumu sikk kiy
lekk, ndax Yàllaa ko xajoo.
4 Yaw miy sikkal jaamub jàmbur,
yaay kan? Jaam bu taxaw ci
liggéeyam mbaa mu sàggane ko,
moom ak sangam la! Te day
baaxal ndax Boroom bi man na
koo baaxal.
5 Naka noonu kii jàpp na ne, bés
gën naa rafet moroom ma; kee jàpp
ne, bés yépp a yem. Na ku nekk seet
la ko doy, te yem ca.
6 Ndax kiy taamu bés, Boroom
bi la koy taamul; naka noonu kiy
lekk, Boroom bi la koy gërëme,
nde moom lay sant doora lekk;
ki lekkul it Boroom bi lay sàkkoo
ñàkka lekkam, te Yàlla lay sant.
7 Ndax kat kenn ci nun dundul
ngir boppam, te kenn deewul ngir
boppam.
8 Su nuy dund, ngir Boroom bi
lanuy dund, su nu deewee it, wor-
maal Boroom bee tax nu dee. Kon
nag nuy dund mbaa nu dee Bo-
room bi moo nu moom.
9 Loolu sax moo waral Almasi bi
dee, ba noppi dekki, dellu di dund,
ngir ñi dee ak ñiy dund ñépp, muy
seen boroom.
10 Yaw nag ana looy sikke sa
mbokkum gëmkat, ak itam, ana
looy xeebe sa mbokkum gëmkat?
Ndax kat nun ñépp ay taxawi fa
kanam jalub àttekaayu Yàlla ba.
11 Ndaxte bindees na ne:
«Ndegam maay Kiy dund, Boroom
bee ko wax,
man la ñépp di sukkal seen bëti
óom,
te man Yàlla la làmmiñu ñépp di
sàbbaal*.»
12 Kon ku nekk ci nun, yaay layool
sa bopp fa Yàlla.

Bul yóbbe sa moroom bàkkaar

13 Kon nag bunu di seetati lu
nu sikkantee, li ngeen di seet kay
mooy nu ngeen fexee ba dungeen
yóbbe mbokkum gëmkat lu koy
fakkastal, mbaa lu koy xiirtal ci
bàkkaar.
14 Xam naa nag, wér na ma it te
Sang Yeesu tax, ne amul lenn lu
sobewu ci wàllu boppam, ba da-
ganula lekk; waaye ki jàppe lenn
muy lu sobewu, ci moom la loola di
lu sobewu.

* **13.9** Seetal ci *Mucc ga* 20.13-15, 17. † **13.9** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18. * **14.11** Seetal ci *Esayi* 45.23.

15 Soo dee lekk lenn ba tax sa
mbokk am ci lu ko naqari, noppi
ngaa doxe cofeel. Bu sag lekk sànk
ku tax Almasi bi dee.
16 Li dagan ci yaw, bu ko jariñoo
ba may kenn lu mu ŋàññee.
17 Ndax kat solos nguurug Yàlla
jotewul dara akug lekk mbaa ag
naan, waaye solos nguuru Yàlla
moo di njub ak jàmm ak mbégte ci
ndimbalal Noo gu Sell gi.
18 Noonu kat ku koy jaamoo
Almasi bi, yaa neex Yàlla, am
ngërëmal nit ñi.
19 Kon nag nanu sàkku luy indi
jàmm ak lu nu feddalantee.
20 Aw ñam, bumu la yàqloo
liggéeyu Yàlla. Dëgg la, wépp ñam
set na, waaye lekk ga nga koy lekk,
su gàkkalee ngëmu keneen, def nga
lu aay.
21 Li gën sax mooy nga baña lekk
yàpp, mbaa nga baña naan biiñ,
mbaa leneen lu mu doon lu mana
fakkastal sa mbokkum gëmkat.
22 Yaw ci sa wàllu bopp, ngëm gi
nga ci am, yemale ko ci sa bopp, fi
kanam Yàlla. Ndokkalee ki sikkul
boppam lenn ci jëfin wu mu dogul
boppam ne noonu lay jëfe.
23 Waaye ki am xel ñaar, su lek-
kee, ab daan topp na ko, nde jëfewul
ngëm, te lu ngëm lalul bàkkaar la.

15

Na gëmkat yiy xajoonte

1 Nun ñi fendi ci wàllu ngëm,
fàww nu xajoo tëley ñi néew doole,
te baña sàkku sunu bànneexu bopp.
2 Na ku nekk ci nun sàkku
bànneexu moroomam, ci lu koy
jariñ, ngir feddali ngëmam.
3 Ndax Almasi bi kat sàkkuwul
bànneexu boppam, te noonu it la
Mbind mi indee ne: «Ñi lay saaga,
seeni saaga, ci sama kaw la dal*.»
4 Ndaxte mboolem lu ñu
bindoon, bu njëkk, jàngal nu moo
taxoon ñu bind ko, ngir Mbind mi
may nu xolu muñ, te ñaax nu, ba nu
am yaakaar.
5 Kon nag Yàlla miy maye xolu
muñ, di ñaaxe, yal na leen may
mànkoo gu mat sëkk, ni ko Almasi
Yeesu bëgge,
6 ngir nu bokk jenn yéene ak genn
kàddu gu ngeen sàbbaale Yàlla, sunu
Baayu Sang bi, Yeesu Almasi bi.

Xibaaru jàmm bi ñépp la dikkal

7 Kon nag, ni leen Almasi bi xa-
joo, nangeen ko xajoontee noonu,
ngir teddaayu Yàlla.
8 Dama leen di wax ne leen,
bëgga fésal ne Yàlla ku dëggu la moo
waral Almasi bi dikk, def boppam
jawriñu Yawut yi, ngir sottal dige
ya Yàlla digoon seeni maam.
9 Leneen li indi Almasi bi mooy
may jàmbur ñi dul Yawut lu ñu
màggale Yàlla, te muy yërmandeem.
Noonu it la Mbind mi indee ne:
«Looloo waral ma sant la ci biir xeet
yi,
sàbbaal la†.»
10 Mu neeti:
«Yeen xeet yi, bégandooleen ak
ñoñam‡.»
11 Mu dellu ne:
«Yeen xeetoo xeet, màggalleen Bo-
room bi,
réewoo réew, kañleen ko§.»
12 Esayi it neeti:
«Ab car ay bawoo ca Yese*, reen ba,
mooy taxaw, yilif jàmbur ñi dul
Yawut,
te moom la ñi dul Yawut di
yaakaar†.»
13 Kon Yàlla miy maye yaakaar,
yal na leen feesaleek gépp mbég ak
jàmm ci biir ngëm, ba ngeen fees
dell ak yaakaar, ci manoorey Noo
gu Sell gi.

*Póol xamle na sababu bataax-
alam*

14 Bokk yi, man ci sama bopp, li
ma bir ci seen mbir moo di yéene

* **15.3** Seetal ci *Taalifi cant* 69.10. † **15.9** Seetal ci *Taalifi cant* 18.50. ‡ **15.10** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 32.43. § **15.11** Seetal ci *Taalifi cant* 117.1. * **15.12** ***Yese*** mooy baayu Daawuda. † **15.12** Seetal ci *Esayi* 11.10.

ju rafet ngeen fees, te buural ngeen bépp xam-xam, man ngeena artoonte it.
15 Teewul mu am ci wet yu ma
leen ñemee binde kàddu yu ma
ñéebluwul, ngir fàttali leen li ngeen
xamoon ba noppi. Noonu ma
binde nag, li ko waral moo di yiw
wi ma Yàlla baaxe,
16 ngir ma doon jawriñu Almasi
Yeesu, ñeel jàmbur ñi dul Yawut,
may wàccoo ak liggéeyu carxal bi
xibaaru jàmm bu Yàlla laaj; su ko
defee ñi dul Yawut mana doon
sarax su Yàlla nangu, sarax su Noo
gu Sell gi sellal.
17 Moo tax ma saña puukarewoo
Almasi Yeesu mi may liggéeyloo ci
mbiri Yàlla.
18 Sañumaa tudd lenn nag lu moy
li Almasi bi sottale sama jëmm, ngir
jàmbur ñi dul Yawut déggal Yàlla, te
muy lu mu sottale samay wax ak
samay jëf,
19 ci kaw firnde yu manoorewu
aki kéemaan, lépp ci manoorey
Noowug Yàlla. Loolu tax na, li
dale Yerusalem, wëndeelu, ba ca
diiwaanu Iliri, yégle naa fa xibaaru
jàmm bu Almasi bi, ba mu mat sëkk.
20 Noonu laa masa xintewoo di
xamle xibaaru jàmm bi fu ñu xam-
ewul Almasi bi, ngir baña bey sas
wu fa keneen jotoona liggéey.
21 Noonu ma jëfe it moo dëppoo
ak ni ko Mbind mi indee ne:
«Lu ñu leen waxuloon, ñu gis ko,
lu ñu dégguloon, ñu mujj koo
ràññee‡.»

Póol dige naa seeti waa Room

22 Sama liggéey boobu sax
moo ma gàllankoor lu bare ba
dikkaguma seetsi leen.
23 Waaye léegi jeexal naa sama
sas ci gox yii, te at yu bare ca gan-
naaw, nammoon naa dikk seetsi
leen,
24 bu may dem Espaañ, dinaa
leen seetsiwaale. Yaakaar naa
leena gis bu ma fa jaaree, ba ngeen
yiwi ma, ma jàlli Espaañ, gannaaw,
lu mu néew néew, ay fan yu ma
nammantikoo ak yeen.
25 Waaye fii ma tollu, Yerusalem
laa jëm, ngir ndimbal lu ñeel ñu sell
ña féete foofa.
26 Ndaxte gëmkati Maseduwan ak
Akayi ñoom la soob ñu sàkke lenn ci
seen alal, ngir dimbalee ko ñu sell
ña diy néew doole ca Yerusalem.
27 Seen coobarey bopp lañu ko
defe, waaye ñoo ko ameel waa
Yerusalem it nag. Ndaxte gannaaw
ñoom ñiy jàmbur, gëmkati Yerusalem
ñoo leen sédd ci xéewal yi leen ngëm
may, kon ñoom jàmbur ñi itam war
nañu leena sédd ci seen alal.
28 Teewul nag bu ma noppee ci
lii, ba teg teraanga jii ca loxoy waa
Yerusalem, Espaañ laa jëm, te fa
yeen laay jaare.
29 Te xam naa ne bu ma dikkee
fa yeen, barkeb Almasi bu mat sëkk
laay dikke.
30 Gannaaw loolu bokk yi, li ma
leen di ñaan ngir sunu Boroom
Yeesu Almasi bi, ngir itam cofeel gi
Noo gu Sell giy maye, moo di ngeen
fekksi ma ci xareb ñaan ngir man.
31 Ñaanalleen ma, ngir ma mucc ci
aji gëmadiy Yude, te itam ndimbal li
may yóbbul ñu sell ña ca Yerusalem,
ñaanleen ngir ñu nangu ko.
32 Su ko defee, ci coobarey Yàlla,
ma dikke mbégte ba fa yeen, ba
dalluwaale as lëf fa yeen.
33 Yal na Yàlla miy boroom jàmm
àndak yeen ñépp. Amiin.

16

Póol nuyu na waa Room

1 Boole naa leen nag ak sunub
jigéen Febe, mu di ab jàppalekatub
mbooloom gëmkat ma dëkke
Señsere.
2 Dalalleen ko ci turu Boroom bi,
ni ko ñu sell ñi yelloo, te ngeen
taxawu ko ci lépp lu mu aajowoo,
nde moom itam xettali na ñu bare,
ba ci man mii.

‡ **15.21** Seetal ci *Esayi* 52.15.

3 Nuyulleen ma Piriska ak Akilas, sama bokki liggéeykat yi ci liggéeyub Almasi Yeesu.

4 Ñoom ñoo jaay seen bakkan ngir ma mucc, te du man doŋŋ maa leen ameel njukkal, waaye mboolooy gëmkat yu jàmbur ñi dul Yawut yépp a leen ameel njukkal.

5 Nuyulleen ma itam mbooloom gëmkat miy daje ca seen kër. Nuyulleen ma sama soppe Epaynet, miy saraxu ndoortel meññeef ma génne ca diiwaanu Asi, ñeel Almasi bi.

6 Nuyulleen ma Maryaama mi sonn lool ci yeen.

7 Nuyulleen ma Andoronikus ak Yuña, sama bokki Yawut yi ñu ma tëjandooloon; ñu ñu nawloo lañu ci ndaw yi, te ñoo ma njëkka gëm sax Almasi bi.

8 Nuyulleen ma Ampilyaatus mi ma soppal sama bopp ndax Sang bi.

9 Nuyulleen ma it Urben, sunu mbokkum liggéeykat bi ci liggéeyub Almasi bi, ak Estakis, sama soppe;

10 nuyulleen ma Apeles mi firndeel kóllëre gi mu am ci Almasi bi, te ngeen nuyul ma waa kër Aristobul,

11 ak Erojon sama mbokkum Yawut, te ngeen nuyul ma waa kër Narsis ñi gëm Sang bi.

12 Nuyulleen ma Tirifen ak Tirifos, jigéen ñu sonn ci liggéeyu Boroom bi, ak it ndaw si Persidd mi sonn lool ci liggéeyu Boroom bi.

13 Nuyulleen ma Rufus mi Boroom bi tànnal boppam, ak yaayam jiy sama yaayu bopp.

14 Nuyulleen ma Asànkirit ak Felegon ak Ermes ak Patarobas ak Ermas, ak mboolem bokk yi nekk ak ñoom.

15 Nuyulleen ma it Filolog ak Yuli, ak Nere ak jigéenam, ak Olimpas ak mboolem ñu sell ñi nekk ak ñoom.

16 Saafoonteeleen fóonante yu sell. Mboolooy gëmkati Almasi bi yépp nuyu nañu leen.

Kàdduy artu ak tàggoo ñeel na waa Room

17 Léegi nag bokk yi, dama leen di ñaax, ràññeeleen ñi gàntal àlluwa ji ngeen jànge, di féewale aka téqtale, te ngeen moytu leen.

18 Ñu ni mel liggéeyaluñu Almasi bi sunu Boroom, seen koll lañuy liggéeyal. Làmmiñ wu neex ak kàddu yuy jaye lañuy naxe ñi seenum xel foogadi.

19 Yeen nag seenug dégg ndigal siiw na ba bir ñépp, moo tax ma di leen bége. Waaye damaa bëgg ngeen xelu ci lu baax, te seenum xel mucc ci lu bon.

20 Su ko defee Yàlla miy boroom jàmm mooy dër Seytaane ci lu gaaw, fi ngeen ko joggi seeni tànk.

Yal na sunu yiwu Boroom Yeesu ànd ak yeen!

21 Timote sama mbokkum liggéeykat nuyu na leen, mook Lusiyus ak Yason ak Sosipater sama bokki Yawut.

22 Man Tersiyus mi bind kàdduy bataaxal bi ci sama loxo nag, nuyu naa leen ci turu Boroom bi.

23 Gayus mi may dalal, di dalal mbooloo mi mépp këram, nuyu na leen; Erast saytukatub alalu dëkk bi it, nuyu na leen, mook mbokk mi Kàrtus.

24 Yal na sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi bi ànd ak yeen! Amiin.

Teraanga ñeel na Yàlla

25 Kookoo leen mana dooleel nag ndax sama xibaaru jàmm, ak waareb Yeesu Almasi bi mu feeñal mbiram tey, gannaaw ba mu nekkee mbóot mu làqu woon naka jekk,

26 mbóot mu Bindi yonent yi fésal tey, ba xamal ko xeet yépp ci ndigalal Yàlla ji sax, ngir xeet yépp gëm ba dégg ndigal,

27 kooku mooy Yàlla mi wéetoo
xam-xam, te moom la ndam ñeel ba
fàww, ndax Yeesu Almasi bi! Amiin.

1.Korent
muy bataaxal bu njëkk bi Póol bind waa Korent

Korent péeyub diiwaanu Akayi la woon ci réewum Geres. Póol dem na Korent juróom fukki at gannaaw deewug Almasi bi. Mu toog fa fukki weer ak juróom ñett. Gannaaw ab diir mu dellu Korent toogaat fa lu tollook ñetti weer (Jëf ya 18.1-18; 20.1-3). Liggéeyam foofa tax na ba ñu bare topp Almasi bi.

Póol dégg na seen xibaar te mu naqari ko. Féewaloo ak séy yu awul yoon am na ci seen biir, te am na ñu wax ne ñi dee duñu dekki. Mu bind leen ngir ñu jekkal seen diggante, te jekkal seen jaamu Yàlla. Mu tontu it ay laaj yu ñu ko bind. Póol di leen fàttali ne man nañoo saafara jafe-jafey mbooloo mi, su fekkee bëggante am na ci seen biir, ni leen Almasi bi bëgge, te ñu xool ëllëgu Yàlla te baña gis àddina si ñu nekk.

Ci tënk:

1.1-9 Póol nuyoo na, ñaan na.
1.10—4.21 Nanu bennoo.
5.1—6.20 Am ngeen sañ-sañ, waaye war ngeena terale Yàlla seen yaram.
7.1-40 Lu jëm ci mbirum séy.
8.1—11.1 Nanu sore bokkaale. Lu jëm ci ñam wu ñu sarxale ay tuur.
11.2—14.40 Nanu jekkal sunu jaamu Yàlla.
15.1-58 Ndekkite li leeral na ni nu wara dunde.
16.1-24 Póol mébét na, dénkaane na.

Ubbite gi

1 Ci man Póol mi ñu woo ci sasub doon ndawal Almasi Yeesu, ci coobarey Yàlla, ci man la bataaxal bii bawoo, bawoo itam ci Sosten mbokk mi,

2 ñeel mbooloom Yàlla, mi ci Korent, yeen ñi ñu sellal ci jëmmu Almasi Yeesu, te ñu woo leen ngir ngeen doon ñu sell, ñeel itam mboolem ñiy tudde fépp fu mu mana doon, sunu turu Boroom Yeesu Almasi bi leen moom, moom nu.

3 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Sant Yàlla war na

4 Santal leen sama Yàlla laa saxoo, ci yiw wi mu leen may ci Almasi Yeesu,

5 ndax lépp ngeen woomle ci moom, ci gépp kàddu ak bépp xam-xam.

6 Loolu di firndeel ne la nu seedeeloon Almasi bi sotti na ci yeen.

7 Loolu tax na ñàkkatuleen genn may, léegi bi ngeen di séentoogum peeñum sunu Boroom Yeesu Almasi bi.

8 Moo leen di dooleel ba ca mujjantal ga, ngir ngeen mucc sikk, keroog sunu bésu Sang Yeesu Almasi bi.

9 Yàllaa am kóllëre, moom mi leen woo, ngir ngeen bennoo ak Doomam Yeesu Almasi bi, sunu Sang.

Na mbooloo mi juboo

10 Bokk yi nag, dama leen di ñaax, ci sunu turu Sang Yeesu Almasi bi, ngir seen kàddu di genn, te féewaloo baña am ci seen biir, xanaa ngeen bennoo ci lépp, bokk menn xel ak benn jëmu.

11 Ndax kat bokk yi, dégge naa ci waa kër Kelowe, ne am na ay dëngoo ci seen biir.

12 Li may wax mooy ku nekk ci yeen a ngi naan: «Man ci Póol laa bokk!», «Man nag Apolos!» «Man Sefas!» «Man de Almasi bi!»

13 Ndax Almasi bi dafa xàjjalikoo? Ndax Póol lañu daajoon ca bant ba ngir yeen? Am ci turu Póol lañu leen sóobe ci ndox?

14 Maa ngi sant Yàlla, ba ma sóobulee kenn ci yeen ci ndox, ku dul Kirispus ak Gayus,

15 ngir kenn du ne ci sama tur lañu leen sóobe.
16 Ahakay! Maa sóob waa kër Estefanas itam. Waaye bu loolu weesoo, fàttalikuwuma fu ma sóobe keneen.
17 Ndax du sóobe cim ndox la ma Almasi bi yebale, waaye ngir ma yégle xibaaru jàmm bi, te bañ koo defe xareñtey kàddu, ngir baña neenal bantub Almasi ba ñu ko daajoon.

Xam-xam, fa Yàlla

18 Ndax kat kàddu gi jëm ci bantub Almasi ba ñu ko daajoon, ag ndof la ci ñiy sànku. Waaye manoore Yàlla la ci nun ñi mucc.
19 Ndaxte bindees na ne:
«Maay yàq xam-xamu xamkat yi,
ñi xelu, ma neenal seenum xel*.»
20 Ana kuy xamkat? Ana kuy firikatub yoon? Ana waxkatub àddinay tey jii? Xanaa du Yàllaa def xam-xamu àddina si ag ndof?
21 Yàlla moo dogal ci xam-xamam, àddina tële koo xam ci xam-xamu boppam. Moo tax mu soob Yàlla, mu jëfandikoo xibaaru Almasi biy ag ndof ci nit ñi, ngir musale ko gëmkat ñi.
22 Yawut yi, ay takk lañuy laaj, Gereg yi di wut xam-xam.
23 Nun nag, nuy waare ci Almasi bu ñu daaj ci bant, muy njombe ci Yawut yi, di ag ndof ci jàmbur ñi dul Yawut.
24 Waaye ci ñi ñu woo, ñuy Yawut, di Gereg, Almasi bi mooy manoorey Yàlla, di xam-xamu Yàlla.
25 Ndaxte li ñu jàppe ag ndof fa Yàlla moo sut xam-xamu nit, te li ñu jàppe néew dooley Yàlla moo raw dooley nit.
26 Bokk yi, seetleen ñan ngeen woon, ba ñu leen di woo. Barewul ci seen biir ay xamkat ci gis-gisu nit ñi, barewul ci yeen ay boroom doole, barelewuleen ñu rafet ab juddu.
27 Waaye li àddina jàppe ag ndof, moom la Yàlla tànn, ngir rusloo ko xamkat yi, te li néew doole ci àddina, moom la Yàlla tànn, ngir rusloo ko li bare doole.
28 Li tuut ab juddu ci àddina ak li xeeblu, li tekkiwul dara, moom la Yàlla tànn, ngir neenale ko li tekki,
29 ba tax kenn du mana damu ci kanam Yàlla.
30 Te moom it moo tax ngeen bokk ci Almasi Yeesu mi ñu def muy sunu xam-xam bu bawoo fa Yàlla, di sunu njub, di sunu cellte, di sunug njot,
31 su ko defee, noonu ñu binde ne: «Kuy damu, na damu ci Boroom bi†,» noonu lay ame.

2

1 Man ci sama bopp, bokk yi, bi ma dikkee ci yeen, du ci puukarey kàddu yu gëna taaru ak xam-xam bu ma leen yégalsee mbóoti Yàlla.
2 Doguwuma woona xam lenn ci seen biir, lu moy Yeesu Almasi bi, kooku ñu daaj ca bant ba.
3 Man daal, ci sama biir néew dooley bopp ak ragal bay kat-kati, laa nekke woon ak yeen.
4 Sama kàddu ak samam njàngale jotewul woon dara ak neex làmmiñ gu xam-xamu nit ràbb, waaye dafa di ay firnde yu manooreg Noowug Yàlla lañal,
5 ngir seen ngëm baña sukkandiku ci xam-xamu nit, te sukkandiku ci manooreg Yàlla.

Xelum Yàlla mooy xamle xam-xamu Yàlla

6 Moona xam-xam lanuy xamle ci biir gëmkat ñi mat, waaye du xam-xamu xarnu bii ak bu njiiti xarnu bii, di nit ñuy wéy.
7 Li nuy biral kay, da di mbóotum xam-xamu Yàlla mu làqu woon, te Yàlla dogaloon nu koo terale, laata àddina di sosu.
8 Boobu xam-xam, kenn ci njiiti xarnu bii xamu ko woon, ndax su

* **1.19** Seetal ci *Esayi* 29.14. † **1.31** Seetal ci *Yeremi* 9.23.

ñu ko xamoon, kon duñu daaj Sang bu tedd bi ci bant.
9 Mooy noonu ñu binde rekk ne:
«Lu bët gisul,
nopp déggu ko,
xel daju ko,
Yàllaa ko dencal ñi ko sopp*.»
10 Waaye nun la Yàlla feeñalal denc googu jaare ci Xelam. Ndaxte Xelum Yàlla lépp lay gëstu ba ci xóotey mbóoti Yàlla.
11 Kan ci nit ñi moo xamal kenn nit lenni biiram? Xelum nit ki ci biir nit ki doŋŋ moo mana xam biiram. Yàlla itam noonu la. Kenn xamul mbirum Yàlla ku moy Xelum Yàlla.
12 Nun nag du xelum àddina lanu jot, waaye Xel mi bawoo fa Yàlla lanu jot, ngir nu mana ràññee li nu Yàlla baaxe.
13 May yooyu lanuy biral, te waxewunu ko njàngalem xam-xamu nit, waaye njàngalem Xelum Yàlla lanu koy waxe, di jëfandikoo kàddu yu làmboo Xelu Yàlla mi, ngir teqantal ay mbir yu làmboo Xelu Yàlla mi.
14 Nitu neen nag du nangu lu aju ci Xelum Yàlla. Ag ndof lay doon ci moom; du ko mana xam, ndax loolu Xelum Yàlla lees koy natte.
15 Nit kiànd ak Xelum Yàlla nag moo mana natt lépp, te moom ci boppam, kenn du ko mana natt.
16 Moo tax ñu ne:
«Ana ku mana nànd xalaatu Boroom bi?
Ana ku ko mana digal†?»
Waaye nun nag noo yor xalaatu Almasi bi.

3

Par-parloo warul gëmkat ñi

1 Man nag bokk yi, manuma woona wax ak yeen ni ñuy waxe ak ñu ànd ak Noowug Yàlla, waaye ni niti suuxu neen rekk laa manoona waxe ak yeen, mbete ñu diy tuuttànk ci yoonu Almasi bi.
2 Meew laa leen jota nàndale, waaye leelewuma leen dugub, ndax àttanuleen ko woon, te ba léegi sax àttanuleen ko,
3 nde yeena ngi ba tey ci seenug niti suuxu neen. Ndax gannaaw kiñaan ak ŋaayoo ngi ci seen biir, du ay niti suuxu neen ngeen ba tey, di doxale ni niti àddinay kese?
4 Bu kenn naan: «Man ci Póol laa bokk,» keneen naa: «Man nag Apolos,» ndax kon dungeen niti àddinay kese?
5 Ana kuy Apolos sax? Ak kuy Póol? Xanaa du nun nooy ay surgay neen yu ngeen jaare ci nun, ba gëm, ni Boroom bi jagleele kenn ku nekk ci nun aw sasam.
6 Maa jëmbat, Apolos suuxat, waaye Yàlla moo jebbil.
7 Ki jëmbat nag ak ki suuxat, kenn du ci dara, xanaa Yàlla miy jebbil doŋŋ.
8 Ki jëmbat, ak ki suuxat ñoo yem kepp, waaye ku ci nekk kemu liggéeyu boppam lay yooloo.
9 Noo bokk diy surga ci liggéeyu Yàlla bi; yeen ngeen di toolu Yàlla, di tabaxub Yàlla.
10 Yiwu Yàlla wi mu ma may nag, ci laa lale fondmaa bi, ni tabaxkat bu xareñ, keneen di tabax ca kaw. Waaye na ku nekk xool bu baax na mu cay tabaxe.
11 Geneen fondmaa moom maneesu koo lal, xanaa gi xasa lale, te mooy Yeesu Almasi bi.
12 Ku tabax ci kaw fondmaa bi nag, nga tabaxe wurus, mbaa xaalis, mbaa per, mbaa dénk, mbaa gattax, mbaa am mboob,
13 ku ci nekk, sab liggéey dina feeñ, ndax bés-pénc baa koy xamle, nde sawara lees koy feeñale. Ku ci nekk ak lu sa xeetu liggéey mana doon, sawara lees koy natte.
14 Ku liggéeyoon ba la nga tabaxoon ca kaw kenu ga des, dinga yoolu.

* **2.9** Seetal ci *Esayi* 64.3. † **2.16** Seetal ci *Esayi* 40.13.

15 Waaye ku sab liggéey lakk, ñàkk nga. Yaw ci sa bopp nag dinga mucc, mel ni ku rëcce cig lakk rekk.

16 Xanaa xamuleen ne kër Yàlla ngeen, te Noowug Yàlla moo dëkk ci yeen?

17 Ku yàq kër Yàlla nag, kooku Yàlla dina ko yàq, ndax kër Yàlla dafa sell, te mooy li ngeen doon.

18 Bu kenn nax boppam: ku teg boppam ci yeen boroom xam-xam, ni xarnu bii jàppe xam-xam, kooku na doon ab dof, ngir am xam-xam bi wóor.

19 Ndaxte xam-xamu àddina sii, ndof la fa Yàlla. Moo tax bindees na ne: «Mooy jàpp boroom xel yi ci seen pexey muusaatu*,»

20 tegati ca ne: «Boroom bi xam na xalaati boroom xel yi te xam na ne neen la†.»

21 Kon nag bu kenn puukarewoo ay nit, ndax lépp, yeena ko moom,

22 muy Póol, di Apolos, di Sefas, di àddina, di dund, di dee, di tey, di ëllëg, lépp, yeena ko moom.

23 Yeen nag, Almasi bi moo leen moom, te Almasi bi, Yàllaa ko moom.

4

Àtteb Yàlla doy na Póol

1 Dees noo wara jàppe ay surgay Almasi bi, ay saytukati mbóoti Yàlla.

2 Te itam li ñuy sàkku ci ay saytukat moo di ñu jara wóolu.

3 Man nag, su dee yeena dogal samab àtte, mbaa kuréelu nit a dogal samab àtte, soxaluma lool, te dogalaluma sama bopp ab àtte it,

4 ndax amul dara lu may yedde sama bopp. Waaye nag loolu taxul ma jub, ndax kiy dogal samab àtte mooy Boroom bi.

5 Moo tax buleen àtte lenn te jotul, lu jiitu Boroom biy dikk. Moom mooy leeral li làqoo ag lëndëm, di làññi mébéti xol. Su boobaa ngërëm la ku nekk yelloo, fa Yàlla lay bawoo.

6 Bokk yi, loolu de laa natte ci Apolos ak ci man, ñeel leen, ngir ngeen jànge ci sunu ñaari jëmm, ba sàmm solos kàddu gii: «Bu seen xalaat jàll lu weesu li Mbind mi wax.» Su ko defee dungeen réy-réyloo far ak kenn, di beddi keneen.

7 Ana ku la def nga gën ci nit ñi? Ana loo am lu ñu la joxul? Te ndegam dees la koo jox, ana loo koy puukarewoo, mbete lees la joxul?

8 Yeen daal suur ngeen xaat! Woomle ngeen xaat! Yeena ngi tàmbalee nguuru, te xaaruleen nu ci sax! Céy su ngeen doon nguuru léegi, ba nun itam nu mana nguuroondoo ak yeen!

9 Ndaxte damaa foog ne, nun ndawi Almasi bi, Yàllaa nu fésal ca sàppeb gannaaw ba, mbete nit ñu ñu teg àtteb dee, ngir nu doon ceetaanum àddina wërngal këpp, malaaka ak nit.

10 Nun, sunu xér ci Almasi bi tax na ñu jàppe nu ay dof; yeen, yeena muus nu ngeen bokke ci Almasi bi! Nun noo néew doole; yeen, yeena am doole. Yeen it lañu naw, waaye nun, dees noo xeeb!

11 Ba fii nu tollu, xiif ak mar ak rafle aki dóor lanu nekke, di wër rekk.

12 Danuy ñaq, di dunde sunu liggéeyu loxo, nit ñi di nu saaga, nu di leen ñaanal; ñu di nu bunduxataal, nuy muñ.

13 Nu ngi nuy baatal, nun nuy wax lu rafet ci nit ñi, nu mujj mel ni mbalitu àddina, di mbuubitu ñépp ba fii nu tollu.

14 Kersaal leen nag taxul ma bind leen lii, waaye dama leen koy artoo, ndax yeenay sama doomi bopp.

15 Su ngeen amoon fukki junniy njiit yu leen di sàmm ci yoonu Almasi bi it, du tax ngeen am lu wees benn baay, te man maa leen àgge

* **3.19** Seetal ci *Ayóoba* 5.13. † **3.20** Seetal ci *Taalifi cant* 94.11.

xibaaru jàmm bi, ba tax ma di seen baay ci yoonu Almasi Yeesu.
16 Kon nag maa ngi leen di tinu,
ngir ngeen roy ci man.
17 Looloo tax ma yebal ci yeen
Timote, sama doomu bopp ji sax
ci yoonu Sang bi. Moo leen di
fàttali samay doxalin ci yoonu Al-
masi bi, noonu ma koy jàngalee
fépp, ci mépp mbooloom gëmkat.
18 Am na nag ñuy réy-réylu ci seen
biir, defe ne duma délseeti ci yeen.
19 Waaye maa ngi dikk léegi ba
ci yeen, ndegam soob na Boroom
bi, ba nattal sama bopp manoore ju
réy-réylukat yooyu am, te duy kàddu
kese.
20 Ndaxte nguurug Yàlla du ci
waxi kese, waaye manoore la.
21 Ana lu leen gënal? Ma dikke
leen ab yar, am ma dikke leen
cofeel ak yërmande?

5

Buleen xajoo séy yi yoon tere

1 Déggees na nag ci lu wér, ne jëfin
wu xeebu ci wallum séy yenn am
na ci seen biir, te jëfin wu ni mel,
giseesu ko sax ci biir xeeti yéefar yi.
Dem na sax ba nit nekk ak jabaru
baayam.
2 Moona yeen de, yeena ngi ciy
réy-réylu te waroon koo ñaawlu, ba
dàqees kiy def jëf ju ni tollu ci seen
biir!
3 Man ci sama wàllu bopp nag,
jëmm ji wuute na, waaye xel mee
fa teew. Ki def jooju jëf nag, niki
su ma teewoon, dogal naa xaat ab
àtteem,
4 ci turu Sang Yeesu. Bu ngeen
dajee, te ma bokk ak yeen teewe ko
samam xel, ci sunu kàttanu Boroom
Yeesu,
5 dàqleen nit kooku, jébbal ko
Seytaane, ngir sànkutey yaramam,
ndax ag ruuwam mucc, keroog
bésu Boroom bi.

Lawiir misaal na bàkkaar

6 Seen damu gii de jekkul dara.
Xanaa xamuleen ne as lawiir tooy-
alu sunguf bépp lay funkil?
7 Setalleen seen bopp boog,
génneleen lawiir* bu yàgg bi ci seen
biir, ba mana doon tooyal bu bees
bu mucc lawiir, nde doon ngeen
ko ba noppi, ndax Almasi bi, sunu
gàttub bésub Mucc biy sunub sarax,
rendilees na nu ko.
8 Kon nag, nanu màggal sunu
bésub Mucc te bañ koo màggale
lawiir bu yàgg, mbaa lawiiru
yàqute akug mbon, xanaa nu
màggale ko mburu mu amul lawiir,
mburum xol bu set te dëggu.
9 Bindoon naa leen ca sama
bataaxal ba, ne buleen amlante ak
fokati séy yi.
10 Waaye moos fokati àddina sii
taxul woon may wax, mbaa bëgge
yi ak ŋàppaaral yi ak bokkaalekat yi,
nde kon fàww ngeen génn àddina.
11 Dama leena bind, ne leen
buleen amlante ak ku tuddoo
mbokkum gëmkat, te di fokatub séy,
mbaa mu dib bëgge, mbaa mu dib
bokkaalekat, mbaa ab saagakat,
mbaa màndikat, mbaa ab ŋàppaaral.
Ku ni mel, buleen bokk ak moom
lekk sax.
12 Ana sax luy sama yoon ci waa
biti ba di leen àtte? Su dee waa biir
mbooloom gëmkat ñi nag, yeena
leen wara àtte.
13 Waa biti ñoom, Yàlla moo leen
di àtte. Yeen nag: «Tenqeeleen ku
bon ci seen biir†.»

6

Layoob biiri bokk rafetul

1 Te it ku ci jote ak mbokkum
gëmkatam, ana nu mu saña àttelujee
mbir mi ci aji jubadi, ñi séq ëttu
yoon, te bañ koo àtteluji ca aji sell
ña?
2 Xanaa xamuleen ne aji sell ñi
ñooy àtteji àddina? Ndegam yeenay
àtteji àddina, xanaa àtte mbir yi gëna
tuut jombu leen?

* **5.7** Seetal ci *Mucc ga* 12.3-21. † **5.13** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 17.7.

3 Am xamuleen ne malaaka yi
sax, nun noo leen di àtteji, asta-
maak mbiri dund gii?
4 Kon nag bu ngeen amee ay jotey
dund gii, ana lu ngeen diiseji seen
mbir ay nit ñu mbooloom gëmkat ñi
nawloowul?
5 Li may wax gàcce la ci yeen.
Xanaa amul ci seen biir, benn bo-
room xel bu mana àtte ay bokkam?
6 Ab gëmkat daal, ndax mooy
yóbbu mbokkum gëmkatam ci yoon?
Te loolu ci kanam aji gëmadi ñi sax
lañu koy defe far!
7 Layoo bi ci seen biir rekk firn-
deel na xaat ne daanu ngeen jéll bu
réy. Lu leen tee muñ ag tooñ? Lu
leen tee faaleedi alal ju ñu nangu ci
yeen?
8 Waaye yeen ci seen bopp sax,
xanaa yeenay tooñ aka nangu
alalu nit ñi? Te seen bokki gëmkat
ngeen koy def!
9 Am xamuleen ne aji jubadi ñi
amuñu cér ci nguurug Yàlla? Bu
leen kenn nax: Muy fokati séy yi, di
bokkaalekat yi, di njaalookat yi, di
góor-jigéen yi ak ñiy ànd ak ñoom,
10 ak sàcc yi ak bëgge yi ak
màndikat yi ak saagakat yi ak
ŋàppaaral yi, duñu am cér ci
nguurug Yàlla.
11 Te loolu la ñenn ci yeen
doonoon. Waaye Yàllaa leen fóot,
sellal leen, jubal leen, ci turu Sang
Yeesu Almasi bi ak ci sunu Noowug
Yàlla.

Na yaramu gëmkat bi teral Sang bi

12 «Lépp laa am sañ-sañam,» lañu
wax. Waaye du lépp ay jariñe. Lépp
laa am sañ-sañam, waaye duma
nangu lenn man ma.
13 Ñenn a ngi naan: «Aw ñam, biir
la ñeel; te biir it, aw ñam la ñeel.»
Muy dëgg it, te Yàlla mooy neenal
ñam wi ak biir bi mu jëm. Waaye
taxul yaramu gëmkat bi ñeel séy yi
yoon tere. Sang bi kay la yaramu
gëmkat bi ñeel, te Sang bi it, ñeel
yaram wi.
14 Yàlla mi dekkal Sang bi nag,
mooy dekkal it sunu yaram ci
kàttanam.
15 Xanaa xamuleen ne, seen
yaram mooy céri Almasi bi? Waaw,
ndax damay jël céri Almasi bi, def
ko céri gànc bu jigéen? Yàlla tere!
16 Xanaa xamuleen ne, kuy taqoo
ak ab gànc bu jigéen, mook moom,
jenn jëmm lañuy doon? Ndaxte
noonu lañu waxe ne: «Ñoom ñaar di
wenn suux doŋŋ*.»
17 Waaye ku taqoo ak Sang bi,
yaak moom menn xel ngeen di
doon.
18 Dawleen séy yi Yàlla tere!
Mboolem bàkkaar bu nit mana
def, bàkkaar ba du jote dara ak
yaramam, waaye moykat bi,
yaramam lay lor di ko teg bàkkaar.
19 Dangeena xamul ne seen
yaram mooy màkkaanu Noo gu Sell
gi ci yeen, Noo gi ngeen jote ci Yàlla?
Moomuleen seen bopp,
20 ndax dees leena jot, ba fey njëg
ga. Kon nag seen yaram, terale
leen ko Yàlla.

7

Lu jëm ci mbirum séy

1 Sama tont ci mbir mi ngeen ma
bind nag, moo di lu baax la ci góor,
mu mucc ci jigéen*.
2 Waaye moytu séy yi yoon tere,
war na tax ba góor gu nekk am
jabaram, jigéen ju nekk it am
jëkkëram.
3 Jëkkër ji war naa def waru-
garu jëkkër ci jabaram; naka noonu
it, jabar ji war naa def warugaru
jabar ci jëkkëram.
4 Jigéen ji moomul yaramam,
moom doŋŋ, waaye jëkkër ji it am
na ci sañ-sañ. Naka noonu it, jëkkër

* **6.16** Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.24. * **7.1** Li Póol ne lu baax la ci góor, mu mucc ci jigéen, jombul muy waxi boppam. Waaye man naa doon it waxi waa Korent yu mu jottali.

ji moomul yaramam, moom doŋŋ, waaye jabar ji it am na ci sañ-sañ.

5 Buleen di xañante seen bopp, ndare du yeena mànkoo ab diir, ngir bokk tënku ci ñaan. Waaye gannaaw loolu, delluleen di àndd, bala leena Seytaanee xiirtal ci moy, ndax tëlee téye seen bopp.

6 Loolu ma leen wax nag mooy li leen yoon may, waaye du ndigal.

7 Ndaxte su ma sañoon kay ñépp toog ni man; waaye ku nekk ak jagleb boppam bu ko Yàlla baaxe, kii lii, kee lee.

8 Li may wax gëmkat ñi séqul ak kenn ab séy, ak ñi seen jëkkër faatu daal moo di, su ñu wéyee toog noonu ni man mii, lu baax la ci ñoom.

9 Waaye su ñu manula màndu, nañu séy, ndax séy moo gën seen xéraangey bakkan xabtal leen.

10 Ñi séq ab séy nag, maa leen dénk lii, te du sama ndigal, ndigalal Boroom bee. Jabar ji, bumu teqalikoo ak jëkkëram.

11 Te bu teqalikoo ak jëkkëram it, na toog, bañe séyaat, mbaa mu juboo ak jëkkëram. Te jëkkër ji it bumu fase jabaram.

12 Ñi ci des nag, li ma xalaat te du Boroom bee ko wax, maa ko waxal sama bopp, moo di: ab gëmkatub Almasi bi, bu amee jabar ju gëmul, te teewul mu nangu koo séyal ba tey, bumu ko fase.

13 Ab gëmkatub Almasi bi it, bu amee jëkkër ju gëmul, te teewul mu nangoo nekk ak moom, bumu tas.

14 Ndaxte jëkkër ji gëmul, day daldi séddu cellte ndax jabaram ja dib gëmkat, te jigéen ji gëmul it, day séddu cellte ca jëkkëram jay gëmkat. Su dul woon noonu doom yu ngeen ca am di ñu sobewu, te bir na ne doom yu ngeen ca am, ñu sell lañuy doon.

15 Ndegam nag ki gëmul daa bëgga dem, na dem. Su demee noonu, mbokkum gëmkat bu góor bi, mbaa ku jigéen ki amatul benn gàllankoor, waaye ci jàmm la leen Yàlla woo.

16 Yaw miy jabar ji nag sa texey jëkkër man naa jaare ci yaw, jombul; yaw jëkkër ji it, sa texey jabar jaare ci yaw, jombul.

17 Lu ko moy nag, ku ci nekk, cér ba la Boroom bi séddoon, noonee nga nekke woon ba la Yàlla di woo, nanga ko wéye. Loolu laa santaane ci mboolooy gëmkat ñépp.

18 Ki xarafoon bala ñu koy woo, bumu làq màndargam xaraf ma. Ki xaraful woon ba ñu koy woo, bumu xaraf.

19 Xaraf amul solo, ñàkka xaraf amul solo. Li am solo moo di topp ndigali Yàlla.

20 Ku nekk, nekkin wi nga nekke woon ba ñu lay woo, nanga ko wéye.

21 Ndax ab jaam nga woon, ba ñu lay woo? Amul solo. Waaye soo manee yiwiku, yiwikul.

22 Ki ñu woo ci Sang bi, fekk ko mu dib jaam, mooy ki Sang bi goreel. Naka noonu, gor si ñu woo, ab jaamu Almasi bi lay doon.

23 Gannaaw feyees na seen njëg, ba jot leen nag, buleen doon jaamub nit.

24 Bokk yi, ku ci nekk daal, nekkin wa nga nekke woon ba ñu lay woo, wéye ko rekk fi kanam Yàlla.

25 Ci wàllu janq ji séyagul, awma ci ndigalu Boroom bi, xanaa ma wax ci sama xalaat bu mata gëm, ndax yërmande ji ma Boroom bi baaxe.

26 Lii mooy li ma foog ne mooy li baax, ndax njàqarey jamonoy tey. Li baax ci nit ki daal mooy mu wéye li muy dund tey.

27 Ndax dangaa am jabar? Bul sàkku pase. Am amuloo jabar? Kon bul sàkku jabar.

28 Waaye nag soo takkee jabar, bàkkaaruloo; ab janq it, bu séyee, bàkkaarul. Waaye ñi séq ab séy dinañu am naqaru àddina, te naqar woowu laa leen bëggoona fanqal.

29 Li may wax, bokk yi, moo di, li
des yàggatul. Kon nag bés niki tey,
na ñi am jabar mel ni bu ñu ko amul
woon;
30 ñiy jooy mel ni ñu jooyul; ñi
bég, mel ni ñu bégul; ñi jënd, mel ni
ñu moomul li ñu jënd;
31 ñiy jariñoo alalu àddina, bañ
cee xér, ndax melow àddina sii tey,
day wees.
32 Sama coobare mooy, yeen
gëmkati Almasi bi, ngeen mucc ci
xalaat yu ub seen bopp. Te ku amul
jabar, mbiri Boroom bi lay xalaat
ak nu muy dabe bànneexu Boroom
bi.
33 Waaye ku am jabar, mbiri
àddina lay xalaat ak nu muy dabe
bànneexu jabaram,
34 mu daldi ŋarale. Jigéen ju séyul,
mbaa ab janq, mbiri Boroom bi lay
xalaat, di namma sellal yaramam
akum xelam. Waaye kiy séy, mbiri
àddina lay xalaat ak nu muy dabe
bànneexu jëkkëram.
35 Lii nag, seen njariñ a ma ko
taxa wax, nammuma leen koo tege
ab gàllankoor, li ma ci namm mooy
ngeen di def li jekk, te taxawal
temm Boroom bi, taxawaay bu
leen benn xalaatu àddina dul féle.
36 Waaye su amee ku jàpp ne
jëfewul nu jekk ak janq bu mu di-
gool ab séy, te janq ba jëm mag†, ba
mu xalaat ne takk ko rekk moo ci
war, na matal yéeneem, takk ko. Su
defee noonu, bàkkaarul.
37 Waaye ki dogu dëgg ci xolam,
te du ndigalu gàntal lu mu sañula
bañ, xanaa ci sagoy boppam doŋŋ
la dogoo ne du jël janq bi mu di-
gooloon ab séy, kooku ba tey, def na
lu baax.
38 Kon ki jël ab janqam bu mu
digool ab séy, def na lu baax, waaye
ki jëlul ab janqam moo def li gën.
39 Jabar nag, buumu jëkkëram a
ngi ci baatam, li feek jëkkëram a ngi
dund. Waaye su jëkkër ji faatoo,
sañ naa séy ak ku ko neex, ndegam
gëmkatub Almasi bi la séyal.
40 Doon na gëna bég nag, su too-
goon, baña séyaat, ci sama xalaat,
te man it defe naa ne Noowug Yàlla
mu ngi ci man.

8

Lu jëm ci ñam wu ñu sarxal ay tuur

1 Su dee wàllu ñam wu ñu sarxal
ay tuur, dëgg la, nun ñépp am nanu
xam-xam ci moomu mbir. Xam-
xam nag day tax nit a réy-réylu,
waaye cofeel day yokke.
2 Ku xalaat ne yaa xam lenn, xa-
maguloo ni nga wara xame.
3 Waaye ku sopp Yàlla, Yàlla xam
la.
4 Kon su dee wàllu ñam wu ñu
sarxal ay tuur, xam nanu ne ay
tuur du dara ci àddina, te Yàlla kenn
la.
5 Doonte am na yu ñuy woowe ay
yàlla, te muy lu nekk ci asamaan
mbaa ci suuf, te dëgg la, bare na ñu
ñu néey ay yàlla lañu, bare na it ñu
ñu néey ay sang lañu.
6 Teewul ci sunu wàllu bopp, jenn
Yàllaa am, muy Baay bi lépp jóge
ci moom, te sunu bakkan ñeel ko,
benn Sang doŋŋ a am, muy Yeesu
Almasi bi lépp ame ci moom, te
sunu bakkan, ci moom la ame.
7 Waaye du ñépp a xam loolu. Am
na gëmkat ñu seen miineelu tuur yi
bàyyeegul, ba léegi, te moo tax bu
ñu lekkee ñam wu ñu foog ne saraxi
tuur la, seen xel mu daladi moo
leen di foogloo ne sobe toppe na
leen ca ñam wa.
8 Waaye du wenn ñam wu nuy
jegele ak Yàlla. Nu lekk ko, ak nu
bañ koo lekk, du nu yokk, du nu
wàññi.
9 Waaye ni ngeen di dunde seen
sañ-sañu bopp, dangeen ciy xool ñi
seen ngëm dëgërul, ngir ngeen bañ
leena yóbbe bàkkaar.

† **7.36** Manees na koo tekkee nii itam: *te xemmemtéefam ci ndaw si ëpp ko doole,*

10 Yaw mi réy xam-xam, ku la gis
ca ndab la ca jaamookaayu tuur ya,
su dee ab gëmkat bu xelam daladi
ndax ngëm gu desee dëgër, mbaa
du ko xiir ci roy la, ba mu lekk ca
ñamu sarax sa?
11 Te su demee noonu nag, su
boobaa sa xam-xam bu réy ngay
sànke sa mbokkum gëmkat bu néew
doole boobu Almasi bi deewal!
12 Su ngeen tooñee noonu bokki
gëmkat ñi, ba yàq seen xel mu dal-
adi, kon de Almasi bi ngeen tooñ.
13 Moo tax, su dee aw ñam wu ma
lekk mooy tax ma bàkkaarloo sama
mbokkum gëmkat, dootuma lekk
mukk aw yàpp ci àddina, ngir baña
bàkkaarloo sama mbokkum gëmkat.

9

Póol muñ na lu ko lew

1 Du maa moom sama bopp?
Am du man, ndawal Almasi bi
laa? Xanaa gisuma Yeesu sunu Bo-
room? Xanaa du sama liggéey ci
Sang bi, moo di yeen ci seen bopp?
2 Ndegam ci ñeneen, man duma
ndawal Almasi bi, xanaa ci yeen
boog, moom laa, ndax liy firndeel
sama sasu ndaw ci Sang bi, yeen la.
3 Lii nag moo di sama tont ak ñi
may sikkal:
4 xanaa nun amunu sañ-sañu jël
ag lekk ak ag naan, ngir liggéey bi
nu sasoo?
5 Am sañunoo yóbbaale mbokkum
gëmkat buy sunu soxna, ni yeneen
ndawi Almasi bi ak doomi ndeyi
Sang bi, ak Sefas?
6 Am boog mennum man ak
Barnabas doŋŋ noo amul sañ-sañu
ñàkka daan sunu doole?
7 Kan moo masa ràngu liggéeyu
coldaar, te léppam war ko? Ana kuy
jëmbat tóokërub reseñ, te du lekk ca
doom ya? Mbaa kan mooy sàmm ag
jur, te du naan ca soowum jur ga?
8 Te lii may wax sax, du ci gis-gisu
nit doŋŋ laa ko teg, xanaa du yoonu
Yàlla itam, loolu la wax?
9 Bindees na ci yoonu Musaa kay
ne: «Bul ŋalaab gémmiñu nag te fekk
koy bojj am pepp*.» Ndax Yàlla nag
yi doŋŋ la tiisoo?
10 Am du noo tax muy wax? Nun
kay noo tax ñu bind loolu, ndax kuy
bey, sañ cee yaakaar, kuy bojj it,
sañ cee yaakaar wàllam.
11 Ndegam alali xol lanu ji ci
yeen, su nu góobee koomu àddina gu
bawoo ci yeen, ndax day ëpp?
12 Ndegam ñeneen a jagoo boobu
sañ-sañ ci yeen, astamaak nun.

Waaye nag jariñoowunu sañ-sañ
boobu. Lépp lanu far muñ, ngir
baña gàllankoor yoonu xibaaru
jàmm bu Almasi bi.
13 Xanaa xamuleen ne, ñiy
liggéeye ci kërug Yàlla gi, ci kërug
Yàlla gi lañuy jële seen lekk, te ñi
sasoo sarxalukaay bi, am nañu wàll
ci sarax ya ñu fa joxe?
14 Naka noonu it, Sang bi moo
digle ne ñiy yégle xibaaru jàmm bi,
nañu ci dund.
15 Waaye man jariñoowuma lenn
ci sañ-sañ yooyu, te binduma lii it
ngir defalees ma noonu. Xanaa
dee sax a may gënal —boobu sañ-
sañu kañu daal, kenn du ma ko
yàqal!
16 Yégle xibaaru jàmm bi moom,
du lu may kañoo. Wartéef la wu
ñu ma sas, te ngalla man, su ma
yéglewul xibaaru jàmm bi!
17 Su ma yebu woona def lii ci
sama coobarey bopp, dinaa ci am
peyoor. Waaye gannaaw dees maa
dénk ag caytu, te ajuwul ci sama
coobare,
18 kon ana lu ciy sama peyoor?
Xanaa ma man di yégle xibaaru
jàmm bi ci dara, ba duma jariñoo
sañ-sañu dunde xibaaru jàmm bi
may yégle.

19 Te itam as gor laa, kenn
moomu ma; teewul jaamu ñépp laa
def sama bopp, ngir gëna iril Sang

* **9.9** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 25.4.

bi aw nit, ngir gëna jëmale aw nit ci Sang bi.

20 Bu ma nekkee ci biir Yawut yi, ni Yawut yi laay def, ngir iri leen. Bu ma nekkee ak ñiy sàmm yoonu Musaa, damay mel ni yoonu Musaa laay topp, ngir iri ñiy sàmm yoonu Musaa, te man ci sama bopp, sàmm yoonu Musaa waru ma.

21 Maak ñi amul yoonu Musaa, damaa mel ni ku amul yoonu Musaa, ngir iri leen, doonte ñàkkuma yoonu Yàlla, gannaaw maa ngi ci yoonu Almasi bi.

22 Maak boroom ngëm yi desee dëgër, damaa mel ni ku ngëmam desee dëgër, ngir iri leen. Lépp laa def sama bopp ci ñépp, ak nu mu mana deme, ba musal ñenn ci ñoom.

23 Loolu lépp def naa ko ndax xibaaru jàmm bi, ngir am ci wàll.

24 Xanaa xamuleen ne, ab rawante, ñépp a cay daw, waaye kenn doŋŋ ay jël ndam li? Dawleen nag ba jël ndam li.

25 Joŋantekati tàggat yaram yi, dañuy yar seen yaram bu metti, te ñooñu kaalag ndam guy seey doŋŋ lañu ci yaakaar, waaye nun, kaalag ndam gu sax dàkk lanu ci yaakaar.

26 Man nag noonu laay dawe, waaye samaw xél ñàkkul ab jëmu. Noonu laay këmëxee it, waaye dóoruma ci jaww ji.

27 Damay yar sama yaram yar bu metti kay, ba moom ko, ndax ëllëg ñu bañ maa doyadal, gannaaw bu ma xamalee ñeneen kàddu gi ba noppi.

10

Jaar-jaari maam yedd na sët ya

1 Bokk yi, bëgguma ngeen umple ko, sunu maam yépp la niir wa yi-iroon, te ñoom ñépp a jàll géej ga*.

2 Ñoom ñépp lañu sóob sóobeb Musaa, ca biir niir wa ak ca biir géej ga.

3 Ñoom ñépp, wenn ñamu kéemaanu Yàlla wa, moom lañu lekk,

4 te ñoom ñépp, menn ndoxum kéemaanu Yàlla ma lañu naan, ndax ñoo doon naane ca doju kéemaanu Yàlla ga, doj wa leen doon gunge, te doj wa Almasi bi la woon.

5 Teewul ñi ëpp ci ñoom, Yàlla amul woon lu ko neex ci ñoom, ba tax ñu daanu, dee ca màndiŋ ma.

6 Yooyu xew-xew ay misaal la, ngir nu baña xemmem yëf yu bon, na ko maam ya daan xemmeme.

7 Buleen doon ay jaamukati tuur, ni ko ñenn ci ñoom doone woon. Noonu lañu binde ne: «Mbooloo ma toog, di lekk aka naan, nes tuut ñu jóg, di mbumbaay†.»

8 Bunu yebu ci séy yi yoon tere, ni ko ñenn ci ñoom daa defe, ba tax ñaar fukki junni ak ñett (23 000) ca mbooloo ma bokk dee ci benn bés.

9 Bunu wut itam Almasi bi, ni ko ñenn ci ñoom wute woon, ba tax ay jaan rey leen.

10 Buleen jàmbat, ni ñenn ci ñoom doon jàmbate, ba tax malaakam reykat ba rey leen.

11 Xew-xew yooyu dal maam ya ay misaal la, te dees koo bind ngir nu jànge ci, nun ñi mujug jamono yemool.

12 Moo tax ku yaakaar ne taxaw nga, nanga moytu bala ngay daanu.

13 Benn nattu dabu leen bu moy nattu yiy dale. Te it Yàllaa jara wóolu. Yàlla du nangu ngeen te-goo nattu bu ngeen àttanul, waaye nattu ba lay booleek pexe ma leen cay génne, ba ngeen man koo dékku.

Dawleen bokkaale

14 Kon kat, samay soppe, dawleen bokkaale.

* **10.1** Ba bànni Israayil nekkee ca màndiŋ ma, Boroom bi moom ci boppam moo leen jiite woon, mel ni aw niir, ag bëccëg ngir gindi leen, su guddee mu doon taxaaru sawara, ngir niital leen. Seetal ci *Mucc ga* 13.20—14.31. † **10.7** Seetal ci *Mucc ga* 32.6.

15 Njort naa ne boroomi xel laay waxal. Kon àtteelleen seen bopp li ma leen wax.
16 Kaasu barke bi nuy barkeeloo, xanaa du mooy bokk gi nu bokk ci deretu Almasi bi? Te mburu mi nuy daggoo‡, du mooy bokk gi nu bokk ci yaramu Almasi bi?
17 Gannaaw menn mburu la nag, doonte ñu bare lanu, kon wenn yaram lanu, ndax nun ñépp, menn mburu mi lanu bokk.
18 Xoolleen bànni Israayil ci wàllu deret. Ñiy lekk yàppu juru sarax gu ñu rendi, xanaa bokkuñu ak sarx-alukaay bi ab céram?
19 Ana kon lu sama wax jiy wund? Ndax daa wund ne yàpp wu ñu sarxal tuur yi tekki na lenn? Am daa wund ne tuur yi tekki na lenn?
20 Li may wax kay moo di yooyu sarax, rab yi la ñeel, waaye du Yàlla, te bëgguma ngeen bokk ak rab yi lenn.
21 Dungeen mana naan ci kaasu Sang bi, naan ci kaasu rab yi. Dungeen mana bokk lekk ci ndabal Sang bi, bokk lekk ci ndabal rab yi.
22 Am danuy yékkati fiiraangey Sang bi? Danu koo ëpp doole?

Jëfeel say sañ-sañ tey sóoraale nit ñi

23 «Sañees na lépp,» lañu wax. Waaye du lépp ay jariñe. «Sañees na lépp,» waaye du lépp ay yokke.
24 Bu kenn sàkku njariñal boppam, waaye sàkkuleen seen njariñal moroom.
25 Lépp luy jaay marse, sañ ngeen koo lekk te bañ cee luqatu lenn luy indi ngànt cim xel,
26 ndax Boroom bee moom àddina ak li ci biiram.
27 Bu leen ku gëmul woowee lekk, su ngeen nangoo, mboolem lu mu leen taajal, lekkleen, te bañ cee luqatu luy indi ngànt cim xel.
28 Waaye bu leen kenn nee: «Lii ñam wu ñu sarxal tuur yi la,» buleen lekk, ndax ka leen ko xamal, ndax itam, ngànt lu wax jiy indi cim xel.
29 Waxuma seenum xel yeen, waaye xelu keneen ka laay wax.

Ana sax lu waral sama sañ-sañu bopp di aju ci àtteb keneen ku am xelam amal ngànt?
30 Bu ma yékkatee kàddug cant ba lekk sama wàll, ana lees may sikke ci aw ñam wu ma sante Yàlla?
31 Kon nag su ngeen di lekk, mbaa ngeen di naan, mbaa ngeen di def leneen, lépp lu ngeen di def, wutleen koo terale Yàlla.
32 Buleen may kenn lu muy def njombe: du Yawut yi, du jàmbur ñi, du mbooloom Yàlla mi.
33 Noonu laay def man ci sama bopp: ñépp laay wuta neex, ci lépp. Sàkkuwuma sama njariñal bopp, waaye njariñal lim bu ëna takku, moom laay sàkku, ngir ñu texe.

11

1 Ni may roye Almasi bi, man ci sama bopp, royeleen ma noonu.

Póol digle na ñu jekkal jataayu ñaan

2 Maa ngi leen di sant ci ni ngeen may fàttalikoo ci lépp ak ni ngeen saxoo samay dénkaane, ni ma leen ko dénke.
3 Waaye nag bëgg naa ngeen xam ne gépp góor, Almasi bi moo di boppam; jigéen, góor moo di boppam, te Almasi bi, Yàlla moo di boppam.
4 Kon gépp góor guy ñaan, mbaa muy waxe kàdduy waxyu, bu muuree boppam, suufeel na Almasi biy boppam.
5 Waaye jépp jigéen juy ñaan, mbaa muy waxe kàdduy waxyu, te muurul boppam, suufeel na jëkkëram jiy boppam. Day mel ni bu nelu woon rekk.
6 Jigéen ju nanguwula muuru, bu yeboo xuuf kawaram. Ndegam am na kersay xuuf kawaram, mbaa

‡ **10.16** ***mburu mi nuy daggoo:*** moom la gëmkat ñi di yéglee deewug Almasi bi. Seetal ci 11.26.

mu nelu nag, fàww mu muur boppam.
7 Góor moom du muur boppam, ndax mooy takkndeeru Yàlla te moo taxawe darajay Yàlla. Waaye jigéen moo taxawe darajay góor,
8 ndax góor kat, jëleesu ko ci jigéen, waaye jigéen kay lañu jële ci góor.
9 Góor itam, sàkkeesu ko ngir jigéen, waaye jigéen kay lañu sàkk ngir góor.
10 Looloo tax jigéen wara fésal kilifteef ci kaw boppam, ndax malaaka yi teew*.
11 Teewul nag ci yoonu Sang bi, jigéen manula ñàkka wéeru ci góor, góor it manula ñàkka wéeru ci jigéen,
12 ndax ni jigéen bàyyikoo ci góor, noonu la góor juddoo ci jigéen, te lépp fa Yàlla la bawoo.
13 Seetalleen ko seen bopp rekk, ndax jekk na ci jigéen, muy ñaan ci Yàlla, te muurul boppam?
14 Xanaa ni àddina ci boppam tëdde xamalu leen ne yar kawar gàcce la ci góor?
15 Ndaxam kawar gu bare sagu jigéen la. Jigéen lañu jagleel kawar gu bare, muy muuraayam.
16 Waaye ku bëgga werante ci leneen it, nun loolu du sunu baax, te du baaxu mbooloom Yàlla mi.

Jekkalleen reeru Sang bi

17 Waaye lii ma leen digal, am na ci lu ma leen gërëmewul, ndax du njariñ la seeni ndaje di jur, xanaa loraange.
18 Benn, dégg naa am na ay féewaloo ci seeni ndaje, te am na lu ma ci gëm.
19 Fàww sax mu am ay xaajaloo ci seen biir, ngir ñi seen ngëm wér mana fés ci seen biir.
20 Bu ngeen dajee benn béreb, bokk reeru Sang bi taxul,
21 ndax bu ngeen dee lekk, ku nekk, reeru boppam lay njëkkantee lekk, ba tax ñenn ci yeen xiif, fu ñeneen naane ba màndi.
22 Xanaa amuleen kë[…] yu ngeen di lekke aka naane? Am mbooloom Yàlla mi ngeen sofental, di rusloo ñi amul? Ana lu ma leen di wax? Dama leen koy gërëme? Loolu de duma leen ci gërëm.
23 Man, li ma jële ci Sang bi, moom laa leen jottali: Sang Yeesu, guddi gi ñu ko woree, dafa jël mburu,
24 yékkati kàddug cant, dagg ko, ne: «Lii moo di sama yaram wi leen ñeel. Deeleen def lii, di ma ko fàttalikoo.»
25 Noonu itam la def ak kaas ba, gannaaw reer ba, ne leen: «Kaas bii mooy kóllëre gu yees gi fasoo ci sama deret. Deeleen def lii, di ma ko fàttalikoo, saa yu ngeen ci naanee.»
26 Saa su ngeen lekkee ci mburu mii, mbaa ngeen naan ci kaas bii, yégle ngeen deewug Sang bi, ba kera muy ñëw.
27 Moo tax, képp ku jekkadi nu mu lekke ci mburu mi ak nu mu naane ci kaasu Sang bi, tooñ nga yaramu Sang bi ak deretam.
28 Kon na ku nekk seetlu boppam, doora lekk ci mburu mi, naan ci kaas bi.
29 Ndax ku lekk ci mburu mi, naan ci kaas bi, te joxul gëdd yaramu Almasi bi, ab daan bu mu teg boppam la lekk, naan ko.
30 Looloo tax ngeen bare ñu néew doole ak ñu xiibon, ba lim bu takku dee.
31 Su nu doon seetlu sunu bopp, deesu nu àttee noonu.
32 Waaye Boroom bee nuy teg ay daan ngir yare nu ko, ba deesu nu mbugalaale ci biir àtteb àddina.
33 Kon nag bokk yi, bu ngeen dajee, ngir bokk lekk, xaaranteleen.
34 Ku xiif, na lekke këram, ngir seeni ndaje bañ leena jural ab daan.

Yeneen mbir yi nag, bu ma dikkee, dinaa ko leeral.

* **11.10** Seetal ci *Efes* 3.10.

12

May yi jóge ci Leerug Yàlla bare na te wuute

1 Léegi nag bokk yi, bëgguma
ngeen umple ci wàllu mayi
Noowug Yàlla.
2 Bokk yi, xam ngeen ne ba ngeen
dee ay yéefar, dees leena buuboon,
lajjal leen, jëme ci ay tuur yu tëlee
wax.
3 Moo tax ma di leen biral ne
amul kenn kuy waxe Noowug Yàlla
ku naan: «Alkànde ñeel na Yeesu.»
Te it kenn manul ne: «Yeesu moo di
Sang*,» te du lu ko Noo gu Sell gi
xamal.
4 Mayi Noo gi wuute na, waaye
genn Noo gi la.
5 Liggéeyin yi man naa wuute,
waaye benn Boroom bi la.
6 Jëf ji it man naa wuute, waaye
jenn Yàlla ji mooy jëf lépp ci ñépp.
7 Ku nekk nag, ak na mayu Noo
giy feeñe ci moom, ngir njariñal
ñépp.
8 Kii ci Noo gi la jote kàddu gu
xelu, kee séddoo kàddug xam-xam ci
genn Noo gi.
9 Kale jagoo ngëm ci genn Noo gi,
ka ca des jële mayug faje ci genn
Noo googu.
10 Kii itam di def ay kéemaan, kee
di waxe kàdduy waxyu, kale mana
ràññaatle noo yu wuute, keneen di
làkk xeeti làkk yu wuute, ka ca des
mana firi ay làkk.
11 Loolu lépp, genn Noo googu
moo koy def, ku nekk, mu sédd la ci,
ni mu ko soobe.

Cér bare na, te yaram di wenn

12 Noonu yaramu nit nekkee
wenn te di cér yu bare, ak noonu
mboolem céri yaram dee wenn
yaram wi, ak li cér yiy bare lépp,
noonu rekk la itam ci Almasi bi.
13 Ci genn Noo gu Sell gi lañu nu
sóobe ci biir wenn yaram wi, nun
ñépp, nu diy Yawut, mbaa nu diy
jàmbur, nu diy jaam, mbaa nu diy
gor, te nun ñépp, genn Noo gi lañu
nu nàndale.
14 Yaram du bennab cér, waaye
cér yu bare la.
15 Bu tànk noon: «Gannaaw
man duma loxo, kon bokkuma ci
yaram,» loolu du ko teree bokk ciw
yaram.
16 Te bu nopp noon: «Gannaaw
duma bët, kon bokkuma ciw
yaram,» loolu du ko tee bokk ciw
yaram.
17 Su yaram wépp doon bët, ana
nooy dégge? Su lépp doon nopp,
ana nooy xeeñtoo?
18 Waaye Yàlla moo teg cér bu ci
nekk ci yaram wi, ni mu ko soobe.
19 Bu lépp doon benn cér, kon ana
yaram wi?
20 Cér yi daal bare nañu, waaye
wenn yaram wi la.
21 Bët nag manul ne loxo:
«Soxlawuma la!» Te bopp it manul
ne ay tànk: «Soxlawuma leen!»
22 Céri yaram yi gëna niru lu néew
doole sax, ñooy cér yi manula ñàkk.
23 Cér yi ñu gëna jàpp ne jarula
gëddël, cér yooyu sax lañu gënatee
gëddël. Sunu cér yi amul sutura,
ñoom lañu gëna suturaal,
24 te yi am sutura soxlawuñoo
suturaal. Waaye Yàlla moo sàkk
sunu yaram, sàkkin wu mu ràññee
cér yi gëna néew gëddë, te moo leen
gëddël,
25 ngir xaajaloo baña am ciw
yaram, te cér yi mànkoo ci di
bàyyeente xel.
26 Bu benn cér mettee, mook cér
yépp ay bokk mitit wi. Bu dee benn
cér lañu teral, mook cér yépp ay
bokk bànneexu.
27 Yeen nag yeenay yaramu Al-
masi bi, te yeena diy céram, ku ci
nekk ak wàllam.
28 Ñi Yàlla tabb ci biir mbooloom
gëmkat ñi, ñi ci jiitu ñoo di ndawi
Almasi bi. Ñaareel bi di ñiy
waxe kàdduy waxyu, ñetteel bi di

* **12.3** Li ñu wax fii mooy Yeesu gannaaw ba mu deewee ba dekki mooy Sangu àddina wërngal këpp.

jàngalekati kàddu gi. Ñi ci topp di ñiy def ay kéemaan, ñi ci topp di ñi am mayu faje ak ñi mane dimbalee ak ñi mane jiite ak ñiy làkk yeneen xeeti làkk.
29 Ndax ñépp ay ndawi Almasi bi? Am ñépp ay waxe kàdduy waxyu? Am ñépp ay jàngalekati kàddu gi? Am ñépp ay def ay kéemaan?
30 Am ñépp a am mayu faje? Am ñépp ay làkk yeneen làkk? Am ñépp a mane tekki ba?
31 Teewul nag, nangeen sàkku may yi gën.

Cofeel moo gën lépp

Waaye dinaa leen xamal yoonu dundin wi gën ci lépp.

13

1 Su ma doon làkk làkki nit ñi ak yu malaaka yi sax, te jëfewuma genn cofeel, jóolóoli bu xumb doŋŋ laa, mbaa tëggum weñ muy riir.
2 Su ma jotoon ci kàdduy waxyu, boole ci xam mboolem kumpa ak mboolem xam-xam ak ngëm gu mat sëkk ba mana toxal ay tund, te jëfewuma cofeel, duma dara.
3 Te it su ma sarxe woon mboolem sama alal, ba sarxe sama yaramu bopp ngir ñu lakk ko*, su ma jëfewul cofeel, loolu du ma jariñ dara.
4 Cofeel nag, muñ ak mbaax la. Cofeel bokkul ak kiñaan, bokkul ak jikkoy kañu aka damu.
5 Bokkul ak jëf ju jekkadi ak jiital sa njariñal bopp, bokkul ak naqari deret, bokkul ak denc mer.
6 Bokkul ak bége lu jubadi it, waaye moo di bége liy dëgg.
7 Cofeel moo di: lépp, nga baale; lépp, nga gëm; lépp, nga yaakaar; lépp, nga dékku.
8 Cofeel nag du jeex mukk. Su dee kàdduy waxyu, dina wéy; su dee ay làkk, dina selaw; su dee xam-xam, dina xewwi.
9 Ndaxte as ndog lanu xam, te as ndog lanuy waxe kàdduy waxyu.
10 Waaye keroog bu li matale dikkee, ndog si wéy.
11 Ba ma dee tuut-tànk, ni tuut-tànk laa doon waxe, di dégge dégginu tuut-tànk, di xalaate ni tuut-tànk. Waaye bi may mag laa xewwil yëfi tuut-tànk.
12 Tey jii ci ab seetu lanuy gise gis-gis bu lënt. Waaye bu keroogee, màkk lanuy jàkkaarloo ak li nuy xool. Tey jii, as ndog laa xam, waaye su keroogee, ni ñu ma xame, ni laay xame ba mu mat sëkk.
13 Léegi nag liy sax moo di: ngëm ak yaakaar ak cofeel; yii ñett la, te li sut ci yooyii moo di cofeel.

14

Lu jëm ci waxyu aki may ci wàllu làkk

1 Xintewooleen cofeel, te ngeen sàkku mayi Noo gu Sell gi, rawatina mayug waxe kàdduy waxyu,
2 ndax kiy làkk weneen làkk, du nit ñi lay waxal, waaye Yàlla lay waxal, gannaaw kenn déggul li muy wax. Teewul ci Noo gi lay waxe ay kumpa.
3 Waaye kiy waxe kàdduy waxyu, nit ñi lay waxal, di feddalee, di ñaaxe ak di dalal xel.
4 Kiy làkk yeneen làkk, boppam lay feddali, waaye kiy waxe kàdduy waxyu, mbooloom gëmkat ñi lay feddali seen ngëm.
5 Su ma sañoon ngeen di làkk yeen ñépp yeneen làkk, waaye ngeen di waxe kàdduy waxyu moo ma gënal. Kiy waxe kàdduy waxyu moo ëpp njariñ kiy làkk yeneen làkk, ndare ñu tekki li muy làkk, ba mbooloom gëmkat ñi jële ca lu ñu feddalikoo.
6 Léegi bokk yi, su ma leen dikke woon yeneen làkk yu may làkk, ana lu ma leen di jariñ? Dara, xanaa ma àgge leen kàddug peeñu, mbaa

* **13.3** mbaa *ba man koo damoo,*

xam-xam, mbaa waxyu, mbaa digle.
7 Noonu la itam ci jumtukaayi
po yi dundul tey jibal coow; muy
toxoro mbaa xalam. Su yooyu jum-
tukaay jiinul galan yu leer, ana
nees di xame li toxoro ji, mbaa
xalam giy wax?
8 Ag liitu xare it, su jibalul woote
bu leer, ana kuy waajal ab xare?
9 Noonu la ci yeen itam. Seen
làmmiñ, su ngeen ci waxul kàddu gu
leer, ana nees di xame li ngeen di
wax? Ci jaww ji rekk ngeen di wax!
10 Ak ni làkki àddina baree te
wuute lépp, wenn ñàkku ci am piri.
11 Baat bu jib nag, su ma xamul
tekkiteem, ab jàmbur laay doon ci
kiy wax, te kiy wax it, ab jàmbur lay
doon ci man.
12 Kon yeen itam, gannaaw ñu
xér ngeen ci mayi Noowug Yàlla,
fexeleen cee am lu ne xéew, ngir
feddali mbooloom gëmkat ñi.
13 Moo tax kiy làkk weneen làkk
wara ñaan ngir ñu xam pireem.
14 Su may ñaan ci weneen làkk,
sama xol ay ñaan, waaye samam
xel liggéeyul.
15 Kon ana nees di def? Naa
ñaane sama xol, tey ñaane samam
xel itam. Naa sàbbaale sama xol, tey
sàbbaale samam xel itam.
16 Soo yékkatee kàddug cant goo
waxe xol doŋŋ, ana nu nit ku xa-
mul ku ko teewe naan: «Amiin,» te
xamul li ngay wax?
17 Ndaxam yaw, rafet nga kàddug
cant, waaye sa kàddu feddaliwul
keneen ku ciy dégg.
18 Sant naa Yàlla ndegam maay
làkk yeneen làkk ba raw leen, yeen
ñépp.
19 Waaye fu mbooloom gëmkat
ñi daje, juróomi baat yu ma waxe
samam xel ngir jàngale, moo ma
gënal junniy baat yu ma waxe we-
neen làkk.
20 Bokk yi, buleen doon ay xale
ci wàllu déggin. Su dee lu bon,
nekkleen ci ay tuut-tànk, waaye
màggleen ci wàllu déggin.
21 Bindees na ci Mbind mi ne:
«Ay nit ñuy làkk,
ay làmmiñi doxandéem,
ci laay waxe ak askan wii,
te taxul ba tey ñu déglu ma.
Boroom bee ko wax*.»
22 Kon nag, yeneen làkk, kàddu ya
du ci gëmkat ñi la di firnde, waaye
ci ñi gëmul la di firnde. Te it waxe
kàdduy waxyu, du ci ñi gëmul la di
firnde, waaye ci gëmkat ñi la dib
firnde.
23 Léegi nag su mbooloom gëmkat
mépp dajee béreb, ñépp di làkk ye-
neen làkk, bu ay nit ñu xamul mbaa
ñu gëmul duggsee, duñu ne dan-
geena dof?
24 Waaye su ñépp dee waxe
kàdduy waxyu, ba ku gëmul, mbaa
ku xamul duggsi, kàddu ga la ko
ñépp di tiiñale, àggee ko ko ab
àtteem,
25 ba la làqu woon ca biir xolam,
daldi leer. Su ko defee mu ne dàll
dëpp jëëm ci suuf, sujjóotal Yàlla, te
naan: «Aylayéwén Yàllaa ngi ci seen
biir!»

Ndajem gëmkat ñi jar naa rafetal

26 Kon nag ana nees di def, bokk
yi? Bu ngeen dajee, kii am woyu
cant, kii am lu muy jàngale, kee am
am peeñu, kale am lu muy waxe
weneen làkk, keneen am am piri,
loolu lépp na ko feddali ngëm taxa
jóg.
27 Su dee weneen làkk lees di
wax, na ñaar ba gën gaa bare, ñett,
toppante, te kenn di firi.
28 Su amul kuy firi, bu kiy
làkk làkk wi biral lenn ci jataayu
mbooloo mi. Na yelu ngir boppam
ak Yàlla.
29 Ñiy waxe kàdduy waxyu, na ci
ñaar ba ñett wax, te ñi ci des natt
wax ji.
30 Su keneen ci jataay bi amee am
peeñu, na ki doon wax noppi.

* **14.21** Seetal ci *Esayi* 28.11-12.

31 Ndax kat yeen ñépp man
ngeena kenn-kennoo, di waxe
kàdduy waxyu, ngir ñépp jànge ca,
ba gëna farlu.
32 Biralkati kàdduy waxyu yi ñoo
wara jiite xel mi ñuy waxe,
33 ndax Yàlla du Yàllay salfaañoo,
Yàllay jàmm la.
Ci mboolem mboolooy ñu sell ñi
nag,
34 na jigéen ñi noppi ci biir
mbooloo yi, ndax mayeesu leen ñu
wax ci yooyu jataay. Na jigéen ñi
nangu, ni ko yoon wi ci boppam
diglee.
35 Su amee lu ñu bëgga xam,
ca kër ga lañu koy laaj seen
jëkkër, ndax jigéen di wax ci biir
mbooloom gëmkat ñi, gàcce la.
36 Ndax ci seen biir la kàddug
Yàlla bàyyikoo? Am ci yeen doŋŋ la
agsi?
37 Ku ci xalaat ne moom jot-
talikatub kàdduy waxyu la, mbaa
mu yaakaar ne dañu ko cérale ci
Noowug Yàlla, war naa xam xéll
ne lii ma leen bind, santaaneb Bo-
room bi la.
38 Ku ci xamul loolu nag, kooku,
xameesu ko.
39 Kon bokk yi, farluleen ci di
waxe kàdduy waxyu, te buleen
aaye kuy làkk yeneen làkk.
40 Waaye na lépp teggine te aw
yoon.

15

Lu jëm ci ndekkitel Almasi bi

1 Léegi nag bokk yi, ma fàttali leen
xibaaru jàmm bi ma leen xibaa-
roon, muy lu ngeen gëm, sax ci,
2 te ci ngeen di texee, ndegam
jàpp ngeen bu dëgër ci kàddug
xibaaru jàmm bi, ni ma leen ko
xamale. Lu ko moy ci neen ngeen
gëm.
3 Li ma jotoon laa leen njëkka
jottali, te moo di: Almasi bi moo
dee ngir njotug sunuy bàkkaar, te
noonu la ko Mbind mi indee.
4 Denc nañu ko, mu dekki ca
ñetteelu fan ba, te noonu la ko
Mbind mi indee.
5 Mu feeñu Sefas, teg ca feeñu
fukki taalibe ya ak ñaar.
6 Gannaaw gi, mu feeñu lu ëpp
juróomi téeméeri bokki taalibe yu
ko gisandoo, te li ëpp ci ñooñu, ñu
ngi dund ba léegi, doonte am na ñu
ci nelaw.
7 Gannaaw gi, mu feeñu
Yanqóoba, teg ca feeñu ndawi
Almasi bi yépp.
8 Man nag la mujja feeñu, te ma
dib liir bu ab juddoom moy bésam,
9 ndax kat maa gëna ñàkk solo
ci ndawi Almasi bi, te yeyoowuma
sax turu ndaw, gannaaw maa doon
bunduxataal mbooloom Yàlla mi.
10 Ci yiwu Yàlla daal laa doone ki
ma doon, te yiw woowu ma ñeel
neenul. Te sax yeneen ndaw yépp
sax, maa leen gëna liggéey. Du ci
man nag, waaye yiwu Yàlla wi ànd
ak man la.
11 Kon muy man, di ñoom, noonu
lanu waaree, te noonu it ngeen
gëme.

Dekkal tëwul Yàlla

12 Ndegam biral nañu ne Almasi
bi dekki na, ana nu ñenn ci yeen
mane ne ñi dee duñu dekki?
13 Su fekkee ne ñi dee duñu dekki,
kon Almasi bi it dekkiwul.
14 Su Almasi bi dekkiwul, sunu
waare neen na, te seen ngëm it
neen na.
15 Te su boobaa nag ñu war noo
jàppe ay seedey fen-kati Yàlla, ndax
noo seedeel Yàlla, ne moo dekkal
Almasi bi. Te dekkalu ko, su dee ñi
dee duñu dekki.
16 Ndaxte ñi dee, su ñu dul dekki
kay, Almasi bi it dekkiwul.
17 Su Almasi bi dekkiwul nag,
seen ngëm amul njariñ, te yeena
ngi ci seeni bàkkaar ba tey.
18 Te kon it ñi dee gannaaw ba ñu
gëmee Almasi bi, sànku nañu.
19 Su dee ci giiru dund gii doŋŋ
lanu ame yaakaar ci Almasi bi, kon
de noo gëna toskare ñépp.

20 Waaye nag Almasi bi dafa
dekki moos, te mooy saraxu ndoor-
tel meññeef bi ñu sàkke ci ngóobum
bakkani nit ñi dee.
21 Ci nit la dee dikke ci àddina.
Moo tax ci nit itam la ndekkite
dikke ci àddina.
22 Noonu nit bokke ci Aadama,
ba tax ñépp di dee, noonu la ñépp
mana bokke ci Almasi bi, ba tax ñu
dundalaat leen, ñoom ñépp.
23 Waaye ku nekk ak ayam:
saraxu ndoortel meññeef mi,
Almasi bi la. Gannaaw loolu ñoñi
Almasi bi ñooy aye, keroog bu
délsee.
24 Gannaaw loolu la muj ga, te
ca lay delloo nguur gi kiy Yàlla,
di Baay, fekk mu neenal mboolem
luy kilifteef ak mboolem sañ-sañ ak
doole.
25 Ndaxte fàww Almasi bi ngu-
uru, ba kera Yàlla di teg mboolem
ay noonam ciy tànkam.
26 Noon bu mujj bi ñuy neenal
mooy dee,
27 ndax «lépp la Yàlla di jébbal
Almasi bi, teg ko fi ndëggoom*.»
Waaye bu Yàlla nee: «Lépp la koy
jébbal,» bir na ne moom mi ko jébbal
lépp, bokku ci.
28 Bu ñu ko jébbalee lépp nag, su
boobaa moom Doom ji ci boppam
mooy jébbal boppam, ki ko jébbal
lépp, ngir Yàlla di lépp ci lépp.
29 Su fekkee ne ñi dee duñu dekki,
kon ñi ñu sóob ci ndox ngir ñi dee, lu
ñu koy def, doye? Gannaaw ñi dee
duñu dekki, ana lees leen di sóobe
ngir ñi dee?
30 Te kon nun it, ana lu jar nuy
jaay sunu bakkan waxtu wu nekk?
31 Bokk yi, man de bés bu nekk
ma jàkkaarlook dee, ak sag bi ma
leen di sagoo ndax Yeesu Almasi bi
sunu Boroom mi ngeen gëm.
32 Su yaakaaru nit ci àddina doŋŋ
taxee may xeex ak ay rabi àll ca
Efes, ana lu mu may jariñ. Gan-
naaw ñi dee duñu dekki, kon kay
mooy li ñu ne:
«Nan lekk, naan, nde ëllëg nu dee†.»
33 Bu leen kenn nax: «Ànd bu bon
yàq na jikko ju baax.»
34 Delloosileen xel yi ci njub te
bàyyi bàkkaar, ndax ñàkka xam lenn
ci Yàlla, moom la ñenn ci yeen
nekke, te loolu gàcce la ci yeen, laa
wax!

Yaram bare na te wuute

35 Teewul nit a ngi naan: «Nan la
ñi dee di dekkee? Wan yaram lañuy
dekkaale?»
36 Gàtt xel! Li nga ji, yaw ci sa
bopp, du dundaat li feek deewul ba
noppi.
37 Te li nga ji du yaramu gàncax
giy ñëw, aw fepp kese la, man naa
doon bele, mbaa weneen jiwu.
38 Waaye Yàllaa koy jox yaram ni
mu ko soobe, te jiwu wu nekk ak
melokaanu gàncaxam.
39 Suux yépp nag du wenn suux
wi. Wii suux wu nit la, wee wu
mala, wale wu picc, wa ca des wu
jën.
40 Am na itam ay yaram yu fare-
woo asamaan ak ay yaram yu fare-
woo suuf. Yaram wu farewoo
asamaan nag, ag leeram wuute na
ag leeru yaram wu farewoo suuf.
41 Jant bi ak leeru boppam, weer
wi ak leeru boppam, biddiiw yi
ak seen leeru bopp, te biddiiw sax
wuute naak moroom ma ag leer.
42 Noonu itam la ndekkitel ñi dee
di deme. Li ñu suul mooy jiwu wiy
yàqu, te bu dekkee dootul yàqu.
43 Ci ag teddadi lañu ji néew bi ñu
suul, te teraanga lay dekkaale. Ci
néew doole lees ko ji, mu dekkaale
doole.
44 Li ñu suul mooy yaramu
judduwaale wi ñu ji, mu dekki di
yaram wuy dunde Noowug Yàlla.
Ndaxte ni yaramu judduwaale
ame, ni la yaram wuy dunde Noo
gi ame.
45 Noonu lañu binde ne: «Aadama,
nit ku njëkk ka daldi doon boroom

* **15.27** Seetal ci *Taalifi cant* 8.7. † **15.32** Seetal ci *Esayi* 22.13.

bakkan‡,» waaye Aadama mu mujj mi moo di Noo giy maye bakkan.
46 Du yaram wi bindoo Noo gi nag mooy jiitu, waaye yaramu jud-
duwaale wi mooy jiitu, yaram wi bindoo Noo gi topp ci.
47 Aadama mu njëkk ma, ci suuf la jóge woon, te ba tey di suuf; Aadamam ñaareel mi jóge fa asamaan.
48 Kooka di suuf nag, na mu mel, ni la niti suuf mel. Ku jóge ca asamaan it, na mu mel, ni la ñu bokk ci asamaan ñi mel.
49 Te ni nu doone tey, takkndeeru nitu suuf ka, noonu lanuy dooneji takkndeeru ku asamaane ka.
50 Li may wax bokk yi, moo di suux ak deret du am cér ci nguurug Yàlla, te luy yàqu manula am cér ci lu dul yàqu.
51 Kaayleen ma xamal leen mbir mu umpe. Dunu dee nun ñépp, waaye nun ñépp ay soppiku.
52 Lu gaawa gaaw lay doon, ci xef ak xippi, bu liit gu mujj ga jibee; nde liit ga mooy jib, ñi dee, dekki, di ñu dul yàqooti, nun nag, nu soppiku.
53 Sunu yaramu judduwaale wii nara yàqu, fàww mu sol weneen wu dul yàqu; sunu yaramu dee wii, fàww mu sol yaramu deetil.
54 Bu yaramu judduwaale wii nara yàqu solee weneen wu dul yàqu, ba yaramu dee wii sol yaramu ndeetil, su boobaa la kàddu gii ñu bind di mat:

«Mëddees na dee ci géeju ndam§.
55 Moo yaw dee, ana sa ndam?
Moo yaw dee, ana sag fitt*?»
56 Dee, ag fittam mooy bàkkaar, te bàkkaar, dooleem mooy yoon wi.
57 Waaye cant ñeel na Yàlla mi nu may ndam ci sunu Sang Yeesu Almasi bi!
58 Kon nag yeen sama bokk yi ma soppal sama bopp, farluleen, bu leen dara yëngal, te saxooleena jëm kanam ci liggéeyu Sang bi, te ngeen xam ne seenu ñaq, ci seenub àndak Sang bi, du neen.

16

Lu jëm ci ndimbal lu ñeel gëmkati Yerusalem

1 Ci wàllu ndimbal li jëm ci gëmkat ñu sell ñi, noonu ma ko digale mboolooy gëmkati diiwaanu Galasi, yeen itam defeleen ko noonu.
2 Bés bu njëkk ci ayu bés yi, na ku nekk génne as lëf ca la mu am, na mu ko àttane, te mu dencal ko boppam, ngir bu ma dikkee, dootul soxlaa wër, di dajale.
3 Bu ma dikkee, ñi ngeen tànn, ñoom laay yebale ab bataaxal, ngir ñu yóbbu Yerusalem seen ndimbal.
4 Su aajoo ma dem man itam, ñu àndak man.

Póol mébét na, dénkaane na

5 Dinaa dikk ba ci yeen, gannaaw bu ma jaaree diiwaanu Maseduwan, ndax Maseduwan laay jaare.
6 Man naa am ma yàgg ci yeen, jombul sax ma lollikoo fi yeen. Su ko defee ngeen yiwi ma, ma dem ak fu ma mana jëm.
7 Ndaxte itam, bëggumaa jaare fi yeen rekk, jàll, waaye yaakaar naa toog ci yeen ab diir, su ko Boroom bi mayee.
8 Waaye ci Efes gii laay toog ba màggalu Pàntakot,
9 ndax bunt ubbikul na ma fi ŋàpp, ngir liggéey bu am njariñ, te noon yi bare nañu.
10 Bu Timote dikkee nag, fexeleen ba bumu am lu muy tiit ci seen biir, ndax liggéeyu Boroom bi lay liggéey ni man.
11 Kon bu ko kenn xeeb. Gannaaw loolu nangeen ko yiwi ak jàmm, ba mu délsi ci man, ndax moom laay xaar, mook bokk yi itam.

‡ **15.45** Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.7. § **15.54** Seetal ci *Esayi* 25.8. * **15.55** Seetal ci *Ose* 13.14.

12 Mbokk mi Apolos nag moom,
soñ̃ñ naa ko lu bare, ngir mu dikk
ba ci yeen, àand ak bokk yi, waaye
fii nu tollu yebuwu ci dara. Teewul
bu jekkoo, dina dikk.

Yeneen ndigal a ngi aki tàggatoo

13 Teewluleen te saxoo ngëm,
góor-góorluleen te dëgërlu.
14 Lépp lu ngeen di def, defeleen
ko cofeel.
15 Bokk yi, xam ngeen ne Este-
fanas ak njabootam ñooy saraxi
ndoortel meññeef ci diiwaanu
Akayi, te jàppale ñu sell ñi lañu
séddoo. Kon dama leen di ñaan,
16 ngeen nangul nit ñu mel
noonu, ñoom ak mboolem ñu bokk
ak ñoom liggéey bi ak coono bi.
17 Maa ngi bége teewaayu Este-
fanas ak Fortunatus ak Akaykus,
ndax bi ngeen wuutee tey, ñoo leen
taxawal.
18 Dalal nañu sama xel ak seen
mos, yeen itam. Kon nit ñu mel
noonu, fonkleen leen.
19 Mboolooy gëmkati diiwaanu
Asi nag ñu ngi leen di nuyu. Aki-
las ak Piriska, ñu ngi leen di nuyu
bu baax ci turu Sang bi, ñoom ak
mbooloom gëmkat ñiy daje seen
kër.
20 Bokk yépp a ngi leen di nuyu.
Saafoonteeleen fóonante yu sell.
21 Man Póol maa bind tàggatoo bii
ci sama loxol bopp.
22 Ku bëggul Sang bi, na alku.
Maranata (muy firi sunu Sang,
dikkal)!
23 Yal na yiwu Sang Yeesu àand ak
yeen.
24 Sama cofeel ñeel na leen, yeen
ñépp, ci Yeesu Almasi bi nu bokk.

2.Korent
muy ñaareelu bataaxal bi Póol bind waa Korent

Ci bataaxal bii, Póol bindaat na mbooloom gëmkat yi nekk Korent, ngir tontu ci tuumaal yi ñu ko teg ne du ndawal Almasi bi dëgg. Dañoo sàggi sagam, tuumaal ko ne li muy liggéey lépp dafa koy def ngir jariñoo ko.

Póol setal na boppam, wax ne jawriñu Yàlla dëgg la, ngir seen njariñ. Te it Póol fàttali na leen ne mu ngi doon liggéey ci defar ay xayma (*Jëf ya* 18.3), ngir baña wéeru ci ñoom. Firnde ak kéemaan yiy màndargaal ndawal Almasi bi, Póol feeñal na ko ci ñoom. Li ëpp solo mooy bi mu waxee ne ci ndigalu Yàlla la nekke ndawal Almasi bi. Póol mottali na li ñu ko yónni, doonte jànkoonte na ak ay fitna. Yékkati Almasi bi, moo tax mu wàcce boppam ci kanamu nit ñi yég seen bopp, di ko tuumaal.

Ci bataaxal bi, Póol fàttali leen ndimbal li muy dajaleel gëmkat ya ca Yerusalem (*Room* 15.26). Dafa yaakaar ne ndimbal loolu dina wone bennoo bi nekk ci gëmkati Yawut yi ak ñeneen ñi dul Yawut.

Ci tënk:

1.1—7.16 Póol liggéeyu ndawal Almasi bi la def.
8.1—9.15 Póol ñaan na ndimbal lu jëm ca gëmkat ya néew-doole ca Yerusalem.
10.1—13.13 Póol setal na boppam ci liggéeyu ndaw bi muy def.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu ci coobarey Yàlla, ci man la bataaxal bii bawoo, bawoo itam ci Timote mbokk mi, ñeel mbooloom Yàlla mi ci Korent ak mboolem ñu sell ñi ci diiwaanu Akayi gépp.

2 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Yàlla mooy dëfal xol yi

3 Cant ñeel na Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu Almasi bi, Baayu yërmande yi, Yàlla jiy dëfale nu nekk,
4 moom mi nuy dëfal ci sunu jéppnjàqare, ngir noonu nu jote nun ci sunu bopp, ndëfalaay lu nu dëfalu fa Yàlla, nu man koo dëfale ñi nekk ci mboolem xeeti njàqare.
5 Ndax kat coonoy Almasi bi, nu mu gëna yokkoo ci sunu kaw, ndax li nu ko gëm, noonu itam la ndëfalaay liy bawoo ci Almasi bi di yokkoo.
6 Su nu jaaree ci njàqare, seen ndëfalaay ak seen jàmm lay doon. Su nu amee ndëfalaay it, seen ndëfalaay lay doon, ngir coono yi nuy dékku, ngeen man koo dékku, yeen itam.
7 Te itam am nanu yaakaar ci yeen bu baax. Xam nanu ne ni ngeen bokke ak nun coono, ni ngeen di bokke ak nun ndëfalaay.
8 Ndax kat, bokk yi, bëggunu ngeen umple njàqare ji nu daj ci diiwaanu Asi. Daj nanu coono bu jéggi dayo, te wees sunu kàttan, ba yaakaaratunu woona dund sax.
9 Nun ci sunu wàllu bopp, jàppoon nanu ne sunu àtteb dee moo taxaw. Waaye loolu tax na nu bañatee yaakaar sunu bopp, xanaa di yaakaar Yàlla miy dekkal ñi dee.
10 Moo nu wallu ci googu dee gu naroona metti, moo nuy walluwaat, te moom lanu yaakaar mu wallooti nu.
11 Yeen itam, ni ngeen nu ciy jàppalee mooy ngeen di nu ñaanal. Su ko defee yiw wa nu ñu bare ñaanal ba nu am ko, dina tax ñu bare biral ag cant ci sunu mbir.

Póol biral na jëfinam ak mébétam

12 Li nuy damoo nag moo di seede bi nu sunu xel mu dal seedeel, ne xol bu set ak jikko ju dëggu ju bawoo fa Yàlla, mooy li nu doxale ci àddina si, rawatina sunu digganteek yeen, te du lu nu sunu

xam-xamu nitu neen may, waaye yiwu Yàlla moo nu ko may.

13 Bindunu leen leneen lu moy mbind moomu ngeen jàng te man koo xam. May yaakaar nag ne dingeen xam ba mokkal,

14 noonu ngeen xawa xame ne nun, man ngeen noo damoo, te nun it, yeen la nuy damoo, keroog bésu Sang Yeesu.

15 Kóolute gu ma amoon ci ni ngeen nuy damoo moo tax ma naroona njëkka dikk ba ci yeen, ngir seen yiw mana doon ñaar, ngir nu mana gise ñaari yoon,

16 ba bu ma jógee ci yeen, daldi jaareji ci diiwaanu Maseduwan, bu ma jógee Maseduwan, dikkaat ci yeen, ba ngeen yiwi ma, ma jëm Yude.

17 Ndax ñàkk pastéef laa mébéte moomu mébét? Am ni nitu suuxu neen di mébéte rekk laa topp bay xel ñaar, naan «waaw», naan «déet»?

18 Yàlla mi mata gëm de seede na ne kàddu gi nu leen di wax du «waaw, déet,»

19 ndax Doomu Yàlla, Yeesu Almasi bi nu biral ci seen biir, man ak Silwan* ak Timote, du kàddug «waaw, déet;» «waaw» doŋŋ a nekk ci moom.

20 Ak li digey Yàlla di bare lépp, ci Almasi bi la ay digeem di doone «waaw». Moo tax itam, ci moom lanu naan Yàlla: «Amiin», ngir delloo ko njukkal.

21 Te ki nuy saxal ci Almasi bi, nook yeen, moo nu tabbe diwu pal gi, te moo di Yàlla.

22 Moo nu màndargaale xàmmikaayam te moo yeb dawalub Noo gu Sell gi ci sunu biir xol.

23 Man nag seedey Yàlla laa ciy sàkku, giñ naa ko ci sama bakkan, bañ leena yokku naqar moo tax délsiwuma Korent.

24 Du caageenu yilif seen ngëm nag, ndax ci ngëm ngeen sax, waaye nook yeen ay liggéey, ngir seen mbégte.

2

1 Man nag li ma dogu mooy lii: du teg leen aw naqar laay délsee ci yeen,

2 ndax su ma leen naqaralee, ana kuy seral sama xol ku dul yeen ñi ma naqaral?

3 Looloo taxoon ma binde noonu, ngir bu ma dikkee, bañ a am naqar ci ñi ma waroona bégal. Li ma wóor ci yeen ñépp moo di sama mbégte mooy seen mbégte, yeen ñépp.

4 Ci biir njàqare ak xol bu fees ak rongooñ yu bare laa leen bind. Binduma leen ngir naqaral leen, waaye cofeel gu réy gi ma am ci yeen moo tax.

5 Su nit tegee aw naqar, man naa ne du man rekk la ko teg, waaye yeen ñépp la teg aw naqar, mbaa boog ma ne ñenn ci yeen, ngir bañ a réyal mbir mi lool.

6 Tiiñal gi ko li ëpp ci mbooloo mi tiiñal, doy na ko mbugal.

7 Kon kay xanaa ngeen jéggal ko, te dëfal ko, ngir mu bañ a sóobu ci naqar wu ko ëpp doole.

8 Kon dama leen di ñaan, ngeen feddali seen mbëggeel ci moom.

9 Leneen lu ma jublu woon ci bind leen, moo di nattu leen ba xam, ndax dingeen dégg ndigal ci lépp.

10 Ku ngeen jéggal ag tooñ, ma jéggal ko, man itam. Man nag, su ma jéggalee, ndegam am naa lu ma jéggale, yeena tax ma def ko, ci kanam Almasi bi,

11 ngir Seytaane bañ noo nax, ndax ay pexeem, umplewunu ko.

Pól jaaxle na, féex na

12 Ba ma àggee Torowas, ngir yégle fa xibaaru jàmm bi ci Almasi bi, bunt ubbikul na ma ndax Boroom bi.

* **1.19** ***Silwan*** mooy turu waa Room wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jëfya* 15.22, 40.

13 Waaye sama xel dalul woon,
ndax gisuma woon sama mbokk,
Tit. Teewul ma tàggatoo ak ñoom,
jëm diiwaanu Maseduwan.

14 Waaye cant ñeel na Yàlla*!
Moom mi Almasi bi tax mu di nu
yóbbaale saa su nekk, ci njaab miy
fésal ndamam, te cuuraayal xam-
xamam, nun ñii la koy wasaaree
fépp,
15 ndax kat nun nooy cuuraayal
Almasi bi fa Yàlla, ñeel ñi ci yoonu
texe ak ñi ci yoonu sànkute.
16 Teewul muy ci ñii, xetu dee gu
jëme ci dee, te di ci ñee, xetu dund
gu jëme ci dund. Boobu sas nag,
ana ku ko àttan?
17 Nun nag danoo melul ni ñu
bare, ñiy julaa kàddug Yàlla, waaye
ci ndigalal Yàlla ak fi kanam Yàlla la
nuy waaree xol bu set, ci Almasi bi
nu gëm.

3

Póol a ngi layool sasub ndawam

1 Ndax danuy tàmbaleetee seedeel
sunu bopp ne noo yelloo ngërëm
a? Am danoo soxla ni ñenn nit ñi,
ay bataaxal yu jëm ci yeen, mbaa
mu bawoo ci yeen, ngir seedeel nu
ngërëm?
2 Sunu bataaxal kay, yeen la, te
dees koo bind ci sunu xol, ba ñépp
xam ko, jàng ko.
3 Bir na ne bataaxalub Almasi bi
jottalikoo ci sunub liggéey, moom
ngeen, te du daa lees ko binde,
waaye Noowug Yàlla jiy dund lees
ko binde. Du ci àlluway doj lees
ko rëdd, waaye ci àlluway xoli suux,
lees ko rëdd.
4 Googu kóolute lanu am ci Yàlla
ndax Almasi bi.
5 Du caageenu doyloo sunu
manoorey bopp, ba yaakaar ne
lenn man naa sottee ci sunu wàllu
bopp, waaye sunu manoore ci Yàlla
la jóge.
6 Moo nu may manoorey doon
ay liggéeykati kóllëre gu bees gu
ajuwul ci mbindum ndigali yoon,
xanaa kóllëre gu aju ci Noowug
Yàlla. Ndaxte mbindum ndigali
yoon day rey, te Noo gi di dundloo.
7 Mbindum ndigali yoon wi, ci
aw doj lees ko rëddoon, te Musaa
moo sasoo woon liggéeyu yoon
woowuy jëme ci dee. Teewul muy
liggéey bu làmboo ag leer gu doon
lerxat ca kanam ga, ba bànni Is-
raayil tële koo xool jàkk, doonte leer
guy wéy la woon.
8 Waaye liggéeyu Noowug Yàlla gi,
leer gu gënatee réy la làmboo.
9 Ndegam liggéey boobuy tege
ab daan moo làmboo ag leer, kon
liggéeyu Noowug Yàlla giy taxa jub
moo ko gënatee làmboo ag leer.
10 Soo ko xoolee noonu, leer ga
woon, du woon sax ag leer, ci leer
gii ko raw tey,
11 ndax ndegam liy wéy moo
làmboo woon ag leer, astamaak li fi
sax.
12 Gannaaw am nanu jooju
yaakaar nag, fit wu réy lanuy
deme,
13 te baña def ni Musaa ma daan
muur kanam ga, ndax bànni Is-
raayil bañ ne jàkk ci leer guy wéy,
di giim, di giim ba jeex.
14 Waaye seenum xel a dërkiis. Ba
tey jii, bu ñuy jànge biir mbooloo,
téereb kóllëre gu njëkk gi, muuraay
booboo fi des; murikuwul, ndax ci
Almasi bi lay deñe.
15 Waaw, ba tey jii kay, saa yu ñuy
biral yoonu Musaa, ag muuraay a
ngi tege ci seen xol.
16 Waaye saa su nit waññikoo
ci Boroom bi, muuraay bi day
muriku.
17 Boroom bi mooy Noo gi, te fu
Noo gi nekk, fa la nit di goree.
18 Nun ñépp nag, kanam gu
muriku lanuy xoole niki cib seetu

* **2.14** Gannaaw ba Póol dajee ak Tit ba mu xamal ko ni waa Korent rafetloo bataaxalam ba mu doon jooye, loolu firndeel na ko ne Yàlla dëggal na sasu ndawam. Moo tax muy sàbbaal Yàlla ci woowu yiw. Seetal ci 7.5-16.

leeru Boroom bi, ba tax nuy soppiku, doon takkndeeram, tey làmboo leer guy màgg, di gëna màgg. Looloo di liggéeyu Boroom bi, moom miy Noo gi.

4

Njaqi bani kese yeb na ngëneeli alal

1 Ndegam boobu liggéey lanu sasoo, ci yërmandey Yàlla, dunu yoqi.

2 Waaye danoo dàq jépp jëf ju gàccelu ju nit di jëfe làq-làqal. Doxunu ag njublaŋ te sopparñiwunu kàddug Yàlla. Liy dëgg kay lanuy fésal, ba am kóoluteg ñépp, fi kanam Yàlla.

3 Sunu xibaaru jàmm nag, su muuroo, ñi nara sànku la muurul.

4 Aji gëmadi ñooñu la Seytaane yàllay xarnu bii gëlëmal seenum xel, ngir ñu baña gis ceeñeeru xibaaru jàmm biy yànjal leeru Almasi biy melokaanu Yàlla.

5 Nun kat, du sunu bopp lanuy waare, waaye li Yeesu Almasi bi dib Sang moom lanuy waare, te nun ci sunu bopp nooy seeni jaam, ndax Yeesu.

6 Ndaxte Yàlla mi ne: «Na leer gi leer ci biir lëndëm gi,» moo leeral sunu xol, ngir leeraangey xam-xamu leeru Yàlla, te leeraange googu mooy lerxat ci xar-kanamu Yeesu Almasi bi.

7 Nun nag nooy njaqi bani kese yi yeb jooju alal, ngir mu bir ne manoore ju yéeme ji alal ji làmboo, manoorey Yàllaa, waaye du sunu jos.

8 Nu nekk lees nuy tance, waaye deesu nu nappaaje. Dinanu jaaxle, waaye dunu jàq.

9 Dees na nu bunduxataal, waaye deesu nu wacc. Dees na nu daaneel, waaye deesu nu jekkali.

10 Dee gi Yeesu dee woon, moom lanu àndal ci sunu yaram, fu nu tollu, ngir dundug Yeesu itam mana fése ci sunu yaram.

11 Saa su nekk, nun ñiy dund, ñu ngi nuy jébbal dee ndax Yeesu, ba tax dundu Yeesu it mana fés ci sunuw suux wi jëm ci dee.

12 Kon nag dee mooy def liggéeyam ci nun, dund di def liggéeyam ci yeen.

13 Bindees na ne: «Damaa gëm, moo tax ma wax*.» Nun it, wenn xeetu ngëm wi lanu am. Danoo gëm, moo tax itam nuy wax.

14 Ndaxte xam nanu ne ki dekkal Sang Yeesu, moo nuy dekkal itam, nook Yeesu, te moo nuy yóbbu ba nu teewi, nook yeen, fa kanamam.

15 Loolu lépp yeena tax, ngir yiwu Yàlla law a law, ba cant gu ne gàññ tukkee ci ñi ëpp ci nit ñi, ngir màggug Yàlla.

Yaakaar lanu saxoo

16 Moo tax dunu ñàkk yaakaar. Doonte sax sunu bitib jëmm a ngi gën di bon, sunu jëmmu biir moom, mu ngi yeeslu bésoo bés.

17 Sunu coono bu woyof bii ci àddina, ci diggante bu gàtt nag, moo nuy jural teraanga ju diisaay ba jéggi dayo, teraanga ju sax dàkk.

18 Moo waral xoolunu ci li bët mana gis, waaye li bët dul gis, ci lanuy xool, ndax li bët mana gis day wéy, waaye li bët dul gis mooy sax ba fàww.

5

1 Xam nanu ne sunu yaram, sunu këru kaw suuf gii di ab xayma, bu daanoo it, am taax lanu am fa Yàlla, kër gu sax dàkk gu loxol nit tabaxul.

2 Moo nu tax di onk ci biir xayma bii nu nekk, ndax yàkkamtee sol sunu dëkkuwaayu asamaan, teg ko ci kaw bii nu jiital,

3 nde bu nu soloo noonu, dunu def yaramu neen.

4 Noo ngi onk ndax diis, li feek nu ngeek sunuw yaram, xayma bi nu soloo nii. Du summiku lanu

* **4.13** Seetal ci *Taalifi cant* 116.10.

namm, waaye solu teg ko ci lanu namm, ngir li jëm ci dee, daldi suux ci biir dund.
5 Googu muj ci boppam la nu Yàlla mooñe woon, te Noo gu Sell gi mu nu jox la nu ci dawalal.
6 Moo tax nu saxoo ñeme, doonte xam nanu ne sunu desagum biir kër, ci yaram wi, mooy sunu desagum fu sore Sang bi,
7 ndax ngëm lanuy doxe, waaye doxewunu ab gis-gis.
8 Kon fees nanu ak kóolute, te li nu gënal mooy jóge ci sunu yaramu bopp, ngir dëkki ak Sang bi.
9 Kon nag, nu des biir kër gii, mbaa nu génn, dëkki bitib kër gii, li nu xintewoo daal moo di nu neex Sang bi.
10 Ndax kat, nun ñépp fàww nu taxawi fa jalub àttekaayu Almasi bi, ngir ku nekk yooloo kemu jëf ja mu jëfe yaramam, muy lu baax, mbaa lu bon.

Jubooleen ak Yàlla

11 Danoo xam lan mooy ragal Boroom bi nag, te moo nu tax di wax lu gëmloo nit ñi. Yàlla de ràññee na bu baax nooy kan. May yaakaar ne yeen itam, ci seen biir xol, ràññee ngeen bu baax nooy kan.
12 Seedeelatunu sunu bopp lu jar ngërëm de, danu leen di may lu ngeen nu mana sagoo, ndax ngeen am tontal ñi sagoowul li ci biir xol, xanaa di sagoo am peeñ.
13 Ndegam danoo teqalikoo ak sunu sago, Yàlla la ñeel. Su nu àndee ak sunu sago nag, yeen la ñeel.
14 Ndaxte cofeelu Almasi bi daal moo nu jiite, nun ñi ràññee lii: gannaaw kenn moo dee ngir ñépp, kon ñépp a dee.
15 Te ki dee ngir ñépp, daa dee ngir ñiy dund bañatee dund ngir seen bopp, xanaa di dund ngir ki dee ngir ñoom, ba dekki.
16 Kon nag gannaaw-si-tey, ni nitu suuxu neen di xoole moroomam, nun xooleetunu ko kenn. Doonte ni nitu suuxu neen lanu xoole woon Almasi bi, léegi xooleetunu ko noonu.
17 Kon bu nit ki bokkee ci Almasi bi, mbindeef mu bees lay doon. La woon day wonni, li teew nag, di lu yees.
18 Loolu lépp ci Yàlla la jóge, moom mi nu jubale ak boppam ci Almasi bi, te moo nu sas, ngir nuy waare juboo googu.
19 Loolu di firi ne ci Almasi bi la Yàlla jubale waa àddina ak jëmmu boppam, ba toppu leen seeni tooñ, te moo nu dénk kàddug juboo gi.
20 Kon nag Almasi bi, noo diy ndawam, te ci nun la Yàlla di wootee. Kon ci turu Almasi bi, danu leen di ñaan: nanguleena juboo ak Yàlla.
21 Almasi bi masula bàkkaar, moom la Yàlla sëf sunu bàkkaar, ngir nu mana ame ci moom àtteb nit ñu jub fa Yàlla.

6

1 Nun ñi bokk ci liggéey bi nag, noo leen di ñaan ngeen bañ a nangu yiwu Yàlla ci neen.
2 Ndaxte Yàlla moo ne:
«Bu bésub yiw taxawee, ma nangul la;
bu bésub mucc jotee, ma wallu la*.»
Te nag, tey jii la bésub yiw taxaw; tey kat, la bésub mucc.

Liggéeyal Yàlla ñàkkul aw tiis

3 Bëggunu kenn sikk sunub liggéey, moo tax bëggunoo jëfe lenn luy doon tojaange ci kenn.
4 Ci lépp kay lanu bëgga seedeel sunu bopp, ne noo yelloo ngërëm, te ay jawriñi Yàlla lanu, di ñu muñ lu bare ci biir coono aki mitit aki njàqare;
5 ci ay dóor ak néegi kaso, ci biir mbooloo yu nu jógal, ci doñ-doñ ju metti ak fanaanee xoole akub xiif;
6 te nuy setal sunu dund, di àndak xam-xam, ci biir muñ akug mbaax, ci biir Noo gu Sell gi ak cofeel gu amul jinigal,

* **6.2** Seetal ci *Esayi* 49.8.

7 ci biir kàddug dëgg ak kàttanu
Yàlla; ci kaw gànnaayi njubte yi ci
sunu loxol ndijoor ak lu càmmoñ;
8 ci biir teraanga ak ci biir
toskare; ci biiri baatal ak jëw
yu rafet. Dees noo jàppe ay
mbubbookati dëgg, te nuy nit ñu
dëggu;
9 jàppe nu ñu kenn xamul, te nuy
ñu siiw; jàppe nu ñuy waaja dee,
te nuy dund; jàppe nu ñu ñu wara
mbugal, te bañ leena teg àtteb dee.
10 Dees noo jàppe boroomi tiis, te
nu dëkke mbég; jàppe nu ay néew-ji-
doole, te nu woomal ñu bare; jàppe
nu ñu amul dara, te nu moom lépp.
11 Yeen bokki Korent, wax nanu
leen sunu biir yépp, ubbil leen
sunu xol.
12 Genn ñooru jógewul ci nun,
waaye yeen yeena nu ñooru ci seen
xol.
13 Léegi nag yeen, feyleen nu bor
bi boog, ma wax ak yeen ni samay
doom, ubbilleen nu seen xol!

Baleen bokkaale

14 Buleen lëkkoo ak gëmadikat ñi.
Gan lëngoo la njub ak ndëngte séq?
Gan booloo la leer ak lëndëm séq?
15 Gan juboo la Almasi bi ak Sey-
taane séq? Wan wàll la gëmkat bi
bokk ak gëmadikat bi?
16 Gan takktoo la kër Yàlla séq ak
ay tuur? Ndax kat, nun, nooy kër
Yàlla jiy dund, te noonu la ko Yàlla
waxe ne:
«Maay dëkk ci seen biir, di dox ci
seen biir,
di seen Yàlla, ñuy sama ñoñ†.»
17 Kon nag:
«Nangeen génne ci seen biir, te teqa-
likoo ak ñoom,»
la Boroom bi wax,
«lu sobewu, buleen ko laal‡.
Su boobaa, maa leen di dalal§.
18 Maay doon seen baay,
ngeen di samay doom, góor ak
jigéen*,»
la Boroom bi, Aji Man ji wax.

7

1 Gannaaw noo moom yii dige
nag, soppe yi, nanu setal sunu
bopp ci mboolem sobey yaram ak
ju xel, te nu sax ci sellaay ci ag ragal
Yàlla.

Póol bége na tuubeelu waa Korent

2 Xajalleen nu. Tooñunu kenn;
lorunu kenn; naxunu kenn,
lekkunu alalu kenn.
3 Du teg leen tooñ laay waxe lii,
ndax wax naa ko ba noppi, yeena
ngi ci sunu xol, ngir nu bokk dund,
mbaa nu bokk dee.
4 Kóolute gu réy laa am ci yeen,
te sag bi ma ame ci yeen réy na.
Mbégte mu seral sama xol laa feese,
te damaa fees ak bànneex ba rem-
bat, ci biir sunu mboolem njàqare!
5 Ba nu àggee diiwaanu Mase-
duwan, sunuw yaram nop-
paluwul, waaye daj nanu bépp
coono: xeex ci biti, njàqare ci biir.
6 Teewul Yàlla miy seral xolu ñi
xàddi, tànki Tit la serale sunu xol,
7 te du tànki Tit rekk la serale
sunu xol, waaye itam, seral ga Tit
wax, moom ngeen serale woon xo-
lam. Yégal na nu seen nammeel gu
réy ak seeni jooy ak seen xéraange
ci man, ba ma gënatee bég.
8 Ndegam sax dama leena tegoon
aw tiis ndax bataaxal ba ma leen
bind, réccootuma ko, doonte réccu
woon naa ko, ndax gis naa ne
bataaxal boobu teg na leen aw tiis,
lu mu gàtt gàtt.
9 Waaye tey bég naa, te du tiis
wu ngeen tegoo laay bége, waaye li
leen tiis wi tuubloo, laay bége, ndax
woowu xeetu tiis la Yàlla namm ci
yeen, moo tax it yóbbewunu leen
jenn loraange.
10 Ndaxte tiis wu Yàlla namm, ag
tuubeel gu jëme cig mucc lay jur, te
loolu du tiis wees di tiisoo. Waaye
tiisu àddina, dee lay jur.
11 Gisleen nag, seen tiis wi leen
Yàlla teg ci coobareem, li mu leen

† **6.16** Seetal ci *Sarxalkat yi* 26.12. ‡ **6.17** Seetal ci *Esayi* 52.11. § **6.17** Seetal ci *Esekiyel* 20.41.
* **6.18** Seetal ci *2.Samiyel* 7.14.

jural: gii parlu; gii kàddug layoo gu ngeen yékkati, rawati; mii mer mu war, rawati; gii ragal Yàlla rawati; gii nammeel rawati; gii xéraange rawati; gii pastéef ci yar ki tooñ rawati! Nu nekk ngeen setale seen bopp wecc ci mbir moomu.

12 Kon nag su ma leen bindee, ki tooñ taxul, ki ñu tooñ it taxul, waaye dama leena bind, ngir parlu gi ngeen am ci nun mana fés, fi kanam Yàlla, ngeen gisal ko seen bopp.

13 Loolu seral na sunu xol. Te yemunu ci xol bu sedd, waaye gënati nanoo bége mbégtem Tit mi ngeen dalal am xelam, yeen ñépp.

14 Dëgg la, damoo naa leen as lëf fi kanam Tit, waaye gàcce fekku ma ci. Dëgg lanu leen masa wax, waaye la nu leen doon damoo fa kanam Tit itam, noonu la mujje doon dëgg.

15 Te saa yu Tit xoolaatee ni ngeen dégge ndigal, yeen ñépp, ak wegeel gi ngeen ko dalale, àndceek ragal Yàlla bay lox, cofeelam ci yeen di gënatee yokku.

16 Bég naa, ndax wóolu naa leen ci lépp!

8

Yéwénleen

1 Gannaaw loolu bokk yi, danu leen di xamal li yiwu Yàlla maye ci biir mboolooy gëmkati diiwaanu Maseduwan.

2 Doonte jaar nañu ci nattub njàqare bu mag, seen mbégtee rembat ci seen biir ñàkk gu tar, ba géejal seenug tabe.

3 Seen kemu am-am lañu joxee, maa ko seede, lu wees seen am-am sax lañu joxee xol bu sedd.

4 Dañu noo ñaan, ba di nu tinu, ngir nu may leen, ñu def seen loxo ci ndimbalu jàppalante gi jëm ci gëmkat ñu sell ñi*.

5 Li nu séentu woon sax wees nañu ko, nde Sang bi lañu njëkka jébbal seen bopp, door noo jébbal seen bopp, te noonu la ko Yàlla bëgge.

6 Looloo tax nu soññ Tit, ngir noonee mu tàmbalee woon ci yeen ndajalem ndimbal li, mu àggalee ko ci yeen.

7 Gannaaw nag yeena duunle ci lépp; muy ci wàllu ngëm ak wàllu kàddu yu rafet ak wàllu xam-xam ak cawarte ci lépp ak ci cofeel gu nu leen xiir, kon ndajalem ndimbal lii it, ngalla duunleleen ci.

8 Du ndigal lu ma leen jox, waaye njaxlafug yeneen gëmkat, moom laay natte seen xol, ngir xam nu seen cofeel dëggoo.

9 Xam ngeen kat sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi bi, moom mi woomle woon, te yeena tax mu ñàkk, ngir woomale leen ag ñàkkam.

10 Ab xalaat laa am ci mbir mii, te mooy doon seen njariñ. Njëkkewuleen jëf ji rekk, yeena njëkkoona biral daaw itam, yéeney dimbali.

11 Kon nag léegi, mottalileen jëf ji. Noonu ngeen xére woon ci seen yéene, mottaleeleen ko noonu ci seen kem am-am.

12 Ndax kat ab joxe, bu àndee ak yéene rekk, la boroom joxe bi amul, deesu ci natt lees koy nangul, waaye li mu am, ci lees koy nangul ab joxeem.

13 Du caageenu nag, teg leen coono, ngir teggil ñenn ñi, waaye ag tollale war na ci.

14 Tey jii seenug rembatle mooy faj soxlay ñeneen, ngir ëllëg, rembatley ñooña faj seeni soxla, yeen itam. Su ko defee ag tolloo am.

15 Noonu lañu binde ne: «Ki dajale lu bare ëpplewul, te ki dajale lu néew yéeslewul.»

Yónnentub Tit am na sabab

* **8.4** Seetal ci *Room* 15.26. Ndimbal loolu ca gëmkat ña néew-doole ca Yerusalem la jëmoon.

16 Cant ñeel na Yàlla mi def ci xolu
Tit, mu xér ci yeen ni ma xére ci
yeen!
17 Ba nu ñaanee Tit mu dikk ba ci
yeen, nangul na nu, waaye yemu
ca, nde ci xéraangeem la yebul bop-
pam ne mooy dikk ba ci yeen.
18 Noo ko yebal, boole kook
menn mbokk mu mboolooy gëmkat
ñépp gërëm, ndax liggéeyam ci
xibaaru Almasi bi muy xamle.
19 Rax ci dolli, mboolooy gëmkat
ñi ñoo ko tabb, ngir muànd ak
nun, ba nu yóbbu ndimbal li, muy
teddaayu Boroom bi ci boppam, te
di sunu firndey cawarte ci dimbali
ñeneen.
20 Noonu lanu fàggoo, ndax kenn
bañ noo sikk ci ndimbal lu bare lii
nu wara saytu.
21 Li nuy xinte moo di li baax
ci kanam Boroom bi, te baax ci
kanam nit ñi itam.
22 Boole nañu leen itam ak
sunu mbokk mu nu nemmiku
xéraangeem ay yooni yoon, ci fànn
yu bare, te mu gënatee xér bii yoon
ndax kóolute gu réy gu mu am ci
yeen.
23 Su dee mbirum Tit, mooy sama
wéttal, di ma jàppale ci liggéey bi,
ngir yeen. Sunu bokk yi ànd ak
moom nag, ñooy ndawi mboolooy
gëmkat ñi, te ñooy teraangay Almasi
bi.
24 Kon nag wonleen leen lu firn-
deel seen cofeel ci ñoom ak ci
kanam mboolooy gëmkat ñi, firn-
deel itam ne noo yey wóolu leen.

9

1 Ci mbirum ndimbal lu jëm ci ñu
sell ñi, jarul ma di leen bind,
2 ndax xam naa seen yéene ju
réy, te moom laay damoo ci kanam
waa Maseduwan, naan leen: «Daaw
fekk na waa Akayi* noppi.» Te
seen xéraange jooju ngeen nekke
xiirtal na ñu bare.
3 Maa yebal bokk yi, di yaakaar
ngeen noppi ni ma ko waxe woon,
ngir la nu leen doon damoo ci mbir
mii, baña neen.
4 Lu ko moy bu niti Maseduwan
dikkee, ànd ak man, te fekkuleen
noppi, kóolute googu sunu gàcce lay
doon, rawatina seen gos.
5 Moo tax ma noon, naa soññ
bokk yi, ñu jiitu ma ci yeen, ba
waajal ndimbal lu takku li ngeen
dige woon, ba mu noppi, te baña
doon sompi ŋott, xanaa di ndimbal
lu duun.

Ku ji lu bare, góob lu bare

6 Lii rekk la: ji lu tuut, góob lu
tuut; ji lu bare, góob lu bare.
7 Kon na ku nekk joxe, ni mu ko
waaje ci xolam, te bañ koo tiisoo,
bañ koo joxee ñàkk pexe, ndax kiy
joxee xol bu sedd, Yàlla sopp na ko,
8 te Yàlla man na leena
baawaanal wépp yiw, ba ngeen
saxoo am lu leen doy ci lépp, ak
koom gu bare, ngir jépp jëf ju baax.
9 Noonu lañu binde ne:

«Moo yéwén ci li muy may néew-
doole yi,
te njekkam sax dàkk†.»

10 Te kiy jagleel beykat bi am jiwu
ak mburu mu nit di dunde nag,
kooku moo leen di jox jiwu mu ne
gàññ, te mooy ful seen meññeefum
njekk.
11 Su ko defee ngeen woomle ci
lépp, mana yéwén ci wet gu nekk,
ba seen jëf ji sottee ci nun mana jur
cant gu bare, ñeel Yàlla.
12 Ndax liggéey bi ndimbal lii laaj
kat, yemul rekk ci faj soxlay ñu
sell ñi, waaye itam dina baawaanal
cant gu bare, ñeel Yàlla.
13 Liggéey bi ci ndimbal lii nag,
nit ñi dinañu natt soloom bu réy,
bay sàbbaal Yàlla, ndax ni ngeen
firndeele ne déggal ngeen xibaaru
jàmm bu Almasi bi, ak ni ngeen
yéwéne ci seen jàppalante, jëme ci
ñoom ak ci ñépp.

* **9.2** ***waa Akayi:*** Korent mooy péeyub diiwaanu Akayi. † **9.9** Seetal ci *Taalifi cant* 112.9.

14 Cofeel gu réy nag lañu leen di ñaanale, ndax yiw wi leen Yàlla géejal, yeen.
15 Cant ñeel na Yàlla ci mayam gu tiiñ aw làmmiñ.

10

Póol tontu na ñi koy ŋàññ

1 Man Póol ci sama wàllu bopp nag, maa leen di ñaaxe teeyug Almasi bi, akug lewetaayam, man miy teew ci seen biir, di ab ragaléey fi seen kanam, te bu ma soree doŋŋ laa leen di ñeméey,
2 rikk buleen ma taxa teew, bay ñemee jëfe kóolute gi ma nara ñemee jëfe, ak ñenn ñi xalaat ne ni nitu suuxu neen doŋŋ lanuy doxale.
3 Dëgg la, nitu suux lanu, waaye xeexewunu ni nit di xeexe.
4 Ndaxte gànnaay yi nuy xeexe du gànnaayi suuxi neen, waaye da di gànnaay yu am fa Yàlla kàttanu daane ay tata. Te xalaatin yu jubul, noo leen di daaneel,
5 mook lépp luy réy-réyloo ab taxawaayam, di joŋante ak xamxamu Yàlla, te nooy jàpp njaam bépp xalaat, ngir déggalloo ko Almasi bi.
6 Te keroog bu seen dégg ndigal matee, fas nanu yéenee mbugal képp ku déggadi.
7 Xanaa ci melow biti doŋŋ ngeen di xool*! Su amee ku mu wér péŋŋ, moom ci boppam ne ci Almasi bi la bokk, na dellu jàpp moom ci boppam, ne ndegam ci Almasi bi la bokk, nun itam, ci Almasi bi lanu bokk.
8 Te doonuma am benn kersa, su ma ëppaloon sax ci damoo sañ-sañ bi nu Boroom bi jox, te du sañ-sañu sànk leen it, xanaa yokk seen ngëm.
9 Bëggumaa mel ni ku leen di xëbale ay bataaxal nag.
10 Ndaxte bataaxal yi kat lañu ne: «Dañoo ñagas, te tàng, waaye bu teewee moom ci boppam, da naan yàcc, te ay kàddoom xeebu.»
11 Lii nag, kiy waxe noonu, na ko xam: ni nu mel ci kàddu ci sunuy bataaxal, bu nu wuutee, noonu lanuy mel ci jëf, bu nu teewee.
12 Ñenn ci ñooñu di seedeel seen bopp ne ñoo yelloo ngërëm nag, nun ñemewunoo boole sunu bopp ak ñoom, mbaa nuy méngale sunu bopp ak ñoom. Waaye ñoom dañoo amul xel, ndax nattukaay bi ñuy nattoo, di ko méngalantee ci seen biir, ñoom ñoo ko sàkkal seen bopp!
13 Nun, sunub damu dafa am kemu bu mu dul wees. Sunu kemu moo di déndub tool bi nu Yàlla sas, te ci biir tool bi lanu liggéeye, ba agsi ci yeen.
14 Moo tax weesunu sunu kemu sas, mbete agsiwunu woon ba ci yeen. Waaye noo agsi ba ci yeen, indil leen xibaaru jàmm bu Almasi bi.
15 Weesunu kemu, bay damu ci liggéeyu ñeneen. Waaye am nanu yaakaar ne nu seen ngëm gëna yokkoo, ni la sunuw sas di gëna yokkoo, lépp ci biir kemu gi ñu nu àppal.
16 Su ko defee nu mana wees fa yeen, ba jàll yégleji xibaaru jàmm bi ca wàlla, te baña damoo lu ñeneen def ba noppi, ci seen biir sas.
17 Kuy damu daal, na damu ci Boroom bi†.
18 Ndax ki ñu naw mooy ki Boroom bi gërëm, waaye du ki gërëm boppam.

11

Póol wuute na ak ndawi naaféq yi

1 Céy bu ngeen ma muñaloon, ba ma dof-doflu tuuti! Muñalleen ma rekk.
2 Maa leen di fiiree fiiraangey Yàlla ci boppam, ndax jenn jëkkër doŋŋ laa leen digool ab séy, te mooy Almasi bi ma leen namma jébbal, te fekk leen di janq bu set wecc.

* **10.7** Mbaa: *Xoolleen jàkk mbir mi!* † **10.17** Seetal ci *Yeremi* 9.23.

3 Waaye na jaan ja naxe woon
Awa, ca pexeem, ragal naa seenum
xel yàqoo noonu, ba dëddu ngëm gu
dëggu te set gu ngeen ŋoye woon ci
Almasi bi.
4 Ndax kat gaaw ngeena xajoo
lool, nit ku dikk, di leen waare
meneen Yeesu mu nu waarewul,
mbaa geneen noo gu ngeen jot te
jotuleen ko woon, mbaa beneen
xibaar bu ngeen dëggal, te mu
wuute ak ba ngeen déggoon.
5 Moona ndaw yu màgga màgg
yooyéey, foog naa ne duma seen
cuune ci lenn.
6 Su ma dee ku xareñul ci wàllu
wax it, du ci wàllu xam-xam, te nu
nekk lanu leen wone loolu, ci bépp
fànn.
7 Am boog damaa tooñ ca na ma
toroxloo ngir darajaal leen, ndax la
ma leen laajul ag pey, ba ma leen di
àgge xibaaru jàmm bu Yàlla bi?
8 Yeneen mboolooy gëmkat de laa
jëlal, nde maa nangoo ag peyoor ca
ñoom, ba man leena liggéeyal, yeen,
ci neen.
9 Te ba ma nekkee ci yeen te
soxla dab ma, wéeruwuma ci kenn ci
yeen, ndax la ma ñàkkoon, bokk ya
jóge Maseduwan ñoo ma ko indil.
Fexe naa ba du lenn lu ma leen
diisale, te noonu laay saxoo.
10 Ak dëggu Almasi gi ci man,
kàddug damu googu, kenn du ma
ko xañ, ci diiwaanu Akayi gépp.
11 Lu tax? Ndax dama leena
bëggul? Yàlla xam na ne ahakay!
12 Noonu may def rekk laay
saxoo, ngir xañ aw lay ñiy wut aw
lay wu ñu damoo, naan ñook nun a
yem kepp ci daraja.
13 Ñooñu ay ndawi caaxaan lañu,
ay liggéeykat yu njublaŋ yu mbub-
boo ndawi Almasi bi.
14 Te loolu jarula waaru, ndax
Seytaane ci boppam, malaakam
leer lay mbubboo.
15 Kon bu ay ndawam itam di
mbubboo ndawi njub, du doon lu
yéeme. Waaye seenug muj, seeni jëf
lay yemool.

Póol am na ay nattu ci biir yónnentam

16 Ma baamu ko, bu ma kenn
jàppe ab dof, mbaa boog, ngeen
muñal ma ni ñuy muñale ab dof, ba
ma damu tuuti, man itam.
17 Li may wax nag, waxewuma
ko ci ndigalal Boroom bi, waaye ci
taxawaayu dof laa koy waxe, gan-
naaw mbirum damu la.
18 Ndegam ñu baree ngi damu
ni niti suuxu neen di damoo, naa
damu, man itam.
19 Yeen boroom xel yi, yeenaka
nangoo muñal ay dof,
20 nde muñal ngeen ku leen def
jaam, muñal ku leen lekk, muñal
ku leen futti, muñal ku leen jaay
daraja, muñal ku leen talaata!
21 Ma waxe ko gàcce, mbete noo
néew doole, ba manunoo jëfe ak
yeen noonu!

Ndaxam, ma wax waxi dof, lu
waay ñemee damoo, ñeme naa koo
damoo, man it.
22 Xanaa ay Ebrë lañu? Ak man
itam. Xanaa ci xeetu Israayil lañu
bokk? Ak man itam. Xanaa ay sëti
Ibraayma lañu? Ak man itam.
23 Xanaa ay surgay Almasi bi
lañu? Naa ràkkaaju nag, te ne maa
leen ko gëna doon. Bu dee ci liggéey
yu metti, maa man fopp; bu dee ci
fani kaso, maa ëpple fopp; bu dee
ci ay yar, maa ëpple ay yooni yoon,
te bare na lu ma riisu dee, ba raw
leen:
24 juróomi yoon la ma Yawut yi
dóore fanweeri kàcciri ak juróom
ñeent.
25 Ñetti yoon la ma waa Room
dóori yet. Benn yoon lañu ma masa
dóori doj. Ñetti yoon laa dugg gaal,
mu suux. Fanaan naa, yendu naa
biir xóotey géej.
26 Bare na lu ma tukki, ay aayteef
xaare ma ay dex, xaare ma ay sàcc,
xaare ma ay pexe yu ma samaw
xeet lalal ak yu ma jàmbur ñi lalal.
Ay aayteef xaare na ma biir dëkk,
xaare ma biir màndiŋ, xaare ma

biir géej, xaare ma ci biir bokki taalibe yu ko mbubboo.
27 Doñ-doñ akub coono ci la, te
bare naa lu ma fanaanee xoole.
Xiif naa, mar naa, te bare na lu ma
ñàkk ab dund. Liw naa, rafle naa,
28 te gannaaw li ci des lépp sax,
sama xintey bés bu nekk a ngi
fi, njàqare ji ma am ci mboolooy
gëmkat ñépp.
29 Ana ku ci néew doole, te taxul
ma néew doole, man it? Ana ku ñu
ci bàkkaarloo, te awma ci tiis wu taal
ab xol?
30 Su damu waree de, samag
néew doole laay damoo.
31 Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu,
moom mi yelloo cant ba fàww, xam
na ne fenuma.
32 Ba ma nekkee Damaas ga bo-
room dëkk ba di jawriñu Buur Are-
tas, boroom dëkk baa santaane ñu
wattu buntu dëkk ba, ngir jàpp ma.
33 Waaye ca palanteeru tatay
dëkk ba lañu ma yoore cig dàmba,
ba ci suuf. Noonu laa ko rëcce.

12

Póol am na am peeñu akub nattu

1 Damu war na, moonte amul
njariñ, waaye naa jàll ba tey ci mbir
yu ma Sang bi gisloo ak peeñu yu
mu ma won.
2 Maa xam aw nitu Almasi bi,
ku ñu yéegale ba ñetteelu asamaan*,
am na fukki at ak ñeent. Ndax aw
yaramam lees ko yéegaale woon?
Xawma, ndax yéegaaleesu ko aw
yaramam? Xawma, Yàlla rekk a
xam.
3 Xam naa ne nit kooku, ndegam
yaramam lees ko booleel, am
booleesu ko ak yaramam? Xawma,
Yàlla rekk a xam.
4 Waaye yéegees na ko ba Àjjana,
mu dégg fa mbir mu waxuwul, te
mayeesul nit mu tudd ko.
5 Nit ku mel noonu laay damoo,
waaye du sama bopp laay damoo,
xanaa ma damoo diggante yu ma
néewe doole.
6 Su ma nammoona damu it, du
doon ag ndof, ndax dëgg laay wax.
Waaye damay moytoo damu, ngir
kenn bañ maa fooge lu wees li mu
gis may def, ak li mu dégg may wax.
7 Te it, waccalees na ma ndégu
biir suux, mu taxawe ndawal Sey-
taane, di ma mitital, ngir ma baña
bew ndax peeñu yu yéeme.
8 Mbir moomu, ñetti yoon laa ci
ñaan Sang bi, ngir mu sorele maak
moom.
9 Mu ne ma: «Sama yiw doŋŋ nga
soxla; sama manoore, ci ag néew
doole lay mate.» Kon kat dinaa
gëna bégati ci damoo diggante yu
ma néewe doole, ngir manoorey Al-
masi bi wàcc ci sama kaw.
10 Looloo ma tax di bànneexu ci
biir diggante yu ma néewe doole
ak ci biiri saaga ak ci biir ag ñàkk
ak ci biir coono yu ñu may bun-
duxataale ak ci biir njàqare yu ma
dal ngir Almasi bi. Ndaxte bu ma
néewee doole, booba laa am kàttan.

Póol bëgg na waa Korent

11 Mujj naa dib dof nag, te yeena
ma ko yóbbe, nde gërëm ma moo
leen waroon, ndax doonte duma
dara sax, ndaw yu màgga màgg
yooyéey, duma seen cuune ci lenn.
12 Firnde yiy màndargaal ndawal
Almasi bi, feeñalees na ko ci seen
biir, lépp ci ag muñ gu mat sëkk:
firnde yeek kéemaan yeek jaloore
yi.
13 Ci ban anam ngeen yéeslee ye-
neen mboolooy gëmkat ñi? Xanaa
sama soxlay jëmmu bopp jii ma
leen wéerul. Kon baalleen ma, maa
tooñ!
14 Maa ngii di leen waaja ganesi
ñetteel bi yoon, te duma wéeru ci
yeen. Wutsiwuma lu ngeen am,
yeen laa soxla. Ndaxte doom du
dencal waajuram, waaye waajur
mooy dencal doom.
15 Man nag xol bu sedd laa yeboo
ci jaay mboolem lu ma am, ba jaay
sama dooley bopp ngir seen jëmmi

* **12.2** Ci gis-gisu Yawut yi, ñetteelu asamaan moo gëna kawe.

bopp. Xanaa duma leen ji gii cofeel gu réy, di feyoo cofeel gu ko yées?
16 Xanaa dees na ne, man ci sama wàllu bopp diisaluma leen moos, waaye samag njublaŋ laa fexee ba nax leen?
17 Ndax am na kenn ku ma jëfandikoo, ci ñi ma yebaloon ci yeen, ba lekkal leen lenn?
18 Maa soññ Tit, ngir mu seetsi leen, te maa yebal mbokk moomu, boole kook moom. Ndax Tit da leena lekkal? Xanaa du maak mooma bokk menn mébét ak wenn doxalin?
19 Mbaa fooguleen ne sunu bopp lanuy layal nii fi seen kanam? Fi kanam Yàlla de lanu waxe, ndax Almasi bi nu gëm, te lépp, soppe yi, seen yokkute la ñeel.
20 Ragal naa, bu ma dikkee, fekke leen nu ma neexul, yeen it, ngeen gise ma nu leen neexul. Ragal naa ay réeroo ci seen biir ak kiñaan ak mer mu ëpp ak diiroo mbagg ak waxi sos aki jëw ak réy-réylu akug salfaañoo.
21 Ragal naa, bu ma dikkee, sama Yàlla ruslooti ma ndax yeen, may tiisoo ñu bare ñu wéye seen bàkkaar ya woon, te tuubuñu jëfi sobe ji ak séy yi yoon tere ak yàqute gu af gi ñu nekke.

13

Ay kàdduy artoo aki tàggatoo ngi

1 Ñetteel bi yoon a ngii, bu ma leen di ganesi. «Ci kàddug ñaari seede ba ñett nag la àtteb mépp mbir di wére*.»
2 La ma waxoon ba noppi ca sama ñaareelu ngan, tey bi ma wuutee, moom laay baamtu, artoo ko ñi njëkkoona bàkkaar ak ñi ci des ñépp: su ma délsee, duma ñéeblu kenn,
3 gannaaw yeenay wut lu firndeel ne ci man la Almasi bi di waxe ak yeen, te moom néewul kàttan, diggam ak yeen, waaye ku manoorewu la ci seen biir.
4 Cig néew doole lees ko daaje ci bant, ba rey ko, waaye tey ci manoorey Yàlla lay dunde. Nun itam sunug bokk ci Almasi bi moo tax nu néew doole, waaye ci manoorey Yàlla lanuy bokk ak moom di dund, bu nuy jëflante ak yeen.
5 Xoolaatleen seen bopp, ba xam ndax yeena ngi ci yoonu ngëm wi. Nattleen seen bopp, xanaa xam ngeen ne Yeesu Almasi baa ngi ci yeen? Ndegam du seen gëmadi, la natt ba firndeel!
6 May yaakaar nag ne nun, dingeen xam ne firndeel nanu sunu taxawaay.
7 Teewul nuy ñaan Yàlla, ngeen baña def dara lu bon, te ñaanunu loolu am, ngir nu man koo firndeele sunu taxawaay, waaye bu sunub taxawaay doonul woon lu firndewu sax, sunu yéene mooy ngeen di def lu baax.
8 Ndax kat manunoo def dara ba sot liy dëgg, manunu lu dul liggéeyal liy dëgg.
9 Bu nu néewee doole, te ngeen am doole, bég nanu. Lii itam, nu ngi koy ñaan, te mooy ngeen yokku ba mat sëkk.
10 Looloo tax ma bind leen lii bala maa dikk, ba buma dikkee, du jar may mettil ni may jëflante ak yeen, ci kaw sañ-sañ bi ma Boroom bi jox. Ndax kat sañ-sañ bi, yokke moo ko taxa jóg, waaye deesu ko jëfandikoo ngir yàq.
11 Ma tëje fii nag, bokk yi, bégleen, yokkuleen ba mat sëkk, ñaaxanteleen, mànkooleen te jàmmoo. Su ko defee Yàlla miy Yàllay cofeel ak jàmm mooyànd ak yeen.
12 Saafoonteeleen fóonante yu sell. Ñu sell ñépp a ngi leen di nuyu.
13 Sunu yiwu Sang Yeesu Almasi bi nag ak cofeelu Yàlla ak bennoo geek Noo gu Sell gi, yal nañu bokk ànd ak yeen ñépp.

* **13.1** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 19.15.

Bataaxal bi Póol bind waa Galasi

Diiwaanu Galasi bokkoon na ci nguuru waa Room. Nekk na ci réew mu ñuy wax tey Tirki. Póol yégle xibaaru jàmm bu Almasi bi ci ñeenti dëkk ci Galasi (*Jëf ya* 13.13–14.20). Bàyyi na fa ay mbooloom nit ñu topp Almasi bi, ay Yawut ak ñeneen ñu dul Yawut.

Waaye dafa am ay jàngalekati caaxaan yu yoxoosu ci seen biir ngir jàngale lu leen fàbbi. Ñu ne gëmkat ñi dul Yawut dañoo wara xaraf, te gëmkat yépp dañoo wara sàmm ba tey ndigali yoonu Musaa. Moo tax Póol bind leen, ne leen du ci jëfi sàmm ndigali yoon la Yàlla di jox kenn àtteb ku jub, waaye ci li mu gëm ne Almasi bi dee na ngir gàddu mbugali tooñ Yàlla, ngir jot nit ñi nekk ci curgag yoon wi. Dañu leena goreel ngir ñu dund ci cofeel ndax ni leen Almasi bi soppee.

Ci tënk:

1.1–2.21 Póol ndaw tigi la te kàddoom dëggu na.

3.1–4.31 Yàlla dina jox nit àtteb ku jub ci kaw li mu gëm Yeesu.

5.1–6.18 Gëmkat du wéeru ci yoon wi ngir ñu jox ko àtteb ku jub, waaye day topp Noowug Yàlla gu Sell gi.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndaw li bàyyikoowul ci ay nit, jottaliwul ci yónnentu nit, xanaa Yeesu Almasi bi ak Yàlla Baay bi ko dekkal, ci man la kàddu gii bawoo,

2 bawoo itam ci mboolem bokk yi nekk ak man, ñeel mboolooy gëmkat yu diiwaanu Galasi.

3 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, tukkee ci Yàlla sunu Baay ak Sang bi Yeesu Almasi

4 bi maye bakkanam ngir njotug sunuy bàkkaar, ba musal nu ci jamonoy tey ju bon ji, ci coobarey Yàlla sunu Baay

5 bi daraja ñeel, tey ak ëllëg ba fàww. Amiin.

Xibaaru jàmm bi benn la

6 Man de jaaxle naa ci nii ngeen gaawa dëddoo Yàlla mi leen woo ci boppam, ci ndimbalal yiwu Almasi bi, bay topp xaat beneen xibaaru jàmméey!

7 Te beneen dafa amul sax, xanaa ñenn ñi leen di jaxase, te bëgga sopparñi xibaaru jàmm bu Almasi bi.

8 Waaye nun ci sunu bopp, mbaa malaaka mu bawoo ci asamaan sax, ku leen ci àgge woon beneen xibaaru jàmm bu dul bi nu leen àgge, kooku yal na alku!

9 Wax nanu ko ba noppi, ma waxati ko tey: képp ku leen àgge beneen xibaaru jàmm bu moy bi ngeen xasa jot, yal na alku!

10 Léegi nag ndax nit ñi laay sàkkoo jubool, am Yàlla? Am nit ñi laay wuta neex? Su ma bëggoona wéye neex nit ñi de, duma doon jaamub Almasi bi.

Almasi bi moo dénk Póol xibaaru jàmm bi

11 Bokk yi, ma xamal leen, ne leen xibaaru jàmm bi may yégle, bàyyikoowul ci nit.

12 Te it man jëlewuma ko, jàngewuma ko ci nit, xanaa ci peeñum Yeesu Almasi bi.

13 Ndax kat dégg ngeen ni ma doon jëfe bu njëkk, bi ma nekkee ci yoonu Yawut, bunduxataal gu jéggi dayo ga ma daan teg mbooloom gëmkati Yàlla mi, di ko yàq.

14 Yoonu Yawut, maa ci rawoon ñu bare ci sama maas gi ma bokkal askan, te maa leen gënoona xér fuuf ci sunu aaday maam.

15 Waaye ca sama biiru ndey la ma Yàlla séddoo, woo ma ci boppam ci kaw yiwam, te moom la soob,

16 mu feeñalal ma Doomam,
ba ma àgge jàmbur ñi dul Yawut
xibaaru jàmm bi ci mbirum Almasi bi.
Ci saa si diisoowuma ci ak kenn.
17 Demuma sax Yerusalem, seeti ñi ma njëkka doon ndawi Almasi bi,
waaye Arabi laa dem, doora délsi Damaas.
18 Gannaaw ba ñu ca tegee ñetti at laa doora dem Yerusalem,
ngir xamanteji ak Sefas*, toog fa moom ñaari ayi bés.
19 Teewul gisuma kenn ci ndaw yi ci des,
ku dul Yanqóoba, rakku Sang bi.
20 Li ma leen bind nii nag, Yàlla mi nu tiim seede na ne du ay fen.
21 Gannaaw gi laa dem diiwaani Siri ak Silisi.
22 Waaye ba boobu, mboolooy gëmkati Almasi ya ca diiwaanu Yude xamuñu ma woon.
23 Déggoon nañu rekk ñu naan:
«Ki nu daan bunduxataal bu njëkk,
di yàq sunu yoonu ngëm wi de, léegi
mooy yégle xibaaru jàmm bi!»
24 Mboolooy gëmkat yooyu nag di sant Yàlla ci man.

2

Ndawi Almasi ya doyloo nañu Póol

1 Fukki at ak ñeent gannaaw gi laa dellu Yerusalem,ànd ak Barnabas, yóbbaale Tit itam.
2 Sama tànk yooyu nag am peeñu moo ko waral.
Ca laa wéetoo ak ña ñu jàppoon ne ñooy kàngami mbooloom gëmkat ña,
faramfàcceel leen xibaaru jàmm bi may yégal jàmbur ñi dul Yawut,
ngir ragal sama liggéey bi ma jota def, te di ko wéye, doon coonob neen.
3 Moonte Tit mi ma àndaloon sax, tegeesu ko fa wartéefu xaraf, te ci askanu gereg yi dul xaraf la bokk.
4 Doonte booba, ay nit ñu tuddoo bokki gëmkat ñoo yoxoosu ba tàbbi ci sunu biir,
ngir yëddu, ba luqatu ni nu moome sunu bopp ndax Almasi Yeesu mi nu gëm, te li ñu ci jublu mooy delloo nu ci buumi njaam.
5 Waaye ñooñu, nangulunu leen lu tollook simili sax, ndax bëgg leena sàmmal dëggug xibaaru jàmm bi, ba mu sax ci yeen.
6 Teewul ñooñu ñu jàppe woon ay kàngam, ak daraja ju ñu masoona am, amalu ma solo, nde Yàlla amul xejj ak seen, ñooñu yokkuñu lenn ci kàddu gi may xamle.
7 Xanaa kay li ñu gis moo di ni Yàlla yebale Piyeer ngir mu àgge askanu Yawut yi xibaaru jàmm bi, noonu la ma yebale ngir ma àgge ko jàmbur ñi xaraful,
8 ndax ki liggéey ci Piyeer, ngir mu doon ndawam ci Yawut yi,
moo liggéey ci man itam, ngir may ndawam ci yeneen xeet yi.
9 Ña ñu jàppoon ne ñooy kenuy mbooloom gëmkat ña nag, te ñuy Yanqóoba ak Sefas ak Yowaan,
ba ñu ràññee yiw wi ñu ma jagleel,
maak Barnabas lañu jox loxo, ngir nun nu liggéeyi ca jàmbur ña, te ñoom ñu liggéeyi ca Yawut ya.
10 Laajuñu lu moy nu fàttaliku néew doole yi, te loolu di lu ma pastéefoo jëfe.

Póol yedd na Sefas ca Àncos

11 Waaye ba Sefas dikkee Àncos, jàkk laa ko def, weddi ko, ndax moo nekkul woon ci dëgg.
12 Ndax kat balaa aw nit a dikk, bàyyikoo fa Yanqóoba, Sefas da daan bokk lekk ak jàmbur ñi dul Yawut.
Waaye ba ñooñu dikkee la rocciku, daldi beddeeku jàmbur ñi, ndax ragal waa làng ga jàpp ne aaday xaraf wartéef la.
13 Yeneen Yawut ya it di jinigalandoo, ba Barnabas sax lajj topp leen ci seenug naaféq.
14 Waaye ba ma gisee ne doxewuñu njub gi dëggug xibaaru

* **1.18** ***Sefas*** mooy Piyeer. Sefas mooy tur wu Almasi bi tudde taalibeem boobu. Seetal ci *Yowaan* 1.42.

jàmm bi laaj, maa wax Sefas ci kanam ñépp, ne ko: «Ndegam yaw miy ab Yawut, yaa jëfewul ni ab Yawut, xanaa di jëfe ni xeeti jàmbur ñi, ana lu tax nga bëgga sëf diine Yawut jàmbur ñi dul ay Yawut?»

Ngëm rekk a takku

15 Nun danoo juddu diy Yawut,
te bokkunu ca bàkkaarkat yooyee di jàmbur yi dul Yawut.
16 Xam nanu nag ne nit ki, du ci jëfi sàmm ndigali yoon la ko Yàlla di baaxee àtteb ku jub,
waaye ci ngëm gu mu gëm Yeesu Almasi bi.
Te nun itam, Almasi Yeesu lanu gëm,
ngir Yàlla àtte nu àtteb ku jub ci kaw gëm gu nu gëm Almasi bi,
te du ci kaw jëf ju nu sàmme ndigali yoon.
Ndax kat du ci jëfi sàmm yoon lees di baaxee kenn àtteb ku jub.

17 Ba tey su nu dee sàkku àtteb ku jub,
ndax li nu gëm Almasi bi, te teewul nit ñi gis ne nu ngi bàkkaar,
nun itam, ndax loolu day wund ne Almasi bi mooy xiirtale ci bàkkaar?
Mukk kay!
18 Ndaxam su dee tabaxub ndigalu yoon bi ma tojoon,
moom laa tabaxaat, maa def sama bopp moykatub yoon.
19 Su dee wàllu yoonu Musaa nag,
man nit ku dee laa, te yoonu Musaa moo ko waral,
ngir ma mana dund dund gu ñeel Yàlla.
Dees maa boole ak Almasi bi rey ca bant ba.
20 Moo tax dootul man maay dund,
waaye Almasi bi mooy dund léegi ci man.
Sama dundu yaramu suux wii tey nag,
ci ngëm gi ma gëm Doomu Yàlla laa koy dunde,
moom mi ma sopp, ba jébbale boppam ngir man.
21 Duma neenal yiwu Yàlla,
ndax kat su doon ci sàmm ndigalu yoon lees di ame àtteb ku jub,
Almasi bi doon na dee cig neen.

3

Dellu ci yoonu Musaa du xel

1 Yeen waa Galasi, yeena ñàkk xel!
Ku leen gëlëmal, te leeralal nañu leen nan la Yeesu Almasi bi deewe ca bant ba,
ba mu mel ni li ngeen teg bët?
2 Lenn rekk laa bëgg ngeen xamal ma ko:
ndax ci jëfi sàmm ndigalu yoon ngeen jote Noowug Yàlla gi,
am li ngeen dégg xibaaru jàmm bi ba gëm ko moo leen ko may?
3 Ana nu ngeen mana ñàkke nii xel?
Ngeen tàmbalee ci Noo gu Sell gi,
ba noppi di jéema mottalikoo jëfi nitu suuxu neen!
4 Dangeena dékku yii coono yépp ci neen?
Xanaa déet kay!
5 Ki leen di may Noo gi, tey sottal ay kéemaan ci seen biir,
ndax li ngeen sàmm yoon moo tax mu di ko def,
am li ngeen dégg, ba gëm moo tax?
6 Noonu la Ibraayma gëme Yàlla ba Yàlla nangul ko ngëmam,
muy àtteb njub bu ñu ko limal*.
7 Xamleen boog ne nit ñiy boroom ngëm, ñooñu ñooy doomi Ibraayma.
8 Mbind mi moo waajaloon lu jiitu ne ci kaw ngëm lees di baaxee xeet yi dul Yawut àtteb nit ñu jub.
Moo taxoon mu yégal Ibraayma lu jiitu bii xibaaru jàmm: «Xeeti àddina yépp ci yaw lañuy barkeele†,»
9 ba tax na, boroom ngëm yi lees di booleek Ibraayma miy boroom ngëm, barkeel leen.

10 Mboolem ñi yaakaar seen jëf ju ñu sàmme yoonu Musaa,
repp nañoo alku, nde bindees na ne: «Alku ñeel na ku saxoowul mboolem ndigal yi ñu bind ci téereb yoon wi, ngir di ko jëfe‡.»
11 Li sàmm yoon taxul kenn jot àtteb ku jub fi kanam Yàlla sax, lu leer nàññ la, nde: «Ki ñu baaxe njub ndax ngëmam mooy dund§.»

* **3.6** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. † **3.8** Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.3. ‡ **3.10** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 27.26. § **3.11** Seetal ci *Abakug* 2.4. * **3.12** Seetal ci *Sarxalkat yi* 18.5.

12 Yoon wi nag ajuwul ci ngëm,
nde: «Kuy jëfe ndigal yooyu, yaay
dund ndax ñoom*.»
13 Almasi bi moom, moo nu jot ci
alkàndey yoon wi, ba mu doonee ku
alku ngir nun, nde: «Alkute ñeel na
képp ku ñu rey, wékk ko ci bant†.»
14 Noonu la deme ngir barkeb
Ibraayma wàcc ci xeet yi dul Yawut
ndax Almasi Yeesu, ngir itam nu jot
ci digeb Noo gu Sell gi, ci kaw ngëm.

Yoonu Musaa fecciwul kóllëre

15 Bokk yi, ma misaale ko mbiri
doom aadama. Kayitub donale
bu nit doŋŋ bind, su dee lu wóor,
deesu ko neenal, mbaa di ci yokk
dara.
16 Te Ibraayma lañu di-
goon dige yi mook ki taxawal
askanam‡. Newuñu: «ñi taxawal
ay askanam», mbete ñu bare lañuy
wax, waaye wenn rekk la: «ki
taxawal askanam,» te ki taxawal
askanam moo di Almasi bi.
17 Li ma ciy wax mooy lii: kóllëreg
Yàlla gi taxawe ni kayitu donale gu
mu dëggal, yoonu Musaa wi dikk
ñeenti téeméeri at ak fanweer gan-
naaw kóllëre gi, manu koo neenal,
ba fomm digeb§ Yàlla.
18 Su doon ci yoonu Musaa la
ndonale ga aju, kon dootul doon lu
digeb Yàlla waral. Waaye ci kaw ab
dige la Yàlla baaxee Ibraayma aw
yiwam.

Ku gëm Almasi bi, yoonu Musaa wàcc na la

19 Waaw kon yoonu Musaa, ana
luy njariñam? Dees koo toftal
ca dige ba, ngir muy fésal moyi
nit ñi, ba keroog boroom dige bi
taxawal askanu Ibraayma, dikk.
Ay malaaka ñoo biral yoon wi, ci
ndimbalal ab jottalikat*.
20 Ab jottalikat nag ñaar a koy séq,
te Yàlla kenn doŋŋ la.
21 Ndax kon yoonu Musaa dafa
juuyoo ak digey Yàlla? Mukk kay.
Ndax kat su fekkoon ne dañoo
maye wenn yoon wu mana may
nit ku ko sàmm, mu dund, konoon
sàmm gu nit ki sàmm yoon wi dina
tax ñu àtte ko àtteb ku jub fi kanam
Yàlla.
22 Waaye Mbind mi biral na ne
mboolem àddina moo tënku ci kilif-
teefu bàkkaar, ngir dige bi gëm
Yeesu Almasi bi di maye, mana
dikkal aji gëm ñi.
23 Balaa yoonu ngëm wee dikk,
dees noo jàppoon tënk ci yoonu
Musaa, ba kera yoonu ngëm wi
feeñee.
24 Noonu la yoonu Musaa doone
sunu njaatige, tette nu ba ci Almasi
bi, ngir nu baaxe nu àtteb nit ñu jub
ci kaw ngëm.
25 Waaye léegi, bi yoonu ngëm
wi dikkee, nekkatunu ci kilifteefu
njaatige.

Doomi Yàlla ngeen

26 Yeen ñépp doomi Yàlla ngeen,
ndax li ngeen gëm Almasi Yeesu.
27 Ndax kat mboolem yeen ñi ñu
sóob sóobeb Almasi bi†, jëmmu Al-
masi bi ngeen soloo.
28 Kon nag amul Yawut ak ku dul
Yawut, amul ab jaam ak as gor,
amul góor ak jigéen. Yeen ñépp
benn ngeen ci Almasi Yeesu.
29 Te su ngeen bokkee ci Almasi
bi, yeen ay askanu Ibraayma, te
yeena jagoo dige ba.

4

1 Li ma leen di wax nag mooy lii:
boroom ndono li ci kër gi, li feek
mu dib tuut-tànk, wuutewul akub
jaam, doonte moo moom lépp.
2 Ci kilifteefu ay wattukat aki say-
tukat lay nekk ba kera mu àggee ca
at ya ko baayam àppaloon.

† **3.13** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 21.23. ‡ **3.16** Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.7; 13.15; 15.5,18; 17.7-8.
§ **3.17** Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.1-8. * **3.19** ***jottalikat*** bi mooy Musaa. † **3.27** sóobeb Almasi
bi: seetal ci Yowaan 1.33.

3 Nun itam naka noonu, ba nu
dee ay tuut-tànk yu nekk ci kilif-
teefu mbiri àddina, ay jaam lanu
woon.
4 Waaye ba àpp ba jotee, Yàlla
moo yónni Doomam, mu juddoo ci
jigéen, juddoo ci biir curgag yoonu
Musaa,
5 ngir jot ñi ci curgag yoon wi, ba
nu jagoo cérub doom.
6 Li ngeen diy doom nag tax
na Yàlla yebal Noowug Doomam
ci seen biir xol, ba Noo gi naan:
«Abba», muy firi Baay.
7 Moo tax dootuloo ab jaam,
doom nga. Gannaaw doom nga
nag, boroom cér nga it fa Yàlla sa
baay.

Póol am na njàqare ci waa Galasi

8 Bu njëkk, ba ngeen xamul Yàlla,
ay yàlla yu dul dëgg ngeen daan
jaamu.
9 Waaye léegi bi ngeen xamee
Yàlla, mbaa bi leen Yàlla ràññee, nu
ngeen mana delluwaate ci mbiri
àddina yooyu boole tële ak ñàkk
njariñ, bay nekkaat seeni jaam?
10 Yeena ngi wormaal yenn bés yi
aki weer ak ay fan aki at!
11 Li may ragal ci yeen daal mooy
sama coono ci yeen di neen.

Póol tinu na waa Galasi

12 Yeen laay tinu, bokk yi,
melleen ni man, ci yooyu mbir,
ndax man itam ni yeen laa mel.
Tooñuleen ma benn yoon.
13 Xam ngeen ne tëleg yaram
moo ma mayoon yoon wa ma leen
njëkka àgge xibaaru jàmm bi.
14 Nattu ba leen sama woppi
yaram tegoon it taxul ngeen jéppi
ma, taxul ngeen beddi ma. Ni
malaakam Yàlla ngeen ma dalale,
mbaa ni Yeesu Almasi bi.
15 Ana seen mbég mooma woon
nag? Ndax kat maa leen seedeel
ne su manoona am sax, seeni bët
ngeen di luqi, jox ma.
16 Xanaa li ma leen di wax dëgg
daa tax ma mujj di seenub noon?
17 Yitte ju réy ji ñenn ñiy taqoo
ak yeen de, jubluwuñu ci lu baax.
Dañu leena bëgga tàggale ak nun, ba
ngeen taq leen.
18 Yitte ju réy ju ñu am ci nit ki
nag, ndegam lu baax lees ci jublu,
saa su nekk lay baax, waaye du
rekk saa yu ma teewee ci seen biir.
19 Yeen samay doom! Maa ngi
dellooti ci mat wu ma leen jure
woon ni jigéen, ba keroog Almasi bi
mate sëkk ci yeen.
20 Maaka bëggoona nekk ak yeen
tey, ba gëna misaale sama baat, nde
jàq naa lool ci yeen!

Ajara ak Saarata ay misaal lañu

21 Waxleen ma, yeen ñi bëgga
nekk ci kilifteefu yoonu Musaa,
xanaa xamuleen li yoon wi wax?
22 Bindees na ne Ibraayma ñaari
doom yu góor la am: kenn ki jaam
bi jur, ak ki gor si jur.
23 Doomu jaam bi moo juddu ci
kaw coobarey bakkanu nit, waaye
ki gor si jur, ci kaw digeb Yàlla la
juddu*.
24 Mbir mi misaal a ngi ci. Ñaari
jigéen ñi ñaari kóllëre lay bijji. Genn
kóllëre gi bawoo tundu Sinayi moo
meññ lu ñeel njaam, te kooku mooy
Ajara.
25 Ajara moomu mooy tundu
Sinayi wa ca réewum Arabi, te moo
taxawe Yerusalem gii tey, dëkk
bii dib jaam mook doomam yi ko
dëkke.
26 Waaye Yerusalem ga fa kaw,
mooy gor si, te moom mooy sunu
ndey.
27 Ndax kat bindees na ne:
«Yaw mi jaasir, ba juroo, xaacul,
yaw mi xamul mititu mat, sarx-
olleel,
nde ndaw si ñu foñ moo gëna jaboot
kiy séy†.»

* **4.23** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.4-6; 17.15-21. † **4.27** Seetal ci *Esayi* 54.1.

28 Yeen nag bokk yi, yeenay
doomi digeb Yàlla, ni ko Isaaxa
doone.
29 Waaye doom ji juddoo ci coo-
barey bakkan, noonu mu daan
bunduxataale, bu njëkkoon, doom
ji juddoo ci Noowug Yàlla, noonu
rekk lay deme ba tey jii.
30 Ana lu ci Mbind mi wax? Mu
ne: «Dàqal jaam bu jigéen bii ak
doomam, ndax doomu jaam bi du
donnandoo ak doomu gor si‡.»
31 Kon nag bokk yi, nun dunu
doomi jaam bi, waaye nooy doomi
gor si.

5

Buleen delluwaat cig njaam

1 Almasi bi da noo yiwi, ngir nu
yiwiku, kon nag saxooleen ko, te
baña laxasooti buumi njaam.
2 Dama ne, man Póol maa leen
wax, ne leen, su ngeen demee
ba ñu xarafal leen kay, Almasi bi
amalatu leen benn njariñ.
3 Ma artooti képp ku dem ba ñu
xarafal ko, ne ko mboolem yoon wi
la wara jëfe.
4 Yeen ñiy sàmm yoonu Musaa, di
ko sàkkoo àtteb njub fa kanam Yàlla,
daggoo ngeen ak Almasi bi, ñàkk
ngeen yiwu Yàlla.
5 Ndax nun kat, ci ndimbalal Noo
gu Sell gi ak ci sunu kaw ngëm lanu
yaakaare njub gi nuy séentu.
6 Ci Almasi Yeesu mi nu gëm,
xaraf ak ñàkka xaraf, dara amu ci
solo; li am solo mooy ngëm gi jëfi
cofeel di firndeel.
7 Seen njàlbéenu xél de baax
na! Ana ku leen gàllankoor ba
toppuleen dëgg gi?
8 Loolu leen fàbbi de jógewul ci ki
leen woo.
9 As lawiir, tooyalub sunguf bépp
lay funkil.
10 Man de gëm naa ndax Bo-
room bi, ne dungeen wuuteek man
xalaat benn yoon ci lii. Waaye kiy
jaxase seenum xel, ak ku mu mana
doon, mooy gàddu mbugalam.
11 Man nag bokk yi, su ma dee
xiirtale ci xaraf, ana lees may
bunduxataaleeti? Kon kay sama
waareb deewu Almasi bi ca bant
ba dootul doon ag tooñ ci kenn.
12 Ñi leen di lëjal ak waxi xaraf,
nañu xuuf boog seen ngóorag bopp
benn yoon!

Doxeleen Noowug Yàlla

13 Yeen de bokk yi, cig yiwiku lees
leen woo. Moytuleen lenn rekk: bu
seenug yiwiku diw lay, ngir topp
seen bakkan, waaye deeleen sur-
gawoonte ngir cofeel.
14 Ndax yoonu Musaa wépp, ci
lenn ndigal lii la tënku: «Ni ngeen
soppe seen bopp, nangeen ko
soppe seen moroom*.»
15 Waaye su ngeen dee màttante
aka lekkante kat, moytuleena far
yàqante yaxeet!
16 Li ma leen di wax moo di:
doxeleen Noowug Yàlla, su boobaa
dungeen topp seen xemmemtéefi
bakkan.
17 Ndax bakkan, la muy xem-
mem, daa dëngoo ak Noo gi; Noo
gi it, la muy xemmem dëngoo ak
bakkan. Dañu di ñaar yu féewaloo,
te moo tax dungeen def la ngeen
nammoona def.
18 Waaye su leen Noo gi jiitee,
su boobaa nekkatuleen ci kilifteefu
yoon wi.
19 Jëfi bakkan nag yomb naa
xàmmee, te mooy: séy yi yoon tere
ak jëfi sobe ak yàqute
20 ak bokkaale ak xërëm ak
mbañeel ak féewaloo ak kiñaan ak
mer mu ëpp ak jiital say bëgg-bëgg
ak réeroo ak xàjjalikoo
21 ak ñeetaane ak màndite ak
xawaare yiy àrd ak moy ak yeneen
yu ni mel. Ma artu leen nag, na ma
leen artoo woon: ñiy jëfe noonu,
amuñu cér ci nguurug Yàlla.

‡ **4.30** Seetal ci *Njàlbéen ga* 21.10. * **5.14** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18.

22 Meññeefum Noowug Yàlla nag
moo di: cofeel ak mbég ak jàmm ak
xolu muñ ak mbaax akug tabe ak
ngëm
23 akug teey ak noot sa bakkan.
Yu mel noonu, wenn yoon bañu ko.
24 Ñi bokk ci Almasi Yeesu
nag, ñoo daaj ca bantam ba seen
bakkan, daajaale ko ak sàkkuteefam
yu tar aki xemmemtéefam.
25 Gannaaw nag Noowug Yàlla
moo nu dundal, nanu topp Noo gi.
26 Bunu di yég sunu bopp, di mer-
loonte aka iñaanante.

6

Dimbalanteleen

1 Bokki gëmkat ñi, su ñu bettee nit
ci ag tooñ, yeen ñi topp Noowug
Yàlla, waññileen ko ndànk, te kenn
ku nekk ci yeen xoolaat boppam bu
baax, ngir seen bakkan bañ leena
xiirtal, ba ngeen daanu ci fiir, yeen
itam.
2 Yenuleen seeni yeni moroom,
su boobaa ngeen di topp yoonu Al-
masi bi, ba mu mat sëkk.
3 Ku foog ne moo am solo, te du
dara nag, boppam lay nax.
4 Ku ci nekk, jëfi boppam, na ko
niir. Su ci amee lenn lu mu mana
sagoo, na ko yemale ci boppam, te
baña sagoo lenni boppam lu mu
xool ci ñeneen,
5 nde ku nekk ak sa añu jëfi bopp.
6 Ki ñuy jàngal kàddug Yàlla nag
war naa sédd ki koy jàngal ci
mboolem alalam.
7 Bu leen lenn nax; Yàlla deesu ko
foontoo. Nit ki, li mu ji, moom lay
góob.
8 Ku jiwal bànneexu bakkanam,
ci bànneexu bakkanam lay jële
ngóobum yàqute; ku jiwal Noowug
Yàlla, ci Noo gi ngay góobe texe gu
sax dàkk.
9 Bunu tàyyi ci def lu baax, nde
bu jotee rekk nooy góob, ndegam
yoqiwunu.
10 Kon nag bi nu koy jekku,
nanuy def lu baax, ngir ñépp,
rawatina waa kër yoonu ngëm wi.

Na gëmkat bi doon mbindeef mu bees

11 Seetluleen mbind mi; ci araf
yu mag yii ngeen wara xàmmee, ne
sama loxol bopp laa ko binde!
12 Ñi leen di xiir ci xaraf mooy
ñi ngistal tax ñu bëgg nit ñi
gërëme leen seen melow yaram, te
jubluwuñu ci lu moy ragal ku leen
bunduxataal ndax deewug Almasi
gi ñuy xamle ne mooy taxa mucc.
13 Ñi xaraf ñoom ci seen bopp sax
toppuñu yoon wi. Teewul ñu bëgg
ngeen xaraf, ngir mana damoo
seen màndargam yaram, yeen ñi ñu
xarafloo.
14 Waaye man de yàlla buma
damoo lenn lu moy deewug sunu
Boroom Yeesu Almasi bi ca bant
ba. Bant boobu moo tax àddina di
lu ñu ma daajal ci bant, ba àddina
dee; man it may lu ñu daajal àddina
ci bant ba ma dee.
15 Xaraf ak ñàkka xaraf, dara amu
ci solo. Li am solo mooy doon
mbindeef mu bees.
16 Mboolem ñiy sàmm ndigal lii
nag, te di Israayilu Yàlla, jàmm ak
yërmande ñeel na leen.
17 Li ci des moo di gannaaw-si-
tey, bu ma kenn lëjalati, ndax légét
yi ci sama yaram, samag bokk ci
Yeesu la màndargaal.
18 Bokk yi, yal na sunu yiwu
Boroom Yeesu Almasi bi àndak
seenum xel. Amiin.

Bataaxal bi Póol bind waa Efes

Efes dëkk la woon bu féete ci réew mu ñuy wax tey Tirki. Amoon na fa màggalukaay bu ñu doon jaamoo tuur bu tudd Artemis. Póol jàngale na xibaaru jàmm bi ci Efes lu tollook ñaari at (*Jëfya* 19).

Ci bataaxal bii, Póol dafa fàttali gëmkat yi li seen booloo ci Almasi bi di tekki. Jële na am njàngat ci *Taalifi cant* 8.7: Yàlla «jox na nit lépp, mu teg tànk.» Nit lajj, kon li Yàlla namm, moo di dajale lépp ci kilifteefu Almasi bi. Almasi bi mooy bopp bi tiim lépp, te mboolooy ñi koy topp ñoo taxawe yaramam. Jenn Yàllaa am, ak wenn yaram, ak jenn yaakaar ju leen seen wooteb Yàlla jëme. Su ñu dundee dundin wu yellook wooteb Yàlla, di jàmmoo, di sàmm seenug bennoo ci ndimbalal Noowug Yàlla gi ñu bokk, dinañu mana jànkoonteek pexey Seytaane.

Póol bind na bataaxal yi ñeel waa Efes ak waa Filib ak waa Kolos, bi ñu ko jéngee, tëj ko kaso.

Ci tënk:

1.1—3.21 Yàlla baaxe na leen bépp barkeb biir ci Almasi bi.

4.1—6.24 Ci ndimbalal Noowug Yàlla gu Sell gi lañu wara dunde dundin wu yellook wooteem.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu ci coobarey Yàlla, ci man la kàddu gii bawoo, ñeel ñu sell ña ca Efes te di ñu sàmm seen kóllëre ak Almasi Yeesu.

2 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Ay barkee ngi ci Almasi bi

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu Sang Yeesu Almasi bi nu baaxe bépp barkey biir, ci Almasi bi nu bokk, fa déndi asamaan ya.

4 Te mooy noonu mu nu tànne ba àddina sosoogul ndax Almasi bi nu bokk, ngir nu doon ñu sell te mucc sikk fa kanamam. Ci biir cofeel

5 la dogaloon lu jiitu, ne ci Yeesu Almasi bi la nuy defe ay doomi boppam, te muy bànneexam, di coobareem.

6 Moo tax cant ñeel ko, ndax yiwam wu màgg wi mu nu baawaanal ci Soppeem bi.

7 Ci moom lanu ame njot gi nu sottalal njéggalug moy, ndax deretam ji tuuru, noonu ko Yàlla defe ci yiwam wu yaa,

8 wi mu nu baawaanal, mayaale nu mépp xel mu rafet akug dégg.

9 Moo nu xamal mbóotum coobareem mi mu nammoona sottale naka jekk ci Almasi bi, na mu ko neexe.

10 Li Yàlla namm, bu fan yi matee, moo di dajale lépp ci kilifteefu Almasi bi, mboolem la fa asamaan ak li fi suuf.

11 Ci moom lanu jote sunu muur ci kaw dogalu Yàlla mi nu tànn lu jiitu, moom miy sottal lépp ni mu ko namme ci coobareem.

12 Moo tax nu di ko sante màggaayam, nun ñi njëkka wékk sunu yaakaar ci Almasi bi.

13 Kooku, yeen ñi dul Yawut, ba ngeen déggee, yeen itam kàddug dëgg gi, xibaaru jàmm bi jëm ci seenug mucc, gannaaw ba ngeen gëmee, ci moom itam lañu leen màndargaale Noo gu Sell gi ñu dige woon.

14 Noo gi moo di dawal bi nu jotagum ci sunu muur, ba kera njotug ñoñi Yàlla matee, ba nit ñi sante Yàlla màggaayam.

Póol sant na, ñaan na

15 Moo tax man it, bi ma déggee ba tey, seen ngëm ci Sang Yeesu ak cofeel gi ngeen sopp gëmkat ñu sell ñépp,

16 noppiwumaa sant Yàlla ndax
yeen, te maa ngi leen di fàttaliku ci
samay ñaan,
17 ngir Yàllay sunu Sang Yeesu
Almasi bi, Baay bu màgg bi, sol leen
xel mu rafet ak ngis, ngir ngeen
man koo xam bu baax.
18 Ngir itam seen bëti xol leer ba
ngeen gis yaakaar ji ci wooteem
ak ni ay ngëneelam géejoo te yéeme,
ñeel ñu sell ñi mu séddoo.
19 Ngeen boole ci xam
manooreem gu nattuwul gi mu nu
lañalal, nun gëmkat ñi. Manoore
googu feeñ na ci jëf ji sottee ci
kàttanam ak dooleem
20 ji mu fésal ci Almasi bi, ba mu
ko dekkalee, dëël ko ci ndijooram
fa déndi asamaan.
21 Foofa la Almasi bi tiime lu sore
gépp nguur ak bépp sañ-sañ ak gépp
manoore ak gépp kilifteef ak wépp
tur wees di tudd, muy tey di ëllëg.
22 Yàlla moo teg lépp fi roni
tànkam*, te moo ko def muy bopp
bi tiim lépp, ñeel mbooloom gëmkat
ñi,
23 mbooloo miy aw yaramam. Ci
mbooloo mi nag la Almasi bi teewe
teewaay bu mat sëkk, te Almasi bi
mooy matal lépp ci ñépp.

2

Gëm, soppi

1 Yeen dangeena dee woon ndax
seeni moy ak seeni bàkkaar
2 yi ngeen doon dunde démb,
ngeen àndoon ci ak doxalinu
àddinay tey jii, ak ku bon kiy
kàngamu boroom baat yi ci jaww
ji asamaan tiim, di boroom xel mu
bon mi wéye liggéeyam ci biir aji
déggadi ñi, tey.
3 Ci ñoom lanu bokkoon nun
ñépp itam; mas nanoo topp sunu
bakkan, di jëfe lu sunu bakkan ak
sunum xel xemmem. Sunu bindu
nit taxoon na noo yeyoo am sànj ni
ñépp.
4 Waaye Yàlla mi bare yërmande,
ci kaw cofeel gu réy gi mu nu sopp,
5 nun ñi doon nit ñu dee ba noppi
ndax sunuy moy, moo nu booleek
Almasi bi, dundalaat nu. Ci kaw
yiw daal ngeen mucce.
6 Ci sunu bokk ak Yeesu Al-
masi bi la nu Yàlla dekkalandoo ak
moom, dëëlandoo nook moom fa
déndi asamaan.
7 Mbaax gi nu Yàlla won ci Al-
masi Yeesu, moom lay firndeele
mboolem xarnu yiy ñëw, ni yiwam
yaatoo ba tiiñ am xel.
8 Ndax kat ci yiw ngeen mucce ci
kaw ngëm, te loolu jógewul ci yeen,
mayu Yàlla la;
9 du peyu jëf, ba kenn di ci kañu.
10 Ndax kat noo di liggéeyu Yàlla;
Yàllaa nu yeesal ci Almasi Yeesu,
ngir nu wéye jëf ju rafet ja mu nu
fàgguloon ca njàlbéen, ngir nu di ko
jëfe.

Gëmkati Almasi bi benn lañu

11 Kon nag, yeen jàmbur ñi dul
Yawut cib juddu, yeen ñi ñuy
woowe yéefar yi xaraful, te ñi leen
ko dàkkentale woon di Yawut yi
xarafe ci loxol nit ku leen xarafal
ci seen yaram, fàttalikuleen seen
démb.
12 Jant yooyu amuleen woon
benn cér ci Almasi bi, te amuleen
woon jenn yelleef ci mbootaayu
bànni Israayil. Bokkuleen woon
ci kóllëre yi ëmb digeb Yàlla, te mu
fasoo ko ak ñoom. Ñàkk yaakaar ak
ñàkka xam Yàlla ngeen nekke woon
ci àddina.
13 Waaye yeen ñi sore woon, léegi
bi ngeen nekkee ci Almasi Yeesu,
jege ngeen ndax deretu Almasi ji
tuuru.
14 Ndaxte moom mooy sunu
jàmm, moom mi boole ñaar, Yawut
bi ak jàmbur bi dul Yawut, def leen
kenn. Ci suuxu yaramam wa ñu
daaj la ñàggee ñagu mbañeel bi
doxoon sunu diggante.
15 Yoonu Musaa ak santaane
yaak ndigal ya, moom la xewwil,

* **1.22** Seetal ci *Taalifi cant* 8.7.

ngir yeesal ñaar ñi, Yawut beek jàmbur bi, ci jenn jëmmu boppam, ñu doon kenn nit ku yees, ba jàmmoo.

16 Ñaar ñi la Almasi bi boole ci jenn jëmm, jubale leen ak Yàlla, ca bant ba ñu ko daajoon, te bant ba la dakkale sunub tongoo.

17 Moo dikke xibaaru jàmm buy yégle jàmm ju leen ñeel, yeen jàmbur ñi ko sore woon, te ñeel nu, nun ñi ko jege,

18 ndax nun ñaari xeet yépp, ci moom Almasi bi lanu jote ci Baay bi, ci ndimbalal genn Noo gu Sell gi.

19 Kon nag dootuleen ay gan mbaa ay doxandéem, waaye ay nawley ñu sell ñi ngeen, te waa kër Yàlla ngeen.

20 Yeena di tabax bi ndawi Almasi bi ak yonent yi di fondmaa bi, te Almasi Yeesu ci boppam di doju koñu tabax bi.

21 Ci moom la tabax bi bépp di temboo, ba jóg, doon jaamookaay bu sell ngir Boroom bi.

22 Ci Almasi bi ngeen bokke ci tabax bi, yeen jàmbur ñi itam, ba mana doon dëkkuwaayu Yàlla, ci ndimbalal Noo gu Sell gi.

3

Póol xamle na mbóotum Yàlla

1 Moo ma tax di ñaan, man Póol mi ñu tëj ngir Almasi bi, ndax ñi dul Yawut, yeen jàmbur ñi,

2 ndegam yég ngeen sas wi ma Yàlla sas ciw yiwam, ñeel leen.

3 Ci am peeñu lañu ma xamale mbóot mi, noonu ma leen ko tënkale woon ci bataaxal.

4 Bu ngeen jàngee loolu, dingeen ràññee bu baax, ni ma dégge mbóot mi ci mbirum Almasi bi.

5 Moomu mbóot, xamaleesu ko woon doom aadama yi, ca janti maas ya woon, ni ñu ko feeñalale tey, ñu sell ñi diy ndawam ak yonent yi, ci ndimbalal Noo gu Sell gi,

6 ba mu leer ne jàmbur ñi dul Yawut ñooy bokk ak Yawut yi benn cér, ñooy doon wenn yaram, te ñooy bokk benn dige bi ci Almasi Yeesu, ni ko xibaaru jàmm bi xamlee.

7 Xibaaru jàmm boobu lañu ma def ab jawriñam, te Yàlla, ciw yiwam, moo jëfe manooreem, ba jagleel ma boobu cér.

8 Man mi yées ci ñu sell ñépp lañu may woowu yiw, ba may xibaar jàmbur ñi dul Yawut xéewal yu amul kem yi ci Almasi bi.

9 May niital ñépp, ni Yàlla nara sottale mébétam, miy mbóot mu làqu woon naka jekk fa moom Yàlla mi sos lépp.

10 Su ko defee boroom nguur yeek boroom sañ-sañ ya fa déndi asamaan mana xame ci mbooloom gëmkati Almasi bi, xel mu rafetum Yàlla, ni mu yaatoo ci fànn yu nekk.

11 Loolu moo doon naka jekk nammeelam gi mu sottale ci Almasi Yeesu sunub Sang.

12 Ci Yeesu, ci kaw ngëm gu nu ko gëm lanu ñemee àgge fit wu mat sëkk fa kanam Yàlla.

13 Kon nag dama leen di ñaan, ngeen baña yoqi ngir coono yi may sonn ndax yeen; lépp seen teraanga la.

Saxoo gëm moo mata ñaan

14 Looloo ma taxa sukk sama bëti óom, janook Baay bi,

15 ki gépp njabootug asamaan ak suuf jële aw tur.

16 May ñaan nag, mu may leen, ci koomu teraangaam, seen jëmmu biir feddaliku ak kàttanu Noowam gu Sell.

17 Su ko defee seen ngëm tax Almasi bi dëkke seen xol, ngeen sax ay reen yu sampe ci biir cofeel,

18 ngir yeen ak mboolem ñu sell ñi, seenum xel mana jàpp, ni mu leen ware, luy yaatuwaayub cofeelu Almasi bi ak guddaay ba ak kawewaay ba ak xóotaay ba.

19 Ngeen boole ci daj cofeelu Almasi gi wees xam-xam, ngir ngeen fees, ba fees dell ak koomu Yàlla.
20 Moom mi mana jëfoo kàttan giy liggéey ci nun, ba sottal mboolem lu nu ñaan ak lu nu xalaat, ba wees loola fuuf sax,
21 moo yelloo daraja ci biir mbooloom gëmkat ñi, ak ci Almasi Yeesu, tey ak ëllëg, ba fàww. Amiin.

4

Mbooloom gëmkat ñi wenn yaram la

1 Dama leen di dénku nag, man mi ñu tëj ndax Sang bi, ngir ngeen dund dundin wu yellook wooteb Yàlla bi mu leen woo.
2 Saxooleen woyof, lewet, te deeleen muñ, di muñalante ngir cofeel.
3 Defleen seen kem kàttan, ngir di jàmmoo, ba mana sàmm seenug bennoo ci biir Noo gu Sell gi ngeen bokk.
4 Wenn yaram a fi nekk ak genn Noo ak jenn yaakaar ju leen wooteb Yàlla jëme.
5 Benn Sang bi la it, ak genn ngëm ak genn sóobu cim ndox*.
6 Te it jenn Yàllaa am; mooy Baayu ñépp, moo tiim ñépp, di jëf ci ñépp te nekk ci ñépp.
7 Waaye ku nekk ci nun ak mayam, ci yiwu Yàlla, ni ko nattub Almasi bi séddalee.
8 Moo tax ñu ne:
«Moo yéeg fa kaw-a-kaw,
yóbbaale gàngoor gu mu jàppe xare,
te moo séddale nit ñi ay may†.»
9 Li ñu ne «moo yéeg,» ana lu muy tekki lu moy wàccoon na it ba fu gëna suufe?
10 Kooku wàccoon mooy kenn ki yéegaat ba tiim asamaan yépp, ngir def lépp feese jëmmam.
11 Moo may ñii di ay ndawam, ñee di ay yonent, ñee di ay xam-lekati xibaaru jàmm bi, ñale di ay sàmmi mbooloom gëmkat ñi, mbaa ay jàngalekat.
12 Almasi bi moo waajale noonu ñu sell ñi, ba ñu mana bey seen sas ci liggéeyam, ngir tabax mbooloom gëmkat mi taxawe yaramu Almasi bi.
13 Su ko defee nu mana màgg nun ñépp ba doon benn ci ngëm ak ci xam-xam bu mat ci Doomu Yàlla ji, ba kera nuy doon magum jëmm, bay tollook taxawaayu Almasi bi mat sëkk.
14 Su boobaa nu noppee doon ay tuut-tànk yu nit ñiy muusaatoo kàddu yu mel ni gannax yu nuy baaje ak ngelawal mboolem àlluwa ju bees ju nuy pamti-pamtee ci seen biir pexey naxe ak njublaŋ, ngir fàbbi nu.
15 Su boobaa kay, dëgg gu nu wodde cofeel lanuy wéye, tey màgg ci bépp fànn, ci moom Almasi biy bopp bi.
16 Ci moom miy bopp bi la yaram wépp di déggoo, temboo ndax ndimbalal mboolem tenqo yi koy saytu, na mu dëppook wàllu cér bu ci nekk. Su ko defee yaram wiy yokku, di màgg ci biir cofeel.

Ku gëm Almasi bi war koo roy

17 Lii nag maa leen ko wax, te di ko biral ci turu Boroom bi: ni xeeti yéefar yiy jëfe, topp seen xalaat yu tekkiwul dara, buleen jëfeeti noonu.
18 Seenum xel a tàbbi ag lëndëm, ñu tumuránke dundin wi Yàlla di maye, te umple gi ci ñoom moo tax, ndax seenug dëgër bopp.
19 Dañoo mujj dërkiis, yebu ci topp seen bakkan, ba xaabaabal ci jépp jëfi sobe.
20 Yeen nag du loolu ngeen jànge ci Almasi bi,
21 ndegam kay Yeesu ci boppam ngeen dégg mbiram, ba jànge ci moom, dëgg gi bawoo ci moom,

* **4.5** ***sóobu cim ndox*** la gëmkatub Almasi bi di firndeele ngëmam. † **4.8** Seetal ci *Taalifi cant* 68.19.

22 te mooy ngeen bàyyi seen jikko
ju njëkk ja, ngeen teqalikoo ak seen
jëmm ja woon démb, jëmm ja masa
topp bànneexi bakkan yuy naxe, ba
sóobu ci yàqute.
23 Su ko defee ngeen mana
yeeslu ci seenum xel, ci ndimbalal
Noowug Yàlla,
24 te ngeen soloo jëmm ju yees ji
Yàlla sàkke ci takkndeeram, di jëfe
njub ak sellaay ji dëgg di jur.

Póol lim na meloy gëmkat bu dëggu

25 Kon nag bàyyileen fen, te ku
nekk di wax sa moroom dëgg, ndax
ku nekk ci yeen sab céru moroom
nga.
26 Buleen mer ba bàkkaar, te bu
jant bi sowe seen mer;
27 buleen xajal Seytaane.
28 Sàcc bi, na bàyyi sàcc te nangoo
sonn, di liggéeye loxoom liggéey bu
rafet, ba man cee dimbali néew-ji-
doole ji.
29 Bu genn kàddu gu bon génne
seen gémmiñ, xanaa su ko jaree
ngeen wax lu baax, luy jariñe, te
diw yiw ci ñi koy dégg.
30 Te it buleen tiisal Noowug
Yàlla gu Sell gi leen màndargaale
xàmmikaayam ngir bésub njot ba.
31 Lépp luy wextan ak naqari
deret ak mer mu ëpp ak coow ak
saaga, na lépp buube, ba génne
ci seen biir, mook mboolem jëfi
coxor.
32 Baaxleen ci seen diggante, di
ñeewantante, tey baalante, ni leen
Yàlla baale ci Almasi bi.

5

1 Kon nag doonleen ay roykati
Yàlla, gannaaw yeenay doomam yi
mu sopp,
2 te ngeen di doxale cofeel, ni
Almasi bi nu sopp, ba joxeel nu
bakkanam, def ko saraxu sawara
ngir xetug jàmm gi neex Yàlla.
3 Lu jëm nag ci séy yi yoon tere, ak
jépp jëfi sobe, mbaa ag bëgge, li jekk
ci ay nit ñu sell, moo di ñu bañ koo
tudd sax ci seen biir,
4 te ag ñàkk kersa ak waxi caax-
aan ak kaf yu bon, dara jekku ci,
waaye saxooleen kàdduy cant.
5 Ndax lii kat na leen wóor: képp
ku nekke séy yi yoon tere, mbaa jëfi
sobe, mbaa ag bëgge, kooku amul
cér ci nguurug Almasi bi ak Yàlla,
ndax ku bëgge ab bokkaalekat la.

Jëfeleen ni niti leer

6 Bu leen kenn naxe waxi
ngelawal neen, ndax yooyu ma lim
mooy wàcce sànjum Yàlla ci kaw aji
déggadi ñi.
7 Kon nag buleen séq ak ñooñu
dara.
8 Ag lëndëm ngeen woon démb,
waaye tey ag leer ngeen ci Boroom
bi ngeen bokk. Jëfeleen nag ni niti
leer.
9 Li leer gi ci yeen di meññ moo
di mboolem luy mbaax ak njub ak
dëgg.
10 Ràññeeleen li neex Boroom bi;
11 jëfi lëndëm amul njariñ, buleen
ci bokk, xanaa ngeen feeñal
ñaawtéefu jëf ja.
12 Ndax kat li nit ñooñu di làquy
def, waxtaane ko sax, lu ruslu la.
13 Waaye mboolem lu ñu feeñal,
leer ga ñu ko leerale moo ko wone,
14 te lépp lu ñu wone ci ag leer, di
ag leer. Moo tax ñu ne:
«Yaw miy nelaw, yewwul,
dekkil, Almasi bi leeral la.»
15 Kon nag xoolleen bu baax seen
jëfin, defleen jëfinu nit ñu am xel, te
bañ a mel ni ñu ñàkk xel.
16 Jariñooleen lu ngeen man jot gi
ngeen amagum, ndax jant yu bon a
ngii tey.
17 Moo tax buleen def jëfi ñàkk
bopp, waaye jéemleena xam coo-
barey Boroom bi.
18 Buleen naan biiñ ba màndi,
màndite ci afal seen bakkan la leen
jëme, waaye na leen Noowug Yàlla
fees,
19 ngeen di jàngalante taalifi cant
yi ak woyi cant yi ak woy yu fentoo
ci Noowug Yàlla gi, di woy aka kañ
Boroom bi ci seen xol.

20 Fu ngeen tollu, ak ci mbir mu
mu mana doon, santleen Yàlla Baay
bi ci sunu turu Sang Yeesu Almasi
bi,
21 te ngeen rus Almasi bi, ba tax
ngeen di nangulante.

Jabar mokk, jëkkër sopp

22 Na jabar nangul jëkkëram ni
mu nangule Sang bi.
23 Almasi bi moo di Musalkatu
mbooloom gëmkat ñi, mbooloo mi
di aw yaramam. Te itam ni Almasi
bi dee boppu mbooloom gëmkat ñi,
ni la jëkkër ji dee boppu jabaram.
24 Kon nag ni mbooloo mi nan-
gule Almasi bi, ni la jabar ji wara
nangule jëkkëram ci lépp.
25 Jëkkër nag, na sopp jabaram ni
Almasi bi soppe mbooloom gëmkat
ñi, ba joxeel leen bakkanam.
26 Moo defal loolu mbooloo mi,
ba man koo setale cangaayal ndox
mu àndak kàddoom, ngir sellal ko.
27 Li mu ci namm moo di teewal
mbooloo mi fi kanamam, mu mel
ni ab séetam bu ne ràññ, gàkkul,
rasul, taqul lenn, xanaa sell, mucc
sikk.
28 Noonu la jëkkër ji wara soppe
jabaram, ni mu soppe yaramu bop-
pam rekk. Sopp sa jabar sopp sa
bopp la,
29 ndax kenn masula bañ suuxu
boppam, xanaa mu di ko dundal,
di ko toppatoo, ni Almasi bi ak
mbooloom gëmkat ñi,
30 nde noo di céri yaramam.
31 Ñi ko Mbind mi indee: «Looloo
tax góor di teqalikook ndeyam ak
baayam, taqoo ak jabaram, ba
ñoom ñaar di wenn suux doŋŋ*.»
32 Mbóot mu xóot a ngi ci dog
boobu, waaye man, li may wax
moo di dog bi moo misaal diggante
bi Almasi bi séq ak mbooloo mi.
33 Teewul ngeen moom ko, yeen
itam; kon na ku nekk sopp jabaram
ni mu soppe boppam, te ku nekk
weg jëkkëram.

6

Waajur na yar, te njaboot di déggg

1 Naka yeen xale yi, déggalleen
seeni waajur, ngir Boroom bi, ndax
moo war.
2 «Teralleen seen ndey ak seen
baay*,» mooy ndigal li njëkka àndak
akub dige,
3 ndax da ne: «ngir ngeen baaxle
te gudd fan ci kaw suuf†.»
4 Yeen ñiy baay it, buleen xoñoñal
xale yi, waaye yarleen leen, di leen
jubbanti, di leen xamal coobarey
Boroom bi.

Na jaam ak sangam déggal Boroom bi

5 Yeen jaam yi, déggalleen seen
sangi àddina, àndak ceek ragal Yàlla
bay kat-kati, ak xol bu dëggu. Ni
ngeen déggale Almasi bi, nangeen
leen ni déggale.
6 Buleen ko defe ngistal, mbaa
ngeen di ko sàkkoo lu leen neex, na
di yéene ju ngeen tibbe ci seen xol,
ngir jëfe liy coobarey Yàlla, ni mu
ware ay jaami Almasi bi.
7 Liggéeyalleen leen ci xol bu tàlli,
ba mu mel ni Boroom bi ngeen ko
defal, waaye du nit doŋŋ,
8 te ngeen xam ne nit ki, mu dis
gor mbaa ab jaam, mboolem lu mu
def ci lu baax, loola la ko Boroom
biy delloo.
9 Yeen it sang yi, jëfeleen noonu
seen diggante ak seeni jaam,
bàyyileen di tëkkoo, te ngeen xam ne
yeen ak ñoom a bokk benn Boroom
fa asamaan, te xejj ak seen amul fa
moom.

Xare bi nook Seytaane la

10 Li ci des nag moo di ngeen
manoorewoo Boroom bi, te ngeen
sàkkoo ndimbal ci dooleem ak
kàttanam gi amul kem.
11 Ràngooleen mboolem gànnaayi
Yàlla, ngir ngeen mana jànkoonte ak
pexey Seytaane.
12 Ndax kat sunub xare du nook
boroomi deret ak suux, waaye ñi

* **5.31** Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.24. * **6.2** Seetal ci *Mucc ga* 20.12. † **6.3** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 5.16.

ñu ko séqal ay boroom nguur lañu, ak ay boroom sañ-sañ, ak ay boroom doole yu nekk ci àddina ju lëndëm jii, di ay dagi Seytaane yu fare déndi asamaan.

13 Kon nag jëlleen gànnaayi Yàlla yépp, ba bu bésub safaan taxawee, ngeen mana jëflante, ba sottal, tey wéye taxaw temm.

14 Taxawleen kon temm. Defleen dëgg di ngañaay li ci seen ndigg, njub di seen kiiraayal dënn.

15 Xibaaru jàmm bi indi jàmm nag, defleen ko muy dàll yu dëgëral seen taxawaay.

16 Te fu ngeen tollu ŋàbbleen pakk biy seen ngëm, ci ngeen mana fanqe mboolem jumi sawaray ku bon ki.

17 Mbaxanam xare miy seen kaaraange, jëlleen ko, sol; jëlleen itam saamar bi Noo gu Sell giy joxe, te muy kàddug Yàlla.

18 Deeleen ñaan fu ngeen tollu, gépp xeetu ñaan aki dagaan ci ndimbalal Noo gi,ànd ci ak teewlu fu ngeen tollu, ak gépp parlu, te ngeen di ñaanal mboolem gëmkat ñu sell ñi.

19 Man itam, booleleen ma ci, ngir saa yu ma ubbee sama gémmiñ, mana xéewloo ndéey lu ma xamlee fit wu dëgër mbóoti xibaaru jàmm bi,

20 xibaar bi ma di ndawam lu ñu tënke ay jéng. Waaye ñaanalleen ma, ma di ko waxee fit, ni mu ma ware.

Póol tàggu na waa Efes

21 Dingeen mana xam nag lu jëm ci man ak li may def, ndax Tisig, mbokk la, soppe la, jawriñ ju wóor la ci liggéeyu Boroom bi, moo leen di xamal lépp.

22 Lii sax moo tax ma yónni ko ci yeen: xamal leen lu jëm ci nun, ak itam, teewaayam bu dëfal seen xol.

23 Yal na jàmm ñeel bokki gëmkat ñi ak cofeel gu ànd ak ngëm bawoo fa Yàlla Baay bi ak Sang Yeesu Almasi bi.

24 Na aw yiw ñeel mboolem ñi sopp sunu Sàng Yeesu Almasi bi, cofeel gu dul fey.

Bataaxal bi Póol bind waa Filib

Filib dëkk la woon ci diiwaanu Maseduwan ci réewum Geres. Foofa la Póol samp benn jataayu mbooloom ñi gëm (*Jëf ya* 16.11-40; 20.1-6). Bi mu nekkee ci kaso ndax ngëmam ci Almasi bi, la ko mbooloo mi yónnee ay ndimbal, ba tax mu bind leen bataaxal bii, ngir sant leen. Doonte Póol mi ngi ci kaso, am na mbégte ndax li kàddug Yàlla di law. Póol xam na ne gëmkat yi ci dëkku Filib ñoo ngi sonn ñoom itam ndax seen ngëm ci Almasi bi. Mu ne leen ñu baña ragal, waaye ñu bég ci Boroom bi. Mu ñaax leen ñu baña yég seen bopp, waaye ñu juboo ci genn cofeel, te roy woyofu Almasi bi.

Ci tënk:

1.1-30 Póol am na mbégte doonte am na coono ndax ngëmam ci Almasi bi.
2.1-30 Ni Almasi bi woyofe mooy royukaay.
3.1-11 Bunu yaakaar sunu njubteg bopp waaye njubte gi Yàlla maye.
3.12-21 Nanu jëm kanam ngir jot ca yool ba.
4.1-9 Yàlla boroom jàmm la.
4.10-23 Póol gërëm na waa Filib ndax seen ndimbal.

Ubbite gi

1 Man la Póol, Timote miy jaamub Almasi Yeesu ni man àndak man ci lii, ñeel mboolem ñu sell ñi gëm Almasi Yeesu, te dëkke Filib, yeen ak seeni njiit ak jàppalekati mbooloo mi.
2 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Póol ñaanal na waa Filib

3 Damay sant Yàlla sama Boroom saa yu ma leen fàttalikoo,
4 te saa su ma leen di ñaanal, mbég laa leen di ñaanale yeen ñépp,
5 ndax seen loxo bi ngeen jo ci xamle xibaaru jàmm bi, te dale ko ca bés bu njëkk ba, ba tey.
6 Te lii kat, bir na ma: ki tàmbali jii jëf ju baax ci yeen, dina ko àggale ba keroog bésub Almasi Yeesu.
7 Maa yey nag njortal leen loolu yeen ñépp, ndax ci sama xol laa leen def, te it muy ci wàllu jéng yi ñu ma jénge, di ci wàllu kàddu guy waxal xibaaru jàmm bi ak di ko feddali, yeen ñépp am ngeen wàll ci sama añub yiw.
8 Yàlla seede na ne sopp naa leen yeen ñépp, cofeel gu Almasi Yeesu ci boppam àttana tibbe ci biir xolam.
9 Li may ñaan nag moo di seen cofeel yokku tey gën di yokku, te ngeen ànd ceek xam-xam bu matale ak gépp ràññee,
10 ba mana xàmmee li gën. Su ko defee ngeen set wecc te mucc sikk, ngir keroog bés bi Almasi bi di délsi.
11 Su boobaa ngeen meññal ba woomle ci njub gi Yeesu Almasi bi di maye, ngir fésal màggug Yàlla, jollil ag cantam.

Jéngi Póol jéngul kàddug Yàlla

12 Damaa bëgg, bokk yi, ngeen xam ne lii ma dal, xibaaru jàmm bi la far jëmale kanam.
13 Ndax kat, bir na mboolem dagi boroom dëkk bi te bir na ñeneen ñépp ne Almasi bee tax ñu jéng ma.
14 Te it li gëna bare ci bokki gëmkat ñi, sama jéng yi ma nekke nii moo leen yokk aw fit, ba tax ñu gëna ñemee waxe kàddu gi te ragaluñu ci dara.
15 Dëgg la am na ñuy waare ci turu Almasi bi ci kaw kiñaan ak diiroo mbagg, waaye am na itam ñu koy defe yéene ju rafet.
16 Ñooñu cofeel a leen tax di waare, ndax xam nañu ne waxal xibaaru jàmm bi laa sasoo.

17 Waaye ñale, xelum wujje lañuy
siiwtaanee Almasi bi, du yéene ju
rafet ju ñu ci am, xanaa defe ne
seeni pexe man na maa yokk coono
ci diggante bii ñu ma jénge.
18 Ana lu ci topp nag? Ba tey
rekk, ak nu mu mana deme, muy
waareb jinigal, mbaa waare bu
dëggu, turu Almasi bi moo ci jollee,
muy sama mbégtem tey, dellu di
sama mbégtem ëllëg,
19 ndax xam naa ne loolu lépp
ay walbatiku di samag mucc, ndax
seeni ñaan ak ndimbalal Noo gu
Sell gu Yeesu Almasi bi.
20 Loolu laa ne siiw, yaakaar ko,
te duma rus mukk, xanaa di saxoo
aw fit, démb niki tey, ngir ma mana
fésale sama jëmm jépp màggaayu Al-
masi bi, su may dund ak su may
dee.
21 Ndax samag dund, Almasi bi la
ñeel, samag dee dàqati.
22 Su dee nag damaa wara wéye
sama bakkan bii, ngir mana sottal
ab liggéey bu am njariñ, ana lu
ma gënal ci diggante dund ak dee?
Xawma ko.
23 Ci diggante ñaar yooyii laa
tance: yàkkamti namaa yiwiku ba
fekki Almasi bi, te loolu moo dàqati
fuuf.
24 Waaye ma deseegum bakkan
moo gëna jamp ci yeen.
25 Gannaaw loolu bir na ma nag,
xam naa ne dinaa desagum, desan-
doo fi ak yeen ñépp, ngir ngeen jëm
kanam, tey bége seen ngëm,
26 ba bu ma délsee fi yeen, ngeen
gëna mana puukarewoo Almasi
Yeesu ndax man.
27 Fexeleen rekk ba di jëfe ni mu
yelloo ak xibaaru jàmm bu Almasi
bi, ngir bu ma leen seetsee, mana
seede, mbaa su ma wuutee it, di
dégg ni ngeen saxoo di mànkoo,
bokk jenn yéene, di bokk xeex,
ngir saxal ngëm gi sukkandikoo ci
xibaaru jàmm bi.
28 Buleen ragal seeni noon ci
lenn. Seen fit mooy màndargaal
sànkutey noon yi, te yeen it, mooy
màndargaal seenug mucc gu bawoo
fa Yàlla.
29 Ndax kat yeen la may ci jëmmu
Almasi bi, yiwu gëm ko, rax ci dolli
ngeen sonn ndax moom.
30 Bokk ngeen coonoy benn xare
bi ak man, xare bi ngeen gisoon ma
xare ko démb, moom ngeen dégg ba
tey, ma di ko xare.

2

Ni Almasi bi woyofe mooy royukaay

1 Ndegam amees na lenn lu yokk
aw fit ci Almasi bi nu gëm, ndegam
lenni cofeelam lu mana dëfal am
na, ndegam amees na benn cér ci
Noo gu Sell gi, ndegam it amees na
lenn lu bawoo fi moom, ci wàllu xol
bu rafet ak yërmande,
2 kon dëgg waay, mottalileen
sama mbég, ba mànkoo, te ngeen
soppantee genn cofeel, jubale
seeni xol, te bokk benn jëmu.
3 Buleen def dara ci kaw wu-
jje, mbaa réy-réylu, waaye woy-
ofluleen, ba jàpp ne seeni moroom
a leen gën.
4 Bu kenn ci yeen xintewoo
njariñal boppam, waaye na ku
nekk bàyyi xel moroomam.
5 Noonu Almasi Yeesu doon
doxale, deeleen ko doxale ci seen
biir:
6 Moom mi nekke nekkinu Yàlla
te ŋoyaaloowul ci dayob boppam bi
ko def nawleb Yàlla.
7 Xanaa mu ŋacc boppam,
nangoo jagoo nekkinu surga.
Mu mujj mel ni nit doŋŋ,
di ku ñu xàmmee jëmmu nitam.
8 Moo toroxlu,
moo nangu, ba dee fekk ko ci,
ak mbugalu bant ba ñu ko daaj.
9 Moo tax Yàlla kaweel koo kaweel,
baaxe ko tur wi tiim wépp tur,
10 ba turu Yeesu tax ñépp sukk seen
bëti óom,
muy ci kaw asamaan, di ci kaw
suuf, di biir suuf,

11 làmmiñu ñépp it biral ne Yeesu
Almasi bi mooy Sang bi,
te muy màggaayu Yàlla Baay bi.

Doonleen ay leer ci àddina

12 Kon nag soppe yi, noonu ngeen
masa dégge ndigal, démb ba may
teew, rawatina tey bi ma wuutee,
nangeen ko wéye, di jëfe seenug
mucc, teànd ceek ragal Yàlla bay
lox,
13 ndax Yàlla mooy liggéey ci yeen
lu tax ngeen mana namma jëfe coo-
bareem, ba man koo jëfe.
14 Mboolem lu ngeen di def nag,
buleen ci boole xultu mbaa xuloo,
15 ngir seen der set wecc, te kon
deesuleen mana gàkkal ci lenn. Ay
goney Yàlla yu amul sikk ngeen di
doon, ci biir maas gu dëng te yàqu,
ngeen di lerxat ci seen biir, ni ay
leer ci àddina si,
16 ànd ak kàddug dund gi ngeen di
xamle. Su ko defee keroog bés bi
Almasi bi di délsi, ma mana damoo
ne dawuma cig neen, te sonnuma
cig neen.
17 Su ma ci deewee sax, ba sama
dund mel ni sarax su ñu tuur, tofal
ko ci sarax bi seen ngëm taxawe,
su boobaa it maa ciy bég, te di
leen woo, ngir bokk ak yeen ñépp
bànneexu.
18 Yeen itam nangeen ci bég te
bokk ak man bànneexu.

Póol gërëm na Timote ak Epafrodit

19 Yaakaar naa nag, ne bu soobee
Sang Yeesu, dinaa leen yónnee Tim-
ote balaa yàgg, ngir xam nu ngeen
def, ba man ci sama bopp, sama xel
dal.
20 Ndaxte awma fi kenn ku ko
moy, ku bokk ak man xinte, ba
seeni mbir yitteel ko dëgg.
21 Ñi ci des ñépp, seen njariñal
bopp lañuy sàkku, waaye du li soxal
Yeesu Almasi bi.
22 Timote nag xam ngeen ne ku
rafet ab jëw la. Ni doom di taxawoo
baayam, ni la bokke ak man liggéey
bi ci xamle xibaaru jàmm bi.
23 Sama yaakaar nag moo di, bu
may am lu leer ci sama mbir rekk,
moom laay daldi yebal ci yeen.
24 Teewul mu bir ma ne, bu
soobee Boroom bi, man ci sama
bopp, balaa yàgg, dinaa leen seetsi.
25 Lu jëm ci Epafrodit, sama
mbokkum gëmkat la, sama
naataango la, sama mbokkum
xarekat la, te di seen ndaw li ngeen
ma yóbbante ndimbal lu faj samay
soxla. Waaye jàpp naa ne fàww ma
delloo leen ko,
26 ndax namm na leen lool, boole
ci am njàqare ndax li ngeen dégg ag
jagadeem.
27 Woppoon na it ba xawa dee,
waaye Yàllaa ko yërëm, te du moom
rekk la yërëm, waaye man itam,
ngir ma baña am tiis ci kaw tiis.
28 Moo tax ma yàkkamti leen koo
delloo, ngir bu dikkee, ngeen man
koo bégewaat, te man itam, samaw
tiis wàññiku.
29 Teertooleen ko mbégte mu mat
sëkk ngir Sang bi, te it nawleen ñu
mel ni moom,
30 ndax liggéeyal Almasi bi tax na
koo riisu dee; ba ngeen amee ngànt
lu leen teree mottalil seen bopp
seen yéene, moo jaay bakkanam
ngir wuutu leen, ba yótsi ma seen
ndimbal.

3

Gii njub a wóor

1 Li ci des bokk yi, ma waxati,
bégleen ci Boroom bi. Di leen bind
genn kàddu googu rekk, diisu ma,
te di leen ko baamtu moo gëna wóor
ci yeen.
2 Moytuleen xaj yi, defkati mbon
yooyu laa ne, moytuleen leen,
moytuleen njoofkat yooyu jiital
aaday xaraf.
3 Ndaxte nun noo xaraf tigi,
nun ñiy jaamoo Yàlla Noowam
gu Sell, di damoo Almasi Yeesu,
te yaakaarunu aaday nitu suuxu
neen.

4 Moona man de, waroon naa
mana yaakaar aaday suuxu neen.
Ak keneen ku mana xalaat ne
sañ naa yaakaar aaday nitu suuxu
neen, maa ci raw.
5 Man mi xaraf ba ma amee
juróom ñetti fan, askanoo ci bànni
Israayil, giiroo ci Beñamin, di ab
Ebrë bu ñaari Ebrë jur, te bokk
ci ngérum Farisen ci wàllu yoonu
Musaa.
6 Su dee ci mbirum xéraangey
diine, maa daan bunduxataal
mbooloom gëmkati Almasi bi, te su
dee ci wàllu njubtey sàmm yoon wi,
maa mucc sikk.
7 Waaye la ma jàppe woon ag
ndollent, moom laa def tey ag
wàññeent ndax Almasi bi.
8 Rax ci dolli, lépp sax laa far
jàppe ag wàññeent, ndax ngëneel li
sut lépp, te mooy xam kuy sama
Sang Almasi Yeesu. Moom moo ma
taxa nangoo ñàkk lépp, def lépp ni
mbuubit, ngir tonoo Almasi bi,
9 ngir ma mana feeñe ci biir Al-
masi bi, fu ma yaakaarul sama
njubteg bopp gu ma feyoo sàmm
yoonu Musaa, xanaa di yaakaar
njubte gu laloo ngëm gi ma gëm
Almasi bi. Njubte googu fa Yàlla la
bawoo te gëm Almasi bi moo koy
maye.
10 Sàkkuwuma lu moy xam ko,
xam manoore ji ko dekkal, ak itam
séddu ci ay coonoom, ba bokk ak
moom deewam,
11 tey yaakaara dekki, ak nu mu
mana deme.

Nanu jëm kanam ngir jot ca yool ba

12 Du caageenu damaa àgg ci
loolu lépp ba noppi, mbaa damaa
mat sëkk xaat, waaye maa ngi wéye
samaw xél, di jéema jot ci neexalu
rawante bi, gannaaw ba ma Al-
masi Yeesu jotee ci man itam.
13 Bokk yi, fooguma ne jot naa ci,
xanaa kay lenn: damay fàtte li ci
gannaaw, te def lu ma man, ngir
fexee yóotuji li ci kanam,
14 daldi xélu dëgmal naanukaay
ba, ngir jot ca neexal ba nu Yàlla di
woowe fa kaw, ci Almasi Yeesu.
15 Kon nag, nun ñi jota màgg ba di
magi jëmm ci wàllu ngëm, nanu ko
bokk gise noonu. Su ci amee lenn
lu ngeen gise neneen nag, loola,
Yàlla moo leen koy leeralal.
16 Ak lu ci mana am, yoon wii nu
doxe ba fii nu tollu, nanu ko bokk
topp.
17 Bokk yi, royleen ma; jox nanu
leen ab royukaay, xoolleen ci ñi
koy jëfe, te ngeen topp ci seeni tànk.
18 Ndaxte ñu baree ngii ñu seeni
jëf tax ñu di nooni bantub Almasi
bi. Loolu wax naa leen ko ay yoon,
ma waxati leen ko tey aki jooy.
19 Ñooñu sànkute lañuy mujje;
seen koll lañu def seen yàlla, seen
gàcce lañuy damoo, te yëfi àddina
doŋŋ a leen soxal.
20 Nun nag sunum réew a nga
fa asamaan, fa nuy séentoo sunu
Musalkat, Sang Yeesu Almasi bi.
21 Mooy kiy liggéeye manooreem
ji mu tënke lépp cig curgaam, ba
sopparñi sunu yaram wu doyadi
wii, niroole kook yaramam wi ànd
ak màggaay.

4

1 Kon nag yeen samay bokk,
soppe yi ma namm, di leen bége,
te ngeen di sama kaalag ndam gi
ma yooloo ci sama liggéey, ngalla
soppe yi, nangeen saxe noonu ci
Boroom bi!

Póol dénkaane na

2 Bu loolu weesoo, Ewodi laay
tinu, di tinu Santis, ñaari jigéen
ñooñu, ngir ñu fexe ba juboo, ngir
Boroom bi ñu bokk.
3 Yaw itam sama mbokkum
surga bu dëggu bi, dama lay ñaan
nga jàppale leen ci, ñoom ñaar
ñooñoo bokkoon ak man coonob
xamle xibaaru jàmm bi, ñoom ak
ñoom Kelemaŋ, mboolem sama
bokki liggéeykat yi seeni tur binde
ca téereb dund ba.

4 Bégleen ci Boroom bi fu ngeen
tollu, ma waxati ko, bégleen!
5 Na seen lewetaay wóor ñépp,
Sang bi jegesi na.
6 Buleen jaaxle ci dara, waaye ci
mbir mu mu mana doon, deeleen
dikke Yàlla seeni soxla, di ko ñaan
aka dagaan te boole ci di ko sant.
7 Su boobaa jàmmu Yàlla ji wees
ab takk, mooy sàmm seen xol ak
seenum xel ndax Almasi Yeesu.
8 Li ci des nag bokk yi, moo di
lii: mboolem lu dëggu, ak mboolem
lu tedd, ak mboolem luy njub, ak
mboolem lu set, ak mboolem lu
jekk, ak mboolem lees di rafetlu,
ndegam lu nawlu la te yelloo
ngërëm, na leen loola soxal.
9 Li ngeen jànge ci man te jële
ko ci man, ak li ngeen dégge ci
man, gise ko ci man, jëfeleen ko.
Su boobaa Yàlla miy boroom jàmm
mooy àndak yeen.

Póol gërëm na waa Filib

10 Maa ngi bége Boroom bi lool
ci nii ngeen mujj yeesale tey, seen
yitte ci man, yitte ju ngeen amoon
moos naka jekk, xanaa dangeena
ñàkkoona jekku seen ndimbal.
11 Ag ñàkk nag taxul may waxe
nii, nde tàmm naa di doylu ci dig-
gante bu ma mana tollu.
12 Miin naa néewle, man naa
naataange. Fépp fu ma tollu ak ci
lépp, làqoo naa pexe mu ma manee
jant yu ma regge ak yu ma xiife, ci
biir naataange akug ñàkk.
13 Lépp laa mane ci ndimbalal ki
may manal.
14 Teewul seen ndimbal lii di jëf
ju rafet ju ngeen bokke ak man
sama njàqare.
15 Yeen waa Filib, xam ngeen
xéll ne ba waareb xibaaru jàmm
bay door, te ma bàyyikoo diiwaanu
Maseduwan, amul woon menn
mbooloom gëmkat mu ma séqaloon
ab joqalanteb ndimbal, xanaa seen
mennum mbooloo.
16 Ba ma nekkee Tesalonig sax,
yónnee ngeen ma ay yoon, lu ma
faje samay soxla.
17 Du caageenu ndimbal lu ma
sàkku ci yeen, li may sàkku kay moo
di yokkuteb yool bu leen ñeel.
18 Fii ma tollu jot naa li ma aa-
jowoo lépp, maa ngi ci naataange;
doyle naa sëkk, gannaaw ba ma
nangoo ci loxol Epafrodit seenub
yóbbante, te sarax su ñu nangu la, di
xeeñ xetug jàmm, te neex Yàlla mi
mu ñeel.
19 Te sama Yàlla itam mooy sàkke
ci koomam gu yéeme gi ci Almasi
Yeesu, ba fajal leen seen soxla yépp.
20 Daraja ñeel na Yàlla sunu Baay,
tey ak ëllëg ba fàww. Amiin.

Tàggatoo jib na

21 Nuyulleen ma mboolem ñu
sell ñi gëm Almasi Yeesu. Bokki
gëmkat ñi àndak man, ñu ngi leen
di nuyu.
22 Te it gëmkat ñu sell ñépp a ngi
leen di nuyu, rawatina waa kër
Buur Sesaar.
23 Yal na yiwu Sang Yeesu Almasi
bi àndak seenum xel.

Bataaxal bi Póol bind waa Kolos

Kolos ak Efes, diggante ñaari dëkk yooyu tollu na ci 160 kilomet, ci penku bi. Póol masula dem Kolos. Epafras moo fa yégle xibaaru jàmm bi, ba mbooloom ñi gëm sampu. Bi leen Póol bindee bataaxal bii, fekk na ñu tëj ko kaso, moom ak Epafras (*Filemon* 23).

Póol mu ngi ñaanal gëmkat yi, ñu feddaliku ci wàllu ngëm. Fekk booba ay jàngalekati caaxaan dugg ci jataayu gëmkat yi. Ñu ngi jaamu ay malaaka, di réy-réylu ci seeni peeñu, te seen àlluwa di njàngalem nit kese. Ci noonu lañu joxee ndigal yu jëm ci xaraf ak ci ñam ak ci toroxlu.

Póol artu na gëmkat yi ngir kenn bañ leena naxe ay kàddu yu leen di réeral. Jàngal na leen kan mooy Almasi bi, ak ni ñu wara dunde ndax ni ñu bokke ci moom.

Ci tënk:

1.9—2.23 Kan mooy Almasi bi?

3.1—4.6 Dundin wu wees, dundin wu yees.

4.7-18 Póol mu ngi leen di tàggu.

Ubbite gi

1 Man Póol ndawal Almasi Yeesu
ci coobarey Yàlla, maa bind lii, àndeek mbokk mi Timote,
2 ñeel waa Kolos ñu sell te wóor te
di bokki gëmkati Almasi bi. Aw yiw
ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla
sunu Baay.

Póol ñaanal na waa Kolos

3 Sant Yàlla sunu Baayu Sang
Yeesu Almasi bi lanu saxoo, saa su
nu leen di ñaanal;
4 dégg nanu ngëm gi ngeen gëm
Almasi Yeesu ak cofeel gi ngeen
sopp gëmkat ñu sell ñépp,
5 te li waral ngëm googu ak cofeel
googu, di seen yaakaara jot ca
cér ba ñu leen dencal fa asamaan.
Mooy yaakaar ja ngeen jota am, ba
ngeen njëkkee dégg kàddug dëgg gu
xibaaru jàmm bi.
6 Ni leen xibaaru jàmm bi dikkale
nag, ni la dikkale àddina sépp, te
mu ngi meññ, di law, na mu ko
dale defe fi seen biir, ca bés ba
ngeen déggee lu jëm ci yiwu Yàlla,
ba ràññee ko dëgg.
7 Noonu ngeen ko jànge ci
Epafras, sunu mbokkum surga biy
sunu soppe, te di jawriñu Almasi
bu wóor bi nu jàppale*,
8 te moo nu xamal itam cofeel gi
leen Noo gu Sell gi may.

9 Moo tax nun itam, ba nu déggee
seen mbir ba tey, noppiwunu
leena ñaanal, di sàkku ngeen fees ak
xam-xam ci lépp luy coobarey Yàlla,
te ngeen ànd ceek lu mat sëkk ci
wàllu xel ak gis-gis bu Noo gi maye.
10 Su ko defee ngeen di dunde
dundin wu yellook Boroom bi, ngir
bànneexal ko ci wet gu nekk, seen
meññeef it di jépp jëf ju baax, te
ngeen gën di xam Yàlla.
11 Ngir itam ngeen manoorewoo
jépp manoore, na leen ko Yàlla
manloo ci kàttanam gu màgg, ba
ngeen mana dékku lépp ci xolu
muñ,
12 te ngeen di sante Baay bi mbég,
moom mi leen yellale ab cér ca
muuru ñu sell ña, ca réewum leer ga.

Almasi bi jubale na nit ak Yàlla

13 Yàlla kat moo nu wallu ba
génne nu ca kilifteefu réewum
lëndëm ga, toxal nu ci biir nguurug
Doomam ji mu sopp.
14 Ci moom lanu ame ag njot, te
moo nu jéggal sunuy bàkkaar.

15 Doom jooju moo di niruwaale
Yàlla, mi kenn manula gis, mooy
taaw bi, ki jiitu mépp mbindeef.
16 Ndax moo di ki Yàlla sàkke lépp
lu nekk asamaan ak lu nekk ci

* **1.7** Mbaa: *jawriñu Almasi bu wóor ngir yeen,*

suuf, lu gisu ak lu gisuwul, muy boroom gàngune yeek boroom ndomboy tànk yeek boroom nguur yeek boroom sañ-sañ yi. Lépp ci moom lees ko sàkke, te mooy ki tax ñu sàkk lépp.
17 Mooy ki nekkoon naka jekk balaa daraa nekk, te lépp ci moom la sottee ba temboo.
18 Mooy boppu yaram, wiy mbooloom gëmkat ñi, mooy njàlbéen, mooy taaw bi njëkka dekki, ndekkite lu dee toppul, ba tax muy ki jiitu ci lépp,
19 ndax Yàlla la soob mu dëël gépp matam ci moom.
20 Deretam ja tuuru ca bant ba, ca la Yàlla defe jàmm, ba sottale ci moom, pexe mi mu jubalee boppam ak lépp, muy lu nekk ci kaw suuf ak la fa asamaan.
21 Te yeen ñi masoona sore lool Yàlla, doonoon ay noonam ci wàllu xalaat ak jëf ju bon,
22 tey, deewug yaram, deewug suux gi Almasi bi dee, moom la leen Yàlla jubalee ak boppam, ba teewal leen fi kanamam, ngeen di ñu sell, mucc sikk, seen der set wecc.
23 Noonu la deme, ndegam kay fekk na leen sësoo ngëm gu ngeen dëjoo ba dëgër, te baña nangu lenn di leen sorele ak yaakaar ji ci xibaaru jàmm bi ngeen dégg, te ñu biral ko, ñeel mépp mbindeef. Man Póol nag, ci yégle xibaaru jàmm boobu laa di ab jawriñ.

Póol tiisoo na waa Kolos

24 Léegi nag maa ngi bége coono yi ma jànkoonteel ngir seen njariñ; li des ci tiisi Almasi bi, moom laay mottalee coono yooyu ma daj ci sama yaramu suux wii, ngir njariñal mbooloom gëmkat miy yaramu Almasi bi.
25 Ci moomu mbooloo laa dib jawriñ, te Yàllaa ma sase noonu, ñeel leen, ngir ma xamle kàddug Yàlla ba mu mat sëkk.
26 Kàddu googu moo di mbóot mi masoona làqu maasoo maas, waaye tey Yàllaa ko xamal ay nitam ñu sell.
27 Ñoom la Yàlla nammoona xamal ni mbóot mi yaatoo te yéeme, ñeel jàmbur ñi dul Yawut: mbóot mi moo di Almasi baa ngi ci yeen ñi dul Yawut itam, loolu di seen yaakaar ci ndam lu leen ñeel.
28 Almasi boobu nag lanuy xamle; na mu gëna xeloo lanuy artoo nit ku nekk, te ni lanuy jàngale nit ku nekk, ngir àgge nit ku nekk ba fa kanam Almasi bi, fekk ko mat sëkk, na mu ware kuànd ak Almasi bi.
29 Loolu moo ma tax di góorgóorlu ci xare bii may xare ci dooleem ak manoorey jëfam jiy liggéey ci sama jëmm jii.

2

1 Bëgg naa nag, ngeen xam xare bu metti bi ma leen di xareel, yeen ak waa Lawdise ak mboolem gëmkat ñi ma masula teg bët,
2 ngir ngeen gëna am fit, mànkoo ci biir cofeel, te géeju ci gis-gisu xol bu leer nàññ te wóor, ba mana daj dëgg mbóotum Yàlla miy Almasi bi ci boppam.
3 Ci moom la mboolem alal ji ci xel ak xam-xam dëxëñe.
4 Loolu laa leen di wax, ngir kenn bañ leena réeral ci ay kàdduy naxe yu mbubboo ag dëgg.
5 Ndax jëmm ji kat teewul, waaye xol baa ngeek yeen, di bégee gis seen doxalin wu jekk ak seen ngëm gu wér gu ngeen gëm Almasi bi.

Jëfeleen ni ñu bokk ak Almasi bi

6 Kon nag, ni ngeen nangoo Almasi Yeesu di Sang bi, àndleen ak moom, jëfe noonu.
7 Sampleen seeni reen ci moom, tabaxleen seen bopp ci moom, feddalikuleen ci wàllu ngëm, ni ñu leen ko jàngale, ba seenub xol baawaan ak kàdduy cant.

8 Moytuleen ba kenn bañ leena këfe kàdduy naxi neen yu ñu jàppe xam-xam bu xelu, kàddu yu sukkandikoowul ci Almasi bi, xanaa aaday nit ak mbiri àddina.
9 Ndax kat ci Almasi bi, ci yaramu nitam la léppi Yàlla dëkke, ba mat sëkk ci moom,
10 ci moom ngeen mate it, te mooy kilifay mboolem boroom nguur yi ak mboolem boroom sañ-sañ yi.
11 Ci moom ngeen xarafe xaraf gu loxol nit deful, ndax noonu kuy xarafal nit ki di dog as lëf ci yaramam, ni la Almasi bi di doge ba mu set buumu njaam gi leen dooley bàkkaar tënke woon. Noonu la Almasi bi di xarafalee.
12 Ni ñu leen booleek moom suul, keroog ba ñu leen sóobee cim ndox, noonu ngeen dekkeendoo ak moom, ndax yeena wóolu dooley Yàlla mi ko dekkal.
13 Yeen ñi doonoon ñu dee fa kanam Yàlla ndax seeni moy ak seen ñàkka xaraf, ndax li ngeen dul Yawut, Yàllaa leen booleek Almasi bi, dundalaat leen. Moo nu baal sunu moy yépp.
14 Kayitu bor bi nu tiiñaloon, te dogali yoon toppe nu ko, moom moo far mbind ma, yóbbu kayit ga, daajaale ko ak Almasi bi ca bant ba.
15 Moo dog sidditi boroom nguur yeek boroom sañ-sañ yi ci jaww ji, ñu doon ay jaam yu mu jàppe xare. Moo leen weer it ci kanam ñépp, diriwaale leen ca biir njaab ma topp ca ndam la Almasi bi ame ca bant ba.
16 Kon nag bu leen kenn sikkal ci ñam wu ngeen lekk, mbaa lu ngeen naan, mbaa màggal bés bu rafet, mbaa Terutel weer ak bésub Noflaay.
17 Loolu lépp takkndeeru yaram wuy jëmmal lu dikkagul rekk la woon. Waaye yaram wi dëgg moo di Almasi bi.
18 Buleen nangu kenn ku leen sikkal, te di kuy teg boppam jëfi toroxlu, di jaamu ay malaaka, topp seen gis-gisi peeñuy bopp. Ñu ni mel ñooy réy-réyloo xalaati neen yu ñu fente seen yég-yégi bakkan.
19 Ñooñu jokkuwuñu ci Almasi biy bopp bi, te ci bopp bi la yaram wi wépp di jëfandikoo siddit yeek tenqo yi, ba suuxatu, ngir lépp mànkoo ba mana màgg, ni ko Yàlla di màggale.
20 Ndegam nag yeena bokk ak Almasi bi dee, ba teqalikoo ak mbiri àddina, ana lu tax ngeen mel ni ñu bokk ci àddina ba tey, di tegoo ay dogali yoon yu mel nii:
21 «Bul jël lii, bul ñam lee, bul laal la ca des.»
22 Te mboolem yëf yooyu dogali yoon yi jëm day jeex doŋŋ bu ñu leen jëfandikoo. Loolu ay santaane aki njàngalem nit doŋŋ la.
23 Dëgg la, xel man naa nangu dogali yoon yu ni mel, ndax laaj na nit ki pastéefu ci diine ju mu tegool boppam, laaj na it toroxlu ak coonoy yaram yu tukkee ci yar bu metti bu nit kiy tegoo, waaye jariñul dara ku bëgga noot bakkanam.

3

Gëmkatub Almasi bi, dundin wu yees

1 Gannaaw nag yeena dekkeendoo ak Almasi bi, sàkkuleen la fa kaw, fa Almasi bi tooge ca ndijooru Yàlla.
2 La fa kaw, xintewooleen ko, te ngeen ba li fi suuf,
3 ndaxte dee ngeen, ba seenug dund àndak Almasi bi, làqe fa Yàlla.
4 Seenug dund dëgg Almasi bi la, te keroog bu Almasi bi feeñee, yeen itam dingeen àndak moom feeñ, ba séddu ci ndamam.
5 Kon nag reyleen seen cér yi bokk fii ci kaw suuf; lu mel ni séy yi yoon tere ak jëfi sobe ak ñàkk sago ci lu jekkadi ak xemmemtéef yu bon ak bëgge, te looloy bokkaale ba tey,

6 yooyooy wàcce sànjum Yàlla ci
kaw ñi déggadi.
7 Yeen itam noonu ngeen daan
jëfe bu njëkk, ba seenug dund bok-
kee fii ci kaw suuf.
8 Waaye léegi, lii lépp baleen ko:
maanaam tàng xol ak mer mu ëpp
ak coxor ak saaga ak wax ju ñaaw.
9 Buleen di fenante, gannaaw
seen jëmm ja woon démb, boole
ngeen kook jëfinam ja mu àndal,
summi,
10 ba sol seen jëmm ju yees jiy gën
di yeeslu, te di gëna niru ki leen ko
sàkkal, ba kera seen xam-xam mat
sëkk.
11 Dundin wu yees woowu amul
jàmbur akub Yawut, amul ku xaraf
ak ku xaraful, amul ab doxandéem
ak ku xayadi, amul ab jaam ak as
gor, waaye Almasi bi mooy lépp te
moo nekk ci ñépp.

12 Yeenay ñi Yàlla tànn, sellal leen,
sopp leen. Kon nag solleen xolu
yërmande akug mbaax ak woyoflu
ak jikko ju lewet ak xolu muñ.
13 Muñalanteleen te di baalante,
su dee kenn ku am lu mu sikke
moroomam. Ni leen Boroom bi
baale, deeleen baalantee noonu.
14 Ci kaw loolu lépp nag, te-
gooleen cofeel, mooy xànc gi leen
faste, ba seenug bennoo mat sëkk.

15 Na jàmmu Almasi bi saytu seen
xol. Ci jooju jàmm lañu leen woo,
fekk leen ngeen di wenn yaram
doŋŋ, te it saxooleen cant.
16 Na kàddug Almasi bi dëkk
ci yeen, bay baawaan, ngeen
di jariñoo xel mu mat sëkk mu
ngeen di jàngalantee aka artoonte.
Woyeleen xolub cant, ñeel Yàlla, ak
ay taalifi cant ak woyi tagg Yàlla ak
woy yu ñu fente ci Noowug Yàlla gi.
17 Lu ngeen mana def, muy ci
wax, di ci jëf, defleen ko ci turu
Sang Yeesu, tey sant Yàlla Baay bi ci
moom.

Rafetooleen

18 Na jabar nangul jëkkëram,
noonu mu jekke ci ku bokk ci
Boroom bi.
19 Jëkkër nag, na sopp jabaram, te
bumu ko soxore.
20 Xale yi, déggalleen seeni waajur
ci lépp, ndax loolu mooy li Boroom
bi rafetlu.
21 Yeen ñiy baay, buleen yékkati
seen xolu doom, ngir baña jeexal
seen xol.
22 Jaam yi, nangulleen ci lépp
seen sang yi ci àddina. Buleen
ko defe ngistal, mbaa ngeen di
ko sàkkoo lu leen neex, waaye de-
feleen ko yéeney xol bu dëggu, ndax
ragal Boroom bi.
23 Lu ngeen mana def,
liggéeyeleen ko xol bu tàlli, ni
bu ñeelul woon nit doŋŋ, xanaa
Boroom bi.
24 Te ngeen xam ne ci loxol Bo-
room bi ngeen di nangoo yool bi
ngeen muurloo. Sang bi, Almasi bi
mooy ki ngeen di jaamu.
25 Waaye ku def njubadi, njubadi
ga mu def lañu koy jox ab yool, te
xejj ak seen du ci am.

4

1 Yeen ñiy sang yi, yorleen seeni
jaam, yorin wu jub te aw yoon, te
ngeen xam ne yeen itam am ngeen
ab Sang fa asamaan.

Yeneen warugar a ngii

2 Ag ñaan nag, saxooleen ko, te
ngeen teewlu ci, boole ci ag cant.
3 Te ngeen ñaanaale nu ci itam,
ngir Yàlla ubbil nu buntu xamle
kàddu gi, ngir siiwal mbóot mi ci
Almasi bi, li waral ñu jéng ma.
4 Ñaanleen, ma man koo wax ba
mu leer nàññ ni mu ma ware.
5 Jëfeleen xel mu rafet seen dig-
gante ak aji gëmadi ñi ci biti, te
jot gi ngeen amagum, fexeleen ba
jariñoo ko.
6 Na seen kàdduànd ak yiw te
am solo, te ngeen xam nu ngeen di
tontoo ku nekk, tont li war.

Póol tàggu na waa Kolos

7 Mboolem lu jëm ci man nag,
Tisig dina leen ko xamal. Mbokk
la, soppe la, jawriñ ju wóor la, te it
sama mbokkum jaam la, ci liggéeyu
Boroom bi.
8 Lii sax moo tax ma yónni ko ci
yeen: xamal leen lu jëm ci nun, ak
itam, teewaayam bu dëfal seen xol.
9 Onesim lay àndal, sunu mbokk
mu wóor, di sunu soppe, te mu
bokk ci yeen. Ñoo leen di xamal
mboolem lu fi xew.
10 Aristàrk mi ma bokkal kaso
bi, mu ngi leen di nuyu, moom ak
Màrk rakku Barnabas. Ci mbiru
Màrk moomu ngeen jotoon ndigal,
ngir bu dikkee, ngeen teral ko.
11 Yeesu mi ñuy wax Yustus itam,
mu ngi nuyoo. Li bokk ci askanu
Yawut, ñoom rekk ay liggéeyandoo
ak man ngir nguurug Yàlla, te ñoo
seral sama xol.
12 Ab nuyoo it ñeel na leen, tuk-
kee ci Epafras mi bokk ci yeen, te
di jaamub Almasi Yeesu. Muy ku
jàmbaare ci saxoo leena ñaanal, ngir
seenub taxawaay sotti te mat sëkk
ci jëfe mboolem luy coobarey Yàlla.
13 Maa ko seedeel ne coonoy ñaan
bu réy la nekke, ngir yeen ak waa
Lawdise ak waa Yerapolis.
14 Ab nuyoo it ñeel na leen, tuk-
kee ci sunu soppe Luug, doktoor bi,
ak Demas.
15 Nuyulleen nu bokk yi dëkke
Lawdise, ak sunub jigéen Nimfa ak
mbooloom gëmkat miy daje këram.
16 Gannaaw bu ngeen jàngee-biral
bataaxal bii ci seen biir, fexeleen
it ba ñu jàng ko biral fa mbooloom
gëmkat ma fa Lawdise, te yeen it
bataaxal ba ngeen di jote Lawdise,
nangeen ko jàng-biral.
17 Waxalleen ma Arsipp ne ko:
«Neel jàkk ci liggéey bi nga sasoo ci
Boroom bi, ngir nga sottal ko.»
18 Man Póol nag maa leen di bind
tàggatoo bii ci sama loxol bopp.
Fàttalikuleen ne dañu maa tëj kaso.
Yal na aw yiw àrd ak yeen!

1.Tesalonig
muy bataaxal bu njëkk bi Póol bind waa Tesalonig

Tesalonig péeyub diiwaanu Maseduwan la woon ci réewum Geres. Gannaaw bi Póol sampee mbooloom gëmkat ci dëkku Filib, samp na meneen ci Tesalonig (*Jëf ya* 17.1-9).

Gannaaw bi mu jógee Tesalonig, Póol dafa ragal ne ñu ngi jàq ci coono yi ñu daj, ba tax mu yebal Timote, ngir mu natt fu seen ngëm tollu. Bi Timote délsee, indi xibaaru jàmm bi jóge ci ñoom, la leen Póol bind bataaxal bii.

Waaye am na ci gëmkat yi ñenn ñu baña liggéey, di foog ne Almasi bi dina délsi ci lu dul yàgg. Póol wax leen li wara xew bés bu Boroom bi délsee, ak ni ñu wara dunde balaa booba.

Ci tënk:

1.1—3.13 Póol fàttaliku na teewaayam ci ñoom ak ni ñu nangoo njàngaleem.
4.1-12 Póol mu ngi leen di ñaax ñu jëfe sell ak mbëggeel.
4.13—5.11 Póol mu ngi jàngale ci ndekkite li ak délsig Almasi bi.
5.12-28 Póol tàggatoo naak ñoom.

Ubbite gi

1 Man la Póol mi àndak Silwan* ak Timote ci kàddu gii ma yékkati, ñeel mbooloom gëmkati waa Tesalonig ñi bokk ci Yàlla Baay bi ak Sang Yeesu Almasi bi. Yiw ak jàmm ñeel na leen.

Waa Tesalonig am nañu aw yiw

2 Nu ngi sant Yàlla fu nu tollu ci yeen ñépp, te noppiwunu leena fàttaliku ci sunuy ñaan,

3 ak di baamtu fi kanam Yàlla sunu Baay jëf ji juddoo ci seen ngëm ak liggéey bi sottee ci seen cofeel ak yaakaar ji ngeen saxoo di séentu sunu Sang Yeesu Almasi bi.

4 Yeen bokki gëmkat ñi Yàlla sopp, xam nanu ne moom moo leen tànn,

5 ndax sunu xibaaru jàmm bi nu leen àgge, dikkewu leen ay wax rekk, waaye manoore la leen dikkaale ak ndimbalal Noo gu Sell gi ak kóolute gu mat sëkk gu ngeen am. Xam ngeen moos na nu nekke woon ca seen biir, di xintewoo seen njariñ.

6 Aw ngeen sunuy tànk, aw it ci tànki Sang bi, ndax yeena jot ci kàddu gi, ci biir njàqare ju bare, te di ko bége ci ndimbalal Noo gu Sell gi.

7 Moo leen taxa doon royukaay ci mboolem gëmkati diiwaani Maseduwan ak Akayi.

8 Ci seen biir kay la kàddug Boroom bi jollee, te yemul ci Maseduwan ak Akayi rekk, waaye seen ngëm Yàlla fépp la siiwe, ba soxlawunu cee waxati fenn dara.

9 Nit ñi ci seen bopp ñoo nuy waxal fépp na sunu ngan ak yeen deme ak ni ngeen walbatikoo ci Yàlla, dëddu tuur yi, bay jaamu Yàlla ju dëggu jiy dund,

10 tey séentu Doomam Yeesu mi mu dekkal, mu dikk bàyyikoo asamaan, moom mi nu jot ci sànj miy dikk.

2

Nganug Póol neenul

1 Yeen ci seen bopp kay, bokk yi, xam ngeen ne sunu ngan ak yeen neenul.

2 Xam ngeen na nu njëkkoona sonne ak na ñu nu toroxale woon ca Filib, dëkk ba, bala noo dikk fa yeen. Teewul ci sunu ndimbalal Yàlla nu ñeme leena àgge, ci biir xeex bu metti sax, xibaaru jàmm bu Yàlla bi.

3 Ndaxte sunub woote laluwul ci pexem sànke ak mébét mu setul akug njublaŋ.

* **1.1** ***Silwan*** mooy turu waa Room wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jëf ya* 15.22, 40.

4 Xanaa kay noonu nu Yàlla doy-
loo, ba dénk nu liggéeyu xibaaru
jàmm bi, noonu lanuy waaree ci li
neex Yàlla miy seet ab xol, te dunu
ci wut bànneexu nit ñi.
5 Masunoo jaye, xam ngeen ko,
ag bëgge it masunoo taxa jóg, Yàlla
seede na ko;
6 masunoo sàkku ngërëmal nit, du
ci yeen, du ci ñeneen.
7 Manoon nanoo taafantoo li nu
diy ndawi Almasi bi, ba diisal leen,
waaye danoo lewetoon domm ci
seen biir, mel ni jaboot juy toppa-
too ay doomam.
8 Noonu lanu nabe woon ci yeen,
ba bëggunu woona yem ci xamal
leen doŋŋ xibaaru jàmm bu Yàlla,
waaye danu leena sopp ba yéene
woon leena jox sunu bakkan sax
boole ci, ndax fi ngeen nu mujj
tollu ci sunu xol.
9 Xanaa bokk yi, yeena ngi
fàttaliku sunu doñ-doñ ak sunu
coono? Diir ba nu leen di yégal
xibaaru jàmm bu Yàlla bi, guddi ak
bëccëg lañu daan liggéeyaale, ngir
baña diisal kenn ci yeen.
10 Yeena seede, Yàlla itam seede,
cellte ak njub ak mucc sikk ga nu
doon jëfe fa seen biir, yeen ñi gëm.
11 Xam ngeen ne fi baay féete
doomam lanu féete kenn ku nekk ci
yeen.
12 Ñaax nanu leen, dëfal leen,
dénku leen, ngir ngeen di jëfe jëfin
wu yelloo ak Yàlla mi leen woo ci
nguuram ak teraangaam.
13 Leneen lu nu dul noppee sante
Yàlla, moo di lii: ba ngeen nangoo ci
sunu làmmiñ kàddug Yàlla gi nu leen
dégtal, te melul ni kàddug nit doŋŋ
ngeen ko nangoo, waaye kàddug
Yàlla gi mu doon ci lu wér, moom
ngeen ko jële, te kàddu googu mooy
liggéey ci seen biir, yeen gëmkat ñi.
14 Ndax kat bokk yi, yeena aw
ci tànki gëmkati Almasi Yeesu ya fa
mboolooy Yàlla ya fa réewum Yuda,
ndax coono ya ñu daj ca Yawut ya,
yeen it seeni waa réew teg nañu
leen lu ni mel.
15 Yawut ñi ñoo rey Sang bi Yeesu,
na ñu reye woon yonent yi, te
ñoo nu bunduxataal tey. Neexuñu
Yàlla, te nooni ñépp lañu.
16 Ñoo nuy aaye nu àgge jàmbur ñi
dul Yawut kàddu gi leen di musal.
Noonu lañu matale seen jóorub
bàkkaar yi ñu nekke naka jekk,
waaye am sànj a leen mujj dab.

Póol namm na waa Tesalonig

17 Nun nag bokk yi, teqale nañu
nu ak yeen ab diir, waaye xol
yi sorewaatoowul, xanaa jëmm yi
rekk a soree. Waaye sunu nam-
meel gu réy tax na noo def sunu
kem kàttan, ndax yàkkamtee gise-
waat ak yeen.
18 Moo tax nu bëggoon leena
seetsi, waaye Seytaane moo nu
gàllankoor. Te man Póol, jéem naa
leena seetsi bu dul benn yoon du
ñaar.
19 Ndax kat, ana kan mooy sunu
yaakaar, di sunu mbég, te di sunu
kaala gu nuy sagooji? Xanaa du
yeen, kera ca sunu kanam Boroom
Yeesu, bu feeñee?
20 Yeen déy lanuy damoo, di leen
bége.

3

1 Ba ñu muñee ba tële nag, ca lanu
nangoo des ca Aten, nun doŋŋ.
2 Nu daldi yónni Timote, muy
sunu mbokk, di jawriñub Yàlla bu
nuy liggéeyandool ci xibaaru Al-
masi bi. Su ko defee Timote dooleel
leen, feddali seen ngëm,
3 ngir kenn baña jàq ci biir tiis yii,
ndax yeen ci seen bopp xam ngeen
ne loolu lanu séddoo.
4 Ba nu nekkee ak yeen sax lanu
leen njëkkoona wax ne dinanu daj
ay coono, te xam ngeen ne noonu
la ame.
5 Moo tax ba ma muñee ba tële,
ma yónnee, ngir xam fu seen ngëm
tollu, ndax ragal ne fiirkat bi da
leena fiir, ba sunuw ñaq neen.

6 Waaye léegi bi Timote délsee,
bawoo ci yeen, xibaaru jàmm la nu
àgge ci seen ngëm ak seen cofeel ak
ni ngeen nuy bégee di nu fàttaliku
saa su nekk, te namm nu lool ni nu
leen namme, nun itam.
7 Kon nag bokk yi, ci sunu biir
mitit ak njàqare, sunu xol sedd na ci
yeen ndax seen ngëm.
8 Léegi kay nu ngi dundaat, gan-
naaw yeena ngi sax ci Boroom bi.
9 Ndaw njukkal lu nuy dellooti
Yàlla ngir yeen, ndax mboolem
mbég mi nu leen di bége fi sunu
kanam Yàlla!
10 Guddi ak bëccëg, pastéefu xol
lanuy dagaane Yàlla, ngir man
leena gisaat, ba mottali li yées ci
seen ngëm.
11 Yal na Yàlla sunu Baay ci bop-
pam, àndak sunu Sang Yeesu, ngir
jubal sunuw yoon ba nu agsi ci
yeen.
12 Ni sunu cofeel ak yeen
baawaane, yal na ko Boroom bi
yokke ba baawaanal ag cofeel ci
seen biir ak ci seen diggante ak nit
ñépp.
13 Yal na Boroom bi dooleele
noonu seen xol, ngir kera bu sunu
Sang Yeesu délsee, àndak ñoñam
ñu sell ñépp, fekk leen sell te mucc
sikk, fa kanam Yàlla sunu Baay.

4

Sellal wartéef la

1 Li ci des nag, bokk yi, moo di
yeena nangoo ci sunu làmmiñ jëfin
wi ngeen wara jëfe ba neex Yàlla, te
it moom ngeen nekke. Waaye danu
leen di tinu, di leen ñaax, ci turu
Sang Yeesu, ngir ngeen gënati koo
jëfe.
2 Xam ngeen ndigal yi nu leen jox
ci turu Sang Yeesu.
3 Lii moo di coobarey Yàlla:
ngeen sellal te mucc ci séy yi yoon
tere.
4 Su ko defee kenn ku nekk ci
yeen mana moom yaramu bop-
pam ci biir sellaay ak jom,
5 te ngeen àndak sago ci seeni
xemmemtéef, baña mel ni niti xeet
yi xamul Yàlla.
6 Ci moomu mbir, bu kenn ci
yeen tooñ mbokkam, di aakimoo
yelleefam, ndax waxoon nanu leen
ko, ba artooti leen ne leen jëf ju ni
mel, Boroom bee koy fey ña ko def.
7 Yàlla kat ci cellte la nu woo,
waaye du ci jëfin wu setul.
8 Kon nag ku jalax ndigal lii, du
nit nga jalax, xanaa Yàlla, moom mi
leen jox Noowam gu Sell.
9 Ci wàllu mbëggeel gi war ci biiri
bokk, soxlawuleen ku leen ci bind
dara, ndax yeen ci seen bopp, Yàlla
tàggat na leen ci soppante,
10 te moom ngeen nekke seen
diggante ak mboolem bokki dii-
waanu Maseduwan gépp. Teewul
nag, bokk yi, nu di leen ñaax, ngir
ngeen gënate jëfe noonu.
11 Sàkkuleen di jëfe jëfin wu dal,
te ngeen di toppatoo lu seen yoon
nekk, tey dunde seenu ñaq, na nu
leen ko sante woon.
12 Kon dingeen jekk nu ngeen di
jëflantee ak ñu gëmul ña ca biti, te
dungeen soxlaal kenn dara.

Tiislu bu ëpp warul

13 Bokk yi nag, bëggunu ngeen
réere mbirum way dawlu ñi, bay
tiislu ni ñeneen ñi amul jenn
yaakaar, di tiisloo.
14 Ndegam gëm nanu ne Yeesu
dee na, ba dekki, noonu it lanu
wara gëme ne Yàlla mooy dekkal
way dawlu ñi gëmoon Yeesu, ba
boole leen ak Yeesu, indaale.
15 Lii nu leen di àgge, te muy
kàddug Boroom bi de, moo di nun
ñi fiy dese bakkan ba kera Sang biy
délsi, dunu jiitu way dawlu ñi fa
moom.
16 Sang bi ci boppam, woote
bu xumb lay wàccaalee asamaan,
baatu kilifag malaaka jib, àndak
coowal liitu Yàlla. Su ko defee ña
seenug dee fekk ñu gëm Almasi bi
ñooy njëkka dekki.

17 Gannaaw loolu nun ñi fi dese
bakkan lees di këfandoo ak ñoom,
jëme ca niir ya, ngir nu dajejeek
Sang bi fa jaww ja, nu daldi nekk ak
moom ba fàww.
18 Kon nag deeleen dëfalantee
yooyu kàddu.

5

1 Waaye nag bokk yi, lu jëm
ci ay àpp ak bés ya loolu di am,
soxlawuleen ku leen ci bind,
2 ndax yeen ci seen bopp, xam
ngeen xéll ne Sang bi, ni sàccub
guddi lay dikke.
3 Fa nit ñi naan: «Jàmm ak
kaaraange dikk na,» fa la sànkute
di dale ci seen kaw, ni aw mat di
jekkee dal ci kaw jigéenu wérul, te
kenn du ca rëcce.
4 Waaye yeen bokk yi, nekkuleen
cig lëndëm, ba bés boobu di leen
bett ni ab sàcc di bettee.
5 Yeen ñépp ay doomi leer ngeen,
doomi bëccëg ndarakàmm; nun
bokkunu dara ak guddi, mbaa ag
lëndëm.
6 Kon nag bunu nelaw ni ñi ci des,
waaye nanu teewlu, teànd ak sunu
sago.
7 Ndaxte ñiy nelaw, guddi lañuy
nelaw; ñiy màndi it, guddi lañuy
màndi.
8 Waaye nun ñiy waa bëccëg,
nanu ànd ak sunu sago, te def ngëm
ak cofeel sunu kiiraayal dënn;
yaakaaru texe di sunu mbaxanam
xare.
9 Ndax kat Yàlla séddu nu am sànj,
waaye ag mucc la nu moomale
ndax sunu Sang Yeesu Almasi bi.
10 Su nuy dund ak su nuy dee,
moom moo nu deewal, ngir nu
mana ànd ak moom, dund.
11 Kon nag noonu ngeen di
ñaaxantee aka yokkante, nangeen
ko wéye.

Dénkaane yii la Póol tëje

12 Gannaaw loolu bokk yi, danu
leen di ñaan, ñi féetewoo coonob
liggéey ci seen biir te jiite leen
ci yoonu Boroom bi, di leen yee,
nangeen leen yég.
13 Nangeen leen nawe seen kem
kàttan te soppe leen noonu ndax
seen liggéey. Gannaaw loolu,
nangeen jàmmoo.
14 Bokk yi, danu leen di dénku;
yaafus yi, femmuleen leen; ñi
néewu fit, ñaaxleen leen; néew-doole
yi, dimbalileen leen, te it muñalleen
ñépp.
15 Fexeleen ba kenn du feyantoo.
Waaye lu baax, deeleen ko deflante
ci seen biir, te di ko defal ñépp.
16 Deeleen bég,
17 di saxoo ñaan,
18 te di sant ak nu mu mana
deme. Loolu mooy coobarey Yàlla
ci yeen ñi ànd ak Almasi Yeesu.
19 Buleen giimal taalub Noowug
Yàlla gi,
20 buleen gàttañlu ay kàdduy
waxyu.
21 Waaye lu mu mana doon, set-
tantalleen ko; li baax, ngeen jàpp ci,
22 te lu bon ak nu mu mana
bindoo, dàndleen ko.
23 Yàlla ci boppam, moom miy
Boroom jàmm, yal na leen sellal,
ba ngeen mat sëkk, te seen léppi
xel ak seen léppi xol ak seen léppi
yaram sàmmu, ba mucc sikk, ba
kera bés bu sunu Sang Yeesu Al-
masi bi feeñee.
24 Ki leen woo de ku wóor la, te
moo koy def it.

Póol tàggatoo na ak waa Tesalonig

25 Bokk yi, nun itam, ñaanalleen
nu.
26 Nuyulleen nu bokk yépp, te
fóonalleen nu leen, na mu gëna selle.
27 Maa ngi leen di dénku nag, ngir
Boroom bi, jàngleen biral bataaxal
bii ngir bokk yépp.
28 Yal na sunu yiwu Boroom
Yeesu Almasi bi ànd ak yeen.

2.Tesalonig
muy ñaareelu bataaxal bi Póol bind waa Tesalonig

Am na ci Tesalonig nit ku sos ne am na bataaxal bu jóge ci Póol (2.2), buy wax ne Sang bi délsi na ba noppi. Póol weddi ko ne, amul kenn ku xam jamono ji Almasi bi di délsi. Li nu xam daal moo di ne, dina délsi. Mu dolli ca ne bés pénc ba du bett gëmkat ya. Ndëngte gu mag mooy jiitu bésu Sang bi te dinañu ko xàmmee. Su ko defee, ci leerug delluseem, na gëmkat yi dund dundin wu amul benn sikk.
Ci tënk:

1.1-4 Waa Tesalonig ñoo tax Póol sant Yàlla.
1.5—2.12 Póol joxe na ay tegtal ci li wara xew laata Yeesuy délsi.
2.13—3.18 Póol jox na leen ay ndigal, door leena tàggu.

Ubbite gi

1 Man la Póol mi àndak Silwan* ak Timote ci kàddu gii ma yékkati, ñeel mbooloom gëmkati waa Tesalonig ñi bokk ci Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

2 Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, tukkee ci Yàlla sunu Baay ak Sang Yeesu Almasi bi.

Cant war na ci waa Tesalonig

3 Bokk yi, manunoo ñàkka sant Yàlla ci yeen fu nu tollu, te muy lu jaadu, gannaaw seen ngëm a ngi yokku bu baaxa baax, te cofeelu ku nekk ci yeen ñépp di gënatee law, digganteem ak moroomam.

4 Moo tax nun, nu di leen damoo fi biir mboolooy gëmkati Yàlla yi, ndax seenug muñ ak seen ngëm, ci biir mboolem ni ñu leen di bunduxataale, ak njàqare yi ngeen di jànkoonteel.

Dëgg jib na ci àtteb Yàlla

5 Loolu lépp di firndeel ne Yàlla dëgg lay àtte ngir ngeen mana yelloo nguuram gi tax ngeen di sonn.

6 Te kat àtteb Yàlla dina feeñ ndax coono ba muy delloo ñi leen teg ab coono.

7 Dina feeñ it ndax noflaay ba mu nuy booleek yeen ñiy dékku ab coono, séddenu ko, kera bés bu Sang bi Yeesu feeñee, àndak ay malaakaam yu làmboo manooreem, wàcce ci asamaan.

8 Ci biir sawara wuy sël-sëli lay doon. Ca lay mbugal ñi xamul Yàlla ak ñi baña déggal xibaaru jàmm bi jëm ci sunu Boroom Yeesu.

9 Ñooñu lees di mbugale sànkute gu sax dàkk, fu sore Boroom bi, sore ndamu manooreem,

10 kera bés bu délsee ba jot ci teraangaam ci biir ñoñam ñu sell ñi, ba mboolem ñi ko gëm di ko yéemoo. Te yeen ci seen bopp, ci ngeen di bokk, ndax yeena gëm la nu leen seedeeloon.

11 Moo tax nu saxoo leena ñaanal, ngir sunu Yàlla yellale leen ab wooteem, ngir itam mu sottale kàttanam seen mboolemi mébét ci lu baax ak seen jépp jëf ju laloo ngëm.

12 Su ko defee sunu turu Sang Yeesu màgg ci yeen, yeen it, ngeen màgg ci moom, ci sunu ndimbalal yiwu Yàlla ak Sang Yeesu Almasi bi.

2

Ndëngte gu mag mooy jiitu bésu Sang bi

1 Léegi nag bokk yi, ci wàllu dellusig sunu Sang Yeesu Almasi bi, ak sunu dajeji fa moom, li nu leen di ñaan moo di:

2 bu leen lenn gaawa xañ sago ba ngeen ñàkka àndak seenum xel, mbaa mu di leen jaaxal; du lu ñu ne kàdduy waxyu la, du genn kàddu mbaa bataaxal bu ñu nu moomale,

* **1.1** ***Silwan*** mooy turu waa Room wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jëfya* 15.22, 40.

te di leen gëmloo ne bésu Sang bi dikk na ba noppi.

3 Bu leen kenn naxe nenn, ndax bés ba du dikkagum, te fippu gu mag ga njëkkula dikk, ba ki jëmmal ndëngte te dëgmal alkute*, feeñ.

4 Kooku mooy jànkoonteeka damu ci kaw mboolem lees di woowe yàlla, mbaa lees di jaamu, te mooy mujj toog ca kër Yàlla ga, ba far tudde boppam Yàlla.

5 Xanaa fàttalikuwuleen ne waxoon naa leen ko, ba ma nekkee ak yeen?

6 Te xam ngeen li ko téye léegi, ba du mana feeñ lu dul ca bésam.

7 Kumpa la dooley ndëngte gi bàddoo te mu ngi def liggéeyam xaat, xanaa kay ki ko téye ba tey moo koy téye rekk ba keroog jëlees fi ki ko téye.

8 Su boobaa la ku dëng ka di feeñ, te Sang Yeesu moo koy jàllarbee ngelawal gémmiñam, te moo koy rajaxee ca na muy feeñe bu délsee.

9 Peeñum ku dëng ki liggéeyu Seytaane lay àndal, te dina wone wépp xeetu manoore aki firnde ak kéemaani feni neen

10 ak mboolem xeeti naxe yu njubadi lal, ñeel ñi nara sànku ndax ñàkka sopp dëgg gi, ngir nangu ko ba mucc.

11 Looloo tax Yàlla yónnee leen jëf juy sànke, ngir ñu gëm aw fen.

12 Su ko defee mbugal dal mboolem ñi gëmul dëgg gi, xanaa di xejjoo njubadi.

Taxawleen bu dëgër

13 Nun nag bokk yi, manunoo ñàkka sant Yàlla fu nu tollu, ci yeen ñi Boroom bi sopp, ndax yeen la njëkka tànn, ngir sellal leen ci Noo gu Sell gi, ak itam seen ngëm gi ngeen gëm dëgg gi, ngir texeel leen.

14 Ci loolu it la leen woo ba mu jëfandikoo xibaaru jàmm bi nu leen àgge, ngir ngeen séddu ci sunu ndamal Boroom Yeesu Almasi bi.

15 Kon nag bokk yi, taxawleen bu dëgër te ŋoy ci dénkaane yi nu leen àgge ci sunu làmmiñu bopp ak yi nu leen bind ci sunuy bataaxal.

16 Sunu Sang Yeesu Almasi bi ci boppam ak Yàlla sunu Baay mi nu sopp, te may nu ciw yiwam, jàmmi xol ju sax dàkk ak yaakaar ju wér,

17 yal nañu leen may jàmmi xol, te may leen dooley wéye jépp jëf ju baax ak gépp kàddu gu rafet.

3

Ñaanleen ci Yàlla

1 Li ci des nag bokk yi, moo di ngeen ñaanal nu, ngir kàddug Boroom bi gaawa law te am ndam na mu ko ame woon fa yeen,

2 ngir itam nu mucc ci nit ñu soxor ñu bon ñi, ndax du ñépp a gëm.

3 Waaye Boroom bi mooy ki jara wóolu, te moo leen di dooleel, musal leen ci ku bon ki.

4 Am nanu it kóolute gu nu Boroom bi may, ne li nu leen sant, moom ngeen nekke, te moom ngeen di wéye.

5 Yal na Boroom bi wommat seen xol, jëme ci cofeelu Yàlla ak muñ gi ci Almasi bi.

Yaafus warul

6 Ndigal li nu leen di jox ci sunu turu Boroom Yeesu Almasi bi, moo di ngeen dànd mépp mbokk mu yaafus, te baña dëppoo ak dénkaane yi ngeen nangoo ci nun.

7 Yeen ci seen bopp, xam ngeen ne ci sunuy tànk ngeen wara aw, te du ag yaafus lanu nekke woon ci seen biir.

8 Lekkunu ñamu kenn ci neen, xanaa di yëngu guddi ak bëccëg, ci coonob daan sunu doole, ngir baña diisal kenn ci yeen.

9 Moona du sañ-sañ bu nu ci ñàkk, xanaa bëgg leena won lu ngeen nu roye, ba ngeen aw ci sunuy tànk,

10 ndax ba nu nekkee ak yeen, ndigal lanu leen joxoon moo di

* **2.3** Mbaa: *di doomu alkute ji,*

lii: «Ku nanguwula liggéey, bumu lekk.»
11 Dégg nanu nag ne ñenn a ngi
ci seen biir, ñu yaafus, duñu yëngu
ci dara, lu moy di toppatoo lu seen
yoon nekkul.
12 Ñu ni mel lanuy sant aka dénku
ngir Sang Yeesu Almasi bi, ngir ñu
dal, tey yëngu, di dunde seen ñaqu
bopp.
13 Yeen nag bokk yi, buleen tàyyi
ci def lu baax.
14 Ku ci déggul sunu kàddu yi ñu
bind ci bataaxal bii nag, bàyyileen
ko xel, te bañaa jaxasoo ak moom,
ngir gàcceel ko.
15 Bumu tax ngeen def ko ab
noon, waaye yeddleen ko, ndax
mbokk la.

Fii la Póol tëje bataaxalam

16 Gannaaw loolu, Boroom bi
moom jàmm, yal na leen mayal
boppam jàmmi lépp ak fépp. Yal na
Boroom bi ànd ak yeen ñépp.
17 Tàggatoo bii, man Póol maa ko
bind ci sama loxol bopp, te nii laay
binde ci bépp bataaxal.
18 Sunu yiwu Boroom Yeesu Al-
masi bi ñeel na leen yeen ñépp.

1.Timote
muy bataaxal bu njëkk bi Póol bind Timote

Ñett ci bataaxal yi Póol bind, ñeel na ay naataangoom Timote ak Tit. Mu jox leen ay ndénkaane ci seeni wareefi njiit jëm ci mboolooy gëmkat yi.

Ci bataaxal bii, Póol dénk na Timote ngir mu sax di jàngale Mbind mi, te aaye jàngalekati caaxaan yi. Dénk na ko itam mu jiite mbooloo mi ciy ñaan, jàngal leen li ñu séentu ci seeni njiit, jàngal leen it ni ñu wara dimbalee jëtun yi.

Ndeyu Timote, Yawut la, waaye baayam du Yawut. Póol dafa jàppe Timote ni doomam ci wàllu ngëm, ba tax Timoteànd ak moom ciy tukkeem.

Ci tënk:

1.1-20 Póol artu na Timote ci jàngalekati caaxaan yi.
2.1-15 Póol joxe ne ay ndénkaane ci ni ñu wara jaamoo Yàlla.
3.1-16 Póol wax na yan jikko la bépp kilifag mbooloy gëmkat yi wara am.
4.1—6.21 Póol jox na Timote ak mbooloom gëmkat ñi yeneen ndénkaane.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu, ci ndigalal Yàlla sunu Musalkat ak Almasi Yeesu sunu yaakaar, ci man la bataaxal bii bawoo,

2 ñeel Timote, sama doomu bopp ci wàllu ngëm. Aw yiw ak yërmande ak jàmm ñeel na la, bawoo ci Yàlla Baay bi ak sunu Sang Almasi Yeesu.

Njàngale mu jub day yokke

3 Na ma la ko dénke woon ba may dem diiwaanu Maseduwan rekk, nanga toog Efes googu, ngir ña fay jàngale leneen, nga aaye leen.

4 Ne leen ñu baña topp léebi neen ak limi maam yu dul jeex, ndax loolu ay werante doŋŋ lay jur, te jariñul dara ci liggéeyu njotug Yàlla gi sottee ci ngëm.

5 Ndénkaane bii nag, li ko taxa jóg mooy luy yee ag cofeel gu bawoo ci xol bu rafet ak xel mu dal ak ngëm gu mucc jinigal.

6 Am na ñu moy woowu yoon, ba lajj jëm ci wax ju tekkiwul dara.

7 Ñooñu ay jàngalekati yoonu Musaa lañuy xëccoo ngir doon ko, te xamuñu li ñuy wax, bay xam lenn ci li ñuy dëggal.

Yoonu Musaa am na ñu mu taxa jóg

8 Xam nanu nag ne yoonu Musaa baax na, ndegam na mu ware lees koy jëfe.

9 Lii itam xam nanu ko: ñi jub taxuñu yoon wi jóg, xanaa ñi jubadi ak ñi déggadi ak ñi ñeme Yàlla yi ak bàkkaarkat yi ak ñi wormaalul lu sell ak ñi wormaalul Yàlla. Bokk na ci itam bóomkati baay ak bóomkati ndey ak reykati nit ñi

10 ak ñiy séy ci li yoon tere. Bokk na ci itam góor-jigéen yi ak jàppkati jaam yi ak fen-kat yi ak giñkati fen yi ak ñiy jëfe leneen lu woroo ak njàngale mu baax

11 mi dëppoo ak xibaaru jàmm bi ñu ma dénk, xibaaru Yàlla Aji Tedd ju màgg ji.

Nanu sante Yàlla yërmandeem

12 Damay sant sunu Boroom Almasi Yeesu mi ma dooleel, moom mi ma natt ba wóolu ma, tabb ma ci liggéey bi,

13 te ma nekkoon ab tooñkatam, di ab bunduxataalkat, di ab néeg. Waaye yërmande laa dajeel, ngir ñàkka xam ga ma daan jëfe, te ñàkka gëm tax.

14 Sunu yiwu Boroom moo ma baawaanal, booleel ma ci ngëm gi ak cofeel gi gëmkatub Almasi Yeesu jagoo.

15 Mboolem kàddu gii may wax, lu wóor la te jara gëm: Almasi Yeesu

moo dikk ci àddina, ngir musal bàkkaarkat yi, te maa ci raw!
16 Waaye loolu moo tax man bàkkaarkat bi ci raw, ma dajeek yërmande, ngir ci lépp lu nu Almasi Yeesu di muñal, ma doon ci misaal, ñeel ñi ko nara gëm ëllëg, ba texe ba fàww.
17 Yaw Buur bi sax dàkk,
doo dee, te bët manu laa gis,
yaw Yàlla miy kenn, yaa tedd, yaa màgg,
tey ak ëllëg ba fàww. Amiin!
18 Kon nag Timote doom, loolu mooy ndigal li ma la dénk, te mu dëppook kàdduy waxyu yi jotoona jib te jëm ci sa mbir. Gànnaayool kàddu yooyu ngir di ci xaree xare bu baax bi,
19 te nga saxoo ngëm ak xel mu dal. Am na ñu tanqamlu seen ndéeyum xel ba suuxal seen ngëm.
20 Ci ñooñu la Imene ak Alegsàndar bokk; Seytaane laa leen jébbal, yare leen ko, ngir ñu bañatee saaga Yàlla.

2

Póol sàrtal na jataayub màggal Yàlla
1 Kon nag li jiitu ci mboolem li may dénkaane mooy ngeen di dagaan, di ñaan, di tinu aka sant, ñeel doom aadama yépp,
2 ñeel buur yi ak mboolem boroom baat yi, ngir nu mana nekke jàmm akug dal ak wépp dundin wu tedd, tey wéye ragal Yàlla.
3 Loolu moo rafet te neex Yàlla sunu Musalkat
4 bi bëgg ñépp mucc te ràññee liy dëgg.
5 Ndax kat jenn Yàlla doŋŋ moo am, benn rammukat doŋŋ it moo am diggante Yàlla ak nit ñi, te mooy kenn nit: muy Almasi Yeesu
6 mi maye bakkanam ngir jot ñépp, te loolu mooy seede si Yàlla joxe, bi waxtu wi jotee.
7 Ci boobu seede lañu ma tabbe ab yéenekat ak ndawal kàddu gi ak itam ab jàngalekat, ñeel xeet yi dul Yawut, ngir ma xamal leen yoonu ngëm ak dëgg. Fenuma, dëgg doŋŋ laay wax.
8 Kon li ma bëgg moo di góor ñi di ñaane fépp, tàllal loxo yu mucc sikk, te bañ cee boole meroo ak mbiicoo.
9 Naka noonu, na jigéen ñi di sol col gu yiw gu teggine te yem. Buñu jiital di defarlu ay létt yu ëpp ak gànjari wurus aki per ak yérey tànnéef,
10 waaye nañu gànjaroo jëf ju baax, ndax mooy li jekk ci jigéen ñuy seede ne ñooy ñiy ragal Yàlla.
11 Te it bu ñuy jàngale, na jigéen ñiy noppi, te woyof toyy.
12 Mayuma jigéen mu jàngale mbaa mu jiite góor, waaye na noppi.
13 Ndax kat Aadama lañu njëkka bind, Awa topp ca.
14 Te it du Aadama lañu nax, waaye jigéen lañu nax ba mu xëtt ndigal.
15 Teewul muccu jigéen a ngi ci njurum doom, ndegam saxoo na ngëm ak cofeel ak jëfin wu sell te yem.

3

Lii lañu séentu ci njiitu mbooloo mi
1 Wax ju wóor a ngii: kuy sàkku sasub jiite mbooloom gëmkat ñi, liggéey bu rafet lay xëccu.
2 Njiit li nag fàww mu mucc sikk, di ku dencul lu wees jenn jabar, ku noot bakkanam, jiital am xelam, di ku nawlu, man gan, te mana jàngale.
3 Bumu di ab màndikat, mbaa kuy sooke ab xeex, waaye na lewet, bañu ay, te bumu xemmem xaalis.
4 Kërug boppam nag, na ko yor yorin wu rafet, te na mana yar ay doomam ba ñu nangul ko te sédd ko cér bu mat sëkk.
5 Ndax ku tëlee yor kërug boppam, ana nu mu mana sàmme mbooloom gëmkati Yàlla yi?

6 Te it bumu dib tuubeen bu bees,
lu ko moy ag réy-réylu man na koo gëlëmal,
ba mu tàbbi ci mbugal ni Seytaane.
7 Te it ñi ci biti te gëmuñu, la ñu ko seedeel nay lu rafet,
ba deram du yàqu, nde kon mu tàbbi ci fiiru Seytaane.

Lii lañuy séentu ci jàpplekati mbooloo mi

8 Naka noonu kiy jàppale mbooloo mi,
na di ku tedd, bumu di boroom ñaari kàddu.
Bumu di ku sàngara jiital, mbaa kuy sàkku amam bu lewul.
9 Na ŋoy ci mbóotum ngëm mii feeñ te àtnd ceek xel mu dal.
10 Dees koy njëkka seetlu nag, ba muy ku mucc sikk, ñu door koo dugal ci liggéeyu kiy jàppale mbooloo mi.
11 Naka noonu, na jigéen ñiy jàppale mbooloo mi* di ñu tedd, buñu diy soskat, nañu noot seen bakkan, te jara wóolu ci lépp.
12 Ab jàppalekatub mbooloo mi bumu denc lu wees jenn jabar te na yor ay doomam ak këram yorin wu rafet.
13 Ñi ci wàccoo ak seen sasub jàppalekat nag, seenub liggéey lañu jënde taxawaay bu rafet, te ñooy mana waxe fit seen ngëm gi ñu gëm Almasi Yeesu.

Mbótum yoonu ngëm wi màgg na

14 Lii laa lay bind, te di la yaakaara seetsi ci fan yu gàtt,
15 ngir su ma yeexee itam, nga xam nooy doxale ci biir waa kër Yàlla, maanaam mbooloom ñi gëm Yàlla jiy dund. Mbooloom gëmkat mi mooy kenug dëgg gi, di cëslaayam.
16 Deesul nàttable moos màggaayu mbóot mii feeñe ci sunu yoonu ngëm:

Kii moo feeñe ci yaramu suux,
Noowug Yàlla dëggal ko,
malaaka ya niir ko;
moom lañu waaree ci xeet yi,
gëmees na ko ci kaw suuf it,
te yéegees na ko fa leer ga.

4

Àlluway ceytaane yàq na am xel

1 Noowug Yàlla wax na ci lu leer ne ci mujug jamono, dina am ñu wacc yoonu ngëm wi, di topp ay xalaat yuy fàbbee ak ay àlluway ceytaane
2 yu leen ay jinigalkat, ay fen-kat yu dërkiis ab xol, di naxe.
3 Ñooñu ñooy aaye ab séy, di digle ñàkka lekk yenn ñam yu Yàlla sàkk, ngir gëmkat ñi xam liy dëgg man cee jariñu te di ko sante Yàlla.
4 Ndaxte li Yàlla sàkk lépp a baax, du lenn lees ciy aayal, ndegam kàddug cant lees koy jariñoo.
5 Lu mu mana doon, kàddug Yàlla akug ñaan moo koy sellal.

Lii la liggéeyu jawriñu Almasi bi laaj

6 Soo dee xamal loolu bokki gëmkat ñi, yaa di jawriñu Almasi Yeesu ju baax ju xontu ci kàdduy yoonu ngëm wi ak àlluwa ju rafet ji nga topp naka jekk.
7 Waaye nettali yu yittewoo lu dul Yàlla, ak léebi jeeg ju màggat ji, bañ ko, te nga tàggatu ci ragal Yàlla.
8 Ndax kat tàggat aw yaram, as njariñ a ngi ci, waaye ragal Yàlla, ci lépp lay jariñe, te moo moom digeb àddinay tey ak ëllëg.
9 Kàddu gii may wax, lu wóor la te jara gëm ba mu mat sëkk.
10 Loolu kat moo nu tax di sonn aka góor-góorlu, ndax Yàlla jiy dund lanu yaakaar, moom miy musal ñépp, rawatina gëmkat ñi.
11 Digleel loolu, te di ko jàngale.
12 Bu la kenn xeebe say at yu néew, waaye nanga doon royukaayu gëmkat ñi ci wax ak jëfin ak cofeel ak ngëm ak dundin wu set.

* **3.11** ***jigéen ñiy jàppale mbooloo mi:*** manees na koo tekki nii it: *seeni soxna*

13 Ba keroog may dikk, saxool di
jàng-biral Mbind mi, di ñaaxe aka
jàngale.
14 Bul sàggane may gi ci yaw, te di
lu ñu la baaxee ag kàddug waxyu gu
àndak tegeb loxo ba la kuréelu mag
ñi defaloon.
15 Loolu ngay def sam xel, mbir
yooyu ngay pastéefoo, ba sag
yokkute bir ñépp.
16 Sàmmal sa bopp nag, sàmm sa
àlluwa, te saxoo ko; soo ko defee,
dinga mucc, musal ñi lay déglu.

5

Ay ndigal ñeel na jëtun ñi

1 Bul gëdd mag, waaye ñaax ko ni
bu doon sa baay. Ndaw it, def ko ni
sa rakk.
2 Jigéen ju mag, def ko ni sa yaay;
jigéen ju ndaw, nga def ko ni sab
jigéen, te seen diggante set wecc.
3 Teralal jëtun ñiy jëtun dëgg.
4 Waaye su dee ab jëtun bu ami
doom mbaa ay sët, ñooñoo wara
njëkka jéema jëfe ag ragal Yàlla ci
seen biir kër, ba delloo njukkal
seen waajur, ndax loolu la Yàlla
rafetlu.
5 Waaye kiy ab jëtun dëgg te di
ku wéet, mooy ki yaakaar Yàlla, te
saxoo ay dagaan aki ñaan, guddi ak
bëccëg.
6 Ku ci nekkewul lu moy
bànneexu bakkanam nag, dee guy
dox la.
7 Loolu ngay dénkaane, ndax ñépp
mucc sikk.
8 Ku fàggulul ay bokkam nag,
rawatina waa kër am, yoonu ngëm
wi la gàntal, te moo yées ku gëmul.
9 Limeefu jëtun ñi ndimbal ñeel,
deesu ci bind ku am lu yées juróom
benn fukki at, te na di ku masul am
lu wees jenn jëkkër doŋŋ,
10 te di ku ñu seedeel jëf ju rafet;
lu mel ni yar ay gone ak man gan ak
teral gëmkat ñu sell ñi* ak dimbali
ñi tollu diggante ak di wéy ci jépp jëf
ju baax.
11 Jëtun ñiy ndaw nag, génne
leen ci, ndax bu leen bëgg-bëggu
bakkan sorelee ak Almasi bi, di-
nañu namma séyaat,
12 te su boobaa mbugal war ci
ñoom, ndax worma ja ñu fecci.
13 Te itam ca lañuy tàmme amug
jot, di taxawaalu këroo kër. Te duñu
yem ci am ag jot rekk, waaye dañuy
réy làmmiñ, di dugg ci lu seen yoon
nekkul, tey wax lu leen warul.
14 Moo tax ma bëgg, jëtun ñiy
ndaw séyaat, ami doom, yor seen
kër, ba noon bi du am lu mu yàqe
sunub der.
15 Ndax kat am na ci xaat yenn
jëtun ñu lajj, ba topp Seytaane.
16 Gëmkat bu jigéen bu ci am
mbokkum jëtun nag, na ko dimbali
ba yenni mbooloo mi. Su ko defee
mbooloo mi mana dimbali ñiy jëtun
dëgg.

Ay ndigal ñeel na mag ñi

17 Mag ñiy jiite mbooloo mi bu
baax nag, nañu leen yellale ag
njukkal ñaari yoon, rawatina ñi
boole coonoy waare ak njàngale.
18 Ndax kat Mbind mi nee: «Bul
ŋalaab gémmiñu nag te fekk koy bojj
am pepp†,» nee it: «Ku ñaq, jariñu‡.»
19 Bul déglu tuuma ju ñu waxal
mag mu jiite mbooloo mi, lu moy ci
kaw kàdduy ñaari seede mbaa ñett.
20 Waaye ñi ciy bàkkaar, tiiñal
leen, ndax ñi ci des ragala bàkkaar.
21 Maa ngi lay artu nag fi kanam
Yàlla ak Almasi Yeesu ak malaaka
yi ñu tabb, ngir nga sàmm loolu te
baña jeng, mbaa nga jëfe lenn loo
defe xejj ak seen.
22 Bul di gaawa teg loxo kenn,
ngir fal ko njiit. Bul séddu ci
bàkkaari jàmbur, te yaw ci sa bopp,
sàmmool dundin wu set.
23 Te itam bul di naanati ndox mu
ñuul doŋŋ, waaye deel jëfandikoo
tuuti biiñ, ndax mu baax ci sa biir

* **5.10** Mbaa: *raxas tànki gëmkat ñu sell ñi,* † **5.18** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 25.4. ‡ **5.18** Seetal ci *Luug* 10.7.

ak yeneen xeeti wéradi yu lay farala dal.
24 Am ñenn ñu seeni bàkkaar fés,
te àtteesagu leen, waaye am na ñenn
ñu seeni bàkkaar làqu ba tax yoon
dabagu leen.
25 Naka noonu, jëf ju baax day
fés, te lu ci fésul it, du wéye làqu.

6

Ay ndigal ñeel na jaam yi

1 Mboolem ñi ci buumu njaam,
nañu jàpp ne seeni sang yelloo
nañu gépp wegeel, ngir kàddu gu
teddadi baña tege ci turu Yàlla ak
sunu àlluwa.
2 Jaam yi seeni sang di bokki
gëmkat, buñu yab seeni sang, ndax
li ñuy bokki gëmkat, waaye na tax
ñu gënati leena jaamu, ndax seen
sang yooyu di jariñoo seenu ñaq, ay
gëmkat lañu, ay soppe lañu.

Ragal Yàlla mooy alal

Loolu nga wara jàngale, di ko
dénkaane.
3 Waaye ku ciy jàngale leneen, te
toppul kàddu yu wér yi tukkee ci
sunu Sang Yeesu Almasi bi, toppul
àlluwa ji dëppoo ak ragal Yàlla.
4 Kooku, ab xoggalilukat la te xa-
mul dara. Woppi werante ak xuloo
ci li baat yi di tekki, moo ko dal, te
loolu mooy jur ñeetaane ak ŋaayoo
aki saaga ak ñaaw njort
5 ak jote yu dul jeex yu boole
ay nit ñu seenum xel mu yàqu xañ
àlluway dëgg. Nit ñooñoo mbubboo
ag ragal Yàlla, te def ko wutukaayu
alal.
6 Teewul ragal Yàlla gu ànd ak
doylu, di alal ju réy.
7 Ndax kat indaalewunu dara ci
àddina, te manunoo yóbbaale dara.
8 Kon su nu amee lu nu lekk ak lu
nu sol, nanu ko doyloo.
9 Waaye ñi sàkkoo barele, ñooy
tàbbi ci nattub bakkan aki fiir ak
lu bare ciy xemmemtéef yu tekki-
wul dara, xemmemtéef yuy lore,
tey suuxal seeni boroom ci yàqule
ak sànkute.
10 Ndax sopp xaalis kat mooy
reenu mboolem xeeti loraange.
Am na ñuy ŋaf-ŋafi, di ko wut, far
lajj ci yoonu ngëm, ba teg seen
bopp tiis wu bare.

Xareb ngëm jib na

11 Yaw miy nitu Yàlla nag, dawal
loolu, te topp njub ak ragal Yàlla ak
ngëm ak cofeel ak muñ akug teey.
12 Joŋanteel joŋante bu baax bi,
ngir yoonu ngëm wi, te nga ŋoy
bu baax ci texeg fàww gi ñu la
woo, ba tax nga dëggal sa ngëm nu
rafet noonu nga ko dëggale woon fa
kanam seede yu bare.
13 Dama lay ñaax fi kanam Yàlla
mi may bakkan lépp luy dund, ak
fi kanam Almasi Yeesu, boroom
seede su rafet sa fa kanam Poñsë
Pilaat,
14 sàmmal santaane bi, te bañ koo
gàkkal, bañ koo sikkal, ba kera sunu
Sang Yeesu Almasi bi di feeñ,
15 te ki koy feeñal bu àppam jotee,
di Ku tedd ki wéetoo nguuram,
Buuru buur yi, Sangu sang yi,
16 moom doŋŋ moo dul dee,
moo màkkaanoo leer gu kenn
jotewul,
te mooy ki nit masula gis te tële koo
gis.
Teraanga ak kàttan ñeel na ko ba
fàww. Amiin.
17 Ñi barele alalu àddinay tey
nag, dénk leen ñu baña réy te
baña yaakaar alal ju wóoradi, te ñu
yaakaar Yàlla mi nuy xéewale lépp,
ngir nu di ko bége.
18 Ñi barele na ñuy def lu baax,
nañu barele ci jëf ju baax, di joxe
ci xol bu tàlli, yéwén te nangoo dim-
balee.
19 Noonu lañuy dajalee alal, muy
cëslaay lu dëgër ngir ëllëg, ndax ñu
jot ci dund giy dëgg.
20 Ngalla waay Timote, sàmmal li
ñu la dénk! Moytul kebetuy àddinay
kese ak werantey diiŋatkat yu tud-
doo boroom xam-xam.
21 Boobu xam-xam la ñenn ñi
topp ba lajj yoonu ngëm.

Aw yiw ñeel na leen.

2.Timote
muy ñaareelu bataaxal bi Póol bind Timote

Bataaxal bii jombul mooy bi Póol mujja bind. Póol a ngi ci kaso ndax ngëmam ci Almasi bi te yaakaaratul ñu génne ko. Ba tax mu bind Timote, bàyyil ko ay dénkaane ci li mu wara def gannaaw bu génnee àddina, ngir moom Timote mu gëna ŋoy ci Boroom bi. Póol wax ko mu def kemtalaayu kàttanam ngir fekksi ko nu mu gëna gaawe, fi ñu ko tëj ci Room.

Ci tënk:

1.1—2.26 Póol sant na Yàlla ndax Timote. Póol dénkaane na Timote.
3.1-9 Mujug jamono dina tar, dina metti.
3.10—4.22 Póol dellu na dénkaat Timote.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, ndawal Yeesu
Almasi bi ci coobarey Yàlla, ngir
xamle digeb dund gi ci Almasi
Yeesu, ci man la bataaxal bii ba-
woo,
2 ñeel Timote, sama doom, sama
soppe. Aw yiw ak yërmande ak
jàmm ñeel na la, bawoo ci Yàlla Baay
bi ak sunu Sang Almasi Yeesu.

Feddalil sa ngëm

3 Maa ngi lay fàttaliku ci samay
ñaan guddeek bëccëg, fu ma tollu te
di ci sant Yàlla, mi may jaamoo xel
mu dal, ni ko samay maam daan
defe.
4 Yàkkamti naa lool gisati la, ba
sama xol sedd guyy, nde maa ngi
fàttaliku sa rongooñi keroog ya.
5 Maa ngi fàttaliku ngëm gu dëggu
gi ci yaw, te njëkkoona nekk ci sa
maam ju jigéen Lowis ak sa yaay
Ënis, te mu wóor ma ne ci noonu
nga saxoo itam.
6 Moo tax li ma lay fàttali moo di,
nga xamb taalub mayu Yàlla ga nga
jote ca ba ma la tegee samay loxo.
7 Ndax kat Xel mi nu Yàlla jox
taxu noo ragal, xanaa kay da noo
may doole ak cofeel ak jëfin wu
laloo am xel.
8 Bul kersawoo di seedeel sunu
Sang, mbaa nga di ma kersawoo,
man mi ñu tëj ngir moom, waaye
jëlal sa wàll ci coonob xibaaru jàmm
bi, ni la ko manoorey Yàlla manloo.
9 Moo nu musal,
woo nu woote bu sell te sunuy jëf
taxul,
waaye coobarey boppam a tax,
ak yiwam wi ñu nu may ci Almasi
Yeesu,
balaa ay jamonoy jamono di sosu.
10 Woowu yiw, la ko fésal moo
di dikkug sunu Musalkat Al-
masi Yeesu,
mi neenal dee, te niital nu yoonu
texe,
ak dee gu fomm ba fàww, ni ko
xibaaru jàmm bi xamlee.
11 Te ci xibaaru jàmm boobu lañu
ma tabb, ba ma di yéenekatu xibaar
bi, di ndawam, di jàngalekatam.
12 Looloo tax may daj yii coono.
Waaye rusuma ci, ndax xam naa
ki ma gëm, te wóor na ma ne, li
ma ko dénk, moo ko mana sàmm ba
keroog bés ba.
13 Royal ci kàddu yu wér yi nga
dégge ci man, te ngaànd ceek ngëm
ak cofeel gi Almasi Yeesu di maye,
14 te lu baax li ñu la dénk, nanga
ko sàmm ci ndimbalal Noo gu Sell gi
ci nun ñi ko gëm.
15 Xam nga ne waa diiwaanu Asi
gépp a ma won gannaaw, te Fusel
ak Ermosen ci lañu bokk.
16 Yal na Yàlla baaxe nag waa kër
Onesifor yërmandeem, ndax dëfal
na ma lu bare, te kersawoowul li ñu
ma tëj kaso,
17 waaye ba mu dikkee Room, da
maa seet a seet, ba gis ma.
18 Yal na ko Boroom bi may mu
daj bésub keroog booba yërmandey

Boroom bi. Taxawu na ma lool ca Efes, te xam nga ko xéll.

2

Beyal saw sas

1 Kon nag yaw doom, doolewool yiw wi Almasi Yeesu di maye.
2 Li nga dégge ci man te seede yu bare teewe ko, nanga ko jottali nit ñu wóor ñu ko mana xamal ñeneen.
3 Jëlal sa wàll ci coono bi takk-derub Almasi Yeesu bu wóor di jànkoonteel.
4 Ab takk-der bu bëgga neex ka ko solal kat, du xintewoo mbiri nit ña soluwul.
5 Kuy joŋante it, deesu ko kaala te joŋantewul ci yoon.
6 Te it beykat bi yor coonob liggéey bi, moo wara njëkka séddu ca meññeef ma.
7 Defal sam xel ci li ma la wax. Boroom bi moo lay leeralal lépp.

Yeesu mooy boroom kóllëre

8 Bàyyil xel ci Yeesu Almasi bi ñu dekkal te mu soqikoo ci Daawuda, ni ko sama xibaaru jàmm indee.
9 Xibaaru jàmm boobu moo tax may daj coono yu metti ni defkatu mbon, ba ci jéng yii ñu ma jéng. Waaye kàddug Yàlla moom, deesu ko jéng.
10 Looloo ma tax di muñ lépp, ngir ñi ñu tànn, ndax ñoom it ñu dajeek mucc gi ci Almasi Yeesu, boole ci teraanga ju sax.
11 Kàddu gu wóor a ngii:
Su nu deewandoo ak Almasi bi,
nooy dundandoo ak moom itam;
12 su nu muñee,
nooy bokk nguuru.
13 Su nu ko gàntalee,
moom it dinanu gàntal;
su nu ko ñàkkee kóllëre,
mu saxoo kóllëreem,
ndax manula gàntal boppam.

Surga day sàkku ngërëmu njaatigeem

14 Loolu, dee ko fàttalee, te ngay dénkaane fi kanam Yàlla, ñu bañ di xuloo ci li baat yiy tekki, ndax amul njariñ, te ñi koy dégg doŋŋ lay sànk.
15 Defal sa kem-kàttan ba boo teewee fa kanam Yàlla, di ku mu gërëm, ab liggéeykat bu mucc gàcce, di xamle kàddug dëgg gi ni mu ware.
16 Waaye ay kebetuy àddinay kese, moytu ko, ndax ngëmadi gu ko yées rekk lay yóbbee,
17 te kàdduy ñooñu day law ni ngal. Ci ñooñu la Imene ak Filet bokk.
18 Ñoo lajj yoonu dëgg, ba naan ñiy dekki, dekki nañu ba noppi, te seen wax jooju, am na ñenn ñu muy yàq seen ngëm.
19 Teewul cëslaay lu dëgër, li Yàlla tabax, mu ngi ne kekk, te màndarga ma ca nekk, kàddu yii la: «Boroom bi xam na ki mu séddoo*,» ak: «Kuy tudd turu Sang bi, na daw njubadi†.»

20 Kër gu mag nag, du ndabi wurus ak xaalis rekk a fa am, waaye yoy bant a nga fa ak yoy ban; yii di ndabi teraanga, yee di ndabi njoogaan.
21 Ku setal sa bopp nag ba mucc ci yu bon yooyii, yaay doon ndabal teraanga lu sell te amal sangam njariñ ngir jépp jëf ju baax.

22 Xemmemtéefi ndaw nag, daw ko, te nga topp njub ak ngëm ak cofeel ak jàmm, ànd ceek ñiy tudde Boroom bi xol bu set wecc.
23 Waaye werante yu xeluwul te du xam-xam, moytu ko, te xam ne ay ŋaayoo lay jur.
24 Te jaamub Boroom bi warul di ŋaayoo, waaye day lewet ci ñépp, mana jàngale tey muñ.
25 Jaamub Boroom bi ndànk la war di jubbanti diiŋatkat yi, ndax jombul Yàlla may leen ñu tuub, ba xam liy dëgg.

* **2.19** Seetal ci *Màndiŋ ma* 16.5. † **2.19** Seetal ci *Taalifi cant* 34.15.

26 Su ko defee seenum xel dellusi,
ba ñu rëcc fiirug Seytaane mi leen
jàpp, di leen defloo coobareem.

3

Mujug jamono dina tar

1 Lii, nanga ko xam: mujug ja-
mono, bés yu tar dina dikk.
2 Nit ñi, seen bopp doŋŋ lañuy
bëgg, ay bëggkati xaalis lañuy doon,
ay damukat, nit ñu réy, di ay saa-
gakati Yàlla, ñu déggadil waajur, ñu
goreedi te selladi.
3 Duñu am yërmande, duñu
meddi, ay soskat lañuy doon, ñu
ñàkk sago, ñu néeg te bañ lu baax;
4 ay workat lañuy doon, ñu
teeyadi, ñu daŋŋiiral te di ñu bëgg
seen bànneexu bopp, ba mu gënal
leen Yàlla.
5 Ragal Yàlla lañuy mbubboo tey
xalab leer ga leen ko wara manloo.
Ñooñu, dëddu leen.
6 Ñenn ci ñooñu ñooy yoxoosuy
dugg ci biir kër yi, di fàbbi jigéen
ñu ñàkk bopp, ñi seeni bàkkaar man,
te seen xemmemtéef yu bare jiital
leen.
7 Gëstu ay àlluwa la jigéen ñooñuy
wéye, waaye duñu mana xam liy
dëgg mukk.
8 Noonee Sànnes ak Sàmbres*
doon jànkoonteek Musaa, ni la góor
ñooñu di jànkoontee ak dëgg gi;
ñooy nit ñu seenum xel yàqu, te ñu
doyadi ci wàllu ngëm.
9 Waaye duñu soreeti, ndax
seenug ndof dina bir ñépp, na ñaar
ñooña mujje woon.

Póol dénkooti na Timote

10 Yaw nag seetlu nga bu baax
sama àlluwa ak sama dundin ak
sama mébét ak sama ngëm ak
samag muñ ak sama cofeel ak
samag ñeme coono
11 ak itam bunduxataal yaak
njàqare ya ma dikke woon fa dëkk
yooyu di Àncos ak Ikoñum ak Lis-
tar†. Céy na ñu ma bunduxataale,
waaye Sang bee ma musal ci lépp!
12 Te kat képp ku namma farlu
ci yoonu Almasi Yeesu, dees na la
bunduxataal.
13 Waaye nit ñu bon ñi ak maa-
man yi dañuy gën di bon rekk, di
naxe tey nax seen bopp.
14 Yaw nag saxal ci li nga jàng,
muy lu la wóor, nde xam nga ña nga
tanqe.
15 Bi ngay gone nga dale xam
Mbind mu sell mi, te moo la mana
may xel mu la jëme ci mucc gi gëm
Almasi Yeesu di maye.
16 Mboolem Mbind mu sell mi la
Yàlla wal ag Noowam, ba mu am
njariñal jàngal nit ñi, femmu leen,
jubbanti leen, yar leen cig njub.
17 Su ko defee nitu Yàlla ki mat
sëkk te matley jumtukaay ngir jépp
jëf ju baax.

4

1 Kon nag dama lay dénk fi
kanam Yàlla ak Almasi Yeesu miy
àtteji ñiy dund ak ñi dee, di la dénk
ci darajay bésam ba muy feeñ ak ci
darajay nguuram:
2 waareel kàddug Yàlla te taxaw
ci temm, su neexee ak su naqaree;
di yedde, di femmoo, di ñaaxe, tey
saxoo muñ ci sa njàngale.
3 Ndax kat ay jamonoo ngi ñëw,
nit ñi dootuñu xajoo àlluwa ju wér,
waaye seeni bëgg-bëggi bopp lañuy
topp, bay fortaatoo fu nekk ay
jàngalekat yu leen di wax lu leen
neex.
4 Dëgg lañuy tanqamlu, lajj, wuti
léebi neen.
5 Waaye yaw, àndal ak sa sago ak
diggante boo mana tollu, te ñeme
coono. Jàppal ci liggéeyub jottali
xibaaru jàmm bi, beyal sa waar ba
mu mat sëkk.

* **3.8** ***Sànnes ak Sàmbres,*** ay tur la yu Yawut yi baaxoo tudde luxuskati Misra ya doon fexee joŋante ak Yonent Yàlla Musaa. † **3.11** ***Ikoñum ak Listar;*** ay dëkk ci diiwaanu Galasi lañu woon, fa Póol tàmbalee yenam, di waare xibaaru Almasi bi.

6 Man nag, daanaka saraxu tuuru bu sottiku laa ba noppi; sama waxtuw dem dëgmal na.
7 Xare bu baax bi, xare naa ko, rawante bi, sottal naa ko, ngëm gi ma am, sàmm naa ko.
8 Léegi nag kaalag njekk a may xaar, te Boroom bi, àttekat bu jub bi moo ma koy yool, keroog ca bés ba, te du man rekk la koy yool, waaye itam képp ku koy séentu te yàkkamti bés ba muy feeñ.

Fii la Póol tëje ay dénkaaneem

9 Defal sa kem-kàttan, ba fekksi ma nu mu gëna gaawe.
10 Ndax kat Demas, àddinay tey la sopp ba tax mu wacc ma, dem Tesalonig, te Kereseñsë dem na diiwaanu Galasi, Tit dem diiwaanu Dalmasi.
11 Luug rekk a des fi man. Indaaleel Màrk, ndax amal na ma njariñ ci liggéey bi.
12 Tisig nag laa yebal Efes.
13 Mbubb ma ma waccoon ak Karpus ca Torowas, booy ñëw, indaaleel ma ko ak itam téere yi, rawatina téerey der yi.
14 Alegsàndar tëgg bi def na ma lu bon lu réy, waaye Boroom bee koy fey jëfam.
15 Yaw itam, moytu ko bu baax, ndax moo gàntal lool sunu àlluwa.
16 Keroog ba ma njëkkee di layool sama bopp, kenn taxawuwu ma, ñépp a ma daw, yàlla bu leen seen jëf topp.
17 Waaye Boroom bee ma dimbali, dooleel ma, ngir kàddu gi siiwe ci man, ba xeeti jàmbur yépp dégg ko, te Boroom bee ma musal ci pàddum gaynde.
18 Boroom bee may wallu ci jépp jëf ju bon, te moo may aar ba tàbbal ma fa nguuram ga fa asamaan. Daraja ñeel na ko, tey ak ëllëg ba fàww. Amiin.

Póol tàggu na ñoom Timote

19 Nuyul ma Piriska ak Akilas ak waa kër Onesifor.
20 Erast moom, Korent la des, waaye Torofim, Mile laa ko bàyyi, ndax daa woppoon.
21 Gaawala ñëw, balaa seddub lolli di jam. Ab nuyoo ñeel na la, tukkee ci Ëbulus ak Pudeñsë ak Linus ak Këlójaa ak bokk yépp.
22 Yal na Boroom bi wéttali sam xel. Aw yiw ñeel na leen.

Bataaxal bi Póol bind Tit

Niki Timote, Tit bokk na ci naataango yi Póol yebal, ngir ñu jàngal mboolooy ñi gëm. Ci bataaxal bii, Póol sas na Tit li mu wara jàngal mboolooy ñi gëm ca réewum Keret, ak ni mu leen wara saytoo. Póol wax na Tit mu tabb ay mag, ñu jiite mbooloo mi ci dëkk bu nekk. Mu wax itam yan jikko la magi mboolooy gëmkat yi wara am. Ci tënk:

1.1-16 Póol mi ngi sant Tit di ko wax mu tabb magi mbooloo yi.
2.1-15 Póol jox na Tit ay ndigal yi mu wara bàyyil mbooloo yi.
3.1-15 Póol mu ngi ñaax Tit ngir mu sax ci njàngaleem, ngir gëmkat yi def jëf yu baax.

Ubbite gi

1 Ci man Póol la bataaxal bii bawoo, man jaamub Yàlla, biy ndawal Yeesu Almasi bi, mu yebal ma, ngir ma dugal ñi Yàlla tànn ci yoonu ngëm ak xam-xamu dëgg giy taxa ragal Yàlla.

2 Ngëm googu ak xam-xam boobu, ñu ngi sukkandiku ci yaakaar ji nu am ci texe ba fàww, te googu texe, Yàlla mi dul fen, moo ko dige ba àddina sosoogul.

3 Waaye tey bi mu jotee, Yàlla sunu Musalkat moo feeñal kàddoom ci biir waare bi mu ma dénk man, te moo ma digal ma xamle ko.

4 Bataaxal bi ñeel na Tit, sama doomu yoon ci kaw ngëm gi nu bokk. Aw yiw ak jàmm ñeel na la, bawoo fa Yàlla Baay bi ak Almasi Yeesu sunu Musalkat.

Póol sas na Tit ca réewum Keret

5 Li tax ma bàyyi la gannaaw ca dun bu tudd Keret mooy nga mottali la desoon ca liggéey ba, te nga tabb ay mag ñu jiite mbooloo mi ci dëkk bu nekk, na ma la ko sante woon, man ci sama bopp.

6 Ndegam nit a nga ca seen biir ñoom, di ku mucc sikk, te dencul lu wees jenn jabar, te ay doomam di ay gëmkat ñu ñu tuddul ci afal seen bakkan akug déggadi, nanga tabb ku mel noonu.

7 Ndax kat, njiit li war na di ku mucc sikk, gannaaw ab saytukatu kër Yàlla la. Bumu di ku bew, mbaa ku gaawa mer, mbaa ab màndikat, mbaa bëggkatub xeex, mbaa wutkatub am-am bu lewul.

8 Waaye war na di ku man gan, ku xejjoo lu baax, jiital am xelam, jub, sell te moom boppam.

9 Na jàpp bu dëgër ci kàddu gu wóor gi, ni ñu ko ko jàngale, ngir mu man di ñaaxe jooju àlluwa ju wér, tey tiiñal weddikat yi.

Gëmkati Keret jar nañoo femmu

10 Ndax kat bare na ñu të, rawatina ci tuubeen ñi bokk ci askanu yawut, ay waxkati neen lañu, te ñooy yàq xeli nit ñi.

11 Li war moo di tëj seen gémmiñ, ndax këri lëmm lañuy tase àlluwa ju ñu amul sañ-sañam, ngir di ko sàkkoo am-am bu lewul.

12 Ma wax ko waru jenn waay, ab waa Keret buy seen yonentu bopp. Mu ne: «Waa Keret, ay fenkati neen, soxor niy rabi àll, fuqle, yaafus.»

13 Loolu mu leen seedeel mooy dëgg, te moo tax nga war leena femmoo kàddu yu dëgër, ngir seen ngëm tegu ci àlluwa ji wér,

14 te baña topp léebi neen yu Yawut yi ak santaaney nit ñi dëddu liy dëgg.

15 Nit ñi set nag, seen lépp ay set, waaye ñi boole sobewu ak gëmadi, seen dara setul, seen xalaat ak seenum xel, ñooy bokk sobewu.

16 Xam Yàlla lañuy woote, te seeni jëf weddi Yàlla; nit ñu jara jéppi, ñu déggadi lañu, te tëlee def lenn lu baax.

2

Àlluwa ju wér lii lay xamle

1 Yaw nag waareel li dëppook àlluwa ji wér,
2 te mooy, na mag ñi noot seen bakkan, di ñu tedd, jiital seenum xel, te pastéefu ci wàllu ngëm ak cofeel akug muñ.
3 Naka noonu, jigéen ñu mag ñi itam, nañu jëfe ni mu jekke ci ay nit ñu sell; buñu yàq der, bu leen sàngara jiital, te nañuy jàngale lu baax,
4 ngir tàggat jeeg ju ndaw ji ci sopp seen jëkkër, sopp seeni doom,
5 di ñu jiital seenum xel, set jikko, di liggéey ca seeni kër, baax, nangul seen jëkkër, ba kenn du baatal kàddug Yàlla.
6 Naka noonu, xale yu góor yi itam, ñaaxleen ci jiital seenum xel.
7 Te nanga doon, yaw ci sa bopp ab royukaay ci lépp ndax sa jëf ju baax, te nga boole ko ak àlluwa ju dëggu te tedd,
8 ak kàddu gu wér gu kenn dul mana weddi, ngir rusloo ab noon bu amul lenn lu bon lu mu nu baatale.
9 Jaam yi, nañu nangul seeni sang ci lépp, di sàkku seen bànneexu sang, te ñu bañ di tontoonte ak moom,
10 mbaa di randal. Waaye nañu firndeel ne ñoo yelloo kóolute gu mat sëkk, su ko defee dinañu sagal ci lépp, àlluwa ji ñu jànge, te muy ju Yàlla sunu Musalkat.
11 Ndax yiwu Yàlla kat feeñ na, te looloo indil ñépp ag mucc.
12 Yiw woowu moo nu digal nu dëddu ñeme Yàlla ak xemmemtéefi àddina, te jiital sunum xel, di jëfe njub, te nekke ragal Yàlla ci àddinay tey jii.
13 Loolu lees nu digal, li feek nu ngi séentu yaakaaru mbég ma, keroog bésu peeñum sunu màggaayu Yàlla miy Yeesu Almasi bi, Musalkat bi.
14 Moo maye bakkanam ngir nun, moo nu jot, ba nu mucc ci gépp njubadi, moo nu def askan wu mu setalal boppam, séddoo nu, nuy askan wu farlu ci jëf ju baax.
15 Googu kàddu ngay waaree, di dénkoo ak di femmoo, te boole ci fulla ju mat sëkk. Bu la kenn yab.

3

Ku gëm jëfe lu baax

1 Fàttali leen ne leen ñu nangul kilifay nguur gi ak boroom sañ-sañ yi, di dégg ndigal tey fàggu ngir jépp jëf ju baax.
2 Buñu yàq der te buñu bëggu ay, waaye nañu di bëggkati jàmm, te nañuy jëfe lewetaay gu mat sëkk seen digg ak ñépp.
3 Ndax nun itam kat, ñu ñàkk xel lanu woon te déggadi, ñu réer, tënku ci lu doon ay xemmemtéef ak bànneexi bakkan, tey wéye def lu bon ak ñeetaane, ñu jara bañ te bañante ci sunu biir.
4 Waaye ba Yàlla sunu Musalkat feeñalee mbaaxam ak mbëggeelam ci doom aadama,
5 ca la nu musal, te du jenn jëfu njekk ju nu def, ba tax mu musal nu, waaye ci yërmandeem la nu musale, sang nu cangaay lu nu taxa judduwaat, boole ci yeesale nu Noo gu Sell
6 gi mu nu awale ci Yeesu Almasi bi sunu Musalkat, ba baawaanal ko ci sunu kaw.
7 Noonu la nu Yàlla baaxee àtteb ñu jub ci kaw aw yiwam, ba nu mujj séddu ci texe gu sax dàkk, ni nu ko séentoo.
8 Googu kàddu wóor na te damaa bëgg nga sàmmoo dëggal loolu, ngir gëmkati Yàlla yi saxoo def jëf ju baax. Loolu moo baax te am njariñ ci nit ñi.
9 Waaye ay werante ak limi maam aki xuloo aki jaayante xam-xam ci yoonu Musaa, moytu ko, ndax loolu amul njariñ, amul solo.
10 Ab féewalekat nag, yedd ko benn yoon ba ñaareel bi yoon, doora daggook moom,

11 te xam ne ku ni mel daa làggi ci
bàkkaaram, te moo daan boppam.

Póol tàggu na Tit

12 Gannaaw bu ma la yónnee
Artemas mbaa Tisig, defal loo man
ba fekksi ma Nikopolis, ndax fa laa
fas yéenee lollikooji.
13 Naka Senas xamkatub yoon bi,
ak Apolos, fexe leena waajalal, ba
duñu ñàkk lenn lu ñu soxla ci seen
yoon.
14 Na sunuy ñoñ tàggatu ci jëf ju
baax ju ñu saxoo ba faj soxla yu
taxaw, ngir ñu baña ñàkk njariñ.
15 Mboolem ñi ma nekkal ñu ngi
lay nuyu. Nuyul nu sunuy soppe ci
yoonu ngëm wi nu bokk. Aw yiw
ñeel na leen, yeen ñépp.

Bataaxal bi Póol bind Filemon

Filemon xaritu Póol la. Póol yégaloon na ko xibaaru jàmm bi, ba Filemon dogoo topp Almasi bi. Ci jamono jooju ci réew yi bokk ci nguuru Room, lu tollook genn wàllu nit ñépp nekk nañu ay jaam. Jaam bu rëcc, ñu duma ko duma yu metti, ba dee xaj ca.

Filemon am na ay jaam, ba kenn ci ñoom, ku tudd Onesim, daw rëcc. Jombul dafa sàcc Filemon laata muy daw. Onesim mu ngi daje ak Póol, ci kaso bi ñu ko tëjoon. Mu dogoo topp Almasi bi, tàmbali di dimbali Póol. Póol yebal Onesim mu dellu ca Filemon ak bataaxal bii, ngir di sàkku Filemon nangu ko, def ko ni mbokkam ndax Almasi bi.

Ubbite gi

1 Ci man Póol, mi ñu tëj kaso ngir
Almasi Yeesu, ci man ak itam ci
Timote miy mbokkum gëmkat la
bataaxal bii bawoo, ñeel Filemon,
sunu soppe bi bokk ak nun liggéey
bi.
2 Mu ñeel itam sunub jigéen Afya,
ak Arsipp sunu mbokkum xarekat,
ak mbooloom gëmkat miy dajee sa
kër.
3 Yeen la aw yiw ak jàmm ñeel,
bawoo fa Yàlla sunu Baay ak Sang
bi Yeesu Almasi bi.

Póol a ngi sant ci biir ñaan

4 Sant sama Yàlla laa dëkke saa yu
ma la fàttalikoo ci samay ñaan,
5 ndax dégg naa sa ngëm ci Sang
Yeesu ak sa cofeel ci mboolem ñu
sell ñi.
6 Damay ñaan nag sa ngëm gi
nu bokk amal la njariñal ràññee
mboolem ngëneel yi nu am ci Almasi bi.
7 Mbokk mi, mbégte mu réy ak
xel mu dal laa am ci sa cofeel, ndax
ni nga serale xolu aji sell ñi.

Póol tinul na Onesim

8 Lii nag sañoon naa la koo digal
ci turu Almasi bi, ndax mooy li la
war,
9 waaye tinu la ci ngir cofeel,
mooy li ma taamu, man Póol mu
màggat mii, boole ci léegi tënku biir
kaso ndax Almasi Yeesu.
10 Damay tinul Onesim, sama
doomu tuubeen ji ma tuubloo ba
mu mel ni maa ko jur ci diir bi ma
nekke fii ci kaso bi.
11 Amalu la woon njariñ* démb,
waaye tey yaak man la amal
njariñ.
12 Maa ngi koy yebal ngir mu
dellu fi yaw, te di kenn ci man.
13 Dama koo bëggoona téye fi
sama wet, ngir mu taxawal la, di
ma dimbali, li feek maa ngi ci kaso
bi ngir xibaaru jàmm bi.
14 Waaye bëggumaa def dara loo
àndul, ngir mu baña doon ndimbalu ñàkk pexe, xanaa loo defe xol
bu tàlli.
15 Jombul itam dees koo tàggale
ak yaw ab diir, ngir nga jotaat ci
moom ba fàww,
16 ba dootul doon sab jaam,
waaye day wees ab jaam, di
mbokk, di soppe, ma sopp ko lool,
te nga war ma koo gëna sopp, ngir
jëmmu boppam ak Sang bi ngeen
bokk.
17 Ndegam nag sa waay nga ma
def, dalal ko ni su doon man.
18 Su la tooñee, mbaa mu ameel la
lenn, topp ma ko.
19 Man Póol maay bind fii ci sama
loxol bopp: maay fey loolu, duma
ci tuddaale bor bi nga ma ameel, te
muy sa njotug bakkanu bopp!
20 Kon nag mbokk mi, may ma
googu njekk ngir Sang bi, te nga
seral sama xol ndax Almasi bi.
21 Wóor na ma ci diggante bii
may bind bataaxal bi, ne dinga ma
déggal, te xam naa ne dinga def sax
lu wees li may wax.

* **1.11** ***njariñ:*** ci làkku gereg turu Onesim mooy tekki «Ku am njariñ».

22 Te itam nanga ma waajalaale
ab dal, ndax yaakaar naa ne dees
na ma delloosi fi yeen, ndax seen
ñaan yu nangu.
23 Epafras, mbokk mi ñu ma
tëjandool ndax Almasi Yeesu, mu
ngi lay nuyu,
24 mook Màrk ak Aristàrk ak
Demas ak Luug, bokk yi may
liggéeyandool.
25 Yal na yiwu Sang Yeesu Almasi
bi àndak seenum xel.

Bataaxal bi jëm ca Yawut ya

Umple nañu ki bind bataaxal bii. Dafa ko bind, jagleel ko ñi dogoo topp Almasi bi, waaye fitna bi ñu leen teg tax na ñu bëgga xàcc, dellu ca seen ngëm la ñu jóge.

Bataaxal bii daa wone ne Almasi bi moo gëna màgg malaaka yi, moo gëna màgg Yonent Yàlla Musaa ak sarxalkat yi. Yoonu Musaa wi sos kóllëre gu njëkk gi, ak xaymab jaamookaay bi, ak sarax yi, ay misaal lañu woon ngir waajal Almasi bi. Almasi bi fas na kóllëre gu yees gi mottali kóllëre gi Yàlla fasoon ak bànni Israayil. Ki bind bataaxal bii dafay ñaax gëmkat yi, ba seen ngëm gëna dëgër, ba ñu mana topp ci tànki ñeneen ñi gëm Yàlla, doonte ñu ngi woon ci fitna.

Ci tënk:

- 1.1—4.13 Almasi bi moo gëna màgg malaaka yi, moo gëna màgg Musaa.
- 4.14—7.28 Almasi bi mooy sarxalkat bu mag bi gën.
- 8.1—10.39 Almasi bi fas na kóllëre gi gën, def na sarax bi gën.
- 11.1-40 Niki gëmkat yu njëkk yi seen ngëm kawe woon, war nanoo gëm dëgg gi kenn manula teg bët.
- 12.1—13.25 Nanu ne jàkk Yeesu, moom mi nguuram dul yëngu.

Yàlla moo feeñ ci Doom ji

1 Bu yàgg la Yàlla waxoon ay
yooni yoon ak maam ya, ci waxin
yu bare, yonent yi jottali.
2 Ci fan yu mujj yii, ci Doom ji
la jaare wax ak nun, ki mu jagleel
lépp, te ci moom la sàkke àddina
wërngal këpp.
3 Kooku mooy lerxat leeru
Yàlla, te mooy ki jëmmal nekkug
Yàlla. Moo téyee lépp kàddoom gu
manoorewu. Gannaaw ba mu
setalee bàkkaar yi nag, fa ndijooru
Aji Màgg ji la toog, fa kawte ya,
4 te ni turam wi mu séddoo gëna
màgge turi malaaka yi, ni lees ko
yékkatee, ba mu gëna màgg malaaka
yi.

Doom jee gëna màgg malaaka yi

5 Ndax kat, ana kan ci malaaka yi
la Yàlla masa wax ne ko:
«Yaa di sama Doom,
bés niki tey, maa la jur*,»
ba neeti:
«Maay doon Baay ci moom,
muy Doom ci man†»?
6 Buy indiwaat taaw bi ci àddina
nag, ci la naan:
«Na ko malaakay Yàlla yépp su-
jjóotal‡.»
7 Malaaka yi, la Yàlla wax ci seen
mbir ne:
«Moo def ay malaakaam diy
ngelaw,
jawriñam ñooñu la def tàkk-tàkki
sawara§.»
8 Waaye Doom ji la Yàlla ne:
«Yàlla, sab jal a sax dàkk ba fàww,
sa yetu buur njub la.
9 Yaa sopp dëgg, bañ lu bon,
ba Yàlla, sa Yàlla diwe la diwu mbég,
nga tiim say moroom*.»
10 Mu neeti:
«Yaw Sang bi, ca njàlbéen ga, yaa
samp suuf,
sàkke asamaan say loxo.
11 Yooyu day réer,
waaye yaw yaay sax,
lépp ay ràpp ni mbubb.
12 Yaa leen di taxañ ni malaan,
ni yére di soppikoo it lañuy sop-
pikoo,
te yaw ngay kenn ki,
te say at amul kem†.»

* **1.5** Seetal ci *Taalifi cant* 2.7. Su Yàlla nee moo ko jur, waxin la rekk. Bés bi ñu doon fal ab buur ci bànni Israayil la Yàlla di biral ne jàppe na buur bi ni doomam. Ni doom di teewale baayam, ni la buur biy teewale Yàlla ci kaw suuf. † **1.5** Seetal ci *2.Samiyel* 7.14. ‡ **1.6** Seetal ci *Taalifi cant* 97.7 ni ñu ko binde ci tekkiteg Mbind mu sell mi ci làkku gereg. § **1.7** Seetal ci *Taalifi cant* 104.4.
* **1.9** Seetal ci *Taalifi cant* 45.7-8. † **1.12** Seetal ci *Taalifi cant* 102.26-28.

13 Ana kan ci malaaka yi la mas ne:
«Toogeel sama ndijoor,
ba ma def say noon sa ndëggastal‡»?
14 Xanaa malaaka yépp duñu ay
ngelaw yu ñu sas ab liggéey, yebal
leen ngir ñu taxawu ñi wara jagoo
ag mucc?

2

Nanu teewlu pexem mucc mi Yàlla waajal

1 Moo tax nu wara yokka teewlu
kàddu yi nu dégg, bala noo lajj,
taañaañal.
2 Kàddug Yàlla ga jibe woon ci
gémmiñu malaaka yi mujj na di lu
wér péŋŋ, te képp ku ko masa xëtt,
mbaa mu déggadi ko, jot nga añ bi
war ci sag tooñ.
3 Kon nag, nun ci sunu bopp,
nan lanuy rëcce mbugal, su nu
sàgganee pexem mucc mu réy mii
Sang bi njëkkoona biral, te ñi ko
dégg dëggalal nu ko?
4 Te Yàlla moo doon dëggale
seedey ñooñu ay firnde aki kéemaan
ak wépp xeeti kawtéef ak ay mayi
Noo gu Sell gi, may yi mu séddalee
ni mu ko soobe.

Yeesu moo rammu jaam ñi

5 Ndax kat du ci kilifteefu
malaaka yi la Yàlla teg àddinay ëllëg
ji nuy wax,
6 waaye am na ku yékkatee béreb
kàddug seede, ne:
«Ana luy nit, ba nga di ko bàyyi xel?
Luy doom aadamaak loo koy yége?
7 Yaa ko def mu gëna suufe as lëf
malaaka yi,
yaa ko kaalaa teraanga ak daraja,
8 lépp la ko Yàlla di jébbal, teg ko ci
ndëggoom*.»
Ba Yàlla jébbalee Yeesu lépp nag,
dara la bàyyiwul, lu mu ko jébbalul.
Dëgg la, fii nu tollu gisagunu ne
jébbal nañu ko lépp.
9 Yeesu mi ñu def mu gëna suufe
as lëf malaaka yi, moom lanu gis
deewam gi mu dee tax mu jagoo
kaalag teraanga. Noonu la dee-
wale ñépp ci kaw yiwu Yàlla.
10 Ndax kat Yàlla mi lépp lu sàkke
ñeel, te lépp sàkkoo ci moom, moo
nammoona wommat gone yu bare
ba sédd leen daraja. Moo tax muy
lu jaadu, mu sottale matug Yeesu
ay coono, ndax Yeesu moo xàllal
gone yooyu yoonu mucc.
11 Yeesu miy sellal nit ñi, moom
ak ñi muy sellal, ñoo bokk lenqe, te
moo tax Yeesu rusu leena woowe
ay bokk.
12 Mu ne:
«Maay siiwali saw tur ci samay
bokk,
maa lay kañ fi digg mbooloo mi†.»
13 Mu waxaat ne:
«Man maay am kóolute ci moom.»
Dellooti ne:
«Man de, maa ngii, maak xale yi ma
Yàlla may‡.»
14 Gone yooyu nag, bindeefi suux
ak deret lañu bokk doon, ñoom
ñépp. Moo tax Yeesu itam dikk
bokk ak ñoom woowu nekkin, ngir
mana dee ba def deewug boppam
pexe mi mu neenale ka yoroon
dooley dee, te mooy Seytaane.
15 Noonu la goreele mboolem
ñi seenug ragala dee tënkoon cig
njaam, seen giiru dund.
16 Ndax kat du ay malaaka la
Yeesu xettalisi, waaye askanu
Ibraayma la xettalisi.
17 Moo tax fàww mu niru woon
ay bokkam ci bépp fànn. Su ko de-
fee mu mana doon seen sarxalkat
bu mag bu am yërmande te wóor
fa kanam Yàlla, ngir mana defal
askan wi seen njotlaayal bakkan.
18 Coonoy nattu bi mu dékku nag
tax na mu mana wallu ñi nekk ci
nattu.

3

Doom jee gëna màgg Musaa

1 Kon nag bokk yu sell yi,
yeen ñi bokk ci wooteb asamaan,

‡ **1.13** Seetal ci *Taalifi cant* 110.1. * **2.8** Seetal ci *Taalifi cant* 8.5-7. † **2.12** Seetal ci *Taalifi cant* 22.23. ‡ **2.13** Seetal ci *Esayi* 8.17-18.

ràññeeleen Yeesu, ndaw li, sarx-alkat bu mag bi ci yoon wi nu gëm.
2 Ku wóor la woon, ñeel ki ko tabb, noonee Musaa wóore woon ci mboolem waa kër Yàlla.
3 Waaye ni ab tabaxkat ëppe teraanga kër ga muy tabax, ni la Yeesu yelloo daraja ju ëpp ja Musaa yelloo woon.
4 Ndax kër gu nekk am na ku ko tabax, waaye ki tabax lépp mooy Yàlla.
5 Musaa dëy «jawriñ ju wóor la woon ci biir mboolem waa kër Yàlla*,» di seedeel Yàlla kàddu ya ñu fa wara wax.
6 Almasi bi nag mooy Doom ju wóor ji jiite kër Yàlla, te nun nooy këram, ndegam kay nu ngi wéye aw fit ak yaakaar ji nuy puukarewoo.

Almasi bi moo jara déggal

7 Kon nag ni ko Noo gu Sell gi waxe:
«Bésub tey jii bu ngeen déggee baatam,
8 buleen të na woon ca fippu ga,
keroog bésub seetlu Yàlla ba ca màndiŋ ma†,
9 fa ma seeni maam doon seetloo, di ma diiŋat,
te gisoon samay jaloore,
10 diiru ñeent fukki at.
Moo tax ma mere gii maas, ba ne:
"Seen xol a dëkke lajj,
ñu faaleedi samay santaane."
11 Moo ma taxa giñ ci sama biir mer, ne:
"Duñu tàbbi mukk fa samag noflaay‡."»
12 Bokk yi, wattuleen bala kenn ci yeen a am xolub gëmadi bu bon bu koy xiir ci dëddu Yàlla jiy dund.
13 Waaye bés bu nekk deeleen soññante li feek muy bésub teyagum, bala bàkkaar a nax kenn ci yeen, ba mu mujj dërkiis.
14 Ndax kat noo di àndandooy Almasi bi, ndegam wéye nanoo ŋoy bu dëgër ci sunu kóolute ga nu doore, ba kera muj ga.
15 Waxees na ne:
«Bésub tey jii bu ngeen déggee baatam,
buleen të na woon ca fippu ga§.»
16 Ana ñan ñoo déggoon te teewuleena fippu? Xanaa du mboolem ña génne woon Misra ci njiital Musaa?
17 Ana ñan la Yàlla mere lu mat ñeent fukki at? Xanaa du mboolem ña bàkkaaroon te seeni néew mujj tëdd ca màndiŋ ma?
18 Te it ana ñan ñu moy ña déggadi woon, la Yàlla giñaloon ne duñu tàbbi mukk ci noflaayam?
19 Kon nu gis ne seen gëmadee tax manuñu ca woona tàbbi.

4

1 Kon nag gannaaw digeb tàbbi ci noflaayal Yàlla mu ngi sax ba tey, nanu ragal kenn ci yeen taxawe melokaanu ku ca jotul.
2 Ndax kat ni ñu nu àggee xibaaru jàmm bi, noonu lees leen ko àggee, waaye kàddu ga ñu dégg moo leen jariñul dara, ndax ña ko dégg ñoo ko déggewul ngëm.
3 Nun ñi gëm doŋŋ nooy tàbbi ci noflaayam, noonu mu ko waxe, ne:
«Maa giñ ci sama biir mer, ne:
"Duñu tàbbi mukk fa samag noflaay*." »
Ndaxam ba àddina sosoo la liggéeyu Yàlla sotti woon ba noppi,
4 nde waxees na lu jëm ci bésub juróom ñaareel ba, ne:
«Bésub juróom ñaareel ba nag,
Yàlla dallu ci mboolem liggéeyam†.»
5 Te moo wax itam ci lii nu njëkka jukki, ne:

* **3.5** Seetal ci *Màndiŋ ma* 12.7. † **3.8** Seetal ci *Mucc ga* 17.1-7. ‡ **3.11** Seetal ci *Taalifi cant* 95.7-11; ***noflaay:*** Yàlla moo digoon bànni Israayil ag noflaay, te mooy jàmm ju mu leen digoon ne dinañu ko dëkke biir Kanaan, gannaaw bu ñu fa duggee. Waaye ñi déggal Yeesu Almasi bi, ñoo jagoo teeweji jataayu Yàlla, te loolu mooy doon seen noflaay. § **3.15** Seetal ci *Taalifi cant* 95.7-8.
* **4.3** Seetal ci *Taalifi cant* 95.11. † **4.4** Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.2.

«Duñu tàbbi mukk fa samag
noflaay.»
6 Kon nag am na ñenn ñu ci wara
tàbbi ba tey. Te ñi ñu njëkkoona àgge
xibaaru jàmm bi, tàbbiwuñu ca ndax
seenug déggadi.
7 Looloo waral Yàlla jàppaat beneen
bés bu ñuy tàbbee ci noflaayam, bés
bu mu tudde «tey jii», te mooy ba
mu waxee lu yàgga yàgg, gannaaw
gi, ci gémmiñug Daawuda, kàddu gii
ñu jota jukki:
«Bésub tey jii bu ngeen déggee
baatub Yàlla,
buleen të.»
8 Su leen Yosuwe tàbbaloon ca googa
noflaay, kon gannaaw gi Yàlla du
wax lu jëm ci beneen bés.
9 Kon des na ba tey noflaayu bésub
juróom ñaareel bu ñu waajalal ñoñu
Yàlla.
10 Ndax ku tàbbi ci noflaayu Yàlla
kat, na Yàlla dalloo woon ca ay
liggéeyam, ni ngay dalloo ci say
liggéey.
11 Nanu def sunu kem-kàttan boog,
ngir tàbbi ci googu noflaay, bala
kenn a daanu ndax déggadi gu mel
ni gu maam ya.
12 Kàddug Yàlla de luy dund la, ànd
ak doole, te moo gëna ñaw saamaru
ñaari ñawka bu gëna ñaw. Day sar ba
fa xel akug noo digaloo, ba fa yax
ak yuq dajee, te man naa càmbar ay
xalaat ak mébéti xol.
13 Te it amul mbindeef mu làqu
fi kanam Yàlla. Lépp a ne duŋŋ,
ne fàŋŋ, muy gis, te moom lanuy
waxal bés-pénc.

Yeesu mooy sarxalkat bu mag bi

14 Gannaaw nag am nanu kilifag
sarxalkat bu mag bu jàll ba ca biir
asamaan, te mooy Yeesu Doomu
Yàlla, nanu ŋoy ci yoonu ngëm wi.
15 Ndax sarxalkat bu mag bi nu
am du ku tëlee yég sunuy néew
doole, waaye ni nun rekk lees ko
nattoo wet gu nekk, te taxul mu
bàkkaar.
16 Kon nag nanu ñemee dikk ba
ca ngàngunem yiw ma, ndax nu jot
yërmande te dajeek aw yiw wu nu
wallu fu nu ko soxlaa.

5

1 Bépp sarxalkat bu mag nag, ci
biir nit ñi lees ko jële, fal ko ngir nit
ñi, ci seen diggante ak Yàlla, muy
joxe ay saraxi njébbal ak saraxi jur
ngir seeni bàkkaar.
2 Dina mana sédd cér ñi xamul ak
ñi moy ndax moom ci boppam ci ag
néew doole la tënku.
3 Néew doole googu moo tax
mu wara joxeel boppam, tey jox-
eel askan wi ay sarax, ngir seeni
bàkkaar.
4 Te it kenn jagoowul boppam
teraangay carxal, ndare du Yàllaa
ko ci woo, na woon ca Aaróona.
5 Noonu la woon itam ci Al-
masi bi. Tegoowul boppam dara-
jay doon sarxalkat bu mag, waaye
Yàllaa ko ne:
«Yaa di sama Doom,
bés niki tey maa la jur*.»
6 Noonu it la waxe feneen, ne:
«Yaa dib sarxalkat ba fàww,
topp dayob Melkiccedeg†.»
7 Fan yi Almasi bi dee dund dundu
nitu suuxu neen, ay ñaan aki da-
gaan yuànd aki yuux aki jooy la
daan yékkati jëme fa ki ko mana
wallu ba du dee, te ñaan ga nangu
na it, ndax na mu ragale woon
Yàlla.
8 Li muy Doom lépp, terewu koo
tàggatu ci dégg ndigal, ndax coono
yi mu daj.
9 Noonu lees matale Almasi bi sëkk,
ba mu doon cosaanu mucc gu dul
jeex, ñeel mboolem ñi ko déggal.
10 Ci biir loolu Yàlla tudde ko sarx-
alkat bu mag bi topp dayob Melkic-
cedeg.

Nanu jëm kanam

* **5.5** Seetal ci *Taalifi cant* 2.7. † **5.6** ***Melkiccedeg,*** buurub Salem la woon, di sarxalkat bu Yàlla faloon ci jamonoy Ibraayma, maanaam ñeenti téeméeri at laata Aaróonaa doon ab sarxalkat. Seetal ci *Taalifi cant* 110.4.

11 Moomu mbir nag bare na lu nu
ciy wax, waaye tekki ko mooy jafe
ndax seen déggin wu diib.
12 Ndax kat nëgëni tey waroon na
leena fekk diy jàngalekat, waaye aa-
jowoo ngeen ba tey ku leen jàngal
ndoortel waxi Yàlla. Nàmpum soow
ngeen mujj aajowoo, ndax ñàkka
àttan ñam wu dëgër.
13 Képp ku tollu ci nàmpum soow
nag, tuut-tànk nga, doo mana xam
dara ci kàddug njub.
14 Mag ñi kay ñoo yelloo ñam wu
dëgër, ñoo tàmma jëfe seenum xel,
ngir ràññee lu baax ak lu bon.

6

1 Kon nag nanu jóge ci ndoor-
tel àlluway Almasi bi, daldi jàll
jëm ci njàngum mag, te ñu baña
lalaat njàngale yi jiitu ci xibaar bi.
Njàngale mi moo di gëm Yàlla gan-
naaw tuubeel gi war ci jëf ju bon ji
nit kiy def te muy jëfi dee.
2 Te di itam njàngalem xeeti
njàpp* ak ñaan gu àndak tegeb loxo;
ak mbirum dee-dekki ak àtteb bés-
pénc biy sax dàkk.
3 Nanu jëm kanam, te moom
lanuy def, ndegam soob na Yàlla.
4 Ñi ñu xasa leeral nag, te ñu jota
mos may gu bawoo ci asamaan,
séddu ci Noo gu Sell gi, deesu leen
mana defal dara.
5 Ñoo mos kàddug Yàlla gu baax gi
ak manoore yu jamono jiy ñëw,
6 ba noppi xàcc. Kon deesu leen
waññi, ngir ñuy tuubati, nde ñoo
daajaat Doomu Yàlla ci bant, ñoom
ci seen bopp, teg ko toroxte ju ne
fàŋŋ.
7 Ndax suuf kat, su naanee ndox
mu mu tawlu ay yoon, ba meññ
gàncax gu jariñ ñi ñu koy beyal,
soosa suuf dina séddu ci barke bu
bawoo fa Yàlla.
8 Waaye su meññee ay dég aki
xaaxaam, amul njariñ, alkuteem
lees di tudd léegi, te lakk lay mujje.
9 Waaye nag soppe yi, nii nuy
waxe ak yeen teewul nu di leen
yaakaar ci lu wér, li leen gëna amal
njariñ, te bokk ci seenug mucc.
10 Yàlla ñàkkul worma bay fàtte
seen liggéey ak cofeel gi ngeen sopp
turam, te firndeele ko ni ngeen tax-
awoo ñu sell ñi, démb ak tey.
11 Waaye danoo bëgg kenn ku
nekk ci yeen wéye genn parlu
googu ngeen nekke, ba kera muj
ga, ngir seen yaakaar sotti ba mat
sëkk.
12 Su ko defee dungeen yàccaaral,
waaye dangeen di roy ci ñi gëm te
muñ, ba jagoo digey Yàlla.

Digeb Yàlla du jaas

13 Mu mel ni Ibraayma, ba Yàlla
di digoo ak moom, Yàlla manul
woona giñe ku sut Yàlla. Moo tax
mu giñal ko ci boppam,
14 ne ko: «Maa lay barkeel a bar-
keel dév, ful laa ful†.»
15 Noonu la Ibraayma muñe, ba
kera mu jote ca dige ba.
16 Nit nag, ku ko sut lay giñe, ngir
dogal kàddu, ba teesal wépp weran-
te.
17 Yàllaa bëggoona firndeel nu mu
gëna leere ñeel ñi moom dige bi, ne
ab dogalam du tebbiku mukk. Moo
tax mu dogale ngiñ ab digeem.
18 Ñaar yooyu du tebbiku ndax
Yàlla du fen, te nun ñi daw làqusi
ci moom, ci lanu ame ndëgërlaay lu
réy lu nu ŋoye ci yaakaar ji ci sunu
kanam.
19 Yaakaar jooju lanu am, mu mel
ni diigalub gaal, diigal bu dëgër
te wóor, ñeel sunu xol, te yaakaar
jooju mooy bëtt rido ba, ba jàll ca
néeg bu sella sell ba.
20 Fa la ndaw li nu jiitu dugg ngir
nun, te kookooy Yeesu mi ñu fal
sarxalkat bu mag ba fàww, mu topp
dayob Melkiccedeg.

* **6.2** ***njàpp*** mooy li Yawut daan def ngir sell.
† **6.14** Seetal ci *Njàlbéen ga* 22.17.

7

Melkiccedeg moo sut Ibraayma ak Aaróona

1 Melkiccedeg moomu doon buurub Salem te nekkoon sarxalkatub Yàlla Aji Kawe ji, ba Ibraayma délsee jóge xareem baak buur ya mu duma, kooku moo ko gatandu woon, ñaanal ko*.
2 Moom la Ibraayma jox fukkeelu cérub mboolem cëxëtoo ma. Ni ñu njëkka dégge aw turam Melkiccedeg, ci tekki, mooy «buur bu jub». Bu loolu weesoo itam moom mooy buurub Salem, muy «buuru jàmm».
3 Melkiccedeg nag du baay, du ndey, du askanu maam wees ko xamal. Du ndoortel gane àddina, du njeextel dund wees ko xamal. Dees koo def mu niru Doomu Yàlla, te saxoo di ab sarxalkat ba fàww.
4 Seetleen ni mu ràññikoo, moom la Ibraayma maamu cosaan ma ci boppam jébbal fukkeelu cérub cëxëtoo ma!
5 Te sarxalkat yi bokk ci giirug Lewi ni ko yoon wi tërale, ñoom lañu sant ñu nangu céri fukkeeli alali askan wiy seeni bokk, te soqikoo ñoom itam ci geñog Ibraayma.
6 Waaye Melkiccedeg mi ñu askanalewul giirug Lewi, ci Ibraayma la nangoo cérub fukkeel. Te it moo ñaanal barke Ibraayma mi jagoo digey Yàlla.
7 Te amul benn werante ne ki féete suuf, moom la ki féete kaw di ñaanal barke.
8 Kon ci gii wet ay nit ñuy dee doŋŋ ñooy nangu ay céri fukkeel, ca gee wet nag ku ñu seedeel ne mu ngi dund ba tey moo jagoo cérub fukkeel.
9 Léegi nag ci waxin, Lewi miy nangu cérub fukkeel, moo génne cérub fukkeel bu mu feye ci loxol Ibraayma.
10 Ndax ba Melkiccedeg di gatandu Ibraayma, Lewi ma nga woon ca geñog Ibraayma maamam.

Melkiccedeg misaal na Almasi bi

11 Kon liggéeyu carxal gu Leween ñi yoroon ci yoonu Musaa, wi ñu dénkoon bànni Israayil, su doon liggéey buy taxa mat sëkk, ndax dees na soxlaati beneen sarxalkat bu jóg topp dayob Melkiccedeg, te toppul dayob Aaróona?
12 Carxal gi nag su soppikoo, fàww yoon wi itam soppiku, àndak moom.
13 Ki kàddu yii jëm ci moom, fa mu bokk, geneen giir la, te kenn ci giiram masu cee liggéeye ca sarxalukaay ba.
14 Li wér te wóor it moo di sunu Sang ci Yuda la soqikoo, te googu giir, Musaa waxu ci lenn lu jëm ci sarxalkat yi.
15 Mbir mi gëna leerati gannaaw ba beneen sarxalkat feeñee te mel ni Melkiccedeg.
16 Te kooku, du rekk ne santaaneb ndonol deret bu mu wàccool moo ko taxa doon ab sarxalkat, waaye manoorey dundam gu amul àpp moo ko def ab sarxalkat.
17 Ndax kat, gii kàddu, seedeelees na ko ko:
«Yaa dib sarxalkat ba fàww,
topp dayob Melkiccedeg.»
18 Kon ci genn wet, santaane ba woon, moom lañu neenal, ndax matadig santaane ba ak ñàkka jariñeem,
19 ndax yoonu Musaa sottalul dara ba mu mat sëkk. Ci geneen wet, yaakaar ju gën moo nuyoo, di yoon wu nuy jaare ba àgg fa Yàlla.
20 Te it palug sarxalkat bii ñàkkula àndak ngiñ, nde sarxalkat yee, ñoom lees daan fal pal gu àndul ak ngiñ.
21 Waaye Yeesu mii la ag palam àndak ngiñ lu jibe ca ka ko wax ne ko:
«Boroom bee ko giñ
te du dellu gannaaw:

* **7.1** Seetal ci *Njàlbéen ga* 14.17-20.

“Yaa dib sarxalkat ba fàww.”»
22 Ci kaw ngiñ lu réy loolu la Yeesu
nekke ki wérale jëmmam, ne kóllëre
gu gën taxaw na.

23 Ñi ñu masa fal sarxalkat nag
bare nañu, te tëlee wéye fàww seen
sas moo tax, gannaaw ñoom ñépp
ay dee.

24 Waaye Yeesu mi sax ba fàww,
moo sasoo carxal gu sax dàkk.

25 Looloo waral mu mana musal
mucc gu mat sëkk, ñiy awe fi moom,
dikk fa Yàlla, ndax mooy dund ba
fàww, ngir di leen tinul.

26 Boobu sarxalkat bu mag
lanu soxla: moo sell, mucc sikk,
mucc sobe, moom lañu teqale ak
bàkkaarkat yi ci àddina, te moom
lañu kaweel ba fa tiim asamaan.

27 Bokkul ak yeneen sarxalkat
yu mag yi: soxlawula jiital bés bu
nekk saraxi jur ngir bàkkaari bop-
pam, door cee teg ay sarax ngir
bàkkaari askan wi. Benn yoon la
Yeesu sarxale, mu doy, te mooy ba
mu sarxee boppam.

28 Ndax kat yoonu Musaa, ay nit
ak seenug néew doole la fal ay sarx-
alkat yu mag. Waaye kàddug ngiñ li
topp ci yoon wi, moo fal sarxalkat
bu mag, Doom ji ñu matal sëkk ba
fàww.

8

Kóllëre gi gën la Yeesu Sarxalkat bu mag bi indi

1 Kàddu yii nu wax nag, lii moo
di ponk bi: boobu sarxalkat bu
mag lanu am, mu toog ci ndijooru
ngànguney Ku màgg ka fa asamaan.

2 Mooy liggéey ca kër gu sell ga, ca
biir xaymab jaamookaay bu dëggu,
ba Boroom bi samp, te nit sampu
ko.

3 Gannaaw nag ab sarxalkat bu
mag bu mu mana doon, dees koo
fal, ngir muy joxe ay saraxi njébbal
ak saraxi jur, kon fàww sarxalkat
bu mag bii itam am lu mu sarxe.

4 Bu doon ci àddina, du nekk sax
ab sarxalkat, gannaaw ay sarx-
alkat a ngi fi, di jébbale ay sarax, ni
ko yoonu Musaa laaje.

5 Sarxalkat yooyu, jaamookaay
bi ñuy liggéeye, ab misaal la, takkn-
deeru yëf yu dëggu ya fa asamaan
la. Ndax ba Musaa di waaja yékkati
xaymab jaamookaay ba, noonu
lees ko artoo woon, ne ko: «Nanga
xool te def lépp, mu dëppook misaal
mi ñu la won ci kaw tund wi*.»

6 Waaye tey la Yeesu jot ci
liggéeyu carxal gu sut gu njëkk ga
fuuf, te kóllëre gi mu fas diggante
Yàlla ak nit ñi, noonu la gëne gu
njëkk ga; dige yi lal kóllëre gu yees
gii it, noonu la gëne dige ya laloon
gu njëkk ga.

7 Bu kóllëre gu njëkk ga muccoon
sikk nag, deesul soxlaa xajal ge-
neen.

8 Waaye Yàllaa sikk bànni Israayil,
ba mu nee:
«Ay fan a ngii di ñëw, la Boroom bi
wax,
mu ne maay fas ak waa kër Israayil
ak waa kër Yuda,
kóllëre gu yees
gu bokkewul ak ga ma séqoon ak
seeni maam,
9 ba ma leen jàppee ci loxo,
génne leen réewum Misra.
Gannaaw ñoo sàmmul sama kóllëre
nag,
man it geesuwuma leen,
la Boroom bi wax.
10 «Lii nag moo di kóllëre gi may fas
ak waa kër Israayil, bu fan yooyu
weesoo:
Boroom beey wax, mu ne:
Maay yeb sama ndigali yoon ci
seen xel,
ci seen xol laa koy ñaas.
Maay doon seen Yàlla,
ñoom ñu doon sama ñoñ.
11 Kenn dootul soxlaa jàngal mo-
roomam,
mbaa mbokkam, naan ko:
“Ràññeel Boroom bi!”
Ndax ñoom ñépp a may ràññee,
ki gëna tuut ba ci ki gëna mag.

* **8.5** Seetal ci *Mucc ga* 25.40.

12 Maa leen di jéggal seeni ñaawtéef,
te seeni bàkkaar, duma ci bàyyeeti
xel†.»
13 Bu Yàlla woowee kóllëre gii gu
yees nag, daa fekk mu wonnil gu
njëkk ga. Lu wonni te di lu yàgg
nag, mu ngi ci tànki wees.

9

Yoonu Musaa sàrtaloon na nu ñuy jaamoo Yàlla

1 Kóllëre gu njëkk ga amoon na
moom itam ay ndigalam yu jëm ci
ni ñu wara jaamoo Yàlla, ak néegam
bu sell bi fi kaw suuf.
2 Xaymab jaamookaay ba ñu
sàkkoon ñaari néeg la woon. Bu
njëkk ba, ca la tegukaayu làmp ba
nekkoon ak taabal ja ak mburum
teewal ma. Moo doon néeg bu sell
ba.
3 Néeg ba ca wàllaa ñaareelu rido
ba, moom lañu daan woowe néeg
bu sella sell ba.
4 Ca la sarxalukaayu wurus ba
ñuy taal cuuraay bokkoon, gaalu
kóllëre ga nekk moom doŋŋ ca biir
néeg bu sella sell ba, ñu xoob ko wu-
rus ba mu daj. Gaal ga moo yeboon
njaqal wurus la defoon ñam wa
ñuy wax mànn ak yetu Aaróona wa
jebbi woon ak àlluway kóllëre ga.
5 Ca kaw gaal ga la ñaari jëmmi
malaakay serub nekkoon, di
tegtale leeru Yàlla, seeni laaf def
keppaaru kubeer ga ñuy amale ag
njotlaay. Waaye yooyu dunu ko
mana daldi faramfàcce léegi.
6 Ba ñu waajalee noonu yooyii ba
mu jekk, sarxalkat yaa daan dugg
saa su nekk ca néeg bu njëkk ba, di
def seen liggéey.
7 Waaye ñaareelu néeg ba, sarx-
alkat bu mag ba doŋŋ moo ca daan
dugg, benn yoon cim at, te du ñàkka
duggaale deret ju muy joxe ngir
boppam ak itam ngir bàkkaar yi
askan wi def te du ag teyeef.
8 Noonu la Noo gu Sell gi firn-
deele ne yoon wu maye ñu dugg ca
néeg bu sella sell ba feeñagul woon,
te fekk néeg bu njëkk ba di taxaw ba
tey.
9 Loolu misaal la, ñeel jamonoy
tey, di firndeel ne saraxi jur yi ak
yeneen sarax yi ñu daan jébbale
manuñoo def ba xelu jaamukatub
Yàlla bi dal.
10 Sarax yooyu, ci aw ñam ak ag
naan, ak xeeti njàpp* doŋŋ la jëm,
lépp yittewoo yaramu suuxu neen,
te di ndigal yu leen waroon ba
keroog bésub coppite taxaw.

Almasi bi moo far bàkkaar, fas kóllëre gu bees

11 Almasi bi nag moo dikk tey, di
sarxalkat bu mag bi yor xéewal yi
teew ba noppi. Moo dugg ca biir
xayma ba gëna màgg te mat sëkk,
xayma bu loxol nit deful, te loolu
mooy xayma ba bokkul ci càkkéefug
àddina sii.
12 Du deretu sikket mbaa yëkk la
duggaale, waaye deretu boppam la
dugge benn yoon ba fàww ca néeg
bu sella sell, te moom la amale njot-
laay gu sax dàkk.
13 Deretu sikket ak yëkk, ak
dóomu nag wu jigéen wu ñu lakk,
ngir suy dóom ba nit ku sobewu,
yooyu lees daan sellale nit ñi, ngir
seen cetug yaramu suuxu neen.
14 Su loolu amee, ñaata yoon la
deretu Almasi bi ëppe njariñ! Al-
masi bi mooy ki def boppam sarax
bu mucc sikk ñeel Yàlla, ci dooley
Noo gu Sell gi. Moom rekk moo
mana setal sunu yaraangey xel mi
sababoo ci sunu jëf ju bon ju jëme
ci dee, ba nu mana jaamu Yàlla jiy
dund!
15 Looloo tax Yeesu di rammukat
bi fas kóllëre gu bees, ngir ñi ñu woo
mana jot ci muur gu sax dàkk gi
ñu leen dig. Deewam gi mu dee,
moom la leen jote ci bàkkaar yi ñu
xëtte kóllëre gu njëkk ga.

† **8.12** Seetal ci *Yeremi* 31.31-34. * **9.10** njàpp mooy li Yawut daan def ngir sell.

16 Kayitu ndono nag fu mu teew, fàww joxees fa firndey deewug ka donale,
17 ndax kayitu ndono du wér lu moy gannaaw bu nit ka deewee. Du jàppandi mukk li feek ki donalee ngi dund.
18 Looloo waral it kóllëre† gu njëkk ga ci boppam, dooreesu ko woon te deret tuuruwul.
19 Keroog ba Musaa biralalee bànni Israayil gépp mboolem santaane, na ko yoon wi laaje, ba mu noppee, deretu wëllu la jël, ak ju sikket akum ndox ak caru garabu isob bu mu laxas kawaru xar gu xonq. Mu capp ko ca deret ja, wiswisal ko ca kaw téereb yoon wa ak ca kaw mbooloo mépp.
20 Mu ne: «Lii nag mooy deret ji Yàlla fase kóllëre gi mu séq ak yeen‡.»
21 Xayma ba ak mboolem ndabi carxal ya it, noonu la Musaa wiswisale deret ca seen kaw.
22 Ndax ci yoonu Musaa sax, deret lees di setale daanaka lépp, te bu deret tuuruwul, njéggal amul.
23 Jumtukaay yooyi di ay misaali yëf ya fa asamaan, yooyu sarax lees ko waroona setale. Kon yëfi asamaan ya ci boppam, sarax yu ko gën lees ko wara setale.
24 Ndax néeg yu sell yu nit tabax, te muy royaalub néeg bu dëggu ba doŋŋ, du ci la Almasi bi dugg. Waaye ci asamaan ci boppam la dugg ngir teewal nu tey, fa kanam Yàlla.
25 Duggul asamaan it ngir di sarxe aka sarxewaat boppam, noonee sarxalkat bu mag ba daan dugge at mu nekk ca néeg bu sella sell, yóbbaale deret ju dul josam.
26 Lu ko moy ca njàlbéenu àddina lay dale sonn ay yooni yoon. Waaye tey ci mujug jamono yi la feeñ benn yoon doŋŋ, ba sarxe boppam, ngir far bàkkaar.
27 Kon ni ab dogal séddе nit ñi benn yoon doŋŋ bu ñuy dee, seenub àtte topp ci,
28 noonu itam la Almasi bi doone ab sarax benn yoon, ngir gàddu bàkkaaru nit ñu bare, te dina teewsiwaat, ci yoon wu joteetul dara ak bàkkaar, ngir indil ñi koy séentu seenug mucc.

10

1 Yoonu Musaa takkndeeru xéewal yiy ñëw doŋŋ a ci nekk, waaye xéewal ya ci seen bopp nekku ci. Looloo tax sarax yi yoon wi laaj ñu war koo saxoo jébbale at mu nekk, manula setal mukk wecc ñiy jaamusi.
2 Su sarax yi taxoona set wecc, xanaa deesu ko dakkal? Bu ca jaamukati Yàlla yi doon sete wecc benn yoon kay, xanaa dootuñu am yaraangey bàkkaar!
3 Sarax yooyu dañu koy fàttalee ay bàkkaar at mu jot,
4 ndax deretu yëkk ak ju sikket kat manula far ay bàkkaar.
5 Moo tax ba Almasi biy dikk ci àddina la wax ne:
«Saraxi jur ak pepp, taamuwuloo ko,
waaye aw yaram nga ma waajalal.
6 Saraxu rendi-dóomal ak saraxu póotum bàkkaar,
safoowuloo ci dara.
7 Ca laa ne: “Maa dikk nii,
te téereb yoon wi indi na li ñu bind ci man,
maa defsi sa coobare, yaw Yàlla*.”»
8 Dafa njëkk ne: «Saraxi jur ak pepp, saraxi dóomal ak saraxi póotum bàkkaar, bëgguloo, safoowuloo,» doonte yoon wee laaj yooyu sarax.
9 Mu teg ca ne: «Maa ngii defsi sa coobare.» Noonu la fare lu njëkk la, ngir wuutal fa ñaareel bi.
10 Coobarey Yàlla googu moo waral ñu sellale nu sarax bi Yeesu Almasi bi sarxe yaramam benn yoon ba fàww.

† **9.18** ***kóllëre:*** benn baat mooy tekki «kóllëre» ak «kayitu ndono». ‡ **9.20** Seetal ci *Mucc ga* 24.8.
* **10.7** Seetal ci *Taalifi cant* 40.7-9.

11 Bépp sarxalkat a ngi taxaw bés
bu nekk ci liggéeyam, di jébbale aka
jébbalewaat yenn sarax yooyu, te
lenn du ci masa mana far bàkkaar.
12 Waaye kii de, ba mu sarxee
boppam ngir far ay bàkkaar, ben-
nub sarax bu doy ba fàww, ca la
tooge fa ndijooru Yàlla.
13 Fa la doxe xaar bés ba ñu
koy defal ay noonam ndëggastalu
tànkam.
14 Kon bennub sarax boobu, ci la
matale sëkk ba fàww nit ñi ñu sellal.
15 Mooy li Noo gu Sell gi itam
seede, ñeel nu,
16 nde gannaaw ba mu nee:
«Lii nag moo di kóllëre gi may fas ak
ñoom,
bu fan yooyu weesoo, Boroom
beey wax,
mu ne: Maay yeb sama ndigali
yoon ci seen xol,
ci seen xel laa koy ñaas;
17 lii la ca teg: seeni bàkkaar ak
seeni ñaawtéef,
duma ci bàyyeeti xel†.»
18 Yooyu nag fu ñu ko jéggalee, aa-
jootul sarax su koy far.

Nanu àgg fa Yàlla

19 Léegi nag bokk yi, am nanu
sañ-sañu dugg ca néeg bu sella sell
ba, ngir deretu Yeesu,
20 deretu Yeesu jiy yoon wu yees,
yoonu dund gu mu nu xàllal, jàllale
ko ca rido ba, te rido ba moo di
yaramu suuxam wi mu saraxe.
21 Am nanu itam sarxalkat bu
mag bu jiite kër Yàlla ga.
22 Kon nag nanu agsee fi Yàlla
xol bu dëggu ak fit wu mat sëkk
wu ngëm waral, gannaaw wisees
na sunum xel ndoxum setlu, ba
mu tàggook bépp gàkk bu mu nu
sikkale, te raggees na sunu yaram
ci ndoxum setlu.
23 Nanu ŋoy ci yaakaar ji nu biral
ne moom lanu am, te nu baña yoqi,
nde ki dige ku wóor la.
24 Nanu seet itam ci sunu biir nu
nuy xiirtalantee ngir cofeel ak jëf
ju baax.
25 Te bunu def ni ñenn ñi, di dag-
goo ak sunuy ndaje, waaye nanuy
ñaaxante, rawatina tey bi ngeen
gisee bés bi dëgmal.
26 Gannaaw bu nu xamee xéll
liy dëgg ba noppi nag, su nu
bàkkaaratee te di ko tey, su boobaa
ab sarax bu far yooyu bàkkaar
amatu ci.
27 Xanaa tiitaangey séentu mbu-
gal ma ak sawara wu yànj wiy
xoyom fippukat yi.
28 Képp ku masoona xëtt yoonu
Musaa, daawuñu ko ñéeblu; ci kaw
seedey ñaari nit ba ñett lees ko daan
rey.
29 Kon ki dëggaate Doomu Yàlla,
teddadil deret ji ñu sellale kóllëre
gi, te ñàkke teggin Noowug Yàlla gi
nu indil aw yiw, kooku, mbugal ma
mu yelloo, ñaata yoon lay gënatee
metti, ngeen defe?
30 Xam nanu ki wax ne: «Maay
kiy feye, di añale,» neeti: «Boroom bi
mooy àtte ñoñam‡.»
31 Céy ku nara tàbbi ci loxoy Yàlla
jiy dund, ndaw lu raglu!
32 Fàttalikuleen bés yu njëkk ya,
gannaaw ba ngeen jotee ci leeru
Yàlla, na ngeen dëgërloo woon ca
xeex bu mag ba te metti.
33 Léeg-léegaa ñu saaga leen, bun-
duxataal leen ci kanam nit ñi; léeg-
léegaa yeen ay taxawu nit ñi ñu teg
lu ni mel.
34 Ndax yeena bokk ak ñi ñu tëj
seen coono, te yeena muñ ci xol bu
sedd ni ñu foqarñee seen moomeel,
ngir xam ngeen yeen ci seen bopp
ne am ngeen alal ju ko gën tey sax
ba fàww.
35 Kon nag buleen teqalikook
seenu fit, yool bu réy a ngi ci.
36 Li leen war moo di muñ, ba
sottal coobarey Yàlla, su ko defee
ngeen jot li mu dige.
37 Ndax kat,

† **10.17** Seetal ci *Yeremi* 31.33-34. ‡ **10.30** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 32.35-36.

«Des nas tuut, as tuut rekk,
kiy dikk, dikk te du yeex.
38 Sama nit ku jub nag mooy dund
ndax ngëm ga,
waaye ku dellu gannaaw,
sama xol bégewu la§.»
39 Nun nag bokkunu ci ñiy dellu
gannaaw te nara sànku, waaye
nooy ñi saxoo ngëm te nara mucc.

11

Yàlla rafetlu na ngëm

1 Ngëm nag mooy cëslaayal
yaakaar te mooy firndey li bët
gisul.
2 Ngëm a taxoon maam ya rafe-
tub jëw.
3 Ngëm a nu xamal ne Yàllaa
sos àddina wërngal këpp ci kàddoom,
ngir li bët di gis dees koo sàkke ci lu
bët manula gis.
4 Ngëm la Abel jébbale Yàlla sarax
su gën saraxub Kayin, te ngëm lees
seedeele Abel ne moo jub, kera
ba Yàlla ci boppam seedee ne ay
saraxam a nangu. Ngëm it moo
waral Abel di wax ba tey, doonte
dee woon na.
5 Ci kaw ngëm lees yóbboo Enog,
te deewul. Da ne mes, ndax Yàllaa
ko yóbbu*. Balees koo yóbbu, lees
ko seedeeloon ne moo bànneexal
Yàlla.
6 Ku amul ngëm nag doo mana
neex Yàlla, ndax kiy dikk fi Yàlla,
fàww nga njëkka gëm ne Yàlla am na,
gëm it ne ñi koy sàkku, moo leen di
yool.
7 Ngëm la Nóoyin dégge kàdduy
waxyub Yàlla yu jëm ci lu kenn
gisagul woon, te ragal Yàlla la
yatte gaal, ngir musal njabootam.
Ngëmam it la tiiñale àddina, ba ab
céram di njub gi ngëm di maye.
8 Ba Yàllay woo Ibraayma, ngir
mu génn, jëm béreb ba mu mujj
muurloo, ngëm la déggale Yàlla, ba
génn, dem te xamul woon fu mu
jëm.
9 Ngëm la Ibraayma daleji ca suuf
sa ko Yàlla digoon, ba dëkk ci ay
xayma ni ab doxandéem ci réewum
jàmbur, moom ak ñi mu séddool
benn dige bi, te ñuy Isaaxa ak
Yanqóoba.
10 Booba Ibraaymaa ngay séentu
dëkk ba ca fondmaa yu dëgër ya,
te Yàlla di ki yor xaralag tabax bi,
boole ci di tabaxkat bi.
11 Ci kaw ngëm itam la Saarata
ci boppam mana ëmbe ba jur, te di
mag ba wees njurum doom, ndax
moo njortoon ne ka dige ku wóor
la.
12 Looloo waral genn góor doŋŋ
gu dee rekk dese, aw askan mana
soqikoo ci moom, tollu ni biddiiwi
asamaan ndax bare, wees ab lim ni
feppi suufas géej.
13 Ñoom ñépp ngëm lañu dee-
waale te jotaguñu woon la ñu leen
digoon. Waaye fu sore lañu ko
séene, di ko séentu, tey ràññee ne
ay doxandéem aki màngaan lañu ci
àddina.
14 Ñooñuy dëggal ne ay
doxandéem aki màngaan lañu ci
àddina nag, te ñoo firndeel ci lu leer
ne réew mu ñu moomal seen bopp
lañu doon wut.
15 Bu ñu nammoon réew ma ñu
jóge, manoon nañoo dellu.
16 Waaye réew mu ko gën lañu
doon sàkku, te mooy réewum
asamaan. Looloo tax Yàlla rusul
ñu di ko tudde seen Yàlla, ndax
waajalal na leen ab dëkk.
17 Ibraayma, ba ñu ko nattoo,
ngëm la joxee Isaaxa ni ab sarax.
Ibraayma mi ñu jagle dige yi,
Isaaxa jenn doomam ju góor ji mu
am, moom la doon joxe,
18 te Yàlla ne woon ko: «Ci Isaaxa
lees di tudde saw askan†.»
19 Waaye Ibraayma njortoon na
ne su Isaaxa dee woon it, Yàlla man
na koo dekkal. Moo tax itam ci mis-
aal, Isaaxa délsi ciy loxoom, mel ni
daa dekki.

§ **10.38** Seetal ci *Abakug* 2.3-4. * **11.5** Seetal ci *Njàlbéen ga* 5.24. † **11.18** Seetal ci *Njàlbéen ga* 21.12.

20 Ba tey ngëm la Isaaxa ñaanale
Yanqóoba ak Esawu, ngir barkey
ëllëg.
21 Ba Yanqóoba di waaja nelaw,
ngëm la ñaanale ñaari doomi Yuus-
ufa yépp, doora sujjóot, jafandoo
boppu yetam‡.
22 Ba Yuusufa di waaja nelaw,
ngëm la waxe lu jëm ci mbirum
gàddaayug bànni Israayil gay ba-
woo Misra, bay dénkaane ci mbiri
yaxam.
23 Ba Musaa juddoo, ngëm la ko
ay waajuram làqe woon ñetti weer,
ndax gis na xale ba taaroo woon,
ba ragaluñu ndigalal buur ba.
24 Ba Musaa màggee, ngëm a tax-
oon mu bañ ñu woowe ko doomu
doomu Firawna ju jigéen.
25 Bokk ak ñoñi Yàlla ab
coono moo ko gënaloon muy
bànneexoogum ci biir bàkkaar.
26 Toroxtaange gu ñu koy teg
ndax Almasi bi, moom la defoon
muy alal ju ëpp denci Misra, ndax
yoolub ëllëg ba la doon séentu.
27 Ngëm la bàyyikoo Misra, te
ragalul sànjum buur, xanaa dogu
rekk, mbete kuy gis ki ñu manula
teg bët.
28 Ngëm la Musaa aadaale
màggalu bésub Mucc ba ak wis-
wisalub deret ja, ndax malaakam
bóomkat bi baña laal taawi bànni
Israayil.
29 Ngëm la bànni Israayil jàlle
géeju Barax ya, mu mel ni yoonu
suuf su wow koŋŋ; waa Misra
jéema jàll topp ca, daldi lab.
30 Ngëm moo waral tatay Yeriko
màbb, gannaaw ba ko bànni Is-
raayil wëree lu mat juróom ñaari
fan.
31 Ngëm moo tax ba Raxab gànc
ba àndul ak ñu gëmadi ña dee, li ko
waral mooy dafa dalal ci jàmm ñi
doon yëddu réew ma.
32 Ana lu ma ciy tegati? Jot gee
ko dul mate, su ma naroona net-
tali mbirum Sedeyoŋ ak Barag ak
Samson ak Yefte ak Daawuda ak
Samiyel ak yonent yi.
33 Ñooñu ngëm lañu tege loxo ay
nguur, ngëm lañu doxale yoon, ci
kaw ngëm la ay dige sottee, ñeel
leen, te ci lañu tëje gémmiñi gaynde
ya.
34 Ngëm lañu feye dooley sawara,
ngëm lañu rëcce ñawkay saamar,
ngëm a waral ñu weccikoo kàttan
seenug néew doole, ci kaw ngëm
lañu doone ay ñeyi xare, ba dàq
gàngoori yeneen réew.
35 Ngëm a waral aw jigéen dekkile
ñu ñu deele woon; ngëm a waral
ay góor ñu ñu mitital, baña dellu
gannaaw, weccikoo ko seen njotug
bakkan, ndax yaakaara dekki, ba
gëna dundati ëllëg.
36 Ngëm la ñeneen dékkoo ay
kókkali aki yar, ba ciy jéng ak tëjteb
kaso.
37 Ñii, ñu dóor ay doj ba ñu dee,
ñee, ñu xeet leen ba xar leen ñaar,
ñee, ñu bóome leen saamar, ñii di
wëndeelu, sol deri xar mbaa bëy, te
diy ndóol, ñu di leen bunduxataal,
di leen mitital.
38 Ñooñu àddina sax yeyoowu
leen woon, te ci àll yi lañu doon
wëreelu, ak ci tund yeek ci xunt
yeek ci kàmb yi.
39 Mboolem ñooñu am jëw bu
rafet ndax seen ngëm, jotuñu sax
lees dige woon,
40 ndax daa fekk Yàlla gisal nu
demin wu gën ci nun. Moo tax bo-
room ngëm yooyu waruñu woona
àgg ci tolluwaay bu mat sëkk, te
fekk nun dikkagunu ba bokk ko ak
ñoom.

12

Buleen xeeb yaru Boroom bi

1 Kon nag gannaaw gii ndiiraanu
seede wu réy moo nu yéew, nanu
sippiku mboolem sëf bu nuy ye-
exal ak bàkkaar bu nu yomba téqtal.
Ñu daw nag xél wi ñu nu waajalal,
te baña yoqi.

‡ **11.21** Seetal ci *Njàlbéen ga* 47.31.

2 Nanu ne jàkk Yeesu, kiy sos, di
sottal ngëm, moom mi mbég mi ñu
ko waajalal tax mu dékku bant ba
ñu ko daaj, tegul muy dara torox-
taange ja ko ca fekk, te doxe ca toog
ca ndijooru ngànguney Yàlla.
3 Xoolleen ci moom mi bàkkaarkat
yi doon xeex, bala ngeena yoqi bay
xàddi.
4 Yeen kat xareeguleen ak
bàkkaar, ba seen deret tuuru ci.
5 Te it fàtte ngeen kàddu yii ñu
leen ñaaxe, ni nit aki doomam:
«Doom, bul xeeb yaru Boroom bi,
bul xàddi, bu la waññee,
6 ndax Boroom bi, ku mu sopp, yar
la,
mooy bantal jépp doom ju ko
neex*.»
7 Muñleen coono bu leen di yar. Ni
ay doom la Yàlla di jëflanteek yeen.
Ana doom ju baay ba dul yar?
8 Bu ñu leen xañee yar bi jépp doom
am wàll, dafa fekk ngeen di doomi
po, waaye du ngeen doomi yoon.
9 Te itam am nanu ay baay ci wàllu
deret, ñoo nu daan yar, te danu
leena wegoon. Kon nag xanaa
du Baay bi yorug noo lanu wara
gënatee nangul, ngir nu dund?
10 Sunuy baay a nu yar fan yu néew,
na mu jaadoo woon ci seenum xel.
Waaye sunu Baay bii, sunu njariñal
bopp la nuy yare, ngir nu séddu ci
sellaayam.
11 Dëgg la, benn yarub tey neexul,
xanaa naqari. Waaye la yar bay
mujj jural ña mu tàggat, jàmm la ak
njub.
12 Kon nag «dëgëralleen loxo yi
toqi ak óom yi bañ†,»
13 te «ngeen xàllal seen bopp xàll
yu jub yu ngeen di jaare seeni
tànk‡,» ngir kuy soox doxe ca wér te
baña gëna tële.

Buleen tanqamlu Yàlla

14 Sàkkuleen jàmm seen diggante
ak ñépp, te it sàkkuleen cellte, nde
ku sellul du gis Boroom bi.
15 Moytuleen balaa kenn di ñàkk
yiwu Yàlla. Moytuleen bala ab
reenu wextan di fëll, di lëjle, ba rax
mbooloom lëmm.
16 Moytuleen bala kenn a yebu ci
séy yi yoon tere, mbaa mu teddadil
lu sell, ba mel ni Esawu mi weccee
woon ag lekk, céru taaw ba mu
yelloo.
17 Xam ngeen ne gannaaw gi, ba
mu bëggee jot ca barke ba, dees
koo gàntal. Amul woon fenn fu mu
jaare it ba sopparñi deminam, te
jéem na ko bay jooy.
18 Yeen kat du yeena agsi woon
ba jege tund wu ngeen mana
laale seen loxo, muy tàkk, ànd aki
xàmbaar ak lëndëm gu ne këruus ak
ngelaw lu réy.
19 Du yeena dégg liit gu jib ak
coowal baat bu jib te ñay dégg
kàddu ya di ñaan ñu bañ leena
dégtalati benn baat bu ni mel.
20 Manuñu woona xajoo ndigal la
ne: «Mala sax, su laalee tund wi,
dóorleen koy doj ba mu dee§.»
21 Peeñu mooma moo raglu woon
ba Musaa ne: «Damaa tiit bay lox*.»
22 Waaye yeen fi ngeen agsi moo
di tundu Siyoŋ, dëkku Yàlla jiy
dund, te mooy Yerusalem ga ca
asamaan, yeena àgg fa junniy jun-
niy malaaka dajee di màggal;
23 yeena àgg fa ndajem taaw ya
seeni tur binde fa asamaan. Yeena
àgg fa Yàlla, àttekatub ñépp; yeena
àgg fa noowi aji jub ña ñu matal
sëkk.
24 Yeena àgg fa Yeesu, rammukat
bi dox kóllëre gu yees gi. Yeena àgg
fa deret jiy setal tuuroo, te kàddug
deret ja gëna neex kàddug deretu
Abel ga jiboon.
25 Wattuleen bala ngeena tan-
qamlu kiy wax ak yeen. Ndegam

* **12.6** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 3.11-12. † **12.12** Seetal ci *Esayi* 35.3. ‡ **12.13** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 4.26. § **12.20** Seetal ci *Mucc ga* 19.12-13. * **12.21** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 9.19.

ña tanqamlu woon ka yékkati woon kàddoom, wax ak ñoom ci kaw suuf ñoo rëccul, aste nun ñii, su nu dëddoo kiy waxe fa asamaan.

26 Booba baatam la yëngale woon suuf, waaye tey moo dige ne: «Beneen yoon, maay yëngalati suuf, te du suuf doŋŋ, waaye asamaan itam†.»

27 Li mu ne «beneen yoon», di wund ne lees mana yëngal lay dindi, te mooy li sàkke, ngir lees manula yëngal sax ba fàww.

28 Kon nag gannaaw nguur gu deesul yëngal lanu jagoo, nanu dëkke cant, di jaamu Yàlla ni mu ko bëgge, boole ci wegeel akug ragal ko,

29 ndax kat «sunu Yàlla, sawara wuy xoyome la‡.»

13

Dundin wu rafet moo neex Yàlla

1 Cofeel gi war ci bokki gëmkat, saxooleen ko.

2 Buleen sàggane di terale, nde am na ñu seen teraanga tax ñu fat ay malaaka te xamuñu ko woon.

3 Bàyyileen xel ñi ñu tëj, ni su ñu leen boole woon ak ñoom tëj, ak itam ñi ñuy mitital, ndax yeen itam, aw yaram ngeen am.

4 Na ñépp wormaal diggante bu ab séy dox, te ab lalu séy na mucc sobe, ndax fokati séy yi, ak njaalookat yi, Yàlla moo leen di daan.

5 Buleen jikkowoo bëggub xaalis; doylooleen li ngeen am, ndax Yàlla moo ne:
«Duma la bàyyi mukk,
duma la wacc mukk*.»
6 Moo tax nu mana am fitu wax ne:
«Boroom beey sama ndimbal, duma
tiit.
Ana lees ma manal†?»

7 Fàttalikuleen seen njiit yi leen àgge kàddug Yàlla. Nemmikuleen li seenug dundin meññ, te ngeen roy seen ngëm.

8 Yeesu Almasi bi, menn mii la woon démb ak tey ba fàww, du soppiku.

9 Buleen nangu ay àlluwa yu bare te woroo ak sunu ngëm, di leen fàbbi. Li baax mooy ngeen di yokke aw yiw seen pastéefu xol. Buleen yokke pastéefu xol ay ndigal yu jëm ci aw ñam, te ña koy sàmm, jariñu leen dara.

10 Sunu sarxalukaayu bopp la ñu cay teg, ñay liggéeye ca xaymab jaamookaay ba, sañuñu caa lekk.

11 Ndax kat, jur ga sarxalkat bu mag ba daan yóbbu seen deret ca néeg bu sella sell ba, ngir njotlaayal bàkkaar, seen yaram lees daan lakk ca bitib dal ba.

12 Moo waral Yeesu itam deewe ca bitib dëkk ba, ngir sellale askan wi deretu boppam.

13 Kon nag, nanu ko fekki ca bitib dal ba, ba tegoo toroxtaangeem ga mu tegoo woon,

14 ndax amunu fii ci àddina dëkk bu sax ba fàww, waaye dëkk biy ñëw, moom lanuy sàkku.

15 Kon nag saa su nekk, nanuy jaare ci Yeesu, di génne sunu saraxu cant, ñeel Yàlla, muy sarax su bawoo ci sunuw làmmiñ, ñu di ko birale aw turam.

16 Te it di def lu baax ak di dimbalee, buleen ko fàtte, ndax sarax yu mel noonu la Yàlla gërëm.

17 Déggalleen seeni njiit te nangul leen, ndax sàmm bakkani ñi ñu jiite mooy seenub liggéey, te moom lees leen di laaj ëllëg. Su ko defee ñu defe ko xol bu sedd, te bañ koo def di binni, ndax loolu du seen njariñ.

18 Deeleen nu ñaanal nag. Li nu wóor de, moo di sunum xel yeddu nu fenn, te it di def lu baax ci lépp moo di sunu bëgg-bëgg.

19 Ma di leen gëna tinooti, ngir ngeen ñaanal nu, ba ma délsil ci yeen nu mu gëna gaawe.

20 Yàlla miy boroom jàmm, moom mi dekkal sunu Sang Yeesu, sàmm

† **12.26** Seetal ci *Ase* 2.6. ‡ **12.29** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 4.24. * **13.5** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 31.6. † **13.6** Seetal ci *Taalifi cant* 118.6.

bu mag bi, ci dooley deret ji mu
fase kóllëre gu sax dàkk,
21 yal na leen matal sëkk ci lépp
lu baax, ngir ngeen di jëfe cooba-
reem. Yal na def ci nun bànneexu
boppam bu mu sottal ci Yeesu Al-
masi bi daraja ñeel ba fàww. Amiin.
22 Kon nag bokk yi, dëgg waay,
muñleen ma ñaaxe leen gii kàddu.
Bañ naa ko ba gàttal bataaxal bii
ma leen bind.
23 Xamleen ne sunu mbokk Tim-
ote génn na kaso. Su dikkee léegi,
moom laay àndal, seetsi leen.
24 Nuyulleen ma mboolem seeni
njiit ak mboolem gëmkat ñu sell ñi.
Waa Itali ñu ngi leen di nuyu.
25 Yal na aw yiw ànd ak yeen
ñépp.

Di ab bataaxalu Yanqóoba

Yanqóoba mi bind bataaxal bii, rakku Yeesu la woon (*Macë* 13.55). Njiit la ci mbooloom ñi gëm ñi nekk Yerusalem (*Jëf ya* 15.13; 21.18).

Ci bataaxal bii, Yanqóoba leeral na ne ngëm gu dëggu giy musal doom aadama, mooy ngëm gi ñuy wone ci déggal Yàlla, ciy jëf. Ngëm a tax Yàlla di baaxe nit àtteb ku jub, noonu nit day texe ci kaw ngëmam, du texe ci kawi jëfam. Waaye ngëm gu dëggu day wonewu ciy jëf.

Yanqóoba joxe na xalaat bu jëm ci xel mu rafet, maanaam dundin wuànd ak seen ngëm. Xel mu rafet moomu, Yàlla moo ko maye, ngir ñu mana jànkoonteek ay xeeti nattu, te ñu mana jëflante ni mu gëna baaxe ci seen biir.

Ci tënk:

1.1-18 Yàllaa maye xel mu rafet ngir gëmkat bi muñ nattu.
1.19-27 Jëfeleen kàddug Yàlla gi, buleen ko déglu rekk.
2.1-13 Buleen gënaatle.
2.14-26 Ngëm gu wóor day ànd ak jëf.
3.1-18 Moom sa làmmiñ cig màndu la bokk.
4.1—5.6 Nanguleen Yàlla, bañal Seytaane.
5.7-20 Muñleen, ñaanalanteleen, ba Boroom bi délsi.

Ubbite gi

1 Ci man Yanqóoba, jaamub Yàlla ak Sang Yeesu Almasi bi, la bataaxal bii bawoo, ñeel fukki giir ak ñaar yi tasaaroo ci àddina. Maa ngi leen di nuyu.

Lu jëm ci nattu ak ngëm

2 Bokk yi, bu ngeen jaaree ci mboolem xeeti nattu, jàppeleen ko mbég mu mat sëkk,
3 te xam ne bu seen ngëm nattoo, ñeme coono la leen di jural.
4 Na ag ñeme coono sottal liggéeyam ci yeen, ngir ngeen sotti, mat sëkk, te baña yéese fenn.
5 Ku desele am xel mu rafet nag, na ko ñaan Yàlla, mu may ko ko, ndax Yàlla mooy yéwéne ñépp te du sikk kenn.
6 Waaye ngëm la koy ñaane te bumu ci am benn sikki-sàkka, ndax kiy sikki-sàkka daa mel ni gannaxu géej bu ngelaw liy yóbbu, di ko lëmbaaje.
7 Kooku bumu yaakaar dara ci Boroom bi.
8 Boroom xel ñaar la, xel maa toogul ci lenn lu muy def.

Néewle kawe, barele suufe

9 Mbokkum gëmkat mi suufe daraja, na sagoo ab kawewaayam ci ni ko Yàlla yékkatee;
10 te ki barele it na sagoo ci ni ko Yàlla suufeelee, ndax ni tóor-tóoru saxyaay di ruuse, noonu lay wéye.
11 Naka la jant di fenk, ba naaj wi tàng jérr, saxyaay lax, tóor-tóoram ruus, taar ba réer ko mërr. Noonu itam la ki barele di jeexlee ci biiri yëngoom.

Yàllaay nattoo waaye du fiir kenn

12 Ndokkalee ku muñ ab nattu, nde su ca amee ngërëm, mooy yooloo kaalag texe gi Yàlla dig ñi ko sopp.
13 Képp ku dajeek lu koy xiirtal, bumu ne: «Yàllaa ma xiirtal,» ndax maneesula xiirtal Yàlla ci lu bon, te moom ci boppam du xiirtal kenn.
14 Waaye ku nekk, sa xemmemtéefu bakkanu bopp moo lay xiirtal, ootal la ba nax la.
15 Te xemmemtéefu bakkan bu ëmbee, bàkkaar lay wasin, te bàkkaar bu matee, dee lay jur.
16 Bokk yi, soppe yi, buleen juum ci lii:
17 gépp may gu baax ak bépp jagle bu mat, fa kaw la bawoo, di lu wàcce fa Baay biy boroom leer yi, ki soppikuwul ci lenn, te genn ker gu toogadi nekkul ci moom.

18 Moom la soob mu jur nu
ci kàddug dëgg gi, ba nu taxawe
saraxu ndoortel meññeef, ci biiri
bindeefam.

Jëfeleen kàddug Yàlla

19 Bokk yi, soppe yi, nangeen
xam lii: na ku nekk di gaaw ci
déglu, di yeexa wax tey yeexa mer.
20 Ndax merum nit du jur njub fa
Yàlla.
21 Kon nag baleen jépp jikko ju
tilim ak mboolem xeeti mbon yi ne
gàññ, te ngeen nangu, ci biir ag
woyof, kàddu gi Yàlla xasa jëmbat ci
yeen te mu man leena musal.
22 Doonleen jëfekati kàddu gi,
buleen di ay déglukat doŋŋ, di nax
seen bopp.
23 Ndax kat kuy déglu kàddu gi te
jëfewoo ko, kooku daa mel ni kuy
niir kanamam cib seetu:
24 bu niiree boppam, dem daldi
fàtte ca saa sa lu muy nirool.
25 Waaye ki ne jàkk yoon wu mat
sëkk wiy goreel ku ko topp, saxoo
yoon wi te bañ koo dégg, fàtte,
xanaa di dégg, jëfe, kooku mooy
bége jëfam.
26 Ku yaakaar ne am na diine
te moomul làmmiñam, boppam lay
nax te diineem amul njariñ.
27 Diine gu set te mucc sikk fa
kanam Yàlla Baay bi moo di lii:
di nemmiku jirim akub jëtun ci
seen njàqare, tey sàmm boppam, ba
mucc ci gàkki àddina.

2

Gënaatle warul

1 Bokk yi, bu leen di gënaatle te di
gëmkati sunu Sang Yeesu Almasi bi,
Boroom leer.
2 Ndax su nit duggsee seenum
ndaje, takk jaarob wurus, solu ba
jekk; ku néew doole it duggsi, lim-
boo ay sagar,
3 su ngeen seetloo boroom col gu
jekk gi, ne ko: «Toogeel fii, moo baax
ci yaw,» te ne néew-ji-doole ji: «Yaw,
taxaweel nee, mbaa nga toog fii ci
suuf, ci samay tànk,»
4 su boobaa xanaa du yeena ngi
gënaatle ci seen biir, tey àttee ay
mébét yu bon?
5 Bokk yi, soppe yi, dégluleen.
Xanaa du Yàlla moo tànn ñi àddina
jàppe ñu néew doole, ngir ñu barele
ngëm, boole ci jagoo nguur gi Yàlla
dig ñi ko sopp?
6 Yeen nag ngeen di teddadil
néew doole yi! Xanaa du boroom
alal yi ñoo leen di noggatu, di leen
diri ba fa mbaxana dee benn?
7 Xanaa du ñooñu ñooy ñàkke
kersa tur wu tedd wi ngeen di
wuyoo?
8 Ndegam nag yoonu Buur Yàlla
ngeen matal sëkk, di sàmmonteek
Mbind mi ne: «Ni ngeen soppe seen
bopp, nangeen ko soppe seen mo-
room*,» su boobaa waawleen góor!
9 Waaye su ngeen gënaatlee,
bàkkaar ngeen, te yoon topp na
leen, ndax yeena ko xëtt.
10 Ndax kat képp ku sàmm yoon
wépp, ba mu des lenn ndigal doŋŋ
lu mu tërëfe, ab daan bu ñu teg ci ku
moy yoon wépp, ñeel na ko.
11 Ndax ki ne: «Bul njaaloo,»
moo ne itam: «Bul bóom†.» Ku
njaaloowul te bóom nag, xëtt na
yoon.
12 Deeleen waxe tey jëfe ni mu
jekke ci nit ñu ñuy séddeji àtteb yoon
wiy goreel.
13 Daan bu àndul ak yërmande,
moom lees di àttee ña daawul jëfe
yërmande. Yërmande nag kekku na
ab daan.

Gëm, jëfe

14 Bokk yi, ku ne gëm na, te jëfewu
ko, ana lu mu koy jariñ? Ndax
googu ngëm man na koo musal?
15 Su mbokk mu góor mbaa jigéen
raflee, mbaa mu ñàkk lu mu dunde
bés bu nekk,
16 ba kenn ci yeen ne mbokk mi:
«Demal ak jàmm, solul nag te lekk ba

* **2.8** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18. † **2.11** Seetal ci *Mucc ga* 20.13-14.

regg,» te fajul aajoom, loolu lu muy jariñ?
17 Noonu la ngëm deme, su amul jëf ju mu àndal, ngëm gu dee la.
18 Waaye jombul nit ne: «Yaw, ngëm nga am, waaye man, jëf laa am.» Dama ne, won ma sa ngëm gu àndul ak jëf; man, samay jëf laa lay wone sama ngëm.
19 Yaa gëm ne Yàlla kenn la; waaw góor, waaye rab yi it loolu lañu gëm bay lox.
20 Yaa ñàkk bopp, ndax dangaa bëgg lu la firndeel ne ngëm gu àndul ak jëf amul njariñ?
21 Sunu maam Ibraayma, xanaa du ci jëf lees ko baaxe àtteb ku jub, ndax jëf ja mu joxee doomam Isaaxa ca sarxalukaay ba?
22 Kon gis nga ne ngëmam ga ak jëfam ja ñoo àndi liggéey, te ca jëf ja la ngëm ga mate sëkk.
23 Mbind ma daldi sotti, na mu dikke woon ne: «Ibraayma moo gëm Yàlla, Yàlla nangul ko ngëmam, muy àtteb njub bu ñu ko limal‡,» ba ñu di ko woowe xaritu Yàlla.
24 Ngeen gis kon ne ci jëf lees di baaxe nit àtteb ku jub, waaye du ci kaw ngëm doŋŋ.
25 Xanaa du noonu it lañu baaxe Raxab§ gànc ba àtteb ku jub, ci kaw jëfam, ndax la mu dalaloon ndawi Yawut ya, ba awale leen feneen?
26 Yaram wu àndul akug noo daal, ni mu deewe, noonu la ngëm gu àndul aki jëf deewe.

3

Moom sa làmmiñ cig mat la bokk

1 Bokk yi, bu ñu bare ci yeen wuta doon jàngalekatu mbooloom gëmkat mi, ndax xam ngeen ne nun ñiy jàngale nooy gëna metti ab àtte.
2 Bare na lu nuy tooñ, nun ñépp. Ku dul tooñ ci kàddu nag, kooku nit ku mat la, te man naa moom yaramam wépp, boole ci.
3 Aw fas, ŋalaab gi nuy def ci gémmiñam, mu déggal nu lanu ci jublu, te moom lanuy walbatee yaramu fas wi wépp.
4 Xoolleen gaal yi it, ak li ñuy réy lépp, ak ngelaw lu réy lu leen mana jañax, weñ su tuut la dawalkat biy walbatee gaal gi, jëme ko fu ko neex.
5 Noonu itam la aw làmmiñ dee cér su tuut te réy aw bàkk.

Seetleen ni ferñent su tuut di lakke gott bu yaa.
6 Aw làmmiñ itam sawara la; làmmiñ a bokk ci sunuy cér, te di àddinay mbon, di gàkkal jëmm jépp. Aw làmmiñ, giiru dundu nit ki lay jafale ab taal bu tàkke fa sawara.

7 Mboolem xeeti rabi àll yeek njanaaw yi ak ndëgmeent yi ak rabi géej yi, dees na leen tàggat, te nit a leen di tàggat ba ñu mokk.
8 Waaye aw làmmiñ, kenn manu koo tàggat ba mu mokk. Mooy aayteef gu kenn manula dànk, fees dell ak tookey dee.

9 Aw làmmiñ lanuy sante kiy Boroom bi, di Baay, te it ci lanuy móoloo nit ñi bindoo takkndeeru Yàlla.
10 Genn gémmiñ gi, ci la kàddug cant ak gu móolu di jibe. Bokk yi, warula deme noonu kat.
11 Benn bëtu ndox ndax dina ballandoo ndox mu neex ak ndox mu wex, ci menn pax mi?
12 Bokk yi, ndax ag figg man naa meññ oliw? Am ag reseñ dina meññ doomi figg? Bëtu ndoxum xorom it du nàcc mukk ndox mu neex.

13 Ana ci yeen ku rafet xel te xam àddina? Na ko firndeele dundin wu rafet wu feeñ ci jëfam ju teey ndax xel mu rafet.
14 Waaye ku denc ci sab xol wextanu kañaan ak mébétum sàkku sa darajay bopp, bul damoo xel mu rafet, nde kon nga moy dëgg.

‡ **2.23** Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. § **2.25** Seetal ci *Yosuwe* 2.1-21.

15 Moomu xel jógewul fa kaw, ci àddina sii la bokk, di yëfi bakkan, te di mbiri Seytaane.
16 Ndax kañaan ak sàkku sa darajay bopp, fu mu ame, fa la salfaañoo di ame ak mboolem jëfi ñaawtéef.
17 Waaye xel mu rafet ma bawoo fa kaw, set la njëkka def, teg ci àndak jàmm akug dal. Day taxa neexa jubool, fees ak yërmande, di meññ jëf ju baax, te mucc ci par-parloo akug jinigal.
18 Meññeefum njub nag, ci jàmm lees koy ji, ci biir doxkati jàmm yi.

4

Nangulleen Yàlla

1 Ana fu jote yeek xuloo yi ci seen biir jóge fu moy seen bànneexi bakkan yiy xare ci seen yaram?
2 Yeenay xemmem lu ngeen dul am. Yeenay bóome, di iñaane lu ñeneen am, te manuleen koo am. Yeenay xuloo aka jàppante. Dungeen am, ndax yeena ñaanul.
3 Te su ngeen ñaanee, dungeen am, ndax mébét mu bon ma ngeen ñaane, ngir am lu ngeen toppe seen bakkan.
4 Bokkaalekat yi ngeen doon! Xanaa xamuleen ne xaritoo ak àddina moo di noonoo ak Yàlla? Kon nag ku namma def àddina ab xarit, ab noonu Yàlla ngay doon.
5 Am defe ngeen ne ag neen la Mbind mi indee ne: «Xemmemtéef gu àndak fiiraange la Yàlla am ci noo gi dëkk ci nun.»
6 Waaye yiw wu gënatee baawaan la maye. Moom la Mbind mi ne:
«Yàlla, ñi réy lay xeex,
ñi toroxlu, mu may leen aw yiw*.»
7 Kon nag nangulleen Yàlla, te bañal Seytaane, mu daw, ba sore leen.
8 Jegeleen Yàlla, mu jege leen. Yeen bàkkaarkat yi, raxasleen seeni loxo, yeen ŋaralekat yi laa ne, setalleen seen xol.
9 Tiisluleen te ñaawlu bay jooy. Na seeni ree soppiku ay jooy, seen mbég doon njàqare.
10 Toroxluleen fi kanam Boroom bi, mu yékkati leen.

Buleen sikkal kenn

11 Bokk yi, buleen ŋàññante. Ku ŋàññ sa mbokk mbaa nga sikkal sa mbokk, yoon wi nga ŋàññ, yoon wi nga sikkal. Ku sikkal yoon wi nag doo sàmmkatub yoon wi, sikkalkatub yoon wi nga.
12 Boroom yoon wi, kenn doŋŋ la, te mooy àtte; moo mana musle, mbaa mu sànke. Te yaw miy sikkal sa mbokkum gëmkat sax, yaay kan?

Ëllëg, ëllëgu Yàllaa

13 Kaayleen nag ma wax leen, yeen ñi naan: «Tey mbaa ëllëg ma dem ba dëkk sàngam, def fa at, julaa fa ba tonu.»
14 Yeen xanaa xamuleen sax lu ëllëg di doon? Ana luy seen bakkan? Yeen ngeen di as lay suy feeñ léegi, nes tuut mu ne mes!
15 Li ngeen di wax kay moo di: «Bu soobee Boroom bi, dinanu dund ba def nàngam sii mbaa nàngam see.»
16 Léegi daal dangeena bew bay damoo seeni mébét! Googu damu de, lu bon la.
17 Ku xam lu baax loo wara def te defoo ko nag, bàkkaar nga.

5

Boroom alal bumu tooñ néew-jidoole

1 Kaayleen nag ma wax leen, yeen boroom alal yi, jooyleen te yuuxu, ndax mitit yi leen di dikkal.
2 Seen alal nëb na, seeni yére maxe,
3 seen wurus ak seen xaalis xomaag. Xomaag ja dib seede bu leen tuumaal, di xoyom seenu suux ni sawara. Yeena dajale alal ca fan yu mujj ya.

* **4.6** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 3.34.

4 Dégluleen! Peyoor ga ngeen
xañ ña gub seen tool, mooy yuuxu
noonu. Jàmbati góobkat ya tàbbi na
ca noppi Boroom gàngoori xare yi.
5 Dund gu nooy ak bànneexu
bakkan daal ngeen nekke ci kaw
suuf, di yaflu ci bésub rendi.
6 Yeena daan ba reylu aji jub, te
jéemula bañ.

Muñ war na gëmkatub Almasi bi

7 Kon nag bokk yi, muñleen, ba
Boroom bi délsi. Seetleen ci beykat
biy séentu njariñal meññeef mu jóge
fi suuf si. Ma ngay muñ, céebo ba
bët wàcc.
8 Yeen itam muñleen te takk
seenu fit, ndax bés ba Boroom biy
dikk dëgmal na.
9 Bokk yi, buleen di ñaxtoonte, lu
ko moy dees na leen daan, te daan-
kat baa ngii taxaw ci bunt bi!
10 Bokk yi, yonent yi wax ci turu
Boroom bi, di dékku aw tiis ak di
muñ, defleen leen seeni royukaay.
11 Xam ngeen ne ñi muñ lanu
foog ne ñoom la mbég ñeel. Dégg
ngeen na Ayóoba muñe woon, ak
muj ga ko Boroom bi jagleel, ndax
Boroom bi moo bare yërmande
akug ñeewante.
12 Li ci raw nag bokk yi, moo
di buleen giñ, bu muy ci asamaan
mbaa ci suuf mbaa ci leneen lu
mu mana doon. Na seen waaw
di waaw, seen déet di déet, bala
ngeena tàbbi ci mbugal.

Ñaan gu ngëm lal day dal

13 Ana ci yeen ku nekk ciw tiis?
Na ñaan. Ana ku ci am mbég? Na
sàbbaal.
14 Ana ku wopp ci yeen? Na
woo magi mbooloom gëmkat ñi, ñu
ñaanal ko, raayaale ko ag diw ci
turu Boroom bi.
15 Ñaan guànd ak ngëm day musal
ki wopp, ba Boroom bi yékkati ko.
Su dee daa bàkkaar, dees na ko
jéggal.
16 Kon nag tuddanteleen seeni
bàkkaar tey ñaanalante, ndax ngeen
wér. Aji jub ji, ag ñaanam, day dal
ak doole.
17 Ilyaas nit la woon ku bindoo
ni nun, waaye ba mu saxee ci ñaan
ngir mu baña taw, ndox laalul suuf
diiru ñetti at ak genn-wàll.
18 Mu dellu ñaan, asamaan taw,
suuf meññ meññeefam*.
19 Bokk yi, su amee ci yeen ku
moy yoonu dëgg, keneen ku ko
waññi,
20 xamleen ne ku waññ
bàkkaarkat ci yoonu sànkuteem,
musal na ko bakkanam, te faral na
ko bàkkaar yu bare.

* **5.18** Seetal ci *1.Buur ya* 17.1; 18.1, 42-45.

1.Piyeer
muy bataaxal bu njëkk bi Piyeer bind

Piyeer mi bind bataaxal bii, bokk na ci taalibe yi njëkk topp Yeesu. Mu ngi jëmale bataaxal bi ci gëmkat yi nekk ci diiwaan yi bokk ci réew mi ñuy wax Tirki tey. Dañoo nekk ci njàqare ndax li leen nit ñi di baatale, di leen fitnaal ndax seen ngëm ci Almasi bi. Piyeer mu ngi leen di ñaax ngir ñu déggal Yàlla, nangul njiit yi, te amlante ni mu gëna rafete ci seen biir njaboot, tey roy Yeesu mi daj coono lu metti ci lu dul dëgg. Seeni nattu dina dëgëral seen ngëm, te jox leen daraja bu Almasi bi délsee.

Ci tënk:

1.1-12 Yaakaar juy dund lanu am ci Almasi bi.
1.13—2.17 Nanu sell ci sunu kemtalaayu jëfin.
2.18-25 Nanu muñ coono, roye ko Almasi bi.
3.1—4.19 Nanu dund dundin wu rafet ci kanamu ñi leen sonal.
5.1-11 Na mag ñi sàmm mbooloo mi, ni ko Yàlla bëgge.
5.12-14 Piyeer tàggatoo na.

Ubbite gi

1 Ci man Piyeer, ndawal Yeesu Almasi bi la bataaxal bii bawoo, ñeel askan wi Yàlla tànn, te ñu toxuji diiwaani Pont ak Galasi ak Kapados ak Asi ak Bitini*.

2 Yeen la Yàlla Baay bi ràññee lu jiitu, ci ni mu leen sellale Noo gu Sell gi, ngir ngeen mana déggal Yeesu Almasi bi, boole ci tooyloo deretam, mu setal leen. Na aw yiw ak jàmm juy baawaan ñeel leen.

Yaakaar juy dund lanu am ci Almasi bi

3 Cant ñeel na Yàlla, sunu Baayu Sang Yeesu Almasi bi! Moo nu jud-duwaatal ci yërmandeem ju yaa, ci dooley ndekkitel Yeesu Almasi bi, ngir may nu yaakaar juy dund.

4 Loolu moo am ngir ab cér bu dul yàqu, du sobewu, du seey, cér bu dence fa asamaan ñeel leen,

5 yeen ñi seen ngëm tax ngeen yiiru ci manoorey Yàlla, mi leen di nége mucc ga mu waajal te di ko feeñal ca bés bu mujj ba.

6 Loolu bégeleen koo bége, doonte tey ñàkkul ngeen nekke njàqare ab diir, ndax ay nattuy nattu.

7 Yooyu nattu, ni sawara di natte wurus, ni lay natte seen dëggutey ngëm, te ngëm a gën wurus fuuf, nde wurus day jeex. Su ko defee seen ngëm gu dëggu jural leen ag cant ak daraja ak teraanga, bés bu Yeesu Almasi bi feeñee.

8 Moom mooy ki ngeen gisul te sopp ko. Tey fi tey gisuleen ko, waaye gëm ngeen ko, ba tax leena bég lool, mbég mu màgg mu làmmiñ manula tudd,

9 ndax yeena ngi jot ci yool bi ngëm di yóotu, te mooy texe.

10 Googu texe, yonent ya jottali woon waxyub seen yiw wi leen dikkal, niir nañu ko, càmbar ko.

11 Gëstu nañu jan jamono ak yan xew-xew la Noowug Almasi gu Sell ga nekkoon ci ñoom tegtale woon. Mooy ba Noo gay seede lu jiitu coonoy Almasi bi ak ndam ya cay topp.

12 Yonent yooyu, xamalees na leen ne du seen njariñal bopp lañuy liggéeyal xibaar boobu, xanaa yeen. Ñi leen àgge xibaar bi tey jii, ñoo di ñiy waare xibaaru jàmm bi, ci dooley Noo gu Sell gi ñu yebale asamaan, te muy mbir mu malaaka yi sax bëggoon nañoo nemmiku.

Sellal moo war

* **1.1** Dafa mel ni, ñi gëm Almasi bi ci bànni Israayil la wax, te ñu dëkk ci diiwaan yooyu. Juróomi diiwaan yooyu yépp, réew mi ñuy wax Tirki tey, ci lañu bokkoon.

13 Kon nag teewlooleen seen xel,
te àndak seen sago, te ngeen wékk
seen jépp yaakaar ci yiw wa ñu leen
di dikke kera bu Yeesu Almasi bi
feeñee.
14 Gannaaw gone yu dégg ndi-
gal ngeen, buleen toppati seen
xemmemtéefi bakkan ya woon, ba
ngeen xamulee.
15 Waaye ni ki leen woo selle,
yeen itam nangeen selle noonu ci
seen mboolem jëfin.
16 Ndax kat bindees na ne: «Ñu
sell ngeen wara doon, ndax man
Ku sell laa†.»
17 Gannaaw nag kiy àtte nit ku
nekk ci ay jëfam te amu ci xejj
ak seen, Baay ngeen koy wax,
sàllooleen koo ragal, seen diirub
ngan ci kaw suuf.
18 Xam ngeen ne yëf yuy wéy
yu mel ni xaalis mbaa wurus, du
moom lees leen jote ci seen dund-
inu neen wa ngeen donne ca seeni
maam,
19 waaye seenug njot moo di
deretu Almasi ju jafe ji taxawe
deretu xar mu sikkul, gàkkul.
20 Bu yàgg, ba àddina sosoogul
la Yàlla tuddaloon Almasi bi loolu,
waaye léegi ci mujug jamono jii la
ko Yàlla feeñal ngir yeen
21 ñi Almasi bi tax ngeen gëm
Yàlla. Te Yàllaa ko dekkal, may ko
ndam, ba tax Yàlla di ki ngeen gëm,
yaakaar ko.
22 Kon nag gannaaw setal ngeen
seen xol, ndax dëgg gi ngeen déggal,
ba tax ngeen am cofeel gu mucc
jinigal ci bokki gëmkat ñi, nangeen
soppantee xol bu set, cofeel gu mat
sëkk.
23 Ndax kat dangeena jud-
duwaat, te jiwu wi ngeen jud-
duwaate mooy kàddug Yàlla giy
dund te sax dàkk; du jiwu wuy
yàqu, waaye mooy jiwu wu dul
yàqu mukk.
24 Ndax bindees na ne:
«Nit am ñax doŋŋ la;
mboolem darajaam mel ni tóor-
tóoru àll,
ñax ma wow, tóor-tóor ma ruus.
25 Waaye kàddug Boroom bi mooy
sax ba fàww‡.»
Kàddu googu moo di xibaaru jàmm
bi ñu leen àgge.

2

Almasi bi mooy doju tabax bi

1 Kon nag baleen mboolem xeetu
mbon ak mboolem njublaŋ ak jini-
gal ak kiñaan ak mboolem xeetu
yàq der.
2 Ni liir buy doora juddu
yàkkamtee nàmpe, ni ngeen wara
yàkkamtee nàmp soow mu set miy
kàddug Yàlla. Mooy tax ngeen màgg
ci seen dundug texe,
3 gannaaw mos ngeen ci
mbaaxug Sang bi.
4 Dikkleen ci moom, mooy doj
wuy dund. Nit ñee ko beddi moos,
waaye Yàllaa ko fal, fonk ko.
5 Te yeen itam yeen ay doji
cëslaay yuy dund, doj yi Noo gu Sell
gi tabaxe ag kër Yàlla, ñeel liggéeyu
carxal gu sell, ngir ngeen di ko
jébbal ay sarax yu Noo gi rafetlu,
sarax yu Yàlla nangu ndax Yeesu
Almasi bi.
6 Moo waral lii dikk ci Mbind mi:
«Maa ngii di dëj fi Siyoŋ, aw doju
koñu tabax,
muy doju tànnéef wu gànjare.
Wii doj, ku ko wéeroo, doo rus
mukk*.»
7 Kon nag yeen ñi gëm, yeen la
gànjar gi ñeel. Waaye ci ñi gëmul,
nag:
«Moo di doj wi tabaxkat yi beddi
woon,
te mu mujj di doju koñu tabax bi†.»
8 Te it:
«Mooy doj wuy fakkastale,
di xeer wuy daaneel‡.»

† **1.16** Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.2. ‡ **1.25** Seetal ci *Esayi* 40.6, 8. * **2.6** Seetal ci *Esayi* 28.16.
† **2.7** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22. ‡ **2.8** Seetal ci *Esayi* 8.14.

Ñoo ko fakkastaloo nde ñoo gëmul kàddu gi, te it loolu la leen dogal ba séddoon.
9 Waaye yeen nag yeenay giir giy tànnéef, yeenay sarxalkati buur, yeenay askan wu sell, yeenay xeet wi ñu jot, ngir ngeen biral jaloore yu wéet yi ñeel ki leen woo, génnee leen cig lëndëm, indi leen ci leeram gu yéeme.
10 Yeen ñi dul woon sax aw xeet, démb, tey yeenay xeet wi Yàlla ñoñoo§; dajaguleen woon yërmande, waaye tey daj ngeen yërmande.

Li mooy wàllu gëmkatu Almasi bi ci àddina

11 Soppe yi, ay gan ngeen, ay doxandéem ci kaw suuf. Kon nag li ma leen di dénk moo di ngeen moyu xemmemtéefi bakkan yiy xeex ak ab xol.
12 Seen dundin ci biir jàmbur ñi gëmul, rafetalleen ko, ba su ñu leen waxaloon ne ay defkati lu bon ngeen itam, seen jëf ju rafet lañuy gis, te moom lañuy sàbbaale Yàlla, kera bésub dikkam.

Déggalleen njiit yi

13 Nangulleen gépp kilifteef gu tege ci àddina ngir Boroom bi; muy buur bu mag bi gëna kawe,
14 mbaa boroom dëkk yi diy ndawam, te mu tabb leen, ngir ñu mbugal ñiy def lu bon, te sargal ñiy def lu baax.
15 Ndax coobarey Yàlla kat moo di ngeen di def lu baax, ba wedamal nit ñu ñàkk bopp ñi xamul dara.
16 Ay gor ngeen, waaye jaami Yàlla ngeen. Kon buleen taafantaloo li ngeen diy gor, ba def lu bon.
17 Ñépp nag ngeen di teral; mbooloom gëmkat ñi, soppleen leen; Yàlla, ragalleen ko; te buur, teral leen ko.

Nanu muñ coono, roye ko Almasi bi

18 Yeen jaam yi, nangulleen te weg wegeel gu mat sëkk seeni sang, te du sang yi baax te lewet doŋŋ, waaye ñu wex ñi itam ci lañu.
19 Ndax nit ki su séddee Yàlla ab cér, ba tax mu muñ tiis ak coono bu ko yoon tegul, loolu aw yiw la.
20 Muñ ay dóor yu la fekk ci tooñ, ana lu ciy ndam? Waaye soo muñee coono boo daj ngir lu baax loo def, loolu de aw yiw la fa kanam Yàlla.
21 Ci loolu sax lañu leen woo, ndax Almasi bi itam sonn na ngir yeen, te moo leen bàyyeel ab royukaay, ngir ngeen jaar ciy tànkam.
22 «Moo bàkkaarul, fenul*.»
23 Saaga nañu ko te feyuwul, daj na coono te tëkkoowul, waaye boppam la dénk kiy àtte dëgg.
24 «Moom ci boppam moo gàddu sunuy bàkkaar,» moo ko tegoo ci yaramu boppam ca bant ba, ngir nu deewal bàkkaar te dundal njub; «moom mooy ki ngeen wére ci ay góomam†.»
25 «Yeena réeroon niy xar‡,» waaye délsi ngeen tey ci seenub sàmm, seen wattukatub xol.

3

Jëkkër sang la, jabar di nawle

1 Naka noonu yeen jigéen ñi, nangulleen seen jëkkër, ngir jëkkër ju ci nanguwula gëm kàddu gi it, mana gindiku te seen wax yeen, du ci am yoon, ngir na ngeen di jëfe,
2 ndax day xool ci yeen ak seenug sellal gu ànd ak wegeel.
3 Seen gànjar bumu doon gànjaru biti bu yem ci ay létt yu rafet ak takkaayi wurus ak yére yu yànj,
4 waaye nay lu làqoo jëmmu biir, nay gànjar gu dul jeex, te mooy lewetaay akug teey, ndax looloo réy njarte fa Yàlla.

§ **2.10** Seetal ci *Ose* 1.6, 9; 2.25. * **2.22** Seetal ci *Esayi* 53.9. † **2.24** Seetal ci *Esayi* 53.4, 5. ‡ **2.25** Seetal ci *Esayi* 53.6.

5 Bu njëkkoon loolu moo doon
gànjaru jigéen ñu sell ña yaakaa-
roon Yàlla te nangul seen jëkkër,
6 noonu Saarata déggale woon
Ibraayma, naan ko «Sang bi».
Yeen jigéen ñi nag, yeenay doomi
Saarata, li feek yeena ngi def lu
baax te bañ cee ragal ku leen xupp.
7 Naka noonu yeen góor ñi,
bàyyileen xel ni ngeen dëkke ak
seeni jabar, tey sóoraale néew doo-
ley jigéen. Séddleen leen teraangay
nawle, gannaaw yeena bokk wenn
yiw wi leen may ngeen dund dëgg.
Su ko defee dara du gàllankoor seeni
ñaan.

Soppanteleen te saxoo baax

8 Li may tënke nag moo di yeen
ñépp, ngeen mànkoo, yégante,
bëggante ni mu ware ay bokki
gëmkat, baaxeenteleen te woyof.
9 Lu bon, buleen ko feye lu bon;
ay saaga it, buleen ko feye ay saaga.
Xanaa ngeen ñaanal leen, feye leen
ko, ndax ci loolu lees leen woo, ngir
ngeen jagoo barke.
10 Ndax kat:
«Ku bëgg dundam neex,
bëgga fekke bés bu rafet,
na làmmiñam daw lu aay,
dawi fen.
11 Na daggook lu bon, tey def lu
baax,
sàkku jàmm, saxoo ko.
12 Ndax ay gët la Boroom bi ne jàkk
aji jub ñi,
te ay noppam la dékk seeni ñaan,
waaye Boroom beey won gannaaw
ñiy def lu bon*.»

Na seenug njub waral seen coono

13 Te it su ngeen dee ñu njaxlaf ci
def lu baax, ana ku leen di def lu
bon?
14 Te sax su ngeen doon
jànkoonteeki coono ndax seenug
njub, ndokkalee yeen. «Buleen am
jenn tiitaange ci seeni xuppe, te
buleen jaaxle†.»
15 Waaye Sang Almasi bi ngeen
di sellal ci seen xol, te waajal nu
ngeen di tontoo ku leen laaj lu jëm
ci yaakaar ji ngeen am.
16 Waaye nay tont lu rafet te ànd
akub yar. Saxooleen di jëfe li dalal
seenum xel, ba mbir ma ñu leen di
baatale, ñooñuy ŋàññ seen dundin
wu rafet wi leen Almasi bi manloo,
gàcce rekk lañuy jële ca mbir ma ñu
leen di baatale.
17 Coono yu la jëf ju baax yóbbe
kat, ndegam da di coobarey Yàlla,
moo gën coono yu la jëf ju bon
yóbbe.
18 Almasi bi itam benn yoon la
daj coono ndax bàkkaari nit ñi,
moom miy ki jub moo leen ko defal
yeen ñi jubadi, ngir yóbbu leen fa
Yàlla; moom lañu rey yaramu su-
uxam, waaye moo dundaat ci doo-
ley Noo gu Sell gi.
19 Ci dooley Noo googu la deme
ba waari mbindeef ya tëje‡,
20 ñooña gëmadi woon bu yàgg,
jant ya Yàllay muñ, di négandiku, te
Nóoyin di yatt gaal ga. Lim bu néew,
juróom ñett ña ca duggoon, mucce
ca ndox ma.
21 Fi ñu leen jaarale, ci mbënn
ma, moo di misaalub sóobu gi
leen musal tey§; du sóobu guy
dindi tërub yaram, waaye moom
ngeen di wuyoo wooteb Yàlla ci xel
mu dal, te li leen di musal mooy
ndekkitel Yeesu Almasi
22 bi yéeg asamaan, toog fa ndi-
jooru Yàlla, ki malaaka yeek bo-
room sañ-sañ yeek boroom doole
yi bokk nekk cig curgaam.

4

Nekkalleen Yàlla

1 Gannaaw Almasi bi nag moo
daj coonob yaramam, yeen itam
gànnaayooleen boobu yéene, ndaxte

* **3.12** Seetal ci *Taalifi cant* 34.12-16. † **3.14** Seetal ci *Esayi* 8.12. ‡ **3.19** Seetal it ci *2.Piyeer* 2.4; *Yudd* aaya 6. § **3.21** ***sóobu:*** seetal ci *Room* 6.3-4.

ku daj coonob yaram, tàggoo naak bàkkaar,
2 ngir bañatee topp xemmemtéefi
bakkan, xanaa di topp coobarey
Yàlla, diir bi ko dese ci kaw suuf.
3 Ndax démb kat yàgg ngeena def
coobarey xeet yi xamul Yàlla, ci
ay ñaawtéef ak topp seen bakkan.
Dangeen daa màndi aka dem
xawaare yuànd ak moy, dëkke
naan biiñ, di jaamu tuur yu
seexluwu, waaye na fi yem nag.
4 Ña ngeen ci daa àndal ñoo waaru
tey, ba di leen sosal, ndax li ngeen
àndatul ak ñoom, daw wuti googu
yàqute gu af,
5 waaye ñoo koy layoo ak ki nara
àtte ñiy dund ak ñi dee.
6 Li ñu ci jublu moo di, ñi dee tey
sax, ñu àgge leen xibaaru jàmm bi,
ngir bu ñu leen àttee àtteb nit ñu
seen yaramu suux wara dee sax,
du tee ñuy dund tey, ndax Noowug
Yàlla.

Bennoo moo war gëmkat ñi

7 Te itam mujug lépp dëgmal na;
kon nag jiitalleen seenum xel, te
ànd ak seen sago, ngir ngeen man
di ñaan.
8 Waaye li ci raw mooy soppan-
teleen cofeel gu mat sëkk, ndax
cofeel, bàkkaar yu bare lay far.
9 Ganalanteleen te bañ a jàmbat.
10 Kenn ku ci nekk, may gi ko aw
yiw jagleel, na ko taxawoo ñépp.
Noonu ngeen di doone ay saytukat
yu baax, di saytu ay may yu yiwu
Yàlla wu yaa di joxe.
11 Kuy wax, na waxe nu mu jot-
talee kàddug Yàlla. Kuy taxawoo,
na taxawoo ci dooley Yàlla, ngir
màggug Yàlla feeñe ci lépp ndax
Yeesu Almasi bi, moom mi yelloo
daraja ak kàttan, tey ak ëllëg ba
fàww. Amiin.

Bu ngeen di sonn, na Almasi bi tax

12 Soppe yi, tàngooru nattu bi
ngeen nekke nii, bumu leen jaaxal
ba mel ni lu jaaduwul moo leen
dikkal.
13 Waaye noonu ngeen séddoo ci
coonoy Almasi bi, bégeleen ko, ngir
bu ndamam feeñee, ngeen gënatee
bég.
14 Su ñu leen jànnee sax ndax turu
Almasi bi, ndokkalee yeen, ndax
Noo gu darajawu gi, Noowug Yàlla
moo wàcc ci yeen.
15 Waaye rey nit, mbaa sàcc,
mbaa def lu bon, mbaa dugg ci yëfi
jàmbur, bumu waral coonoy kenn ci
yeen.
16 Ku sonn ndax li muy aji-gëm-
Almasi nag, bumu ci rus, na sàbbaal
Yàlla kay, ci woowu tur.
17 Ndax kat tey la àtte bi wara
tàmbalee ci waa kër Yàlla. Ndegam
ci nun lay tàmbalee nag, ñi gëmul
xibaaru jàmm bu Yàlla, ana fu ñu
jëm?
18 Te it:
«Kuy jëfe njekk, su ko texe jafee,
yéefar bi, bàkkaarkat bi moom, fu
mu jëm*?»
19 Kon nag ñiy sonn te coobarey
Yàlla tax, nañu dénk seen bopp
Yàlla, Ki sàkk te wóor, te ñuy saxoo
def lu baax.

5

Sàmmalleen Yàlla géttam

1 Mag ñi ci seen biir di seeni njiit
nag, dama leen di ñaax, man miy
njiit ni ñoom, di seedeb coonoy Al-
masi bi, te di boroom cér ci ndam li
nara feeñ.
2 Foralleen gétt gi ñu leen dénk.
Sàmmleen ko, te bañ koo defe ñàkk
pexe, xanaa xol bu tàlli, ni ko Yàlla
bëgge. Buleen ko defe it koppartuy
kese, waaye farluleen ci.
3 Buleen jaay kilifteef ñi ñu leen
dénk, waaye doonleen ay royukaay
ci jur gi,
4 ba bu sàmm bu mag bi feeñee,
ngeen jot kaalag daraja gu dul furi.
5 Naka noonu yeen ndaw ñi, nan-
gulleen magi mbooloom gëmkat

* **4.18** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 11.31.

ñi. Yeen ñépp nag toroxluleen ci seenug jëflante, ndax:
«Yàlla, ñi réy lay xeex,
ñi toroxlu, mu may leen aw yiw*.»
6 Ci suufu loxol Yàlla bi am doole la leen Yàlla di yékkatee bu jotee, su ngeen toroxloo,
7 ci ni ngeen di sippikoo ci kawam, mboolem seenu tiis, nde mooy ki leen tiisoo.
8 Àndleen ak sago te teewlu! Ki leen di tuumaal, Seytaane, mu ngi ŋar ni gaynde, tey wër, di rëbb ku mu warax.
9 Pastéefu ngëm ngeen di xeexe te xam ne benn coono bi ngeen di daj, moom la mboolem seen bokki gëmkat yi ci àddina di daj.
10 Te gannaaw bu ngeen sonnee ab diir, Yàlla miy boroom wépp yiw te woo leen ci ndamam lu sax dàkk ndax Almasi bi, moom ci boppam moo leen di jagal, dooleel leen, dëgëral leen ba ngeen dëju.
11 Moom la kàttan ñeel ba fàww. Amiin.

Piyeer tàggoo na

12 Silwan† miy mbokkum gëmkat mu wóor ci sama xalaat, ci ndimbalam laa leen bind kàddu yu gàtt yii, di leen ñaax aka seedeel ne lii kat moo di yiwu Yàlla dëgg. Taxawleen ci bu dëgër.
13 Ab nuyoo ñeel na leen, tukkee ca mbooloom gëmkat ma ca Babilon‡ te di ñu ñu tànn ni yeen, tukkee itam ci sama doom Màrk.
14 Nuyooleen te fóonantee ag cofeel. Jàmm ñeel na mboolem yeen ñi gëm Almasi bi.

---

* **5.5** Seetal ci *Kàddu yu xelu* 3.34. † **5.12** ***Silwan*** mooy turu waa Room wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jëfya* 15.22, 40. ‡ **5.13** ***Babilon*** foog nañu ne turu kumpa Room la.

2.Piyeer
muy ñaareelu bataaxal bi Piyeer bind

Buuru Room bu mag bi, Nero, tëj na Piyeer kaso ndax li mu topp Almasi bi. Piyeer xam na ne teg nañu ko dee. Piyeer teewe na njàngaleem Almasi bi, moo tax mu fas yéene di fàttali gëmkat yi mbir yi mu leen doon jàngal.

Jàngalekati caaxaan yi wax nañu ne Yeesu délseegul, te jombul du ñëw; bés pénc du am, noonu man nanoo topp sunu bakkan, di xawaare. Piyeer tontu na ne moom ci boppam moo teewe màggaayu Almasi bi ca tund wa, te benn bés ñépp dinañu ko gis. Délseem dafa yeex ndax Yàlla bëgg na ñépp tuub. Piyeer daf leena xiirtal ci xalaatin yu set, ba ñu fàttaliku ndigali Musalkat bi, fàttaliku kàdduy yonent yu sell ya.
Ci tënk:

Saar 1 Piyeer daa fàttali gëmkat yi ngir ñu dëggal seen ngëm ba séddu ci jikkoy Yàlla.

Saar 2 Piyeer artu na leen ci jàngalekati caaxaan yi.

Saar 3 Noo ngi séentu bés bi Boroom biy délsi.

Ubbite gi

1 Ci man Simoŋ Piyeer miy jaamub Yeesu Almasi bi, di ndawam,
ci man la bataaxal bii bawoo, ñeel ñi ñu may ngëm gu njëg ga réye ni sunu gos, ci njubteg Almasi bi, sunu Yàlla, sunu Musalkat.
2 Na aw yiw ak jàmm juy baawaan ñeel leen, ndax xam gu nu xam Yàlla ak sunu Sang Yeesu.

Dëggalleen wooteb Yàlla

3 Mboolem lu aju ci dund gu sax ak ragal Yàlla, Yàllaa nu ko may ci dooleem, ba mu nu xamalee ne darajay boppam ak jalooreem ju wéet la nu woowe.
4 Ci jooju daraja ak jooju jaloore lees nu baaxee ay dige yu réy njëg te màgg. Yooyu dige nag, bu ngeen ci jotee, ci ngeen di séddu ci jikkoy Yàlla, gannaaw bu ngeen muccee ci yàqutey àddina gi xemmemtéefu bakkan waral.

5 Loolu tax na ba ngeen def lu ngeen man, ba dolli ci seen ngëm, njàmbaar; seen njàmbaar, ngeen dolli ci xam-xam;
6 seen xam-xam, ngeen dolli ci noot seen bakkan; noot seen bakkan, ngeen dolli ci ag muñ; seenug muñ, ngeen dolli cig ragal Yàlla;
7 seenug ragal Yàlla, ngeen dolli ci bëgg seen bokki gëmkat; bëgg seen bokki gëmkat, ngeen dolli ci cofeel.
8 Ndax yooyu jikko kat su ngeen ko amee, ba mu law, dungeen yaafus, dungeen ñàkk njariñ ci nu ngeen di xame sunu Sang Yeesu Almasi bi.
9 Waaye yii jikko, ku ko ñàkk, daa fekk mu gàtt gis-gis ba far gumba, te fàtte ne dees koo fóotoon ba mu set, teqalikook bàkkaari démbam.

10 Kon nag bokk yi, nangeen gënatee def lu ngeen man ba dëggal woote bi ñu leen woo ak tànn gi ñu leen tànn. Su ngeen ko defee kat, dungeen daanu mukk.
11 Noonu lees leen di ubbile bunt bu yaa bu ngeen di tàbbee ca nguur gu sax gay sunu moomeelu Sang, sunu Musalkat, Yeesu Almasi bi.

Yàllay déey yonent yi waxyu

12 Moo waral ma fas yéene di leen dëkkee fàttali loolu, doonte xas ngeen koo xam, ba tax ngeen taxaw bu dëgër ci dëgg gi leen nuyusi.
13 Li jaadu ci sama gis-gis moo di, li feek may màkkaanoo aw suux, dinaa leen ko fàttali, ngir soññ leen.

14 Ndax damaa leer, ni ma ko
sunu Boroom Yeesu Almasi bi leer-
alale, ne bés bi may summi sama
màkkaanu suux bii dëgmal na.
15 Waaye dinaa def sama kem-
kàttan, ba fu ngeen tollu, di fàttaliku
mbir yooyu, gannaaw bu ma
dëddoo.
16 Du ay léeb yu xel mu xareñ
fent lanu leen xamale woon sunu
manoorey Boroom Yeesu Almasi bi
ak na muy dikke, waaye noo teewe
màggaayam.
17 Ndax kat moo nangoo ci Yàlla
Baay bi, teraanga ak daraja, ba ko
baat ba jibalee, bawoo fa Boroom
daraja ju yéeme ja ne: «Kii moo di
sama Doom, sama soppe; moom
laay bànneexoo*.»
18 Baat booba jóge asamaan,
moom lanu dégg, ba nu nekkee ak
moom ca tund wu sell wa.
19 Rax ci dolli nu ngeek waxi
yonent yi, muy wax ju wóor ju
jara gëm, te yeena yey teewlu waxi
yonent yi, ni ñuy teewloo ceeñeeru
làmp bu tàkke ci biir lëndëm, ba kera
fajar di xar, ba biddiiwu njël feqal
seen xol.
20 Waaye li ngeen wara njëkka
xam moo di amul ci Mbind mi genn
kàddug waxyu te yonent ba ko wax,
fiire ko xelum boppam.
21 Ndax kat du kàddug waxyu
gu masa soqikoo ci coobarey nit,
waaye ci xiirtalub Noo gu Sell gi la
aw nit daan waxe kàddug waxyu gu
bawoo fa Yàlla.

2

*Sànkute ñeel na jàngalekati caax-
aan*

1 Waaye na mu ame woon ci
askanu bànni Israayil ay yonenti
caaxaan, ni lay ame ci seen biir
ay jàngalekati caaxaan yuy sërxal
ay àlluway sànkute yuy weddi sax
Sang bi leen jot, ba yóbbe seen bopp
sànkute ju bette.
2 Ñu baree leen di topp ci seen
ñaawtéef gu ëpp, ba tax yoonu dëgg
gi tegoo ay saaga ndax ñoom.
3 Seenug bëgge lañuy ràbbe ay
kàddu yu ñu leen di koppartoo.
Ñooñu la seenub daan yàgga yoot,
te seen sànkute nelawul.
4 Ndax Yàlla kat, ndegam moo
jéggalul malaaka ya bàkkaaroon,
xanaa tàbbal leen kàmbu mbugal,
wacce leen ci ay jéngi biir lëndëm
gu ne këruus, di leen nége àtte ba.
5 Ndegam àddina sa woon it Yàlla
jéggalu ko, xanaa Nóoyin ma daan
woote ci yoonu njub te di kenn ci
juróom ñetti nit ña mu musal, ba
mu walalee mbënn ma ci àddinay
nit ñu gëmadi.
6 Ndegam dëkk ya ñuy wax
Sodom ak Gomor it, la mbugale
seenub taste, def leen ab dóom, ba
def leen misaal mu ñeel aji gëmadiy
ëllëg,
7 te mennum Lóot aji jub ji doŋŋ,
nekkoon kenn ki mu musal, te mu
sonnoon lool, ndax ñaawtéefi nit ñu
dëng ñooñu.
8 Ndax Lóot aji jub ja dëkkoon ci
seen biir kat, la mu nekke woon ci
biir xolu njubam, moo di naqarlu,
ndax jëfi ndëngte ya muy gis, di ko
dégg, bés bu nekk.
9 Su demee noonu kay, kon Bo-
room bi def loolu lépp, xam na nu
muy musale nit ñu ragal Yàlla cib
nattu ak nu muy xaare nit ñu dëng
ñi, ngir seen mbugal kera bésu àtte
ba,
10 rawatina nag boroom xem-
memtéefi yàqute yi topp seen
bakkan te faalewuñu genn kilif-
teef. Ñu fétteeral lañu te bew,
ragaluñoo saaga sax boroom
daraja yu kawe ya fa asamaan.
11 Moona malaaka yi ëpp doole
ak manoore sax, ñemewuñoo
yékkati kàdduy saaga yu ñuy sikke
yooyu boroom daraja, fa kanam
Boroom bi.

* **1.17** Seetal ci *Macë* 17.5.

12 Waaye ñoom ñooñu mel ni
mala yu amul xel, seen yég-yégi
judduwaale jiital leen, te li leen
taxa juddu di jàpp leen, rey doŋŋ,
ñooy saaga lu ñu xamul. Dees na
leen rey ni ñuy reye ay mala.
13 Loraange lees leen di feye lo-
raange gi ñu sabab.
Seen mbégte mooy xawaarey
bëccëg ndarakàmm. Ñooñoo diy
gàkk aki sikk, ndax seen teewaay
gàcce la ci seen biir yeen, bu ñuy
bokk ak yeen bernde, te ca lañuy
bànneexoo ay nax.
14 Seeni gët xoolul lu moy ku ñu
njaalool, te duñu bàkkaar ba regg
mukk; ku dëgërul, ñu yóbbaale la.
Ñooñu la seenub xol tàggatu ci ag
bëgge mii di njurum alkànde!
15 Ba ñu wàccee yoon wu jub
wi lañu lajj topp yoonu Balaam,
doomu Bosor*, mi soppoon pey-
ooru njubadi.
16 Waaye Balaam, ag tooñam tax
na ñu femmu ko; ab waruwaay
manula wax, te moo waxe baatub
nit†, ba dakkal jëfi ndofi yonent
booba.
17 Ñooñooy teen yu dëy, ñooy xiin
wu callweer tas, te lëndëm gu fatt
taraj di seenub añ.
18 Kàddu yu réy yu tekkiwul
dara lañuy naxee, di fàbbee xem-
memtéefi bakkan yu jéggi dayo, ay
nit ñu yàggula rëcce ci ñeneen ñu
nekk cig réer.
19 Ag ngoreel lañu leen di dig, te
ñoom ci seen bopp, ay jaami yàqute
lañu, ndax lu la man, nga dib jaa-
mam.
20 Ndax kat gannaaw bu ñu
xamee bu baax sunu Boroom,
sunu Musalkat Yeesu Almasi bi,
ba rëcc sobey àddina, bu ñu ca
sóobuwaatee ba mu man leen, su
boobaa seenug muj moo yées
seenug njàlbéen.
21 Ndax kat ñàkkoona xam yoonu
njub wi sax moo doon gën ci ñoom,
xam ko ba noppi, dëddu ndigal lu
sell la ñu leen ca àgge woon.
22 Li léeb wii wax te muy dëgg,
moo leen dikkal: «Xaj waccu,
lekkaat ko; te cangaayu mbaam-
xuux, teewu koo xalangootee poto-
poto.»

3

Bésu Boroom bi du jaas

1 Soppe yi, sama ñaareelu
bataaxal a ngi nii, te bu ci nekk am
na lu ma leen ci fàttali, ngir xiirtal
leen ci xalaatin yu set,
2 ba ngeen fàttaliku kàddu ya
yonent yu sell ya jottali woon
ak sunu ndigalu Boroom, sunu
Musalkat, ndigal la jottalikoo ca
ndaw ya ñu yebaloon ci yeen.
3 Li ngeen wara njëkka xam moo
di bés yu mujj ya, ay niti ñaawlekat
ay dikk, di nit ñu topp seen bakkan.
4 Ñooñoo naan: «Ki dige woona
ñëw, ana mu? Ba maam ya nelawee
de yàgg na, waaye lépp a ngi wéye
na woon ca njàlbéenu àddina.»
5 Li ñuy fàtte te di ko tey moo di ci
kàddug Yàlla la asamaan nekke bu
yàgg, te ci kàddoom la suuf bindoo
ci ndox, ba génne ci ndox.
6 Te ci yooyii la àddina sa woon
sànkoo woon ca mbënn ma.
7 Waaye asamaanu tey jii ak
suuf, genn kàddug Yàlla googu moo
leen yeb cib denc, ñeel sawara,
kera bésub àtte ba, bésu sànkuteb aji
gëmadi ñi.
8 Soppe yi, lenn a ngii, buleen ko
umple: benn bés ni junniy at la mel
ci Boroom bi; junniy at mel ni benn
bés ci moom.
9 Du caageenu yeexe gu Boroom
bi yeexe dige ba, noonu ko ñenn
ñi fooge ag yeex. Yeen la muñal
kay, ndax bëggul kenn sànku, xanaa
ñépp dem ba tuub.
10 Waaye bésu Boroom bi nib sàcc
lay dikke. Ca la asamaan yi di
dëddoo ci biir coow lu réy, lu ko

* **2.15** ***Bosor*** mooy Bewor ci làkku yawut; Gereg yi ñoo koy wax Bosor. † **2.16** Seetal ci *Màndiŋ ma* saar 22.

sosoon seey ndax tàng, suuf ak jëf
ju ci biiram xoyomu.
11 Gannaaw loolu lépp noonu lay
seeye nag, xamleen bu baax li leen
war: jëfin wu sell akug ragal Yàlla
12 ak yàkkamti bésu Yàlla ba, di jëfe
li koy taxa gaawa dikk, ba asamaan
yi lakk ba jeex, lu ca jëmmu lakk ba
seey.
13 Waaye asamaan su bees ak
suuf su bees te njub dëkke ko bu
keroogee, moom lanuy séentu, na
nu ñu ko dige woon.
14 Kon nag soppe yi, li feek ngeen
di séentu loolu, defleen seen kem-
kàttan, ba bésub keroog fekk leen ci
jàmm, te ngeen baña am benn gàkk,
mbaa sikk ci gis-gisu Yàlla.
15 Sunu Boroom nag, ag muñam,
jàppleen ne moo dig mucc, noonee
leen ko sunu soppe, mbokk mi Póol
binde woon ci xel mu rafet mi ñu ko
baaxe.
16 Loolu la bind ci mboolem
bataaxal yi mu waxe ci moomu
mbir, te mu am ci ponk yu jafee
xam, ba ñi dese am njàng te
seenum xel toogadi, di walbati
waxam, ni ñuy def ak yeneen bind
yépp, ba far sànk seen bopp.
17 Kon nag yeen soppe yi, gan-
naaw xam ngeen loolu ba noppi,
wattuleen bala leena réeraangey
moykati yoon yi yóbbaale, ba yolo-
mal seenub taxawaay.
18 Waaye màggleen ci wàllu yiwu
sunu Boroom, sunu Musalkat
Yeesu Almasi bi, ak ci wàllu xam-
xam bu ngeen ko xam. Ndam ñeel
na ko tey, ba kera bés bu sax dàkk.
Amiin.

1.Yowaan
muy bataaxal bu njëkk bi Yowaan bind

Gannaaw ki bind bataaxal bii moo wax ne fekke na dundug Yeesu, dañoo jàpp ne Yowaan ndaw li, di kenn ci taalibey Yeesu, moo ko bind.

Manees naa xam dara ci ñi moom bataaxal bi. Ñu bare ci taalibe yu njëkk ya dañoo dee, ba tax ay nit di weddi ne Yeesu Almasi bi nit dëgg la woon. Yowaan moo dëggal ne moom ak yeneen taalibe yi, gis nañu Yeesu te laal nañu ko. Moo soññi gëmkat ñi ci xam ak sopp Yàlla, di soppante, ni leen Almasi bi soppe.

Ci tënk:

1.1-4 Kàddug Yàlla mooy joxe dund.
1.5—2.29 Yàlla moo dig leer, nan doxe leer.
3.1—5.12 Yàlla mooy Baay bi, nan ko déggal ci di soppante.
5.13-21 Ku gëm Almasi bi, texe.

Kàddug dund gaa ngii

1 Ki dale nekk ca njàlbéen, ki nu dégg, gise ko sunuy gët, niir ko, laale ko sunuy loxo, kookoo di Kàddug dund.

2 Kookoo di dund ci boppam, moo feeñ, nu gis ko, te moom lanuy seedeel, di leen biralal ne kookoo di texe gu sax dàkk. Moo nekkoon fa Baay ba, te moo nu feeñu.

3 Li nu gis te dégg ko, moom lanu leen di àgge, ngir yeen itam ngeen am ak nun ag jokkoog mbokk. Te sunu jokkoog mbokk googu, nook Baay bi lanu ko séqal, ak Doomam Yeesu Almasi bi.

4 Loolu lanu leen di bind, ngir nu bokk mbég mu mat sëkk.

Yàlla moo dig leer

5 Xibaar bi nu dégge ci moom, di leen ko àgge, mooy lii: Yàlla ag leer la, te gennug lëndëm nekkul ci moom.

6 Su nu nee am nanook moom jokkoog mbokk, te teewu noo wéye ag lëndëm, danuy fen, te jëfewunu dëgg.

7 Waaye ni mu nekke moom ci boppam cig leer, su nu dee wéye noonu ag leer, su boobaa lanuy séq jokkoog mbokk, te deretu Yeesu Doomam moo nuy raxas ba nu set, tàggook bépp bàkkaar.

Doxeleen leer, tàggook bàkkaar

8 Su nu waxee ne amunu bàkkaar, sunu bopp lanuy nax, te amunu dëgg.

9 Su nu ko àggee sunuy bàkkaar, te muy ku jara wóolu, di boroom njub, moo nuy jéggal sunuy bàkkaar, raxas nu ba nu set, tàggook gépp njubadi.

10 Su nu nee bàkkaarunu, ab fenkat lanu ko def, te kàddoom nekkul ci nun.

2

1 Xale yi doom, loolu laa leen bind, ngir ngeen baña bàkkaar. Waaye su ci amee ku dem ba bàkkaar, am nanu ab layookat fa wetu Baay bi, te mooy Yeesu Almasi bi, boroom njub.

2 Moom ci boppam moo dig njotlaay ñeel sunuy bàkkaar, te du sunuy bàkkaar doŋŋ, waaye yoy àddina sépp la ñeel.

Ndigal nuyoo na

3 Lii nag, ci lanuy xame xéll ne xam nanu kuy Yàlla, te mooy nuy jëfe ay ndigalam.

4 Ku ne: «Maa xam kuy Yàlla,» te ay ndigalam jëfewu ko, day fen, te amul genn dëgg.

5 Képp kuy jëfe kàddug Yàlla, ci moom déy la cofeelu Yàlla mate sëkk. Ci loolu lanuy xame ne moom lanu nekk.

6 Ku ne moo sax ci Yàlla, fàww ni Yeesu Almasi bi daan jëfe, ni lay jëfe moom itam.

7 Soppe yi, du ndigal lu bees laa
leen bind, waaye da di ndigal lu
yàgg bu ngeen jotoon ca ndoorte
la. Te ndigal lu yàgg boobu mooy
kàddu gi ngeen dégg rekk.
8 Moonte ndigal lu bees laa leen
bind itam nag, ndigal lu wér lu
firndewoo ci Yeesu, te firndewoo ci
yeen itam. Ndax kat lëndëm gaa ngi
wéy, te leer gi dëgg fenk na jeeg.
9 Ku ne mu ngi ci leer gi te
bañ bokki gëmkatam nag, mu ngi ci
lëndëm gi ba tey.
10 Ku sopp sa mbokkum gëmkat,
ci leer gi nga sax te luy yóbbe nit
bàkkaar, du jóge ci yaw.
11 Waaye ku bañ mbokkum
gëmkatam, ci lëndëm gi la nekk, biir
lëndëm gi lay wéye it, te xamul
fu mu jëm, ndax lëndëm gaa ko
gëlëmal.

Buleen topp àddina

12 Xale yi, yeen laay bind,
ndax dees leena jéggal seeni
bàkkaar ci turu Almasi bi.
13 Yeen ñiy baay laay bind,
ndax yeena xam ki nekkoon ca
njàlbéen.
Xale yu góor yi, yeen laay bind,
ndax yeena daan ku bon ki.
14 Gone yi, yeen laa bind,
ndax yeena xam Baay bi*.
Yeen ñiy baay laa bind,
ndax yeena xam ki nekkoon ca
njàlbéen.
Yeen xale yu góor yi laa bind,
ndax yeena dëgër; kàddug Yàllaa des
ci yeen,
te yeena daan ku bon ki.
15 Buleen topp àddina ak li ci bi-
iram. Ku topp àddina, cofeelu Baay
bi nekkul ci moom.
16 Ndax kat mboolem lu nekk ci
àddina, muy xemmemtéefi bakkan,
di mboolem xemmemtéef gu sosoo
ci lu bët tege, ak réy-réylu gu alalu
àddina waral, amul lenn lu ci jóge ci
Baay bi, xanaa ci àddina.
17 Te àddina day jeex, mooki xem-
memtéefam, waaye kuy jëfe coo-
barey Yàlla mooy sax ba fàww.

Nanu sax ci dëggug Almasi bi

18 Gone yi, waxtu wu mujj wi
dikk na, te noonu ngeen dégge
woon ne bañaaleb Almasi bi dina
ñëw, noonu la bañaaley Almasi yu
bare feeñe, te loolu moo nu xamal
ne waxtu wu mujj wi dikk na.
19 Ci nun lañu jóge nag, waaye
bokkuñu ci nun, ndax su ñu
bokkoon ci nun, ci nun lañuy des.
Waaye noonu la bire ne du ñoom
ñépp a bokk ci nun.
20 Yeen nag, Ku sell kee leen diw,
sédde leen ko Noo gu Sell gi, te moo
leen taxa xam, yeen ñépp.
21 Binduma leen ndax seen ñàkka
xam liy dëgg, waaye li ngeen ko
xam, te xam ne wenn fen bokkul ci
luy dëgg, moo tax ma bind leen.
22 Ana kuy fen-kat bi, ku moy
kiy weddi ne Yeesu mooy Almasi
bi? Kooku mooy bañaaleb Almasi bi
weddi Baay bi ak Doom ji.
23 Ku weddi Doom ji nag, kooku
ñàkk na Baay bi boole ci; waaye
ku dëggale Doom ji aw làmmiñam,
kooku am na Baay bi, boole ci.
24 Yeen nag, la ngeen déggoon ca
ndoorte la, na sax ci yeen. Loolu
ngeen déggoon ca ndoorte la, su
saxee ci yeen, yeen ay boole sax ci
Doom ji ak ci Baay bi.
25 Te dige ba mu nu digoon moo
di texey fàww.
26 Lii laa leen bind ci mbirum nit
ñi leen di jéema fàbbi.
27 Yeen nag, diw gi mu leen diw,
sédde leen ko Noo gu Sell gi, moo
sax ci yeen, soxlawuleen ku leen
jàngal dara. Gannaaw Noowam gu
Sell googu moo leen di jàngal lépp,
te di lu dëggu lu caaxaan amul,
nangeen sax ci moom, ni mu leen
ko jàngale.

Aji jub ñi ñooy doomi Yàlla

* **2.14** Am na ay téere yu boole kàddu yii ci aaya 13 (2.13).

28 Léegi nag xale yi, saxleen ci
Almasi bi, ndax bu feeñee, nu siggi
fi kanamam te baña rus kera ba
muy feeñ.
29 Gannaaw xam ngeen ne moo
jub, xamleen itam ne képp kuy def
njub, ci moom nga sosoo.

3

Yàlla mooy Baay bi

1 Ndaw cofeel gu nu Baay bi won,
ba ñu di nu woowe doomi Yàlla, te
moom lanu it. Àddina nag xamu nu,
te li ko waral moo di da koo xamul
moom itam.
2 Soppe yi, léegi doomi Yàlla lanu,
te li nuy dooni nag feeñagul. Waaye
xam nanu ne bés bu Almasi bi
feeñee, nooy nirook moom, ndax
su boobaa, ni mu nekke, noonu
lanu koy gise.
3 Te képp ku am jooju yaakaar ci
moom, noonu mu sete, ni lay setale
boppam.

Déggalleen Baay bi, buleen sax ci di bàkkaar

4 Ku bàkkaar, moy nga aw yoon,
nde bàkkaar mooy moy aw yoon.
5 Te xam ngeen ne Yeesu moo
feeñ ngir far bàkkaar, te taqul fenn
bàkkaar.
6 Képp ku sax ci moom, doo sax ci
bàkkaar; kuy bàkkaar, gisuloo ko te
xamuloo ko.
7 Xale yi, bu leen kenn nax! Kuy
def njub, yaa jub, ni Almasi bi ci
boppam jube.
8 Kuy bàkkaar, ci Seytaane la
bokk, ndax Seytaane moo dale
bàkkaar ca njàlbéen ga. Te Doomu
Yàllaa dikk ngir nasaxal liggéeyu
Seytaane.
9 Képp ku sosoo ci Yàlla doo dëkke
bàkkaar, ndax jiwum Yàlla* moo
nekk ci moom; du mana wéy ciy
bàkkaar, ndax ci Yàlla la sosoo.
10 Nii lees di ràññee doomi Yàlla
ak doomi Seytaane: képp ku dul def
njub, bokkul ci Yàlla; képp ku sop-
pul sa mbokkum gëmkat it, naka
noonu.

Déggalleen Baay bi, di soppante

11 Lii kat moo di solos xibaar ba
ngeen déggoon ca njàlbéen: nanu
soppante,
12 te baña def ni Kayin, mi
bokkoon ci ku bon ki, ba rey
rakkam. Ana lu tax mu rey ko?
Xanaa li rakk ji jëf jëfi njekk, te
moom mu jëf jëf ju bon.
13 Kon bokk yi, bu leen àddina
bañee, bumu leen jaaxal.
14 Nun de xam nanu ne noo
bàyyikoo ci dee, tàbbi ci dund, ndax
li nu sopp bokki gëmkat yi. Ku sop-
pul nag, yaa ngi ci dee ba tey.
15 Képp ku bañ sa mbokk, ab
bóomkat la, te xam ngeen ne ab
bóomkat, yoolub texe bu muy saxoo
ba fàww, amu ko.
16 Nii nag lanuy xame lan
mooy cofeel: Almasi bi dafa joxe
bakkanam ngir nun; kon nun
itam, li nu war mooy nu joxe sunu
bakkan ngir sunu bokki gëmkat.
17 Waaye ku am alalu àddina, su
gisee mbokkam mu nekk ci soxla,
ba noppi tëjal ko xolu yërmande,
kooku ana nu cofeelu Yàlla nekke ci
moom?
18 Xale yi, bunu soppante ci
làmmiñu kese maanaam ay wax,
waaye nanu ko jëfe, te muy dëgg.
19 Noonu lanuy xame ne nu ngi
ci dëgg, ba dalal sunum xel ci kana-
mam.
20 Ak lu nu sunum xel mana
sikke, Yàllaa sut sunum xel, te lépp
la xam.
21 Soppe yi, bu nu sunum xel
sikkul, dinanu ñemee walbatiku ci
Yàlla.
22 Te kon lu nu ñaan, mu may nu
ko, ndax ay ndigalam lanuy sàmm,
te li mu rafetlu lanuy jëfe.
23 Ndigalam nag moo di nu gëm
turu Doomam Yeesu Almasi bi, tey
soppante noonu mu nu ko dénke.

* **3.9** ***jiwum Yàlla:*** seetal ci *Yeremi* 31.33; *Esekiyel* 36.26-27.

24 Kuy sàmm ndigali Yàlla nag,
yaa sax ci moom, moom it mu sax
ci yaw. Te li nuy xamal ne mu ngi
sax ci nun moo di Noo gu Sell gi mu
nu sédd ab cér.

4

Nanu ràññee Noo giy dëgg

1 Soppe yi, du képp ku ne mu
ngeek Noowug Yàlla, ngeen di gëm,
waaye nattuleen noo gi mu waxe,
ba xam ndax ci Yàlla la jóge, ndax
yonenti caaxaan yu baree dajal
àddina.
2 Ni ngeen di xàmmee Noowug
Yàlla nag moo di képp ku ne mu
ngeek Noo gi, te kàddoom dëggal ne,
Yeesu Almasi bi moo dikke yaramu
suux, kooka noo ga muy waxe ci
Yàlla la bokk.
3 Waaye képp ku noo ga mu
waxe waxloowul kàddu gu dëggal
ne Yeesoo dikke yaramu suux,
kooka noo ga muy waxe bokkul ci
Yàlla. Googu noo mooy gu bañaaleb
Almasi ba ngeen déggoon ne dina
ñëw, te tey mu ngi ci àddina ba
noppi.
4 Yeen xale yi, ci Yàlla ngeen
bokk, te daan ngeen yonenti caax-
aan yooyu, ndax ki ci yeen moo ëpp
doole ki ci àddina.
5 Ñoom nag ci àddina lañu bokk;
moo tax waxi àddina lañuy wax,
àddina di leen déglu.
6 Nun ci Yàlla lanu bokk. Ku xam
Yàlla, déglu nu; ku bokkul ci Yàlla
doo nu déglu. Noonu lanuy ràññee
Noo giy dëgg ak noo giy fen.

Nanu soppante

7 Soppe yi, nanu soppante, ndax
cofeel ci Yàlla la bokk; képp ku am
cofeel, ci Yàlla nga sosoo, te xam
nga Yàlla.
8 Ku amul ag cofeel nag, xamuloo
Yàlla, ndax Yàlla cofeelu neen la.
9 Ni cofeelu Yàlla feeñe ci nun
moo di jenn Doomu boppam ji mu
yebal ci àddina, ngir nu mana dund
ci kàttanam.
10 Lii mooy cofeel: cofeel gi du
sunug cofeel, nun ci Yàlla; xanaa
cofeel gi mu nu sopp, ba yebal
Doomam, def ko njotlaay, ñeel
sunuy bàkkaar.
11 Soppe yi, ndegam Yàllaa nu
soppe nii, nun itam war nanoo sop-
pante.
12 Yàlla moom, kenn masu koo
gis. Waaye su nu soppantee, Yàllaa
ngi ci nun, te cofeelam mat na sëkk
ci nun.
13 Ni nuy xame ne ci Yàlla la nu
saxe, te moom itam ci nun la sax,
moo di Noowam gi mu nu sédd ab
cér.
14 Nun nag noo gisal sunu bopp
te noo seede ne Baay bi moo yebal
Doom ji, muy Musalkatub àddina.
15 Képp ku dëggal ne Yeesu mooy
Doomu Yàlla, Yàlla ci moom lay sax,
te moom it ci Yàlla lay sax.
16 Nun nag xam nanu te gëm
nanu cofeel gi nu Yàlla sopp.
Yàlla cofeelu neen la. Képp ku
saxoo cofeel, ci Yàlla nga sax, te
Yàlla itam ci yaw la sax.
17 Cofeel a mat sëkk ci nun, ngir
nuànd ak fit keroog bés-pénc. Te li
nuy may fit mooy, ni Yeesu moomu
nekke, noonu lanu nekke nun itam
ci àddina sii.
18 Cofeel àndul ak gennug ragal,
waaye cofeel gu mat sëkk dàq na
ag ragal; ag ragal, mook séentu ag
mbugal ñooànd; te ku ragal, sag
cofeel a des.
19 Nun nag, li nu taxa am cofeel
moo di Yàlla moo nu njëkka sopp.
20 Ku ne moo sopp Yàlla, te soppul
mbokkum gëmkatam, day fen, ndax
ku soppul sa mbokk mi ngay gis,
doo mana sopp Yàlla mi nga gisul.
21 Te ndigal lii nag, moom la nu
Yàlla jox: ku sopp Yàlla, na sopp
mbokkam itam.

5

Ku gëm Almasi bi, daan nga àddina

1 Képp ku gëm ne Yeesu mooy
Almasi bi, kooku ci Yàlla la sosoo; te

ku sopp baay, sopp doom ji sosoo ci moom.
2 Ni nuy xame ne noo sopp doomi Yàlla mooy nii: bu nu soppee Yàlla, di jëfe ay ndigalam.
3 Ndax kat sopp Yàlla moo di, ay ndigalam nu di ko sàmm, te ay ndigalam diisul.
4 Képp ku sosoo ci Yàlla, moo daan àddina; te galgal biy daan àddina mooy sunu ngëm.
5 Ana ku daan àddina ku moy ki gëm ne Yeesu mooy Doomu Yàlla?

Nanu gëm li Yàlla seedeel Almasi bi

6 Kii mooy ki dikke ci ndox ak ci deret, kookooy Yeesu Almasi bi; jaarul ci sóobu ndox doŋŋ, waaye su weesoo loolu, jaar na ci dee, tuur deretam. Noowug Yàllaa ko seede, ndax Noo gi mooy dëgg,
7 te ñett a ko seede sax:
8 Noo gi ak ndox ak deret, te ñoom ñett ñépp a juboo ci benn baat.
9 Ndegam seedes nit lees di nangu nag, astamaak seedes Yàlla si gëna màgg, te seedes Yàlla mooy seede si mu seedeel Doomam.
10 Ku gëm Doomu Yàlla, seede soosoo ngi ci sab xol. Ku gëmul Yàlla nag, ab fen-kat nga ko def, ndax yaa gëmul seede si Yàlla seedeel Doomam.
11 Seede si moo di texe ba fàww la nu Yàlla jagleel, te texe googu ci Doomam la nekk.
12 Ku am Doom ji, yaa texe; ku amul Doomu Yàlla, texewuloo.

Ku gëm Almasi bi, texe

13 Lii maa leen ko bind, yeen ñi gëm turu Doomu Yàlla, ngir ngeen xam ne texe ngeen ba fàww.
14 Kóolute gi nu am ci Yàlla moo di su nu ko ñaanee lenn lu dëppook coobareem, da nuy nangul.
15 Gannaaw xam nanu ne moo nuy nangul lépp lu nu ko ñaan, xam nanu ne dagaan yi nuy sàkku ci moom, am nanu ko.
16 Ku gis mbokku gëmkatam, muy bàkkaar bàkkaar bu ko jëmewul ci dee, na ko tinul, Yàlla may ko mu dund. Waaye na fekk muy bàkkaar bu jëmewul ci dee. Bàkkaar bu jëme ci dee taxul may digle ku ci ñaan.
17 Gépp njubadi bàkkaar la, waaye am na bàkkaar bu jëmewul ci dee.
18 Xam nanu ne képp ku sosoo ci Yàlla doo sax ci bàkkaar, waaye Kenn ki sosoo ci Yàlla moo koy sàmm, ba ku bon ki du ko manal dara.
19 Nun nag xam nanu ne ci Yàlla lanu bokk, te àddina sépp a ngi ci loxol ku bon ki.
20 Xam nanu itam ne Doomu Yàlla moo dikk ba may nu xel mu nu xame Kiy dëgg, te nu ngi ci Kiy dëgg ak Doomam Yeesu Almasi bi. Kooku mooy Yàlla ju dëggu ji, te moom moo di ag texe ba fàww.
21 Xale yi, wattuleen seen bopp ci ay tuur.

2.Yowaan
muy ñaareelu bataaxal bi Yowaan bind

Bindkatu bataaxal bii, mag la tudde boppam, di boroom cér ci mboolem gëmkat yi. Soloy bataaxal bii mook soloy bataaxal bu njëkk bi benn la. Moo tax ñu foog ne Yowaan moo ko bind. Ñi moom bataaxal bi ñooy menn mboolem gëmkat mu Yowaan dippee «soxna su tedd si ak ay doomam.»

Yowaan di leen ñaax ngir ñuy soppante, tey wattu njàngale mu wérul. Mu di leen ñaax ci seetlu bu baax bala ñoo dalal ay gëmkat yuy tukki ngir wasaare xibaaru jàmm bu Almasi bi.

Ubbite gi

1 Ci man mag mi la bataaxal bii bawoo, ñeel la, yaw soxna su tedd si, yaak say doom. Maa leen sopp dëgg, te du man doŋŋ sax, waaye képp ku xam liy dëgg, sopp na leen.
2 Li waral sunu cofeel moo di dëgg gi ci nun, te di àndak nun ba fàww.
3 Yal na yiw ak yërmande ak jàmm àndak nun, ci biir dëgg ak cofeel, lépp bawoo ci Baay bi ak Yeesu Almasi bi, Doomam.

Nanu wéye dëgg ak cofeel

4 Bége naa lool ni ma gise ñenn ci say doom, ñuy wéye dëgg, ni nu ko Baay bi sante.
5 Léegi soxna si, li ma lay ñaan, te du sax ndigal lu bees, xanaa la nu jotoon ca njàlbéen, te mooy nanu soppante.
6 Cofeel nag moo di nu wéye ndigalu Yàlla; loolu mooy ndigal li, noona ngeen ko dégge woon ca njàlbéen, ngir ngeen war koo wéye.
7 Ndax kat bare na ay naxekat yu dajal àddina, te di ñu dëggalul ne Yeesu Almasi bi moo wàcce yaramu suux. Ku ni mel mooy ab naxekat te mooy bañaaleb Almasi bi.
8 Wattuleen seen bopp bala ngeena ñàkk njariñ li sunub liggéey meññ, xanaa seenub yool mat sëkk.
9 Képp ku saxoowul àlluway Almasi bi, xanaa di ko wees, kooku amul Yàlla. Ku saxoo àlluwa ji nag, yaa am Baay bi, am Doom ji.
10 Ku dikk fi yaw, te dikkewul jooju àlluwa, bu ko dalal sa kër, bu ko sax nuyu,
11 nde ku ko nuyu, am nga ab cér ci jëfam ju bon.
12 Bare na lu ma leen bëggoona bind, waaye bëgguma leen koo waxe kayit ak daa. Teewul ma yaakaara dikkaat wax ak yeen, ne leen jàkk, ngeen ne ma jàkk, ba nu bokk mbég mu mat sëkk.
13 Say doomi rakk ju jigéen, soxna si tedd si, ñu ngi lay nuyu.

3.Yowaan
muy ñetteelu bataaxal bi Yowaan bind

Ci bataaxal bii, Yowaan mag mi moo bind ku ñuy wax Gayus, mi ñu xamul dara ci moom. Yowaan di ko sant ndax li mu dalal ay gëmkat yuy tukki ngir waare xibaaru jàmm bu Almasi bi.

Mu mel ni Yowaan dafa artu Joteref, menn mag muy jaay doole mbooloom ñi gëm, te di dàq gëmkat ñiy dalal ndawi Yowaan.

Baatub «dëgg» jib na juróom benni yoon ci bataaxal bu gàtt bii.

Ubbite gi

1 Ci man mag mi la bataaxal bii bawoo, ñeel Gayus, ku nu sopp ki, te ma sopp ko dëgg.

2 Soppe, yal nanga am jàmmi wet gu nekk. Ni nga ame jàmmu xol, yal nanga ni ame jàmmu yaram.

3 Bég naa lool ci bokk yi dikk, ba seedeel la ni nga sàmme dëgg gi.

4 May dégg ne samay doom a ngi wéye dëgg gi, moomu mbég daal, awma mu ko raw.

Yowaan gërëm na Gayus, sas ko

5 Sama soppe, kóllëre nga wéye ci li ngay defal bokki gëmkat ñi, ba ci ñi nga xamul sax.

6 Ñoo seede sag cofeel fi kanam mbooloom gëmkat ñi. Yaa ngi def lu baax, noonu nga leen di waajale seenu yoon, na mu jekke fa Yàlla.

7 Ndax kat boroom Tur wi* moo leen taxa jóg, te sàkkuwuñu daray jàmbur ñi gëmul.

8 Kon nun nag, fàww nu dalal ñu mel noonu, ngir bokk ak ñoom liggéey bi ñuy liggéeyal dëgg.

Yowaan xarab na Joteref, sant Demetirus

9 Bind naa mbooloo mi kàddu, waaye Joteref, miy sàkkoo jiitu ci seen biir moo nu faalewul.

10 Moo tax su ma dikkee, dinaa fàttali jëf ji muy def, di wasaare kàddu yu ñaaw yu mu teg ci sunub der. Loolu doyatu ko, moom ci boppam nanguwula dalal bokk yi, xanaa di ko tere ñi leen bëgga dalal, ba di leen dàq, ñu génn mbooloo mi.

11 Sama soppe, bul roy lu bon, xanaa lu baax. Ñiy def lu baax ci Yàlla lañu bokk; ñiy def lu bon nag, dajewuñook Yàlla.

12 Naka Demetirus nag, mbaax la ko ñépp seedeel, te dëgg gi muy wéye sax seedeel na ko ko. Nun itam mbaax lanu ko seedeel, te xam nga ne dëgg lanu seede.

Yowaan tàggu na Gayus

13 Bare na lu ma la bëggoona bind, waaye bëgguma la koo waxe daa ak xalima.

14 Teewul ma yaakaar laa gis balaa yàgg, ba ne la jàkk, nga ne ma jàkk, nu waxtaan.

15 Jàmm ñeel na la. Say soppee ngi lay nuyu. Nuyul ma soppe yi, ku nekk ciw turam.

* **1.7** ***Tur wi*** mooy turu Sang Yeesu Almasi bi.

Di ab bataaxalu Yudd

Ki bind bataaxal bii, Yudd, rakku Yeesu la woon ni Yanqóoba mi bind it bataaxal bu ñu ko dippee (*Macë* 13.55).

Yudd moo ñaax gëmkat ñi, ne leen ñu xeexal yoonu ngëm, di moytu jàngalekati caaxaan yi yoxoosu ci seen biir, ñoom ñi ñeme Yàlla tey xuus cig yàqute, te seenug sànkute du jaas. Mujj, Yudd ñaanal gëmkat ñi ci turu Ki leen mana aar ci bépp jéll.

Ubbite gi

1 Ci man Yudd miy jaamub Yeesu Almasi bi, di rakku Yanqóoba, ci man la bataaxal bii bawoo, ñeel leen yeen ñi ñu woo, yeen ñi Yàlla Baay bi sopp, te sàmmal leen Yeesu Almasi bi.

2 Na yërmande ak jàmm ak cofeel baawaan, ñeel leen.

Weddi Yàlla amul ag muj

3 Soppe yi, yàkkamti woon naa leena bind ci mbirum mucc gi nu bokk, waaye fàww ma bind leen, ngir ñaax leen ci xeexal yoonu ngëm wi Yàlla xasa dénk ñu sell ñi, benn yoon ba fàww.

4 Ndaxte ñenn a ngi ñu ñu yàgga bind seenub àtte, te ñoo yoxoosu ci seen biir, di ñu ñeme Yàlla; ñooy taafantoo yiwu Yàlla ngir yoonal ag yàqute, di weddi Buur biy kenn, te di sunu Boroom Yeesu Almasi bi.

5 Doonte xam ngeen loolu lépp ba noppi, dama leen di fàttali rekk ne Boroom bi moo njëkka musal ñoñam, génne leen réewum Misra, te gannaaw gi moo raafal ña gëmul woon ca ñoom.

6 Te it malaaka ya yemul woon ca daraja ja ñu amoon, xanaa wacc seen dëkkuwaayu bopp, Yàlla moo leen denc ci lëndëm gu ne këruus, yeewe leen jéng yu dul deñ, ngir àtteb bés bu mag ba.

7 Naka noonu itam Sodom ak Gomor ak dëkk ya leen wër, ñoo yebu woon ci séy yi yoon tere ak jaxasoo gu woroo ak bindub judduwaale, ba ñu def leen misaal, ñeel ña nara tegoo mbugalum sawara su sax dàkk.

8 Géntkat yii itam noonu rekk lañuy sobeele seen yaramu bopp, boole ci di sofental kilifteef, ak di saaga boroom daraja ya fa asamaan.

9 Moonte Mikayel may kilifag malaaka sax, ba muy xëccoo ak Seytaane néewub Musaa, di wàqante ak Seytaane, taxul mu ñeme woon koo sikk ba boole ciy saaga. Da ko ne rekk: «Yal na la Boroom bi mbugal!»

10 Waaye nit ñii de, lu ñu xamul lañuy saaga, te xam-xam yi leen seen bindu judduwaale xamal, ni ay rabi àll di xame, ci lañuy far yàqoo.

11 Ngalla ñii! Ñoo jaare yoonu Kayin; ñoo lajj, topp Balaam cig réeram ngir ag peyoor; ñoo diiŋat ba sànku ni Kore*.

12 Ñooñooy gàkkal seen jataayu lekk yi gëmkat ñiy bokk, di ñóox te amuñu ci jenn jom; ñooy xiin yu naaxsaay yu ngelaw li yóbbu; ñooy garab yu dee ñaari yoon, du meññ waxtoom, reen ya buddiku.

13 Ñooy gannaxi géej gu sàmbaraax, di gëq seen puuriti gàcce; ñooy biddiiw yu fàq di taxawaalu, te lëndëm gu ne këruus di cér bu ñu leen sédde ba fàww.

14 Enog†, juróom ñaareelu maam ma gannaaw Aadama, ñooñu la jottali woon waxyu bu leen dal, ne: «Boroom baa ngii dikk,ànd ak ay junniy junneem ñu sell,

15 ngir àtte ñépp, ba tiiñal mboolem yéefar yi, ndax mboolem nu yéefare ni ñu jëfe seen jëfi yéefar

* **1.11** ***Kayin:*** seetal ci *Njàlbéen ga* 4.8. ***Balaam: Màndiŋ ma 22.7-35; 31.16. Kore: Màndiŋ ma saar 16.*** † **1.14** ***Enog:*** seetal ci *Njàlbéen ga* 5.21-24.

ak mboolem kàddu yu ñaaw yi bàkkaarkati yéefar yi teg cib deram.»

16 Ñooñoo di ñaxtu aka jàmbat, te topp seen bakkan; kàdduy damu yu réy ay jibe seen gémmiñ, te ñooy jay ñi ñu yaakaare njariñ.

Góor-góorluleen

17 Waaye yeen samay soppe, fàttalikuleen la ndawi sunu Boroom Yeesu Almasi bi waxoon lu jiitu.

18 Ñu ne leen: «Mujug jamono, dina am ay ñaawlekat yu topp seen bakkan, wéye seen kéefar.»

19 Ñooñu ñooy féewalekat yi, ñoo topp seen bindu judduwaale, te Noowug Yàlla nekkul ci ñoom.

20 Waaye yeen samay soppe, sampuleen ba dëgër ci seen yoonu ngëm wu sell wee sell, te ngeen di ñaane ci Noo gu Sell gi.

21 Fexeleen ba des ci biir cofeelu Yàlla, tey séentu sunu yërmandey Boroom Yeesu Almasi bi, ngir ag texe gu sax dàkk.

22 Ñiy nàttable, ñeewanteleen leen,

23 ñii ngeen wallu leen, foqatee leen ci sawara, ña ca des, ngeen yërëm leen yërmande ju àndakug ragal, ba far seexlu ab turki bu seen yaram sobeel ndax seeni bàkkaar.

Cant ñeel na Yàlla

24 Ki leen mana aar ci bépp jéll, ba taxawal leen fa muy teewejee darajaam, te fekk leen ñàkk sikk, seen mbég mat sëkk,

25 Yàlla miy kenn, sunu Musalkat, ci sunu ndimbalal Sang Yeesu Almasi bi, daraja ak màggaay ak kàttan ak sañ-sañ ñeel na ko, démb ak tey ak ëllëg, ba fàww! Amiin.

Peeñu mi Almasi Yeesu yégle

Magi mboolooy ñi gëm ci jamonoy Yowaan, mànkoo nañu ne Yowaan ndawu Yeesu moo bind téere bii. Booba buuru Room bu mag bi dafa bëgg ñu jaamoo ko ni ñuy jaamoo Yàlla, te dafa sonal gëmkati Almasi bi. Li Yowaan doon waare ci kàddug Yàlla tey seedeel Yeesu, moo tax ñu toxal ko ci dun bi ñuy wax Patmos. Foofa la Yeesu feeñoo Yowaan, ngir mu bind ñeneen ñi ñu sonal ni ñu ko sonale, ngir seen ngëm gëna dëgër ci biir nattu yi.

Peeñu mi moo nettali liy xew laata àddina si di tukki, ne dinañu dogal ci àddina sépp benn nguur, benn diine ak benn doxalin ci koom-koom.

Peeñu mi moo ub Kàddug Yàlla gi. Li Yàlla mébétoon ci toolub Àjjana, ak li mu wax yonentam yi, matal na ko: «Màkkaanu Yàllaa ngii ci biir nit ñi. Mooy dëkk ak ñoom, ñi diy ñoñam (22.3).»

Ci tënk:

1.1-20 Yeesu mi dekki woon, feeñu na Yowaan.
2.1—3.22 Yeesu yónnee na kàddoom ci juróom ñaari mboolooy ñi gëm.
4.1—20.15 Li wara xew feeñu na Yowaan: Yàllaay xeex ak lépp lu bon, di mbugal aji gëmadi yi.
21.1—22.5 Yowaan gis na asamaan su bees ak suuf su bees ak Yerusalem gu bees gi.
22.6-21 Yeesu Almasi bi dina délsi.

Ubbite gi

1 Yeesu Almasi bi moo yégle peeñu mii ko Yàlla jox ngir mu won ay jaamam yenn xew-xew yu dëgmal. Malaakaam la yebal ci Yowaan ngir xamle ko.

2 Yowaan moo seede mboolem li mu gis, te mu jëm ci kàddug Yàlla ak seedes Yeesu Almasi bi.

3 Ndokkalee képp ku jàng ak mboolem ñi déglu yii kàdduy waxyu, tey sàmm li ñu ci bind, ndaxte waxtu wi jege na.

Ab nuyoo ñeel na juróom ñaari mboolooy gëmkat

4 Lii mu ngi tukkee ci man Yowaan, ñeel juróom ñaari mboolooy gëmkat ña ca diiwaanu Asi. Na leen yiw ak jàmm ñeel, tukkee fa Ki masa nekk, Ki nekk, di Kiy dikk, tukkee it fa boroom juróom ñaari noo ya* fa kanam ngànguneem†,

5 tukkee itam fa Yeesu Almasi bi, seede bu wóor bi, moom taaw bi‡, ki njëkka dekki, jóge ci ñi dee, di kilifay buuri kaw suuf.

Moom mi nu sopp, yiwee nu deretam, ba nu teqalikook kilifteefu sunuy bàkkaar,

6 ba noppi def nu nuy askanu sarxalkati Buur Yàlla Baayam§, na ko daraja ak manoore ñeel tey ak ëllëg ba fàww. Amiin.

7 Mu ngoogu di dikk, indaale niir yi,
te ñépp a koy teg bët,
ba ca ña ko jamoon sax,
te giiri kaw suuf yépp ay jooy ndax moom.
Noonu la moos. Amiin.

8 «Man, maay Alfa, di Omega*», la Boroom bi Yàlla wax, moom Ki masa nekk, Ki nekk, di Kiy dikk ëllëg, te di Aji Man ji.

Yowaan am na peeñu ca dunu Patmos

* **1.4** ***juróom ñaari noo ya:*** seetal ci 4.5; 5.6. † **1.4** ***ngànguneem ma*** mooy fa buur biy toog. ‡ **1.5** ***taaw bi:*** taaw mooy ki njëkka juddu, waaye ab juddu taxul ñuy wax fii. Li Yeesu Almasi bi njëkka dekki ndekkite lu dee toppatul moo tax ñuy wax. Mooy taaw ci kaw darajaam ndax moo sut ñépp, yilif lépp luy mbindeef, te ci darajaam la ñépp di dekkee. § **1.6** ***Baayam:*** seetal ci *Luug* 3.23, 38. * **1.8** ***Alfa, Omega:*** ci làkku gereg, alfa moo njëkk ci araf yi, omega mujj ci. Kuy Alfa ak Omega nag moo njëkk, moo mujj.

9 Man Yowaan seen mbokk mi séddook yeen nattu ak barkeb nguurug Yàlla, ak muñ gi ci Yeesu, maa nga woon fa ñu ma toxaloon, ca dun ba ñuy wax Patmos. Li ko waral di sama waare ci kàddug Yàlla ak seedeel Yeesu.
10 Benn bésub Sang bi, Leerug Yàlla dikkal na ma, ma dégg ci sama gannaaw baat bu xumb nig liit.
11 Mu ne: «Mboolem loo gis, bind ko cib téere, nga yónnee ko juróom ñaari mboolooy gëmkat ña ca dëkk ya ñuy wax Efes ak Esmirna ak Pergam ak Catir ak Sàrd ak Filadelfi ak Lawdise†.»
12 Naka laa geestu, di seet kuy wax ak man, ma daldi gis juróom ñaari tegukaayi làmp yu wurus.
13 Ca digg tegukaayi làmp ya, jëmm juy nirook nit‡ a fa nekk. Ma nga sol mbubb mu tollu ci ndëgguy tànk yi, takkoo ngañaayal wurus ci dënn bi.
14 Kawaru bopp baa nga weex tàll, gët ya di tàkk ni sawara,
15 tànk ya mel ni xànjar bu yànj bu ñu xelli, baat bay riir ni gannaxi géej.
16 Ma nga yor ca loxol ndijooram juróom ñaari biddiiw, ab saamaru ñaari ñawka bu ñaw di lange ca gémmiñ ga, xar-kanam baa nga leer nàññ ni jantub njolloor.
17 Naka laa ko gis, ne dàll daanu ci ay tànkam ni ku dee. Mu teg ma loxol ndijooram, ne ma: «Bul tiit. Maay Ki njëkk, di Ki mujj.
18 Maay Kiy dund, maa dee woon, maay dund nii tey ak ëllëg ba fàww te maa yor caabiy dee ak njaniiw.
19 Kon nag bindal li nga gis: Li am nii tey ak itam liy ñëw gannaaw lii.
20 Kumpa gi ci juróom ñaari biddiiw yi nga gis ci sama loxol ndijoor, ak juróom ñaari tegukaayi làmp yu wurus yi, li muy firi mooy: juróom ñaari biddiiw yi ñoo di malaakay juróom ñaari mboolooy gëmkat ñi; juróom ñaari tegukaayi làmp yi ñoo di juróom ñaari mbooloo yi.»

2

Bindees na waa Efes

1 «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Efes, bind ko ne ko:
«Lii moo di kàdduy Ki yor juróom ñaari biddiiw yi ci loxol ndijooram, di doxe digg juróom ñaari tegukaayi làmp yu wurus yi. Mu ne:
2 Gis naa say jëf, gis sa liggéey ak sag muñ. Xam naa ne manuloo dékku ñu bon ñi. Seetlu nga ñi tuddoo samay ndaw, ba gis ne ay fenkat lañu.
3 Xam naa it ne muñ nga te sonn nga moos ngir man te xàddiwoo.
4 «Waaye li ma la sikke moo di sa cofeel ga nga jëkke woon, moom nga wacc.
5 Kon nag fàttalikul fu kawe fa nga xàwweekoo ba fii, te nga tuub, di jëfe jëf ja nga jëkke woon. Lu ko moy maay dikk ba fi yaw, daldi jële sa tegukaayu làmp fa bérebam, ndegam tuubuloo.
6 Waaye lu baax lii nag yaay boroom: ni ma sibe jëfi ngérum Nikolas*, ni nga ko sibe.
7 «Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi. Ku am ndam nag, maa lay may nga lekk ci garabu dund gi ci Àjjana, toolub Yàlla.

Bindees na waa Esmirna

8 «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Esmirna nag, bind ko ne ko:
«Lii moo di kàdduy Ki njëkk te mujj, Ki dee woon te dekki. Mu ne:
9 Gis naa sa coono ak sag ñàkk, moona yaaka duunle! Gannaaw loolu it, waxi yàq-der yi tukkee ci ñooñu tuddoo Yawut te duñu

† **1.11** Dëkk yooyu ñu ngi ci réew mu tudd Tirki tey. ‡ **1.13** Seetal ci *Dañeel* 7.13. * **2.6** ***ngérum Nikolas*** mooy ñiy taafantaloo sañ-sañ bu ñu am, gannaaw bu ñu gëmee Yeesu, ngir daganal yenn aada yu ñaaw yu mel ni lekk lu ñu sarxal ay tuur, ak yebu ci séy yi yoon tere.

Yawut, duñu lenn lu moy jàngub
Seytaane, dégg naa ko.
10 Bul ragal mukk mitit wi nga
nara daj. Seytaanee ngi noonu
di dugal kaso ñenn ci yeen, ngir
nattu leen. Dingeen am coono di-
iru fukki fan. Nanga saxoo kóllëre
ba dee fekk la ci, ma kaalaa la
kaalag dund.
11 «Ku ami nopp kat, na dégg
li Noowug Yàlla wax mboolooy
gëmkat ñi. Ku am ndam nag doo
loru mukk ci ñaareelu dee gi†.

Bindees na waa Pergam

12 «Malaakam mbooloom gëmkat
ña ca Pergam nag, bind ko ne ko:
«Lii moo di kàdduy Boroom saa-
mar bi ci ñaari ñawka yi. Mu ne:
13 Xam naa fa nga dëkk, fa la
Seytaane samp nguuram. Teewul
nga ŋoy ci sama tur te weddiwoo ne
man nga gëm. Nga ŋoy ci sa ngëm
sax, ba bi ñu reyee ca seen biir An-
tipas sama seede bu am kóllëre ba,
mu deewe foofa di dëkku Seytaane.
14 «Waaye lenn a ngii lu ma lay
sikke: yaa ngi uuf foofu ay nit ñuy
saxal njàngalem Balaam, moom mi
doon xiirtal Balag‡ ci tegal Israayil
ndëgg-sërëx, ngir ñu lekk ñam wu
ñu sarxal ay tuur, ak di moy Yàlla.
15 Naka noonu itam yaa ngi uuf
ay nit ñuy saxal njàngalem ngérum
Nikolas.
16 Kon nag tuubal. Lu ko moy
maay dikk léegi ba fi yaw, te saa-
mar biy lange sama gémmiñ, moom
laay xareek nit ñooñu.
17 «Ku ami nopp kat, na dégg
li Noowug Yàlla wax mboolooy
gëmkat ñi. Ku am ndam nag, maa
lay may ci mànn mu làqu mi, nga
lekk, maa lay jox it aw doj wu
weex; ci doj wi ñu bind tur wu bees
wu kenn xamul, ku dul ka ko jot.

Bindees na waa Catir

18 «Malaakam mbooloom gëmkat
ña ca Catir nag, bind ko ne ko:
«Lii moo di kàdduy Doomu Yàlla ji,
ki ay gëtam mel ni sawara wu yànj,
ay tànkam mel ni xànjar bu ñu jonj.
Mu ne:
19 Gis naa say jëf ak sa cofeel ak
sa ngëm ak sa liggéey ak sag muñ.
Xam naa ne sa jëf yu mujj moo ëpp
jëf yu njëkk ya.
20 «Waaye lenn laa lay sikke: dan-
gaa bàyyi Yesabel, jigéen joojuy tud-
doo yonent, muy jàngaleeka réeral
sama jaam ñi, ngir ñuy lekk ñam wu
ñu sarxal ay tuur ak di moy Yàlla.
21 May naa ko ab diir, ngir mu
tuub, waaye moo bëggula tuub
ngànctoom.
22 Kon nag maa ngii di ko teg
wopp ju ko tëral, te ñi mu àndal di
njaaloo it, maa leen di teg mitit wu
réy, su ñu tuubul jëf ja ñu koy roye.
23 Am mbas laay faate ay taal-
ibeem. Su ko defee mboolooy
gëmkat ñépp dinañu xam ne man
maay nattu xol ak xel, te maay fey
ku nekk ay jëfam.
24 «Waaye yeen ñi ci des ñépp nag,
yeen waa Catir ñi toppul moomu
njàngale te jotuleena xam loolu ñu
naan xóotey xam-xamu Seytaane,
maa ne leen, duma leen sëf beneen
sëf.
25 Ŋoyleen rekk ci li ngeen am, ba
kera may dikk.
26 «Ku am ndam nag, ku saxoo jëf
ji ma soob, ba kera muj ga, maa lay
jox sañ-sañ ci kaw xeet yi:
27 Ni ñuy rajaxee ndaal xandeer,
noonu nga leen di jiiteeji yetu
weñ§,
28 te man ci sama bopp, noonee laa
jote sañ-sañ bi ci sama Baay. Maa
lay jox itam biddiiwu njël.
29 «Ku ami nopp kat, na dégg
li Noowug Yàlla wax mboolooy
gëmkat ñi.

† **2.11** ***ñaareelu dee gi:*** seetal ci 20.14; 21.8.

‡ **2.14** ***Balaam, Balag:*** Balaam moo doon mbubboo turu yonent, di fexee rëbb bànni Israayil, ngir sàkku alal ci Balag buuru Mowab ci jamonoy Yonent Yàlla Musaa. Seetal ci *Màndiŋ ma* saar 22–23.

§ **2.27** Seetal ci *Taalifi cant* 2.9.

3

Bindees na waa Sàrd

1 «Malaakam mbooloom gëmkat ña
ca Sàrd nag, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Boroom
juróom ñaari noo yu Yàlla yi ak
juróom ñaari biddiiw yi. Mu ne:
Gis naa say jëf. Dañu laa jàppe kuy
dund te fekk la dee.

2 Teewlul te nga leqali ndes
wi ngay waaja deele. Ndax kat,
gisuma sa jëf ju mat fa sama kanam
Yàlla.

3 Kon nag fàttalikul la nga jotoon
te dégg ko, nga sàmm ko, te tuub.
Soo teewluwul nag, dinaa ñëw nib
sàcc, te doo xam mukk wan waxtu
laa naa jimeet fi sa kaw.

4 «Moona am nga foofu ci Sàrd nit
ñu néew ñu tilimalul seen mbubb.
Ñooñooyànd ak man, sol lu weex,
ndax ñoo ko yeyoo.

5 Ku am ndam mooy soloo noonu
mbubb mu weex, te turam, duma
ko far ci téereb dund bi, waaye maa
koy wuyul ci sama kanam Baay ak
ay malaakaam.

6 «Ku ami nopp kat, na dégg
li Noowug Yàlla wax mboolooy
gëmkat ñi.

Bindees na waa Filadelfi

7 «Malaakam mbooloom gëmkat ña
ca Filadelfi nag, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Ku sell ki, Kiy
dëgg, te yor caabiy Daawuda. Su
tijjee ab bunt, kenn du ko tëj; su ko
tëjee, kenn du ko tijji. Mu ne:

8 Gis naa say jëf. Maa def fi sa
kanam, bunt bu tijjiku bu kenn
manula tëj. Ndax néew nga doole,
waaye sàmm nga sama kàddu te
weddiwoo ma.

9 Ñenn ci jàngub Seytaane bi,
ñooñuy fen, di tuddoo ay Yawut te
duñuy Yawut, maa ngii di leen xi-
irtal, dikkloo leen, sujjóotloo leen fi
sa kanam, ba ñu xam ne man maa
la sopp.

10 Gannaaw yaa sàmm sama
kàddu, ba muñ ni ma la ko sante,
man itam dinaa la sàmm ci waxtuw
nattu biy wàccsi ci àddina sépp, ngir
nattu waa kaw suuf.

11 «Léegi ma ñëw. Ŋoyal ci li nga
yor, ngir kenn baña fëkk sa kaalag
ndam.

12 Ku am ndam nag, maa lay def
nga doon ag kenu fi sama biir néegu
Yàlla, te doo fa génnati mukk. Maay
bind fi sa kaw sama turu Yàlla ak
sama turu dëkku Yàlla, te mooy
Yerusalem gu bees, giy wàcce fa
kaw, bàyyikoo fa sama Yàlla. Maay
bind it fi sa kaw sama tur wu yees.

13 «Ku ami nopp kat, na dégg
li Noowug Yàlla wax mboolooy
gëmkat ñi.

Bindees na waa Lawdise

14 «Malaakam mbooloom gëmkat
ña ca Lawdise nag, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy ki tudd Na-
amee-nii*, Seede bi wóor te dëggu,
Ndeyu càkkténefu Yàlla ji. Mu ne:

15 Xam naa say jëf; xam naa ne
seddoo, tàngoo. Su ma sañoon, nga
sedd mbaa nga tàng.

16 Gannaaw nii nga nugge nag;
tàngoo, seddoo, dinaa la yàbbi.

17 Gannaaw yaa ngi naan: “Am
naa alal, barele naa, soxlaatuma
dara,” te yaw xamuloo ni nga
toroxe, jara yërëm, ñàkk, gumba, ne
duŋŋ,

18 dama lay digal, nga jënd ci
man wurus wu ñu xellee ci sawara
ba mu set wecc, ngir nga am alal.
Jëndal itam yére yu weex yoo sol,
ba làq sa duŋŋaaral gu gàccelu gi; ak
tuufaay looy tuufoo, ngir nga gis.

19 «Man, képp ku ma sopp, maa
koy jubbanti, yar ko. Kon nag far-
lul te tuub!

20 Maa ngi nii taxaw ci bunt bi, di
fëgg. Ku dégg sama baat, ba ubbil
ma, dinaa agsi moos sa néeg, nu
bokk reer.

21 «Ku am ndam nag, maa lay
may nga toog ak man fi sama

* **3.14** ***Na-amee-nii:*** seetal ci *Esayi* 65.16

ngàngune, na ma ame woon ndam, ba toog ak sama Baay fi ngànguneem.
22 «Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi.»

4

Buur Yàlla toog na ca ngànguneem

1 Gannaaw loolu damaa xool,
rekk yem ci bunt bu ubbiku fa asamaan.
Ci biir loolu baat ba ma
njëkkoona dégg muy wax ak man te mel nig liit, ne ma:
«Yéegal fii, ma won la liy topp ci loolu.»
2 Leerug Yàlla jekki dikkal ma.
Ci kaw loolu, yemuma lu moy ci am ngàngune mu tege ca asamaan,
mu am ku toog ca ngàngune ma.
3 Meloom a ngay niru peru jàspë ak peru sarduwan,
ag xon gu mel ni peru emëródd wër ngàngune ma.
4 Yeneen ñaar fukki gàngune ak ñeent a ko wër,
ñaar fukki mag ak ñeent toog ca gàngune ya.
Ña nga sol mbubb yu weex,
ay kaalay wurus tege ca seen bopp.
5 Ay melax aki kàddu aki dënu ñooy bawoo ca ngàngune ma,
juróom ñaari jumi sawara di tàkk fa kanam ngàngune ma,
jum ya di juróom ñaari noo yu Yàlla yi.
6 Fi janook ngàngune mi lu mel ni géeju kiristaal, leer nàññ.
Fi wër ngàngune mi ci wet gu nekk, ñeenti mbindeef a ngi fi,
fees aki bët ci kanam ak ci gannaaw.
7 Mbindeef mu njëkk maa ngi mel ni gaynde,
ñaareelu mbindeef mi mel niw yëkk,
ñetteelu mbindeef mi ame kanamu nit,
ñeenteel ba mel ni jaxaay juy naaw.
8 Ñeenti mbindeef yi am nañu ku nekk juróom benni laaf,
fees aki bët ba daj,
biir ak biti,
te guddi ak bëccëg duñu selaw,
xanaa naan:
«Kee sell, Kee sell, Kee sell,
Keey Boroom bi Yàlla Aji Man ji,
Kee masa nekk, Kee nekk, Keey dikk.»
9 Saa su mbindeef ya di màggal aka teral aka sant Boroom toogaayu ngàngune miy dund ba fàww,
10 ñaar fukki mag ñeek ñeent ne gurub sukk fi kanam ki toog ci ngàngune mi,
di ko sujjóotal, moom miy dund ba fàww.
Ñuy sànni seeni kaala fi kanam ngàngune mi te naan:
11 «Yàlla sunu Boroom, yaa yeyoo daraja ak worma ak manoore,
ndaxte yaa sàkk lépp,
lépp lu am, yaw la soob,
nga sàkk ko.»

5

Xarum Yàlla jël na téere ba

1 Ci biir loolu ma gis ci loxol ndijooru ki toog ci ngàngune mi téere bu ñu taxañ bu ñu bind biir ak biti,
tay ko juróom ñaari tayu.
2 Ma gis malaaka mu am doole,
muy yéenee baat bu xumb, naan:
«Ana ku yeyoo tàyyi tayuy téere bii, ubbi ko?»
3 Du kenn nag ci asamaan mbaa kaw suuf, mbaa biir suuf,
ku manoona ubbi téere bi, ba yër ko.
4 Ma jooy jooy yu metti,
ndax giseesul kenn ku yeyoo ubbi téere bi, ba yër ko.
5 Kenn ci mag ñi ne ma:
«Bul jooy.
Ma ne, Gayndeg giirug Yuda, njebbital Buur Daawuda daan na.
Mooy ubbi téere beek juróom ñaari tayoom.»
6 Ma daldi gis kuuyum xar mu ndaw mu mel ni lu ñu rendi,
mu taxaw fi digg ngàngune mi, ñeenti mbindeef yeek mag ñi yéew ko.
Xar mi juróom ñaari béjjén la am,
ak juróom ñaari bët,
di juróom ñaari noowi Yàlla yi ñu yebal ci àddina sépp.
7 Xar mi dikk, jël téere bi ci loxol ndijooru ki toog ci ngàngune mi.
8 Ba mu jëlee téere bi, ñeenti mbindeef yi ak ñaar fukki mag ñeek ñeent ne gurub sukk fi kanamam,
ku nekk yor xalam ak andi wurus

yu fees ak cuuraay, cuuraay li di
ñaani aji sell ñi.
9 Ñuy woy nag woy wu yees,
naan:
«Yaa yeyoo jël téere bi,
tàyyi tayu yi,
ndax yaw lañu rendi,
te sa deret nga jote
ay niti gépp giir ak wépp làkk ak
wépp xeet ak wépp askan,
ñu doon ñoñi Yàlla.
10 Yaa leen def ñu doon nguurug
sarxalkat yi, ñeel sunu Yàlla,
te dinañu nguuru ci àddina.»
11 Ma xoolaat, daldi dégg baati
malaaka yu bare, ñu yéew ngàngune
mi ak mbindeef yi ak mag ñi, seen
lim di ay junni, ba ci junniy junni.
12 Ña ngay àddu ca kaw, naan:
«Xar mi ñu rendi woon moo yeyoo
kàttan ak alal,
yeyoo xel ak doole,
moo yeyoo worma, yeyoo darajaak
cant.»
13 Ba loolu amee mboolem ndun-
dati asamaan ak kaw suuf ak biir
suuf ak géej ak mboolem li ci seen
biir, ñoom ñépp di wax, may dégg,
naan:
«Ki toog ci ngàngune mi ak Xar mi,
nañu jagoo cant ak worma ak dara-
jaak kàttan,
tey ak ëllëg ba fàww.»
14 Ñeenti mbindeef yi ne: «Amiin.»
Mag ñi ne gurub sukk, sujjóot.

6

Xar mi tàyyi na tayu yi

1 Ma gis nag Xar mi di tàyyi genn
ci juróom ñaari tayu yi. Ci biir loolu
ma dégg kenn ci ñeenti mbindeef
yi àddoo baat buy riir ni dënu, ne:
«Dikkal!»
2 Ma xool rekk, gis fas wu weex,
gawaram yor ag fitt. Ñu jox ko
kaala, mu daldi aw ci yoonu daan-
kat, ngir daani.
3 Ba Xar mi tàyyee ñaareelu tayu
bi, ma dégg ñaareelu mbindeef mi
ne: «Dikkal!»
4 Weneen fas ne jimeet, di wu
xonq, ñu may gawaram mu jële
jàmm ci kaw suuf, ngir nit ñi di
reyante ci seen biir. Ñu jox ko
saamar bu mag.
5 Ba mu tàyyee ñetteelu tayu bi,
ma dégg ñetteelu mbindeef mi ne:
«Dikkal!» Ma xool rekk, gis fas wu
ñuul, gawaram yor ab màndaxekaay.
6 Ma dégg lu mel ni baat bu
jibe ci diggante ñeenti mbindeef yi,
ne: «Benn kilo peppu bele, peyu
bëccëgu lëmm; benn kilo peppu
lors, peyu bëccëgu lëmm, te diw ak
biiñ, bu ko kenn yàq.»
7 Ba Xar mi tàyyee ñeenteelu tayu
bi, ma dégg ñeenteelu mbindeef mi
ne: «Dikkal!»
8 Ma xool rekk, gis fas wu gel,
turu gawaram di Dee, njaniiw topp
ci moom. Ñu jox ko sañ-sañ ci
ñeenteelu xaaju àddina, ngir muy
bóome saamar akub xiif, di bóome
mbas ak ay rabi àll.
9 Ba mu tàyyee juróomeelu tayu
bi, ma gis ci suufu sarxalukaay bi,
ruuwi ñi ñu bóom ndax kàddug Yàlla
ak seede si ñu ci seede.
10 Ñu àddu ca kaw ne: «Buur bu
sell, bu dëggu bi, loo deeti xaar ci
àtte waa àddina, ngir feyul nu sunu
deret ji tuuru?»
11 Ñu jox ku ci nekk mbubb mu
weex, ne leen ñu négandiku tuuti,
ba kera seeni bokk ak ñi ñu bokkal
liggéey bi, te ñu war leena bóom ni
ñoom, ñépp dikk, ba lim bi mat.
12 Ma gisati bi muy tàyyi juróom
benneelu tayu bi, suuf daldi yëngu
bu baaxa baax, jant bi ñuul kukk,
weer wi wépp xonq curr ni deret.
13 Biddiiw yi fàqe asamaan, wadd
ci suuf, ni doom yu xaay yu ngëlén
gësëm seen ndey.
14 Asamaan si dellu ni basaŋ gu
ñu taxañ, tund yépp ak dun yépp
toxoo fa ñu nekkoon.
15 Ba mu ko defee buuri àddina
yeek kilifa yeek njiiti gàngoor yeek
boroom alal yeek boroom doole
yeek mboolem jaam yeek gor ñi,
ñépp làquji ci xunt yeek doji tund yi.

16 Ñu ne tund yeek doj yi: «Daanuleen ci sunu kaw, làq nu kanamu
ki toog ci ngàngune mi ak sànjum
Xar mi,
17 ndax seen bésub sànj bu mag
taxaw na, ana ku ko àttan?»

7

Jaamukati Yàlla yi mucc nañu

1 Gannaaw loolu ma gis ñeenti
malaaka yu taxaw ci ñeenti colli
àddina. Ña nga téye ñeenti ngelawi
àddina, ngir ngelaw baña wale
fenn; du ci jéeri, du ci géej, du ci
genn garab.
2 Ma gis meneen malaaka, mu
yéege penku, yore torluwaayu Yàlla
jiy dund. Mu àddu ca kaw, wax ak
ñeenti malaaka ya ñu mayoon ñu
yàq géej ak jéeri,
3 ne leen: «Buleen yàqagum jéeri
ji ak géej gi ak garab yi, li feek
torluwunu ci jëwi ñiy jaamu sunu
Yàlla, màndargaale leen.»
4 Ma dégg limub ña ñu
màndargaale torluwaay ba; téeméeri
junni ak ñeent fukk ak ñeent
(144 000), bawoo ci mboolem giiri
bànni Israayil:
5 Giirug Yuda, fukki junneek ñaar
(12 000) lañu ci màndargaal,
giirug Ruben, fukki junneek ñaar,
giiru Gàdd, fukki junneek ñaar,
6 giirug Aser, fukki junneek ñaar,
giirug Neftali, fukki junneek ñaar,
giirug Manase, fukki junneek ñaar,
7 giirug Simeyon, fukki junneek
ñaar,
giirug Lewi, fukki junneek ñaar,
giirug Isaakar, fukki junneek ñaar,
8 giirug Sabulon, fukki junneek
ñaar,
giirug Yuusufa, fukki junneek ñaar,
giirug Beñamin, fukki junneek ñaar.

Mbooloo mu réy am na ndam

9 Gannaaw loolu ma jekki gis
mbooloo mu réy mu kenn manula
waññ, ñu bawoo ci askan yépp ak
giir yépp ak xeet yépp ak làkk yépp.
Ñu ngi taxaw fi kanam ngàngune mi
ak Xar mi, sol mbubb yu weex, jël
ay cari garabi tàndarma.
10 Ña ngay àddu ca kaw, naan:
«Texee ngi fi sunu Yàlla, ki toog ci
ngàngune mi,
ak ci Xar mi!»
11 Malaaka yépp a nga taxaw, yéew
ngàngune ma ak mag ñaak ñeenti
mbindeef ya. Ñu ne gurub sukk,
dëpp seen jë fa kanam ngàngune
ma, sujjótal Yàlla,
12 ne: «Amiin! Na sunu Yàlla jagoo
màggal ak daraja ak xel ak cant ak
worma ak kàttan ak doole, tey ak
ëllëg ba fàww. Amiin!»
13 Ci kaw loolu kenn ci mag ñi ne
ma: «Boroom mbubb yu weex yii,
ñooy ñan ak fan lañu jóge?»
14 Ma ne ko: «Sama sang, loolu de
xanaa yaa ko xam.» Mu ne ma:
«Ñoo di ñi jóge ca nattu bu réy ba.
Fóot nañu seeni mbubb, ba weexal
ko ci deretu Xar mi.
15 Loolu moo leen taxa teew fi
kanam ngàngunem Yàlla,
di ko jaamu ci biir màkkaanam
guddi ak bëccëg,
te ki toog ci ngàngune mi moo leen
di yiir.
16 Dootuñu xiif, dootuñu mar.
Dootuñu loru ci jant bi mbaa we-
neen tàngoor,
17 ndaxte Xar mi ci diggu ngàngune
mi moo leen di sàmm,
yóbbu leen ca bëti ndoxum dund
ma,
te Yàllaa leen di fompal wépp ron-
gooñ.»

8

Xar ma tàyyi na juróom ñaareelu tayu ba

1 Bi Xar mi tàyyee juróom ñaareelu
tayu bi nag, asamaan da ne selaw
lu mat genn-wàllu waxtu.
2 Ci kaw loolu ma gis juróom ñaari
malaaka yi taxaw fi kanam Yàlla,
ñu jox leen juróom ñaari liit.
3 Bi loolu amee meneen malaaka
dikk, taxaw ci wetu sarxalukaay bi.
Mu ngi yor andu cuuraayu wurus.

Ñu jox ko cuuraay lu bare, ngir mu boole kook ñaani mboolem aji sell ñi, joxe ko ci kaw sarxalukaayu wurus bi ci kanam ngàngune mi.

4 Saxaaras cuuraay laa ngi gillee ci loxol malaaka mi, àndak ñaani ñu sell ñi, di yéeg fa Yàlla.

5 Malaaka mi jël andu cuuraay bi, tibbe ci sarxalukaay bi ay xal ba and bi fees. Mu daldi koy sànni ci kaw àddina, noonu rekk ag dënu riir, kàddu ràndaŋ, ag melax tàkk, suuf yëngu.

Liit yi jib na

6 Ba mu ko defee juróom ñaari malaaka yi yor juróom ñaari liit yi di waaja liit.

7 Malaaka mu njëkk mi wal liitam, tawu doji yuur topp ci, ak sawara wu àndak deret, ñu boole lépp sànni ci kaw suuf, ñetteelu xaaju suuf si daldi lakk, ñetteelu xaaju garab yi it lakk, ñax mu naat mépp lakk.

8 Ñaareelu malaaka mi wal liitam, mu am lu mel ni tund wu réy wuy tàkk, ñu sànni ko ci géej gi, ñetteelu xaaju géej gi soppiku deret,

9 ñetteelu xaaju bindeefi géej dee, ñetteelu xaaju gaal yi yàqu yaxeet.

10 Ñetteelu malaaka mi wal liitam, biddiiw bu réy buy tàkk nig jum xàwweekoo asamaan, wadd ci kaw ñetteelu xaaju dex yi ak bëti ndox yi.

11 Biddiiw bi Wextan la tudd. Ñetteelu xaaju ndox yépp la wexal, ñu bare naan ci, daldi dee, ndax wextanu ndox mi.

12 Ñeenteelu malaaka mi wal liitam, mu dal ñetteelu xaaju jant bi, ak ñetteelu xaaju weer wi, ak ñetteelu xaaju biddiiw yi, ba tax seen ñetteelu xaaju leer giim, ñetteelu xaaju bëccëg bi daldi lëndëm, ñetteelu xaaju guddi gi it gëna lëndëm.

13 Ma xoolaat, daldi dégg jenn jaxaay ju naawe digg asamaan. Mu àddu ca kaw ne: «Wóoy, wóoy, wóoy, musibay waa àddina yiy sababoo ci yeneen baati liit yi ñetti malaaka yi ci des, di waaja liit.»

9

1 Juróomeelu malaaka mi wal liitam, ma gis, biddiiw bu xàwweekoo woon asamaan, ba wadd ci kaw suuf. Ñu jox ko caabiy kàmbu xóote ba.

2 Mu ubbi buntu kàmbu xóote ba, saxaar su mel ni saxaaras taal bu mag jollee ca, jant bi ak jaww ji, lépp lëndëm ndax saxaaras kàmb gi.

3 Ba loolu amee ay njéeréer génne ci saxaar si, daldi tasaaroo ci biir àddina, ñu may leen ñuy fitte ni jànkalaar.

4 Ñu ne leen, buñu laal mennum ñax, mbaa genn gàncax, mbaa genn garab, xanaa ñu jublu rekk ci nit ñi amul màndargam torluwaayu Yàlla ci seen jë.

5 May nañu leen ñu mitital leen diiru juróomi weer, te bañ leena rey, xanaa mitital leen lu tembook mititu fittu jànkalaar.

6 Bési keroog nit ñeey sàkku dee, te duñu ko daj, ñu ne siiwa dee, dee daw leen.

7 Njéeréer yaa ngi nirook fas yu ñu waajal ngir xare, kaalawoo lu mel ni kaalay wurus, seen kanam nirook kanamu nit,

8 seen kawar mel ni kawaru jigéen, seeni sell nirook selli gaynde.

9 Ñu ngi sol kiiraayi dënn yu mel ni kiiraayi weñ gu ñuul, seen coowal laaf yi mel ni coowal watiiri xare yu bare.

10 Geen gu am fitt lañu am ni jànkalaar. Daŋaru geen googu mooy manoore bi ñu am ngir mitital nit ñi diiru juróomi weer.

11 Seen buur a leen jiite, di malaakam xóote bi, turam ci ebrë di Abadon; Apolyon ci làkku gereg (muy firi Yàqkat bi).

12 Naka la musiba mu njëkk mi jàll rekk, yeneen ñaari musiba dikk, topp ci.

13 Ba mu ko defee juróom benneelu malaaka mi wal liitam. Ma dégg baat bu jóge ci ñeenti béjjéni sarxalukaayu wurus bi ci kanam Yàlla.

14 Baat bi wax ak juróom benneelu malaaka mi yor liit, ne ko: «Yiwil ñeenti malaaka ya yeewe ca Efraat, dex gu mag ga.»

15 Ca lañu yiwi ñeenti malaaka ya ñu waajaloon ñeel waxtu woowu, ci bés boobu, weer woowu, at moomu, ngir ñu rey ñetteelu xaaju nit ñi.

16 Limu gawari mbooloo ma doon xareji ñaari téeméeri junniy junni la (200 000 000). Maa dégg lim bi.

17 Nii laa gise ci peeñu mi fas yi ak ñi leen war: ñu ngi sol kiiraay yu xonq ni sawara, baxa ni safiir, te mboq ni tamarax. Boppi fas yaa ngi nirook boppi gaynde, sawara ak saxaar ak tamarax di génne ci seen gémmiñ.

18 Ñetti musiba yooyii, sawara seek saxaar seek tamarax biy génne ci seen gémmiñ, daldi rey ñetteelu xaaju nit ñi.

19 Daŋaru fas yaa ngi ci seen gémmiñ ak ci seen geen, ndax seen geen yaa ngi mel ni ay jaan, ami bopp yu ñuy mititalee.

20 Ndesu nit ñi musiba yooyii reyul nag, taxul sax ñu tuub seeni jëf, ba bañatee jaamu ay tuur, ak jëmmi xërëmi wurus ak xaalis ak xànjar ak xeer ak dénk: xërëm yu gisul, déggul, doxul.

21 Rax ci dolli, tuubuñu bóome gi ak ñeengo gi ak séy yi yoon tere ak càcc gi ñu nekke.

10

Àtte bu mujj ba agsi na

1 Ci kaw loolu ma gis meneen malaaka mu am doole, muy wàcce asamaan, làmboo aw niir, ag xon tege ci bopp bi, kanam gi mel ni jant bi, tànk yi mel ni jumi sawara.

2 Mu ngi yor ab téere bu ndaw bu ñu ubbi. Mu teg tànku ndijooram ci géej gi, teg tànku càmmoñam ci jéeri ji.

3 Mu xaacu ca kaw, mel ni gaynde guy yëmmu. Naka la xaacu, juróom ñaari dënu jib.

4 Naka la juróom ñaari dënu yi jib, may waaja bind, daldi dégg baat bu jóge asamaan, ne ma: «Loolu juróom ñaari dënu yi wax de, gas ko, suul, bu ko bind.»

5 Ba mu ko defee malaaka ma ma gisoon mu ŋarale géej geek jéeri ji, yékkati loxol ndijooram, jëme asamaan.

6 Mu giñ ci kiy dund ba fàww, ki sàkk asamaan ak li ci biiram, ak suuf ak li ci biiram, ak géej ak li ci biiram. Mu ne: «Négandiku wees na,

7 waaye bu bési kàddug juróom ñaareelu malaaka mi taxawee, ba mu tàmbalee wal liit gi, su keroogee pexem Yàlla miy kumpa dina sotti, na mu ko waxe woon ay jaamam, yonent yi.»

8 Ba loolu amee baat ba ma déggoon, mu bawoo asamaan, dellu wax ak man, ne ma: «Demal jël téere bu ndaw bi ñu ubbi ci loxol malaaka mi ŋarale géej geek jéeri ji.»

9 Ma dem ba ci malaaka mi, ne ko mu jox ma téere bu ndaw bi. Mu ne ma: «Jël ko te lekk ko. Dina wex ci sa biir nag, waaye ni lem lay neexe ci sa gémmiñ.»

10 Ma jël téere bu ndaw bi ci loxol malaaka mi, lekk ko, mu neex ci sama gémmiñ ni lem, waaye naka laa ko wann, mu wex xàtt ci sama biir.

11 Gannaaw loolu ñu ne ma: «War ngaa yékkatiwaat ay kàdduy waxyu jëmale ci xeet yu bare ak askan yu bare ak niti làkk yu bare ak buur yu bare.»

11

Ñaari seede yi bey nañu seen waar

1 Ba loolu amee ñu jox ma nattukaay bu mel niw yet, ne ma: «Jógal, natt néegu Yàlla bi ak sarxalukaay bi, te nga wañ ña fay jaamu Yàlla.

2 Waaye ëttu bitib kër Yàlla gi, bàyyi ko, bu ko natt, ndax ñi dul Yawut lees ko jox, te ñooy dëggaate dëkk bu sell bi diiru ñeent fukki weer ak ñaar.

3 Dinaa may nag sama ñaari seede yi, ñu jottali kàdduy waxyu diiru junni fan ak ñaari téeméer ak juróom benn fukk (1 260) yu ñuy sol ay saaku, di ko toroxloo.»

4 Ñaari seede yi ñoo di ñaari garabi oliw* yeek ñaari tegukaayi làmp yi taxaw ci kanam Boroom suuf si.

5 Ku leen nara lor, sawaraay génne ci seen gémmiñ, lakk seeni noon. Képp ku leen nara lor, noonu ngay deewe.

6 Am nañu sañ-sañu tëj asamaan, ba du taw diiru fan yi ñuy jottali kàdduy waxyu, am nañu itam sañ-sañ ci ndox mi, ngir soppi ko deret, ak sañ-sañu wàcce ci suuf wépp xeetu musiba, saa su leen soobee.

7 Gannaaw bu ñu seedee ba noppi nag, rab wiy jóge ci xóote bi mooy xareek ñoom, daan leen, ba rey leen.

8 Seeni néew da naan lareet ci péncum dëkk bu mag boobu ñuy misaale turu Sodom mbaa Misra, fa ñu reye woon seen Sang ci bant.

9 Diiru ñetti fan ak genn-wàll lañuy weeru, niti wépp xeet ak gépp giir ak wépp làkk ak wépp askan di seetaan seeni néew, te duñu bàyyi kenn suul leen.

10 Waa àddina dinañu bége seen dee, di bànneexu, di joqalante ay njukkal, ndaxte ñaari yonent yooyu ñoo lakkaloon waa àddina.

11 Waaye bu ñetti fan yeek genn-wàll wéyee, noowug dund giy bawoo fa Yàlla moo leen di solu, ñu jóg, taxaw, tiitaange ju réy daldi jàpp waa ceetaan ma.

12 Ba loolu amee ñaari seede yi dégg baat bu xumb jibe asamaan, ne leen: «Yéegleen fii.» Ñu yéeg ci asamaan ci biir aw niir, seeni noon di gis.

13 Ca waxtu wa, suuf daldi yëngu lool, ba benn fukkeelu dëkk ba màbb. Juróom ñaari junniy nit (7 000) dee ci yëngub suuf ba, ña ca des tiit, di sàbbaal Yàllay asamaan.

14 Ñaareelu musiba mi wéy na, waaye kat ñetteel baa ngi nii di ñëw.

Juróom ñaareelu liit ga jib na

15 Ba mu ko defee, juróom ñaareelu malaaka mi wal liitam, baat yu xumb jibe ca asamaan, ne:
«Léegi nag nguurug àddina ñeel na sunu Boroom ak Almaseem.
Mooy nguuru ba fàww.»
16 Ba loolu amee ñaar fukki mag ak ñeent, ña toogoon ca seen ngàngune ca kanam Yàlla, daldi ne gurub sukk, dëpp seen jë ca suuf, sujjóotal Yàlla.
17 Ñu ne:
«Boroom bi Yàlla Aji Man ji nekk te nekkoon,
nu ngi lay gërëm,
ndax yaa ràngoo sa kàttan gu màgg,
taxawal sa nguur.
18 Askan yee meroon,
waaye sa mer a dikk tey;
tey jii ngay àtte ñi dee,
yool say jaam, yonent yi,
yool ñu sell ñeek ñi la ragal, mag ak ndaw,
tey it ngay sànk ñiy sànk àddina.»
19 Ci kaw loolu néegu Yàlla bi ci asamaan ubbiku, gaalu kóllëreg Yàlla ga di feeñ ca biir màkkaanam ma, melax ya tàkk, kàddu yaak dënu ya riir, suuf sa yëngu, tawu doji yuur bu metti daldi sóob.

12

Ninki-nanka ji fexeel na ndaw si

* **11.4** ***oliw:*** garabu oliw dafa xawa mel ni sump, te am doom yu ñuy nal, ngir am ci diw gu ñuy togge, mbaa ñu di ko taaloo.

1 Firnde ju màgg nag moo
feeñoon asamaan: Ndaw su làmboo
jant bi, weer wi ronu ndëgguy tànk
yi, mu kaalawoo fukki biddiiw ak
ñaar.
2 Jigéenu wérul juy matu la. Mu
ngi yuuxu ndax mititu mat wu tar.
3 Ci kaw loolu jeneen firnde feeñ
asamaan. Du lenn lu dul ninki-
nanka ju réy, xonq curr, am juróom
ñaari bopp ak fukki béjjén, juróom
ñaari mbaxanay buur tege ci bopp
yi, bopp bu ne, menn.
4 Geenam gi daldi buube fa
asamaan benn ñetteelu biddiiw yi,
rattax leen ci suuf. Ninki-nanka
jaa ngi taxaw ci kanam ndaw siy
matu, ngir bu xale bi juddoo rekk,
mu lekk ko.
5 Ndaw si nag wasin doom ju
góor, te muy ki wara yilif xeeti
àddina yépp, di leen jiitee yetu weñ.
Ci kaw loolu ñu fëkk doom ja, yóbbu
fa Yàlla, ca ngànguneem.
6 Ndaw si nag daw, ba ca màndiŋ
ma, ci ab rawtu bu ko Yàlla waa-
jaloon, ngir ñu leel ko fa diiru junni
fan ak ñaari téeméer ak juróom
benn fukk (1 260).
7 Ab xare nag jibe fa asamaan.
Mikayel aki malaakaam di xareek
ninki-nanka ji, ninki-nanka jeeki
malaakaam it di xare,
8 ñu néewal leen doole, ba am-
atuñu fu ñu nekk ci asamaan.
9 Ñu xalab ninki-nanka ju réy
ja, jaanu cosaan joojee ñuy wax
Tuumaalkat bi, di ko wax Sey-
taane, naxekatu mboolem àddina.
Ci kaw suuf lañu ko xalab, mooki
malaakaam.
10 Ci kaw loolu ma dégg baat bu
xumb bawoo asamaan, ne:
«Léegi nag texe teew na,
ànd ak sunu kàttanu Yàlla ak nguu-
ram,
ak sañ-sañu Almaseem,
ndax xalab nañu ki daan tuumaal
sunu bokk yi,
di leen sosal guddeek bëccëg fi
sunu kanam Yàlla.
11 Sunu bokk yee daan ndax deretu
Xar mi,
ak seen kàddug seede,
te soppuñu seen bakkan ba ragala
dee.
12 Kon nag yaw asamaan, bégal,
yaak mboolem ñi ci sa biir!
Waaye wóoy ngalla yeen, géej ak
jéeri,
yeen ñi Seytaane wàccaale mer mu
tàng fi yeen,
ndax xam ne fan yu néew a ko
dese.»
13 Ninki-nanka ja nag xam ne
xalab nañu ko ci kaw suuf, mu ne
dann ndaw sa jur doom ju góor ja.
14 Ñu jox ndaw si ñaari laafi jax-
aay ja, ngir mu naaw, rëcc ninki-
nanka ji, dem ca màndiŋ ma, ca
rawtoom ba ñu koy leele lu tollook
ñetti diir ak genn-wàll*.
15 Ba mu ko defee ninki-nanka ji
buusu ndox mu bare ni dex, ndox
ma topp ndaw sa, ngir wal ma
yóbbaale ko.
16 Ci kaw loolu suuf wallu ndaw
sa, ŋa, daldi naan dex ga gémmiñu
ninki-nanka ja buusu woon.
17 Ninki-nanka ja mere ndaw
sa, daldi dem, xeexi ak ndesu
doomam yi topp santaaney Yàlla
tey saxoo seedeel Yeesu.
18 Mu taxaw nag ca tefesu géej ga.

13

Ñaari rab yu aay falu nañu

1 Ci kaw loolu ma gis rab wu
génne ci géej gi, am juróom ñaari
bopp ak fukki béjjén, béjjén yi sol
fukki mbaxanay buur, béjjén bu ne
menn, bopp bu nekk ak tur wuy
saaga Yàlla.
2 Rab wi ma gis ni segg la mel,
tànk yi mel ni yu urs, di rab wu
ñàng, gémmiñ gi mel ni gu gaynde.
Ninki-nanka ji jox ko kàttanam ak
nguuram ak sañ-sañam bu réy.
3 Benn ci bopp yi nag, rab wi da
cee gaañu ba mel ni lu ñu rendi,

* **12.14** ***ñetti diir ak genn-wàll:*** seetal ci aaya 6 (12.6).

ba mu dee. Teewul gaañu-gaañu
boobu ko waroona rey daldi wér.
Waa àddina sépp yéemu, topp rab
wi.
4 Ba loolu amee ñu sujjóotal
ninki-nanka ji ndax la mu jox rab
wi sañ-sañ bi, di sujjóotal rab wi,
naan: «Ana kuy moroomu rab wii,
ak ku mana xeex ak moom?»
5 Ñu may rab wi nag muy kañu
aka saaga Yàlla, may ko it mu saña
wéye noonu diiru ñeent fukki weer
ak ñaar.
6 Muy tifaare Yàlla ay saaga, di
saaga aw turam ak màkkaanam ak
ñi dëkke asamaan.
7 Ñu may ko itam mu xareek ñu
sell ñi, duma leen, boole ci may
ko sañ-sañ ci kaw niti gépp giir ak
wépp xeet ak wépp làkk ak wépp
askan.
8 Mboolem waa àddina di ko su-
jjóotal, maanaam mboolem ñi ñu
bindul seen tur ca ndoortel àddina
ci téereb dund* bu Xar mi ñu rendi.
9 Ku ami nopp kat, na dégg.
10 Ku ñu wara jàpp njaam,
njaam nga jëm;
ku wara deewe saamar,
saamar ngay deeweji.
Looloo tax ñu sell ñi wara saxoo
muñ ak ngëm.
11 Ci kaw loolu ma gis weneen
rab wu génne ci suuf, am ñaari
béjjén ni am kuuyum xar mu ndaw,
tey wax ni ninki-nanka.
12 Muy jëfe mboolem sañ-sañu
rab wu njëkk wa, ci turu rab wu
njëkk wa, di sant suuf ak ñi ko dëkke
ñu sujjóotal rab wu njëkk woowu
gaañu woon ba nara dee te mujj
wér.
13 Ñaareelu rab wi nag di def
kéemaan yu réy, bay wàcce ci kaw
suuf sawara wu jóge asamaan, nit
ñi di gis.
14 Ñaareelu rab wi nag nax waa
àddina ci kéemaan yi mu am sañ-
sañu def ci turu rab wu njëkk wi.
Mu sant waa àddina, ñu sàkk jëmmu
rab wi ñu jamoon saamar te muy
wéye bakkanam.
15 Gannaaw loolu mayees na ko
mu sol ag noo jëmmu rab wu njëkk
wi, ba muy wax, di reylu képp ku ko
sujjóotalul.
16 Ba mu ko defee, mag ak ndaw,
boroom alal ak baadoolo, as gor
akub jaam, ñépp, mu defal leen
màndargam loxol ndijoor mbaa jë,
17 ba kenn du mana jënd mbaa
jaay te amul màndargam turu rab
wi mbaa lim bi méngook turam.
18 Fii nag xel la laaj: ku amug
dégg, na waññ limu rab wi, ndax
boobu lim turu nit la taxawe, di
juróom benni téeméer ak juróom
benn fukk ak juróom benn (666).

14

Kuréel gu sell gi topp na Xar mi

1 Ma xoolaat, gisuma lu moy
Xar mi fa mu taxaw ci kaw tundu
Siyoŋ* ak téeméer ak ñeent fukk ak
ñeenti junniy nit (144 000) ñuànd ak
moom, te ñu bind ci seen jë turu
Xar mi ak turu Baayam.
2 Ma dégg baat bu jóge ci
asamaan, nirook riirum géej,
mel ni dënu gu réy, melati ni ay
xalamkat yuy xalam.
3 Ña ngay woy woy wu yees ca
kanam ngàngune ma, ca kanam
ñeenti mbindeef yaak mag ña, te
kenn manula mokkal woy wi, ñu
dul téeméer ak ñeent fukk ak ñeenti
junni ñooñu ñu jote àddina.
4 Ñooñu ñooy ñi masula ànd ak
jigéen, di sobeel seen bopp, ndax
masuñoo séy. Ñooñoo topp Xar mi
fépp fu mu jëm. Ñooñu lañu jote ci
biir nit ñi, def leen lu mel ni saraxu
ndoortel meññeef, ñeel Yàlla ak Xar
mi,
5 te kàddug fen masula jibe seen
gémmiñ. Amuñu benn gàkk-gàkk.

Ñetti malaaka yégle nañu àttey Yàlla

* **13.8** ***téereb dund bi:*** seetal ci 17.8. * **14.1** ***tundu Siyoŋ*** mooy tund wa ñu tabax Yerusalem ci kawam.

6 Ci kaw loolu ma gis me-
neen malaaka muy naaw ci digg
asamaan, àand ak xibaaru jàmm bi
sax dàkk, ngir baaxe ko waa àddina:
niti wépp askan ak gépp giir ak
wépp làkk ak wépp xeet.
7 Ma ngay àddu ca kaw, naan:
«Ragalleen Yàlla te màggal ko, ndax
waxtuw àtteem jot na. Kon nag
jaamuleen ki sàkk asamaan ak suuf
ak géej ak bëti ndox yi.»
8 Meneen malaaka topp ci, di
ñaareel bi. Mu ne: «Babilon a
daanoo, dëkk bu mag ba daanu na!
Moom ma daan màndal askanoo
askan biiñu moyam miy indi am
sànj.»
9 Meneen malaaka topp ci, di
ñetteel bi. Mu àddu ca kaw, ne:
«Képp ku sujjóotal rab wi ak jëmm
ji ñu ko sàkkal, ba ñu defal ko
màndargam jë mbaa loxo,
10 kooku dina naan biiñu sànjum
Yàlla bu kenn raxul, ñu xelli ko
ci kaasu sànjam. Te dees na ko
mbugale sawara ak tamarax ci
kanam malaaka yu sell yi ak Xar
mi.
11 Seen saxaaru sawaras mbugal
day saxoo dàkk, di gilli ba fàww.
Guddeek bëccëg, ñooñuy sujjóotal
rab wi ak jëmm ji ñu ko sàkkal, ak
mboolem ku ñu màndargaale turu
rab wi, kenn du ci noppalu.»
12 Kon nag ñu sell ñiy wormaal
santaaney Yàlla te saxoo gëm Yeesu,
looloo tax ñu wara muñ.
13 Ci kaw loolu ma dégg baat bu
jibe asamaan ne: «Bindal: "Bés niki
tey ndokkalee aji dee ñi deewaale
gëm Sang bi."» Noowug Yàlla nee:
«Waawaaw, ndax coono dina leen
wàcc, ngir seeni jëf a leen topp.»

Ngóobum àddina tar na

14 Ma xoolaat, gisuma lu moy niir
wu weex, ak jëmm ju ca toog, di
nirook doom aadama, kaalawoo
kaalag wurus, ŋàbb ab sàrt bu ñaw.
15 Meneen malaaka génne ca
néegu Yàlla ba, daldi àddu ca kaw,
wax ak ki toog ci niir wi, ne ko:
«Dawalal sa sàrt te góob, ndaxte góob
jot na, ngóobum àddina ñor na.»
16 Ci kaw loolu ki toog ci kaw niir
wi dawal sàrtam ci kaw suuf, daldi
góob àddina.
17 Meneen malaaka nag génne ca
néegu Yàlla ba ca asamaan, ŋàbb
moom itam sàrt bu ñaw.
18 Ba loolu amee meneen
malaaka mi yilif sawara, jóge ca
sarxalukaay ba, daldi àddu ca kaw,
wax ak malaaka mi yor sàrt bu ñaw
bi, ne ko: «Dawalal sa sàrt bu ñaw
bi, nga dagg cëggi reseñ gi ci àddina,
ndax reseñ ji ñor na.»
19 Malaaka ma dawal sàrtam ci
àddina, dagg reseñ ji, sànni ci biir
nalukaay bu mag bu sànjum Yàlla
ba.
20 Ñu dëggaate reseñ ja ca
nalukaay ba ca gannaaw dëkk ba,
deret génne ca, taa ba tollook laabi
fas yi, wal a wal ba dajal digganteb
ñetti téeméeri kilomet.

15

Musibay mujjantal agsi na

1 Ma xoolaat, gisuma ci asamaan
lu moy jeneen firnde ju màgg
te yéeme: juróom ñaari malaaka
yu taawu juróom ñaari musiba.
Musiba yu mujj ya lañu nag, ngir
ca la sànjum Yàlla di mate.
2 Ma gisati lu mel ni géeju kiris-
taal bu jaxasook sawara. Ci biir
loolu ña daanoon rab waak jëmmu
nataalam, ak lim bi méngook tu-
ram, ñu ngi taxaw ci kaw géeju
kiristaal gi, yore ay xalami Yàlla.
3 Ña ngay woy woyu Musaa
jaamu Yàlla ba ak woyu Xar mi,
naan:
«Yaw Boroom bi Yàlla Aji Man ji,
yaa réy te yéeme ay jaloore.
Yaw Buuru askan yi,
yaa jub te dëgguy doxalin.
4 Boroom bi, ana ku la ragalul?
Ku dul màggal saw tur?
Yaw doŋŋ yaa sell.
Askan yépp ay dikk, sujjóotsil la,
ndax yaa jubi dogal.»

5 Gannaaw loolu ma xoolaat,
daldi gis màkkaan ma fa asamaan,
xayma ba fat seede si ñu bind ci àlluway xeer ubbiku.
6 Juróom ñaari malaaka yi taawu
juróom ñaari musiba yi nag, génne ci màkkaan mi.
Ñu ngi sol mbubbi lẽe yu set, ne ràññ, ay ngañaayi wurus takke ci seen dënn.
7 Kenn ci ñeenti mbindeef yi nag jox juróom ñaari malaaka yi
juróom ñaari ndabi wurus yu fees ak sànjum Yàlla jiy dund ba fàww.
8 Ba mu ko defee màkkaan ma fees ak saxaar su bawoo ci leeru Yàlla ak kàttanam.
Kenn nag manatula dugg ci màkkaan mi,
ba kera juróom ñaari musiba yu juróom ñaari malaaka yi matee.

16

Sànj ma sottiku na

1 Ma daldi dégg baat bu xumb bu bawoo ci màkkaan mi.
Mu ne juróom ñaari malaaka yi: «Demleen sotti juróom ñaari ndabi sànjum Yàlla yi ci kaw suuf.»
2 Malaaka mu njëkk mi dem, sotti ndabam ci kaw suuf,
mu def ay taab yu bon te aay ci kaw nit ñi am màndargam rab wi,
tey sujjóotal jëmmu nataalu rab wi.
3 Ñaareelu malaaka mi sotti ndabam ci géej gi.
Mu soppiku deret ju mel ni lu nàcce ci ku ñu bóom.
Lépp lu doon dund biir géej daldi dee.
4 Ñetteelu malaaka mi sotti ndabam ci dex yeek bëti ndox yi,
mu doon deret.
5 Ma dégg malaaka mi yilif ndox yi ne:
«Yaw Aji Sell ji nekk te nekkoon,
yaa yey dogal yii àtte.
6 Deretu ñu sell ñeek deretu yonent yi lañu tuur,
nga nàndal leen deret, feye leen.»
7 Ma dégg sarxalukaay ba ne:
«Waawaaw, Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
say àtte dëgg la, yoon la.»
8 Ba loolu amee ñeenteelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw jant bi.
Ñu daldi may jant bi muy lakke nit ñi tàngooru sawaraam.
9 Ci kaw loolu tàngooru naaj wu metti di lakk nit ñi.
Nit ñi nag tuubuñu, sàbbaaluñu Yàlla;
xanaa di saaga Yàlla ji dogal yooyu musiba.
10 Juróomeelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw ngàngunem rab wi,
nguuram daldi sóobu ci lëndëm, nit ñi di yéyu ndax mitit,
11 tuubuñu seeni jëf, xanaa di saaga Yàllay asamaan ndax seeni mitit ak seeni taab.
12 Juróom benneelu malaaka mi sotti ndabam ci dex gu mag gi ñuy wax Efraat,
dex gi daldi ŋiis, ngir sàkkal buuri penku yiy dikk aw yoon.
13 Ci kaw loolu ma gis ñetti njuuma yu mel niy mbott,
kenn ki génne ci gémmiñu ninki-nanka ji,
kenn ci gémmiñu rab wu njëkk wi,
ki ci des ci gémmiñu ñaareelu rab wi mbubboo yonent.
14 Ñooñu nag ay njuumay Seytaane lañu,
yuy def ay kéemaan,
tey dajaleji buuri àddina sépp,
ngir xareb bés bu mag bu Yàlla Aji Man ji.
15 Mu ne: «Maa ngi nii di yoot, di dikk nib sàcc.
Ndokkalee, yaw mi teewlu, fàggu say yére, ba doo deme gàcceg yaramu neen, ñu di la seetaan.»
16 Ci kaw loolu njuuma yi dajale buur yi ci béreb bu ñuy wax Armagedon*, di baatu ebrë.
17 Ba mu ko defee juróom ñaareelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw ngelaw li,
baat bu xumb jóge ca ngàngune ma ca màkkaan ma, ne: «Sotti na!»
18 Ba loolu amee, ay melax tàkk, ay kàddu aki dënu riir, suuf yëngu yëngu bu réy bu masula am ba nit teewee ci kaw suuf ba bésub

* **16.16** ***Armagedon*** ag joor la ci réewum Kanaan.

keroog. Noonu la yëngub suuf ba yéemee te réy.
19 Dëkk bu mag ba xar ñett, dëkk
yu mag yu askani àddina yi màbb.
Babilon gu mag ga nag, Yàlla bàyyi
ko xel, ngir nàndal ko kaasu biiñu
sànjam muy bax.
20 Dun yépp daldi dëddu, tund yi
ne mes.
21 Tawu doji yuur yu benn tala ŋ, yemook ñeent fukki kilo, daldi
sóobe asamaan ci kaw nit ñi; ñuy
saaga Yàlla ngir musibam doji yuur
yi, ndax musiba mu réy ba jéggi
dayo.

17

Mbugal ñeel na jigéenu moykat ju mag ji

1 Kenn ci juróom ñaari malaaka
yi taawu juróom ñaari ndab yi dikk,
ne ma: «Kaay, ma won la mbugalu
gànc bu mag bi toog ci ndox mu
bare.
2 Moom la buuri àddina àndal di
moy, te biiñu moyam la waa àddina
di màndee.»
3 Ci kaw loolu Leerug Yàlla dikkal
ma, malaaka mi daldi ma yóbbu ba
ca ab màndiŋ. Ma gis jigéen ju war
rab wu xonq wu am juróom ñaari
bopp ak fukki béjjén, te yaram wi
fees ak tur yuy saaga Yàlla.
4 Jigéen jaa ngi sol lu yolet te
xonq, takk wurus ak doji gànjar aki
per. Mu ngi yor kaasu wurus bu
fees ak ñaawtéef ak sobey moyam.
5 Jë bi nag, tur wii lañu ci bind,
muy kumpa: Babilon gu mag gi,
ndeyu gànc yi ak ñaawtéefi àddina yi.
6 Ma gis ne jigéen ji daa naan ba
màndi ci deretu ñu sell ñi ak deretu
ñi doon seedeel Yeesu.
Ba ma ko gisee, jaaxle naa lool.
7 Malaaka ma ne ma: «Looy
jaaxle? Man maa lay xamal
kumpag jigéen ji ak rab wi mu war,
boroom juróom ñaari bopp yeek
fukki béjjén yi.
8 Rab wi nga gis mas naa nekk
waaye nekkatul. Dina génne ca
xóote ba, waaye day sànkuji. Waa
àddina ñi ñu bindul woon seeni tur
ci téereb dund bi* ba àddinay door
nag, bu ñu gisee rab wi, dinañu
yéemu, ndax la mu masoona nekk,
tey nekkatul, te ëllëg muy nekkaat.
9 «Fii nag xel mu ñaw la laaj.
Juróom ñaari bopp yi ñooy juróom
ñaari tund yi jigéen ji toog, te juróom
ñaari buur lañu itam:
10 juróom daanu nañu, kenn kaa
ngi fi, ki ci des nag dikkagul, waaye
bu dikkee, ab diir rekk la fiy am.
11 Rab wi masoona nekk te
nekkatul nag, moom ci boppam
moo di juróom ñetteelu buur bi,
kenn la ci juróom ñaari buur yi jiitu
itam, te day sànkuji.
12 «Fukki béjjén yi nga gis, fukki
buur lañu yu jotagul ci seen nguur.
Waaye diirub wenn waxtu, lañuy
jot sañ-sañu nguur, ñook rab wi.
13 Menn mébét lañu bokk, te di-
nañu yékkati seen doole ak seen
sañ-sañ, jox ko rab wi.
14 Dinañu xare ak Xar mi, waaye
Xar mee leen di daan, ndax mooy
Sangu sang yi, di Buuru buur yi.
Mooy daan mook ñoñam ñi mu
woo, tànn leen te ñu saxoo topp ko.»
15 Malaaka ma neeti ma: «Ndox
yi nga gis jigéenu moykat ji toog ci
nag, mooy niti xeet yeek mbooloo
yeek askan yeek làkk yi.
16 Fukki béjjén yi nga gis, ñook
rab wi, dinañu won jigéenu moykat
ji mbañeel. Dañu koy futti ba mu
ne duŋŋ, ñu lekk aw suuxam, ba
noppi lakk ko.
17 Ndaxte Yàllaa def ci seen xol
pastéefu sottal mébétam, ba ñu bokk
sottal menn mébét mi, daldi jébbal
rab wi seen nguur, ba kera kàddug
Yàlla mat sëkk.
18 Jigéen jii nga gis, moo di dëkk
bu mag bi yilif buuri àddina.»

* **17.8** ***téereb dund bi:*** seetal ci 13.8.

18

Babilon daanu na

1 Gannaaw loolu ma gis meneen
malaaka mu am sañ-sañ bu réy
wàcce asamaan, àddina di leere cig
leeram.
2 Mu àddu ca kaw, ne: «Babilon a
daanoo! Dëkk bu mag ba daanu
na, ba doon dëkkukaayu jinne ak
mboolem njuuma lu sobewu ak
mboolem picc ak rabu àll wu
sobewu te siblu.
3 Biiñu moyam miy indi am sànj,
moom la askani àddina yépp di
naan. Moom la buuri àddina àndal
di moy, te doyloodig bakkanam gu
réy woomal na julay àddina.»

4 Ci kaw loolu ma dégg beneen
baat bu jóge asamaan, ne: «Yeen
sama ñoñ, génnleen dëkk bii,
bala ngeena bokk ak moom ay
bàkkaaram, bay séddu ci mbugalam.
5 Ndaxte ay bàkkaaram jalu na ba
àkki asamaan, te Yàlla bàyyi na xel
ay ñaawtéefam.
6 Na mu jëfe ak yeen, jëfeleen ko
ak moom, feyleen ko ñaari yoon
ay jëfam. Kaas bi muy xellile am
njafaan, feesalalleen ko njafaan lu
ko ëpp doole ñaari yoon.
7 Joxleen ko ci toskare aku naqar,
kemu daraja jaak dund gu bakkane
ga mu jagoo woon. Gannaaw moo
ne cim xelam: "Maa tooge jalu
lingeer, dumab jëtun, duma deele
mukk,"
8 looloo tax ci benn bés la musiba
yiy këppoondoo ci kawam: mbas,
deele akub xiif, te dees na ko lakk
ba mu jeex, ndax Boroom bi Yàlla
mi ko mbugal moo am doole.»

9 Buuri àddina yi àndoon ak dëkk
bii ci moy ak dund gu bakkane, bu
ñu séenee saxaaras lakkam, ñoom
ñépp ay yuuxu, di ko jooy.
10 Fu sore lañuy dànd, ndax ragal
toskarey dëkk bi, te naan:

«Wóoy, wóoy ngalla dëkk bu mag
ba!
Babilon ma ca doole ja!
Ci wenn waxtu rekk la sa àtte
dikk!»

11 Julay àddinaa ngay yuuxu, di ko
jooy, nde am njaayam du jarati:
12 wurus ak xaalis ak doji gànjar
aki per ak lëe ak ndimo lu yolet,
ak sooy, ak ndimo lu xonq curr,
ak bépp bant bu xeeñ, ak wépp
xeetu jumtukaayi bëñi ñey, ak jum-
tukaayi dénku ngëneel ak yu xànjar
ak yu weñ gu ñuul ak yu doju màrb,
13 ak kanel ak yeneen safal, ak
ndàbbu miir ak cuuraay-libaŋ ak
yeneen cuuraay, ak biiñ ak diwu
oliw ak sunguf ak pepp ak nag ak
xar ak fas, aki watiir aki jaam, ak
nit ñu ñu jàpp xare.

14 Dinañu ne: «Doomi garab yi nga
soppoon sore na la, mboolem lu
neex ak lu yànj réer na la mërr!»

15 Ña daan jula yooyii ci dëkk
bi ba woomle, fu sore lañuy dànd,
ndax ragal toskarey dëkk bi, di yu-
uxooka jooyoo,
16 naan:

«Wóoy, wóoy ngalla dëkk bu mag
ba! Ngalla yaw, dëkk bu mag
ba daa woddoo lëe ak ndimo lu
yolet ak lu xonq curr,
takkoo wurus ak doji gànjar aki per,
17 wenn waxtu rekk, alal ju baree
nii neen!»

Dawalkati gaal yeek julay géej yi
ak mool yi ak mboolem ñiy dunde
géej, ñoom ñépp a ngi dànd fu sore,
18 séen saxaaras lakku dëkk bi di
jalu, jekki xaacu naan: «Bii dëkk
bu mag, ana dëkk bu masa nirook
moom?»
19 Dañuy xëpp suuf ci seen
kaw bopp, di yuuxooka jooy aka
naqarlu, naan:

«Wóoy, wóoy, ngalla dëkk bu mag
ba!
Sa koom a woomal mboolem bo-
room gaal ci kaw géej,
wenn waxtu rekk, nga gental.»

20 Ndokkalee, asamaan,
Ndokkalee, yeen ñu sell ñi itam, ak
ndawi Yàlla yeek yonent yi,

ndaxte Yàllaa leen àtteek dëkk bii,
mbugal ko.
21 Ba loolu amee malaaka mu am
doole yékkati doj wu mel ni doju
wolukaay wu mag, sànni ko biir
géej, daldi ne:
«Babilon dëkk bu mag bi, nii lañu
koy sànneek doole,
mu ne meŋŋ.
22 Buumi xalam ak baatu woykat,
toxorooku liit,
lenn du ci jibeeti fi yaw.
Liggéeykat bu xareñ bu mu mana
doon,
deesatu ko gis fi yaw,
doju wolukaay du riireeti fi yaw,
23 làmp du niiteeti fi yaw,
te baatu boroom séet akub séetam
du jibeeti fi yaw mukk,
ndax say julaa ëppoon doole ci
àddina,
te say xërëm a sànk askanoo
askan.»
24 Ci yaw it lañu fekk deretu yonent
yeek ñu sell ñi ak mboolem ñi ñu
rey ci kaw suuf.

19

Aleluya!

1 Gannaaw loolu damaa dégg
lu mel ni coow lu xumb, bawoo
ci mbooloo mu bare mu àddoo
asamaan, ne:
«Aleluya*!
Texe ak daraja ak kàttan ñeel na
sunu Yàlla.
2 Ay àtteem dëgg la, yoon la!
Moo mbugal jigéenu moykat bu
mag bi yàq àddinaak moyam,
feye ko deretu jaami Yàlla yi mu
tuure loxoom.»
3 Ñu neeti:
«Aleluya!
Saxaaras lakku dëkk ba kay day
jolli rekk, ba fàww!»
4 Ci kaw loolu ñaar fukki mag
ñeek ñeent ak ñeenti mbindeef yi ne
gurub sukk, sujjóotal Yàlla mi toog
ci ngàngune mi. Ñoo bokk ne:
«Amiin! Aleluya!»
5 Ba loolu amee kàddu jibe ca
ngàngune ma, ne:
«Màggalleen sunu Yàlla, yeen jaa-
mam ñépp,
ak yeen ñi ko ragal, mag ak ndaw.»
6 Ma daldi dégg lu mel ni coowal
mbooloo mu bare, mu àddoo ni ri-
irum géej, tey nirook kàddug dënu
gu réy, ne:
«Aleluya!
Sunu Boroom Yàlla Aji Man ji mooy
Buur!
7 Nanu bég, di bànneexu te màggal
ko,
ndax céetu Xar mi agsi na, ab
séetam defaru na ba noppi!
8 Jox nañu ko mbubbum lëe mu set,
ne ràññ, mu sol.»
Lëe boobu mooy jëfi njekk yu nit ñu
sell ñi.
9 Malaaka ma nag ne ma: «Bindal
lii: “Ndokkalee ñi ñu woo ci
berndey céetu Xar mi.”» Mu teg ca
ne ma: «Loolu kàddu yu dëggu yu
Yàlla la.»
10 Ma daldi ne gurub sukk ciy
tànkam, ngir sujjóotal ko. Mu ne ma:
«Déet, ëpp naa def. Sa mbokkum
jaam doŋŋ laa, ni yaak sa bokk
yi jàppoo seedeel Yeesu. Sujjóotalal
Yàlla. Li Yeesu seede mooy suuxat
ñiy jottali kàdduy waxyu.»

Gawar war na fas wu weex

11 Ba loolu wéyee ma gis asamaan
ubbiku, fas wu weex daldi feeñ. Ki
ko war, «Wóor te Dëggu» lañu koy
wax te njub lay àttee, di ko xaree.
12 Ay gëtam a ngi mel ni sawara
wuy tàkk, bopp bi, mbaxanay buur
yu baree ci tege, ñu bind ci kawam
tur wu kenn xamul ku dul moom.
13 Mbubb ma mu sol, dees koo
sóob ci deret, te turam wi ñu ko
xame di «Kàddug Yàlla.»
14 Xarekat yi ci asamaan a ko
topp, war fas yu weex, sol mbub-
bum lëe mu weex, set wecc.
15 Gémmiñ gi, saamar bu ñaw a
ciy lange, mu di ko cawe askan
yi. Moo leen di jiitee yetu weñ, te

* **19.1** ***Aleluya*** waxu yawut la, juy tekki «Cant ñeel na Boroom bi».

mooy dëggaate ci biir nalukaay bi reseñ ji ñuy segale biiñu sànj mu tàng mu Yàlla Aji Man ji.

16 Ci kaw mbubbam ak ci luppam, aw tur lañu ci bind te moo di:
«Buuru buur yi, Sangu sang yi.»

17 Ma gis nag menn malaaka mu taxaw ci jant bi. Mu àddu ca kaw, wax ak mboolem picc yiy naaw ci digg asamaan, ne leen: «Dikkleen, dajesileen ci bernde ju mag ju Yàlla ji,

18 ndax ngeen lekk suuxi buur ak suuxi njiiti gàngoor, suuxi jàmbaar ak suuxu fas ak gawaram, suuxu ñépp; gor ak jaam, mag ak ndaw.»

19 Ba loolu amee ma gis rab wi, mook buuri àddina yeek seeni gàngoor, ñu daje ngir xareek ki war fas week gàngooram.

20 Ñu daldi jàpp rab wi, mook yonentu caaxaan bi defoon ci turu rab wi ay kéemaan yu mu sànke ña ñu màndargaale woon màndargam rab wi, te ñu doon jaamu jëmmu nataalu rab wi. Ñoom ñaar ñépp lañu sànni ñuy dund, ca déegu sawara waak tamarax bay bax.

21 Ña ca des, ñu reye leen saamar bay lange ca gémmiñu ka war fas wa, picc yépp lekk ca seen suux ba regg.

20

Almasi bi mooy nguuru junniy at

1 Ba mu ko defee ma gis malaaka mu wàcce asamaan, yor caabiy xóote bi, ak càllala gu réy.

2 Mu jàpp ninki-nanka ja, jaani cosaan jooju di Tuumaalkat bi, di Seytaane ba tey. Malaaka mi yeew ko diiru junniy at.

3 Da koo sànni ci xóote bi, tëj ko, sakk buntu xóote bi, ndax du naxati askan yi, ba kera junniy at yi mat. Gannaaw loolu nag fàww ñu yiwi ko diir bu gàtt.

4 Ci kaw loolu ma gis ay gàngune, ñu jox ña ca toog sañ-sañu àtte. Ma daldi gis bakkani ñi ñu dogoon seen bopp ndax la ñu doon seedeel Yeesu ak la ñu gëmoon kàddug Yàlla gi. Ñooña sujjóotalul woon rab wi ak jëmmu nataalam, te amuñu màndargam rab wi ci seen jë mbaa seen loxo. Ñu dekki bay nguuroondoo ak Almasi bi diiru junniy at.

5 Loolu moo di ndekkite lu njëkk li. Yeneen néew yi nag, duñu dekki li feek junniy at yi matul.

6 Ndokkale ak sellaay ñeel na ñi séddu ci ndekkite lu njëkk li! Ñooñu, ñaareelu dee gi manalu leen dara. Ñooy doon it sarxalkati Yàlla ak Almasi bi, te ñooy nguuroondoo ak Almasi bi junniy at.

Seytaane moo mujje ca déegu sawara sa

7 Bu junniy at yi matee, dees na yiwi Seytaane, génnee ko ca kasoom,

8 mu dikk, naxsi askani ñeenti colli àddina, yi ñuy wax waa Gog ak Magog*. Mu dajale leen ngir xare; ñu baree ni feppi suufas géej.

9 Dañuy sam déndub suuf sépp, daldi yéew dalub nit ñu sell ñi, dëkk bu jar bi. Ci biir loolu sawara wàcce asamaan, lakk leen.

10 Ñu jàpp nag Seytaane mi leen daan nax, sànni ko ci déegu sawaraak tamarax ba, mu fekki fa rab waak yonentu caaxaan ba. Dees na leen fa mitital guddi ak bëccëg, ba fàww.

Bés-pénc taxaw na

11 Ci kaw loolu ma gis ngàngune mu mag mu weex ak ki ci toog. Asamaan ak suuf daldi dawe fa kanamam, ne mes.

12 Ma gis néew ya, mag ak ndaw, ñu taxaw ca kanam ngàngune ma, ay téere ubbiku, beneen téere ubbikooti, di téereb dund ba. Ñu daldi

* **20.8** ***Gog ak Magog*** ñooy misaal bañaaley Yàlla ak ñu sell ñi. Seetal ci *Esekiyel* saar 38—39.

àtte néew ya ca seeni jëf, na ñu ko binde ca téere ya.
13 Ba mu ko defee géej jébbale néew ya woon ca moom, dee ak njaniiw jébbale néew ya woon ca moom, ñu daldi àtte ku nekk ca say jëf.
14 Ba loolu amee ñu jàpp dee ak njaniiw, sànni ca déegu sawara sa. Ñaareelu dee gi nag moo di déegu sawara si.
15 Képp ku ñu gisul ñu bind la ci téereb dund bi, ci déegu sawara si lees la sànni.

21

Asamaan ak suuf dinañu am kuutaay

1 Ma daldi gis asamaan su bees ak suuf su bees. Fekk na asamaan su njëkk sa ak suuf su njëkk sa wéy, te géej amatul.
2 Ma gis nag dëkk bu sell bi, Yerusalem gu bees gi, mu wàcce asamaan fa Yàlla, mel nib séet bu defaru ba jekk ngir jëkkëram.
3 Ma dégg kàddu gu xumb jibe ca ngàngune ma, ne: «Màkkaanu Yàllaa ngii ci biir nit ñi. Mooy dëkk ak ñoom, ñu diy ñoñam. Yàlla ci boppam mooy dëkk ak ñoom, di seen Yàlla.
4 Mooy fomp seen wépp rongooñ. Dee dootul am, dëj aki yuux aku tiis dootul am, lu njëkk laay wéy.»
5 Ci kaw loolu ki toog ci ngàngune mi ne: «Maa ngii di yeesal lépp!» Mu teg ci ne ma: «Bindal, yii kàddu yu wóor la te dëggu.»
6 Mu neeti ma: «Sotti na! Maay Alfa, di Omega, di njàlbéen, di muj. Ku mar, maa lay may nga naan ci bëtu ndoxum dund mi, te doo fey dara.
7 Képp ku am ndam nag, loolooy doon sab cér. Maay doon sa Yàlla, nga doon sama doom,
8 waaye ñu ragal ñi ak aji gëmadi ñi ak defkati ñaawtéef yi ak bóomkat yi ak moykat yi ak xërëmkat yi ak bokkaalekat yi, mboolem fen-kat ñi, seen añ a nga ca déegu sawara waak tamarax ba. Loolu moo di ñaareelu dee.»
9 Ba loolu amee menn malaaka dikk. Mu ngi bokk ci juróom ñaari malaaka yi taawu juróom ñaari ndab yi fees ak juróom ñaari musiba yu mujj yi. Mu ne ma: «Dikkal, ma won la séet bi, soxnas Xar mi.»
10 Ci kaw loolu Leerug Yàlla dikkal ma, malaaka ma yóbbu ma ci tund wu mag te kawe, daldi may won dëkk bu sell bi, Yerusalem, muy wàcce asamaan fa Yàlla.
11 Dëkk baa nga àndak darajay Yàlla, leeraayam ba mel ni peru gànjar, nirook peru jàspë, leere ni kiristaal.
12 Tata ju réy te kawe la am ak fukki bunt ak ñaar yu fukki malaaka ak ñaar taxawe, ay tur binde ca kaw bunt ya, di turi fukki giiri Israayil yaak ñaar.
13 Wetu penku ba, ñetti bunt la; wetu bëj-gànnaar ba, di ñetti bunt; wetu bëj-saalum ba, di ñetti bunt; wetu sowu ba, di ñetti bunt.
14 Tatay dëkk baa nga sampe ci fukki doji fondmaa ak ñaar yu ñu bind fukki tur ak ñaar yu ndawi Xar mi.
15 Kiy wax ak man nag, mu ngi yor yetu nattukaayu wurus, ngir natt dëkk bi aki buntam ak tataam.
16 Dëkk bi dafa kaare; guddaay bi tollook yaatuwaay bi. Mu natte dëkk bi bant bi mu yor, guddaay bi ak yaatuwaay bi ak taxawaay bi, lépp tolloo, di fukk ak ñaari junni dayo (12 000), yemook ñaari junneek ñaari téeméeri kilomet (2 200).
17 Malaaka mi natt tata ji, muy téeméeri xasab ak ñeent fukk ak ñeent (144) yu malaaka mi natte, ni ko nit ñiy natte naka jekk, te yemook juróom ñaar fukki meetar ak ñaar (72).
18 Tata ji peru jàspë lañu ko liggéeye, dëkk bi di wurusu ngalam, leer nàññ ni kiristaal.

19 Doju fondmaa tatay dëkk bi,
xeeti gànjar ju nekk lañu ko rafetale.
Doju fondmaa bu njëkk bi di jàspë;
ñaareel bi di safiir;
ñetteel bi di kalseduwan;
ñeenteel bi di emëródd;
20 juróomeel bi di sarduwan;
juróom benneel bi di kornalin;
juróom ñaareel bi di kirsolit;
juróom ñetteel bi di beril;
juróom ñeenteel bi di topaas;
fukkeel bi di kirsoparas;
fukkeel beek benn di yasent;
fukkeel beek ñaar di ametistë.
21 Fukki bunt yeek ñaar, fukki per ak ñaar lañu. Bunt bu nekk sàkkoo ci benn per kepp, péncum dëkk bi di wurusu ngalam, leer nàññ ni kiristaal.
22 Ab jaamookaay nag, gisuma ko fenn ci biir dëkk bi, ndax Boroom bi Yàlla Aji Man ji ak Xar mi ñooy jaamookaay bi.
23 Te dëkk bi soxlawul jant bu koy leeral mbaa weer, ndax leeru Yàllaa koy leeral, Xar mi di làmpam.
24 Askani àddina, leeru dëkk bi lañuy doxe, buuri àddina di fi indi seen teraanga.
25 Bunti dëkk bi du tëje mukk bëccëg, te foofa sax guddi amu fa.
26 Dees na fa indi darajaak teraangay askan yi.
27 Du lenn lu sobewu lu fay dugg nag, mbaa defkatu jëf ju ruslu ak njublaŋ. Ñi ñu bind ci téereb dund bu Xar mi doŋŋ ñoo fay dugg.

22

Walum dund mi feeñ na

1 Ci kaw loolu malaaka mi won ma dexu ndoxum dund mu leer nàññ ni doju kiristaal. Ndox ma wale ca ngàngunem Yàllaak Xar ma,
2 di tuuru ci digg péncum dëkk bi. Ci ñaari tàkki dex gi, garabu dund a ngi ci, di meññ fukki yoon ak ñaar, weer wu nekk benn yoon, xob yi di faj askani àddina.
3 Alkànde nag du fa amati, te ngàngune mu Yàllaak Xar mi ci biir dëkk bi lay nekk, jaamu Yàlla yi di ko sujjóotal,
4 di gis kanamam, turam binde ci seen jë.
5 Guddi du amati, te deesul soxlaati làmp mbaa naaj, ndax Boroom bi Yàlla moo leen di leeral. Te dañuy nguuru ba fàww.
6 Ba loolu amee malaaka mi ne ma: «Lii wax ju wóor la te dëggu. Boroom bi Yàlla miy xelal yonent yi, moo yebal malaakaam, ngir mu won jaamam ñi mbir yi dëgmal te du jaas.»

Yeesu Almasi bi dina délsi

7 «Maa ngii di ñëw léegi. Ndokkalee, yaw miy sàmm kàdduy waxyuy téere bii.»
8 Man Yowaan maa dégg mbir yii, gis ko. Ba ma ko déggee, gis ko, dama ne gurub sukk ci tànki malaaka mi ma ko won, nar koo sujjóotal.
9 Mu ne ma: «Ëpp naa def, sa mbokkum jaam doŋŋ laa, ni yaak sa bokki yonent yeek ñiy sàmm kàdduy téere bii. Sujjóotalal Yàlla.»
10 Mu neeti ma: «Bul làq kàdduy waxyuy téere bii, ndax waxtu wi jege na.
11 Ku jubadi, na saxoo njubadi; ku yàqu, saxoo yàqute; ku jub, wéye def njub; ku sell it, wéye sell.»
12 «Maa ngii di ñëw léegi, ànd ak sama pey, ngir delloo ku nekk jëfam.
13 Man maay Alfa di Omega; maa njëkk, maa mujj, maay njàlbéen, maay muj.
14 «Ndokkalee yeen ñi fóot seeni yére, ngir saña lekk ci garabu dund gi, jàlle ci bunt yi, dugg ci biir dëkk bi.
15 Ci biti, xaj yaa fa nekk ak xërëmkat yi ak moykat yi ak bóomkat yi ak bokkaalekat yi, ak képp ku sopp fen te di ko jëfe.

16 «Man Yeesu maa yónni sama
malaaka, ngir mu seede mbir yii
ci yeen, ñeel mboolooy gëmkat ñi.
Man maay njebbitu Daawuda, di
kuutaayam, maa di biddiiwu njël
bi ne ràññ.»
17 Noo gu Sell gi ak Séet bi nee ñu:
«Ñëwal!»
Ku ci dégg it, neel: «Ñëwal!»
Ku mar, ñëwal; ku bëgg ci
ndoxum dund mi, jëlal, ñu may la.
18 Man Yowaan, seede naa ñeel
képp ku dégg kàdduy waxyu yu téere
bii, ne: képp ku ci yokk lenn, Yàlla
dina la yokkal mbugal yi ñu bind ci
téere bii.
19 Te ku wàññi lenn ci kàdduy
waxyu yu téere bii, sa wàll la Yàlla
di wàññee ci yooyii ñu bind ci téere
bi, muy garabu dund gaak dëkk bu
sell ba.
20 Kiy seede mbir yii nee:
«Waawaaw, léegi ma ñëw.»
Amiin, Sang Yeesu, ñëwal!
21 Yal na yiwu Sang Yeesu àndak
ñépp.

Taalifi cant
yu Daawuda ak ñeneen, ngir màggal Yàlla

Téere bii moo ëmb juróomi téere, di téeméeri taalif ak juróom fukk (150) – ay cant ak ay ñaan ak ay kàdduy jooytu.

Taalif bu njëkk bi ak ñaareel bi ñooy ubbite gi, ci lañuy xamle yax yii: kan moo bon ak kan mooy aji jub, ak kan mooy buur bi Yàlla tabb, fal ko, te muy jiitee njub. Buur Daawuda ak Buur Suleymaan bokk nañu ci ñi fent taalifi cant yi, waaye ci taalifi cant 99 ak 145, gis nanu ne Aji Sax jeey Buur, te moom rekk a yellooy cant. Taalif yi mujj (146–150) ñooy màggal Aji Sax ji.
Ci tënk: Téere bu ci nekk, nii lañu ko tëje: «Cant ñeel na Yàlla Aji Sax ji,» mbaa «Màggalleen Ki Sax.»

Taalif 1–41 Téere bi njëkk.
Taalif 42–72 Ñaareelu téere bi.
Taalif 73–89 Ñetteelu téere bi.
Taalif 90–106 Ñeenteelu téere bi.
Taalif 107–150 Juróomeelu téere bi.

1

Ñaari yoon a ngii

1 Ndokkalee yaw mi toppul tànki ku bon,
taxawewuloo yoonu moykat,
toogewuloo jataayu ñaawlekat.
2 Xanaa di bége yoonu Aji Sax ji,
di ko jàngat guddeek bëccëg.
3 Loo def mu àntu:
nga mel ni garab gu saxe walum ndox,
bu jotee meññ,
te xob wa du lax.

4 Loolu dalul moos ku bon
kay mel ni xatax bu ngelaw li wal.
5 Moo tax ku bon du siggee àtte ba, moykat du taxawe ndajem aji jub ña.

6 Aji Sax ji kay ay sàmm yoonu aji jub;
yoonu ku bon di sànk boroom.

2

Yàlla fal na buur

1 Ana lu xeeti àddina di riire,
lu xeet yiy lale pexey neen?
2 Buuri àddinaa jógandoo,
kilifa yee lëkkoo,
di fexeel Aji Sax ji,
mook ki mu fal.
3 Ña nga naan: «Nanu dagg càllala yi,
sànni jéng yi!»

4 Ki ci jalub asamaan a ngay ree,
Boroom baa nga leen di kókkali,
5 mer, ba gëdd leen,
xadaru, tiital leen ne:
6 «Man maa tabb buur, fal ko ci Siyoŋ,
sama tund wu sell.»

7 Buur ne: «Ma biral dogalu Aji Sax ji,
moom mi ma ne: "Yaa di sama doom,
bés niki tey, maa la jur*.
8 Ñaan ma xeeti àddina, ma sédd la ko,
nga moom ba ca cati àddina,
9 jiitee leen yetu weñ,
rajaxe leen ni njaqal xandeer."»

10 Kon yeen buur yi, muusleen,
kilifay àddina, fàgguleen.
11 Jaamuleen Aji Sax ji, ragal ko,
di ko bége, ba yaram daw.
12 Sujjóotalleen doom ji, bala moo mer,
ngeen sànkoo seenu yoon;
meram day jekki ne jippét,
waaye ndokkalee képp ku ko làqoo!

* **2.7** ***jur:*** su Yàlla nee moo jur buur bi, waxin la rekk. Bés bi ñuy fal buur bi la Yàlla di biral ne jàppe na buur bi ni doomam. Ni doom di teewale baayam, ni la buur biy teewale Yàlla ci kaw suuf. Ni baay di sàmme doomam it, ni la Yàlla di sàmme buur bi, ngir mu am ndam. Seetal ci *2.Samiyel* 7.12-16.

3

Aji jub a ngi woote wall

1 Dib taalifu cant, ñeel Daawuda,
ba muy daw Absalom doomam ju góor*.

2 Éy Aji Sax ji, noon yeeka bare!
Ñu baree may jógal,
3 ñu baree may tooge naa:
«Yàlla du ko wallu!»
Selaw †.

4 Waaye yaw Aji Sax ji, yaa may feg,
di ma teral, di ma siggil.
5 Maay woo Aji Sax ji wall,
mu walloo ma fa tundam wu sell wa.
Selaw.

6 Maay tëdd nelaw, yewwu;
Aji Sax ji di ma aar.
7 Ñu dul jeex a ma jógal, gaw ma,
te duma ragal.

8 Éy Aji Sax ji sama Yàlla,
jógal, wallu ma!
Yaa toj kaabaabi noon yu bon yépp,
foq seeni sell.
9 Aji Sax ji, yaa moom wall,
sa mbooloo jagoo sa barke.
Selaw.

4

Ma yendoo ñaan

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,ànd aki xalam, dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, yaw mi may àtte dëgg,
maa ngi woote, wuyu ma;
maa xatoon, nga yaatal ma.
Ngalla baaxe ma, nangul ma.

3 Yeen boroom daraja yi,
buleen yàqati sama der,
buleen sopp caaxaan, di sos.
Selaw.

4 Xamleen ne Aji Sax ji day séddoo ku ko ragal,
te bu ma woowee Aji Sax ji, mu dégg.
5 Loxleen te baña bàkkaar,
waxtaanleen ak seen ngegenaay te noppi.
Selaw.
6 Rendileen seen sarax yi war,
te wóolu Aji Sax ji.

7 Bare na ñu naan: «Ana ku nuy won lu baax?»
Éy Aji Sax ji, baaxe nu saw yiw!
8 May nga ma bànneexu xol
bu raw seen pepp mu tuurook biiñ bu wal.
9 Jàmm laay tëdde, nelaw,
Aji Sax ji, yaw doŋŋ yaa may dëël fu wóor.

5

Ma njëlu di ñaan

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ànd aki toxoro, dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Éy Aji Sax ji, maa ngi àddu, déglu ma,
maa ngi onk, teewlu ma.
3 Sama Buur, sama Yàlla, déglul, ma ne wallóoy!
Yaw laay ñaan.
4 Aji Sax ji, ag suba, ngay dégg sama baat,
suba su ne ma diis la samay dagaan,
di séentu.

5 Doo Yàlla ju safoo coxor,
yaw lu bon du la daloo.
6 Ku réy du taxaw fi sa kanam,
kuy def lu ñaaw, bañ nga ko.
7 Aji Sax ji, yaay sànk kuy fen,
seexlu kuy bóomeek kuy wore.

8 Man nag, sa ngor lu yaa laa saña dugge sa kër,
sujjóotal sa béreb bu sell, wormaale la.

---

* **3.1** Seetal ci *2.Samiyel* saar 15—16. † **3.3** ***Selaw:*** jàpp nañu ne ndigal la luy taxawloo woykat yi, te jombul xalam yi wéy ba tey. Waaye man naa nekk itam ndigal ngir xalam yeek woykat yi gëna xumbal.

9 Éy Aji Sax ji, wommate ma sa
yoonu njub ndaxi noon,
te xàllal ma saw yoon.

10 Ñii, li ñu wax, wérul,
seen xol a mébét njekkar,
seenug bóli di bàmmeel bu ne ŋàpp,
ñuy naxe làmmiñ wu neex.
11 Éy Yàlla, topp leen,
ñu fakkastaloo seeni pexe;
xalabal ñooñu barey moy,
ñoo la gàntal.

12 Képp ku la làqoo, yal na bég,
di saxoo sarxolle, nga di ko yiir,
te ku la sopp di la bége.
13 Aji Sax ji yaw kat, yaay barkeel
ku jub,
yiire ko saw yiw, fege ko.

6

Jarag a ngi woote wall

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ànd
ak xalamu juróom ñetti buum, dib
taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Éy Aji Sax ji, bul mer, ba di ma
rëbb,
bul xadaru, ba di ma mbugal.
3 Aji Sax ji, damaa néew doole,
yërëm ma!
Éy Aji Sax ji, sama yaram a tas,
dàmp ma!
4 Sama xol a jeex tàkk.
Aji Sax ji, loo deeti xaar nag?
5 Éy Aji Sax ji, délsil, xettali ma!
Walloo ma sa ngor.
6 Deesul dee ba fàttaliku la;
ku dugg njaniiw, nu mu lay sante?

7 Onk naa ba loof, di fanaanee jooy,
sama lal di féey,
ba far seeye rongooñ.
8 Saay gët a ngi xóot ndaxu naqar,
boole ci giim ndax tooñi noonoo
noon.

9 Yeen, defkati ñaawtéef yépp, xid-
dileen ma!
Aji Sax ji dégg na saay jooy,
10 Aji Sax ji dégg na saay dagaan,
Aji Sax jii nangu na samag ñaan.
11 Noon yépp a am gàcce, ba jàq lool,
ne wërëñ ak gàcceg mbetteel.

7

Boroom tuumaa ngi woote wall

1 Di woyu njàmbat, ñeel Daawuda.
Mu woyaloon ko Aji Sax ji ci
mbirum kàddu yu tukkee woon
ca Kuus, ma bokkoon ci giirug
Beñamin.

2 Éy Aji Sax ji, sama Yàlla, yaw laay
làqoo!
Musal ma, xettali maak ñi may dàq
ñépp.
3 Lu ko moy ñu fàdd ma ni gaynde,
daggate ma te kenn du wallu.

4 Aji Sax ji sama Yàlla, ndegam maa
def lii,
ndegam maa taq fenn lu ñaaw,
5 ndegam ku ma jàmmal laa feye aw
ay,
mbaa ma dimbali ku ko noonoo te
defu ko dara,
6 yal na ma noon rëbb,
dab ma, dëggaate ma,
sàggi saab sag, tëral ci pëndub suuf.
Selaw.

7 Aji Sax ji, meral, jóg,
dajeel maak xadaru noon yi!
Ngalla teewlu ma; yaw, yoon nga
santaane.
8 Yal na xeet yi daje, wër la,
nga délsi tiim leen fu kawe.
9 Yal na Aji Sax ji àtte xeet yi;
Aji Sax ji, seetal ci sama njubteek
sama màndute te dëggal ma.
10 Yal na mbonug ku bon tees,
te nga saxal ku nekk ci dëgg.
Yaw Yàlla Boroom dëgg, yaay natt
xel ak xol.

11 Sama kaaraange, fa Yàlla
miy musal boroom xol bu dëggu.
12 Yàllaay àtte dëgg.
Yàllaay rëbbe bés bu ne.
13 Ku tuubul, Yàlla nàmm saama-
ram,
tàwwig fittam, diir la.

14 Moom la waajalal ngànnaayi dee,
def ko fitt yuy boy.

15 Ku bon a ngoog, di matu doomu ñaawtéef.
Day sos njombe, di wasin njublaŋ.
16 Am kan lay gas, ba mu xóot,
te pax ma mu gas, moo ca tàbbi.
17 Fitnaam, këpp ci boppam;
coxoram, xàŋŋ cim kaaŋam.

18 Naa sante Aji Sax ji njubteem,
ma woy Aji Sax jiy Aji Kawe ji.

8

Aji Sax ji teral na nit

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, àndak xalam gu ñuy wax gitiit*, ñeel Daawuda, dib taalifu cant.

2 Aji Sax ji sunu Boroom,
sa tur aka màgg ci kaw suuf sépp!
Sag leer tiim asamaan.
3 Làmmiñu tuut-tànk, ba ci luy nàmp,
feeñal nga ca sa kàttan, ngir jaxase say noon,
bañaaleek feyukat ne xerem.

4 Damay xool sa asamaan si nga móol,
ak weer week biddiiw yi nga fi teg.
5 Moo, luy nit, ba nga di ko bàyyi xel?
Luy doom aadamaak loo koy yége?

6 Yaa ko def mu gëna suufe as lëf malaaka yi,
yaa ko kaalaa teraanga ak daraja,
7 fal ko ci kaw loo bind,
jox ko lépp, mu teg tànk:
8 jur gépp, gu gudd ak gu gàtt,
rabi àll it ca la,
9 ak njanaaw ak jën
ak luy jaare yooni géej.

10 Aji Sax ji sunu Boroom,
sa tur aka màgg ci kaw suuf sépp!

9

Aji Sax ji dëgg lay àtte

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dëppook galan bu ñuy wax Deewug doom ju góor, ñeel Daawuda, dib taalifu cant.

2 Ma sante Aji Sax ji sama xol bépp,
di siiwal mboolemi kéemaanam.
3 Yaw Aji Kawe ji, dama lay bége,
bànneexoo la, kañ saw tur.
4 Noon yeey dellu gannaaw,
tërëf, sànku fi sa kanam.

5 Yaa ma àtte yoon, dëggal ma,
toog ci sab jal, di àtte njub.
6 Rëbb nga xeet yi, sànk ñu bon ñi,
far seeni tur ba fàww.
7 Noon ya raaf, gental ba fàww.
Yaa déjjati seeni dëkk, seenu askan fey.
8 Aji Sax jee sax dàkk,
samp jalam ngir àtte.
9 Moom mooy àtte àddina cig njub,
di dogalal xeet yi dëgg.
10 Aji Sax jeey làq néew-ji-doole,
mooy làqe bésub njàqare.
11 Aji Sax ji, yaw, ku la xam, wóolu la.
Aji Sax ji, yaw, ku la ñaan wallu, doo ko wacc.

12 Woyleen Aji Sax ji dëkke Siyoŋ,
siiwalleen ay jalooreem ci xeet yi!
13 Mooy topp nit bakkanu moroomam, di ko ba xel,
te du fàtte yuuxi néew-ji-doole.

14 Éy Aji Sax ji, baaxe ma,
gisal naqar wi ma bañ yi teg.
Yaa may yékkatee fa bunti dee,
15 ba ma siiwali sa woy yépp,
fa buntu Siyoŋ, dëkk bu taaru ba,
di bànneexoo sa wall gii!

16 Xeet yee tàbbi pax ma ñu gasoon,
fakkastaloo fiir ga ñu làqoon.
17 Aji Sax jaa ngi feeñoo, di àtte yoon;

* **8.1** ***gitiit*** tur la wu réer ci làkku ebrë. Man na doon xeetu xalam gu cosaanoo dëkk ba ñuy wax Gaat ci réewu Filisti. Man na nekk it galan bu ñu daan woye ci jamono bu ñuy witt reseñ, di ko nal.

ku bon tegug fiir, tàbbi ca.
Na jib ndànk. Selaw.

18 Ñu bon ñee dëddu, dem njaniiw,
ànd ak xeet yi fàtte Yàlla yépp.
19 Yàlla du tanqamlu ab ndóol ba fàww,
yaakaaru néew-ji-doole du tas mukk.

20 Aji Sax ji, jógal, bu la nit yab;
na xeet yi dikk fi sa kanam, nga àtte leen.
21 Rikk Aji Sax ji, yónnee leen ti-itaange,
xamal leen ne nit doŋŋ lañu.
Selaw.

10

Néew-ji-doole sàkku na yoon

1 Éy Aji Sax ji, lu la taxa sore?
Xanaa dangay làqu, bésub njàqare?

2 Ku bon naagu na, ne dann néew-ji-doole,
lal ay pexeem, ba jàpp ko.
3 Ku bon déy a ngi tëggoo bànneexu bakkanam,
ku bëgge di ñàkke wormaaka teddadil Aji Sax ji.
4 Ku bon daŋŋiiral, seetul dara,
xalaatam yépp mooy Yàlla amul.
5 Saa yu fexee, juble,
te gisul sa ndigali yoon yi ko tiim.
Ma ngay ciipu bañam yépp.
6 Ma nga naan ca xelam: «Duma tërëf,
safaan du ma dab tey ak ëllëg.»
7 Ay móolu la gémmiñ ga fees ak fen ak noote,
njekkar ak ñaawtéef lal làmmiñ wa.
8 Day tëroo ciy dëkk-dëkkaan,
làqu di bóom ku deful dara,
nëbbu di wootal néew-ji-doole.
9 Day làqu béreb, di yeeroo ni gaynde cim xuntam,
di yeeru aji ñàkk, ba jàpp ko,
laaw ko, ñoddi, yóbbu.
10 Ma ngay sëgg aka waaf,
ba aji ñàkk daanu ci loxoom.
11 Mu naa ca xelam: «Yàlla fàtte na, dummóoyu na, du xoolati.»

12 Aji Sax ji, jógal!
Éy Yàlla, xàccal sa loxo.
Bul fàtte néew-ji-doole.
13 Bul may ku bon mu sofental la,
te naan ci xelam: «Yàlla du ma ko topp.»
14 Yaw de yaay ki nemmiku,
di gis njekkar ak naqar,
ku mu dal, nga sàmm àqam.
Néew-ji-doole wéeroo la,
ab jirim, nga dimbali.
15 Ngalla dammal loxol ku soxor ak ku bon,
topp leen seen coxor gi ñu yaakaaroon ne du feeñ.
16 Aji Sax jee di Buur ba fàww!
Xeet yeey sànku, jeex cim réewam.
17 Aji Sax ji, yaay dégg dagaanu néew-ji-doole,
yaay dalal xelam, teewlu ko,
18 ngir sàmm àqu jirim ak néew-ji-doole,
ba nit kiy suufu kese dootul xëbale.

11

Ma làqoo Aji Sax ji

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel Daawuda.

Aji Sax ji laa làqoo.
Ana lu ngeen ma naa: «Neel fëyy ni picc, toŋi sa kaw tund.
2 Xanaa du ñu soxor ñaa ngii, bank seen xala,
nas seenu fitt,
nara lëndëmtu, jam ku jub?
3 Bu ponki dëgg màbbee,
nu aji jub ñi di def?»

4 Aji Sax jaa nga ca këram gu sell.
Aji Sax jaa nga ca asamaan, ca kaw jalam,
ne jàkk doom aadama, di ko seetlu.
5 Aji Sax ji day seetlu ku jub;
ku soxor, bëgg fitna, mu bañ.
6 Day tawal ku bon ay mbugal;
sawaraak tamarax akub jaas dib añam.
7 Aji Sax jee jub, sopp njub;

kuy jubal, gis yiwam.

12

Kàddug Yàllaa wóor

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ànd
ak xalamu juróom ñetti buum, dib
taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Wallóoy, Aji Sax ji, ngor jee na!
Kóolute réer na doom aadama.
3 Dañuy fenante,
làmmiñ dig lem, xol ba njuuy la.
4 Yal na Aji Sax ji tëj gémmiñu kuy
naxe,
ak kuy làmmiñuy tëggu.
5 Ñu ngi naa: «Sunu làmmiñ lanuy
daane,
nook sunu kàddu; ku nu manal
dara?»

6 Ku ñàkk a ngii, ñu futti,
mu ngi binni, di néew-ji-doole.
Aji Sax ji nee: «Maa ngii, di ci jóg,
teg leen fi rawtu gu ñu ne siiw.»

7 Kàddug Aji Sax ji, kàddu gu sell la,
ni xaalis bu ñu xelli ci taalu ban,
settali ko juróom ñaari yoon.
8 Ngalla Aji Sax ji, sàmmal ku néewle,
aar ko saa su ne ci nitu tey.
9 Ñu bon ñaa ngi taxawaalu fu ne,
jikko ju sew falu ci biir doom
aadama yi.

13

Aji Sax ji, loo deeti xaar?

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib
taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Céy Aji Sax ji, loo deeti xaar?
Xanaa doo ma tanqamlu ba fàww?
Loo deeti xaar, bañ maa geesu,
3 ba ma tàggook bopp bu ubu
ak njàqarey xol bu sax,
ba noon dootu ma man?

4 Céy Aji Sax ji sama Yàlla, geesu ma,
wuyu ma,
leqali ma, bala ma ne sërëx ci
nelawi dee,
5 noon ba naan: «Daan naa ko,»
bañ yay bége saab jéll.

6 Man de maa ngi dénkoo sa ngor,
di bànneexoo sag wall.
Naa woy Aji Sax ji,
ki may baaxe xéewalam.

14

Yàqute maase na

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel
Daawuda.

Ab dof a nga naa ca xelam: «Yàlla
amul!»
Ñu ni mel ay def njekkar, seeni jëf
siblu,
kenn defu ci lu baax.
2 Aji Sax jee tollu asamaan, jéer
doom aadama,
di seet ku ci xelu, tey wut Yàlla.
3 Ñépp lajj,
bokk yàqu yaxeet.
Kenn deful lu baax,
du kenn sax.
4 Aji Sax ji nee: «Xanaa ñiy def lu bon
ñépp xamuñu dara?
Ñuy lekk sama ñoñ niw ñam,
te wutuñu Aji Sax ji.»
5 Foofu lañuy tiite tiitaange ju réy!
Du Yàllaa ngi ànd ak kuréeli ñu jub
ñi?
6 Ku néewlee yaakaar, ngeen tas ko,
waaye Aji Sax ji la làqoo.

7 Ana kuy tollu Siyoŋ, xettali Is-
raayil?
Éy bés bu Aji Sax ji tijjee wërsëgu
ñoñam,
ndaw mbégte ci giirug Yanqóoba!
Ndaw bànneex laa ne, ci Israayil gii!

15

Kuy aji jub?

1 Dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

Aji Sax ji, kuy ganeji sa xayma?
Ana kuy dëkki sa tund wu sell?

2 Xanaa ki wéye màndu,
di def lu jekk,
di wax dëggu xolam.
3 Du sos,
du tooñ dëkkandoo,
du baatal moroomam.

4 Ku siblu, mu sib,
ku ragal Yàlla, mu teral.
Mooy sàmm ngiñam,
su ko dee lor it.
5 Du leble, ba teg ca;
du nangu ger, ngir fexeel jàmbur.

Lii ku koy jëfe doo jang.

16

Aji Sax ji laa séddoo, dund ak dee

1 Diy ñaan, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, sàmm ma, maa ngi làqu fi yaw!
Maa ne Aji Sax ji: «Yaay sama Boroom,
awma alal ju la moy.»
3 Ñu sell ñi ci réew mi ñooy garmi yi,
sama mbégte mépp ñoom a.
4 Kuy toppi tuur, barew tiis,
man de duma leen tuural deret,
sama làmmiñ du leen tudd.

5 Aji Sax ji, yaay wàll wi ma séddoo,
di sama ndabal xéewal.
Yaa yor sama wërsëg.
6 Maa muurloo béreb bu neex,
ndaw cér bu rafet!
7 Ma sant Aji Sax ji may xelal,
ba guddi sax sama xel di ma yedd.
8 Damaa saxoo ne jàkk ci Aji Sax ji
ndijoor la ma fare, ba duma tërëf,
9 xanaa di bànneexu, sama xol bég,
sama yaram dal xel.
10 Doo ma wacc njaniiw moos,
sa wóllëre wa, doo ko won yàqutey bàmmeel*.
11 Yaa may xamal yoonu dund.
Fu bànneex mate, yaa teew,
xéewal sa ndijoor la saxe.

17

Aji Sax ji, jox ma dëgg

1 Di ñaanu Daawuda.

Éy Aji Sax ji, déglul liy dëgg,
déglul, ma woote!
Teewlul, ma dagaane la
làmmiñ wu mucc fen.
2 Yal na sama àtte bawoo fi yaw,
nga gis sama njubte.
3 Natt nga saab xol, niir ma guddi,
settantal ma, gisoo dara.
Dogu naa ne duma moye wax.
4 Su may jëf it, di sàmm sa kàddu.
Maay moyu yoonu ku bon.
5 Sa tànk, sama tànk,
jàdduma fenn.

6 Éy Yàlla, maa lay woo, nga di ma wuyu;
teewlu ma te déglu ma!
7 Na sa ngor feeñ,
yaw miy walloo sa doole
ku la làqooy noonam.
8 Sàmm ma ni peru bët;
làqe ma sa ker,
9 ma rëcc ñu bon ñi ma song,
noon ñii ma gaw, nar maa bóom.
10 Seen xol dàq yërmande,
seeni wax di reewande.
11 Tanc nañu nu fépp,
ne nu jàkk, nar noo tëral.
12 Mbete gaynde gu namma fàdde,
gaynde gu mat guy tëroo!

13 Éy Aji Sax ji, jógal dajeek moom, detteel ko.
Xettalee ma sa saamar, ma rëcc ku bon.
14 Éy Aji Sax ji, walloo ma sa doole,
ma rëcc ñi séddoo dundu àddina.
Say soppe, nga reggal,
seeni doom regg,
desalal seeni doom.

15 Man nag ma am dëgg, ne la jàkk,
yewwu, regge sa jëmm.

18

Buur daan, sant Aji Sax ji

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel Daawuda jaamub Aji Sax ji. Mu jagleel Aji Sax ji woy wii, bés ba mu ko xettalee ci mboolemi noonam, xettali ko it ci Buur Sawul. Kàdduy woy wa lii la.

* **16.10** Woykat bi di wone fii kóoluteem ne Aji Sax ji du ko seetaan muy dee ci saa si, waaye dina ko musal ci dee gi ko doon yoot ca fan yooya. Seetal ci *Jëfya* 13.34-37.

2 Mu ne:
Aji Sax ji, maa la sopp, yaw mi may
dooleel.
3 Aji Sax ji mooy sama cëslaay,
moo may aar,
di ma wallu.
Yàllaay sama cëslaay li ma yiiroo,
fegu;
mooy Boroom doole ji may musal,
di ma làq.
4 Ki yelloo cant, Aji Sax ji,
moom laa woo, mucc ci samay
noon.

5 Buumi dee tanc ma,
walum kasara naq ma,
6 buumi njaniiw laaw ma,
dee ne jaas, di ma fiir.
7 Ma jàq, woo Aji Sax ji,
ne sama Yàlla wallóoy,
mu dégge këram.
Ma yuuxu, muy dégg.

8 Mu mer, suuf yëngu, di ker-keri;
reeni tund ya jaayu, di reg-regi.
9 Saxaar di sël-sëlee ca wakkan ya,
sawara boye ca gémmiñ ga,
xal yu yànj tàkke ca.
10 Mu firi asamaan, wàcc,
niir yu fatt lal tànk ya.
11 Ma nga war malaakam serub, di
naaw,
daayaarloo laafi ngelaw.
12 Ma nga bàddoo lëndëm, làqoo,
làmboo ndox mu lëndëm aki
xàmbaar,
13 leer a ko jiitu, xàmbaar ya topp ca,
ak tawub yuur ak xali sawara.
14 Aji Sax jee dënoo asamaan.
Aji Kawe jee àddu,
muy tawub yuur ak xali sawara,
15 mu soqiy fitt ak jumi melax,
tasaare leen, fëlxe.
16 Aji Sax ji, dangaa gëdd,
nokki, mu riir,
xuri géej ne fàŋŋ,
ron suuf ne duŋŋ.

17 Aji Sax jee yóotoo fa kaw, jàpp ma,
seppee ma ca xóotey ndox ma,
18 musal ma ca noon yu mag
ya ma bañ te man ma.

19 Ñu dajeek man, bés ba ma jàqee,
Aji Sax ji taxawu ma,
20 yaatal ma,
bége ma, ba xettali ma.

21 Aji Sax jee ma yool sama njub,
samay loxoo set, mu fey ma.
22 Sàmm naa yooni Aji Sax ji,
bonuma, di moy sama Yàlla.
23 Dama ne jàkk ndigalam yépp,
dëdduwuma dogali yoonam.
24 Seede na, may jëfeg mat,
di moyoo tooñ.
25 Aji Sax jee ma yool sama njub,
rafetlu sama mucc ayib.

26 Yaw Aji Sax ji, ku gore, fekk la
gore;
ku matale, fekk la matale;
27 ku sellal, fekk la sell;
ku dëng, fekk laak say feem.
28 Yaw yaay musal xeet wu néew
doole,
kuy daŋŋiiral, nga detteel.
29 Yaw kay yaa may niital.
Aji Sax ji sama Yàllaay leeral sama
lëndëm.
30 Maak yaw kay, ma song gàngoor.
Maak sama Yàlla, ma tëbum tata.

31 Yàllaa mat.
Kàddug Aji Sax jee wér te wóor.
Mooy feg képp ku ko làqoo.
32 Ana kuy Yàlla ku moy Aji Sax ji?
Ana ku mat cëslaay ku dul sunu
Yàlla?

33 Yàllaa may dooleel,
di ma xàllal, yoon mat.
34 Moo ma gaawal ni kéwél,
taxawal ma fu kawe.
35 Moo may tàggat ci xare,
may tàwwig fitt ci xalag xànjar.
36 Aji Sax ji yaa may feg, musal ma,
dooleel ma sa loxo,
nangul ma, darajaal ma.
37 Yaa ma xàllalu yoon,
ba duma tërëf.
38 Ma dàq noon yi, dab leen,
jekkali, doora dëpp.
39 Ma jam leen, jógatuñu,
xanaa fëlëñu, ma joggi.

40 Sol nga ma dooley xare,
sukkal ñi ma jógal, ñu féete ma suuf.
41 Won nga ma ndoddi noon,
ma boole bóom bañ yi.
42 Ñu ne wallóoy, wall amul;
ñu woo Aji Sax ji, faalewu leen.
43 Ma wol, ba ñu doon pënd, ngelaw
wal,
ma wetti ni banu mbedd.
44 Xettali nga ma ci bokk yiy fippu,
def ma, ma jiite ay xeet;
waaso wu ma xamul sax nangul
ma,
45 ku ma ci dégg, déggal ma,
ay doomi doxandéem di ma raa-
mal,
46 ne yàcc,
génne seeni tata, di lox.

47 Aji Sax jeey kiy dund.
Kii ma sësoo jara sant.
Yàlla mi may musal moo màgg!
48 Mooy Yàlla ji ma feyul,
nangulal ma xeet yi.
49 Xettali nga maak noon,
kaweel ma, ma tiim ku ma jógal,
xettaleeti ma cib soxor.

50 Kon Aji Sax ji, ma sant la ci biir
xeet yi,
ma kañ sa tur!
51 Yaay may sa buuru ñoñ ndam lu
réy,
yaay ji ngor ki nga fal,
muy man Daawuda, di sama askan
ba fàww.

19

Aji Sax ji màgg na

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib
taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Asamaan nee Yàlla màgg na,
kaw ne màww, biral liggéeyu lox-
oom!
3 Bésoo bés kàddu seede ko,
guddee guddi xamle ca mbir.
4 Du làkk, duy wax,
du baat bu dégtu,
5 suuf sépp la seen ndéey jibal,
seen kàddoo àkki cati àddina.
Kaw la Yàlla sampal jant xayma,
6 mu mel ni boroom séet, génne
néegam,
bég ni dawkat biy xélu cib joŋante.
7 Asamaan lay fenke cat lii,
wëndeelu, sowi cat lee;
amul lu rëcc tàngooram.

8 Yoonu Aji Sax jee mat,
di leqali bakkan.
Lu Aji Sax ji seede dëgg la,
day xelal ku xeluwul.
9 Lu Aji Sax ji tegtale, njub la,
di bégal xol.
Lu Aji Sax ji santaane, leeraange la,
di leeral gis-gis.
10 Santaaneb ragal Aji Sax ji mooy
li sell
te sax ba fàww.
Lu Aji Sax ji digle, dëgg la,
ak njub gu sotti.
11 Moo dàq wurus,
raw wurusu ngalam wu ne xas;
dàqati lem,
ëpp tem-tem.
12 Man, Sang bi, ci laay leerloo,
ku ko sàmm yokku yool.

13 Nit juum na, umple ko,
baal ma tooñ gu ma umple.
14 Te Sang bi, musal ma ci bàkkaaru
teyeef,
mu bañ maa jiital,
ma mana màndu,
mucc moy gu réy.

15 Éy Aji Sax ji, lu saaw làmmiñ tudd
mbaa sama xol déey ma ko,
yal nay loo gërëm,
yaa may aar, yaa ma jot.

20

Yal na Buur daan

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib
taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Buur, yal na la Aji Sax ji nangul
bésu njàqare,
yal na la turu Yàllay Yanqóoba aj fu
kawe,
3 yal na la yónnee wallam fa këram,

jàppalee la fa, ca Siyoŋ.
4 Yal na xool loo ko jébbal,
di rafetlu sarax soo ko lakkal.
Selaw.
5 Yal na la may li nga namm,
di sottal loo mébét,
6 ngay daan, nuy ree,
yéege sunu raaya, màggal sunu Yàlla.
Yal na Aji Sax ji nangu loo dagaan.

7 Aji Sax jeey musal ki mu fal, bir na ma téy.
Moo koy nangule fa asamaan su sell sa,
ci dooley ndijooram biy musle.
8 Ñiiki watiir,
ñeeki fas,
nun sunu turu Yàlla Aji Sax ji lanuy tudd.
9 Ñoom ñooy jeng aka jóoru,
nun, nu jóg, taxaw jonn.

10 Éy Aji Sax ji, mayal Buur mu daan,
te bés bu nu ko ñaane, mu nangul nu.

21

Aji Sax ji baaxe na Buur

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Céy Aji Sax ji, Buur a ngi bége sa doole,
di bànneexoo sag wall rekk.
3 Yaa ko may nammeeli xolam,
gàntuwulooy dagaanam.
Selaw.

4 Yaa ko gatandoo barkey ngëneel,
kaalaa ko wurusu ngalam.
5 Mu ñaan mucc,
nga saxal jalam fàww,
6 sag wall a ko sagal a sagal!
Teraangaak daraja nga ko sédd,
7 jagleel ko barke bu sax dàkk,
bégale ko sa kanam, mu bànneexu.
8 Buur wóolu na Aji Sax ji, moos,
du tërëf, Aji Kawe jee gore.

9 Buur, yaa naan sa noon yépp céex,
ne say bañ taral.
10 Soo nee jalañ, jafal, ñu boy.
Aji Sax ji mer, sànk leen,
sawara xoyom leen.
11 Yaay raafal seeni giir fi kaw suuf,
fey seen askan ci doom aadama yi.
12 Ñoo la mébal lu bon,
nasal la pexe, àntuwul.
13 Nga di leen diir fittu kanam,
ñu wone gannaaw.

14 Aji Sax ji, jógal ak sa manoore,
nu joobe la, woy sa jaloore.

22

Jëkke jàq, mujje sant

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib taalifu cant, ñeel Daawuda, dëppook galan bi ñu dippee Kéwélu fajar.

2 Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga wacc ma?
Ma binni, binneeti, wall sore.
3 Éy sama Yàlla, ma woote bëccëg, wuyuwoo;
woote guddi, noppaloo ma.
4 Yaw de, yaay ku sell, tooge sab jal,
Israayil di la kañ.
5 Yaw la sunuy maam wóolu woon,
wóolu la, nga xettali leen.
6 Yaw lañu daa woo wall, mucc;
yaw lañu wóolu woon te rusuñu.
7 Man nag aw sax rekk laa, matuma nit.
Doom aadama sewal ma, aw xeet tuutal ma.
8 Ku ma gis ñaawal ma,
biiñ ma, xeelu ma, naa:
9 «Na wéeru ci Aji Sax ji, mu xettali ko;
su ko soppee, na ko wallu.»
10 Yaw de yaa ma roccee sama biiru ndey,
naxe ma sama weenu yaay.
11 Yaw laa dénkoo ba may juddu,
ba ma juddu ci sama ndey, ngay sama Yàlla.
12 Bul ma sore,
musiba teew na, wall amul!
13 Noon yaa ngi ma gaw ni coggalu yëkk,
dar ma ni ponkali yëkk ya fa Basan.

14 Ñu ŋa ma, ŋàpp,
ni gaynde guy yëmmooka fàdde.
15 Doole ŋiis,
yax yoqi,
fit ne soyox, seey.
16 Làmmiñ taqoo denqleñ,
doole jeex, ma wow koŋŋ,
nga tëral ma buntu bàmmeel.
17 Ay xaj a ma wër,
di gàngooru saay-saay, dar ma kepp,
bëtt samay loxook samay tànk.
18 Maa ngii, mana waññ sama yax yépp,
ñoom ñuy xoole, di ma seetaan,
19 séddoo samay yére,
tegoo bant sama mbubb.
20 Waaye yaw, Aji Sax ji, bul sore;
yaa may dooleel, gaawe ma.
21 Xettalil sama bakkan ci saamar,
ba sama benn bakkan bii mucc ci selli xaj!
22 Musal ma ci pàddum gaynde ak ndañum nagu àll.

Yaa ma wallu woon!
23 Maay siiwali saw tur ci samay bokk,
maa lay kañ fi digg mbooloo mi.
24 Yeen ñi ragal Aji Sax ji, santleen ko.
Yeen askanu Yanqóoba wépp, màggalleen ko.
Yeen bànni Israayil gépp, wormaalleen ko.
25 Moom de sàgganewul mbaa xeebul boroom tiis,
làqu ko kanamam,
ba mu wootee, wuyu na ko.
26 Yaw laay sante ndaje mu mag,
sottalal la samay dige*, ñi la ragal seede.
27 Ku woyof a cay lekk ba doyal,
kuy wut Aji Sax ji, sant ko.
«Guddleen a gudd fan!»

28 Àddina wërngal këpp ay fàttaliku,
walbatiku ci Aji Sax ji.
Làngi xeet yépp sukkalsi ko.
29 Aji Sax jeey boroom nguur,
moo yilif xeet yi.
30 Boroom barke xéewlu, sujjóotal ko,
ku jëm pax it, te bakkanam di lang,
di ko sukkal.
31 Askan wu dikkagul dina jaamu Boroom bi,
ñiy ñëw te juddooguñu dees na leen wax ay mbiram.
32 Ñu dikk, biral njubteem,
jottali xeet wu sosoogul jalooreem.

23

Aji Sax jee may sàmm

1 Ñeel Daawuda, dib taalifu cant.

Aji Sax jee may sàmm,
du lenn lu ma ñàkk.
2 Parlu mu naat la may gooral,
wal mu dal, mu tette ma ca,
3 leqali ma,
teg ma ci yooni njub
ngir teraangay turam.
4 Su may jaare xuru dee wu ne këruus it,
duma ragal loraange:
yaw laak man,
sa bantu sàmm ak sa nguul,
yooyoo may dalal.

5 Yaa ma berndeel,
noon yi gis,
nga diwal ma saa bopp, terale ma,
saab kaas rembat.
6 Mbaax ak ngor kay la ma Aji Sax jiy dare sama giiru dund,
ma dëkke këram ba fàww.

24

Ana kuy màggal Buur Yàlla?

1 Ñeel Daawuda, dib taalifu cant.

Aji Sax jee moom suuf ak li ko fees,
ak àddina ak li ci biiram.
2 Moo samp suuf biir géej,
dëj ko ci kaw wal mi.

3 Ana kuy yéegi tundu Aji Sax ji,
kuy taxawi bérebam bu sell ba?

* **22.26** ***sottalal la samay dige:*** dige yooyu ay saraxi cant la yu ñuy bokk lekk. Ki koy joxe mooy ñaanal ñi mu ci woo jàmm ak wér ak barke.

4 Xanaa ku mucc ayib te xolam laab,
xemmemul caaxaani neen,
du giñey fen.
5 Kookooy jagoo barkeb Aji Sax ji,
ak àtteb dëggu Yàlla mi koy musal.
6 Ñooñooy waa làng gi lay wut,
di maasug Yanqóoba giy sàkku sa yiw.
Selaw.

7 Neleen bunt yi kulbét,
ubbileen bunti cosaan yi,
Buur, Boroom ndam duggsi.
8 Buur, Boroom ndam booboo di kan?
Xanaa Aji Sax ji Boroom dooleek njàmbaar,
Aji Sax ji jàmbaaru xare ji.
9 Neleen bunt yi kulbét,
ubbileen bunti cosaan yi,
Buur, Boroom ndam duggsi.
10 Buur, Boroom ndam booboo di kan?
Xanaa Aji Sax ju gàngoor yi.
Kookooy Buur, Boroom ndam.
Selaw.

25

Aji Sax jeey gindee, di yiire

1 Ñeel Daawuda.

Aji Sax ji, yaw laay diis sama bakkan.
2 Sama Yàlla, yaw laa yaakaar.
Yàlla buma rus,
noon yi ree.
3 Deesu la séentu, ba rus.
Kuy wor ci neen mooy rus.

4 Éy, Aji Sax ji, won ma saw yoon,
xamal ma fi nga ma jaarloo.
5 Jiitee ma sag dëgg, jàngal ma.
Yaw yaay Yàlla ji may musal,
ma di la yendoo yaakaar.
6 Aji Sax ji, bàyyil xel sa yërmandeek sa ngor,
sa jikkoo ngi fés ba nëgëni.
7 Bul xool li ma bàkkaare ndaw ak li ma moy.
Aji Sax ji, xoole ma sa ngor ngir sag mbaax.
8 Aji Sax jee baax, rafeti dogal,
di gindi moykat ci yoon wi,
9 di jiite ku woyof mbubb ci njubte,
di ko xamal aw yoonam.
10 Aji Sax ji ngor ak dëgg rekk lay jiitee
kuy sàmm kóllëreem ak seedey yoonam.

11 Éy Aji Sax ji, tooñ naa lool,
jéggal ma ngir sa tur.
12 Ana kuy wormaal Aji Sax ji,
mu won ko yoon wi mata tànn,
13 muy dunde ngëneel,
askanam moom réew mi?
14 Ndéeyu Aji Sax ji, jagley ku ko ragal.
Kóllëreem la koy xamal.
15 Samay gët jàkk rekk ci Aji Sax ji,
moo may xettali ci fiiru noon.

16 Ngalla geesu ma, baaxe ma,
maa wéet, néew doole,
17 sama xol feesey xalaat.
Rikk, teggil ma njàqare!
18 Xoolal sama naqar ak sama tiis,
te baal ma bépp bàkkaar.
19 Xoolal noon yi ne gàññ,
bañ ma mbañeelu fitna.

20 Éy, aar ma, musal ma!
Bu ma rusloo,
yaw laa làqoo.
21 Yal na ma mànduteek njub tax-awu,
maa ngii, di la xaar.
22 Éy Yàlla, teggilal Israayil tiisoo tiis.

26

Ma waajal ndajem kër Aji Sax ji

1 Ñeel Daawuda.

Aji Sax ji, àtte ma,
man de màndu laa wéye,
Aji Sax ji laa wóolu, jenguma.
2 Aji Sax ji, nattu ma, seetlu ma,
seggal xel ak xol.
3 Maa ngi janook sa ngor,
di doxe sa dëgg.
4 Toogumaak naxekat,

lëngoowumaak naaféq,
5 sib naa gàngooru saay-saay,
toogumaak ku bon.
6 Aji Sax ji, maay jàpp ci biir mucc ayib,
di wër sa sarxalukaay,
7 àddu, sant la,
lim sa jépp jaloore.
8 Aji Sax ji, maa sopp sa dëkkuwaay,
bëgg béreb bi sag leer teew.

9 Bu ma buubaaleek bàkkaarkat, sànni,
di ma booleek bóomkat, bóom.
10 Seeni loxoo nga sóobu ci mbon,
ndijoor ya fees aki ger.

11 Man nag màndu laay wéye,
tee nga maa jot, baaxe ma?
12 Ndokk bi ma taxawee joor gu wóor.
Ma màggal Aji Sax ji fi ndajey waye-ngëm ñi.

27

Xare jib, ma àndak Yàlla

1 Ñeel Daawuda.

Aji Sax jee may leeral, di ma wallu.
Ana ku may ragal?
Aji Sax jeey aar sama bakkan.
Ana ku may tiit?
2 Ab soxor wutsi ma,
nar maa yàpp,
noonoo ma, bañ ma;
mooy tërëf, fëlëñu.
3 Bu gàngoor booloo sama kaw,
duma raf.
Ab xare jib,
ma àndak Yàlla.

4 Lenn laa ñaan Aji Sax ji,
lii laay sàkku:
dëkk kër Aji Sax ji
sama giiru dund,
di niir taaru Aji Sax ji,
te yéemoo këram.
5 Bésub fitna, mu yiire ma mbaaram,
làq ma, ma làqoo xaymaam,
aj ma ciw doj, ma raw.
6 Ma doxe fa siggi,
tiim noon yi ma wër,
di sarxali fa xaymaam saraxi sarx-olle.
Naa woyal Aji Sax ji, joobe ko.

7 Éy Aji Sax ji, déglul, ma woote!
Ngalla baaxe ma, nangul ma.
8 Yaw la sam xel ne ma, ma jaamu la,
te it yaw Aji Sax ji laay jaamu.
9 Sang bi, bu ma làqu,
bul mer, jañax ma.
Yaa ma daa wallu.
Bu ma wacc, bu ma ba,
yaay Yàlla mi may musal.
10 Ndey ak baay man nañu maa wacc,
Aji Sax ji fat ma.
11 Éy Aji Sax ji, joxoñ ma saw yoon,
jaarale ma joor gu wóor,
ngir ñi may tëru.
12 Bu ma bàyyee bànneexu noon.
Seedey naaféq a ma jógal,
di sos fitna.
13 Maay dajeek ngëneelu Aji Sax ji
fi kaw suuf sii.
Lii wóor na ma.
14 Yaakaaral Aji Sax ji,
dëgërlul te amu fit,
te yaakaarati Aji Sax ji.

28

Aji Sax jeey àtte ñoñam

1 Ñeel Daawuda.

Éy Aji Sax ji, yaw laay woo,
di la wéeroo, bu ma tanqamlu.
Soo nee cell,
ma xawa tàbbim pax.
2 Ngalla déglul, ma tinu la,
woo la wall,
dékk lay loxo,
jublu sa néegu biir bu sell ba.

3 Bu ma sànkaaleek ab soxor,
di ma booleek kuy def lu bon,
di wax moroom ma jàmm,
te dencal ko ay ca xolam.
4 Fey leen seen liggéey,
seen kemu jëf ju bon.
Jox leen seen añu jëf,
yool leen seen yelleef.

5 Xooluñu Aji Sax jeeki jëfam,
ak liggéey bi mu def.
Da leen di yàqate,
te dootu leen yékkati.

6 Jaajëfe Aji Sax ji,
ki ma nangul samay dagaan!
7 Aji Sax jee may dooleel, di ma feg.
Moom laa wóolu, mu wallu ma,
sama xol tooy,
ma woy, sante ko.
8 Aji Sax jeey dooleel ñoñam.
Mooy làq, di musal buur bi mu fal.
9 Ngalla musalal sa mbooloo,
barkeelal sa ñoñ ñii,
sàmm leen, boot ba fàww.

29

Aji Sax jeey boroom ndam

1 Dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

Yeen goney Yàlla yi, seedeelleen Aji Sax ji,
seedeelleen ko teraangaak doole,
2 seedeelleen Aji Sax ji màggaayu turam.
Sujjóotalleen Aji Sax ji gànjaroo sellaay.

3 Aji Sax jeey àddu ca kaw ndox ma,
Yàlla mu tedd maa dënu,
Aji Sax jeey tiim ndox mi ne màww.
4 Aji Sax jeey àddoo doole,
Aji Sax jeey àddoo daraja.
5 Aji Sax jeey àddu, falaxe garabi seedar,
Aji Sax jee rajaxe seedari Libaŋ.

6 Réewum Libaŋ, mu curpiloo ni wëllu,
tundu Siryoŋ* it, mbete yëkk wu ndaw.
7 Aji Sax jeey àddu,
fettaxal sawara, mu boy.
8 Aji Sax ji àddooti, yëngal màndiŋ,
Aji Sax jee yëngal màndiŋu Kades.
9 Aji Sax jeey àddu, kéwél matu,
garabi àll ruus,
biir këram di mennum riir,
naan: «Màggalleen ko!»

10 Aji Sax ji la mbënn ma fekk falu,
Aji Sax jee falu buur ba fàww.
11 Aji Sax jeey kàttanal ñoñam,
di barkeele jàmm ñoñam.

30

Mucc, bég

1 Dib taalifu cant, ñeel Daawuda ca daloob kër Yàlla ga.

2 Aji Sax ji, dama lay kañ.
Yaa ma yékkati,
ba noon reetaanu ma.
3 Aji Sax ji sama Yàlla, maa la woo wall,
nga faj ma.
4 Aji Sax ji, yaa ma jukkee njaniiw,
may ma bakkan, ma tàggook ñiy tàbbi njaniiw.

5 Yeen aji gëm ñi, woyleen Aji Sax ji,
njukkale ko sellaayam.
6 Meram di lu gàtt,
aw yiwam sax dàkk.
Rongooñ gane, fanaan,
ay ree xëysi.

7 Man damaa baaxle woon, ba ne:
«Deesu ma rëññeel mukk.»
8 Aji Sax ji, booba yaa ma baaxe,
dëj ma, ma ne kekk niw tund.
Nga fuuyu, ma jàq.
9 Aji Sax ji, yaw laa woo wall;
Boroom bi, yaw laa ñaanu yiw,
10 ne la: «Ma dee, tàbbi bàmmeel,
ana lu mu lay jariñ?
Nu la pëndu pax di sante,
bay biral sa kóllëre?
11 Aji Sax ji, déglul, baaxe ma;
éy Aji Sax ji, dimbali ma.»

12 Yaa ma soppil samay rongooñ ay ree,
summi sama yérey tiis, solal ma bànneex.
13 Naa la woye xol, baña selaw.
Aji Sax ji, sama Yàlla, ma sant la ba fàww!

* **29.6** ***tundu Siryoŋ*** mooy tundu Ermon ba tey.

31

Naa siggi, noon sëgg

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib
taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Aji Sax ji, yaw laa làqoo,
yàlla buma rus mukk.
Yiwee ma sa àtteb dëgg.
3 Teewlu ma,
gaawe ma,
Yal nangay sama cëslaay, sama
rawtu.
Aar ma, ma mucc.
4 Yaay sama cëslaay, sama rawtu.
Jiite ma, wommat ma ngir sa tur.
5 Génne ma fiir gi ñu may tëroo;
yaw yaa di sama rawtu.
6 Yaw laa jébbal samag noo.
Aji Sax ji, Yàlla miy dëgg, ngalla jot
ma.

7 Maa bañ kuy topp tuuri neen.
Man, Aji Sax ji laa wóolu.
8 Damay bég, di bànneexoo sa ngor,
li nga xoole samaw tiis.
Ràññee nga sama njàqarey xol.
9 Waccoo ma ci loxol noon,
danga maa taxawal fu ma yaatoo.

10 Éy Aji Sax ji, baaxe ma, jàq naa!
Samay gët a ngi giim ndaxu tiis,
xol jeex, yaram jeex.
11 Naqar a ngi may rey,
tiis di wàññi samay fan,
sama doole ŋiis ndax sama
njubadi,
samay yax semm.
12 Noonoo noon a ma sewal,
dëkkandoo waxi noppi,
xame seexlu ma,
ku ma gis biti, di ma daw.
13 Kenn xalaatu ma, xanaa fàtte ma
ni ku dee,
ma mel ni ndab lu yàqu.
14 Damaa dégg jëw yu bare,
lu raglu dar ma kepp.
Ñu ngi mànkoo, di ma fexeel,
di wut sama bakkan.

15 Man nag Aji Sax ji, ci yaw laa
dénku.
Ma ne: «Yaay sama Yàlla.»

16 Yaa yor sama àpp.
Xettali maak ku ma noonoo
ak ku may sonal.
17 Leeralal ma sa kanam, Sang bi,
walloo ma sa ngor.
18 Éy Aji Sax ji, woo naa la wall,
yàlla buma rus.
Yal na ku bon rus,
ne xerem biir njaniiw.
19 Yal nanga tëj gémmiñu fen-kat
buy wax aji jub waxi reewande,
di réy-réylooka xeebaate.

20 Yàlla yaa yaatu ngëneel
loo dencal ku la ragal,
defal ko ku la làqoo,
doom aadama seede.
21 Yaa koy làq fa nga làqu,
fa pexey nit àggul.
Nga yiir ko, mu yiiru
ci ayu làmmiñ.

22 Cant ñeel na Aji Sax ji!
Ndaw kéemtaan ci ngor li mu ma
jiwe
biir dëkk bu ñu gaw.
23 Man nag saalitoon naa ne:
«Yàlla dagg na ma, sànni!»
Ndeke ba ma lay woo,
dégg nga samay dagaan.

24 Képp kuy aji gëm, soppal Aji Sax
ji.
Aji Sax jeey sàmm ku ko gëm,
di yool, ba wis kuy réy-réylu.
25 Képp ku yaakaar Aji Sax ji,
dëgërlul te amu fit.

32

Njéggal barke la

1 Dib taalifu yeete, ñeel Daawuda.

Ndokkalee yaw mi ñu baal ag moy,
jéggal la bàkkaar.
2 Ndokkalee yaw mi Aji Sax ji top-
pul say tooñ,
te amoo xelum njublaŋ it.

3 Ba ma nee cell,
damaa ràgg,
dëkke naqar.

4 Guddeek bëccëg
sa loxo diis gann ci man.
Sama doole ŋiis
ni ndox mu jaas upp.
Selaw.
5 Ma xamal la ne moy naa,
làqatuma la sama ñaawtéef.
Ma ne: «Naa àgge Aji Sax ji sama bàkkaar.»
Yaw nga baal ma peyug tooñ.
Selaw.

6 Nii la, kuy aji gëm di ñaane,
bu ñaan jotee.
Mbënn mu baawaan, di wal sax,
du ko laal fenn.
7 Yaw laay làqoo,
nga di ma aar ciw ay,
may ma ba ñi ma wër, di ko bége.
Selaw.

8 Nga ne ma: «Dama laa xelal,
xamal la fi ngay jaar,
digal la, di la bàyyi xel.
9 Buleen mel ni fas mbaa berkelle
mi amul ag dégg,
laab ak tarka di ko téye,
mu doora yem fi seen wet.»
10 Ku bon barew tiis.
Ku wóolu Aji Sax ji,
mu yiire la ngoram.
11 Yaw aji jub ji, bégal te bànneexoo Aji Sax ji.
Képp kuy def njub, sarxolleel!

33

Nan woy Boroom bi nu sàkk

1 Yeen aji jub ñi, sarxolleleen ci Aji Sax ji;
kuy jubal, màggal war na la.
2 Xalamleen, sante Aji Sax ji,
xalamalleen ko xalamu fukki buum.
3 Fentalleen ko woy,
xalam, mu neex, sarxolle jib.

4 Aji Sax jee jub kàddu.
Mooy jëfe lépp kóllëre.
5 Moo bëgg dëgg ak yoon.
Aji Sax ji, ngoram a fees àddina.
6 Kàddug Aji Sax ji la asamaan sosoo,
ci baatam la gàngoori asamaan yépp sàkkoo.
7 Moo boole ndoxi géej, jal,
yeb xóotey géej ciy mbànd.
8 Yeen waa àddina sépp, ragalleen Aji Sax ji;
yeen àddina wërngal këpp, wormaalleen ko.
9 Moo àddu, mu am;
santaane, mu sotti.
10 Aji Sax jeey neenal li xeet yiy fexe,
di gàntal li mbooloo yiy mébét;
11 Aji Sax ji nas, mu àntu ba fàww,
mu mébét, mu sottil maasoo maas.
12 Ndokkalee yeen xeet wi Aji Sax ji di seen Yàlla,
yeen askan wi Aji Sax ji séddoo.
13 Asamaan la Aji Sax jiy jéere,
di gis doom aadama yépp.
14 Jal ba mu tooge
lay niire waa àddina sépp.
15 Moo tabax seen xol, ñoom ñépp;
lu ñu def, xam na ko.
16 Mbooloo mu réy mayul Buur ndam,
doole ju bare walluwul jàmbaar.
17 Yaakaar aw fas nax sa bopp la,
kàttanu fas dug wall.
18 Ma ne, Aji Sax jee naa jàkk ku ko ragal
tey wéeroo ngoram.
19 Day bakkanam,
di ko dundal cib xiif.

20 Nu ngi séentu Aji Sax ji,
moo nuy taxawu, di nu feg.
21 Ci moom la sunu xol di sedde,
turam wu sell lanu wóolu.
22 Aji Sax ji, ngalla baaxe nu sa ngor,
moom lanu yaakaar fi yaw.

34

Aji Sax ji du tanqamlu aji jub

1 Ñeel Daawuda. Mooy ba muy wayadi-wayadilu ca kanam Buur

* **34.1** Seetal ci *1.Samiyel* 21.11-16. Akis buurub Gaat mooy Abimeleg ba tey.

Abimeleg, ba Abimeleg dàq ko, mu dem*.

2 Naa màggal Aji Sax ji saa su ne,
di ko sant fu ma tollu.
3 Aji Sax ji laay sagoo,
néew-ji-doole dégg, bég.
4 Kañleen Aji Sax ji, àndeek man,
nu bokk wormaal turam.

5 Maa topp Aji Sax ji, mu nangul ma,
tàggale maak lépp lu ma ragal.
6 Ku yaakaar Aji Sax ji bég, leer nàññ,
gàcce du ko sëlëm.
7 Néew-ji-doole woote, Aji Sax ji wuyu,
musal ko fu mu jàqe.
8 Ku ragal Aji Sax ji, malaakaam yiir la,
di la wallu.
9 Mosleen, xam ne Aji Sax jee baax,
ndokkalee yaw mi ko làqoo.
10 Ragalleen Aji Sax ji, yeen nitam ñu sell ñi;
ku ko ragal doo ñàkk dara.
11 Gaynde man naa ndóol, xiif,
nit kiy jaamu Aji Sax ji ñàkkul lenn lu baax.

12 Dikkal doom, déglu ma,
ma jàngal la ni ñuy ragale Aji Sax ji.
13 Ana ku dund neex,
mu bëgga fekke bés bu rafet, ba gis ngëneel?
14 Na làmmiñam daw lu aay,
dawi fen.
15 Na dëddu lu bon tey def lu baax,
sàkku jàmm, saxoo ko.

16 Ay gët la Aji Sax ji ne jàkk aji jub ñi,
te ay noppam la dékk seeni woote wall.
17 Aji Sax jeey won gannaaw ñiy def lu bon,
ngir dagge leen kaw suuf, far seeni tur.
18 Ñi jub yuuxu, Aji Sax ji dégg,
fu ñu jàqe, mu musal leen.
19 Seen yaakaar tas, Aji Sax ji jege leen,
seen xol jeex, Aji Sax ji wallu leen.
20 Musiba bare naa dal ku jub,
Aji Sax ji musal ko ci lépp,
21 di ko sàmm,
ba benn yaxam du damm.
22 Musiba nag day rey ku bon,
te ku bañ aji jub, yoon dab na la.
23 Aji Sax jeey musal ab jaamam,
képp ku ko làqoo, yoon du la dab.

35

Aji Sax ji, àtte maak noon yi

1 Ñeel Daawuda.

Éy Aji Sax ji, digaaleel ak samay digaale,
xeexal maak ñi may xeex.
2 Fëkkal sa pakk ak sa kiiraay,
taxawusi ma,
3 xàccal sa xeej ak sa sémmiñ,
dajeek ñi may dàq.
Déey ma, ne ma: «Sag mucc, man a.»
4 Ñiy wut sama bakkan, yal nañu rus ba torox;
ñi may fexee lor, yal nañu leen waññi, sewal leen.
5 Yal na leen malaakam Aji Sax ji bëmëx,
nim ñax mu ngelaw wal.
6 Yal na leen malaakam Aji Sax ji dàq,
ñuy lëndëmtuy tarxiis.

7 Defuma dara, ñu di ma fiir,
defuma dara, ñu gasum yeer, di ma tëru.
8 Yal nañu sànkoo mbetteel,
keppoo seen fiir,
sànkoo seenum yeer.

9 Su boobaa ma bége Aji Sax ji,
bànneexoo wallam,
10 di ko sante sama jëmm jépp,
naan: «Éy Aji Sax ji, ana ku mel ni yaw,
di xettali néew-ji-doole ci boroom doole,
ak ku néewleek ku ñàkk ca ka leen di lekk?»

11 Nit ku bon a ngi may duural,

di ma jiiñ lu ma yégul.
12 Ma ji leen njekk, ñu fey ma njekkar,
ndaw tiisu xol!
13 Man de ba ñu woppee, maa ngi ñaawlu,
di woor, toroxloo,
sukk, ñaanal leen,
14 tiisoo leen ni saab xarit mbaa doomu ndey,
di ñaawlooka yoggoorlu ni ku ñàkk yaay.
15 Ma daanu tey, ñu daje di ko bége,
dajaloo fi sama kaw,
di ma fexeel te yéguma,
di ma yàpp, tëë ba.
16 Tekkiwuñu dara, di ma ñaawal rekk
te di ma màttu.
17 Éy Aji Sax ji, loo deeti seetaan?
Musal ma ci seenum pàdd,
wallu ma ci yii gaynde,
sàmmal ma sama benn bakkan bii!
18 Maa lay sante fa ndaje yaatoo,
màggal la ci digg mbooloo mu yaa.

19 Noon bu ma deful dara, yàlla bumu gis lu mu ma damoo.
Ku ma bañ ci dara, yàlla bumu ma kókkali.
20 Waxuñu jàmm,
xanaa di ràbbal niti jàmm ci réew mi
ay kàdduy tuuma.
21 Ñu ngi ma ŋa ŋàpp, di ma tuumaal,
naan: «Yaw a, yaw a, noo la gis!»

22 Éy Aji Sax ji, yaa ci gis, bul selaŋlu,
éy Boroom bi, bul ma sore.
23 Jógal, sàmmal ma sama àq.
Sama Yàlla, Boroom bi, àtte ma yoon.
24 Aji Sax ji sama Yàlla, àttee ma sa dëgg,
ñu bañ maa ree!
25 Yàlla buñu wax ci seen xel ne: «Ñaw! Lii rekk lanu bëggoon.»
Yàlla buñu ne: «Sàkkal nanu ko pexe.»

26 Ku bég ci sama njàqare,
yal nanga rus, ba torox.
Kuy réy-réylu ci sama kaw,
yal nanga am gàcce, ne yàcc.
27 Ku bég ci li Yàlla setal sama der,
yal nanga bànneexu, di sarxolle,
foo tollu di biral naan:
«Aji Sax jee màgg!
moom miy bége jàmmi jaamam.»
28 Man it ma tudd sab àtte,
di la dëkke màggal!

36

Nit ñaaw, Aji Sax ji gore

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel
Daawuda jaamub Aji Sax ji.

2 Kàddug tooñ ga ku bon wax mu ngi ci sama xel mi.
Mu ne: «Ana lu may ragal ci Yàlla?»
3 Day gis boppam, naagu,
ba du gis sikkam, sib ko.
4 Ay waxam coxor aki fen,
jëfeetul lu rafet ak lu baax.
5 Day mébét lu ñaaw cib lalam,
taxawe yoon wu dëddu mbaax,
te du bañ lu bon.

6 Céy Aji Sax ji, gore nga ba kaw asamaan,
dëggu ba ci kaw-li-kaw.
7 Sa njubtee tiim tund yu mag yi,
sa àtte ne xéew ni xóotey géej.
Céy Aji Sax ji, nit ak mala, nga boole sàmm!
8 Céy Yàlla, yaa wéet ngor,
doom aadama yiiroo sa keppaar, yiiru;
9 yafloo sa njël lu duun,
sa xéewal wal, nga nàndale ko.
10 Ci yaw la dund di balle,
te sag leer lanuy leerloo.

11 Jotaleel sa ngor ku la xam,
jotale sa njubte kuy nas njub.
12 Yàlla bu ma ku reew teg tànk;
loxo ku bon, yàlla bumu ma taxa daw.
13 Defkati mbon yaa ngii, daanu,
ne lareet, tëlee jóg.

37

Bu sa xol jóg

1 Ñeel Daawuda.

Bu sa xol jóg ci ku bon,
bul ñee kuy def njombe.
2 Léegi mu wow nim ñax,
lax ni gàncax.

3 Dénkul ci Aji Sax ji, di def lu baax,
ba des ci réew meek jàmm.
4 Deel bànneexoo Aji Sax ji,
mu may la say nammeel.

5 Jébbalul ci Aji Sax ji,
dénku ci moom, mooy sottal.
6 Day setal sab der ni jant bu fenk;
sab àtte ne ràññ ni njolloor.

7 Neel tekk, xaar Aji Sax ji,
yaakaar ko.
Bu sa xol jóg ci kuy baaxle
tey lal ay pexe.

8 Baal mer, dëddu xadar.
Xol bu jóg, loraangey neen.
9 Ku bon, ñu dagg, sànni;
ku yaakaar Aji Sax ji, jagoo réew mi.

10 Nes tuut, ku bon ne mes,
nga seet, seet, mu réer.
11 Waaye néew-dooleey jagoo réew mi;
jàmm ne ñoyy, ñu bége.

12 Ku bon fexeel ku jub,
di ko màttu,
13 Buur Yàlla di ko ree,
xam ne bésam a ngi ñëw.

14 Ku bon bocci saamar,
tàwwig fitt,
nara rey ku ñàkk, néewle,
nara bóom kuy jubal;
15 far jam boppam saamaru xol,
fittam damm.

16 Aji jub, as tuutam
moo gën koomu ku bon.
17 Ku bon kat, sa doole dëddu la;
ku jub, Aji Sax ji wallu la.

18 Ku màndu, Aji Sax ji yég la,
sab cér sax.
19 Bu mettee doo rus,
te bésub xiif dangay regg.

20 Ku bon sànku;
noonub Aji Sax ji, taaru tool bu naat la,
bu tàkkee, jeex tàkk.

21 Ku bon leb, du fey;
ku jub yéwén, di joxe.
22 Aji Sax ji barkeel la, nga jagoo réew mi moos;
mu alag la, nga dog.

23 Bu Aji Sax ji rafetloo saw yoon,
mooy jiite say jéego.
24 Soo tërëfee it, doo daanu.
Aji Sax jee lay walloo loxoom.

25 Ba may ndaw, ba tey may mag,
gisuma ku jub ñàkk ndimbal,
mbaa askanam di dunde yalwaan.
26 Day saxoo tabe, di leble,
askanam barkeel.

27 Dëddul mbon, di jëfe mbaax,
ba dëkke réew mi fàww.
28 Aji Sax ji kat dafa jiital yoon,
te du wacc jaamam bu gore.
Day fegu ba fàww;
askanu ku bon dog.
29 Aji jub ay jagoo réew mi,
dëkke ko ba fàww.

30 Kàddug aji jub day xelu,
wax ja jub;
31 yoonu Yàllaam a nga ca xol ba,
du dox ba tërëf.

32 Ku bon a ngi yeeru ku jub,
di ko wuta bóom.
33 Waaye Aji Sax ji du ko bàyyeek moom,
te deesu ko daan cib layoo.

34 Yaakaaral Aji Sax ji, sàmm yoonam,
mu teral la, nga jagoo réew mi,
ku bon sànku, ngay gis.

35 Damaa gis ku bon di noote,

te sëq ni garab gu naat fa mu fekk
baax,
36 ma jaareeti fa, ndeke wuute na,
ma seet ko, gisuma ko.

37 Bàyyil xel ku màndu, xool ku jub;
muj, fa nitu jàmm.
38 Moykat yeey sànkoondoo,
ku bon amul muj.

39 Aji Sax jeey musal ku jub,
di ko aar bésub njàqare.
40 Aji Sax jee koy taxawu, wallu ko,
wallu ko ci ku bon, musal ko,
ndax li mu ko làqoo.

38

Maa wopp, tuub, di jooy

1 Dib taalifu cant buy fàttalee, ñeel
Daawuda.

2 Éy Aji Sax ji, bul mer, di ma rëbb;
bul xadaru, di ma mbugal.
3 Aji Sax ji, fitt nga maa fitt,
dóor nga ma.
4 Danga maa mere, ma wéradi;
maa bàkkaar, ba jagadi.
5 Samay ñaawtéef mëdd ma,
diisa diis, ba àttanuma ko.
6 Maa defug ndof,
ba am dana yu bédd, ba xasaw.
7 Maa ngi sëgg, ne yàcc, ne yasar,
di wéye tiis,
8 yaram tàng, di bax,
ma wéradi, ne làcc.
9 Sama yaram dee goyy, ma ne
lasar,
jàq, di binni.
10 Boroom bi, yaa ngi ne jàkk ci
samay nammeel,
samay onk umpu la.
11 Sama fit a ngi tëf-tëfi, doole ŋiis,
gët giim.
12 Samay dana tax xarit ak
dëkkandoo di ma daw,
mbokk dànd ma.
13 Ñi may wuta rey a ngi may fiir,
di ma jéema lor, di ma waxal
musiba,
yendu maa lalal pexe.
14 Man, ma mel nib tëx, dégguma,
mel ni luu, àdduwuma,
15 di saf ku dul dégg,
bay layoo.

16 Aji Sax ji, yaw laa yaakaar;
Boroom bi, sama Yàlla, yaa may
nangul.
17 Ma ne, ngalla buñu ma ree,
di damoo samab jéll.
18 Maa ngii di waaja daanu,
dëkke mitit.
19 Ma ne, aylayéwén def naa lu
ñaaw,
sama bàkkaar tiital na ma.
20 Noon yaa ngi ne jonn ak seen
doole,
bare na ñu ma bañ ci neen.
21 Ma ji leen njekk, ñu fey ma
njekkar;
may sàkku lu baax, ñu di ma sikk.
22 Éy Aji Sax ji sama Yàlla, bu ma
wacc,
bu ma sore.
23 Ngalla gaawe ma;
Boroom bi, yaa may musal.

39

Dund yàggul

1 Mu jëm ci Yedutun, njiital woykat
yi, dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Dama noon: «Damay moyu ba
duma moye làmmiñ.»
Li feek ku bon di teew,
may ŋalaab sama gémmiñ.
3 Dama noon cell, ne patt,
noppi, ba mu ëpp;
sama njàqare yokku,
4 sama xol diis,
xel di xelaat, xol diis gann;
ma mujj àddu,
5 ne: «Éy Aji Sax ji, xamal ma sama
muj
ak sama àppi fan,
ma xam ni sama dund gàtte.
6 Yaatuwaayu loxo nga ma àppal ciy
fan,
sama giiru dund du dara fi yaw.
Képp ku taxaw di cóolóolu neen.
Selaw.
7 Nit du lu moy takkndeer buy dem,
cóolóolu neen lay kër-këri.

Nit a ngi dajale, xamul kuy for.

8 «Éy Boroom bi, lu may xaarati?
Sama yaakaar yaw a.
9 Musal ma ci sama mbugali tooñoo
tooñ,
bu ma bàyyi, dof di ma reetaan!
10 Noppi naa, dootuma wax,
yaw yaa dogal lii.
11 Waaye ngalla teggil sab yar,
sa diisaayu loxoo ngi may jekkali.
12 Yaay mbugal ku bàkkaar, yar ko,
ronq la mu gëna fonk, ni max.
Nitoo nit, cóolóolu neen.
Selaw.
13 Éy Aji Sax ji, déglul, ma ñaan la,
teewlul, ma woo la wall;
bul tanqamlu sama yuux,
doxandéem doŋŋ laa fi yaw,
di gan ni maam yépp.
14 Ngalla xiddi ma, ma muuñ,
bala maa dëddu, réer.»

40

Déggal Aji Sax jee am solo

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel
Daawuda, dib taalifu cant.

2 May xaar a xaar Aji Sax ji,
mu dégg may woote, geesu ma,
3 génnee ma ca kàmbug sànkute,
sippee ma ca xóotey ban ba,
cëppe ma ciw doj,
samp ma, ma dëgër.
4 Moo ma may, ma fent,
woy wu ma woye sunu Yàlla.
Ñu baree seede, di wormaal
aka dénku ci Aji Sax ji.

5 Ndokkalee, yaw mi dénku ci Aji
Sax ji,
te sàkkuwoo ku bew
ak kuy topp ay fen.
6 Yaw Aji Sax ji sama Yàlla, bare nga
loo def,
amuloo moroom!
Bare nga kéemaan aki mébét yoo nu
sottalal,
ma bëgga xamle lépp,
te mu bare ba wees ab lim.

7 Saraxi jur ak pepp, taamuwuloo
ko,
ay nopp nga ma bënnal,
saraxu rendi-dóomal ak saraxu
póotum bàkkaar,
sàkkuwuloo ko.
8 Ma ne: «Maa dikk nii,
téereb yoon wi indi na li ñu bind ci
man.
9 Sama Yàlla, maa defsi sa coobare,
ci sama biir xol la sa ndigali yoon
nekk.»

10 Siiwal naa sag njubte ca ndaje
mu mag ma.
Dama ne, Aji Sax ji duma noppi,
xam nga ko.
11 Làquma sag njubte, ne cell ak
moom.
Yaa wóor, di walloo, siiwal naa ko.
Làquma sa ngor ak sa kóllëre ca
ndaje mu mag ma.

12 Éy Aji Sax ji, bu ma xañ sa
yërmande.
Sa ngor ak sa kóllëre,
yal na ma feg ba fàww.

13 Ay musibaa ma tanc,
ne gàññ, ba wees ab lim.
Samay ñaawtéef a ma dab, ba gisat-
uma,
baree bare, ba ëpp sama kawari
bopp;
sama xol jeex tàkk.
14 Éy Aji Sax ji, yal na la neex, nga
wallu ma!
Éy Aji Sax ji, gaawe ma!
15 Képp kuy wuta fëkk sama
bakkan,
yal na rus, torox ne tott.
Kuy bége sama loraange,
yal nañu ko duma, waññi ko, mu ne
yàcc.
16 Ku may ñaawal,
yal nañu ko toroxal, mu daw, dellu
gannaaw.
17 Képp ku la wër,
yal na bég, di la bànneexoo.
Képp ku safoo sag wall,
yal na jàppoo: «Aji Sax ji màgg na!»
18 Man, néew naa doole, ñàkk naa,

waaye yaw Aji Sax ji, danga maa yég.
Yaw yaa may wallu, xettali ma;
sama Yàlla, bu ma yeexe.

41

Jarag bu ñu toŋal a ngi ñaan

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Ndokkalee yaw mi yég néew-ji-doole.
Aji Sax jee lay xettali, bésub njàqare.
3 Aji Sax jee lay aar, di sàmm sa bakkan,
nga jagoo barke ci réew mi,
te du la bàyyi noon def la lu ko neex.
4 Aji Sax jee lay dooleel soo woppee,
di soppi bu baax sa tëraay.

5 Dama ne: «Aji Sax ji, tooñ naa la;
baaxe ma, faj ma.»
6 Noon yaa ngi may yéene lu bon,
naan: «Xanaa kii du dee, ba ñu fàtte ko?»
7 Ku dikk, di ma seet, di jinigal
tey fenti sos ci xolam,
bu génnee, tasaare ko.
8 Bañ yépp a ngi may déeyoo,
di ma fexeel lu bon,
9 naan: «Musiba dal na ko, du jógati!»
10 Sama am-di-jàmm bu ma wóolu sax jógal na ma,
te daan lekk samaw ñam.

11 Waaye ngalla Aji Sax ji, baaxe ma,
yékkati ma, ma fey leen.
12 Su noon damuwul ci sama kaw,
ma doora xam ne bége nga ma.
13 Man, damaa màndu, nga taxawu ma,
dëj ma fi sa kanam ba fàww.

14 Cant ñeel na Aji Sax ji Yàllay Israayil.
Moo masa yelloo cant ba fàww.
Amiin, Amiin.

42

Maa namm Yàlla

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib taalifu yeete bu ñeel askanu Kore wu góor.

2 Yaw Yàlla, ni kéwél di sàkkoo walum ndox,
maa la koy sàkkoo xol.
3 Maa mar Yàlla,
Yàlla jiy dund!
Kañ laay teewi fa kanam Yàlla?
4 Rongooñ laay dunde
guddeek bëccëg,
noon yi di ma dëkke naa:
«Ana sa Yàlla ji?»
5 Lii laay fàttaliku, sama xol jeex:
dama daan jàll, jiite mbooloo ma,
jëm kër Yàlla ga, di sarxolleeka sant,
ñu booloo di màggal.
6 Moo man, lu may xàddi, ne yogg?
Lu may jàq nii?
Tee maa yaakaar Yàlla, ba santati ko,
moom sama Yàlla mi may wallu?

7 Maa ngi ne yogg,
ba di la fàttalikoo fa réewum Yurdan
ak tundi Ermon ak Miccar.
8 Sa wal ya sotti, xóote awu moroom ma;
say wal ak say gannax, lépp a jaare sama kaw.
9 Bëccëg Aji Sax ji baaxe ma ngoram,
guddi ma fanaane koo woy,
di ñaan Yàlla mi may dundal.
10 Naa wax Yàlla sama cëslaay, ne ko:
«Lu tax nga fàtte ma,
noon di ma fitnaal,
may wéye tiis?»
11 Noon yaa ngi may ñaawal,
di ma yendoo naa:
«Ana sa Yàlla ji?»
Ma ne yàcc, ne yasar.
12 Moo man, lu may xàddi, ne yogg?
Lu may jàq nii?
Tee maa yaakaar Yàlla, ba santati ko,
moom sama Yàlla mi may wallu?

43

Éy Yàlla, àtte ma

1 Éy Yàlla, àtte ma,
layool maak xeet wu gorewul,
xettali maak ku njublaŋ te dëng.
2 Yaw Yàlla kat yaay sama rawtu.
Lu tax nga wacc ma,
may wéye tiis,
ci nooteelu noon?
3 Ngalla yónneel sag leer ak sa dëgg,
yal na ma yooyu jiite,
yóbbu ma sa tund wu sell,
sa màkkaan ma.
4 Kon Yàlla, naa àgg ca sa sarx-alukaay;
yaw Yàlla, yaay sama mbégte, di sama bànneex.
Yaw Yàlla, sama Yàlla,
naa la màggale xalam.
5 Moo man, lu may xàddi, ne yogg?
Lu may jàq nii?
Tee maa yaakaar Yàlla, ba santati ko,
moom sama Yàlla mi may wallu?

44

Xeet waa ngi jooy

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib taalifu yeete bu ñeel askanu Kore wu góor.

2 Éy Yàlla, noo déggal sunu bopp,
sunuy maam a nu wax
jëf ja nga jëf ca seeni jant,
bu yàgga yàgg.
3 Yaw ci sa bopp yaa dàq xeet yi,
jëmbat fa maam ya;
yaa mbugal xeet yi,
ñoom, nga yiwi leen.
4 Du seen saamar lañu nangoo réew mi moos,
seen dooley bopp it mayu leen ndam.
Yaa ko defe kàttan ak doole,
geesoo leen sa leeru kanam,
ngir sa cofeel ci ñoom.

5 Yaay kiy sama buur, di sama Yàlla,
mayal askanu Yanqóoba ay ndam.
6 Yaw lanuy dàqe bañ yi,
sa tur lanuy dëggaatee ñi nu song.
7 Du fitt laa wóolu,
du saamar a may may ndam.
8 Yaa nuy musal ci bañ yi,
yaay gàcceel noon ñi.
9 Yàlla lanuy damoo bésoo bés,
di màggal turam ba fàww.
Selaw.

10 Waaye danga noo wacc,
toroxal nu,
ba àndulook sunu mboolooy xare.
11 Waññi nga nu, nu won noon yi gannaaw,
ñu bañ nu, ba futti nu.
12 Ni gàtt yu ñuy yàpp, ni nga nu joxee,
tasaare nu ci biir xeet yi.
13 Jaay nga sa mbooloo ci dara,
te jariñu la tus.
14 Tax nga sunuy dëkk di nu ree,
ñi nu séq di nu kókkaleeka ñaawal.
15 Tax nga xeet yi di nu léeboo,
jàmbur yaa ngi nuy wëcc bopp!
16 Damaa dëkke gàcce,
sëlmoo kersa
17 ndax kókkali yeek xastey nit
ñi ma bañ, di feyoonteek man.

18 Lii lépp dal na nu,
te fàttewunu la, fecciwunu la kóllëre.
19 Dëdduwunu la,
waccunu saw yoon,
20 teewul nga noot nu, wacce nu xaj ya,
këpp nu lëndëmu dee.
21 Su nu la fàtte woon yaw, sunu Yàlla,
ba tàllal tuuri doxandéem yi loxo,
22 du la ump, yaw Yàlla,
mi xam kumpay xol.
23 Yaa tax ñu yendu noo bóom,
dees noo jàppe ni xar yu ñuy tër.

24 Éy Aji Sax ji, jógal! Looy nelaw?
Yewwul, bu nu wacc ba fàww.
25 Loo nu làqe saw yiw,
di fàtte sunu njàqareek sunu coono?
26 Nu ngi ne ñàyy ci pënd bi,
di watat koll fi suuf.
27 Wallusi nu, jot nu ngir sa ngor.

45

Buur a ngi séetal

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bu ñuy wax Tóortóor, ñeel askanu Kore wu góor, dib taalifu yeete, te di woyu mbëggeel.

2 Woy wu neex a fees sama xol,
may taalifal Buur,
sama làmmiñ ni xalimag bindkatu ndaanaan.

3 Yaa gëna góorayiwe ci àddina,
sa kàddu diw yiw,
ndax Yàllaa la barkeel ba fàww!
4 Jàmbaaroo, takkal sa saamar,
te yànj, am daraja;
5 àndak daraja, dawal ba am ndam,
di dawal dëgg ak yërmande ji war,
ba mana def ay jaloore.
6 Yaw Buur, say fitt a ñaw,
di jam say noon ci xol,
ay xeet daanu, nga tiim.
7 Yaw Yàlla, sab jal a sax dàkk ba fàww.
sa yetu buur njub la,
8 yaa sopp dëgg, bañ lu bon,
ba Yàlla, sa Yàlla diwe la diwu mbég,
nga tiim say moroom:
9 sa yére yépp di gilli ndàbbu miir, ak alowes akum kanel,
ñu di la bégale xalam,
ca sa biir kër yu yànj.
10 Ay doomi buur a ngi ci jigéen ñi nga teral,
sab lingeer féete la ndijoor,
takkoo ngëneelu wurus.

11 Janq doom, gisal, déglul te teewlu ma,
fàtteel say bokk, fàtte sa kër baay,
12 Buur xemmeme la sab taar;
mooy sab sang, wormaal ko.
13 Waa Tir a lay yótsiy may,
ay boroom alal di wut lu la neex.

14 Séetu Buur duggsi na, ne ràññ,
sol mbubb mu wurus way tàkk.
15 Ñu yóbbul ko Buur, mu ne boyy,
janq ja àndak moom, diy toppam,
ñu indil leen Buur,
16 ñu duggsi kër buur,
ci biir mbégteek bànneex.

17 Yaw Buur, yal na la sa doom yu góor wuutu ci seen jalu maam,
nga def leeni kàngam ci réew mi mépp.
18 Maa lay joobe ba sa tur du fey mukk,
xeet yi saxoo laa sant ba fàww.

46

Aji Sax jee àndak ak man

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, di woy wu ñeel askanu Kore wu góor, dëppook galan bu ñuy wax Baatu jigéen.

2 Sunu Yàllaa nuy rawale, di nu dooleel,
di nu wallu fu nu jaaxlee,
3 ba dunu tiit suuf su yëngu sax,
ba tund yiy tàbbi biir géej,
4 mbaa gannax yuy riir, di fuur
aka fuddu bay gësëm tund yi.
Selaw.

5 Ag dex a ngi defi wal, di bànneexal dëkku Yàlla,
sellaayu màkkaanu Aji Kawe ji.
6 Yàllaa ngi ci biir dëkk bi, du raf;
Yàllaa koy dimbali ba jant fenkee.
7 Ay giir a riir, ay réew yëngu;
mu àddu, suuf seey!
8 Aji Sax ji Boroom gàngoor yee àndak nun,
Yàllay Yanqóoba jee nuy rawale.
Selaw.

9 Dikkleen gis jaloorey Aji Sax ji,
ak yàqute gi mu dogal ci kaw suuf.
10 Mu ngi fey xare ci àddina sépp,
dog fitt, damm xeej, lakk pakk.
11 Mu ne: «Dalleen te xam ne maay Yàlla,
màgg ci biir xeet yi, màgg fi kaw suuf.»
12 Aji Sax ji Boroom gàngoor yee àndak nun,
Yàllay Yanqóoba jee nuy rawale.
Selaw.

47

Yàllaay Buur

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib
taalifu cant, ñeel askanu Kore wu
góor.

2 Na xeetoo xeet tàccu,
xaacu, sarxolleel Yàlla!
3 Aji Sax ji, Aji Kawe jee jara ragal,
mooy buur bu mag bi tiim àddina
sépp.

4 Moo nu nangulal xeet yi,
nu teg tànk gàngoor yi.
5 Moo nu tànnal céru suuf,
muy sagu askanu Yanqóoba wii mu
sopp.
Selaw.
6 Yàllaa yéeg, kàddu riir.
Aji Sax jee yéeg, bufta* jolli.

7 Woyleen Yàlla, woyleen,
woyleen Yàlla sunu buur, woyleen.
8 Yàllaay buuru àddina sépp;
taalifleen, woy ko.
9 Yàllaa di buuru xeet yi,
Yàllaa tooge jalam bu sell.
10 Kàngami xeet yeey daje,
ànd ak ñoñi Yàllay Ibraayma;
Yàllaa moom buur yi yiir àddina,
te moo kawee kawe.

48

Aji Sax ji aar na Siyoŋ

1 Di woyu cant, ñeel askanu Kore
wu góor.

2 Aji Sax jee màgg, jara màggal a
màggal
ca sunu biir dëkku Yàlla, kaw tun-
dam wu sell.
3 Jekk taxawaayee tundu Siyoŋ,
catu bëj-gànnaar,
dëkku Buur bu mag bi,
di mbégtem àddina sépp.
4 Yàllaa wone kaaraangeem
ca biir tatay dëkk ba.

5 Buur yaa ngoog daje,
àndandoo.
6 Nun noo gis, jommi,
tiit, fëx,
7 ne fay pat-pati,
jàq ni kuy matu.
8 Ngelawal penku, moom ngay tase
gaal gu mag.

9 La nu déggoon de lanu gis
ca dëkkub Aji Sax ji Boroom gàngoor
yi,
sunu dëkku Yàlla ba.
Yàllaa koy dëgëral ba fàww.
Selaw.
10 Céy Yàlla, nu ngi sa biir kër,
di xalaat sa ngor.
11 Céy Yàlla, sa tur ay sa woy
ba ca cati àddina.
Njubte la sa loxo fees.
12 Yal na waa tundu Siyoŋ bég,
waa Yuda bànneexoo say àtte.

13 Doxleen biir Siyoŋ, wër ko,
waññleen ay sooroori tataam,
14 nemmikuy tataam,
doxantoo këri buur,
ba man koo yegge maasug ëllëg,
15 ne leen kii ay Yàlla, sunu Yàlla,
tey ak ëllëg.
Moo nuy jiite ba saa taxaw.

49

Alal day naxe

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib
taalifu cant, ñeel askanu Kore wu
góor.

2 Yeen, xeetoo xeet, dégluleen;
yeen, waa àddina yépp, teewluleen,
3 ngay ku tuut di ku mag,
nga bareleek nga néewle.
4 Li may wax xel la,
di xalaat yu déggu.
5 Damay teewlu kàddu yu xelu,
xalamal la sama tekkiteb cax.

6 Ana lu may tiit bés yu metti,
yu ma njublaŋ yéewe seeni
ñaawtéef,
7 di ñu wóolu seen am-am,
di kañoo alal ju bare?

* **47.6** ***bufta,*** ab béjjénu kuuy la, bu ñu bënn ñaari wet yi, ngir man cee wal.

8 Ana ku mana jot a jot sa bakkanu
moroom,
mbaa mu di ko feyal Yàlla njot ga?
9 Njotug bakkan jafe na,
bu ci jéem dara.
10 Ana kuy dund ba fàww,
ba doo gis bàmmeel?

11 Xanaa gis ngeen ne xelu, dee;
dof, dee; naataxóona it faatu rekk,
wacce keneen alalam.
12 Sa bàmmeel di sa kër ba fàww,
di sa dëkkuwaay bu sax dàkk,
boo tudde woon sa bopp ay suuf
sax.
13 Nit ak darajaam fanaanul,
mook aw rab a yem, sànku rekk.

14 Nii la ku wóolu boppam di mujje,
mook ku ko topp, di safooy waxam.
Selaw.
15 Nara dee rekk niy xar,
dee wommat, yóbbu,
njub fenk nib jant, ku jub moom
leen,
njaniiw mëdd seen jëmm,
fu sore kërug daraja.
16 Waaye Yàllaa may musal ci doo-
ley njaniiw,
jot sama bakkan, ba jël ma.
Selaw.

17 Buleen yéemu ci ku barele,
teraangay këram di yokku.
18 Du dee ba yóbbaale dara,
teraangaam du ko topp biir
bàmmeel.
19 Na bége bànneexu bakkanam,
ñu di ko kañe koomam,
20 ba tey, day dee, fekkiy maamam,
ña dootul gisug leer ba fàww.
21 Nit ak darajaam te amul dégg,
mook aw rab a yem, sànku rekk.

50

Aji Sax ji xol lay gërëm
1 Dib taalifu cant, ñeel Asaf.

Yàlla, Aji Sax ji Yàlla àddu na,
di woo àddina, penku ba sowu.
2 Ca Siyoŋ, dëkk ba ca taar ba
la Yàlla feeñe ni leer gu jolli.
3 Sunu Yàllaa ngi ñëw te du ne cell,
sawaraa ko jiitu, di xoyome,
ngëlén lu mag wër ko.
4 Ma ngay woo seede asamaan ak
suuf,
ngir àtte ñoñam.
5 Mu ne: «Dajaleel ma sama wóllëre
yiy sarxal, di ko fasee sama
kóllëreek ñoom.»
6 Asamaan a ngi biral àtteb Yàlla,
ndaxte mooy Kiy àtte.
Selaw.

7 «Yeen sama ñoñ, dégluleen, ma
wax leen;
yeen waa Israayil, ma sikk leen.
Maa di Yàlla, seen Yàlla.
8 Du seeni sarax laa leen di sikke,
mbaa seen saraxi rendi-dóomal yi
sax fi sama kanam.
9 Soxlawuma yëkku yar ak sikketu
gétt.
10 Maay boroom raboo rabu àll,
ak junniy nag yuy fore tund ya.
11 Xam naa njanaawi tund yi,
luy ag jur ci tool yi maa ko moom.
12 Su ma xiifoon, duma leen ko
wax,
maa moom àddinaak li ci biiram.
13 Ndax damay lekk yàppu nag
aka naan deretu sikket?
14 Deel jaajëfal Yàlla, sarxale ko,
di fey Aji Kawe ji loo dige,
15 di ma woo bésub njàqare,
ma wallu la, nga màggal ma.»

16 Ñu bon ñi, Yàlla ne leen:
«Lu ngeen di tari sama dogali yoon,
di waxe sama kóllëre?
17 Yeena ngii, bañ sama yar,
xalab samay kàddu.
18 Fu ngeen gisub sàcc, neexook
moom,
ab njaalookat, ngeen lëngool.
19 Dangeena afal seen gémmiñ ci
mbon,
seen làmmiñ taqoo fen,
20 ngeen di tooge seen mbokk,
di yàq deru doomu ndey.
21 Lii yeena ko def! Damay noppi,
ngeen defe ne damaa mel ni yeen?

Dama leen di sikk, tuumaal leen,
ngeen gis!

22 «Yeen fàttekati Yàlla yi, déggleen lii,
bala maa xotat te kenn du wallu.
23 Ki may sarxale jaajëf moo ma
teral;
ku topp yoon, ma won ko wallub
Yàlla.»

51

Yàlla, yërëm ma

1 Mu jëm ci njiitu woykat yi, dib
taalifu cant, ñeel Daawuda.
2 Mooy ba ko Yonent Yàlla Natan
seetsee, gannaaw ba Daawuda
tëddee ndaw sa ñuy wax Batseba*.

3 Éy Yàlla, ni nga goree, baaxe ma
ni,
faral samag tooñ ngir sa yërmande
ju yaa.
4 Fóotal maa fóotal sama ñaawtéef,
raxasal ma sama moy.
5 Xam naa ne maa tooñ,
sama moy a ngi janook man saa su
ne.
6 Yaw laa moy, yaw doŋŋ.
Li nga ñaawlu laa def.
Kon boo waxee, am dëgg,
te soo àttee, yey.
7 Ñaawtéef daal laa judduwaale,
te sama ndey ëmbaale ma bàkkaar.
8 Dëgg daal nga namm, dëggu reenu
xol,
kon déey ma fa xel mu rafet.
9 Wis ma ndox, ma sell;
sang ma, ma set wecc.
10 Yal nanga ma dégtal mbég ak
bànneex,
ma bégati, gannaaw ba nga ma
dammatee.
11 Bul xool samay moy,
faral sama ñaawtéef yépp.
12 Éy Yàlla, sàkkal ma xol bu sell,
yeesalal ma pastéefu xol.
13 Bu ma xalab,
bu ma xañ sa noo gu sell.
14 May ma, ma bégeeti sag wall,
te dundale ma xol bu tàlli,
15 ma xamal tooñkat sa yoon wi nga
tëral,
ba moykat dellu ci yaw.

16 Céy Yàlla, yaw Yàlla mi may
musal,
baal ma deret ji ma tuur,
ma sarxolle sa njubte.
17 Boroom bi, may ma, ma wax,
ma delloo la njukkal.
18 Sàkkuwuloo sarax, nde kon ma
indi;
te soppuloo saraxu rendi-dóomal.
19 Saraxi Yàlla, xol bu tuub la,
yaw Yàlla, xol bu tuub ba mokk, doo
gàntal boroom.

20 Ngalla baaxeel Siyoŋ,
yal nanga tabax tatay Yerusalem.
21 Su boobaa nga nangu sarax yi
war,
di saraxu rendi-dóomal.
Su boobaa ñu rendi ay yëkk ca sa
sarxalukaay.

52

Yàllaa man boroom doole

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib
taalifu yeete bu ñeel Daawuda.
2 Mooy ba Doweg, Edomeen ba, de-
mee ca Sawul, ne ko Daawuda dem
na kë[…] Axime[…]*.

3 Moo! Jàmbaar ji, looy damoo jëfi
coxor?
Yàlla, ngoram, bés bu nekk la.
4 Ak sa làmmiñ wi ngay sose lo-
raange,
mel ni saatu su ñu xacc,
rambaaj bi!
5 Lu bon a la gënal lu baax,
fen a la gënal wax dëgg.
Selaw.
6 Yaa bëgg jépp wax juy yàq,
waabajiiba bi!

7 Yàlla da lay sànk ba fàww,
fëkke la sab xayma, yóbbu,
déjjatee la réewum aji dund.
Selaw.
8 Aji jub gis ko, yéemu,

* **51.2** Seetal ci *2.Samiyel* 11.1–12.25. * **52.2** Seetal ci *1.Samiyel* saar 21–22.

di la ree, naa:
9 «Xoolleen jàmbaar ji làqoowul Yàlla,
xanaa di yaakaar alalam ju bare,
di yokkoo loraange.»

10 Man, ma mel ni garabu oliw gu naat
fa biir kër Yàlla,
di wóoloo Yàlla ngoram tey ak ëllëg.
11 Naa la sante sa jëf ba fàww,
naa biral sa tur wu baax,
say wóllëre teew.

53

Mbon maase na
1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bu ñuy wax Maxalat,
dib taalifu yeete bu ñeel Daawuda.

2 Ab dof a nga naa ca xelam:
«Yàlla amul,»
Ñu ni mel ay def njekkar,
seeni jëf siblu,
kenn defu ci lu baax.

3 Yàllaa tollu asamaan, jéer doom aadama,
di seet ku ci xelu, tey wut Yàlla.
4 Ñépp a dëddu,
bokk yàqu yaxeet.
Kenn deful lu baax,
du kenn sax.

5 Yàlla nee: «Xanaa ñiy def lu bon, xamuñu dara?
Ñuy lekk sama ñoñ niw ñam,
te wutuñu Yàlla.»
6 Waaye ñooy tiit a tiit
fu tiitaange amul.
Yàllaay tasaare néewi nit ñi la gaw.
Yàllaa leen wacc, nga gàcceel leen.

7 Ana kuy tollu Siyoŋ, xettali Israayil?
Éy, bés bu Yàlla tijjee wërsëgu ñoñam,
ndaw mbégte ci giirug Yanqóoba!
Ndaw bànneex laa ne, ci Israayil gii!

54

Yàlla, dimbali ma
1 Mu jëm ci njiital woykat yi,ànd aki xalam, dib taalifu yeete bu ñeel Daawuda.
2 Mooy ba waa Sif demee ca Sawul, ne ko Daawudaa nga làqu ca seenum réew*.

3 Éy Yàlla, musal ma ngir sa tur,
jox ma dëgg, ci sa kàttan.
4 Éy Yàlla, déglul, ma ñaan,
teewlul, ma wax la.
5 Ay doxandéem a ma jógal,
di ñu néeg, bëgga jël sama bakkan,
te seetuñu ci Yàlla.
Selaw.

6 Yàllaa ngii, moo may dimbali;
Boroom bee yor sama bakkan.

7 Yal na ay wi këppu ci ñi may tëru,
yal na leen sa dëgg sànk.
8 Xol bu tàlli laa lay sarxale.
Aji Sax ji, yaa baax, ma sant la.
9 Lépp luy njàqare, yaa ma ci jële,
ma tiim samay noon.

55

Xarit wor na ma
1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ànd aki xalam, dib taalifu yeete, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, déglul, ma ñaan la,
bul làqu, dama lay dagaan.
3 Teewlu ma, nangul ma.
Li may tawat a ma xañ jàmm, ub sama bopp;
4 coowal noon yee
ak coonob ñu bon ñi.
Dañu maa teg fitna,
di ma songe xadar.
5 Sama fit a ngi rëcc, di tëf-tëfi;
tiitaangey dee ne ma taral.
6 Njàqaree ma dugg, may kat-kati,
musiba mëdd ma.
7 Dama ne: «Éy ku may may laafi xati,
ma ne fërr, noppaluji.

* **54.2** Seetal ci *1.Samiyel* 23.14-28; 26.1-5.

8 Xanaa ma naaw, ba sore,
fanaani màndiŋ ma.
Selaw.
9 Naa gaawtu, seeluji
ngelaw lu riddi ak ngëlén.»

10 Éy, Boroom bi, beenal seeni wax,
neenal leen.
Damaa gis fitnaak xuloo ci dëkk bi,
11 guddeek bëccëg ñuy wër,
ñaawtéef ak ayib wéttali leen.
12 Yàq a nga ca biir,
te nooteel ak njublaŋ jógul ca pénc ma.
13 Su doon noon bu may ñaawal,
ma muñ ko,
mbaa muy bañ bu may won ab dayo,
ma daw ko.
14 Waaye yaw la, sama nawle,
di sama wóllëre, ma xam la.
15 Nu daan bokk bànneexu diisoo,
ànd ak mbooloo, di jaamuji kër Yàlla ga.

16 Yal na leen dee bett,
ñu jekki tàbbi njaniiw,
ngir mbon ga ci seen biir ak seen dëkkuwaay.

17 Waaye man, Yàlla laay woo wall,
te Aji Sax jee may wallu.
18 Subaak ngoon ak njolloor,
may ñaxtooka ñurumtu,
mu dégg ma.
19 Moo may jot ak jàmm,
ba ma mucc ci xare ya ma ñu bare di songe.
20 Yàllaay dégg, duma leen,
moom mi nguuram yàgga sax.
Selaw.
Soppikuwuñu fenn te ragaluñu Yàlla.

21 Workat baa ngi xàcc loxoom jëme ci ñi mu takktool,
di fecci kóllëre,
22 làmmiñ wa daa neex ni lem,
te xare lal xol ba;
kàddu ya gëna nooy ag oliw
te di saamar bu génn mbaram.

23 Sippikul Aji Sax ji lu la diis,
moom moo lay taxawu.
Du bàyyi mukk aji jub, muy tërëf.

24 Waaye yaw Yàlla, yaa leen di tàbbal,
bóomkat ak naaféq ci pax mu xóota xóot,
te seen dund xaajul.
Man nag, ma di la wóolu.

56

Yàlla laa wóolu, ragaluma nit

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bi ñu dippee Pitax mu luu, dëkk fu sore; diy ñaan, ñeel Daawuda, ba ko Filisteen ña jàppee ca Gaat*.

2 Éy Yàlla, baaxe ma,
nit a ngi may lakkal,
ab xeexkat a ma yendoo sonal.
3 Noon yee ma yendoo lakkal,
bare lool di xareek man.
Ku màgg ki,
4 bés bu ma tiitee,
yaw laay wóolu.
5 Yàlla laay màggal kàddoom,
Yàlla laa wóolu, ragaluma.
Lu ma nit manal?

6 Bésoo bés ñu ngi jalgati samay wax,
seen mépp mébét di sama loraange.
7 Ñu ngi mànkoo, di ma yeeru,
topp samay tànk,
di wut sama bakkan.

8 Éy gii ñaawtéef! Ñii nu ñu mana mucce?
Éy Yàlla, yal na leen sa mer dal!

9 Tumuràanke naa, nga gis.
Duyal samay rongooñ ci sa mbuus.
Du lim nga lépp?
10 Bés bu ma wootee wall,
dees na waññi noon yi,
ma xam ne Yàllaa ànd ak man.
11 Yàlla laay màggal kàddoom,
Aji Sax ji laay màggal kàddoom,
12 Yàlla laa wóolu, ragaluma.

* **56.1** Seetal ci *1.Samiyel* 21.11-16.

Ana lu ma nit manal?

13 Éy Yàlla, maa tegoo la ma la giñal,
maa lay defal saraxi cant.
14 Yaa ma rawale, ba deewuma,
te duma tërëf.
Damay daagu fi kanam Yàlla,
ci biir leeru àddina.

57

Yàlla jógal, wallu ma!

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bi ñuy woowe Bul yàq,
diy ñaan, ñeel Daawuda,
gannaaw ba mu dawee Buur Sawul, ba dugg ca xunt ma*.

2 Éy Yàlla, baaxe ma, ngalla baaxe ma,
fi yaw laay làqu,
yiiroo sa kiiraay,
ba musiba yi jàll.
3 Ma woo Yàlla, Aji Kawe ji,
Yàlla, mi may matalal.
4 Mooy yónnee fa asamaan, musal ma,
dumaal ma ku may noot.
Selaw.
Yàllaay yónnee jëfi ngoram ak wor-maam.

5 Maa ngi tëdd ci biiri noon
yu mel niy gaynde, di yàpp doom aadama.
Seeni sell niy xeej aki fitt,
seen làmmiñ di saamar yu ñaw.
6 Éy Yàlla, yaa màgg, ba sut asamaan,
sag leer tiim suuf sépp.
7 Noon yi di ma fiir,
sama xol jeex.
Ñu gasal mam pax,
far tàbbi ca.
Selaw.

8 Yàlla, dogu naa,
dogu naa woy, di la kañ.
9 Na sama jëmm jépp yewwu,
xalam ak moroom ma yewwu;
ma yee leeru njël.
10 Boroom bi, naa lay gërëm ci biir xeet yi,
kañ la ci biir waaso yi.
11 Sa ngor a màgg, ba àkki asamaan,
sa worma àkki fa kaw-a-kaw.

12 Éy Yàlla, yaa màgg, ba sut asamaan,
sag leer tiim suuf sépp.

58

Yàllaa mana mbugal

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bi ñuy woowe Bul yàq, diy ñaan, ñeel Daawuda.

2 Yeen daal, su ngeen waxee, dëgg selaw.
Mbaa yeena ngi àtte nit ñi ci yoon?
3 Yeena ngi mébét njubadi,
di lawal fitna ci réew mi.

4 Ku bon day sosu rekk, dëng;
juddu, teggi yoon, dib fen-kat.
5 Day am dañar ni ñàngóor,
fatti noppam ni jaan ju tëx:
6 du dégg baatu jatkat,
mbaa jati ñeengokat bu ñàng.

7 Yàlla, ngalla tojal seeni gëñ;
Aji Sax ji, foqal seen selli gaynde yii.
8 Yal nañu ne mes ni ndox muy wal,
yal nañu diir seen fitt, mu damm,
9 yal nañu mel ni ngumbaan-tooye buy dox, di seey,
mbaa lumb wu jigéen tuur, gisul jant.
10 Balaa seen cin a yég tàngooru gajj,
muy gu tooy, muy guy boy,
yal na leen fekk sànku*.

11 Aji jub day gis ñu feyul ko, mu bég,
muy jàngoo deretu ku bon.
12 Ku ne naan: «Ku jub jot sab yool moos!
Te Yàllaa ngi fi moos, di àtte àddina!»

* **57.1** Seetal ci *1.Samiyel* saar 24. * **58.10** Li ñu wax fii ci làkku ebrë am na werante.

59

Wallu maak ñu bon ñi

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bi ñuy woowe Bul yàq, diy ñaan, ñeel Daawuda. Mooy ba Buur Sawul yónnee ay nit ñu ko xoolal kër Daawuda, ngir rey ko*.

2 Éy sama Yàlla, xettali maak noon yi,
làq ma ñi ma jógal.
3 Xettali maak ñiiy def lu bon,
wallu maak bóomkat yi.
4 Aji Sax ji, ñu ngii di ma tëru, nar maa rey,
di ma songe seen doole,
te tooñuma, moyuma.
5 Defuma lu ñaaw, ñuy xélu, di ma waajal;
ngalla, jógal taxawusi ma, ba gis.
6 Aji Sax ji Yàllay Israayil, Yàlla Boroom gàngoor yi,
yewwul, dikkeel xeeti yéefar yépp, mbugal!
Workat yu bon yi, bu leen yërëm!
Selaw.
7 Bu ngoonee ñu wàccsi,
di xiiru niy xaj, di wër dëkk bi.
8 Déglul li ñuy yebbee ci seen gémmiñ,
seen làmmiñ niy saamar,
ñu defe ne kenn déggu leen.
9 Te yaw Aji Sax ji, yaa ngi leen di ree,
yaa ngi kekku yéefar yii yépp.

10 Yaay sama doole, ma di la séentu,
yaw Yàlla, yaay sama rawtu.

11 Sama Yàlla ju goree may gatandu.
Moo may may ndam ci noon yi, ma gis.
12 Yàlla, bu leen rey,
lu ko moy samaw xeet fàtte.
Tasaaree leen sa doole, daane leen.
Boroom bi, yaa nuy feg.
13 Bàkkaar lañuy wax,
seeni kàddu, bàkkaari neen.
Yal nañu bew ba daanu,
yooloo ko seeni saagaak seeni fen.
14 Meral, jeexal leen,
jeexal leen, ba ñu jeex tàkk,
ba ñépp xam ne Yàllaay Buur ci gi-
irug Yanqóoba,
ba ca cati àddina.
Selaw.
15 Bu ngoonee ñu wàccsi,
di xiiru niy xaj, di wër dëkk bi.
16 Ñuy wër di wut lu ñu lekk,
su ñu suurul, di ñurumtu.
17 Maa lay woye sa doole,
xëy, di sarxolle ngir sa ngor.
Yaay sama rawtu,
di sama làquwaay bésub njàqare.
18 Sama doole yaw a, naa la woy,
Yàlla, sama rawtu, Yàlla, boroom ngor.

60

Yàllaa yor sunu mucc

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bu ñuy wax Seedeb tóor-tóor, diy ñaan, ñeel Daawuda.
2 Mooy ba Daawuda di xareek waa Siri ña ca Mesopotami ak waa Siri ña ca Coba te ba ñu ca bàyyikoo, Yowab duma fukki junniy Edomeen ak ñaar (12 000) ca xuru Xorom wa*.

3 Éy Yàlla, wacc nga nu, bëtt sunu kiiraay.
Mer nga, waaye ngalla xettali nu.
4 Yëngal nga suuf, xar ko;
ngalla jagalal, mu tëju, mu ngi jaayu!
5 Won nga sa mbooloo lu metti,
nàndal nu biiñu mbugal, ba nu miir.
6 Sampal nga ab raaya ñi lay ragal,
ngir ñu mucc ci fitt yi.
Selaw.
7 Walloo nu sa ndijoor, nangul nu,
ba say soppe xettaliku.

8 Yàllaa àddoo fa këram gu sell,
ne: «Maay damu, dogat suufas Sikem,
séddale xuru Sukkót.

* **59.1** Seetal ci *1.Samiyel* 19.11-17. * **60.2** Seetal ci *2.Samiyel* 8.3-14; *1.Jaar-jaar ya* 18.3-13.

9 Maa moom diiwaanu Galàdd, moom Manase,
Efrayim di sama mbaxanam xare,
Yuda di sama yetu nguur,
10 réewum Mowab di sama ndabal raxasukaay,
Edom, ma teg tànk;
Filisti, ma xaacoo fa.»

11 Éy Yàlla, ana ku may yóbbu dëkk ba tata wër?
Ku may jiite ba Edom?
12 Xanaa kay du yaw, Yàlla mi nu wacc,
yaw Yàlla mi baña àndak sunu mboolooy xare?

13 Ngalla dimbali nu ci bañaale;
doom aadama, wallam neen la.
14 Nook Yàlla, nu def njàmbaar;
moom mooy noot sunuy noon.

61

Naa woote wall
1 Mu jëm ci njiital woykat yi, àndaki xalam, ñeel Daawuda.

2 Ngalla Yàlla, déglul, maa ne wallóoy,
teewlul, ma dagaan la.
3 Àll laa lay woowe,
sama xol jeex;
yéege ma doju rawtu wu ma jotul.
4 Yaw laa làqoo,
ngay tata ju dëgër, fegal ma noon.
5 Naa dëkke sa xayma ba fàww;
làqoo sa kiiraay.
Selaw.
6 Yàlla, yaa dégg samay dige,
sédd ma céru ñi wormaal sa tur.

7 Ngalla féqal fani Buur,
ay atam bare, sët ba sëtaat.
8 Éy Yàlla, yal na Buur toog ba fàww fi sa kanam,
nga sédd ko sa ngor ak sa worma, mu fegoo;
9 kon ma woy la ba fàww,
di jëfe samay dige bésoo bés.

62

Yaakaar, fa Yàlla
1 Mu jëm ci Yedutun, njiital woykat yi, dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Yàlla doŋŋ ay dalal sama xel,
moo may wallu.
3 Moom doŋŋ mooy sama wéerumucc,
di ma rawale, ba duma sànku!

4 Xanaa dungeen bàyyee songandoo nit,
nar koo sànk,
ni kuy màbb tabax bu joy,
mbaa ngay bàddi per mu ràpp?
5 Seeni mébét, wàcce boroom daraja doŋŋ;
yeena ngi bége ay fen,
seeni kàddu diw yiw,
seen xalaat diy saaga.
Selaw.

6 Yal na Yàlla doŋŋ di dalal sama xel,
moom mi ma yaakaar.
7 Moom doŋŋ a di sama wéerumucc,
di sama rawtu, duma tërëf.
8 Yàllaa may musal, di ma sagal,
ma di ko doolewoo.
Sama kiiraay, Yàllaa!
9 Bokk yi, wóoluleen ko fu ngeen tollu,
diisleen ko seen xol,
Yàllaay sunu kiiraay.
Selaw.

10 Doom aadama, ngelawal neen;
nit, naxi neen.
Booleel teg ci lu ñuy natte diisaay,
kaw la jëm.
Ñooy gëna woyof ngelaw!
11 Bul wóolu ribaa,
bul yaakaar alalu càcc, neen la.
Bu sa alal yokku, nga taf ci sa xol.

12 Benn yoon la Yàlla wax,
ñaari yoon laa dégg, ñu ne;
«Doole, fa Yàlla.»
13 Boroom bi, ngor, yaay boroom,
yaw daal, yaay yool nit jëfam.

63

Maa namm Aji Sax ji

1 Dib taalifu cant, ñeel Daawuda.
Mooy ba mu nekkee ca màndiŋu Yuda*.

2 Yaw Yàlla, yaay sama Yàlla,
ma xëy di la wër,
sama bakkan mar la,
sama jëmm namm la,
fu suuf mare ndox, ne sereŋ.
3 Moo tax kër gu sell ga laa la séentoo,
ngir niir sa doole ak sa leer.
4 Xéewloo sa ngor moo dàq dundu bakkan;
ma àddu boog, kañ la!
5 Dama lay sant, sama giiru dund kay,
tàllal la ay loxo, sàbbaale la.
6 Sama xol di sedd, ni ku ñam wu duun suural,
ma bég, sarxolle, màggal la.

7 Su ma tëddee, fàttaliku la,
waxtuw guddi dama lay xalaat.
8 Yaay sama ndimbal,
may làqoo sa kiiraay,
di sarxolle.
9 Sama xol taq la,
nga téyee ma sa ndijoor.

10 Waaye ñiy wuta faat sama bakkan
ñoo jëm xóotey njaniiw.
11 Ñu jébbal leen ñawkay saamar,
till séddoo.

12 Buur moom, di bége Yàlla;
képp ku koy giñe di ko kañoo,
fen-kat ne xerem.

64

Yàllaa man ag fitt

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, déglul sama kàddug tawat;
ngalla aaral sama bakkan ci noon bu raglu.
3 Làq ma pexey ku bon,
ma rëcc gàngooru defkati ñaawtéef.

4 Ñu ngi daas seen làmmiñ niy saamar,
di fitte seeni kàdduy wextan,
5 di jam ku ñu tëru te deful dara;
jekki jam ko, te tiituñu ci dara.
6 Dañoo dogu ca lu bon la ñu nar,
di diisoo na ñuy làqe ay fiir,
te naan: «Kenn du ko gis!»
7 Dañuy lal pexem njubadi te naan:
«Lal nanu pexe mu mat sëkk.»
Nit aka xóot xel te xóoti mbóot!

8 Waaye Yàllaa leen di jamu fittam,
ñu jekki daanu.
9 Seen làmmiñ a leen di fakkastal,
ba ku leen xool wëcc bopp.

10 Ñépp a ciy am tiitaange,
bay siiwal la Yàlla def,
tey xalaataat jëfam jooju.
11 Ku jub bége Aji Sax ji, làqoo ko.
Képp ku namm njub, damu.

65

Yàllaay nangul suuf

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, di woyu cant, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, yaa jagoo cant fa Siyoŋ,
yaw lees di jëfeel ab dige.
3 Yaw miy nangug ñaan,
yaw la képp di wuyusi.
4 Samay ñaawtéef man na ma,
waaye sunuy tooñ, yaa nu koy baal.
5 Ndokkalee koo tànn, woo ko,
mu dale say ëtt,
di xéewloo sa ngëneeli kër,
ak sa sellaayu dëkkuwaay.

6 Defal nga nuy kéemaan,
nangug ñaan ci njekk,
yaw Yàlla mi nuy wallu,
di yaakaaru àddina wërngal këpp,
ba ca géej gu sore ga.
7 Yaa dëje tund yu mag yi doole,
gañoo sa kàttan,

* **63.1** Seetal ci *1.Samiyel* 23.14; 24.2; *2.Samiyel* 15.23.

8 di dalal riirum géej aki gan-
naxam,
ak coowal xeet yi,
9 ba waa cati àddina yéemoo say
firnde,
waa penkook sowu di sarxolle.

10 Yaa dikke suuf am wal,
nangul koo nangul.
Dexu Yàllaa fees ndox,
ngay may nit peppam,
ni nga ko waajale suuf si,
11 di suuxat ngàbb mi,
maasalee ko jal yi,
sottiy waame, mu mokk,
cax ma, nga barkeel.
12 Yaay tëje mbeyum at mi say
ngëneel,
foo jaare, xéewal walangaan.
13 Parluy màndiŋ yaa ngi walan-
gaan,
li wër tund yu ndaw yi di xumbéen.
14 Joor gaa ngi, jur gi muur,
xur yi sàngoo pepp,
lépp di xaacooka woy.

66

Yàllaay aar nitam

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, di
woyu cant.

Yeen waa àddina sépp, sarx-
olleelleen Yàlla,
2 woyleen màggaayu turam,
darajaalleen cantam.
3 Neleen Yàlla: «Yaaka yéemey
jaloore!
Sa doolee bare, ba say noon rasu,
4 àddina sépp di la sujjóotal,
di la woy, di joobe sa tur.»
Selaw.

5 Dikkleen gis li Yàlla def,
jëf la ju yéeme, ñeel doom aadama
yi.
6 Moo soppi géej ag joor,
maam ya dox jàll.
Nanu ko bége foofa.
7 Mooy nguuroo njàmbaaram ba
fàww,
di topp xeet yeek bët.
Ku koy diiŋat, yàlla boo damu!
Selaw.

8 Yeen xeet yi, santleen sunu Yàlla,
te biral cantam!
9 Moo sàmm sunu bakkan,
te waccu nu, nu tërëf.

10 Éy Yàlla, nattu nga nu,
xelli nu, ni ñuy xellee xaalis;
11 laaw nga nu,
teg nu njàqare.
12 May nga noon noot nu,
nu jaare sawara, jaarem ndox;
nga génne nu, yaatal nu.

13 Maay duggaale sa kër ay saraxi
rendi-dóomal,
defal la samay dige
14 yi ma waxoon ci sama
gémmiñ,
sama làmmiñ tudd ko, ba ma jàqee.
15 Jurug yafal, ma defal la saraxu
rendi-dóomal,
saxaar sa jollee ca kuuyu sarax ya,
ma boole ca saraxu nag ak sikket.
Selaw.

16 Képp ku ragal Yàlla dikkal, déglu,
ma limal la li mu ma defal.
17 Moom laa woo wall,
àddu, màggal ko.
18 Su ma naroon ñaawtéef,
Boroom bi du ma déglu.
19 Waaye Yàlla dégg na ma,
teewlu na samag ñaan.
20 Cant ñeel na Yàlla,
gàntuwul samay ñaan,
xañu ma ngoram.

67

Yal na nu Yàlla barkeel

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, àndaki
xalam, di woyu cant.

2 Éy Yàlla, yéwéne nu, barkeel nu,
te geesoo nu sa leeru kanam,
Selaw.
3 ba ñu ràññee sa loxo fi kaw suuf,
gis sag wall fi biir xeet yépp.

4 Yaw Yàlla, na la xeet yi sant,
na la xeet yépp sant.

5 Na xeet yiy bég, di sarxolle;
loo dogalal xeet yi njub la,
te yaay wommat xeet yi ci kaw suuf.
Selaw.
6 Yaw Yàlla, na la xeet yi sant,
na la xeet yépp sant.

7 Suuf si nangu na,
yal na nu Yàlla sunu Yàllay barkeel.
8 Yal na nu Yàllay barkeel,
ba àddina wërngal këpp ragal ko.

68

Yàlla daagu, daan

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel
Daawuda, di woyu cant.

2 Yàllaay jóg, noonam ya fëlxoo;
bañam ña daw, dëddu ko.
3 Yàlla wal, ñu naaw ni saxaar.
Ñu bon ñi sànku fi kanam Yàlla,
mbete dax ak sawara.
4 Ñu jub ñi nag bég, di bànneexu fi kanam Yàlla,
tey puukarewoo mbégte.
5 Woyleen Yàlla, teral turam,
xàllalleen kiy war niir yi,
Ki Sax moo di turam.
Bànneexuleen fi kanamam.
6 Mooy baayoo jirim, di àtte jëtun,
kookoo di Yàlla ja fa màkkaanam mu sell.
7 Yàllaay sàkkal ku wéet wéttal,
di afal ku ñu tëjoon, bégal ko,
ku déggadi rekk ay dëkke suuf su ne sereŋ.

8 Céy Yàlla, yaa génn, jiitu sa mbooloo,
daagu, dugg màndiŋ ma.
Selaw.
9 Suuf yëngu,
asamaan sóob
fi kanam Yàlla, boroom tundu Sinayi,
Yàllay Israayil ja!
10 Yàlla, waame nga tawal,
leqalee ko réew mi nga séddoo, fa mu sonne,
11 sa mbooloo dëkke fa.
Yàlla yaa leel néew-ji-doole ci sag mbaax.

12 Boroom beey joxe ndigal,
gàngooru jigéen indi xibaar:
13 «Buur yaak seeni gàngoor a ngay daw a daw,
jongomay kër gi di séddale lël ja.
14 Yeen ñiy waaf ci gétt gi, bésub xaré,
gànjar a ngi, di laafi pitax yu ñu xoob xaalis,
dunq ya teg wurus wuy ray-rayi.»
15 Ba fa Aji Man ji tasaaree buur ya,
tawub yuur a ngay sóobe tundu Calmon.

16 Yaw tundu yàlla yi, yaw tundu Basan,
tundu Basan, tund wi ci coll yi,
17 looy xeelook say coll, di fiire
tund wi Yàlla namma dëkke?
Aji Sax ji kat, fa lay dëkk ba fàww!

18 Watiiri xarey Yàlla di ñaar fukki junni (20 000),
ba ci junniy junni.
Boroom bi ne ca seen biir,
di boroom tundu Sinayi fa biir cellte gi.

19 Yaa yéeg fa kaw-a-kaw,
jàpp ay jaam, yóbbaale.
Yaa nangooy galag ci nit ñi,
ba ci ñiy fippu
ndax li Yàlla Ki Sax dëkke Siyoŋ.

20 Cant ñeel na Yàlla bésoo bés.
Moo nuy jaboote. Yàllaa nuy musal.
Selaw.
21 Sunu Yàllaa di Yàlla jiy walloo,
Aji Sax ji Boroom beey musal bakkan.
22 Yàlla daal ay rajaxe boppi noonam
ak kaaŋ mu sëq mu boroom wéye tooñ.

23 Boroom bi nee: «Basan laay waññee noon yi,
waññee leen xóotey géej,
24 ngeen mana xuus ci seen deret,
seeni xaj séddu ci seeni néew.»

25 Céy Yàlla, gis nañu sa gàngoor di daagu,

sama Yàlla, sama buur, sa gàngoor
ba ca biir kër gu sell ga.
26 Woykat ya jiitu,
janq ja topp ca ak tëggum njiin,
xalamkat ya mujje.
27 Dajeleen, di sant Yàlla,
yeen askanu Israayil, santleen Aji
Sax ji.
28 Giirug Beñamin a ngi jiitu, gën cee
néew,
njiiti Yuda topp caak seeni kuréel,
njiiti Sabulon topp caak njiiti Nef-
tali.
29 Yeen, seen Yàlla dogalal na leen
kàttan;
éy Yàlla, jëfeel doole ja nga nu
jëfeeloon.
30 Sa kër gi tiim Yerusalem,
fa la la buur yiy indiley galag.
31 Nanga fa gëdde rabu àll wi* ci
barax yi,
ñooy gétti yëkk yi, xeet yi ci des diy
sëllu.
Gëdd leen, ba ñu sujjóotalsi laak
dogi xaalis.
Tasaareel xeet yooyu sopp xare,
32 ay kàngam bàyyikoo Misra aki
galag,
réewum Kuus baral loxoom, indil
Yàlla.

33 Yeen waa réewi àddina, woyleen
Yàlla,
teralleen Boroom bi,
Selaw.
34 gawar bi ci asamaan,
asamaani démb.
Ma ngooguy àddu kàddug doole.
35 Seedeleen ne doole, fa Yàlla,
mi tiime Israayil darajaam,
dooleem feeñoo xàmbaar ya.

36 Céy Yàllaaka mata ragal fa këram
gu sell!
Mooy Yàllay Israayil,
di may mbooloo mi dooleek kàttan.
Cant ñeel na Yàlla!

69

Ku ñu fitnaal a ngi ñaan

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bu ñuy wax Tóor-
tóor, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, wallu ma!
Ndox maa ngi ma tollu ci put.
3 May suux ci ban bu xóot,
te awma fu ma teg tànk.
Maa ngi nii ci ndox mu xóot,
gannax yi mëdd ma.
4 Ma woote wall ba tàyyi,
sama put gi wow koŋŋ.
Ma séentu la, yaw sama Yàlla,
ba samay gët giim.
5 Sama kawari bopp sax,
ñi ma bañ ci daraa ko ëpp.
Ñu bare doole, bëgg maa sànk,
noonoo ma ci dara.
Sàccuma, nara fey!

6 Yaw Yàlla, xam nga sama jëfi dof,
te samay tooñ umpu la.
7 Yàlla buma rusloo ñi la yaakaar,
yaw Boroom bi, Aji Sax ji Boroom
gàngoor yi,
yàlla buma gàcceel ñi la topp,
yaw Yàllay Israayil.
8 Yaa tax ma dékku, ñu di ma sewal,
ma rus ba sëlmoo gàcce.
9 Jàmbur laa léegi ci saay bokk,
mel ni doxandéem sama biir doomi
ndey.
10 Damaa xér ci sa kër gi, ba jeex
tàkk,
te jëf ji ñu la sewale man la dal.
11 May jooy, di woor,
ñu di ma sewal.
12 Ma sol ay saaku, di ko ñaawloo,
ñu di ma léebu.
13 Waa pénc ma di ma tooge,
màndikat yi di ma woyal.

14 Waaye man, Aji Sax ji, yaw laay
dagaan.
Éy Yàlla, na tey di bésub yiw.
Ngalla nangul ma ci sa ngor lu yaa
ak sa wall gu wóor.

* **68.31** ***rabu àll wi:*** jàpp nañu ne jombul Misra lay doon.

15 Xettali ma ci ban bi, ma bañasuux,
xettaliku ci samay noon.
Rikk génne ma yii xóotey ndox,
16 ba gannax du ma mëdd,
xóotey géej du ma warax,
pax du ma kepp.

17 Éy Aji Sax ji, yaa rafet ngor, nangul ma!
Geesoo ma sa yërmande ju yaa!
18 Bu ma làqu, Sang bi.
Jàq naa, gaawe ma.
19 Jege ma, jot ma,
musal ma ci noon yi!

20 Yaa gis ñu di ma sewal, di ma ruslooka toroxal,
yaa ngi ne jàkk ci noonoo noon.
21 Dees maa sewal, sama xol jeex, ma wopp;
may sàkku yërmande, awma ko;
ku ma dëfal it, gisuma ko.
22 Tooke lañu ma leel,
ma mar, ñu nàndal ma bineegar.

23 Yal na seen ndab di seenum yeer,
seeni am-di-jàmm di seenug fiir.
24 Yal na seeni gët giim, ba dootul gis;
yal na seen ndigg rëcc fàww.
25 Yal nanga leen yuri mbugal,
sa mer tàkk, dab leen.
26 Yal na seeni dal gent,
seeni xayma wéet.
27 Yaw, nga duma ba noppi, ñu toppaat ca,
nga gaañ, ñu siiwal mitit wa.
28 Dencal leen tooñ ci kaw tooñ,
te yàlla buñu tàbbi ci sa àtteb dëgg.
29 Yal nañu leen far ca téereb dund ba,
bañ leena limaale ca aji jub ña.

30 Man de, damaa jàq, tiis.
Éy Yàlla, yal naa làqoo sag wall.
31 Damay wormaal turu Yàlla, woyal ko,
màggal ko, sant ko.
32 Mu gënal Aji Sax ji saraxu yëkk,
aki béjjénam aki wewam.
33 Néew-ji-doole di gis, bége,
kuy topp Yàlla yokku fit.
34 Aji Sax ji day dégg néew-ji-doole moos,
te du sàggane ñoñam ñi ñu njoñ.

35 Na asamaan ak suuf màggal Yàlla,
mook géej ak lu cay yëngoo.
36 Yàlla kat mooy musal Siyoŋ,
tabaxaat dëkki Yuda yu mag yi,
ay nitam moom, dëkke.
37 Askanu jaamam ñee koy jagoo,
ay soppeem a koy dëkke.

70

Yàlla, gaawe ma

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel Daawuda, di woy wuy fàttalee.

2 Yàlla, wallu ma!
Éy Aji Sax ji, gaawe ma!

3 Kuy wut sama bakkan,
yal na rus, torox ne tott.
Kuy bége sama loraange,
yal nañu ko duma, waññi ko, mu ne yàcc.
4 Kuy ñaawalaate,
yal nañu ko toroxal, mu daw, dellu gannaaw.

5 Képp ku la wër,
yal na bég, di la bànneexoo.
Képp ku safoo sag wall,
yal na jàppoo: «Yàlla màgg na!»

6 Man de, néew naa doole, ñàkk naa.
Éy Yàlla, gaawe ma.
Yaw yaa may wallu, xettali ma.
Éy Aji Sax ji, bu ma yeexe.

71

Mag a ngi séentu Yàlla àtte ko dëgg

1 Aji Sax ji, yaw laa làqoo,
yàlla buma rus mukk.
2 Xettalee ma sa àtteb dëgg, yiwi ma;
ngalla teewlu ma, te wallu ma.
3 Yal nangay sama cëslaay, sama rawtu
bu may rawesi saa su ne,
te nga dogal sama mucc.

Yaay sama cëslaay, sama rawtu.
4 Éy sama Yàlla, musal ma ci dooley ku bon
ak ab saay-saay ak ab néeg.

5 Boroom bi Aji Sax ji, yaw de laa yaakaar,
dale laa wóolu ba may ndaw.
6 Yaw laa wéeroo ba may juddu;
yaw yaa ma roccee sama biiru ndey.
Yaa yelloo sama cant fàww.
7 Firndey alkànde la ma ñu bare xoole woon,
te yaw ngay sama rawtu bu wóor.
8 Samay kàddu sag cant la fees
ak di la saxoo darajaal.

9 Ngalla bu ma wacc, mag laa;
bu ma ba fi doole jeexe.
10 Noon yaa nga may tooge,
ñi may tëroo ngay diisoo,
11 naan: «Yàlla wacc na ko,
nan ko dàq, jàpp;
kenn du ko wallu.»
12 Éy Yàlla, bu ma sore.
Sama Yàlla, gaawe ma.
13 Ñi may tuumaal,
yal nañu leen rusloo, sànk leen.
Ñi may wuta lor,
yal nañu leen gàcceel, sewal leen.
14 Man may saxoo yaakaar,
di la sant, di santati.
15 May siiwal sa àtteb dëgg,
di yendoo waxtaane say wall,
doonte lim ba wees na ma.
16 Boroom bi Aji Sax ji, ma dikke la sag njàmbaar,
di tudd sa àtte dëgg gu wéet.
17 Éy Yàlla, ba may ndaw, nga ma xamal say kéemaan,
te ba tey jii maa ngi koy biral.
18 Éy Yàlla, bu ma bijjaawee ba weex tàll it, bu ma wacc,
ba keroog may xamal maasu tey sa doole,
xamal ñi ciy topp ñépp sag njàmbaar.
19 Céy Yàlla, sa àtteb dëgg àkki na fa kaw-a-kaw.
Def nga lu réy.
Yaw Yàlla, ana ku mel ni yaw?
20 Won nga ma ay yoon coonooki tiis,
waaye yaa may dundalaat,
ma mucc xóotey suuf.
21 Yal nanga ma gëna sagal,
geesu, dëfal ma.

22 Man it sama Yàlla, ma xalam, sant la
ngir sa kóllëre.
Aji Sell ji séddoo Israayil,
dama lay woy aki xalam,
23 sarxolle, woy la,
bége sag wall.
24 May yendoo siiwal sa àtteb dëgg
nde ña ma doon wuta lor
lañu rusloo, sewal leen.

72

Nu ñaanal Buur
1 Ñeel Suleymaan.

Céy Yàlla, mayal Buur sa xelum àtte,
mayal doomu Buur bii sa xelum njub,
2 muy àttee sa mbooloo njub,
di àttee sa néew-ji-doole ñi yoon,
3 tooli tund yu mag yi indil mbooloo mi jàmm,
tooli tund yu ndaw yi xéewale leen àtteb dëgg,
4 Buur di àtte néew-ji-dooley xeet wi,
di wallu doomi néew-ji-doole
tey dëggaate kiy nennoo.
5 Yal nañu la wormaal feek jant biy am,
feek weer wiy feq, sët ba sëtaat.

6 Yal na Buur di xéewalu réewam nib taw cig ruujeef,
mbaa waame wuy suuxat suuf.
7 Janti Buur aji jub day woomle,
te ba keroog weer wiy fey, jàmm di law,
8 mu yilif géej ba géej
ak dexu Efraat ba ca cati àddina.
9 Waa màndiŋ mi di ko sukkal,
ay noonam mëq suuf,
10 buuri Tarsis ak dun ya
di ko indil ay galag;
buuri Seba ak Saba

di ko yótsi yóbbal,
11 buuroo buur di ko sujjóotal,
xeetoo xeet di ko surgawu.
12 Mooy xettaliji aji tumuràŋke bu
woote wall
ak aji néewle ju sësul fenn.
13 Mooy yërëm ku néewleek ku tu-
muràŋke,
di sàmm bakkanu aji tumuràŋke,
14 boole leen jot ci nootaangeek lo-
raange,
ngir fonk seen bakkan.

15 Yal na Buur gudd fan,
yal nañu ko may wurusu Seba.
Nañu koy ñaanal saa su ne,
di ko saxoo, mu barkeel.

16 Yal na pepp ne gàññ ci réew mi,
yal na gub yay jaayu ca tund ya ni
gottub Libaŋ;
dëkk yu mag yi sëqi nit ba law,
17 yal na turam sax,
ba law fu jant tiim,
yal na xeet yépp barkeele ci moom,
te di ko ndokkale.

18 Cant ñeel na Yàlla Aji Sax ji,
Yàllay Israayil, mi wéetooy
jalooreem.
19 Cant ñeel na màggaayam, ba fàww,
yal na màggaayam dajal suuf sépp!
Amiin, Amiin!

20 Ñaani Daawuda doomu Yese je-
exe fii.

73

Am Yàllaa gën

1 Dib taalifu cant, ñeel Asaf.

Yàlla kay baax na ci Israayil,
baax ci ku rafet xol.
2 Waaye man de tuuti kon ma lajj,
tuuti ma tarxiis,
3 ngir maa ñee ku bew,
ndax gis mu baaxle te di ku bon.

4 Amuñu mitit,
xanaa ne faaj.
5 Doñ-doñu nit dabu leen,
coonoy doom aadama dalu leen.
6 Moo leen taxa ràngoo reewande,
làmboo coxor.
7 Dañoo suur ba gët suulu,
seen xalaati xel xëtt yoon.
8 Dañuy ñaawle, di wax lu bon,
di réy-réylu, boole ci kàdduy jaay-
doole.
9 Seen ŋalŋal àkki asamaan,
làmmiñ dajal suuf.
10 Moo tax ñoñi Yàlla walbatiku ci
ñoom,
di jolu seen wax nim ndox
11 te naan: «Lu ci Yàlla xam?
Ana xam-xam fa Aji Kawe ji?»
12 Ñu bon ñaa ngoog!
Ne finaax, di gëna woomle.

13 Man kay maa sellal ci neen,
di sàmm sama der.
14 Bés bu ne yar dal ma,
saa yu ma xëyee, jot mbugal.
15 Su ma noon: «Naa waxe ni ñoom,»
kon de, ma wor sa askanu
mbooloo.
16 Naka laay jéema ràññee lii,
mbir mi ëlëm ma.
17 Ba ma àggee sa kër gu sell ga,
laa doora gis muju ku bon.

18 Yoonu tarxiis kay, nga leen teg,
daane leen, ñu sànku,
19 Yàquleeka leena bett!
Musibaa leen ne fuuf, ñu ne mes!
20 Day mel ni gént goo yewwoo.
Céy Boroom bi, boo xippee, jëmmu
gént ga soof la.

21 Naqar laa amoon,
sama xol di dagg.
22 Booba ngaaka laa, xawma dara;
rab laa woon fi sa kanam.
23 Teewul ma des ak yaw,
nga jàpp sama loxol ndijoor.
24 Danga maa gindee sam xel,
teg ca dalale ma sa teraanga.
25 Ana ku ma am asamaan ku la
moy?
Ku ma safoo kaw suuf ku la moy?
26 Kàttan ak pexe jeex,
Yàlla di ma dooleel,
ma séddoo ko fàww.
27 Ku la sore kat, sànku;
képp ku la wor, nga bóom.

28 Man de, jege Yàllaa ma gënal.
Boroom bi Aji Sax ji, yaw laa def kiiraay,
ngir siiwal sa jépp jëf.

74

Yàlla, bu la noon ree
1 Dib taalifu yeete, ñeel Asaf.

Éy Yàlla, lu tax nga wacc nu fàww,
di dal ak xol bu tàng
ci sa xari parlu yii?
2 Bàyyil xel askan wi nga jënd bu yàgg,
yaa jot gii giir, séddoo leen.
Bàyyil xel tundu Siyoŋ, fa nga dëkke woon.
3 Dikkal, xool gent bu yaa bii dul jeex,
noon yàq lépp ci biir kër gu sell gi.

4 Say bañ xaacu nañu fa sa digg bérebu ndaje ma,
samp seen raaya.
5-6 Sémmiñ dal, wàkku awu.
Mbete ñu xàcc sémmiñ, di gori geer,
ba lu fa doon liggéeyu yatt, tas.
7 Dañoo taal sa kër gu sell,
sa dëkkuwaayu tur lañu daaneel, ba sobeel ko.
8 Ñu namm noo noot ba nu nooy,
fuy bérebu ndajem Yàlla ci réew mi, ñu lakk.
9 Sunuy takk réer na nu,
yonent amatul,
te kenn xamul fu lii di àkki.

10 Éy Yàlla, fu reetaani noon di dakke?
Xanaa bañ yi duñu la ñàkke kersa ba fàww?
11 Looy téye sa loxol ndijoor?
Na sa loxo jóge sa dënn, nga buube leen.

12 Yàlla, yaa masa doon sama buur,
di ma walloo ci digg réew mi.
13 Yaa xàjjale géej gi ci sa doole,
toj boppi ninki-nanka ja ca ndox ma,
14 yaa rajaxe kaaŋi rab woowu,
leele ko rabi màndiŋ ma.
15 Yaa fettaxal fii bëti ndox akum wal,
ŋiisal dex yu masa wal.
16 Yaa moom bëccëg, moom guddi,
teg fi weer week jant bi.
17 Yaa rëdd mboolem digi suuf,
sàkk noor ak nawet.

18 Kon xoolal, Aji Sax ji, noon a ngi ree,
xeet wu amul bopp a lay sewal.
19 Bul wacce rabu àll sam xati,
bul sàggane sa néew-doole yi mukk.
20 Ngalla xoolal ci kóllëre gi,
fu làqu ci réew mi, fitna dale fa ba dajal.
21 Yàlla bu néew-doole ñibbiwaale gàcce,
yal na ku ñàkk ak ku néewle di la santandoo.
22 Éy Yàlla, jógal ñoŋal sa dëgg,
bàyyil xel dof bi la dëkkee sewal.
23 Bul tanqamlu sa coowal noon yi,
ñii la jógal, seenum riir a ngi jolli saa su ne.

75

Yàllaay àtte
1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bi ñu dippee Bul yàq,
di woyu cant, ñeel Asaf.

2 Yàlla, nu sant la, santati la;
sa tur a ngii jege nu,
nuy siiwal say jaloore.

3 Yàlla nee: «Maay takk ab àpp,
àtte ca njub.
4 Bu suuf di yëngu mook ñi ko dëkke ñépp,
maay kiy téye ay kenoom.
Selaw.
5 Dama ne ku réy: "Bul réy-réylu,"
ne ku bon: "Bul bew,
6 bul bew a bew,
bay waxe reewande."»

7 Du penku, du sowu,
te du màndiŋ ma la daraja di jóge.
8 Yàllaay àtte:
kii mu detteel, kee mu kaweel.

9 Merum Aji Sax ji dib kaas ci lox-
oom,
biiñu njafaan bu wex di ca fuur,
mu jol ko képp ku bon ci àddina,
mu naan ba naanaale ginjriit ga.
10 Man may biral jëfam ba fàww.
Damay woy Yàllay Yanqóoba.
11 Mu ne: «Jépp dooley ku bon, ma
neenal;
dooley ku jub yokku.»

76

Yàllaa moom xare

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,ànd aki
xalam, di woyu cant, ñeel Asaf.

2 Yàlla siiw na fa Yuda,
aw turam màgg fa Israayil.
3 Xaymaam a nga Salem,
di xuntam ma fa Siyoŋ.
4 Fa la rajaxee fitt yuy boy
ak pakk ak saamar ak ngànnaayal
xare.
Selaw.

5 Yàlla yaa ne ràññ te darajawu,
ba raw tundi rëbbkat yi.
6 Futtees nay boroom fit,
ñu ne nërëm, nelaw;
kuy ñeyi xare, say loxo nasax.
7 Yaw Yàllay Yanqóoba, yaa gëdd,
gawar ak fasam nelaw.
8 Yaw mii, yaa mata ragal;
boo meree, ana kuy taxaw fi sa
kanam?
9 Fa asamaan nga biraleb àtte;
suuf tiit, ne cell.
10 Ca la Yàllay jóg, ngir àtte,
ba wallu kuy néew dooley àddina.
Selaw.
11 Doom aadamaak xadaram rafe-
tal sa woy;
desu xadaram, nga gañoo.

12 Seen Yàlla Aji Sax ji, digooleen ak
moom
te jëfe ko.
Kee jara ragal.
Na ñi ko wër ñépp indi teraanga.
13 Mooy sàggi sagu kilifa yi,
di tiitaangey buuri àddina.

77

Yàllaa ngi seetaan

1 Mu jëm ci Yedutun, njiital woykat
yi, dib taalifu cant, ñeel Asaf.

2 Naa xaacu, woo Yàlla,
sama baat fa Yàlla, ngir mu déglu
ma.
3 Bëccëg, ma jàq, sàkku ndimbalal
Boroom bi;
guddi, ma tàllal loxo, toqiwuma.
Sama xol tëë sedd.
4 Ma bàyyi Yàlla xel, binni,
xalaat, xol jeex.
Selaw.
5 Éy Yàlla, tere nga maa gëmm bët,
ma jaaxle ba waxatuma,
6 xanaa xalaat janti démb,
at ya woon.
7 Guddi may fàttaliku sama woy,
di waxtaan ak sama ngegenaay,
sama xel di jéex te naa:
8 «Boroom bi da may gàntal ba fàww,
ba du ma baaxeeti mukk a?
9 Xanaa daa jeexal ngor tàkk?
Am kàddoom a deñ ba fàww?
10 Moo, mbaa du Yàlla daa fàtte
ñeewante?
Am meram a tëj buntu yërmandeem?»
Selaw.
11 Ma ne, sama naqar daal
mooy Aji Kawe ji daa soppi lox-
oom.

12 Waaye naa fàttaliku jaloorey Ki
Sax rekk,
fàttaliku kéemaanam ya woon.
13 Naa xalaat sa bépp liggéey,
di jàngat say jëf.
14 Céy Yàlla, yaa sell jikko!
Jan yàllaa màgg ni Yàlla?
15 Yaa di Yàlla juy jëfi kéemaan,
yaa siiwal sa doole ci biir xeet yi.
16 Kàttan nga jote sa mbooloo ma,
sëti Yanqóobaak Yuusufa.
Selaw.
17 Yàlla, ndox maa la gis,
ndox maa la gis, di lox;
xóote yaa say,
18 niir ya yuri,
kàddu riire asamaan,
say fitt, fettaxandoo,
19 nga dënoo biir callweer,

melax yi taal àddina,
suuf di lox, di reg-regi.
20 Biir géej di saw yoon;
saw xàll ci digg ndox mu ne xéew,
te kenn gisul foo teg tànk!
21 Wommat nga sa mbooloo ni ag jur,
Musaak Aaróona jiite.

78

Nit goreedi, Yàlla gore

1 Dib taalifu yeete bu ñeel Asaf.

Yeen sama xeet, dégluleen, ma digal leen;
teewluleen ma, ma wax leen.
2 Maa ngi leen di léeb,
di sulli kumpay démb,
3 muy lu nu dégg, xam ko,
sunuy maam xamal nu ko.
4 Dunu ko nëbb seeni doom,
xanaa di ko jottali maas giy ñëw,
xamal leen jaloorey Aji Sax ji
ak kàttanam aki kéemaanam.
5 Bindal na sëti Yanqóoba téereb seede,
muy yoon wi mu tegal Israayil.
Mu sant maam yi, ñu xamal ko seeni doom,
6 ngir ñiy juddu ëllëg xam ko,
am ay doom,
ñu màgg, ba xamal ko seeni doom,
7 ngir ñu wóolu Yàlla,
baña fàtte jëfi Yàlla,
di jëfey santaaneem,
8 te baña roy seeni maam;
maas gu të woon te déggadi,
ñu ñàkk pastéef
te sàmmuñu kóllërey Yàlla.

9 Waa giirug Efrayim ñoo soxi fitt,
te keroog xare ba ñoo daw.
10 Ñoo sàmmul kóllërey Yàlla,
gàntal yoonam,
11 ba fàtte ay jalooreem,
di kéemaan yi mu leen won.
12 Fa seen kanami maam la def kéemaan,
fa diiwaanu Cowan, réewum Misra.
13 Moo xar géej ga, jal ndox ma nim tata,
jàlle leen.
14 Bëccëg mu jiitee leen aw niir,
ak leeru sawara guddi gépp.
15 Moo xar ay doj ca màndiŋ ma,
mbàmbulaan wal, mu nàndal leen;
16 mu sotti ndox mu balle ciw xeer,
walal, mu safi dex.

17 Teewul ñu wéy di moy Aji Kawe ji,
di ko gàntal ca màndiŋ ma.
18 Ñoo diiŋate Yàlla xol,
di xemmem ñam wu bakkane.
19 Ñuy waxal Yàlla naan:
«Xam ngeen ne Yàlla manu noo taajal ndab ci màndiŋ mi!
20 Dóor naw doj, moos, ndox ma fettax,
wal ma baawaan,
waaye aw ñam nag?
Daa mana leel mbooloo mii aw yàpp?»
21 Aji Sax ji dégg ci, mer lool;
xolam tàng ci sëti Yanqóoba,
am sànj tàkkal Israayil.
22 Dañoo gëmul Yàlla,
doyloowuñu wallam.
23 Mu digal niir ya fa kaw,
ubbi bunti asamaan,
24 tawal leen mànn, ñu lekk:
peppum asamaan la leen leel;
25 mburum jàmbaar la nit lekk,
mu wàcceel leen ca lu ne gàññ.
26 Yàlla wale ngelawal penku fa asamaan,
bëmëx ak dooleem ngelawal bëjsaalum.
27 Mu tawal leenu yàpp, mu saawe ni pënd,
di njanaaw yu ne gàññ ni feppi suufas géej,
28 wàcce ko fa seen digg dal ba,
mu dajal seeni dëkkuwaay.
29 Mu faj seen aajo,
ñu lekk ba suur këll.
30 Teewul bala seen xel a dal,
seen lanc jàllagul sax,
31 Yàlla mer na, dal ci seen kaw,
bóom ña ëpp doole ca ñoom,
fàdd waxambaaney Israayil.

32 Loolu lépp teewul ñuy bàkkaar ba tey
te gëmuñu ay kéemaanam.
33 Mu dagg seeni fan, mu wéy ni cóolóol,
faat seen bakkan ci safaan bu gaaw.
34 Ba leen Yàlla faatee, ña ca des wuti ko,
tuub, waññiku ci moom.
35 Ñu fàttaliku ne Yàllaay seen cëslaay,
xam ne Yàlla Aji Kawe jeey seen njotlaay.
36 Teewul ñu di ko jéema naxey wax,
di ko fen.
37 Joxuñu ko woon xol,
sàmmuñu kóllëreem.
38 Teewul mu yërëm,
baal leen seen ñaawtéef,
ba sànku leen.
Muñ na meram, muñati,
te toppul xolam,
39 ndax xalaataat ne suuxu neen lañu,
di noo guy dem te du délsi.

40 Gàntal nañu ko ba tàyyi ca màndiŋ ma,
teg ko naqar ca ndànd-foyfoy ga.
41 Ñu dellu di diiŋat Yàlla,
di naqaral Aji Sell ji séddoo Israayil.
42 Fàtte nañu ndimbalam la,
bés ba mu leen jotee ca noon ba,
43 ba def ay firndeem ca Misra,
muy kiraamaam ya ca Cowan.

44 Moo soppali deret seen yooni ndox,
ba naaneetuñu wal ya.
45 Mu wàcce ci seen biir ndiiraanu weñ
yu leen di lekk,
ak mbott yu leen sànk.
46 Mu jox soccet yi seen gàncax,
jébbal njéeréer yi seen meññeef.
47 Seen garabi reseñ, mu daaneel ci tawab yuur,
seen garabi sikomoor, mu daaneel ci mbënn mi.
48 Seen jur gu gudd, mu bàyyeek tawab yuur,
seeni gàtt, mu bàyyeek sawaray melax.
49 Yàlla sotti leen tàngooru xadaram,
mu dim sànj ak naqar ak njàqare,
lépp di gàngooru ndaw yu indiy musiba.
50 Mu afal meram,
ba musalul seen bakkan,
xanaa jébbal leen mbas ma.
51 Daa faat képp kuy taaw ca Misra
te juddoo seen digg doole, fa xaymay sëti Xam*.

52 Mu génne ñoñam niy gàtt,
wommat leen ni gétt ca màndiŋ ma,
53 ba yóbbu leen fu wóor te tiituñu;
seeni noon, géej ga mëdd leen.
54 Mu yóbbu leen fa suufam su sell sa,
fa tund woowu mu jënde dooleem.
55 Da leena dàqal ay xeet,
dogal leen céru suuf,
sancal giiri Israayil ca seeni xayma.

56 Teewul ñuy diiŋat aka gàntal Yàlla Aji Kawe ji,
sàmmuñu ay dénkaaneem,
57 xanaa dëddu, di ko wor ni seeni maam,
toogadi ni xala gu yolom.
58 Ñu di ko merlook seen bérebi jaamookaay,
di ko fiirlook seen jëmmi tuur.
59 Ba ko Yàlla yégee, mer na,
ba jéppi Israayil lool.
60 Mu gental dëkkuwaayam ba ca Silo,
xaymaam ba mu sampoon ca doom aadama ya.
61 Mu jébbal ngàllo màndargam dooleem†,
may gànjaram ca loxol noon ba.
62 Daa bàyyee ñoñam saamaru noon,
ndax mere yooya séddoom.
63 Seeni waxambaane dee ci sawaray xare,

* **78.51** ***sëti Xam*** mooy Misra ba tey. † **78.61** ***màndargam dooleem*** ji ñu wax fi mooy gaal gi àlluway kóllërey Yàlla dence.

seeni janq lamb;
64 seeni sarxalkat loru ci saamar,
te jëtun jooyul.

65 Ca la Boroom bi yewwu ni ku
doon nelaw,
mel ni jàmbaar ju biiñ xabtal.
66 Mu dóor noon ba yari gannaaw,
teg leen gàcce gu dul fey,
67 ba noppi xalab waa kër Yuusufa,
te tànnul giirug Efrayim,
68 xanaa tànn giirug Yuda,
tànn tundu Siyoŋ wi mu sopp.
69 Mu tabax këram gu sell, na mu
mel fa kaw-a-kaw,
dëgër ni suuf si mu samp ba fàww.
70 Mu teg ca tabb Daawuda, jaa-
mam ba,
jële ko ca gétti xar ya,
71 fa mu doon toppatoo jur gu ja-
boot;
mu sàmmal ko waa kër Yanqóoba,
askanu Israayil wi mu séddoo.
72 Daawuda sàmme leen xol bu
mucc ayib,
jiitee leen manooreem.

79

Yàlla, feyul nu

1 Dib taalifu cant, ñeel Asaf.

Céy Yàlla, yéefar yi song nañu sa
moomeel,
teddadil nañu sa kër gu sell,
gental nañu Yerusalem.
2 Leel nañu tan yi sa néewi jaam ñi,
leel nañu rabi àll yi sa suuxi wóllëre
ñooñu.
3 Ñu tuur seen deret nim ndox,
ba Yerusalem daj,
te amul kuy rob néew yi.
4 Noo ngi nii di mbalitu dëkkandoo
yi;
ñu séqe nu ay kókkaleeki kekku.

5 Céy Aji Sax ji, loo deeti xaar?
Xanaa doo nu mere ba fàww,
sa fiiraange ni sawara ci sunu
kaw?
6 Sippil sa mer yéefar yi la xamul,
ak réew yi wormaalul sa tur.
7 Ñoo sëxëtoo giirug Yanqóoba,
gental dëkkuwaayam.
8 Bul nu topp ñaawtéef ya woon,
ngalla gaaw noo gatandoo sa
yërmande.
Danu ne dàll, ba ne dett.
9 Éy Yàlla, yaa nuy musal, wallu nu,
ba sa seede rafet.
Xettali nu te baal nu sunuy bàkkaar,
ba sa woy rafet.
10 Bul tax yéefar yi naa:
«Ana seen Yàlla?»
May nu, nu gis ni ngay mbugale
yéefar yi,
feye leen sa deretu jaam yi tuuru.
11 Ñi ñu jàpp, yal na seeni onk àkki
fa yaw.
Ñi ci tànki dee, yal nanga leen
musale sa doole ju màgg ji.

12 Boroom bi, sewal gi la sunuy
dëkkandoo sewal,
këpp leen ko juróom ñaari yoon,
13 te nun ñiy sa mbooloo, di sa gétt
gi ngay foral,
nu di la sant ba fàww,
di biral sa ngërëm sët ba sëtaat.

80

Yàlla, suqalil sa njëmbat

1 Mu jëm ci njiital woykat yi,
dëppook galan bu ñuy wax Tóor-tóor
yi, dib taalifu cant, ñeel Asaf.

2 Éy yaw, Sàmmu Israayil, teewlu
nu;
yaw mi jiite Yuusufa ni ag jur,
yaw mi toogandook malaakay
serub yi,
feqal sag leer.
3 Dawalal sa njàmbaar, ñeel Efrayim
ak Beñamin ak Manase,
te wallusi nu.
4 Éy Yàlla, suqali nu;
geesoo nu sa leeru kanam, nu raw.

5 Éy Aji Sax ji, Yàlla Boroom gàngoor
yi,
foo àppal sa mer,
mi ngay wuyoo sa ñaanu mbooloo
mi?

6 Leel nga nuw naqar,
nàndal nu mbàndum rongooñ,
7 def nga dëkkandoo di nu xëccoo,
noon di nu ree.
8 Éy Yàlla Boroom gàngoor yi, suqali nu;
geesoo nu sa leeru kanam, nu raw.

9 Yaa déjjate ag reseñ ci Misra,
dàq yéefar yi, indi, jëmbataat.
10 Nga raadu suuf si,
reseñ gi sampu, law, dajal réew mi;
11 keppaaram muur tund yi,
ay caram sàng garabi seedar yu mag yi.
12 Mu tàllal ay bànqaasam ba géej,
lawal njebbit la ba ca dexu Efraat ga.

13 Lu tax nga bëtt ay ñagam,
ba ku fa jaare witt ca,
14 mbaam àll di ko ruur,
ndundati àll di ca for?
15 Éy Yàlla Boroom gàngoor yi, geesul;
séentool asamaan, ba gis
te taxawusi reseñ gii.
16 Taxawusil njëmbat lii nga jëmbate sa ndijoor,
ngarab sii nga dooleelal sa bopp.

17 Dees koo gor, taal;
yal na ñii sànkoo sa mbugal.
18 Yal nanga yiir ki nga tànn,
kii nga dooleelal sa bopp,
19 ba dootunu la dëddu.
May nu nu dund, nu wormaal sa tur.
20 Éy Aji Sax ji, Yàlla Boroom gàngoor yi, suqali nu,
geesoo nu sa leeru kanam, nu raw.

81

Déggal Yàlla, jariñu

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel Asaf, teànd ak xalam gu ñuy wax gitiit*.

2 Sarxolleleen ci Yàlla mi nuy dooleel;
xaaculeen ci Yàllay Yanqóoba.
3 Yékkatileen woy te jiin,
xalam neex, àndak moroom ma.
4 Walleen bufta bi ci Terutel weer wi,
ak weer wu birale bésu màggal.
5 Loolu wartéefu Israayil la,
di ndigalu Yàllay Yanqóoba,
6 di ndénkaane bu mu dénk waa kër Yuusufa,
ba Yàllay dali ca kaw réewum Misra.
Baat bu ma xamul laa dégg, mu naan:
7 «Yennil naa leen yen bi,
woyofal seeni loxo.
8 Ngeen jàq, woo ma, ma xettali leen,
wuyoo leen fa kiiraayal dënn ya,
te maa leen nattoo fa wal ma ca Meriba.
Selaw.
9 Yeen sama ñoñ, dégluleen, ma dénk leen.
Éy Israayil, su ngeen ma déglu woon!
10 Buleen fat tuuru jàmbur,
buleen sujjóotal tuuru doxandéem.
11 Man, Aji Sax ji, maay seen Yàlla ji leen yékkatee réewum Misra.
Ŋaleen ŋafeet, ma reggal leen.

12 «Waaye sama ñoñ déggaluñu ma,
ñuy Israayil gii ma nangulul.
13 Moo tax ma bërgël leen ak seenug të,
ñuy wéye seeni pexe.
14 Éy su ma sama ñoñ déggaloon,
éy su Israayil toppoon samay nammeel!
15 Ci saa si laay toroxal seeni noon,
duma seeni bañ,
16 ba ku bañ Aji Sax ji di ko raamal,
te àppam du jeex ba fàww.
17 Kon yeen, ma leel leen ngën-gi-pepp,
reggal leen lem ju doj xelli.»

82

Yàllaay àtte ndawi péncam

1 Dib taalifu cant, ñeel Asaf.

* **81.1** ***gitiit:*** seetal ci 8.1.

Yàlla toog na, di jiite ndajem boppam,
di àtte ndawi péncam, naan:
2 «Dungeen bàyyi àtteb njublaŋ,
ak di faral ku bon?
Selaw.
3 Sàmmleen àqu néew-ji-dooleek jirim,
tey àtte yoon ku ñàkk ak ku ndóol.
4 Walluleen néew-ji-dooleek walaakaana,
di leen xettali ci ku bon.

5 «Ndawi péncum Yàlla yii xamuñu, dégguñu;
xanaa di doxe lëndëmu ñaawtéef,
ba ponki dëgg yépp di jaayu.

6 «Dama ne ay yàlla ngeen,
yeen ñépp di njabootu Aji Kawe ji.
7 Waaye du leen tee dee ni doom aadama,
du leen tee daanu ni képp kuy njiit.»

8 Ngalla Yàlla, taxawal, àtte àddina,
yaw yaa séddoo xeetoo xeet.

83

Yàlla, mbugalal noon yi

1 Di woyu cant, ñeel Asaf.

Éy Yàlla, bul ne cell,
2 rikk Yàlla, bul tanqamlu, ne patt.
3 Xoolal sa noon yiy riir,
sa bañ yi fippu ba téen!
4 Sa ñoñ lañuy rabatal,
di mànkool sa séddoo yii.
5 Ñu ne: «Ayca nu far seen xeet wi,
ba deesul fàttalikooti turu Israayil.»

6 Dañoo mànkoo kat,
te yaw lañu takktool:
7 muy néegi Edom ak Ismayla,
néegi Mowab ak Agar,
8 néegi Gebal, Amon ak Amaleg
ak waa Filisteek waa Tir,
9 réewum Asiri it fekki leen,
di dooleel askanu Lóot wa.
Selaw.

10 Def leen na nga defoon waa Majan*,
def ko Sisera ak Yabin ca dexu Kison†,
11 ña nga sànku ci Endor,
ba doonub tos fi kaw suuf.
12 Defal seeni njiit na Oreb ak Seeb,
def seen kilifa yépp ni Sebax ak Calmuna,
13 ña ne woon: «Nan séddoo parluy Yàlla yi.»
14 Éy Yàlla, wëndeel leen ni callweer,
ñu mel ni boob bu ngelaw wal.
15 Éy Yàlla, ni daay di xoyome àll,
sawara wa jafal tund ya,
16 yal nanga leen ni toppeek sa dooley ngelaw,
tiitale leen sa ngëlén.
17 Aji Sax ji, sëlëm leen gàcce,
ba ñu daw wutsi la.
18 Yal nañu rus, jàq ba fàww.
Yal nañu torox, sànku.
19 Yal nañu xam ne yaw mi tudd Aji Sax ji doŋŋ
yaay Aji Kawe ji yilif àddina sépp.

84

Ku dal ak Yàlla bég

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ànd ak xalam gu ñuy wax gitiit*, ñeel askanu Kore wu góor.

2 Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,
yaaka sopplub dëkkuwaay!
3 Damaa namm ëttub Aji Sax ji,
di ko gelu ba jeex tàkk,
jëmm jeek xol bi,
di xaacul Yàlla jiy dund.
4 Éy Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,
sama buur, sama Yàlla,
sawoor sax tag, nga fat ko,
mbelaar it sàkk tàggam,
denc ay cuujam fa sa sarxalukaay.
5 Ndokkalee ku dëkke sa kër,
di la màggalati.
Selaw.

6 Ndokkalee ku lay doolewoo,
te namma topp yoon ya jëm sa kër.

---

* **83.10** Seetal ci *Njiit ya* saar 6—8. † **83.10** Seetal ci *Njiit ya* saar 4—5. * **84.1** ***gitiit:*** seetal ci 8.1.

7 Buy jàll xuru Jooyoo,
mu saf ko bëti ndox,
céebo sànge xur wa barke,
8 muy gëna am doole,
ba teewi fa Yàlla ca Siyoŋ.

9 Éy Yàlla Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,
déglul, ma ñaan la!
Yàllay Yanqóoba, teewlu ma.
Selaw.
10 Éy Yàlla, geesul Buur, sunu kiiraay,
ngalla niiral kii nga fal.
11 Benn fan ci sab ëtt de
moo dàq junniy fan feneen.
Sama taxawaayu bunt kër Yàlla
moo ma gënal tëraayu biir xaymab ku bon.
12 Aji Sax ji Yàllaa mat jant, mat kiiraay;
yiw ak daraja, Aji Sax ji joxe;
te du ngëneel lu muy bañal ku mat.
13 Éy Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,
ndokkalee ku la wóolu.

85

Aji Sax ji, suqaleeti nu

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib taalifu cant, ñeel askanu Kore wu góor.

2 Éy Aji Sax ji, yaa baaxe woon sa réew mi,
ba suqali sëti Yanqóoba yi,
3 baal sa mbooloo seeni ñaawtéef,
jéggal leen bépp bàkkaar.
Selaw.
4 Bàyyi nga xadar ja,
muñ mer ma.

5 Éy Yàlla mi nuy musal, suqali nu,
te meddi.
6 Xanaa doo nu mere fàww,
ba ca sët yaak sëtaat ya?
7 Xanaa dinga leqali sa mbooloo,
ba ñu man laa bànneexoo?
8 Éy Aji Sax ji, won nu sa ngor,
baaxe nu sag wall.

9 Woykat ba nee: «Naa déglu
lu Aji Sax ji Yàlla di wax.»
Jàmm lay wax wóllëreem ñiy ñoñam,
ba duñu dellu ci jëfi dof.
10 Wallam aka jege ñi ko ragal,
te leeram dëgmal sunu réew mii!
11 Ngor ak wormaa daje,
njub ak jàmm saafoonte,
12 kóllëre jebbee fa suuf,
njub séentoo asamaan,
13 Aji Sax ji it maye ngëneel,
sunu suuf meññal,
14 njub jiitu Aji Sax ji,
di ko xàllal yoonam.

86

Ma ñaan, bésub njàqare

1 Mu di ñaanu Daawuda.

Éy Aji Sax ji, teewlu ma, nangul ma,
damaa ñàkk, néew doole.
2 Maa gore, musal ma;
maay sa jaam bi la wóolu,
yaw, sama Yàlla, wallu ma.
3 Éy Boroom bi, baaxe ma;
yaw laay yendoo woo wall.
4 Boroom bi, bànneexalal sab jaam,
yaw laa dékk sama xol.
5 Boroom bi, yaa baax, di baale,
di nàddil sa ngor képp ku lay dagaan.
6 Éy Aji Sax ji, teewlul, ma ñaan la;
déglul, ma tinu la.
7 Bu ma la woowee bésub njàqare,
yaa may nangul.

8 Boroom bi, doo moroomu tuur yi,
te jëf melul ni sa jos.
9 Boroom bi, mboolem xeet yi nga sàkk
ñoo lay sujjóotalsi,
di màggal sa tur.
10 Yaa màgg te yéemey jëf,
yaw doŋŋ yaa di Yàlla.
11 Éy Aji Sax ji, won ma sa nammeel,
ma doxe sa dëgg.
Tënkal sama xol ci ragal la.
12 Boroom bi sama Yàlla,
naa la sante xol bu fees,
màggal la ba fàww.
13 Ngor lu réy nga ma won,

sorele maak tëraayu bàmmeel.

14 Éy Yàlla, nit ñu bew a ma jógal,
def gàngoor gu néeg, di rëbb sama bakkan,
te seetuñu la ci.
15 Waaye yaw Boroom bi Yàlla, yaa ñeewante, yërëm,
yaa muñ mer, bare ngor ak worma.
16 Geesu ma, baaxe ma.
Dooleelal sab jaam,
wallul ki sa jaam sukk jur!
17 Ngalla def ma sa firndey mbaax,
ba bañ yi gis ci, rus,
ndax yaw Aji Sax ji ma dimbali, dëfal ma.

87

Siyoŋ, yaay ndeyu xeet yi

1 Ñeel askanu Kore wu góor, di woyu cant.

Dëkkub Aji Sax ji, kenu yaa nga ca tund yu sell ya.
2 Aji Sax jee sopp bunti Siyoŋ gii,
mu gënal ko fu askanu Yanqóoba dëkke.
3 Yaw, dëkkub Yàlla bi,
tuddees na say jaloore.
Selaw.
4 Yàlla nee: «Ma limaale Misraak Babilon, ñi ma xam di dégg.
Xoolal Filisti ak Tir, ak réewum Kuus.
Nit a ngii, juddoo fa.»
5 Te teewul ñu cosaanale ko Siyoŋ,
ne kii ak kee fa bokk juddoo,
te Aji Kawe jee saxal Siyoŋ.
6 Aji Sax jeey lim xeet yi, limaale leen
ne: «Kii fi la juddoo.»
Selaw.
7 Kuy fecc ak kuy woyànd naan:
«Sunu cosaanoo cosaan fii la!»

88

Ma jàq, jooy

1 Di woyu cant, ñeel askanu Kore wu góor, jëm ci njiital woykat yi, dëppook galan bu ñuy wax Maxalat Leyanot, dib taalifu yeete bu ñeel Eman mi bokk ci giirug Esra.

2 Éy Aji Sax ji, Yàlla ji may musal,
bëccëg ma yuuxu,
guddi ma yuuxu fi sa kanam.
3 Yal na sama ñaan àgg fa yaw;
teewlul, ma woote wall.
4 Damaa suur këll ay musiba,
ba soreetuma njaniiw,
5 ñu sóoraale maak ñi wàcci biir bàmmeel.
Ma mel ni jàmbaar ju kenn amatul yaakaar,
6 bokk ci néew yi dara waratul,
mbaa ku ñu bóom, mu tëdd cim pax,
faaleetoo ko, xanaa dagg ko, wacc.
7 Tàbbal nga ma kàmb gu xóot,
biir xóotey lëndëm.
8 Yen nga ma sa xadar,
tance ma sa gannax yépp.
Selaw.
9 Dàqal nga may xame,
tax nga ñu seexlu ma;
ma tëju, génnatuma.
10 Samay gët a ngi giim ndax naqar.
Éy Aji Sax ji, maa ngi lay woo bés bu ne,
dékk lay loxo.

11 Ku dee, lu muy doyeeti say kéemaan?
Ndax néew dina jóg di la màggal?
Selaw.
12 Dees na siiwal sa ngor biir bàmmeel,
mbaa sa kóllëre ci paxum sànkute?
13 Ana kuy yég say kéemaan ci googu lëndëm?
Ku lay seedeel njub réew ma fàtte faloo?

14 Aji Sax ji, man, yaw laay woo wall,
xëy, kare la gii ñaan, ne la:
15 Éy Aji Sax ji, loo may gàntale,
di ma fuuylu?
16 Mitit bay laatikaaf, sama ngone ba tey;
sa mbugal yu raglu, ba bopp ubu ràpp!
17 Sa mer mëdd ma,
sa mbugal yu raglu sànk ma,
18 mëdd ma nim ndox bés bu ne,
gëndoo fi sama kaw.

19 Dàqal nga ma soppeek xarit,
ma far xejjoo lëndëm.

89

Aji Sax ji, loo dige woon?
1 Dib taalifu yeete bu ñeel Etan mi
bokk ci giirug Esra.

2 Aji Sax ji laay woye ngoram, ba fàww,
di biral wormaam sët ba sëtaat.
3 Dama ne, sa ngor dàkk la sax,
fa asamaan nga dëël sa worma.
4 Aji Sax ji nee: «Damaa fas kóllëreek
ki ma tànn,
muy Daawuda sama jaam bi ma
giñal ne ko:
5 "Damay saxal sa askan ba fàww,
samp sab jal sët ba sëtaat*."»
Selaw.

6 Aji Sax ji, waa asamaan a ngi lay
sante say jaloore,
ndajem ñu sell ña di la joobee sa
kóllëre.
7 Ana kuy dab-dabal Aji Sax ji, fa
kaw-a-kaw?
Ana ci goney Yàlla yi ku nirook Aji
Sax ji,
8 Yàlla ji ñu teral a teral ci jataayu ñu
sell ñi,
te mu gëna raglu lu ko wër?
9 Yàlla, Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,
Ki Sax, ana ku tollook yaw doole?
Yaw mi sa kóllëre féete fu ne!

10 Yaw yaa man géej gu sàmbaraax;
gannax ya fuddu, nga dalal.
11 Yaa rajaxe Raxab miy ninki-
nankay géej, bóom ko,
tasaare say noon ci sa doole.
12 Yaa moom asamaan, yaa moom
suuf.
Àddinaak li ci biiram, yaa ko tax-
awal.
13 Bëj-gànnaar ak bëj-saalum, yaa ko
sàkk.
Tabor ak Ermon, tund ya, di sarx-
ollee sa tur.
14 Yaa àttan, jàmbaare;
sa loxo di dooley neen,
sa ndijoor ca kaw!
15 Àtteb dëgg ak njub a lal sab jal,
ngor ak worma dox jiitu la.

16 Aji Sax ji, ndokkalee mbooloo
mu la xal di sarxollee,
di niitoo saw yiw,
17 àndi la bége bés bu ne,
sa àtteb dëgg siggil leen.
18 Seen darajay doole, yaw a.
Boo nu baaxee, nu yokku kàttan.
19 Sunu kiiraay lii, Aji Sax jeey bo-
room;
sunu buur bii, Aji Sell ji séddoo Is-
raayil mooy boroom.

20 Wax nga say wóllëre ci peeñu,
ne leen: «Kaweel naa jàmbaar ci xeet
wi,
dénk ko ndimbal.
21 Maa ràññee sama jaam
Daawuda,
fale ko sama diw gu sell,
22 àndak moom, saxal ko,
sama loxo di ko dooleel.
23 Noon du ko bett,
ku bon du ko toroxal.
24 Ay bañam, ma rajaxe;
ay noonam, ma faat,
25 sama wormaak sama ngor di ko
gunge,
may yokk kàttanam.
26 Géej, ma teg ci loxoom,
dex, ma ne ca tegg ndijooram.
27 Moo ma naa: "Yaay sama baay,
di sama Yàlla, di sama wéeru-mucc."
28 Te it maa koy def samab taaw,
tiimale ko buuri àddina,
29 sàmmal ko sama ngor ba fàww,
feddalil ko sama kóllëre.
30 Damay saxal askanam ba fàww,
yàggal ab jalam ni asamaan.
31 Bu ay sëtam wàccee sama yoon,
baña doxe samay ndigal,
32 mbaa ñu xëtt sama dogali yoon,
baña sàmmonteek samay santaane,
33 ma bantale leen seenug moy,
dumaa leen seen ñaawtéef.
34 Waaye duma ko daggal sama
ngor,
te duma ko ñàkke worma.

* **89.5** Seetal ci *2.Samiyel* 7.1-16.

35 Déet, duma masa fecci sama kóllëre,
te duma toxal sama kàddu.
36 Benn yoon laa ko giñ ci sama sellaay,
duma fen Daawuda:
37 askanam, dàkk;
ab jalam fi sama kanam ni jant bi,
38 ak weer wi sax ba fàww,
dib seede bu wér ca niir ya.»
Selaw.

39 Ndaxam yaw Yàlla, jéppi nga ki nga fal,
mere ko, wacc ko.
40 Fecci nga sa kóllëreek sab jaam,
foq nguuram, detteel ko.
41 Bëtt nga ñagam yépp,
saam ay tataam,
42 ku fa jaare, jël ca alalam,
mu doon mbalitu dëkkandoo yi.
43 Yékkati ngay bañam,
noonam yépp di ree.
44 Waññi nga ñawkal saamaram,
te taxawuloo ko cib xare.
45 Xañ nga ko darajaam,
rattax ngànguneem fa suuf.
46 Dagg nga fani ngoneem,
sang ko gàcce.
Selaw.

47 Éy Aji Sax ji, xanaa lii du jeex?
Xanaa doo làqu fàww nii,
sa mer di boy?
48 Bàyyi ma xel, samay fan yàggul.
Xanaa du neen a tax nga sàkk mboolem doom aadama?
49 Ana kuy dund te du dee?
Ku mana rëcc tëraayu bàmmeel?
Selaw.
50 Boroom bi, ana sa ngor la nga daan jëfe
te nga giñale woon ko Daawuda ci sa worma?
51 Boroom bi, bàyyil xel ci sa gàcceg jaam ñi,
ak xeet yu bare yi ma yenu yépp.
52 Aji Sax ji, say noon a ngi sewal
buur bi nga fal, ne ko dann.

53 Cant ñeel na Aji Sax ji ba fàww.
Amiin, amiin.

90

Doom aadama yàggul

1 Di ñaanu Musaa, góorug Yàlla ga.

Boroom bi, yaa nu masa fat
maasoo maas.
2 Bala tund yee juddu,
bala ngay sos suuf ak àddina,
yaa mas di Yàlla, ba fàww.
3 Yaay delloo doom aadama ci pënd,
ne ko: «Yaw, doom aadama, dellul!»
4 Junniy at ci yaw
daa gaaw ni démb ak tey,
mbete waxtu yu néew ci wattub guddi.
5 Yaay buub nit, nelawal ko.
Suba mu jebbi nim ñax,
6 xëy, jebbi, naat;
ngoon mu lax, wowal.
7 Soo meree kay, nu sànku,
nga xadaru, nu jàq.
8 Sunuy ñaawtéef a ngi janook yaw,
te sunu mbóot leer na la.
9 Sunu giiru dund nga di nu mere,
sunuy fan jeex ni noo guy naaw.
10 Sunu àppu dund di juróom ñaar fukki at,
ku dëgër ba dëgër, juróom ñett fukk;
li ci ëpp di coonooku tiis,
ne fëyy, nu wéy.
11 Ana ku xam sa dooley mer
ak sa xadar ju raglu?
12 Yal nanga nu xiir ci lim sunuy fan,
ba nu mana dawal xel mu rafet.

13 Aji Sax ji, délsil, loo deeti xaar?
Ngalla yërëmal sa jaam ñi.
14 Nu xëy, nga reggal nook sa ngor,
nuy sarxolle, bànneexoo ko sunu giiru dund.
15 Bànneexal nu limu fan yi nga nu mbugal,
diirub ati tiis yi nu dund.
16 Yal na sa jaloore leer sa jaam ñi,
sa daraja leer seeni doom.
17 Boroom bi sunu Yàlla, ngalla baaxe nu.
Sottalal nu sunu liggéeyu loxo,
rikk, sottalal nu sunu liggéeyu loxo.

91

Aji Sax jee mat kaaraange

1 Ku dëkke kiiraayu Aji Kawe ji
yaa këroo keppaaru Aji Man ji.
2 Dama naa Aji Sax ji:
«Yaw laay làqoo, di la fegoo;
ngay sama Yàlla ji ma doyloo.»
3 Kii kay moo lay musal cig fiir
ak loraangey mbas.
4 Kiiraayam la lay sànge,
nga yiiru, làqu;
kóllëreem feg la, di la aar.
5 Doo ragal njàqarey guddi
mbaa fittu bëccëg
6 mbaa mbas mu yooteg lëndëm,
ak balaa buy faat njolloor.
7 Junni daanu fi sa wet,
fukki junni (10 000) daanu fi sa ndi-
joor,
du tax mu jege la.
8 Say gët nga ciy teg,
di seetaan ku bon di jot yoolam.
9 Yaw mi màkkaanoo Aji Sax ji,
Aji Kawe jii di sama rawtu,
10 genn loraange du la dab,
balaa du jege sa xayma.
11 Ay malaakaam la lay booleel,
ñu di la sàmm foo jëm.
12 Seeni loxo lañu lay leewoo,
ba doo fakkastalu ciw doj.
13 Dangay falaxe jaan ak gaynde,
di rajaxe ñàngóor ak sibi.

14 Yàlla da naa: «Kii de man la safoo,
ma di ko xettali.
Man la xam, te maa koy teg fu wóor.
15 Mu woo ma, ma wuyu ko;
mook man ci biir njàqare,
ma xettali ko, darajaal ko,
16 reggal koy fan,
baaxe ko samag wall.»

92

Nu woy bésub Noflaay

1 Di woyu cant ngir bésub Noflaay.

2 Céy ngëneel li ci sant Aji Sax ji,
di la woy, yaw Aji Kawe ji,
3 xëye tudd sa ngor,
gonloo xamle sa kóllëre,
4 xalamu fukki buum ànd ak mo-
room ma,
xeetu kooraa jibandoo.
5 Aji Sax ji, yaa ma bégale say
jaloore,
may sarxolle ci say manoore.
6 Aji Sax ji, yaa réyi jëf;
xóoti pexe.
7 Ku ñàkk xel réere ko,
ku dofe umple ko.
8 Bu ku bon sëqlee nim ñax,
képp kuy def lu bon di yokkule,
dañoo nara sànku ba fàww rekk.

9 Waaye yaw ma fa kaw,
yaay Aji Sax ji ba fàww.

10 Aji Sax ji, sa noon yi kay, ndeke
yoo;
ndeke yoo sa noon yi, sànku rekk;
defkati mbon ñépp, fëlxoo rekk.
11 May nga ma dooley nagu àll,
ma diwoo diw gu bees.
12 Maa gis jéllu noon yi,
dégg yuuxi ñu bon ñi may tëru.
13 Ku jub day naat nig tàndarma,
màgg ni garabu seedaru Libaŋ
14 gu ñu jëmbat ci biir kër Aji Sax ji,
muy naate ci sunu biir ëttu Yàlla;
15 bu màggatee sax di meññ,
tooy xepp, sëq lipp,
16 di biral njubteg Aji Sax ji,
sama cëslaay ji dencul njubadi.

93

Ma bàkk Aji Sax ji

1 Aji Sax jeey buur, soloo daraja;
Aji Sax jee solu, gañoo doole:
àddinaa ngii, dëju te raful.
2 Sab jal a masa sax,
te yaa masa nekk.
3 Aji Sax ji, géej a riir,
géej a àddu, mu riir,
gannax ya rëkk, mu riir.
4 Waaye riirum wal mu walan-
gaanoo,
ak géej gu sàmbaraaxoo,
Aji Sax ja fa kaw a rawati!
5 Say santaanee wér te wóor;
Aji Sax ji, sellaay la sa kër jagoo ba
fàww.

94

Yàllaay mbugal ku bon

1 Éy Aji Sax ji Yàlla, boroom mbugal!
Boroom mbugal, feqal sag leer!
2 Yaw miy àtte àddina, jógal
yool ku bew.
3 Aji Sax ji, fu ku bon kiy àkki?
Fu ku bon kiy kañu àkki?
4 Ñu ngi làmmiñoo reewande,
képp kuy def lu bon di damu.
5 Aji Sax ji, say ñoñ lañuy dëggaate;
say séddoo lañuy néewal.
6 Jëtun akub doxandéem, ñu faat;
ab jirim, ñu bóom,
7 te naa: «Ki Sax gisu ci,
Yàllay Yanqóoba jii yégu ko.»

8 Yeen bokk yu dofe yi, moytuleen.
Gàtt xel yi, kañ ngeen di muus?
9 Ki jëmbati nopp, da dul dégg a?
Am ki xari gët, da dul gis?
10 Kiy yar yéefar yi, da dul
mbugalee?
Du mooy kiy xamal nit?
11 Aji Sax ji xam na xalaatu nit,
xam ne cóolóolu neen la.

12 Ki Sax, ndokkalee ki ngay yar,
tàggat ko ci saw yoon,
13 dëfal ko ci bési safaan,
ba keroog ñuy gasal ku bon.
14 Boroom bi kat du wacc ñoñam
mukk,
du bàyyi ay séddoom.
15 Àtte dina dellu doxe yoon,
képp ku jub topp ca.
16 Ana ku may taxawal ci ñu bon ñi?
Ku may jógal ci biir ñiy def lu bon?
17 Su ma Aji Sax ji walluwul woon,
tuuti ma fanaani réew ma ne selaw.
18 Dama noon: «Tarxiis naa!»
Waaye yaa ma awoo sa ngor.
19 Ma bare xalaati xol,
nga dëfal ma, ma bég.
20 Loo séq ak njiit lu jubadi
luy yoonal njubadi?
21 Ñii dañoo mànkoo, di tëru ku jub,
di teg àtteb dee ku deful dara.
22 Waaye Aji Sax jeey sama rawtu,
ci sama Yàlla laay ame cëslaay, làqu.
23 Moo leen di këpp seen ñaawtéef,
sànke leen seenug mbon.
Sunu Yàlla Aji Sax jee leen di sànk.

95

Kaayleen, nu sant

1 Kaayleen, nu sarxolleel Aji Sax ji,
nu xaacul sunu wéeru-mucc.
2 Nanu ko dikke cant,
woyal ko, mu riir.
3 Aji Sax jeey Yàlla ju màgg ji,
buur bu mag bi tiim yàllay xeet
yépp.
4 Moo moom xóotey suuf,
moom colli tund yi,
5 moom géej, sàkk ko,
moom jéeri ji mu mooñ.
6 Nan sëgg, sujjóot,
sukkal Aji Sax ji nu sàkk.
7 Mooy sunu Yàlla,
nuy xeet wi muy foral,
diy gàtt ciy loxoom.

Bésub tey yal nangeen dégg
kàddoom
8 ga mu noon: «Buleen të, na woon
fa Meriba,
jantub keroog fa Maasa, ca màndiŋ
ma,
9 fa ma seeni maam doon seetloo,
di ma diiŋat te gisoon samay
jaloore*.
10 Ñeent fukki at laa jéppi googu
maas,
ma ne: "Seen xol a dëkke lajj,
ñu faaleedi samay santaane."
11 Moo ma taxa giñ ci sama biir
mer,
ne duñu tàbbi fa samag noflaay.»

96

Buur Yàllaa ngi àttesi àddina

1 Woyleen Aji Sax ji woy wu yees,
yeen àddina sépp woyleen Aji Sax ji.
2 Woyleen Aji Sax ji, màggal turam,
di siiwal xettaleem bésoo bés!
3 Siiwalleen màggaayam ci biir xeet
yi,
xamal waasoo waaso ay jalooreem.

* **95.9** Seetal ci *Mucc ga* 17.1-7.

4 Aji Sax jee màgg, jara sant a sant
te gëna mata ragal lépp lu ñuy
jaamu.
5 Mboolem yàlla yi xeet yiy jaamu,
yàllantu la,
waaye Aji Sax jee sàkk asamaan.
6 Màggaay ak daraja, fa moom,
dooleek taar, fa këram gu sell.

7 Yeen làngi xeet yi, seedeelleen Aji
Sax ji;
seedeelleen Aji Sax ji màggaayam ak
dooleem.
8 Seedeelleen Aji Sax ji màggaayu
turam,
yékkatil kob sarax, duggaale ëttam.
9 Sujjóotalleen Aji Sax ji gànjaroo sel-
laay.
Ragalleen ko, bay lox, yeen waa
àddina sépp.
10 Neleen xeet yi Aji Sax jeey buur!
Àddinaa ngi sampu ba dëgër moos,
maneesu koo rëññeel.
Mooy àtte xeet yi njub.
11 Asamaanoo, bégal! Suufoo,
bànneexul!
Géejoo, riiral yaak mboolem li la
fees,
12 na mbooy mi jaayu, mook lu ci
biiram,
ba mboolem garabi àll bi sarx-
olleendoo,
13 gatandoo ko Aji Sax jiy dikk,
àttesi àddina,
di àtte dun bi dëgg,
tey àtte xeet yépp ci dëggoom.

97

Aji Sax jeey nguuroo dëgg

1 Aji Sax jeey Buur, na àddina bég;
dunoo dun bànneexu.
2 Ay xàmbaar yu lëndëm këruus a ko
yéew,
àtteb dëgg ak njub lal ab jalam.
3 Sawaraa dox, jiitu ko,
di xoyomi noonam wetoo wet,
4 ay melaxam leeral àddina,
waa àddina gis, di pat-pati;
5 tund yi ne soyox seey fi kanam Aji
Sax ji
boroom àddina sépp.
6 Asamaan a ngi biral àtteem,
xeetoo xeet di gis darajaam.
7 Gàcce ñeel na kuy jaamu jëmmi
tuur,
di puukarewoo ay yàllantu.
Yeen yàllay xeet yépp, sujjóotalleen
kii,
8 Siyoŋ dégg ca, bég,
waa Yuda it di bànneexoo àttey Aji
Sax jii.
9 Aji Sax ji, Aji Kawe ji tiim suuf
sépp;
yaaka màgga màgg, ba sut tuuroo
tuur.

10 Yeen soppey Aji Sax ji, bañleen lu
bon.
Aji Sax jeey sàmm ay wóllëreem,
di leen musal ci ku bon.
11 Jub, leerlu;
jubal, bég.
12 Yeen aji jub ñi, bànneexooleen Aji
Sax ji,
sante ko turam wu sell wi.

98

Woyleen Aji Sax jiy àttesi

1 Dib taalifu cant.

Woyleen Aji Sax ji woy wu yees,
moo def ay jaloore;
kàttanam ak sellaayu dooleem
jox na ko ndam li.
2 Aji Sax jee xamleg wallam,
feeñal àtteem, xeet yi gis.
3 Moo fésal bànni Israayil ngoram,
fésal ko kóllëreem,
àddina ba mu daj di gis
ni nu sunu Yàlla walloo.
4 Yeen àddina sépp, xaaculleen Aji
Sax ji,
sampleen, sarxolle te woy!
5 Xalamalleen Aji Sax ji, woyal ko,
xalamal ko, woyati!
6 Walleen liit yi, wal bufta yi
te xaacu fa kanam Buur Aji Sax ji!

7 Na géej riirandook li ko fees,
mook àddinaak li ci biiram,
8 dex tàccu,
tund sarxolleendoo,
9 gatandoo ko Aji Sax jiy dikk,

àttesi àddina,
di àtte dun bi dëgg,
tey àttee xeet yépp yoon.

99

Aji Sax ji buur bu sell la

1 Aji Sax jeey Buur. Yeen xeet yi, ragalleen ko!
Moo toogandook malaakay serub yi. Suufoo, soo yeboo, yëngu!
2 Aji Sax ji fi Siyoŋ a màgg,
kawe, tiim xeetoo xeet.
3 Sa tur weeka màgg te raglu. Sàbbaalleen ko.
—Kee sell!
4 Buur, jëfe yoon mooy dooleem.
Yaa saxal yoon, dëgg ak njub
ci askanu Yanqóoba.
5 Màggalleen sunu Yàlla, Aji Sax ji,
te sujjóot fa ndëggastalam.
—Kee sell!

6 Musaak Aaróona bokk ciy sarx-alkatam,
Samiyel bokk ca ñay ñaan ci turam.
Ñuy ñaan Aji Sax ji, mu di leen nangul.
7 Fa biir taxaaru niir wa la waxeek ñoom,
ñu topp kàdduy seedeem ak dogalu yoonam ba mu leen joxoon.
8 Céy sunu Yàlla Aji Sax ji, yaa leen nanguloon,
di seen Yàlla ju leen di baal,
te di leen mbugale seeni jëf ju bon.
9 Màggalleen sunu Yàlla, Aji Sax ji,
te sujjóot fa tundam wu sell wa.
Sunu Yàlla Aji Sax jee sell!

100

Aji Sax jee baax

1 Di woyu cantu màggal.

Yeen waa àddina sépp,
xaaculleen Aji Sax ji.
2 Nangeen jaamu Aji Sax ji ci mbég,
dikke koy woy!
3 Seedeleen ne Aji Sax jeey Yàlla.
Moo nu sàkk, nuy ñoñam,
di gàttam yi muy foral.
4 Nangeen dem këram, dugge faag cant,
dugg ëttam di màggal,
sant ko, teral turam.
5 Aji Sax jee baax, gore ba fàww,
worma ja sax dàkk!

101

Buur a ngi jaayanteek Yàlla

1 Ñeel Daawuda, dib taalifu cant.

Ngor ak yoon laay woy.
Yaw Aji Sax ji laay joobe.
2 Naa teewlu yoonu màndute.
Ana kañ nga may dikkal?
Naa doxe màndute
fi sama biir waa kër.
3 Caaxaani neen, xooluma;
jëf ju wàcc yoon, bëgguma,
taqu ma fenn.
4 Kuy nas njekkar, sore ma;
lu bon, xawma ko.
5 Kuy jëw moroomam, ma wedamal;
ku daŋŋiiral ak ku reew, muñaluma la.
6 Ku dëggu ci réew mi, ma geesu,
ngir fat ko.
Te kuy wéye màndute,
kookoo may liggéeyal.
7 Kuy njublaŋ du tooge sama kër,
kuy fen du taxaw sama kanam.
8 Maay xëy, sànk képp ku bon ci réew mi,
ngir génne ci dëkkub Aji Sax jii képp kuy def lu ñaaw.

102

Yàlla, bu ma rey

1 Di ñaani néew-ji-doole ju sonn, bay diis Aji Sax ji njàqareem.

2 Éy Aji Sax ji, déglul, ma ñaan la;
yal na sama yuux àgg fa yaw.
3 Bu ma dummóoyu bésub njàqare;
teewlu ma,
gaawe ma sama bésub woote!
4 Samay fan a ngi wéy ni saxaar,
sama yax yi mel nib taal.
5 Sama xol bi wow ni ñax mu xuur,
ba lekk safatu ma.
6 Damaa jàq, di onk a onk,

ba desey yax.
7 Ma mel nim tan ci màndiŋ mi,
mbete looy cib gent.
8 Nelaw të;
ma mel ni picc mu wéetoo puju
néeg.
9 Bés bu ne noon yi di ma sewal;
ñi may ñaawal di móoloo sama tur.
10 Lekkuma xanaa di diwoob dóom,
toroxloo;
te lu ma naan, tuur ca rongooñ,
11 te sa mer ak sa xadar a tax,
nde yaa ma fab, xalab.
12 Ker a ngi law, nara mëdd samay
fan.
Maa ngi wowat nim ñax.

13 Waaye yaw Aji Sax ji, yaay des ba
fàww,
saw tur saxal maasoo maas.
14 Yaw yaay taxaw, ñeewante Siyoŋ,
ndax baaxe ko jot na,
àpp ba kay mat na.
15 Sa jaam ñeeka sopp doji dëkk bii
ñu màbb,
ñoo ñeewante tojiti gentam bii.
16 Na xeet yi wormaal turu Aji Sax
ji,
buuri àddina sépp wormaal dara-
jaam,
17 nde Aji Sax jeey tabaxaat Siyoŋ,
nara feeñeg leeram.
18 Mooy nangul aji tumuràŋke,
xeebul ñaanam.
19 Nañu bindal lii maasug ëllëg,
ba xeet wu sosoogul màggal Ki Sax,
20 nde Aji Sax jeey jéere fu sellam fa
ca kaw,
di niire suuf fa asamaan,
21 ngir teewlu onki ñi ñu tëj,
nara ubbi ñi dee di seen àtte,
22 ba ñu siiwal turu Aji Sax ji fi
Siyoŋ,
màggale ko fi Yerusalem,
23 kera ba xeet yiy bokk daje,
ñook réew yi, ngir jaamu Aji Sax ji.

24 Sama digg doole la ma semmale,
gàttal samaw fan.
25 Ma ne: «Éy sama Yàlla, maasoo
maas, say at du jeex.
Bu ma yóbboo sama diggi fan.
26 Bu yàgg nga samp suuf,
sàkke asamaan say loxo.
27 Yooyu day réer,
waaye yaw yaay sax,
lépp ay ràpp ni mbubb,
nga soppi leen niy yére, sànni;
28 te yaw ngay kenn ki,
te say at amul kem.
29 Sa doomi jaam ñeey dëkk;
seen askan sax fi sa kanam.»

103

Ma sant Aji Sax ji

1 Ñeel Daawuda.

Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii,
saa jëmm jépp di sàbbaal sellaayu
turam!
2 Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii,
te baña fàtte mboolem xéewalam!
3 Moo lay baal foo ñaawe,
di la wéral foo woppe.
4 Mooy jot sa bakkan,
kaalaa la ngor ak yërmande,
5 di reggal sa bakkan bànneex,
yeesalal lag ndaw,
nga màggataale doole nig jaxaay.

6 Aji Sax jeey àtte njub,
di àtte dëgg jépp néew-ji-doole.
7 Moo xamal Musaa ay nammee-
lam,
xamal bànni Israayil ay jëfam.
8 Yiw ak yërmande, fa Aji Sax ji.
Moo muñ mer te bare ngor.
9 Saxoowul di toppe,
dencul mer ba fàww.
10 Du sunuy bàkkaar la nu mbugal,
du sunuy ñaawtéef la nu fey.
11 Ni asamaan tiime suuf,
ni la ngoram yiire ku ko ragal.
12 Ni penku soree sowu,
ni la nu soreleek sunu mbugali
tooñ.
13 Ni baay yërëme doom,
ni la Aji Sax ji yërëme ku ko ragal.
14 Moo xam sunu bind,
di bàyyi xel ne pënd lanu.
15 Nit aki fanam di saxyaay
suy law ni tóor-tóoru àll;
16 ngelaw li wal, mu ne mes,

mel ni masu faa nekk.
17 Waaye ngorug Aji Sax ji naka jekk
ñeel na fàww ku ko ragal;
àtteb dëggam ñeel sëtaati
18 kuy sàmm kóllëreem,
di saxoo jëfe tegtali yoonam.

19 Aji Sax jee samp asamaan ab jalam,
nguuram ŋank lépp.
20 Yeen malaaka yi, santleen Aji Sax ji,
yeen jàmbaar yu mag yiy jëfe ndigalam,
di sàmm kàddoom.
21 Santleen Aji Sax ji, yeen gàngoori xareem yépp,
yeen dagam yiy jëfe coobareem.
22 Yeen mbindeef yépp, nangeen sante Aji Sax ji
fépp fu mu tiim.
Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii!

104

Màggalleen Ki sàkk lépp

1 Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii!
Aji Sax ji sama Yàlla, yaaka màgga màgg.
Teddngaak* daraja nga soloo,
2 làmboo leer ni mbubb,
firi asamaan ni ndimo,
3 xadd say néegi kaw ci biir ndox mi,
def niir yi say waruwaay,
di daagoo kaw laafi ngelaw,
4 def ngelaw yi say ndaw,
ay sawara boy, di say jawriñ.
5 Yaa dëj suuf ci fondmaam,
deesu ko yëngal ba fàww.
6 Yaa ko sànge xóotey géej ni mbubb,
ndox ma taxaw, tiim tund ya.
7 Nga gëdd, ndox ma fëx;
nga dënu, mu daw,
8 wale kaw tund ya, wàccsi xur ya,
di béreb ba nga ko beral.
9 Ag kemu nga teg, du ko wees,
te dootul muur suuf si.
10 Yaa ballal bëti ndox ya ca xur ya,
ñuy wale digg tund ya,
11 ngay nàndal bépp ndundatu àll,
di wëgg mbaamu àll,
12 njanaaw dëkke ca wet ga,
baatam jibe fa garab ya.
13 Yaa suuxate tund ya fa sa néegi kaw,
sa liggéey reggal suuf.

14 Yaa saxalal jur gi ñax
ak gàncax gu doom aadama di bey,
ba génnee ab dund fi suuf,
15 dugub di ko dooleel,
biiñ di bégal xolam,
ag diw di leeral kanamam.
16 Garabi Aji Sax ja, seedari Libaŋ ya mu jëmbat, regg nañu,
17 picc tàgge ca,
xodd dëkke garab gu dul ruus,
18 tund wu mag ñeel kéwéli àll,
doj yi di rawtub daman†.
19 Yaa sàkk weer, muy takku jamono,
sàkk jant, mu xam waxtuw fatoom.
20 Yaa def lëndëm, mu guddi;
bépp rabu àll di ca dox,
21 gaynde gu mat ŋaral am pàddam,
di sàkkoo dundam fa Yàlla.
22 Bu jant fenkee, ñu dellu,
goori ca seeni pax,
23 doom aadama tàmbali kër-këram,
di yendoo liggéey ba ngoon.

24 Éy Aji Sax ji, yaa bare loo liggéey,
te lépp di xel mu rafet.
Suuf daa fees ak say càkkéef.
25 Géej a ngee réy te yaa,
la fay yëngu maneesu koo lim,
muy ndundat lu mag ak lu ndaw.
26 Fa la gaal di daw,
ak ngaaka la nga bind, mu di fa fowe.
27 Ñoom ñépp yaw lañuy séentu,
ngir bu jotee, nga leel leen,
28 may leen lu ñu for;
ŋëbal leen, ñu suur ngëneel.
29 Soo leen làqoo, ñu tiit;
nga rocci seen noo, ñu saay,
dellu di pënd.

* **104.1** ***Teddnga*** mooy teraanga ju bare lool.
† **104.18** ***daman*** xaw naa nirook njomboor.

30 Yaay yónnee sag noo, ñu nekk;
te yaay yeesal li ci kaw suuf.

31 Yal na darajay Aji Sax ji sax,
yal na Aji Sax ji bégey jalooreem.
32 Kee naan jàkk suuf, muy lox;
mu laal tund yi, ñuy saxaar!
33 Naa woy Aji Sax ji li feek may dund,
naa kañ sama Yàlla li feek may tooy.
34 Sama xalaat bii, yal na ko neex.
Man de maa ngi bége Aji Sax ji!
35 Yal na bàkkaarkat raaf fi kaw suuf,
te ku bon noppee nekk.
Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii.
Màggalleen Ki Sax!

105

Aji Sax ji sàmm na kóllëre

1 Santleen Aji Sax ji, tudd turam,
xamley jalooreem ci biir xeet yi.
2 Woyleen ko, tagg ko,
yégleleen mboolemi kéemaanam!
3 Damooleen turam wu sell,
yal na kuy wut Aji Sax ji am bànneexu xol.
4 Wutleen Aji Sax ji, sës ci dooleem.
Saxooleen koo wër!
5 Fàttalikuleen ay jalooreem
aki kéemaanam aki àtteem.
6 Yeen askanu Ibraayma, jaamam ba,
yeen sëti Yanqóoba, yeen ñi mu tànn!
7 Kee di sunu Yàlla Aji Sax ji,
di àtte suuf sépp,
8-9 di fàttaliku ba fàww kóllëreem,
ak kàddoom ga mu digoon Ibraayma,
ba ci junniy maas,
te mu giñal ko Isaaxa,
10 dëggalal ko Yanqóoba, sàrtal ko,
fase kook Israayil mooma kóllëre gu sax.
11 Moo noon: «Yaw laay jox réewum Kanaan,
muy sa cér, nga séddoo.»
12 Ba bànni Israayil doonee ñu néewa néew,
diy doxandéem ci réew mi,
13 di wëreelu ci biir xeetoo xeet,
ak nguuroo nguur,
14 mayul nit mu noot leen,
te yaral na leen ay buur,
15 ne leen: «Buleen laal ñi ma séddoo,
te samay yonent buleen leen lor.»
16 Moo wàcce ab xiif ca réew ma,
dagge fa lépp luy gub,
17 yónnee ku leen jiitu,
muy Yuusufa ma ñu jaayoon njaam,
18 tànk ya, ñu jéng jéng yu tar,
baat ba, ñu yeewe caqu weñ.
19 Kàddug Aji Sax ji di nattu Yuusufa,
ba keroog pirim ma dikk,
20 Buur a yónni ku ko yiwi,
ku yilifi xeet a ko tijji.
21 Mu sas ko mu jiite këram,
di saytu mboolem alalam,
22 ba saña tënk jawriñi buur ci coobareem,
tey xelal mag ña.
23 Israayil agsi Misra,
muy nganug Yanqóoba ga ca réewum Xam*.

24 Aji Sax ji giiral xeetam wa,
ba ñu gëna bare seeni noon,
25 mu xiir waa Misra ci dëddu ñoñam,
ñuy fexeel jaamam ñooña.
26 Mu yónni Musaa, jaamam ba,
tànn Aaróna, boole ca,
27 ñu sottal ci seen biir firndeem ya mu waxoon,
muy kéemaan ya ñu def ca réewum Xam.
28 Moo yónnee lëndëm, lëndëmal,
te Musaa ak Aaróna gàntaluñu kàddoom.
29 Moo soppi seen ndoxum réew deret,
rey seeni jën,
30 feesal seen réew ay mbott
yu àkki seen biir néegi buur ya.
31 Moo àddu, weñ ya dikk,
yoo ya dajal seen réew ma.
32 Mu def seenub taw tawub yuur,
sawaray melax jafal seen réew ma.

* **105.23** ***Israayil*** ak ***Yanqóoba,*** kenn ki la; ***réewum Xam*** mooy Misra ba tey.

33 Mu dal ci seen figg ak reseñ,
daaneel seen garabi réew ma.
34 Mu àddooti, ay soccet dikk,
di njéeréer yu wees ab lim,
35 ñu lekk luy gàncax ca seenum
réew,
lekk lu suuf sa meññ.
36 Moo faat luy taaw ca seenum
réew,
muy lu njëkka soqeekoo seen digg
doole.

37 Mu génne leen, ñu yóbbaale xaalis
ak wurus,
te kenn tërëful ca seeni giir.
38 Misra daa bég ba ñu demee
ndax tiitaange ju ñu leen tiital.
39 Mu firiw niir, yiire leen,
ak sawara, ñu niitoo guddi.
40 Ñu sàkku, mu wàcceey picci
përëntaan,
teg ca reggal leen mburum
asamaan.
41 Mu bënnu doj, ndox ma ball,
di dex, wale joor gu wow.
42 Daa bàyyi xel kàddoom gu sell,
ga mu waxoon Ibraayma, jaamam
ba.
43 Moo génne ñoñam, ñu bég,
moo génne tànnéefam ña, ñuy sarx-
olle.
44 Mu jox leen suufi yéefar ya,
ñu jagoo ñaqi xeet ya,
45 ngir ñu sàmm ay dogali yoonam,
topp ndigali yoonam.
Màggalleen Ki Sax!

106

Israayil di wor, Yàlla di ku wóor

1 Màggalleen Ki Sax!
Santleen Aji Sax ji, kee baax,
kee saxoo ngoram!
2 Ana ku mana tudd jaloorey Aji
Sax ji?
Ana ku mana teesal woyam?
3 Ndokkalee kuy sàmm yoon,
di def njekk fu mu tollu.
4 Éy Aji Sax ji, séddaale ma ci sa yiwu
ñoñ,
ngalla, dikke ma sag wall,
5 ma gis ngëneelu ñi nga tànn,
di bànneexoo sa bànneexu xeet wi,
tey damoondook ñoom ñi nga
séddoo.

6 Noo bàkkaar, nook sunuy maam;
noo def lu ñaaw, def lu bon.
7 Sunuy maam seetuñu ca say
kéemaan ca Misra,
bàyyiwuñu xel ca sa ngor lu réy,
xanaa di fippu ca géej ga, géeju
Barax ya.
8 Teewul Yàlla wallu leen ngir tu-
ram,
ba xamle njàmbaaram.
9 Dafa gëdd géeju Barax ya, mu ne
sereŋ;
xóotey géej mel ni màndiŋ, mu jàlle
leen,
10 musal leen ci loxol bañaale,
jote leen ca loxol noon ba,
11 ndox ma mëdd bañ ya,
kenn desu ca.
12 Ca lañu gëm ay waxam,
woy ko.

13 Nes tuut ñu fàtte jëfam ja,
xaaratuñu ndigalam,
14 di ŋaf-ŋafi ca màndiŋ ma,
di diiŋat Yàlla ca àll ba.
15 Yàlla jox leen la ñuy sàkku,
wàccaaleel leen woppi ràgg.
16 Ba ñu demee ba iñaane Musaa ca
dal ba,
boole ca Aaróona mu sell ma, nitu
Aji Sax ja,
17 suuf a ne ŋafeet, wann Datan*,
mëddaale gàngooru Abiram;
18 sawara ne jippét fa seen biir,
tàkk ba lakk ñu bon ñooña.

19 Tëgg nañu aw nag ca tundu
Xoreb,
di sujjóotal jëmm ju ñu móol,
20 di jënde seen darajay Yàlla ja
jëmmu nag wuy forum ñax.
21 Dañoo fàtte Yàlla ma leen di
musal
te def jaloore ca Misra.
22 Mooy kéemaan ya fa réewum
Xam†,

* **106.17** ***Datan:*** seetal ci *Màndiŋ ma* 16.27, 31-33. † **106.22** ***réewum Xam*** mooy Misra ba tey.

kiraama ya ca géeju Barax ya.
23 Yàlla da leen doon sànk,
bu dul woon ak Musaa, xejjam
ba ko kar, àtte leen,
mu giif, ba faru leen.

24 Dañoo gàntal réew mu neex,
gëmuñu kàddug Yàlla,
25 xanaa di xultoo seen biiri xayma,
baña déggal Aji Sax ji.
26 Moo tax mu giñal leen
ne dina leen tëral fa màndiŋ ma,
27 tëral seen askan ci biir xeet yi,
wasaare leen ci réew yi.

28 Ñuy darook tuurum Baal Pewor,
di lekk lu ñu sarxal ay yàlla yu amul
bakkan,
29 di merloo Yàlla ci seeni jëf,
ba mbas ne dàll fa seen biir.
30 Fineyas taxaw, àtte;
mbas ma dal,
31 muy àtteb njub bu ñu ko waññal
tey ak ëllëg.

32 Ñu merlooti Yàlla ca ndoxum
Meriba ma,
muy loraangey Musaa te ñoo ko
waral.
33 Ñoo naqaral Musaa,
ba mu wax wax ju ko rëcc.

34 Te it faagaagaluñu yéefar
ya leen Aji Sax ji waxoon,
35 xanaa di jaxasook yéefar yooya,
di roy seeni jëf,
36 di jaamu seeni tuur,
mu mujj dig fiir ca ñoom.
37 Ñuy rendil rab ya
seen doom yu góor ak yu jigéen,
38 di tuur deretu ñu deful dara,
te muy seen deretu doom yu góor
ak yu jigéen
ya ñu sarxalal tuuri Kanaa-
neen ña,
deret ja sobeel réew ma,
39 seeni jëf sobeel leen,
ndax seen bokkaale.

40 Aji Sax ji mere ñoñam,
sib xeet woowu mu séddoo,
41 ba tax mu teg leen ca loxol yéefar
ya,
seeni bañ yilif leen,
42 seen noon ya noot leen,
ñu torox ca seeni loxo.
43 Ay yooni yoon la leen xettali,
teewul ñuy nas pexey fippu,
ba suux ci seeni ñaawtéef.
44 Mu gis nag seen njàqare,
dégg seeni tinu,
45 bàyyi xel ci kóllëreem ak ñoom,
topp ngoram lu réy, ba giif,
46 xiir ña leen jàpp ñépp,
ñu yërëm leen.

47 Éy Aji Sax ji, sunu Yàlla, wallu nu,
génnee nu ci xeet yi, dajale nu,
nu sante laak sa tur wu sell,
di sagoo sa teddaay.
48 Santleen Aji Sax ji Yàllay Israayil
cant gu sax dàkk, ba fàww.
Na mbooloo ma mépp ne: «Amiin!»
Màggalleen Ki Sax!

107

Aji Sax jeey xettalee

1 Santleen Aji Sax ji, kee baax,
kee saxoo ngoram!
2 Waxleen lii, yeen ñi Aji Sax ji jot,
jote leen ci loxol bañ,
3 dajalee leen fa réew ya,
jële leen penkook sowu,
ak bëj-gànnaar ak wetu géej.

4 Ñee ngi taxawaaloo màndiŋ mu
wéet,
gisuñu dëkkuwaay,
5 boole xiif ak mar,
ba bakkan di tàggoo.
6 Ñu jàq, woo Aji Sax ji wall,
mu xettali leen ci seen njàqare,
7 jaarale leen ci yoon wu jub,
ngir ñu àgg cib dëkk.
8 Nañu sante Aji Sax ji ngoram
ak kéemaanam yi ñeel doom aadama
yi.
9 Mooy màndal put gu wow,
di feesal ngëneel biir bu wéet.

10 Ñee ngi dëkke lëndëm gu tar,
ñu yeewe leen jéngi weñ yu tar.

11 Ñoo gàntal waxi Yàlla,
néewal ndigalal Aji Kawe ji.
12 Mu teg leen naqar, ba toroxal leen,
ñu ne nërëm te kenn walluwu leen.
13 Ñu jàq, woo Aji Sax ji wall,
mu wallu leen ci seen njàqare,
14 xar seeni jéng ñaar,
génnee leen lëndëm gu tar.
15 Nañu sante Aji Sax ji ngoram
ak kéemaanam yi ñeel doom aadama yi.
16 Moo rajaxe bunti xànjar,
damm galani weñ.

17 Ñu dofe ñalee ngi topp yoonu moy,
loroo seeni ñaawtéef,
18 bàyyi luy ñam di daw seen yaram,
ñu jege bunti dee.
19 Ñu jàq, woo Aji Sax ji wall,
mu wallu leen ci seen njàqare.
20 Daa yónnee kàddoom, wéral leen,
këfe leen cim yeer.
21 Nañu sante Aji Sax ji ngoram
ak kéemaanam yi ñeel doom aadama yi.
22 Nañ ko sarxal saraxi cant
tey sarxolle, siiwale koy jalooreem.

23 Ña ca des a ngi war gaal, dugg géej,
di liggéeye mbeex mu ne xéew.
24 Ñooñoo seede jaloorey Aji Sax ji,
ak kéemaanam ya fa xóote ya.
25 Day àddu, sant ngëlén,
mu yékkati gannax yi.
26 Gannax ya fettax ba ca kaw-a-kaw,
xàwweekoo fa, tàbbi xóote ya.
Ñu jàq ba fit ne soyox,
27 di jang, di kayaŋ-kayaŋi niy màndikat,
pexe jeex.
28 Ñu jàq, woo Aji Sax ji wall,
mu génne leen ci seen njàqare,
29 dalal ngëlén la,
gannax ya selaw,
30 ne tekk, ñu bég,
mu gindi leen ba fa ñu bëgga teer.
31 Nañu sante Aji Sax ji ngoram
ak kéemaanam yi ñeel doom aadama yi.
32 Nañu ko kañe ndajem mbooloo mi,
di ko màggale péncum mag ñi.

33 Mooy soppi wali ndox màndiŋ,
soppi bëti ndox suuf su ne sereŋ,
34 suuf su nangu doon jooru xorom
ndax mbonug ña ko dëkke.
35 Mooy soppi màndiŋ it, ndox ya taa,
soppi suuf su ne sereŋ bëti ndox;
36 dëël fa ñu xiif,
ñu sanc fab dëkk, dëkke,
37 ji ay tool, jëmbat ay reseñ,
mu meññ, ñoral,
38 Aji Sax ji barkeel, ñu giir a giir,
te wàññiwul seenug jur.
39 Bu ñu wàññikoo, ba néew doole
ndax nooteel ak coonooku tiis,
40 Aji Sax ji sib seen njiit yi leen noot,
wërloo leen àll bu amul yoon.
41 Waaye mooy teggil néew-ji-doole coonoom,
ful njabootam nig jur,
42 aji jub ñi gis ko, bég;
mboolem ku bon wedam.
43 Ku xelu ku ne, na ràññee lii
te seede li Aji Sax ji jëfe ngoram.

108

Yàlla, may nu ndam

1 Di woyu cant, ñeel Daawuda.

2 Yàlla, dogu naa,
damay woy, di la kañ;
sama jëmm jépp di la woy.
3 Na xalam ak moroom ma yewwu,
ma yee leeru njël.
4 Aji Sax ji, dama lay gërëm ci biir xeet yi,
kañ la ci biir waaso yi.
5 Sa ngor a màgg ba sut asamaan,
sa worma àkki fa kaw-a-kaw.
6 Éy Yàlla, yaa màgg ba sut asamaan,
sag leer tiim suuf sépp.

7 Walloo nu sa ndijoor,
nangul ma,

ba say soppe xettaliku.
8 Yàllaa àddoo fa këram gu sell,
ne: «Maay damu, dogat suufas Sikem,
séddale xuru Sukkót.
9 Maa moom diiwaanu Galàdd, moom Manase,
Efrayim di sama mbaxanam xare,
Yuda di sama yetu nguur,
10 réewum Mowab di sama ndabal raxasukaay,
Edom, ma teg tànk;
Filisti, ma xaacoo fa.»

11 Éy Yàlla, ana ku may yóbbu dëkk ba tata wër?
Ku may jiite ba Edom?
12 Yàlla, xanaa du yaa nu wacc?
Éy Yàlla, yaa bañ a ànd ak sunu mboolooy xare?
13 Ngalla dimbali nu ci bañaale;
doom aadama, wallam neen la.
14 Nook Yàlla, nu def njàmbaar;
moom mooy noot sunuy noon.

109

Yal na Yàlla mbugal noon bi

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel Daawuda, dib taalifu cant.

Éy Yàlla mi may sant, bul tanqamlu!
2 Ku bon ak kuy fen a ma waxal,
sosal ma,
3 tance ma kàdduy mbañeel,
song ma ci dara.
4 Ma ji nit cofeel, mu sosal ma;
te man ma di ko ñaanal.
5 Sama jëf ju baax, loraange lañu ma ko feye,
sama cofeel, ñu feye ma ko mbañeel.

6 Yal nanga fal ku bon ci kaw kii,
ab soskat féete ko ndijoor.
7 Bu ñu koy àtte, yal nañu ko yey,
te yal na ñaanam walbatiku di bàkkaar.
8 Yal naw fanam gàtt,
keneen jagoo sasam.
9 Yal nay doomam diy jirim,
jabaram dib jëtun,
10 ay doomam di tambaambaluy yalwaan,
dëddu seeni gent, dem tàllal ay yoxo.
11 Yal na ko kuy feyeeku futti,
ay doxandéem foqati ñaqam.
12 Yàlla bu ko kenn ji ngor,
yàlla bu kenn baaxe jirim yi ko wuutu.
13 Yal na askanam seey.
Balaa geneen maas a wéy, yal na seenu tur fey.
14 Yal na Aji Sax ji bàyyi xel ñaawtéefi maamam.
Yàlla bu bàkkaaru ndeyam faru.
15 Yal na seeni moy sax fi kanam Aji Sax ji.
Yal na seen tur fare fi kaw suuf.
16 Moo séddul ngor,
di topp ku néewle te sonn,
seen xol jeex, mu bóom.
17 Moo soppoon di móoloo, yal na ko këppoo;
soppul ag ñaan it, yal na ko barke sore.
18 Móolook sol mbubb la yemale,
yal nañu duy ay móoloom ci yaramam nim ndox,
mu seeb ci biiri yaxam nig diw.
19 Yal nay móoloom di mbubbam,
te di laxasaay gu mu saxoo.

20 Lii, yal na ko Aji Sax ji feye ñi may sosal,
di teg lu ñaaw ci sama der.
21 Waaye Boroom bi Aji Sax ji,
defal ma li sa tur laaj.
Yaa baax, gore, xettali ma.
22 Damaa néewle te sonn,
sama xol dagg, ba jeex tàkk.
23 Maa ngi tàggoo ni keru ngoon,
ñu di ma fél ni soccet.
24 Samay óom a ngi nasax ndax ñàkka lekk,
desewuma lu moy yaxi neen.
25 Maa ngii, ñu di ma sewal,
ku ma gis, wëcc bopp.
26 Éy Aji Sax ji, sama Yàlla, dimbali ma,
walloo ma sa ngor,
27 ba ñu xam ne lii sa loxoo,
xam ne yaw Aji Sax ji, yaa ko def.

28 Ñooy móolu, yaw nga barkeel;
ñoo ma jógal, ñooy torox,
man, ma bég, Sang bi!
29 Yal na ñi may sosal sàngoo toroxte,
làmboo gàcce ni mbubb.
30 Ma àddu, sant a sant Aji Sax ji,
di ko màggale digg mbooloo mu yaa.
31 Mooy féete ndijoor néew-ji-doole,
musal ko ci ku koy teg àtteb dee.

110

Yàlla fal na nitam

1 Ñeel Daawuda, dib taalifu cant.

Aji Sax ji daa wax sama Sang, ne ko:
«Toogeel sama ndijoor,
ba ma def say noon sa ndëggastal.»

2 Sa nguur la Aji Sax ji saxal, dale ko fa Siyoŋ.
Yilifal noon yi la wër!
3 Sa mboolooy taxawal seen bopp,
sa bésub xare.
Ñu sol darajaak cellte,
faboo fa njël sosoo,
diy ndaw, wàccsil la, nib lay.

4 Aji Sax jee ko giñ,
te du dellu gannaaw:
«Yaa dib sarxalkat ba fàww,
topp dayob Melkiccedeg*.»

5 Sang baa ngi fi sa ndijoor
te mooy rajaxe buur yi, bés bu meree.
6 Mooy mbugal xeet yi, jal seeni néew,
di rajaxe kilifay àddina, ba mu daj.

7 Déeg ba feggook yoon wa, Buur a cay naan,
te moo ko tax di siggi.

111

Yàlla la ay mbiram sax

1 Màggalleen Ki Sax!
Naa sante Aji Sax ji léppi xol
ci biir ñu jub ñi bokk jataay.
2 Liggéeyi Aji Sax ji réy na,
ku ko safoo di ko gëstu.
3 Jëfam di teddngaak* daraja,
njubteem di sax ba fàww.
4 Moo dogal ñuy fàttalikuy kéemaanam;
Aji Sax ji boroom yiw ak yërmande.
5 Mooy leel ku ko ragal,
di bàyyi xel kóllëreem gi ba fàww.
6 Won na ñoñam dooley jëfam,
ba mu leen joxee suufu xeet yi.
7 Ay jëfam dëgg laak yoon,
tegtalam yépp mata wóolu,
8 laloo dëgg ak njub,
te sax dàkk ba fàww.
9 Moo yónnee xeetam wall,
fas ak ñoom kóllëre gu sax.
Kee sell te jara ragal!
10 Ragal Aji Sax ji di njàlbéenu rafet xel,
dég-dég bu rafet ñeel ku koy wéye.
Moo yeyoo cant ba fàww.

112

Ku ragal Yàlla gis mbaaxam

1 Màggalleen Ki Sax!
Ndokkalee ku ragal Aji Sax ji,
di tàqamtikoo ay santaaneem.
2 Aw askanam ay am doole ci réew mi.
Ku jub saw xeet barkeel,
3 alal ak koom am sa kër,
sag jëf yu jekk sax dàkk.
4 Ceeñeeru biir lëndëm jollil na ku jub
ak ku baax, di boroom yërmande ak njubte.
5 Ki baaxle mooy ki laabiir, di leble,
di jëflante cig njub.
6 Ku jub du tërëf mukk,
te dees na ko fàttaliku ba fàww.
7 Du ragal dég-dég bu tiis,
xel ma day dal, mu wóolu Aji Sax ji,
8 fit wa toog, du ragal,
ba kera muy gis noonam jóoru.
9 Moo yéwén ci li muy may néew-doole yi,

* **110.4** ***Melkiccedeg,*** buurub Salem la woon, di sarxalkat bu Yàlla faloon ci jamonoy Ibraayma, maanaam ñeenti téeméeri at laata Aaróonaa doon ab sarxalkat. * **111.3** ***teddnga*** mooy teraanga ju bare lool.

njekkam sax dàkk,
dooleem di yokku, àɲd ak daraja.
10 Soxor bi da koy gis, mer,
iñaan bay yéyu, jeex tàkk;
nde soxor, yaakaar ju tas rekk.

113

Buur Yàllaay walloo

1 Màggalleen Ki Sax!
Yeen ñiy jaamu Aji Sax ji,
màggalleen ko,
màggalleen turu Aji Sax ji!
2 Yal nañu teral turu Aji Sax ji
tey ak ëllëg!
3 Li dale penku ba sowu,
màggalleen Aji Sax ji.

4 Aji Sax jee kawe, tiim xeetoo xeet,
darajaam sut asamaan!
5 Ana ku mel ni sunu Yàlla Aji Sax ji,
ki kaweel ab jalam, toog,
6 di jéer asamaan ak suuf?

7 Mooy yékkatee ku néewle fa suuf,
di seppee ku sonn cib sën,
8 bokkal ko jataayu kilifa
ya jiite xeetam.
9 Mooy dëël jigéen ju tële woona jur,
may ko mbégtem njureel.
Màggalleen Ki Sax!

114

Yàllaay walloo dooleem

1 Ba Israayil bàyyikoo fa Misra,
ba waa kër Yanqóoba dëddu askan
woowu di làkk,
2 ca la Yuda doon kër Aji Sax ji,
giirug Israayil googu doon ab ja-
gleem.

3 Géej gaa leen gis, daw,
dexu Yurdan a deltu gannaaw,
4 tund yu mag yiy curpi niy kuuy,
di curpeendook tund yu ndaw yi
niy mbote.

5 Moo géej, loo xewle bay daw?
Yaw, dexu Yurdan, looy deltu gan-
naaw?
6 Tund yu mag yee, lu ngeen di
curpi niy kuuy?
Yeen, tund yu ndaw yi, lu ngeen di
curpi niy mbote?

7 Suufee, loxalal Boroom bi,
Yàllay Yanqóoba mii,
8 ki soppaliw doj ndox mu taa,
xeer wu ne sereŋ, mu def bëtu
ndox.

115

Ku wóolu Yàlla barkeel

1 Bu muy nun, Aji Sax ji, bu muy
nun,
saw tur nga wara teral,
ngir sa ngor ak sa worma.
2 Bu yéefar yi ne mukk:
«Moo ñii, ana seen Yàlla?»
3 Te yaw sunu Yàlla, yaa ngi
asamaan,
di def lu la soob.
4 Seeni tuur xaalis laak wurus,
loxoo ko sàkk:
5 am gémmiñ te du wax,
ami gët te du gis,
6 ami nopp, du dégg,
am bakkan, du xeeñtu,
7 ami loxo it te du yég,
ami tànk it te du dox,
du xàddamiku sax.
8 Ñi sàkk yii tuur, yal nañu mel ni
ñoom,
ñook ñi leen wóolu ñépp.

9 Éy Israayil, wóolul Aji Sax ji,
moo lay jàppale, di la aar.
10 Yeen waa kër Aaróona, wóoluleen
Aji Sax ji,
moo leen di jàppale, di leen aar.
11 Yeen ñi ragal Aji Sax ji, wóoluleen
Aji Sax ji,
moo leen di jàppale, di leen aar.

12 Aji Sax jee nuy bàyyi xel, di nu
barkeel,
di barkeel kër Israayil,
di barkeel kër Aaróona.
13 Aji Sax jeey barkeel ku ko ragal,
mag ak ndaw.

14 Yal na leen Yàlla ful,
ful seeni doom.
15 Yal nangeen barkeelu ci Aji Sax
ji,

Ki sàkk asamaan ak suuf.
16 Asamaan, asamaanu Aji Sax jee,
suuf la dénk doom aadama.
17 Du ku dee mooy màggal Ki Sax,
du kenn ku tàbbi réewum tàbbi-
selaw!
18 Nun, nooy sargal Ki Sax,
tey ak ëllëg.
Màggalleen Ki Sax!

116

Ma sant Yàlla mi ma xettali

1 Maa bëgg Aji Sax ji: maa ko woo,
dagaan ko, mu dégg ma.
2 Teewlu na ma moos,
dama koy woo li feek may dund.
3 Buumi dee a ma laawoon,
njàqarey njaniiw dab ma,
ma dajeek naqar aku tiis.
4 Ma woo Aji Sax ji wall, ne ko:
«Ngalla Aji Sax ji, xettali ma!»
5 Aji Sax jeey boroom yiw ak njub,
sunu Yàllaay boroom yërmande.
6 Aji Sax jeey aar ku xamul àddina;
tumuràmke woon naa, mu wallu
ma.
7 Bu ma yeboo sama xel dal,
Aji Sax ji baaxe na ma!

8 Xettali nga ma, ba deewuma,
jàppale ma, ba tërëfuma,
feral nga it samay rongooñ.
9 Damay topp Aji Sax ji
ci biir réewum aji dund ñi.
10 Ba ma wax: «Torox naa ba
toskare,»
teewul may àmd ak ngëm.
11 Maa jàqoon ba naan:
«Ñépp ay fen-kat lañu!»
12 Ana lu may njukkale Aji Sax ji,
li mu ma baaxe lépp?
13 Xanaa ma yékkati kaasu Aji Sax
jiy misaal wallam,
te may tudd turam.
14 Samay digeek Aji Sax ji laay
matal
fi kanam ñoñam ñépp.

15 Wóllërey Aji Sax ji,
deewam day doon lu muy naqarlu.
16 Aji Sax ji, maay sab jaam,
maay sab jaam, di sa doomu jaam
bi ma sukk jur.
Yaa yiwi samay buum,
17 yaw laay sarxalal saraxu cant,
woo la ci sa tur, Aji Sax ji.
18 Samay digeek Aji Sax ji laay
matal
fi kanam ñoñam ñépp,
19 fi ëtti kër Aji Sax ji,
fi digg Yerusalem.
Màggalleen Ki Sax!

117

Na ñépp àmd ak Israayil sant Yàlla

1 Yeen xeetoo xeet, màggalleen Aji
Sax ji,
réewoo réew, kañleen ko.
2 Moo nu xéewale ngoram gu réy,
te wormay Aji Sax jee sax dàkk.
Màggalleen Ki Sax!

118

Aji Sax jeek man, ma daan

1 Santleen Aji Sax ji, kee baax,
kee saxoo ngoram!
2 Rikk Israayil, neleen:
«Kee saxoo ngoram!»
3 Rikk waa kër Aaróona, neleen:
«Kee saxoo ngoram!»
4 Rikk yeen ñi ragal Aji Sax ji,
neleen:
«Kee saxoo ngoram!»

5 Ci xat-xat laa woowe Ki Sax wall,
Ki Sax wuyu ma, yaatal ma.
6 Aji Sax jeek man, duma tiit.
Ana lees ma manal?
7 Aji Sax jeek man, di ma dimbali,
may seetaan bañ yi.
8 Làqoo Aji Sax jee gën
wóolu doom aadama.
9 Làqoo Aji Sax jee gën
wóolu garmi.
10 Yéefar yépp a ma sam,
ma bëmëx leen ci dooley Aji Sax ji.
11 Ñu sam maa sam;
ma bëmëx leen ci dooley Aji Sax ji.
12 Naka lañu ma sam niy yamb,
jekki ne kamaj ni taalu boob;
ma bëmëx ci dooley Aji Sax ji.

13 Dees maa jañax, jañax, ma terteri,
Aji Sax ji dimbali ma.

14 Sama doole, sama kaaraange, Ki Sax a;
te mooy sama wall tey.
15 Ndam aki sarxolle ca xaymay ñu jub ña,
ndijooru Aji Sax jee def njàmbaar!
16 Ndijoor la Aji Sax ji xàcc,
ndijooru Aji Sax jee def njàmbaar.
17 Duma dee moos, xanaa dund,
ba nettali jaloorey Ki Sax.
18 Ki Sax mbugal na maa mbugal,
waaye waccu ma, ma dee.
19 Ubbilleen ma bunti ñi jub,
ma dugg santi Ki Sax.

20 Buntu Aji Sax jaa ngii;
ñu jub ñee ciy dugge.
21 Dama lay sant, yaa ma nangul,
wallu ma tey.
22 Doj wi tabaxkat yi beddi woon,
moo mujj di doju koñu tabax bi.
23 Lii de, Aji Sax jee ko def,
nu gis ko, yéemu.
24 Bésub tey jii, Aji Sax jee ko sos,
nan ko bége, bànneexoo ko.
25 Ngalla Aji Sax ji, wallu nu.
Ngalla Aji Sax ji, may nu ndam.
26 Na barke wàcc ci ki dikk ci turu Aji Sax ji.
Nu ngi leen di ñaanale fi néegu Aji Sax ji.
27 Aji Sax jee di Yàlla, di nu leeral.
Jëlleen car yi, màggale,
te dox ba ca béjjéni sarxalukaay ba.
28 Yaa di sama Yàlla, ma di la sant;
céy sama Yàlla, dama lay kañ.
29 Santleen Aji Sax ji, kee baax,
kee saxoo ngoram.

119

Aji Sax ji, sa kàddu laay bége

1 Ndokkalee yaw mi màndu,
di wéye yoonu Aji Sax ji.
2 Ndokkalee yaw miy wattu kàdduy seedeem,
di ko toppe sa léppi xol.
3 Doo def njubadi,
waaye dangay topp fi mu la jaarloo.
4 Aji Sax ji, yaa joxe sa tegtal
yi ñu wara topp a topp.
5 Yal naa saxoo
di sàmm sa dogali yoon,
6 di teewlu loo santaane,
ba duma rus.
7 Damay gëstu sa ndigal yu jub,
di la sante xol bu dëggu.
8 Sa dogali yoon laay sàmm;
ngalla bu ma wacc a wacc.

9 Ana nu ndaw mana sellalee?
Xanaa di sàmm sa kàddu.
10 Sama léppi xol laa lay toppe,
bul ma wacc, ma wàcc say santaane.
11 Sama xol laa làq say wax,
ngir bañ laa moy.
12 Jaajëfe, yaw Aji Sax ji,
jàngal ma sa dogali yoon.
13 Maa àddu, tari
mboolem lu sa kàddu digle.
14 Topp say tegtal laay bége
mbégtem jépp alal.
15 Say tegtal laay jàngat,
di teewlu say xàll.
16 Sa dogali yoon, ma tàqamtikoo,
sa kàddu, ma fat ba fàww.

17 Sang bi, baaxe ma, ma dund,
ba mana sàmm sa kàddu.
18 Ngalla muril saay gët, ma niir
sa kéemaani yoon.
19 Doxandéem laa fi kaw suuf,
bu ma làq say santaane.
20 Fu ma tollu maa ngi namm say ndigal
ba sama xol ŋiis.
21 Rëbb nga ñu reew, ñu alku,
ñiy dëddu say santaane.
22 Musal ma ciy kókkaleeki xaste,
maa ngi topp sa kàdduy seede.
23 Te it kàngam yaa ngi may tooge,
te may gëstu sa dogali yoon, Sang bi.
24 Sa kàdduy seede laay safoo,
ñuy sama xejj yi may xelal.

25 Maa ngi ne ñàyy ci pënd bi,
musal ma, yaa ko dige.

26 Wax naa la samay jaar-jaar, nga
wuyu ma;
ngalla xamal ma sa dogali yoon.
27 Dégtal ma li sa tegtal yiy firi,
ma jàngat say kéemaan.
28 Naqaru xol sonal na ma,
may ma ndëgërlaay, yaa ko dige.
29 Sorele maak yoonu fen,
te baaxe ma saw yoon.
30 Yoonu worma laa tànn,
jàkkaarlook say ndigal.
31 Éy Aji Sax ji, damaa langaamoo
sa kàdduy seede,
ngalla bu ma rusloo.
32 Ci sa yoonu santaane laay wéy,
yaa may may xol bu tàlli.

33 Aji Sax ji, xamal ma li sa dogali
yoon yiy firi,
ma topp ko ba mu jeex.
34 May ma dég-dég, ma topp saw
yoon,
toppe ko xol bu tàlli.
35 Jiite ma ci sa xàllu santaane yi,
mooy sama bànneex.
36 Joyantil sama xol, mu féeteek sa
kàdduy seede,
te dummóoyu alal ju lewul.
37 May ma, ma fénanti caaxaani
neen,
te musale ma say yoon.
38 Sang bi, sottalal ma sa dige
bi nga digook ku la ragal.
39 Moyale ma gàcce gi ma ragal;
yaa baaxi ndigal.
40 Maaka namm say tegtal,
musale ma sa njub!

41 Aji Sax ji, yaa ko dige,
dikke ma sa jëfi ngor ak sa wall,
42 ba ku ma kókkali, ma am tontam.
Maa doyloo sa kàddu.
43 Bu ma xañ mukk kàddug dëgg,
say àtte laa yaakaar kat.
44 Maay topp saw yoon, sàlloo ko,
saxoo ko ba fàww,
45 di daagoo sago,
nde say tegtal laay sàkku.
46 Maay àgge ay buur sa kàdduy
seede,
te duma rus.

47 Maay bége sa santaane
yi ma sopp,
48 di yóotu sa santaane yi ma sopp,
di jàngat sa dogali yoon.

49 Bàyyil xel li nga ma dig, Sang bi;
moom laa yaakaar.
50 Lii laay muñe samaw naqar,
sa kàddoo may dundal.
51 Nit ñu bew ñi ñaawal nañu ma
lool,
waaye dëdduwuma saw yoon.
52 Éy Aji Sax ji, damaa fàttaliku sa
àtte ya woon,
daldi muñ.
53 Sama xol daa fees ndax ñu bon
ñiy wacc saw yoon.
54 Sa dogali yoon laay woyantoo,
fu ma mana sance.
55 Aji Sax ji, tudd naa la guddi,
di sàmm saw yoon.
56 Lii laa séddoo,
maa topp sa tegtali yoon.

57 Aji Sax ji, yaw laa séddoo;
di digee sàmm sa kàddu.
58 Sama léppi xol laa sàkkoo saw
yiw,
ngalla baaxe ma, yaa ko dige.
59 Damaa seetlu sama jëfin,
dëpp, topp sa kàdduy seede.
60 Maa ngi gaawtu,
yeexewuma say santaane moos!
61 Buumi ñu bon ñaa ngi may laaw,
te sàgganewuma saw yoon.
62 Xaaju guddi laay jóg,
di la sante sab àtte.
63 Maa xejjoo képp ku la ragal,
tey topp say tegtal.
64 Aji Sax ji, sa ngor dajal na àddina;
xamal ma sa dogali yoon.

65 Aji Sax ji, def nga la nga dige
woon,
Sang bi, defal nga ma ngëneel.
66 Xamal ma ngëneeli àtte ak xam-
xam,
maa doyloo say santaane.
67 Maa jàddoon, nga duma ma,
léegi sa kàddu laay sàmm.
68 Yaaka baax tey baaxe;
rikk xamal ma say tegtal.

69 Ñu bew ñee yàq sama der aki sos,
te ma topp say tegtal ak sama léppi xol.
70 Ñu ngi nii, seeni xol dërkiis;
te man may tàqamtikoo saw yoon.
71 Ngëneel la ma duma yi jural,
ngir jànge naa ci say tegtal.
72 Sa ngëneelu yoon wi nga digle
moo ma gënal ay junniy dogi xaalis ak wurus.

73 Say loxoo ma sàkk, tabax ma,
may ma ag dégg, ma mokkal say santaane,
74 ñi la ragal gis ma, bég;
nde sa kàddu laa yaakaar.
75 Aji Sax ji, ràññee naa ne say àtte dëgg la,
te worma nga ma dumaa.
76 Ngalla dëfale ma sa ngor;
Sang bi, yaa ko dige.
77 Nanga ma ganesee sa yërmande, ma dund;
saw yoon ay sama bànneex!
78 Yal na ñu bew ñi torox,
ñoo ma lor ak seeni sos,
te man may gëstu say tegtal.
79 Yal na ku la ragal waññiku fi man,
ba xam sa kàdduy seede.
80 Yal naa toppe say tegtal xol bu mat sëkk,
ba duma rus.

81 Sàkku naa sag wall ba xol jeex,
di xaar sa kàddu.
82 Séentu naa sab dige, ba gët giim;
kañ nga may xettali?
83 Damaa mujj ras ni mbuusum der mu saxaar jàpp,
waaye sàgganewuma say tegtal.
84 Ñaata fan laay toogati, Sang bi?
Kañ ngay mbugal ñi ma topp?
85 Ñu bew ñi gasal nañu ma ay yeer yu saw yoon diglewul.
86 Sa santaane yépp worma la;
te dees maa toppey sos, wallu ma!
87 Nes tuut ñu sànke ma fi kaw suuf,
te man dëdduwuma say tegtal.
88 Musale ma sa ngor,
ba jëfe sa kàdduy seede.

89 Aji Sax ji, sa kàddoo sax dàkk,
taxaw jonn fa asamaan.
90 Sa worma, ba maasoo maas,
yaa samp suuf, saxal ko.
91 Ci sa ndigal la lépp taxawe ba tey,
lépp àndi la jaamu.
92 Su ma bégewuloon saw yoon,
sànkoo sama toskare ji.
93 Duma fàtte mukk say tegtal,
ci nga may musale.
94 Yaa ma moom, wallu ma;
say tegtal laay sàkku.
95 Man la ñu bon ñi tëru, nar maa sànk,
waaye sa kàdduy seede laay niir.
96 Gis naa ne lu mat lu ne am na kemu,
waaye sa santaane mat ba wees kemu.

97 Maaka sopp saw yoon,
di ko jàngat bés bu jot.
98 Li ma xelal ba ma raw noon yi,
mooy sa santaane yi ma jagoo fàww.
99 Maa gëna ñaw képp ku may jàngal,
nde sa kàdduy seedeey sama njàngat.
100 Maa ëpp mag ñi dég-dég,
nde say tegtal laa topp.
101 Luy yoon wu aay, ma moyu,
ba mana sàmm sa kàddu.
102 Say santaane it dëdduwuma ko,
nde yaw yaa ma jàngal.
103 Sa kàddooka maa neex,
ba dàqal ma tem-temu lem!
104 Ci say tegtal laay ràññee,
ba tax ma bañ luy yoonu fen.

105 Sa kàddu laay niitoo samay tànk,
muy leeral samaw yoon.
106 Giñ naa te di ko dëggal,
ne dinaa sàmmonteek say àttey dëgg.
107 Toskare naa lool;
éy Aji Sax ji, musal ma, yaa ko dige.
108 Aji Sax ji, rikk nangul ma kàdduy cant yi ma lay jébbal,
te xamal ma say ndigal.
109 Sama bakkan ci xott saa su ne,
waaye fàttewuma saw yoon.
110 Ñu bon ñi ma gasalum pax

taxul ma wàcc say tegtal.
111 Maa séddoo fàww sa kàdduy seede,
loolooy seral sama xol.
112 Damaa dogoo jëfe sa dogali yoon,
saxoo ko ba mu jeex.

113 Maa bañ kuy ŋarale,
maa sopp saw yoon.
114 Sama rawtu, sama kiiraay, yaw a;
sa kàddu laay xaar.
115 Yeen ñiy def lu bon, xiddileen ma,
ba ma sàmmonteek sama santaaney Yàlla.
116 Yaa ko dige, dooleel ma, ma dund;
bul tas sama yaakaar.
117 Kàttanal ma, ma raw,
di yittewoo say tegtal, ba fàww.
118 Yaay xarab képp ku wàcc sa dogali yoon,
ay pexeem neen.
119 Yaay tonni ni purit képp ku bon fi kaw suuf,
moo tax ma sopp sa kàdduy seede.
120 Sama yaram a ngi daw ndax ragal la,
ragal say àtte.

121 Def naa njubte, def njekk;
bu ma jébbal ñi may néewal.
122 Sang bi, gàddu ma, ma am jàmm,
bu ma ñu bew ñi néewal.
123 Séentu naa sag wall ak sa kàddug dëgg,
ba saay gët giim.
124 Sang bi, jëfeel ma sa ngor,
xamal ma sa dogali yoon.
125 Sab jaam laa, may ma, ma ràññee,
ba xam sa kàdduy seede.
126 Aji Sax ji, jëf jot na,
ñee ngi jalgati saw yoon!
127 Maa sopp say santaane,
mu gënal ma wurus ba ci wurusu ngalam.
128 Moo tax foo tegtale, ma rafetlu,
lépp luy yoonu fen, ma bañ.

129 Sa kàdduy seede kéemaan la,
moo tax ma di ko toppe xol.
130 Sa pirim kàddu day leeral,
di xelal ku xeluwul.
131 Damaa ŋa ŋafeet, di àppaat,
ngir namm say santaane.
132 Éy geesu ma te baaxe ma,
ni nga baaxook ñi sopp sa tur.
133 Dooleelal ma samay tànk, yaa ko dige,
te bu ma lenn lu bon man.
134 Jot ma ci nooteelu doom aadama,
ma mana topp say tegtal.
135 Sang bi, geesoo ma sag leer,
te xamal ma sa dogali yoon,
136 ay wali rongooñ ay wale saay gët,
ndax sàmmeesul saw yoon.

137 Aji Sax ji, yaaka jub,
te say àtte di yoon.
138 Yaa santaane sa kàdduy seede ci dëgg
ak kóllëre gu yaa.
139 Damaa gis bañ yiy sàggane say wax,
xol bu tàng di ma rey.
140 Sang bi, maaka sopp sa kàddu gi set ni weñ gu ñu xelli!
141 Ñàkk naa solo, faaleesu ma,
waaye sàgganewuma say tegtal.
142 Sa àtte moo di àtte ba fàww,
te saw yoon a dëggu.
143 Njekkar ak njàqare dab ma,
say santaane di sama bànneex.
144 Sa kàdduy seedee di dëgg ba fàww,
may ma, ma ràññee, ba dund.

145 Aji Sax ji, woo naa la wall lu ma man,
wuyu ma, ma topp sa dogali yoon.
146 Dama ne: «Wóoy, wallu ma,
ma sàmm sa kàdduy seede.»
147 Damaa jëlu, di la woo,
di xaar sa kàddu.
148 Damay xoole guddi gépp,
di jàngat sa kàddu.
149 Aji Sax ji, sama baat bii, teewloo ko sa ngor,

te musal ma ni nga baaxoo muslee.
150 Rabatkati pexe yaa ngi jegesi,
di nit ñu sore saw yoon.
151 Waaye yaw Aji Sax ji, jege nga,
te sa santaane yépp a dëggu.
152 Yàgg naa xam ne sa kàdduy seede
wax la joo saxal dàkk.

153 Xoolal sama coono te xettali ma;
saw yoon dév, sàgganewuma ko.
154 Àtte ma, ba jot ma;
musal ma, yaa ko dige.
155 Ku bon sore sa wall,
ngir sàkkuwul sa dogali yoon.
156 Aji Sax ji, sa yërmande yaa na;
musal ma ni nga ko baaxoo.
157 Ñi ma topp ak ñi ma baña bare,
te taxul ma dëddu sa kàdduy seede.
158 Damaa gis workat yi, sib leen;
ñoo sàmmul sa kàddu.
159 Seetlul ni ma soppe say tegtal.
Éy Aji Sax ji, musal ma, yaa gore!
160 Sa mboolem kàddu dëgg la,
sa àtte yépp di dëgg, sax dàkk.

161 Ay kilifaa ma topp ci dara,
te teewul ma wormaal sa kàddu.
162 Man de, maa ngi bége sa kàddu
ni ku for alal ju bare.
163 Fen, ma bañ, ba sib;
sa yoon, ma sopp.
164 Juróom ñaari yoon ci bés
màggale naa la ko say àttey dëgg.
165 Jàmm ju baree ñeel ku sopp sa yoon,
te dara du ko fakkastal.
166 Aji Sax ji, sa wall laa yaakaar,
say santaane laa jëfe.
167 Sama xol laa toppe sa kàdduy seede,
te sopp koo sopp.
168 Damaa topp say tegtal ak sa kàdduy seede,
fépp fu ma jaar kay yaa ngi ciy gis.

169 Aji Sax ji, yal na sama yuux àgg fa yaw;
may ma, ma ràññee, yaa ko dige.
170 Yal na sama dagaan àgg fa yaw;
xettali ma, yaa ko dige.
171 Naa xaacu, woyal la,
yaa may jàngal sa dogali yoon.
172 Naa woye sa kàddu,
loo santaane, yoon la.
173 Yal nanga ma dikke ndimbal,
say tegtal laa tànn.
174 Aji Sax ji, namm naa sa wall,
sa yoon ay sama bànneex.
175 Yal naa dund ba màggal la,
say ndigal di sama ndimbal.
176 Lajj naa ni xar mu réer;
gindi ma, Sang bi,
sàgganewuma say santaane de!

120

Ma ñaan ci biir tuuma

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Ci sama njàqare laa woo Aji Sax ji
wall,
mu wuyu ma.
2 Éy Aji Sax ji, musal ma ci gémmiñu
fen-kat,
ak làmmiñu njublaŋ.
3 Yaw boroom làmmiñu njublaŋ,
ana lu ñu lay añale
ak lu ñu lay dolli?
4 Xanaa fitti mbër yu ñaw
ak xal yu yànj.

5 Wóoy man mi ganeyaani
baadooloy Meseg ya
tey dali fa xaymay waa Kedar ñu
xayadi ña!
6 Yàgg naa lool
ci biir nit ñi bañ jàmm.
7 Man may wut jàmm,
te su ma waxee, ñoom ñuy ayoo.

121

Ana ku may sàmm?

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Damaa séentu tund ya,
te naan fu wall di jóge?
2 Sama wall a nga fa Aji Sax ji,
Ki sàkk asamaan ak suuf.

3 Kii du la bàyyi nga tërëf,

sa sàmm bii gëmmul.
4 Kiy sàmm Israayil kay
gëmmul, nelawul.
5 Aji Sax jee lay sàmm,
Aji Sax jee lay yiir,
féete la ndijoor.

6 Du naaj wu lay dal bëccëg,
mbaa leer gu ndaw guddi.
7 Aji Sax jee lay sàmm ci gépp lo-
raange,
di sàmm sa bakkan.
8 Aji Sax jee lay sàmm, dem ak dikk,
tey ak ëllëg.

122

Nu ñaanal Yerusalem

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla, ñeel Daawuda.

Maaka bég, ba ñu ma nee:
«Kë[…] Aji Sax ji lanu jëm.»
2 Yaw Yerusalem, noo ngii taxaw ci
sa bunt.

3 Céy, Yerusalem, dëkkub tabax bu
baax
bi booloo, di benn.
4 Fii la giiri Israayil di yéegsi,
di giir yi Ki Sax séddoo.
Ñu ngi santsi Aji Sax ji,
ni ko Israayil warloo.
5 Fii la ngànguney Israayil tege,
askanu Daawuda toog ca, di àtte.

6 Dagaanleen jàmmi Yerusalem:
«Yerusalem, yal na sa xeli soppe dal,
7 jàmm ne ñoyy fi say tata wër,
te xel dal ci biir këri Buur.»
8 Mbokk ak xarit a waral
may ñaan jàmmi Yerusalem.
9 Sunu kër Yàlla Aji Sax jee ma tax
di sàkku ngëneelu Yerusalem.

123

Yàlla, fajal nu gàcce

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Yaw laay séentu,
yaw mi toog fa asamaan.
2 Ma ne, ni jaam bu góor di wékke
sangam bët,
jaam bu jigéen di ko wékke bët
sangam bu jigéen,
ni lanuy wékke sunu Yàlla Aji Sax ji
bët,
ba keroog mu baaxe nu.

3 Éy Aji Sax ji, baaxe nu, rikk baaxe
nu,
dañu noo toroxal, ba nu ne tott.
4 Ñu reew ñaa ngi nuy ñaawal, sunu
xol fees,
ñu bew ñaa ngi nuy sewal.

124

Nanu sante Aji Sax ji wallam

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla, ñeel Daawuda.

Éy su dul woon ak Aji Sax ji nu
nekkal!
Israayiloo, waxati ko:
2 su dul woon ak Aji Sax ji nu
nekkal,
ba ñu nu jógalee,
3 ba nit ña xadaroo sunu kaw,
dañu nu doon wann, nuy dund,
4 dañu nu doon mëdd nim ndox,
defum wal, buub nu,
5 def waame wuy wal-wali,
buub nu, yóbbu.

6 Cant ñeel na Aji Sax ji,
ki nu bàyyiwul, noon yi yàpp nu.
7 Danu ne fërr, nim picc mu rëcc
fiiru rëbb,
fiir ga toj, nu raw.
8 Sunu ndimbal a ngi ci turu Aji Sax
ji,
Ki sàkk asamaan ak suuf.

125

Ku doyloo Aji Sax ji raw

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Ku doyloo Aji Sax ji,
dangay mel ni tundu Siyoŋ, doo
toxu;
dangay sax ba fàww.
2 Ni tund yi yéewe Yerusalem,

ni la Aji Sax ji yéewe ñoñam,
tey ak ëllëg.

3 Nguur gu bon du saxe
kaw suuf su nit ñu jub muurloo.
Lu ko moy ñu jub ñi sàkku lu bon,
di ko jëfe.

4 Éy Aji Sax ji, baaxeel ku baax,
ak kuy mébét njub.
5 Waaye kuy topp yoonu ndëngte,
Aji Sax jee koy sànk,
boole kook kuy def lu bon.
Yal na jàmm dal ci Israayil.

126

Yàlla, delloo nu

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Ba Aji Sax ji delloo waa Siyoŋ seen
réew,
danoo meloon ni ñuy gént,
2 di reeka sarxolle rekk.
Yéefar yi naa:
«Lu réy la Aji Sax ji defal ñii.»
3 Lu réy la nu Aji Sax ji defal moos,
nu bég.

4 Aji Sax ji, rikk delloo nu na woon,
ni ngay delloo wal yu ŋiis, mu
walaat ca àllub Negew.
5 Kuy ji di jooy,
yal na góob, di sarxolle.
6 Ku doon wéy a wéy, di jooy;
yor mbuusum jiwoom,
yal na dikk a dikk, di woy,
ñibbiwaale sabaaram.

127

Barkeb Yàllaa ŋóor

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla, ñeel Suleymaan.

Kër, su ko Aji Sax ji tabaxul,
ku ko tabax, neen nga doñ-doñi.
Ab dëkk, su ko Aji Sax ji wattuwul,
ku ko wattu, neen nga teewlu.
2 Neen it la nit di teela jóg
aka guddee tëdd,
di doñ-doñi lu mu lekk:
Aji Sax ji leel na soppeem lu ni day,
fekk ko muy nelaw.

3 Ma ne, doom Aji Sax jee koy sédde,
njurum doom yool la.
4 Doom joo jure ndaw,
mooy fitt ci loxol jàmbaar;
5 ndokkalee ku ci mbuusam fees,
ba bu ñu taseekub noon ca pénc
ma,
duñu am gàcce mukk.

128

Ragal Yàlla, jàmmi kër

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Ndokkalee képp ku ragal Yàlla,
di jëfe ay yoonam.
2 Yaay lekk saw ñaq,
mbégteek ngëneel ñeel la.
3 Sa jabar ni garab gu meññ ci sa
kër,
say doom wër a wër sa ndab ni
njëmbat lu jebbi.
4 Ki ragal Aji Sax jaa ngoog,
nii rekk lay barkeele.

5 Yal na la Yàlla barkeele fii ci Siyoŋ;
yal nanga teewe xéewalu
Yerusalem sa giiru dund
gépp,
6 te nga gis say sët.
Yal na jàmm dal Israayil.

129

Noon manul Israayil

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Ba may ndaw ba tey, ñu ngi may
sonal a sonal.
Israayiloo, waxati ko:
2 Ba may ndaw ba tey, ñu ngi may
sonal a sonal,
te taxul ñu man ma.
3 Sama gannaaw gi lañu gàbb a
gàbb,
rëdd koo rëdd nib tool.
4 Waaye àtteb Aji Sax ji mooy dëgg,
dog na buumi ñu bon ña.

5 Képp ku noonoo Siyoŋ,
yal nañu ko dëpp, gàcceel ko.
6 Yal nañu mel ni ñax mu saxem xadd,
balaa law, lax.
7 Du doyub ŋëb ku ko dog;
du doyub say ku ko for.
8 Ku fa jaare it du ko ne:
«Jaajëf, Aji Sax ji barkeel;
jaajëfe yaw, yal na Aji Sax ji barkeel.»

130

Nu séentu njotug Yàlla

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Aji Sax ji, ci ay xóote laa lay woowe.
2 Boroom bi, déglu ma,
teewlu ma, ma tinu la.

3 Ki Sax, yaw, soo doon lim bàkkaar,
Boroom bi, ana kuy taxaw?
4 Waaye yaay jéggale,
ñu ragal la.

5 Damay xaar Aji Sax ji, di ko xaare xol,
di yaakaar kàddoom.
6 Wattukat bi yàkkamti njël,
wattukat bi yàkkamti njël, laa ne,
ni ma yàkkamtee Aji Sax jee ko raw.

7 Éey Israayil, négandikul Aji Sax ji.
Aji Sax jee gore,
te yaatug njot.
8 Mooy jot Israayil ci ñaawtéefam yépp.

131

Damaa woyof, gëm Yàlla

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla, ñeel Daawuda.

Éy Aji Sax ji, man de, réy-réyluwuma,
daŋŋiiraluma,
xintewoowuma lu réy it,
mbaa lu ma ëlëm.
2 Xanaa ne tekk, ne cell,
ni perantal ak ndeyam;
sama xel dal ni perantal.
3 Éey Israayil, yaakaaral Aji Sax ji
tey ak ëllëg.

132

Yàlla digoo naak ki mu fal

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Éy Aji Sax ji, bàyyil xel Daawuda,
ak gépp njàqareem.
2 Moo giñaloon Aji Sax ji,
moo digook Mbërum Yanqóoba ma.
3 Mu ne: «Duma ñibbi,
4 duma tëddi ca sama kaw lal ba,
duma nelaw, duma gëmm sax bët,
5 li feek sàkkaluma Aji Sax ji béreb,
ba dëkkal Mbërum Yanqóoba ma.»
6 Ma ne, Efrata lanu dégg gaalu Yàlla ga,
fekk ko ca àll ya wër dëkku Yaar.
7 Nan dem ba këram,
sujjóotali ndëggastalu tànkam ya.
8 Aji Sax ji, jógal agsi sa dalluwaay,
yaak gaal gi jëmmal sa doole.
9 Say sarxalkat, yal nañu soloo njubte,
sa wóllëre yi sarxolleendoo.
10 Xoolal ci Daawuda, sa jaam ba,
ngalla bul gàntu ki nga fal.

11 Aji Sax ji daa giñal Daawuda
dëgg gu mu dul dëddu,
ne ko: «Ku jóge ci sa geño
laay teg ci sa jal,
12 te say doom, bu ñu sàmmee sama kóllëre,
ak sama kàdduy seede yi ma leen di xamal,
seeni doom it ñooy tooge sa jal ba fàww*.»
13 Aji Sax ji kat a tànn Siyoŋ,
taamu faa dëkke.
14 Mu ne: «Fii laay dalloo ba fàww,
fii laay dëkk, maa ko taamu.
15 Dund bi, ma barkeel a barkeel,
néew-ji-doole yi, ma reggal;
16 sarxalkat yi, ma wodde texe;
wóllëre yi di sarxollee sarxolle.

* **132.12** Seetal ci *2.Samiyel* 7.12-16.

17 Fa laay dooleele Daawuda,
ni jum bu dul fey mukk, maay jafal
nguuru ki ma fal.
18 Ay noonam, ma wodde gàcce;
moom, kaalaam ne ràññ.»

133

Bennoo, barkeel

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla, ñeel Daawuda.

Céy liika baax te neexati,
ay bokk yu bokk dëkk, di benn!
2 Daa neex ni diwu bopp gu xeeñ,
siite sikkim, bu mel ni sikkimu
Aaróona,
rogalaat ba ci mbubbam,
3 neex ni layub tundu Ermon,
neex ni lay bu ni mel tey rogalaate
tundi Siyoŋ.
Fa la Aji Sax ji dogale barke,
muy dund, ba fàww.

134

Way-ngëm ñaa ngi sant

1 Di woy yu ñuy yéege ca tund ya, di
ko màggale Yàlla.

Ayca, santleen Aji Sax ji,
yeen jaami Aji Sax ji yépp,
yeen ñiy taxawe kër Aji Sax ji
guddi.
2 Yékkatileen seeni loxo ca béreb bu
sell ba,
te sant Aji Sax ji.

3 Yal na la Aji Sax ji barkeele fa
Siyoŋ,
moom mi sàkk asamaan ak suuf.

135

Lu Yàlla namm lay def

1 Màggalleen Ki Sax!
Màggalleen turu Aji Sax ji,
éey jaami Aji Sax ji, màggalleen,
2 yeen ñi taxaw ci kër Aji Sax ji,
fi sunu biir ëttu Yàlla bi.
3 Màggalleen Ki Sax, Aji Sax jee
baax!
Kañleen ko, kee sopplu!
4 Ki Sax a tànn Yanqóoba,
muy Israayil mi mu séddoo.

5 Maa xam ne Aji Sax ji màgg na!
Sunu Boroom a sut lépp lu ñuy
jaamu.
6 Lépp lu Aji Sax ji namm,
moom lay def asamaan ak suuf,
ak biir géej ak xóote yépp.
7 Mooy yékkateey niir fa cati àddina,
sàkkal taw ay melax,
yebbee ngelaw cay dencam,
8 faat luy taaw fa Misra,
doom aadama, ba ci mala.
9 Yeen waa Misra, moo yónnee
ay firndeeki kéemaan fi seen
biir,
ñeel Firawnaak jawriñam ñépp.
10 Moo duma ay xeeti xeet,
bóom buur yu mag yi,
11 muy Sixon buurub Amoreen ña,
ak Og buuru Basan,
ak buuri Kanaan yépp.
12 Moo nangu seen réew, séddale,
bànni Israayil ñiy ñoñam séddoo.

13 Aji Sax ji, sa tur ba fàww;
Aji Sax ji, sa woy a saxal maasoo
maas.
14 Aji Sax ji kay ay àtte ñoñam ñi,
di ñeewante jaamam ñi.
15 Tuuri yéefar yi, xaalis laak wu-
rus,
loxoo ko sàkk.
16 Am gémmiñ te du wax,
ami gët te du gis,
17 ami nopp te du dégg,
du sax noowal bakkan.
18 Ñi sàkk yii tuur, yal nañu mel ni
ñoom,
ñook ñi leen wóolu ñépp.
19 Éey waa kër Israayil, santleen Aji
Sax ji!
Éey waa kër Aaróona, santleen Aji
Sax ji!
20 Éey waa kër Lewi, santleen Aji
Sax ji!
Yeen ñi ragal Aji Sax ji, santleen Aji
Sax ji!
21 Nañuy sant Aji Sax ji ci Siyoŋ,
moom mi dëkke Yerusalem.
Màggalleen Ki Sax!

136

Yàllaa am kóllëre

1 Nangeen sante Aji Sax ji mbaaxam.
Kee saxoo ngoram!
2 Santleen Yàllay yàlla yi.
Kee saxoo ngoram!
3 Santleen Sangu sang yi.
Kee saxoo ngoram!

4 Moo wéetoo jaloore yu mag yi.
Kee saxoo ngoram!
5 Moo sàkk asamaan ci manooreem.
Kee saxoo ngoram!
6 Moo lal suuf ca kaw ndox ma.
Kee saxoo ngoram!
7 Moo sàkk leer yu mag yi:
Kee saxoo ngoram!
8 jant bi yilif bëccëg,
Kee saxoo ngoram!
9 weer ak biddiiw, guddi.
Kee saxoo ngoram!

10 Moo faat taawi Misra yu góor ya,
Kee saxoo ngoram!
11 seppee bànni Israayil ca ñoom,
Kee saxoo ngoram!
12 ci dooley loxoom ak kàttanu përëgam.
Kee saxoo ngoram!
13 Moo xar géeju Barax ya ñaar,
Kee saxoo ngoram!
14 jàllale bànni Israayil ca digg ba.
Kee saxoo ngoram!
15 Moo xalab Firawnaak mbooloom ca géeju Barax ya.
Kee saxoo ngoram!
16 Moo jiite ñoñam ca màndiŋ ma.
Kee saxoo ngoram!
17 Moo duma buur yu mag ya,
Kee saxoo ngoram!
18 bóom buur yu màgg ya,
Kee saxoo ngoram!
19 reyaale Sixon buurub Amoreen ña,
Kee saxoo ngoram!
20 reyati Og buuru Basan.
Kee saxoo ngoram!
21 Moo nangu seen réew, joxe,
Kee saxoo ngoram!
22 séddе Israayil ma dib jaamam.
Kee saxoo ngoram!
23 Ci biir nootaange la nu geesoo,
Kee saxoo ngoram!
24 ne nu sifée̱t ci loxoy noon ya.
Kee saxoo ngoram!
25 Mooy leel bépp boroom bakkan.
Kee saxoo ngoram!
26 Santleen Yàlla mi ci asamaan!
Kee saxoo ngoram!

137

Jooye nanu àll

1 Ca tàkkal dexi Babilon,
foofa lanu daa toog,
fàttaliku Siyoŋ, jooy.
2 Ca garab ya
lanu daa wékk sunuy xalam.
3 Fa la nu sunuy sang daa woyloo,
noot nu, bëgg nu bégal leen,
naan: «Woyalleen nu ci woyi Siyoŋ.»
4 Moo! Nu nuy woye woyu Aji Sax ji
kaw suufas yéefar?
5 Éy Yerusalem, su ma la naree fàtte,
yal na ma doole dëddu!
6 Yerusalem, su ma la fàttalikuwul,
fonk la, ba gën laa bége lépp,
yal na sama làmmiñ tafoo sama denqleñ.

7 Aji Sax ji, fàttalikul Edomeen ña,
keroog jantub Yerusalem,
ba ñu naan: «Màbbleen a màbb,
ba suuf sa dëkk bi sampe siiñ!»
8 Yeen waa Babilon gi ñu nara fàllas,
ndokkalee ku leen fey jëf ja ngeen nu def!
9 Ndokkalee ku ne cas seeni fere,
tas ciw doj!

138

Aji Sax ji waccu ma

1 Ñeel Daawuda.

Ma sante la sama léppi xol,
woy la, gàngooru Yàlla ga ca kaw seede.
2 Ma sujjóot jublook sa kër gu sell gi,
di wormaal saw tur,
ngir sa ngor ak sa worma.
Màggal nga sa tur ak sa kàddu,

ba mu tiim lépp.
3 Bés ba ma wootee, yaa ma wuyu,
ñemeel ma, dooleel ma.

4 Aji Sax ji, na la buuri àddina yépp
màggal,
ñoo dégg kàddu yi nga wax.
5 Nañu woy say jaloore, naan:
«Aji Sax jeeka màgg ndam!»
6 Aji Sax jee kawe!
Ku toroxlu, mu niir;
ku réy, mu ñooru.

7 Ma wéye njàqare,
nga musal ma,
dogalee sa loxo merum noon,
walloo ma sa ndijoor.
8 Aji Sax jee may feyul.
Éy Aji Sax ji, yaa saxoo ngor!
Bul wacc ñi nga binde sa loxo.

139

Aji Sax jee ma xam, ba jeexal ma

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, ñeel
Daawuda, dib taalifu cant.

Aji Sax ji, yaa ma natt, xam ma;
2 yaa xam sama toogaay ak sama
taxawaay,
di ràññee fu sore samay xalaat,
3 di càmbar samab dox ak sama
tëraay,
yittewoo lépp lu may def.
4 Aji Sax ji, bala maa wax baat,
ndeke yaw, xam nga lépp.
5 Kanam ak gannaaw nga ma dare,
teg ma sa loxo.
6 Ni nga ma xame daa yéeme,
xóot lool, ba wees ma.

7 Fu ma jëm, ba sore la?
Fu ma daw jëm, foo teewul?
8 Ma ñalgu ba asamaan, yaa nga fa!
Ma tëri njaniiw, ndeke yaa nga fa!
9 Ma war laafi njël,
dëkki wàllaa géej,
10 nga tettee ma fa ba tey,
téyee ma sa ndijoor.
11 Su ma noon: «Na ma lëndëm
mëdd boog,
ba leer gi far guddil ma,»
12 du tax lëndëm lëndëmal la dara.
Guddi da laa leeralal ni bëccëg,
lëndëm dig leer fi yaw.

13 Yaa ma sàkkal xol ak xalaat,
ràbbe ma sama biiru ndey.
14 Naa la sante sama bind bu raglu
bii te yéeme,
say jalooree di kéemaan, bir na ma!
15 Sama jëmm jii umpu la,
ba muy bindu ci kumpa,
mel ni lu ñu ràbbe ci xóotey suuf.
16 Gis nga ma, ba ma diw lumb;
sa téere lim na fan yi nga ma àppal,
ba ca benn dooragul.
17 Yàlla, say xalaat aka maa yéem!
Ndaw lim bu réy!
18 Su ma ko doon wañ̃ñ, moo ëpp
feppi suuf.
Maa ngii yewwu, nekk feek yaw ba
tey.

19 Éy sama Yàlla, soo reyoon ñu bon
ñii!
Yeen bóomkat yi, soreleen ma!
20 Ñii sa tur lañuy luubale,
noonoo la, di tudd sa tur ciy caax-
aan.
21 Aji Sax ji, maaka bañ ñi la bañ
te sib ñi lay gàntal.
22 Dama leena bañ ba fa mbañeel
yem;
samay noon dëgg lañu.

23 Yàlla, seetlu ma, ba ràññee sama
xol;
natt ma, ba ràññee sama xalaati
xol.
24 Xoolal ndax maa ngi doxe yoon
wu aay,
te nga teg ma ci yoon wi sax.

140

Ku ñu toŋal a ngi ñaan

1 Mu jëm ci njiital woykat yi, dib
taalifu cant, ñeel Daawuda.

2 Éy Aji Sax ji, xettali ma ci ku bon,
musal ma ci nitu fitna,
3 kuy nas lu bon,
tey saxoo di sookey xare,
4 daas làmmiñam ni jaan,

guux daŋaru ñàngóor.
Selaw.

5 Éy Aji Sax ji, aar ma ci loxol ku bon,
musal ma ci nitu fitna,
ku may fexee fakkastal.
6 Ñu bew ñee ma làqali yeer,
lalal may buum aki caax,
feggal ma seeni fiir ci yoon wi.
Selaw.

7 Dama ne Aji Sax ji, yaay sama Yàlla;
Aji Sax ji, teewlul, ma dagaan la.
8 Aji Sax ji Boroom bi may walloo doole,
yaa ma yiir keroog bésub xare.

9 Aji Sax ji, bul may ku bon nammeelam,
bul matal pexeem, muy yékkatiku.
Selaw.
10 Ñi ma sam, yal na seen ayu làmmiñ
këppu ci seen kaw bopp.
11 Yal nañu këppoo xali sawara,
tàbbi ciy pax te dootuñu jóg.
12 Kuy yàq der, yàlla bumu toog ci réew mi.
Nitu fitna, yal na ko ay topp, ba dal ci kawam.
13 Xam naa ne Aji Sax jeey jox néew-ji-doole dëgg;
di sàmm àqu baadoolo.
14 Ku jëfe njekk kay moo lay sant;
ku jub dëkke saw yiw.

141

Yàlla, sàmmal sama làmmiñ

1 Dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

Aji Sax ji, woo naa la, gaawe ma!
Bu ma lay woo, teewlu ma.
2 Yal nanga ma nangul samag ñaan ni cuuraay lu ñu la taalal,
loxo yi ma la tàllal di saraxu ngoon soo gërëm.

3 Aji Sax ji, sàmmal ma sama làmmiñ,
saytul ma sama kàddu.
4 Bu ma xiir ci lu aay,
may jëfe jëf ju bon,
àndeek ñiy jëf lu ñaaw,
di wàlli seeni bernde.
5 Kuy déggal Yàlla, man na maa dóor,
bantal ma ci ngor.
Loolu ngëneelu cuuraay la, duma ko bañ.
Waaye maa ngi saxoo ñaan pexey noon moy.

6 Yal nañu fenqe seeni njiit ciw doj,
ba noon yi xam ne dëgg laa wax.
7 Ni ñuy gàbbe suuf ba mu ne ŋafeet,
ni la njaniiw di ŋaye,
aw seeni yax yu tasaaroo.

8 Aji Sax ji Boroom bi, yaw laa wékki gët,
yaw laa làqoo,
bu ma seetaan, ma dee.
9 Musal ma ci yeer yi ñu ma gasal,
ak fiir yi ma defkati ñaawtéef yi tegal.
10 Yal na ku bon tàbbi cig fiiram,
te man ma teggi, wéy.

142

Aji Sax ji rekk a ma yég

1 Dib taalifu yeete bu ñeel Daawuda, ba mu nekkee ca xunt ma.

2 Ma àddu, ñaan Aji Sax ji;
àddu ca kaw, di tinu Aji Sax ji,
3 sippi ko sama tawat,
diis ko sama njàqare.
4 Bu ma yoqee,
ràññee nga samay jéego;
yoon wi may jaare
lañu ma làqal am yeer.
5 Ma geesu ndijoor, xool;
du kenn ku ma faale.
Rawtu réer ma,
du kenn ku sama bakkan saf.

6 Aji Sax ji, ma woo la wall;
ma ne, yaay sama kiiraay,
di sama séddoo fi kaw suuf.
7 Teewlul, ma ne wóoy,
damaa manatul,
xettali ma ci ñi ma topp,

dañu maa ëpp doole.
8 Ngalla génne ma fi ma tëje,
ma sant la.
Man la way-ngëm ñi di yéew ëllëg,
yaa may xéewale ab yool.

143

Aji Sax jeey sama yaakaar
1 Dib taalifu cant, ñeel Daawuda.

Éy Aji Sax ji, déglul, ma ñaan la;
teewlul, ma tinu la;
nangul ma ci sa wormaak sa àtteb dëgg.
2 Sang bi, bul layook man;
kenn jubul fi sa kanam, du kuy dund.
3 Noon a ma sambal,
daane ma, joggati,
dëël ma ci lëndëm
ni ku dee bu yàgg.
4 Sama doole jeex tàkk,
sama xol jeex, ma ne yàcc.
5 May fàttaliku bu njëkkoon,
di xalaat sa jaloore yépp,
seetaat li nga def.
6 Ma tàllal lay loxo,
soxla la, ni suuf su mar di soxlaa ndox.
Selaw.

7 Aji Sax ji, gaawal wuyu ma;
sama xol a jeex, ma ne yàcc,
bu ma xañ sa yiw,
ma yem ak kuy tàbbiji biir pax.
8 Xëye ma sa ngor,
yaw laa wóolu;
xamal ma fu may doxe,
yaw laa wékk sama bakkan.
9 Aji Sax ji, musal ma ci noon yi,
yaw laa làqoo.
10 Jàngal ma, ma jëfe sa coobare;
yaa di sama Yàlla.
Yal na ma sam xel jiitee mbaax
ci yoon wu tàlli.
11 Aji Sax ji, musal ma ngir sa tur,
jëfeel sa àtte, teggil ma njàqarey bakkan.
12 Sànkal ma noon yi ci sa ngor,
bóomal ma bépp mbañ.
Man de, maay sab jaam!

144

Aji Sax ji, laggsil
1 Ñeel Daawuda.

Cant ñeel na Aji Sax ji sama cëslaay,
mu di ma jàngal xeex,
di ma tàggat ci xare,
2 di sama wóllëre, di ma yiir,
di ma làq, di ma xettali,
di ma aar, ma di ko làqoo,
mu di ma nangulal ay xeet.
3 Aji Sax ji, luy nit, ba nga di ko ràññee?
luy doom aadama, ba nga di ko faale?
4 Nit ni ngelaw,
ay fanam di takkndeer, wéy.
5 Aji Sax ji, firil asamaan, wàcc;
laal tund yi, ñu saxaar.
6 Melaxal, falaxe noon yi;
fittal, ñu fëlxoo,
7 nga yóotoo ma fu kawe,
xettali ma, wallu ma ci doxandéem yi def wali wal fi sama kaw,
8 di fen, di giñ ay fen.
9 Yàlla, naa la woyal woy wu yees,
xalamal la xalamu fukki buum.
10 Yaay may buur yi ndam,
yaa musal sa jaam ba, Daawuda, ci saamar bu aay.
11 Musal ma, xettali ma ci loxol doxandéem
yiy fen, di giñ ay fen.

12 Su boobaa sunu doom yu góor màgge ndaw, ni gàncax gu mat sëkk;
sunuy janq jekk ni doji yatt yu ñu tabaxe kër buur.
13 Sunuy sàq feese wirgoy wirgo,
sunuy gàtt jur junni,
ba fukki junni (10 000) ci parlu yi,
14 nag yi ëmb ba diis,
du mbas, du biir bu yàqu,
te deesu fi yuuxoo pénc ya.
15 Ndokkalee xeet wu am lii!
Ndokkalee xeet wu yàllawoo Aji Sax ji!

145

Ma kañ Buur Yàlla
1 Di woyu màggal, ñeel Daawuda.

Sama Yàlla, Buur bi, naa la màggal,
teral sa tur ba fàww.
2 Bésoo bés ma di la sant,
di màggal sa tur ba fàww!
3 Aji Sax jee màgg te jara màggal a
màggal,
kii màggam amul kemu!

4 Na maasoo maas di màggal say
jaloore,
di biral sa njàmbaarte.
5 Sa leeraayu ndam li ne ràññ,
ak sa jëf ju yéeme laay jàngat!
6 Sa dooley jëf ju raglu dees na ko
jottali,
te sa màggaay maa koy yéene.
7 Sa mbaax gu réy, dees na ko tari,
te sag njubte, dees na ko woy.
8 Yiw ak yërmande, fa Aji Sax ji;
kee muñ mer te bare ngor!
9 Aji Sax jee baaxe ñépp,
di yërëm lu mu sàkk.

10 Aji Sax ji, lépp loo sàkk a lay
gërëm,
sa wóllëre yi di la sant,
11 di tudd sa darajay nguur,
tey dégtale sag njàmbaar,
12 doom aadama xam say jaloore
ak sa darajay nguur gu màgg gi.
13 Sa nguur ay nguur gu sax dàkk,
sa kilifteef ñeel maasoo maas.

Aji Sax ji daa sàmm ay waxam,
gore ciy jëfam.
14 Ku daanu, Aji Sax ji wallu;
ku sëgg, mu siggil.
15 Ñépp a la wékk bët, di yaakaar,
te bu jotee, yaa leen di leel,
16 tàllal sa loxo,
reggal luy dund, ba xolam sedd.
17 Aji Sax ji, jëfinam jépp njekk la,
jëfam jépp ngor la.
18 Aji Sax ji, képp ku ko woo wall,
mu jege la,
képp ku ko woo wall te muy dëgg.
19 Nammeelu ku ko ragal, mu sot-
tal;
yuuxam, mu dégg, musal.
20 Aji Sax jeey sàmm kuy soppeem,
di sànk képp ku bon.

21 Naa sàlloo sant Aji Sax ji,
na luy dund saxoo dàkk di màggal
sellaayu turam!

146

Buur Yàllaa jara wóolu

1 Màggalleen Ki Sax!
Naa màggale Aji Sax ji xol,
2 fii ak may dund, di ko kañ,
fii ak may noyyi, di woy sama Yàlla.

3 Buleen wóolu kilifa,
doom aadama amul wall.
4 Noo ga day rëcc, mu dellu suuf;
bu bés baa, pexeem jeex.

5 Ndokkalee kuy dimbalikoo Yàllay
Yanqóoba;
di yaakaar Yàllaam Aji Sax ji,
6 Ki sàkk kaw ak suuf,
géej ak lépp li ci biir,
di sàmm dëgg ba fàww,
7 di àtte néew-ji-doole,
di leel ku xiif.
Aji Sax jeey tijji ku ñu tëj.
8 Aji Sax jeey xippil silmaxa,
di siggil ku sëgg.
Aji Sax jee sopp ku jub.
9 Aji Sax jeey sàmm doxandéem,
taxawu jirim ak jëtun,
waaye mooy lajjal pexem ku bon.

10 Aji Sax jeey nguuru ba fàww.
Yaw Siyoŋ, sa Yàllaa ñeel maasoo
maas.
Màggalleen Ki Sax!

147

Yàllaa gën ci àddina, gën ci nit

1 Màggalleen Ki Sax!
Kañ sunu Yàllaa baax,
màggal koo neex te war.
2 Aji Sax jaa ngi tabaxaat
Yerusalem,
di delloosi ña ñu dàqe Israayil,
3 di faj naqaru xol,
fajtal góomi boroom.
4 Mooy lim biddiiw yi,
tudd bu ci nekk.
5 Sunu Boroom a màgg, bare doole;
am xelam wees kemu.
6 Aji Sax ji, néew-ji-doole, mu siggil;

ku bon, mu daane ci suuf.

7 Woyeleen Aji Sax ji kàddug cant,
kañeleen sunu Yàlla jii ay xalam;
8 mooy sànge asamaan ay niir,
tawal suuf,
saxal tund yi am ñax,
9 leel mala,
xol liiru baaxoñ bu jooy.
10 Kii nawul dooley fas,
gërëmul kàttanu jàmbaar.
11 Ki Aji Sax ji gërëm mooy ki ko ragal
te di ko yaakaare ngoram.

12 Yerusalem, sargalleen Aji Sax ji!
yeen waa Siyoŋ laa ne, màggalleen seen Yàlla!
13 Mooy tëj ràpp seen bunti dëkk,
barkeel seen askan wa ca biir,
14 jàmmal seen suufas réew,
reggal leen ngëneelu pepp,
15 yónnee suuf ndigalam,
kàddoom ne coww, daw ca.
16 Mooy taw donji yuur yu weexe ni wëttéen.
di lay lay bu sedd, mel ni pënd ci suuf.
17 Mooy yuri tawub yuuram niy doj.
Bu ni seddee, ana kuy taxaw?
18 Mu yebal kàddoom, seeyal;
wal ngelawam, ndox walalaan.
19 Mooy wax Yanqóoba kàddoom,
dogalam yaak ndigali yoonam ñeel Israayil.
20 Loolu defalu ko wenn xeet;
kenn xamu ci ndigali yoonam.
Màggalleen Ki Sax!

148

Na àddina wërngal këpp màggal Yàlla

1 Màggalleen Ki Sax!
Nangeen màggale Aji Sax ji fa asamaan,
màggale ko fa kaw-a-kaw.
2 Màggalleen ko, yeen malaakaam yépp,
màggalleen ko, yeen gàngooram yi.
3 Màggalleen ko, yeen jant beek weer wi,
màggalleen ko, yeen mboolem biddiiw yii di nes-nesi.
4 Màggalleen ko, yeen asamaani kaw-li-kaw,
ba ca ndox ma tiim asamaan ya.
5 Nañu màggal turu Aji Sax ji,
kii kat a santaane, lii lépp am.
6 Moo leen samp, ñu sax ba fàww,
mu dogal ko, te du toxu.

7 Nangeen màggale Aji Sax ji fa kaw suuf,
yeen ninki-nankay géej ak xóote yépp,
8 ba ca melax yaak doj yu sedd yay taw,
ak tawub yuur akub lay,
ba ca ngëlén yu mag yay def ndigalam.
9 Màggalleen ko yeen tund yu mag yeek
yu ndaw yépp,
ba ci garab yiy meññ ak garabi seedar yi,
10 ba ci mala yépp, yu àll ak gépp jur
ak luy raam ak njanaaw,
11 ak buuri àddinaak xeet yépp,
ak kilifa yeek njiiti àddina yépp,
12 xale bu góor ak bu jigéen,
mag ak ndaw.
13 Màggalleen turu Aji Sax ji,
moom doŋŋ la turam kawe,
darajaam tiim asamaan ak suuf.
14 Moo dooleel ñoñam,
wóllëreem ñiy mbooloom bànni Israayil,
xeet wi mu xejjoo, di ko màggal.
Màggalleen Ki Sax!

149

Na Israayil màggal Ki Sax

1 Màggalleen Ki Sax!
Woyleen Aji Sax ji woy wu yees,
màggal ko fi ndajem wóllëreem ñi.
2 Na Israayil bége Kii ko sàkk,
doomi Siyoŋ, laa ne, ñu bànneexoo seen buur bii.
3 Nañu màggale turam am pecc,
tëggal ko, xalamal ko.
4 Aji Sax jee safoo ñoñam,
di terale néew-ji-doole ag mucc.

5 Na wóllërey Yàlla bànneexoo seen
ndam,
bu ñu tëddee sax, di sarxolle,
6 di xaacuy kañ Yàlla,
ŋàbbaale saamaru ñaari ñawka,
7 ngir duma yéefar yi,
mbugale ko yooyu xeet,
8 yeewe seeni buur ay càllala,
jénge seeni njiit jéngi weñ,
9 ngir sottalal leen àtte bi ñu bind,
muy ndamu wóllërey Yàlla yépp.
Màggalleen Ki Sax!

150

Màggalleen Ki Sax!

1 Màggalleen Ki Sax!
Nangeen màggale Yàlla biir këram
gu sell,
màggale ko ca tatay asamaanam.
2 Màggaleleen ko ay jalooreem,
màggale ko màggam gu réy.
3 Màggaleleen koob bufta,
màggale ko xalam ak moroom ma.
4 Màggaleleen ko njiin aki pooj,
màggale ko xalam ak toxoro.
5 Màggaleleen ko tëggum weñ mu
xumb,
màggale ko tëggum weñ mu kawe.
6 Na lépp luy noyyi màggal Ki Sax!
Màggalleen Ki Sax!